THEATRUM ASCETICUM SIVE MEDITATIONES SACRAE IN THEATRO CONGREGATIONIS LATINAE B.V. MARIAE...

Franz Neumayr, Josè Maria Fonseca de Evora

Digitized by Google

31
7 E
20

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

THEATRUM ASCETICUM,

SIVE

MEDITATIONES SACRÆ

IN THEATRO CONGREGATIONIS LATINÆ

B. V. MARIÆ AB ANGELO SALUTATÆ

EXHIBITÆ MONACHII, VERNI JEJUNII TEMPORE

Ab Anno 1739. usque ad Annum 1747.

ET NUNC

AD COMMODIOREM USUM SUÆ, ET ALIENÆ PERFECTIONIS STUDIOSORUM

TERTIIS TYPIS EDITÆ

AB EJUSDEM SODALITATIS p. t. PRÆSIDE

P. FRANCISCO NEUMAYR S. J.

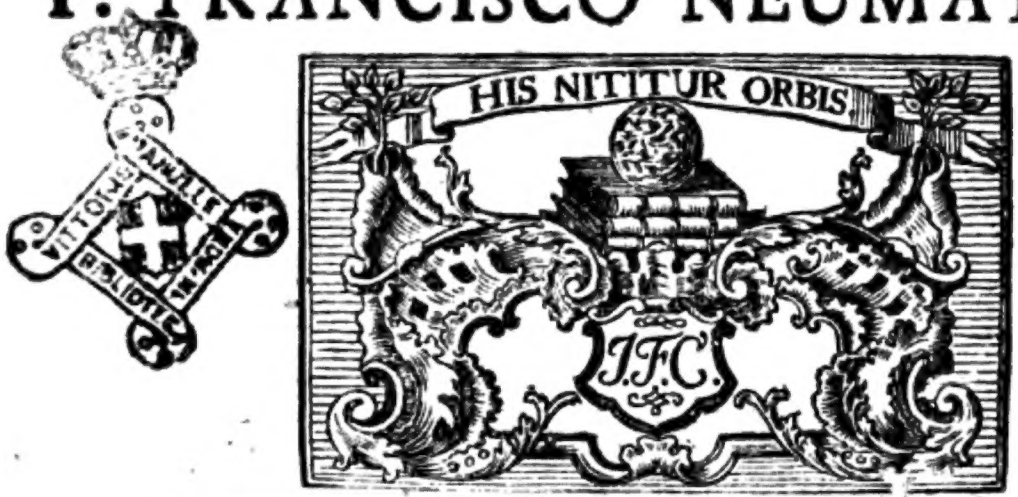

CUM LICENTIA SUPERIORUM, ET PRIVILEGIO CÆSAREO.

INGOLSTADII, ET AUGUSTÆ VINDEL.

Sumptibus Joannis Franc. Xav. Crätz Bibliopolæ Academici, & Thomæ Summer Bibl. Auguſt. *ANNO MDCCLII.*

Digitized by Google

Digitized by Google

FACULTAS
R. P. PROVINCIALIS
CUM PRIVILEGIO CÆSAREO.

CUm Dom. Joannes Franciſcus Xaverius Crätz Bibliopola Academicus Ingolſtadienſis, & D. Thomas Summer Bibliopola Auguſtanus, denuo, & tertia vice deſiderent typis vulgare librum, cui Titulus: *Theatrum aſceticum &c.* a P. Franciſco Neumayr Societatis JEſu Sacerdote, latino idiomate conſcriptum; Ego Adamus Dichel Societatis JEſu per Germaniam ſuperiorem Præpoſitus Provincialis, poteſtate ab Admodum R. P. N. Ignatio Vicecomite, univerſæ Societatis Præpoſito Generali ad id mihi facta, eisdem ad editionem tertiam tantum facultatem impertio, ſimulque communico Privilegium Cæſareum, vi cujus aliis Bibliopolis, & Typographis prohibetur, ne dictum librum citra conſenſum Superiorum recudere, & intra S. R. I. fines aut hæreditarias S. C. Majeſtatis Provincias inferre præſumant. In quorum fidem has eis manu propria, & conſueto officii Sigillo munitas dedi. Ingolſtadii 14. Novembris 1751.

(L. S.)

Adamus Dichel.

Digitized by Google

PRÆFATIO.

Meditationes, quas per aliquot annos in foliis ſeparatis fortaſſe legiſti, Lector benevole, nunc in unum congeſtas volumen offero. Cauſa conſilii, præter multorum deſiderium, fuit ſpes fructus amplioris, atque perennaturi ex connexione materiarum, *quæ ſe modo oculis, & menti integra exhibet, eſtque digna aſpectu fixo, quia* gradus *componit, per quos* ſeipſum *quisque, aut* ſuos, *ſi aliquorum curam habet, ducere ad apicem Chriſtianæ virtutis debet* ex ordine, *atque* ſenſim, *quando rariſſime videmus contingere, ut aliquis* repente *optimus fiat. Hunc finem unice me ſpectaſſe profiteor; ideoque ſi quis Comicæ Artis regulas, ſive quæ ad inventionem, ſive quæ ad diſpoſitionem, ſive quæ ad elocutionem pertinent, non raro neglectas eſſe ſtomachetur, meminerit,* omnem Artem eſſe ancillam Prudentiæ, *quæ illius operam ſapienter repudiat, quoties* ad finem intentum *obeſſe plus, quam prodeſſe exiſtimat. Diſcurſus ſolidi, Inſtructiones practicæ, viriles motus* THEATRUM ASCETICUM *magis expetebat, quam ingenioſos errores, admirandas peripetias, panicos terrores, tenellas lacrymas, de quibus Terentio, aut Sophocli plaudimus. Nimirum quia hoc agebam, non ut a Spectaculo* bene mecum, *ſed ut* male contenti ſecum *Spectatores abirent, quoties* utrumque ſimul *ſperare facile non licebat. Habes* finem *laboris mei: Materiam, Formam,* Uſum *ſequens pagina per Synopſin exponit.*

IN-

Digitized by Google

INDEX I.

Sive

SERIES, & CONNEXIO MATERIARUM

Directioni Animarum

accommodata.

ANNUS Imus

Idea Perfectæ Converſionis.

Sive

AUGUSTINUS.

Meditatio I. Converſionis Principium - - - - Fol. 3.
II. Obſtaculum, ſeu Procraſtinatio - - - 39.
III. Lucta. - - - - - - 80.
IV. Victoria. - - - - - 109.
V. Fructus Victoriæ. - - - - 144.

ANNUS IIdus

De primo gradu perfectæ Converſionis,

qui eſt

ORATIO,

& in ſpecie

DEVOTIO MARIANA.

Meditatio I. Veræ Devotionis incitamenta, ſive *S. Dyoniſius Areopagita.* - - - - - 173.
II. Signa, ſive *S. Stephanus Hungariæ Rex* - 210.
III. Fructus, ſive *S. Elzearius Franciæ Mareſchallus* 243.

ANNUS

Digitized by Google

ANNUS IIIus

De ſecundo gradu perfectæ Converſionis, qui eſt HORROR PECCATI.

Meditatio I. Peccatum eſt malum ſumme noxium, ſive *Jeroboam* - - - - - - 274.
II. Summe turpe, ſive *Nabuchodonoſor* - 304.
III. Summe triſte, ſive *Saul* - - - 336.
IV. Majus morte, ſive *Ochozias* - - 366.
V. Infinitum, ſive *Homo Deicida.* - 393.

ANNUS IVtus

De tertio gradu perfectæ Converſionis, qui eſt TIMOR DEI.

Meditatio I. Primum timoris argumentum, *Mors* - 425.
II. Argumentum ſecundum, *Judicium* - 454.
III. Argumentum tertium, *Jactura Cœli* - 487.
IV: Argumentum quartum, *Infernus* - 524.
V. Argumentum quintum, *Æternitas* - 560.

ANNUS Vtus

De quarto gradu perfectæ Converſionis, qui eſt SPES.

Meditatio I. Miſericordia connivens, ſive *Filius prodigus in regione longinqua.* - - 596.
II. Miſericordia puniens, ſive *Filius prodigus in ſervitute.* - - - - - 631.
III. Miſericordia animans, ſive *Filius prodigus in reditu.* - - - - - 661.
IV. Miſericordia recipiens, ſive *Filius prodigus in amplexu Paterno.* - - - - 691.

ANNUS

Digitized by Google

ANNUS VItus

De quinto gradu Converſionis perfectæ,
qui eſt
AMOR DEI.

Meditatio I. Diliges Dominum DEum tuum, ſive *S. Franciſcus Seraphicus* - - - - - - 721.
II. Ex toto corde tuo, ſive *S. Franciſcus de Paula* 753.
III. Ex tota mente tua, ſive *S. Franciſcus Saleſius* 781.
IV. Ex tota anima tua, ſive *S Franciſcus Borgia* 814.
V. Et ex tota virtute tua, ſive *S. Franciſcus Xaverius* 844.

INDEX II.

PROPOSITORUM

Exharum Meditationum lectione formandorum
In Exercitiis triduanis, vel octiduanis.

DIE I.ª & pridie.

De Fine hominis.

1. Correctio voluntatis perverſæ *per mala dictamina*, quæ Animam ab ultimo fine avertunt - - Fol. 3.
2. Correctio voluntatis pigræ *executionem* bonarum reſolutionum ſemper procraſtinantis - - 37.
3. Correctio voluntatis infirmæ ab executione *propter obviam difficultatem* reſilientis - - - - - 71.
4. Correctio voluntatis reſtrictæ, & *aliqua quidem media* ſalutis acceptantis, contra alia vero excipientis - 109.

DIE II.ª

De Medijs ad finem.

1. Amor vitæ ad tempus *ſolitariæ*, atque contemplativæ 142.
2. Zelus vindicandi tot *Deicidia*, quot ſunt peccata gravia, in ſe, & aliis - - - - - 163.
3. Spes gratiæ ex DEiparæ patrocinio - - 173.
4. Promiſſio devotionis conſtantis, ac puræ - - 210.
5. Executio Formulæ Marianæ. - - - 243.

DIE

DIE III.ª & IV.ª

De Peccato.

1. Fuga peccati, etiam cum *ſpes lucri* allicit, aut *metus damni* impellit - - - - - 275.
2. Fuga peccati, etiam cum *ſpes gloriæ*, aut *metus dedecoris urget* 304.
3. Fuga peccati, etiam cum *libido voluptatis*, aut *horror doloris* provocat - - - - - 336.
4. Fuga peccati, etiam cum ſpes eſt peccati ope evadendi *grave malum*, aut ipſam *mortem* - - - 366.

DIE V.ª & VI.ª

De Pœnis peccati.

1. Fuga *vitæ peccaminoſæ*, qualis eorum eſt, qui & *facile* peccant, & *diu* in peccato perſiſtunt - - - - 426.
2. Fuga *vitæ otioſæ*, quippe multis peccatis obnoxiæ 454.
3. Fuga *vitæ periculoſæ*, qualis eſt eorum, qui in ſtatu, vel officio peccandi periculis expoſito verſantur - 487.
4. Fuga *vitæ delicioſæ*, qualis eſt eorum, qui vitæ naturæ nullam facientes licere ſibi volunt, quod libet - 524.
5. Fuga *vitæ nimis negotioſæ*, ideoque de ſalute incuriæ 560.

DIE VII.ª

De Filio prodigo.

1. Fuga *præſumptionis* ex bonitate DEI conniventis - 596.
2. Fuga *impatientiæ* ſub verberibus DEI corrigentis - 631.
3. Fuga *puſillanimitatis* in difficultatibus vitæ novæ - 661.
4. Amor *pœnitentiæ*, & propoſitum uſque ad mortem continuandæ - - - - - 691.

DIE VIII.ª

De Amore DEI.

1. Exercitium Mediationis, & *amoris affectivi* - - 721.
2. Exercitium contemplationis, & *amoris appretiativi* - 753.
3. Decretum nihil amandi *ſupra DEum* - - 781.
4. Deſiderium nihil amandi *præter DEum* - - 814.
5. Conatus DEum amandi *ſine modo.* - - 844.

Digitized by Google

CONVERSIO S. AUGUSTINI

ARGUMENTUM QUINQUE MEDITATIONUM

QUAS

CONGREGATIO LATINA MAJOR

MATRIS PROPITIÆ

B. V. MARIÆ AB ANGELO

SALUTATÆ

TEMPORE QUADRAGESIMÆ INSTITUIT

MONACHII,

Anno Domini M.DCC.XXXIX.

MEDITATIO I.

CONVERSIONIS S. AUGUSTINI PRINCIPIUM ET OCCASIO.

ARGUMENTUM.

QUinque Meditationum hujus anni *unum* eſt Argumentum, ſed multa conſideratione digniſſimum, *Converſio S. Auguſtini.* In illa contemplamur *Principium*, *Obſtaculum*, *Luctam*, *Victoriam*, & *victoriæ Fructum.* Ita nihil negligemus, quod prodeſſe poſſit ad finem, quem noſtra Sodalitas in Meditationum Scenicarum inſtitutione intendit.

Eundem ut certius, ac ſuavius aſſequamur, in Muſica tradimus pro praxi, doctrinam *de Mediis*, quibus vera Converſio rite perficitur. Quinque numerant, qui directionis animarum peritiam habent. Primum eſt *Fides*, alterum *DEI timor*, Tertium *Spes*, Quartum *Charitas*, & Quintum *Experientia* per aliquem Exercitiorum Spiritualium uſum comparata. Singula *aliquid*, omnia *totum* præſtant.

Spectator, & Lector ſui profectus amans, perſuadeat ſibi, *in perſona Auguſtini ſe ſuam videre.* Etſi enim non quilibet in eodem genere cum Auguſtino ſit reus, vix erit tamen, qui non in aliquo genere aliqua converſione indigeat, ſive ex malo in bonum, ſive ex bono in meliorem.

Hodie exhibemus *Auguſtinum in Africa*, ubi uſque ad annum ætatis 30um docebat Carthagine Rhetoricam. Corruptæ

per

Digitized by Google

per Patris indulgentiam adoleſcentiæ vitia hominem, præter cætera mala, etiam in hæreſin Manichæorum pertraxerant, nempe *faventem libidini*, quia docebant impii homines, *non eſſe nos, qui peccamus, ſed pravam in nobis peccare naturam.* Ita ipſe l. 5. Confeſſ. c. 10.

Actum erat de ſalute Maximi viri, niſi *cupido veræ Sapientiæ*, quam lectio Ciceronis ad Hortenſium pepererat, impuliſſet, ut in ſuæ ſectæ fundamenta altius inquireret. Reperit in arena fundari, ideoque, cum dubia ſua ne ipſe quidem Fauſtus ſummus ſectariorum Epiſcopus diſſolvere poſſet, ſine mora partes erroris deſeruit, & Manichæus eſſe ceſſavit. Hoc ei *Converſionis Principium* fuit, ſicut legere eſt l. 5. Confeſſ. c. 7. Itaque præſentis Meditationis

Materia: Eſt diſputatio Auguſtini cum Manichæis.
Puncta duo: Primum, Diſputationis occaſio.
Secundum, Diſputationis effectus.
Fructus: Correctio *voluntatis* per falſa axiomata *Perverſæ.*
Propoſitum: Examinare ſe, ex quibus quisque *principiis* vixerit, & *in ſpecie*, an non putaverimus ſervire excuſationi poſſe illud ab Adamo hæreditarium: *Mulier*, hoc eſt, Natura, *quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Gen. 3.

Perſonæ.

Auguſtinus,
Alipius nobilis Afer,
Potitianus ex aula Arcadii Imp. Catholicus,
Romanianus Manichæus Auguſtini Mœcenas.
Nebridius Auguſtino Familiaris,
Navigius ejusdem Frater, Catechumenus.

PRÆLUDIUM

Præparat animos ad fructum ex his Meditationibus colligendum.

Anima meditans. Angelus explicans.

Anima. PAuci Electi! (a) Matt. 20.
Triſte Evangelium! Angele mi!
An ergo Deus *non vult* omnes *ſalvari?*

Angelus. Vult utique, & ardentiſſime.

Anima. Homines igitur ſalvos fieri *non velle,*
Jubes me credere?

Angelus. Imo etiam homines volunt omnes *ſalvi fieri.*

Anima. Deus vult omnes ſalvari,
Homines volunt omnes ſalvi fieri!
Quomodo igitur ſunt pauci electi?

Angelus. Nempe, quia pauci (attende, & intellige me)
Pauci volunt ſe *ſalvos facere.*

Anima. Portentum ignaviæ!
Non ſic ego, non ſic!
Ego ſcio, quod, *qui creavit me, ſine me,* S. Auguſt.
Non ſalvabit me, ſine me.
Volo, volo, *ut pauci*, vivere!
Quocunque labore conſtet, *volo,*
Volo me ſalvam facere.

Angelus. Ita gaudes teipſam decipere.
Volo, volo, verba ſunt: opera exhibe.

Aria.

Quid feciſti *dignum cælo?* (b)
Age, narra, jacta te!

Annos

(a) Exhibetur ſpecus, & imago accommoda pro Præludio nempe liber conſcientiæ. (b) Inſcriptio; *multa mala, parum boni, & hoc ipſum parum bene.*

Annos vitæ ſine velo,
Sine palpo inſpice!
Quale tandem, quale tibi
Scribes Epithaphium,
Niſi, quale vides *ibi*, (c)
Tuæ ſortis hominum.

2.

Garris artes, & labores,
Buccinas negotia:
Tace! curas graviores
Suſcipit aranea. (d)
Ah! pro muſca, non pro Deo
Sic eviſceraſti te!
Et hoc ſit ſervire Deo?
Hoc ſit *velle* ſalvum ſe?

Anima. Heu! lumen terribile!
Ergo *inter multos* me video,
Qui ſalvare ſe, nunquam volunt ſerio?
Decretum eſt: *inter paucos* eſſe volo:
Doce me, mi Angele,
Quid eſt igitur *ſerio velle* ſalvare ſe?

Angelus. Accipe:
Voluntas *perverſa*,
Quæ adhibet media ad finem noxia,
Voluntas *pigra*,
Quæ differt, aut negligit omnia,
Voluntas *debilis*,
Quæ facile ceſſat & reſilit, cum via eſt ardua,
Voluntas *reſtricta*,

(c) Crypta mortualis cum inſcriptionibus ex c. 5 Gen. *Vixit ... genuit filios, & filias ... & mortuus eſt.* (d) *Telas aranea texuerunt.* Iſa. c. 59. Exhibitio.

Quæ inter media acceptat aliqua, excipit alia,
Non eſt voluntas *ſeria.*
Qualis tua ſit, ut plene, intelligas,
Ecce Theatrum aperio, (e)
In Auguſtino *te tibi* exhibeo.
Qualis fueris, qualis eſſe debueris,
Qualis poſthac eſſe debebis,
In Auguſtino videbis.

Anima. Tuæ curæ libenter committo me,
O bone genie! dirige! dirige!
Dixi: ſtatutum eſt: *volo ſalvare me ſerio.*

Angelus. Ut aſpiret cælum pio deſiderio,
Compone animum, oculos erige,
Mentem eleva.
Et tua meis junge ſuſpiria.

Duetto.

Ambo. Scrutator cordium,
Quem nullæ fallunt latebræ,
De tuo bonus lumine,
Huc mitte radium!

Anima. Da memet intueri,
Et vitæ ignaviſſimæ
In nugis male perditæ
Horrore commoveri!

Angelus. Fac, nubila ſecentur!
Et ut, quæ diu credulam
Jam tenuerunt animam,
Tenebræ diſſipentur,

Ambo. Huc mitte radium,
Scrutator cordium.

ME-

(e) Auguſtinus inter perverſæ mentis emblemata,

Digitized by Google

MEDITATIONIS
De Diſputatione S. Auguſtini
PUNCTUM I.
Diſputationis occaſio.

SCENA I.

Auguſtinus. Nebridius. Alipius. Potitianus.

Alipius. (a) Eſt commoda navis & inſtructa ex voto. Beneficium, Potitiane, feciſti, quod me invitaveris. Inſpicere penitius licet? *Potit.* Ingredere, & ſelige locum tibi, Alipi: hoſpitem gratum habeo. Et quid vos tandem? Auguſtine, Nebridi, nobiscum ibitis? *Al.* Quousque dubitatis? *Nebr.* Expecto amici ſententiam. *Aug.* Et ego adventum Fauſti. Antequam Fauſto loquar, non abibo. Ille meis, ut dixi, & ſpero, dubiis ſatisfaciet: atque, niſi me Rominianus fefellit, aderit hodie. Igitur ſi craſtinum expectare lubeat, fórte utemur beneficio, & jungemus nos vobis. *Pot.* Ah forte! Ah Fauſtus! *Al.* Fauſtus ut ſatisfaciat tibi, deſideras magis, Auguſtine, quam ſperas; puto. *Pot.* Tamen audiatur, modo hodie veniat, & ut poſtea nihil ultra differas. Nam ego miles ſum, & urget abitum Imperium Cæſaris, ut primum tranquillius erit mare *Aug.* Poſt auditum Fauſtum non morabor decernere, quod mihi proderit.

SCE-

(a) *Exhibetur turbidum mare, cum portu Carthaginis.*

SCENA II.

Auguſtinus. Nebridius.

Nebridius. Favete cæli, ut adhuc hodie pacetur mare, & ventus affleat, qui vehat Romam. Roma mihi diu, noctuque in deſiderio eſt. *Aug. mihi ſapientia, & veritas.* (b) Veritatem ſi non inveniam Romæ, Roma, ſicut Carthago, moleſta erit. Locus mutabitur, animus nihil. Contemplare, Nebridi, hoc Symbolum cordis mei, & miſerere! ecce ſic fluctuo! ſic jactor! ſic æſtuo inter ſyrtes, de fide dubius, de moribus anxius! experior verbum Domini: *impii quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus ejus in conculcationem, & lutum.* (c) Fidem facile muto, ſi invernero meliorem. Sed nempe ſi fidem muto, mutandi & mores erunt: hoc ut ego poſſim!.. noſti me! *Nebr.* De moribus cogitemus poſtea: fides bona bonum Conſilium dabit. O fides! o veritas! ubi te reperiam? Auguſtine, ego in eadem ſum navi, tecum ambiguus, ubi vera ſit fides. Portum ſuſpiro, ſed non tenebo, ſcio, niſi abimus ex iſto portu. Age, convaſemus, decerne tandem. *Aug.* Convaſare nullum negotium eſt, omnia ſua portanti ſecum. Sola expectatio Fauſti facit moram. *Nebr.* Mihi tu facis, Fauſtus nullam. Quamcunque ille doctus ſit, ac diſertus, nunquam tamen Auguſtinum dubiis exſolvet ſuis: quin, ne involvat magis, hoc metuo. *Aug.* Audiendus eſt: promiſſum dedi, ut hominem divinum deſcripſerunt: cur non ſperem, veritatem digito demonſtraturum cupienti, & explicaturum difficiles nodos, quibus minorum gentium Manichæos diſputando implicui? Scis, quod ſe faſſi ſint impares, qui reſponderent argumentis, quibus oppugnavi Manetis doctrinam, parem autem Fauſtum eſſe: experiar igitur. *Nebr.* Video, quid ſit futurum. Ajunt, hominem *natura facundum eſſe.* (d) Garrulitate itaque, & elegantia ſermo-

(b) *L. 3. Confeſſ. c. 4.* (c) *Iſa. 57.* (d) *L. 5. c. 3. 6. & 7. Confeſſ.*

Digitized by Google

ſermonis malam cauſam defendet, quam juſtis armis non poteſt. *Aug.* De me te crucias. Sed ego ſcio, amice, quæ ſit ratio agendi cum talibus. *Quomodo* locuturus ſit Fauſtus, ego non attendam: *quid* ſit locuturus, hoc examinabo. Si ſatisfecerit dubiis, habebit me ſibi captivum: ſin minus, accepto Potitiani beneficium, & tecum, ubi cælum faverit, ac cum Alipio, Romam abeo, modo tamen etiam conſenſerit Melania. (e) *Nebr.* Hem! nova exceptio! putabam ſolum Fauſtum in mora eſſe. Illudis mihi? usque adeo imbellem te credam? non credo. Aut, non puderet te adeo ſine ambagibus mancipatum tam turpem fateri? ... Vah, audio muliebrem gemitum. ... Heu! vere Melania te plus, quam Fauſtus tenet! obſecro, Auguſtine, quot mariti ſunt, qui per terras ac maria paſſim vagantur, uxore, non dico, non conſulta, ſed etiam merito invita: & tibi non liceat tuæ ſalutis causa Romam petere, niſi amica probaverit? ignoſce amico: libere loqui cogit indignitas rei. *Aug.* Condono audaciam nunquam experto, quid ſit amare. Cæterum ita eſt: Video, me eſſe mancipium: ſed, quid faciam? *eſſe cogor*, nunc maxime, poſtquam cum Manichæis ſentire cœpi, *non eſſe nos, qui peccamus, ſed pravam in nobis peccare naturam.* (f) Non credis, quantum me iſtud axioma confirmarit in malo, quod malum eſſe ſcio, & tamen amo. *Nebr.* Miror, fieri poſſe, ut homo ſapiens amet malum. *Aug.* Admiratio tua eſt filia ignorantiæ, de qua ego gratulor tibi: tu mihi condole, & de his file. *Nebr. Ego non pecco, ſed prava in me peccat natura:* Auguſtine, credis tu veram ſententiam eſſe? falſa eſt: utique intelligis. *Aug.* Falſa eſt, patet, quia Deus me punit, cum pecco: ergo ego pecco, neque enim, qui non peccat, juſte poteſt puniri. Deinde, ſicut experior vivere me, ſic experior, me aliquid velle, aut nolle, cum pecco: ſequitur, quod peccare ſit voluntatis actio, non naturæ. Sed hæc argumenta forte Fauſtus

(e) *L. 4. Conf. c. 2.* (f) *l. 5. Conf. c. 10.*

ſtus diſſolvet. Experiar. *Nebr.* Opto igitur, ut hic jam nunc adſit: nam mihi certum eſt, nihil apte reſponderi poſſe. *Aug.* Etiam judico. Eſt tamen neſcio quid, quod mihi blanditur intus, & dicit: nihil metue! huc te natura adigit: non offenditur, qui eſt auctor naturæ. Reclamat ratio, & urgens me: Auguſtine, inquit, non es animal brutum; homo es: hominem autem non debet appetitus regere, ſed decorum, non apprehenſio, & phantaſia, ſed diſcurſus: tu quem conſiliarium audis? en! hæ cogitationes diſcerpunt cor: ſed pacem Fauſtus feret. Oro te, Nebridi, Romanianum accede, ut, cum primum Fauſtus advenerit, monear. Ego interim hic ſolitarius obambulans mari, meas pugnas contemplor, donec Alipius ex navi redeat. Fac obſequium. *Nebr.* Utinam ad ſolatium tibi.

SCENA. III.

Auguſtinus. Navigius.

A *Uguſtinus.* Paulatim miteſcit mare: pro Superi! abibit hodie cum Potitiano Alipius meus, & ſine me? fure pelagus! urgete venti! nova procella ſurgat, ut tempus lucrer! ... nihil ago. Magis ac magis ſe fluctus ponunt. O ut ſit hoc omen bonum, & ſic animum Fauſtus componat meum! ... ecce! hinc aliqua ſe navis movet! .. propinquat! .. appellit littori! .. quis hoſpes adeſt? exſcendit. Quaſi ex nemore prodiens obvius veniam. *Nav.* Deo ſint laudes, quod ſalvus adſim. Hic expectate, dum redeam. .... Fallor! an forte hæc ipſa eſt navis, cui ſe committet filius prodigus, iturus in regionem longinquam? o vere filius lacrymarum! ſed, quis inde ſe movet? *Aug.* Quid me circumſpicis bone juvenis? num eſt, quod velis? *Nav.* Neſcio, cui loquar. Niſi tamen me veſtis fallit, forte video ex Doctoribus aliquem, qui Academiam Carthagine regunt. *Aug.* Non erraſti. *Nav.* Igitur aut es ipſe, quem quæ-

ro,

ro, Auguſtinus, Domine, aut certe tibi ignotus Auguſtinus non eſt. *Aug.* Etiam recte, nam familiariter novi hominem. Et quid cum illo eſt tibi? *Nav.* Fratres ſumus, & habeo, quod a Matre nuntiem. *Aug.* Frater Auguſtini es tu? tu Navigius? Monicæ Filius? *Nav.* Is ſum: & mirari te video? *Aug.* Miſeret tui! & novi Monicam. Eſt fœmina notæ optimæ, dignaque ut illi filius ſolatio eſſet! *Nav.* Ah! ut eſſet! *Aug.* Gemis! & ego, quod frater ſis hominis obſtinati in malo, condoleo tibi. *Nav.* Adorat Africa fratris ingenium: eruditionem, eloquentiam, doctrinam tota Carthago ſtupet: quid juvat? Mater deſideraret plus virtutis, minus ſcientiæ. Ajunt, in fide, & moribus infamem eſſe: hoc dedecus omne decus peſſumdat. *Aug.* Idem queruntur amici omnes, ſed utique maxime mater tua? *Nav.* Lacrymis innatat perpetuis miſera, illud Rebeccæ millies repetens cum gemitu viſcerum: *ſi ſic mihi futurum erat, quid neceſſe fuit concipere? Aug.* Credo. Sed ætatem habet filius: ſi non vult ſapere, ipſe ſibi eſt mali cauſa: quid affligit ſe mulier ſine fructu? *Nav.* Mater eſt. Fierine poteſt, ut non acerbiſſime ſentiat, genuiſſe ſe filium, æternis, ut apparet, ignibus deſtinatum? *Aug.* Deſperaſtis, mutari poſſe? meliora ſpondeo. Novi hominem. Non eſt inter illos, qui, cum jam ſint morti proximi, adhuc negant, ſe ægros eſſe. Auguſtinus agnoſcit, graviter ſe decumbere, periclitari, & grandi medico habere opus. *Nav.* a Fauſto expectat opem, ſcio, & ſi apud illum non inveniat, Romam cogitat. Sed inanis fiducia eſt, imo medicina morbo nocivior. Mater aliam ſuadet, quam credit, certius ſaluti fore: litteras fero. Nunquid in navi reperiam? *Aug.* Paulo ante fuit. At ego gaudeo, hoc audiiſſe, quod ſpem de filio non abjecerit Monica. Oro te, dic, quid fortem adeo mulierem facit? *Nav.* Viſio fecit, quæ nuper dormienti objecta eſt. Ita bonus eſt Deus, & afflictos ad ſe fugientes ſolatur.

Aug. Viſio? o clementia Numinis! recreas me bono nuntio. Quin narres, an obſtat aliquid? *Nav.* Auguſtini amico loquor, non dubito. Nomen num licet ſcire? *Aug.* Affectum intelligis, & ſcies nomen poſtea. Nunc hoc ſufficiat, ſalutem hominis æque mihi curæ eſſe, ac eſt ipſimet. Hinc avide audio, quid dicas. *Nav.* Dicam. Videbatur ſibi Mater in eadem cum filio domo verſari, eadem menſa uti, colloqui, convivere. Averſabatur hæreticum, blasphemias erroris deteſtans. Fugere conatur, increpat, abigit. Fruſtra. Nam, dum, qua ſe propipiat, circumſpicit, videt, *ſtare ſe in quadam regula lignea*: pone adſiſtere juvenem ſplendidum, ac hilarem, cum ipſa mœreret. Ille cauſam triſtitiæ exquirit: reſpondet Monica, Auguſtinum ſe plangere. Et juvenis arridens: vide, ait, *ubi tu ſtas, ibi & ipſe.* Ad eam vocem ipſa ſe vertit, & vidit, fratrem meum in eadem ſecum regula ſtare. *Aug.* Somnium dubium. Nam quid? ſi ſignificet, etiam Monicam fore Manichæam, & ſenſuram cum filio? *Nav.* Non ita fiet: nam ecce, cum ego narranti viſionem matri hoc ipſum objicerem, illa continuo, & læto aſpectu, non, dicebat, fili, non, ut tu interpretaris. Non enim dictum eſt mihi: *ubi filius, ibi & tu, ſed, ubi tu, ibi & filius.* (g) *Aug.* Hem! amplius me iſtud reſponſum feminæ quam viſum movet. *Nav.* Crevit ſpes ex eventu novo. Ut cito fieret, quod viderat, Mater cupida, adiit Presbyterum, doctum virum, ac eruditum, quem credebat ſufficere, ut ſe Auguſtino per diſputationem opponeret. Rogatus noluit: diſputando nihil effectum iri cauſatus contra hominem ætate juvenem, hæreſis novitate indocilem, ſcientiæ opinione inflatum. Tolera, dicebat, & *ſine illum. Tantum roga pro eo Dominum: ipſe legendo reperiet, quis ſuus ſit error & quanta impietas.* (h) *Aug.* Profecto prudens reſponſum fuit. *Nav.* Addidit bonus vir, ſe parvu-

(g) *L. 3. Conf. c. 11.* (h) *L. 3. Conf. c. 12.*

Digitized by Google

parvulum eadem hæreſi Manichæorum corruptum eſſe : poſtea ipſa lectione , nemini contra ſe diſputante , vidiſſe errorem , horruiſſe , fugiſſe. *Aug.* Prorſus belle. *Nav.* Verum inſtabat ulterius mater , urgens , deprecans , flens ubertim , ac obſecrans, ut diſputaret. Tum ille ſubſtomachans tædio , & imperioſius : *vade* , inquit , *fieri non poteſt , ut filius iſtarum lacrymarum pereat.* (i) Ad hanc vocem, velut ſi de cælo ſonuiſſet , abſterſus eſt mæror , redundavit animus dulci ſolatio , neque dubitat de veritate oraculi : unum angitur , ne diu differatur eventus. *Aug.* Amice , me ipſum , dum iſta narras , ſentio læta ſpe de Auguſtino impleri. Quo medio cupit Monica , ut juves miſerum ? *Nav.* Nuptias ſuadet. *Aug.* Nuptias ſuadet ! quale hoc Conſilium contra hæreſin ? *Nav.* Sperant amici , nuptias remedium contra concupiſcentiam fore , atque Auguſtinum Catholicis ſe adjunctum ſine mora , ut primum cœperit caſte vivere , & intra matrimonii limites continens. *Aug.* Callide quidem : nempe quia creditis hominem , non tam intellectu , quam voluntate errare ? *Nav.* Sic omnino conſtitutum eſſe fratrem non dubito. Nam quod Vir tam perſpicax adoret ineptias , quas Manichæi garriunt , fidemque ſeriam tantis ſtultitiis habeat , nemo adducet , ut credam. *Aug.* Tecum ſentio. Hoc vero ut perſuadeas, ne opponat ſe nuptiarum conſilio , difficilis labor eſt. Nimis alligatum Melaniæ ſcio. *Nav.* Modo jam iſtud obtineam , ne Romam abeat. De Melania conſtituit modum mater , quo eripietur ignaro. *Aug.* Profecto diligenter omnia cogitaſtis. Et quem tu loqueris modum ? *Nav.* Alias narrabo ; nunc cito perquirendus eſt Frater , ne fiat profectio , antequam colloquar. Ubi inveniam , doce , obſecro. *Aug.* Proxime ad portam urbis de Romaniano inquire : Vir eſt prædives , & Auguſtini Mœcenas. Ibi , niſi inveneris fratrem , ſaltem intelliges , quid agatur.

(i) Ibidem.

Nav. Amice agis. O ſi quid potes, domine, porro te Matris conſiliis junge. Rem magnam facimus, niſi malè augurantur, qui norunt virum, ſi Auguſtinum Eccleſiæ Chriſti lucramur, & Deo.

SCENA. IV.

Auguſtinus ſolus.

Auguſtinus. Operam dabo, ne te pæniteat eſſe locutum mihi. ..... Jam Fauſtus, amor, Roma, Monica, ſimul omnes impetum faciunt in iſtud pectus. Navigi, Frater, quot turbas cies? Monica nuptias ſuadet? Melania eripietur ignaro? Fauſtus nihil proderit mihi, & Roma nihil? undique tædia. Hoc habeo, poſtquam poſt concupiſcentias abii. Uxorem ducam? quid deinde? num ideo ſanus ero? .... amores deſeram? Amo, amor, dedi fidem. .... Fauſtus pacem animo feret? ſpes exigua. .... Romæ inveniam, quid ſit veritas? ſit ita: forſitan reperta veritas cruciabit ferocius, quam blandus error. .... o calamitas mea! diviſus ſum. Hinc amor Sapientiæ ingens, & fortis trahit: inde retrahit amor carnis ardens, ac pertinax: neque erit pax, intelligo ſatis, non erit pax, donec ſuccubuerit alteruter, & totum occupet victor unus. Quando autem hoc erit, aut num aliquando demum? Mater ſperat. Vidit in eadem ſecum me regula ſtare: igitur Catholicis jungar? fortaſſe. An vero cum fide mutabo mores? difficulter. Nihil ergo proderit ire Romam? omnia in dubio ſunt. o faſtidium! & in interitum eo, ſi pergo viam tam dubiam ire! .... Quid timeo tamen? fieri non poteſt, ut filius tantarum lacrymarum pereat, quantas Monica fundit pro me. Adoro patientiam boni Numinis! utinam non fatigem! pro! quanti tumultus in hoc certamine amoris gemini! ut voluptas eſt deſerenda, aut veritas. Quid facio?

SCE-

Digitized by Google

SCENA V.

Auguſtinus. Alipius.

Alipius. Ecce! ſolitarium hic reperio. Amice, quid agis? quousque te iſta deliberatio torquet? *Aug.* Alipi, nuptias cogito: ſic ſuadet Mater. *Al.* Illudis? *Aug.* Qui nuntium tulit Frater, nunc primum in urbem abiit. *Al.* Res nova! & placuit muliebre conſilium? *Aug.* Non a quo ſit, attendo, ſed quale. *Al.* Heu me! ergo jam certum eſt tibi, non abire ex Africa? *Aug.* Hoc certum eſt, conſilium matris non diſplicet mihi: heu! nimis grande propoſui negotium. Perpetuo cælibem vitam, & caſtam agere, Alipi, non eſt cujuslibet. *Al.* Vah! etiam me, ut exiſtimo, a ſuſcepto cælibis vitæ conſilio abſterrebis? Vale! addixi me Potitiano, Romam ibo, & in cultu caſtitatis vitam cælibem Sapientiæ ſtudio, ac virtuti dicabo. *Aug.* Bene facis. Ipſe obſecro, ut cito diſcedas a me. *Al.* Quid? etiam me abigis? Ita te loqui amico decet? vix guſtare cœpi tuæ amicitiæ fructum, & ſpem inveniendæ per te ſapientiæ capere, cum te ſeparas? quid jam offendi, ut iratus ſis mihi? forte quod firmum decretum ſit mihi eundi Romam, vel ſi tu nolis, hoc inimicum facit? *Aug.* Fui. Nunc amovere: ideo, ut abeas, etiam rogo. Deceptus, decepi te, & pro dolor! in idem errorum barathrum mecum traxi. En! vela Potitianus explicat: perge Romam, quære, ut invenias virum, qui ex fovea trahat. *Al.* Trahat, qui trahet te: quæramus ſimul, quando utrique par eſt deſiderium quærendi verum. *Aug.* O veritas! veritas! *quam ardenter medullæ animi mei ſuſpirabant te!* quæſivi, & non inveni, quia nempe tu, Deus, *lege inſatigabili ſpargis pœnales cæcitates ſuper illicitas cupiditates!* (k) Sapere me credidi miſer, & ſtultus factus ſum. *Al.* Me iſtæ querelæ nihil juvant.

(k) *L. 1. Confeſſ. c. 17.*

juvant. Dic aperte, ſi Fauſtus non ſatisfecerit tuis dubiis, ibis Romam? *Aug.* Neſcio. *Al.* Sapientiæ Studio te ſtudioſius dabis? *Aug.* Neſcio. *Al.* Quid igitur fiet? *Aug.* Neſcio. *Al.* Si neſcis, quid ſtatuas, conferamus conſilia ſaltem, ut tandem decretum fiat. *Aug.* Relinque me mihi. Ego jam neque dando conſilio, neque accipiendo idoneus ſum. Vitæ huc usque actæ imago fœda ſe oculis objicit: inde tædium, & amarus horror, mœror, nauſea. Vah! annum vitæ trigeſimum ago, o cæli! qualis vitæ! Alipi, ceſſa amare me. Vereor, ne amor, qui te ſimilem mihi non invenit, ſimilem faciat, & eris monſtrum, quo nullum tetrius tulit Africa. *Al.* Quæ intemperiæ! *Aug.* Non fugis? *Al.* Neque me capio, neque te, minime, quid iſti ſermones velint, aut unde ſint. *Aug.* Fuge, inquam, fuge a me! *Al.* Imo tu proficiſcere mecum, ſi me, & te amas. *Aug.* Non, ajo, ſed tu fuge. *Al.* Quæſo, quæ turbæ te agunt? *Aug.* Ah! qui ſim, ignoras. o bone! ... bene habet. Solus ſoli annales vitæ ex memoria legam, ut incipias noſſe, & ceſſes amare. *Alip.* Hoc me conſilio fugas. Nam cui bono audiam mala tua? *Aug.* Imo, ſi amas, manes, ne redeas poſtea, & rurſum ames. Nocui tibi, dum Manichæum feci: prodeſſe volo, nec poſſum certius, quam ſi perſuaſero, ut me oderis. *Al.* Non intelligo te. Sed mihi turbatus videris. Omen eſt bonum. Vim amicam patior. *Aug.* Huc aſſide. *Al.* Sæpe triſtibus ſolatium eſt, audiri. Audio, hac lege tamen; ut tu poſtea audias me. *Aug.* Neſcio. *Al.* Etiam ego, quid velis, neſcio; tamen loquere. *Aug.* Unde exordiar? .. *Ubi, oro te, Deus meus, ubi Domine, ego ſervus tuus, ubi, aut quando innocens fui?* (l) in peccatis concepit me Mater mea, & quantum ſit in me peccati imperium, jam infans prodidi. Sæpe jam tum, quod nocebat, petebam cum multo fletu, & indignabar negantibus, feriebam, cupie-

(l) *L. 1. Conf. c. 7*

Digitized by Google

cupiebam nocere, nec raro, etsi nondum loqui possem, jam tumens invidia intuebar pallidus collactaneos meos amaro aspectu. Tolerabantur hæc a nutricibus, blande quidem, sed stolide, *non quia nulla mala, vel parva, sed quia ætatis accessu peritura videbantur.* (m) *Al.* Vitium commune narras infantibus ex Adamo progenitis. *Aug.* Per stolidam indulgentiam, ut dixi, crevit mecum, & ex infantia in pueritiam transiit. Videbam tunc homines adorare Deum: hinc intellexi, Domine, ut potui, *te esse Magnum aliquem, qui posses etiam non apparens sensibus nostris exaudire nos, & subvenire nobis.* (n) Igitur, Alipi, orabam etiam ego Deum, sed quid credis, orasse me? ah! Deus magne! *rogabam te parvus, non parvo affectu, ne in Schola vapularem,* quia, quod erat bonum mihi, unum malum putabam. Cæterum ludere, & ludendo vincere, unum gaudium fuit: bonas litteras discere tædium, obedire præpositis tormentum. *Al.* Quid facias? sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. *Aug.* Hinc collige, ut crescat malum, si alat Pater, ut aluit meus. *Christum non noverat* (o) miser: ideo, quod est Ethnicis proprium, nihil erat anxius, quibus moribus viverem, modo in litteris proficerem. Itaque ego, Alipi, præcepta Grammaticæ violare turpius esse credidi, quam violare Decalogum, & solœcismum horrebam plus, quam quodvis flagitium. Superi! *quantillus puer, & quantus peccator!* (p) *Al.* Infelix eras patris culpa magis, quam tua. *Aug.* Atqui ego me felicem putabam, quod facultas esset vivendi licentius. Ita ingressus adolescentiam adhibebar Poësi. Legebam obscœnas fabulas: nam hinc, ajebant inepti doctores mei, *hinc verba discuntur, hinc aquiritur eloquentia.* (q) Cathedra pestilentiæ prostabat in foro, & turpitudinem docentibus, supra mercedem,

C

(m) *Ibidem.* (n) *L.* 1. *c.* 9. (o) *L.* 1, *c.* 18. & 19. (p) *L.* 1, *c.* 12. (q) *L.* 1, *c.* 16.

dem, etiam ex ærario reipublicæ decernebantur ſalaria. In elegantibus libris, quaſi in vaſis pretioſis, vinum meretricium propinabant ebrij didaſcali, & *niſi biberemus, cædebamur, nec licebat appellare ad aliquem judicem ſobrium.* Ego vero, ut videas nequitiam pueri, talia libenter didici, eisque delectabar miſer, & *ob hoc bonæ ſpei puer appellabar.* *Al.* Miſeret me. Video fontes geminos, ex quibus toxicum in te fluxit. Ex libris bibebas ſcelus, ut lac, & torrens hominum, *plus ſcientiam, quam conſcientiam amantium* (r) devolviſſet vel reluctantem in mare mortuum. Satis eſt: ex his principiis intelligo conſequentias. *Aug.* Adhuc audi. Sileo innumera mendacia, fraudes, furta, iras, rixas, gulam, & reliqua vitia, quibus puerilem innocentiam corrupi: *ad decimum ſextum ætatis annum* (s) venio. O annum infelicem! tunc, o Numen meum, computrui coram oculis tuis, placens mihi, & placere cupiens oculis hominum, æſtuque concupiſcentiæ abreptus totum me in hoc ſtudium effudi, ut amarem, & amarer. *Al.* Ceſſa, ceſſa tandem. Mala te educatio malum fecit; male ſit illis, qui poſt bonam mali fiunt! *Aug.* Annum illum miſerum otioſus agebam domi, quia pater præparabat ſumptus, quibus poſtea in Academia me aleret. Tunc, amice, *exceſſerunt caput meum vepres libidinum, & nulla erat eradicans manus, imo gaudebat Pater ex inquieta adoleſcentia, quaſi jam in nepotes geſtiret.* (t) *Al.* Vah! parentem non parentem, ſed peremptorem! *Aug.* Sic erat. Poſtea Thagaſta translatus Carthaginem in Manichæos incidi. Diſplicuit doctrina Catholica, quia *ſanctior* erat, quam ut poſſem amare, & *altior*, quam ut poſſem capere. Placuit Manetis, quia favebat moribus meis, & doctores ejus ſemper veritatem, veritatem, & meriſſimas evidentias plenis buccis ſpondebant. Ergo a decimo nono anno vitæ meæ cum his comitibus iter agebam platearum Babyloniæ, &

(r) *L. 1, c. 19.* (s) *L. 2, c. 1. & 2.* (t) *L. 3, c. 6.*

Digitized by Google

& volutabar in cœno ejus tanquam in cinamomis, & unguentis pretioſis. *Al.* Poteras tanto tempore ſine animi cruciatibus ſcelus amare? *Aug.* Scis, inter alias blaſphemias docere Manetem: *non eſſe nos, qui peccamus, ſed pravam in nobis peccare naturam.* In quanta mala unum hoc malum axioma præcipitaverit, flere magis lubet, quam dicere. Reprehendebas me ſæpe, Deus mi, & audivi vocem graviter objurgantis hic intus: Auguſtine quid facis? Ego impudens declinavi cor meum ad excuſandas excuſationes in peccatis: accuſavi naturam, dixi: *Domine natura, quam dediſti mihi!* ... & accuſando naturam, putabam inſanus defendi me! *Al.* Obtundis aures. Ceſſa, obſecro! erratum eſt utique, video, hoc te videre. *Aug.* Video, & horreo. Nam quis ad talis vitæ Hiſtoriam non horreat? Nunc a cognitione veniendum eſt ad correctionem: Alipi, quid poſſum ſperare? narravi me tibi: quid putas? *Al.* Magni motus te agitant: ſpero bene. Non diu diſplicebit Deo, qui vere diſplicet ſibi. *Aug.* Monicæ, Alipi, hos animi ſalutares tumultus debeo. Maternas lacrymas trahit ad ſe cælum, & mutatas in frugiferum rorem arido cordi depluit ad refrigerium. Sic mihi Frater narrat, & ne de me deſperem, hæc matris pietas facit: quidni igitur Conſilium de nuptiis audiam? *Al.* Nuptiæ forſitan uni malo medelam ferent: ſed alteri, quo laborat intellectus, niſi hodie Fauſtus medetur, quis medebitur poſtea, ſi in Africa uxori adhæreas? Romam, Romam nos vocat veritas? ibi ſapientiam ſponſam habebo, & perpetuo cælebs vitam beatam vivam. *Aug.* Hoc tu potes: ego non poſſum! ah! quis mihi filum in hoc labyrintho?

SCENA. VI.

Alipius. Potitianus. Navigius.

Alipius. Quo te abripis? relinquo ſibi: Superi Conſilium dabunt. Mihi miſeratio viſcera commovet! quam felix

fui, cui melior educatio obtigit! adde bonum alterum Deus, ut vera fides ſe mihi offerat; & poſſideo omne bonum, quod hominem in hac vita felicem facit. *Nav.* Et quid hoc erit? Domine, non eſt tibi viſus Auguſtinus in loco hoc? *Al.* Quis es? quid vis? *Nav.* Jo! nunc felix ſum. Potitiane, amice optime, ſalve millies! *Pot.* Navigi ſalve! hoſpes inexpectatus ades. *Nav.* Ad te, & fratrem legatus a matre. *Al.* Hic frater Auguſtini eſt? *Nav.* Frater a Fratre deſpectus immerito, & illuſus. *Pot.* Quid enim quereris? *Nav.* Vides naviculam, quæ paulo ante Thagaſta huc me advexit: ut exſcendi, in virum incido doctoris habitu: de Auguſtino requiro: amicum ſe fingit: narro multa: denique ad Romanianum me mittit. Eo; Romanianus, poſtquam ei deſcripſi hominem, ait, jam eſſe locutum fratri, & jubet redire ad portum. *Al.* Non eum noveras? *Nav.* Trimulus fui, cum ille Thagaſta diſcederet: ab eo tempore nunquam vidi. Sed tu judica, Potitiane, quæ ſit iſta humanitas, diſſimulare ſe fratri, fratrem profitenti, & litteras, quas a matre habeo, ne quidem acceptare! *Al.* Habet graves cauſas, cur ſic; & tuum hac die male auſpicatum eſt iter. *Nav.* Nempe iſte ex Manichæis eſt, Potitiane, qui metuit, ne Mater Auguſtinum eripiat! *Pot.* Amicus Alipius eſt, intime familiaris: nihil metue. Ad me, quæ habeas mandata, loquere. *Nav.* Hoc rogat te Mater per nomen Catholicum, quod colis, ne filium ex Africa avehas. *Al.* Sic eſt: & nempe ne conſilium nuptiarum impedias. *Pot.* Nuptiæ agitantur? *Nav.* Video iſtum jam hæc omnia tractaſſe cum Fratre. Ah! Alipi, cur opponere te vis ſalubri deſiderio matris? *Al.* Quia amicus ſum. Nonne a Manichæis ut ſe abſtrahat filius, hoc mater cupit? *Nav.* Unice optat. *Al.* Atqui non poteſt huic voto peſtilentius eſſe conſilium, quam iſtud de nuptiis. *Pot.* Eadem eſt mea ſententia: & credidi, me gratiam matri facere, ſi Auguſtinum eadem opera

&c

& a conversatione cum Manichæis, & ab ineptiis amorum abducerem. *Nav.* Enimvero amicos audio, quibus si est sensus diversus a matre, acquiescet haud dubie pia fœmina, quæ unam filii salutem sitit. Sed quos tamen sensus Frater de nuptiis prodidit? *Al.* Ambiguos inter illas, & iter: cæterum mihi credite: quamdiu tenetur a Melania, neutrum fiet. *Pot.* Mihi occurrit consilium. Femina, sicut Augustinus, etiam ipsa est dubia de sua fide. Suadeat ipsi aliquis, ut ipsa Augustinum ad iter urgeat, ex quo redux docturus sit veritatem, quam Romæ didicerit. *Al.* Consilium placet, præcipue si Faustus disputanti succumbet. Ego exequor.

SCENA. VII.

Potitianus. Alipius. Navigius. Nebridius.

Nebridius. Jo! Faustus advenit. Date Augustinum amici! *Al.* Inter arbores se condidit, ut tædio, & angoribus suis vacet liberius. *Nebr.* Erit finis. Tu, quæso, Potitiane, ne solvas navem, donec disputatio finiatur. Successus determinabit consilia. *Pot.* Beatum me facitis, si itis mecum. *Nav.* Idem Frater optat. *Nebr.* Augustini? *Pot.* Ab anxia matre sollicitus nuntius. *Nebr.* o salve! Frater igitur etiam meus es, nam & ego Augustinus sum. Requiro virum. *Nav.* Læta dies, quæ tot amicos jungit. *Al.* Nebridius est, qui abiit, & ipse Sapientiæ devotus imprimis. Sed ego jam negotium conficio cum Melania, ut post Faustum victum sublatus sit omnis obex. *Pot.* Mihi prurit animus hoc idolum videre, & audire, quæ spuat oracula. *Nav.* Ego hic Frattem expecto, ut comes eam. *Al.* Imo commodius post victoriam sistes te, & litteras dabis. *Pot.* Quibus ego pondus addam. Nunc veni mecum. *Nav. Pot. Al.* Consilia fortunet Deus.

Digitized by Google

CHORUS.

Converſionis ſeriæ principium fit *a cognitione ſui*, quam efficit Gratia, Fides, & Examen.

Anthropus, ſive *homo peccator.* Gratia in *perſona Tabellarii.* Fides in *perſona Janitoris.*

Gratia. NUbila, lurida, ſqüallida, tetrica,
Terribilis nox! ..(a)
Heu! tantis involuta tenebris
Domus infeliciſſima! ....
Eſt tamen, eſt ipſiſſima,
Cujus pulſare januam jubetur Gratia
Imperii Divini nuntia....
Vah! Oſtiarius dormit in atrio!
Surge, ſurge, qui dormis!
Fero litteras ad Patremfamilias.

Fides. Importune! nemo eſt domi:
Quid fruſtra me excitas?

Gratia. Fallor! an vocem fratris audio?

Fides. Fallor! an Gratia loquitur in hoc tabellario?

Gratia. Salve Fides!

Fides. Salve Gratia! Fidem adjuva.
Languore & otio pæne emarcui:
Adeo his in ædibus evilui.
In atrio utcunque me ſuſtinent:
Si moveo me, omnino ejicient.

Aria.

(a) Exhibetur domus tenebris involuta, & in ejus atrio dormiens Fides, quam excitat Gratia.

Digitized by Go

Aria.

Olim erant tempora, (b)
Fides cum conſilia
Omnia regebat:
Nemo, niſi Duce me,
Niſi imperante me,
Nemo ſe movebat, *Olim!*

2.

Nunc *(O mores!)* cerebrum, (c)
Status, ſanguis, commodum,
Lucrum audiuntur!
Fidei Dictamina
Sunt puerorum regula:
Vana ſunt: ſpernuntur. *O mores!*

Gratia. Movet me tua afflictio.
Sed feret remedium, quod ſpero,
Hæc Epiſtola, quam ad Anthropum fero.

Fides. Dixi: abiit homo extra ſe, cum tota familia:
Nullum eſt pratum, quod non pertranſit Luxuria: Sap. 2.
Nemo eſt domi.
In ipſa domo, præter externam hanc ſpeciem,
Non eſt relictus lapis ſuper lapidem.
Inimici domeſtici everterunt omnia:
In Ferarum domicilium area tranſiit,
Anthropo, quia rariſſime introſpicit ſe,
Vel diſſimulante, vel penitus ignorante.

Gratia. Inclamabo hominem, & revocabo.
Tu a me *Lumen* accipe, ut, cum redierit in ſe, (d)
Videat, paveat, horreat ſe.

Fides,

(b) *Juſtus meus ex fide vivit.* Hebr. 10. (c) *Filius hominis veniens putas, inveniet fidem in terra?* Luc. 18. (d) *Lumen ad revelationem.* Luc. 2.

Fides. Divinum eſt Conſilium. *Sui cognitio*
Converſionis Principium erit Anthropo.
Introeo: Lumen infero.
Gratia. *At Sapientia foris prædicat*, Prov. 1.
In plateis dat vocem ſuam.
Anthrope! *Ubi es? ubi es?* *Adam ubi es?* Gen. 3.
Anthrop. Vocantem audio. Quis me?
Gratia. Anthrope! Anthrope!
Anthrop. Adſum! quid poſtulas me?
Gratia. Superi! an monſtrum video *Africanum?* apage!
Ego hominem quæro, tu homo non es!..
Anthrope! *Ubi es?*
Anthrop. Aut cæcus, aut nebulo es!
Quis enim ſum, ſi homo non ſum?
Gratia. Bellua es, homo non es.

Aria.

Eſt facies plena horrore!
Quis videat ſine terrore? ... (e)
In capite *Taurus* ſuccreſcit,
In oculis Draco liveſcit,
Suillum in rictum ſe porrigit os:
In ore ſunt dentes Canini,
Pro digitis ungues Lupini:
Ad *fœnum te* pronus inclinas, (f)
Hoc pabulo ventrem ſaginas:
Nec aliud cogitas cælum, quam bos!
Bellua es!
Homo non es!

Anthrop. Inferi! hanc ego fero impudentiam?

Gra-

(e) *Ex hominibus abjectus eſt, & fœnum, ut bos, comedit.* Dan. 4.
(f) *Omnis Caro fœnum,* Iſa. 40.

Gratia. Laudo patientiam, & muneror etiam. (g)
Mentitus nihil ſum. Ecce ſpeculum! inſpice!
Sed oculos Chriſtianos, non Ethnicos adhibe.
Anthrop. Heu me! qualem me video?
Gratia. Ah homo non es! fuiſti!
Sed, *cum in honore eſſes, non intellexiſti!*
Comparatus es jumentis inſipientibus,
Et ſimilis factus es illis. Pſalm. 48.
Anthrop. Tu vero quis es?
Gratia. Ex hac Epiſtola intelliges. *Tolle, lege!*
Anthrop. Ceram Domini video .. totis artubus trepido ..
Et nuntius diſparuit! .. ſuſpicor! Janitor! .... (h)
Huc Lumen admove.
Fides. Accenſum eſt: ingredere!
Anthrop. Heu me! heu me! nova confuſio!
Hæc domus eſt mea? hæc habitatio?
Fides. Talem fecit incuria, & diſſimulatio.
Anthrop. Bene, bene domus hæc convenit belluæ, (i)
Qualem exhibent iſtæ tabulæ.
Anthrope, circumſpice: *ubi es? ubi, & quis?*

Aria.

O mea lumina,
Ite in flumina!
Et amariſſima
Fundite maria!
Mergite me!

(g) Pro ſpeculo offert tabulas Decalogi. (h) Exhibetur domus converſa in ſilvam incultam, cujus conſideratio fit per examen conſcientiæ. (i) Inſpicit ſpeculum, hoc eſt, ſe, & ſilvam, hoc eſt, malos habitus ſuos, de quibus proverbium: *itur in antiquam ſilvam.*

Digitized by Google

Nunquam erit lachryma
Dignior materia:
Anthrope, fle!

2.

Hæc mea dignitas,
Hæc eſt nobilitas:
Omnes, omnes aliæ
Simplices ſunt belluæ:
Nulla eſt compoſita,
Præter me!
Monſtrum es! Anthrope, fle!

O ſpeculum non fallax! O lumen terribile!..
Neſcio tamen quid terribilius
Minantur iſtæ litteræ.
Amice, prælege:
Audiam, quid exprobret Dominus.
Domine, argue! argue!

Fides. O prætioſæ lachrymæ! .. ut fluant uberius,
Audi, *Hoc dicit Dominus:*
Quid inveniſti in me iniquitatis, ut elongares a me, Jer. 2.
Et ambulares poſt vanitatem?

Anthrop. Peccavi!

Fides. *A ſæculo confregiſti jugum meum,* Ibid.
Rupiſti vincula mea, & dixiſti: non ſerviam!

Anthrop. Peccavi nimis!

Fides. *Tetendiſti adverſus Deum manum tuam,* Job. 19.
Et contra Omnipotentem roboratus es!

Anthrop. Mea culpa!

Fides. *Cucurriſti adverſus me erecto collo,*
Et pingui cervice armatus es!

An-

Anthrop. Mea culpa!
Fides. *Oblitus es mei, & projecisti me post corpus tuum!* Ez. 23.
Anthrop. Mea maxima culpa!
Fides. *Scito, & vide, quia malum, & amarum est,* Jer. 2.
Relinquere Dominum Deum tuum!
Anthrop. Ah malum, & amarum!
Fides. *Orientur in domo tua spinæ, & urticæ:* Isa. 34.
Et erit cubile Draconum,
Et pascua Struthionum,
Et occurrent dæmonia.
Anthrop. Video, paveo, horreo,
Fides. *Dixisti: dives sum, & locupletatus,* Apoc. 3.
Et nullius egeo: & nescis, quia tu es miser,
Et miserabilis, & pauper,
Et cæcus, & nudus!
Anthrop. Nescivi, erravi,
Quia me non inspexi, non examinavi.
Fides. *Usque quo gravi corde, diligis vanitatem,*
Et quæris mendacium; Psalm. 4.
Convertere ad Dominum Deum tuum!
Anthrop. Miserere Miserator Domine!
Conturbata sunt ossa mea,
Et anima mea turbata est valde! ..... * Psalm. 6.
Fides. Felix turbatio! bona sunt initia:
Videt, & horret Anthropus sua flagitia.
Tanti est, se in se colligere,
Se serio inspicere.
Qui *extra se* semper peregrinantur,
Nunquam sanctificantur.

* Claudite.

Aria.

Quid juvat per aſtra vagari?
Quid maris profunda ſcutari?
Quid terras peragrare,
Et curioſo oculo,
Quæ rerum ſit conditio,
Ubique perluſtrare,
Et *ſe negligere?*

2.

Tu tibi ſis maxima cura,
Non ciſtæ, non cellæ, non rura:
Scis, quid in his agatur: ...
Ne minus cures, obſecro,
Ut ſcias, quid in animo
Peccatum moliatur:
Te, te ingredere.

PUNCTUM II.

Diſputationis Effectus.

SCENA I.

Auguſtinus. Nebridius. Potitianus. Romanianus.

Auguſtinus. Ceſſa, frater: nondum plenum matri gaudium feres. *Nav.* Axioma, quod te perdidit, damnas, & amicorum admittis conſilia: bonum initium facis. *Aug.* Deteſtari falſum, bonum initium eſt, fateor: ſed niſi inveniam verum, ſolatium leve. Et heu! prope periit Spes omnis mea, quando & in Fauſto deceptus ſum. *Nebr* Spes in Africa periit, in Europa quæramus. *Pot.* Vt ego libenter huic diſputationi adfui!

Augu-

Augustine, quam diversam a Catholicis Doctrinam Manes habet! quanta audivi absurda! nihil simile Roma docet. Eja! recta ad mare! *Rom.* Ego hucusque contrarius, jam & ipse te urgeo: proficiscere, & meliorem tibi Doctorem quære. *Aug.* Romaniane, ego tibi magnus debitor sum: gaudeo, quod per me videas falsum, quod ego video: opto, ut sit, qui utrumque doceat melius. *Rom.* Si invenias, trahes me, ut te sequar? Sic enim existimo: in illa Secta quam neque illius principes contra impugnantes tueri possunt, non est prudentis, velle vivere, minus, velle mori. *Nebr.* Recte judicas, & qui aliter agunt, nimirum quærunt sibi fidem conformen suis moribus; quantumvis resistat ratio, & postulet, ut, si sancta est fides, qualis utique esse debet, si est a Deo, curemus mores esse conformes fidei. *Aug.* Displicet nunc equidem Manichæorum hæresis, cum video, me a dubiis extricari a nullo posse: non tamen ideo Fides Catholica ex integro placet. Docetis multa, Potitiane, quæ æque parum mihi videntur digna fide, quam quæ in nostris carpitis. Unum ex multis profero: dicitis, Deum esse corporeum, potestne aliquid absurdius dici? *Pot.* Hem! quis hanc nobis affingit calumniam? *Aug.* Vos utique, qui dicitis, hominem factum esse ad similitudinem Dei: sequitur, plane Deum habere corpus, ut homo habet. *Pot.* Homo secundum animam, Augustine, imago Dei a nobis dicitur, non quoad corpus. Sed ego indignor loqui. Est hoc consuetum hæreticorum stratagema, quod, cum fidem nostram videant inexpugnabilem esse solidis argumentis, mendaciis contemptibilem faciant. Romam, Romam, Augustine, pergamus: intelliges plura, quæ te Doctiores viri docebunt. *Aug.* Sit igitur, navim paratam habe: Ego valedico Melaniæ. Seduxi miseram, & mecum in hæresin traxi: dedocenda est, ne ex iisdem principiis porro vivat, & ego perditionis reus sim. *Pot.* Abire non

ſinet. *Aug.* Relinque hoc mihi; perſuadebo, ut ſinat. Juvat, ut ſciat, ſe mecum deceptam a Fauſto eſſe. Atque, ut videas, rem ſine dolo me agere, ultimæ allocutionis teſtem fratrem, & Nebridium volo. Vos non ſinetis, ut vincar. *Nebr. Nav.* Quantum poſſumus. *Pot.* Breves eſte. *Nebr.* Curabo. *Pot.* Tu vero dic jam, quo es animo poſt Fauſtum auditum, Romaniane?

SCENA. II.

Potitianus. Romanianus.

Romanianus. Hoc ego nunquam putaſſem. Nam, quæ eſt hæc audacia impudens, ſic palam mentiri, & Fauſtum iſtum deſcribere omni doctrina cultiſſimum? Credebam Apollinem me auditurum ex tripode, aut hominem certe Salomoni non diſparem: tanta expectatio fuit. *Pot.* Video te tædio turbidum. *Rom.* Nempe Potitiane, ſi iſte Fauſtus Sectæ noſtræ fundamentum eſt, video totam in arena fundari. Pro, ut miſerum Auguſtinus exagitavit! *Pot.* Miſerum vocas? Non tibi facundia, non morum urbanitas, non dulcedo verborum placuit? Meminiſtin', ut amice ſalutatum Auguſtinum allocutus ſit gravibus verbis, & grandem ægrotum vocaverit, cui proin opus eſſet etiam medico grandi? *Rom.* Ipſe helleboro indiget. *Pot.* Deinde quam dulce exordium fuit! *Rom.* Turbatus es, Auguſtine, ajebat, ſed Dominus JEſus, o nomen ſuave! Confide! Dominus JEſus per me diſſipabit nubes, quibus tegitur cœlum tibi. Mihi iſta verba jam lacrymas proliciebant, ſolatii teſtes, ac bonæ Spei. *Pot.* Amice, omnium, quos vidi, hæreticorum hæc lingua eſt. Semper Dominus JEſus in ore eſt, ſed ſono tenus eſt, & ſtrepitu linguæ. (a) *Viſcum conficiunt ex commixtione ſyllabarum dulciſſimi nominis, homines ſuperbe delirantes, carnales,*

(a) *L. 3. Confeſſ. c. 6.*

Digitized by Google

les, loquaces, *in quorum ore laquei diaboli.* *Rom.* Væ! væ! quibus gradibus deductus sum in profunda inferni! & quando me Faustus fefellit, cui jam credam? (b) *Pot.* Blanda verba, *vultus congruus, decorum eloquium, & quodam lepore naturali jucundum*, etiam me delectabat initio: sed quia attendebam ad cibos, quos apponebat, & non ad vasa, in quibus ministrabat, adverti, animam non satiari. Hinc curiositati succesſit fastidium, maxime cum urgente Augustino vidimus omnes, hominem, excepta Grammatica, omnium artium Liberalium imperitum esse, & præter aliquas Ciceronis Orationes, ac pauculos Senecæ libros, prope nihil legisse. *Rom.* Docti viri famam garrulitas peperit: *nunc patet.* Sed ego, quid jam? *Pot.* Exemplum Augustini ante oculos habes: ducem inquirit, cui tutius, quam Fausto, se credat, & inveniet apud nos. Solis Ecclesiæ Catholicæ Doctoribus dictum est: (c) *Qui vos audit, me audit.* *Rom.* Nisi etiam ista jactantia est. Nam hoc est, quod nostri maxime in Catholicis improbant: asseritis summa mysteria, vultis illa simpliciter credi, & non probatis: difficile postulatum est. *Pot.* Imo facillimum intelligenti. Non est imprudens fides, qua credo, quæ capi non possunt: reddere possum rationem prudentem, interroganti, cur credam. *Rom.* Quam vero? *Pot.* Credo, quia, quod credo, Deus locutus est, qui est Veritas. *Rom.* Profecto prudens ratio, si certus sis, quod locutus sit Deus. *Pot.* Testem habeo, qui nec falli, nec fallere potest. *Rom.* Nomina mihi. *Pot.* Ecclesia Christi est testis. *Rom.* Admitto, si tot inter Ecclesias ostenderis, quæ sit Christi. *Pot.* Prudenter dubitare non possum, quin sit Romana: neque enim est alia, quæ habeat signa certiora, ex quibus prudenter æstimem, quod præferenda sit huic. Aut age, da mihi aliquam, quæ sit aut antiquior tempore, aut doctrinæ unitate constantior, aut pro-

(c) *Luc. 19.*

propagatione illuſtrior, aut denique ſanctitatis laude Chriſto Auctori ſuo glorioſior, quam ſit Romana: & ego deſerta hac, hodie ad illam tranſibo. Interim hoc conficio, aut nullam eſſe in terris Eccleſiam Chriſti, aut Romanam eſſe. *Rom.* Non inepte concludis, ſed ego, quid facturus ſit Auguſtinus, expecto. En Alipius.

SCENA III.

Alipius. Potitianus. Romanianus.

Alipius. Potitiane, quousque trahimus moram? expande vela, navigemus. Video, vana ſpe fuiſſe illuſum nobis. *Pot.* Novum narras malum. *Rom.* Quaſi diceres, Auguſtinum non abiturum vobiscum. *Al.* Eſt, quod dicebam. Sperabat animo ſatisfieri per Fauſtum poſſe: prætextus fuit. Succubuit Fauſtus: jam patet cauſa, quæ hominem in Africa tenet. Heu? vicit amorem Sapientiæ amor mulierculæ. *Pot.* Pro! dedecus! *Rom.* Hem! adhuc triumphat Manes: *Prava virum natura cogit! Al.* Blasphemiam ceſſa! non eſt natura, quæ cogit, ſed peſſima conſuetudo vim infert volenti, & pugnam pertæſo, in qua vim vi poſſet repellere. *Pot.* Credebam, effecturum te apud puellam, ut ſineret non invita diſcedere. *Al.* Jam effeceram, cum ecce! victor Fauſti ingreditur, &, ut vidit Melaniam fiere, (nam ita mihi Deus inflammaverat animum, & linguam direxerat, ut atrociſſimis coloribus vitæ turpitudinem, animæ periculum, Deum iratum depinxerim, ac præcipue ſceleris gravitatem, ſi Auguſtinum meliora cogitantem ab itinere Romano averterit, adeo ad terrorem exaggeraverim, ut tremebunda, ac lacrymans nihil ſe contra moturam promiſerit) miſeretur, intelligit cauſam, & mox aliam contra me diſputationem orditur, & theſin propugnat, quam piæ aures horreant: *Negat, vivi caſte ab eo poſſe, qui velit beatus vivere. Pot.* A Logica

gica Augustini libera me Domine! quod est hoc novum axioma animale, nefandum, diabolicum! Superi desperate! nunquam vester Augustinus erit, si hanc sententiam tenet. *Rom.* Contrarium utique propugnaveris tu? *Al.* Humana, ac divina testimonia attuli, ratione pugnavi, meam ipsius experientiam allegavi, deridet omnia: negat beatum me esse, & castum tamen. Quin suis me paralogismis ita implicuit, ut prope amem sordes, quas abominor: demum fugere malui, quam ultra contendere cum tanto periculo. Nebridius, & Navigius adhuc cum ipso declamant. Ego amicum abdico: tædet morarum tandem: solus propero ad aram veritatis, quam Romæ quæro, ne fatigem patientiam Numinis, & pœnas cum ipso luam. *Pot.* Me miseret tanti viri: divinum ingenium immersum lacunæ non emerget ad ardua, non se eriget ad divina. *Al.* Utique. Et sepulta in cœno margarita non splendet. Postquam errores Manetis agnovit, jam, ut sit Maximus, præter cultum castitatis, desideres nihil. *Rom.* Natura sane dona in hominem plurima, & maxima contulit, id quod me ad benefaciendum permovit. Amœna est indoles, facies liberalis, eloquium suave, animus magnorum facinorum & capax, & avidus, ingens cupido sciendi, intellectus lux mera, memoria ex asse fidelis, eruditio summa, vis in disputando invicta, facundia efficax, & semper triumphans. *Al.* Ex fonte tam claro, tam pleno quanta possent bona in utramque rempublicam fluere, nisi hæc macula pollueret! *Pot.* Romaniane, ex hoc fructu cognosce arborem. Hæresis talia inspiravit axiomata: en effectum. *Rom.* Dolendum. Sed quid consilii est? *Al.* Augustinus degeneravit in animal: quid consulemus? *Rom.* Desperas? *Al.* Nihil supra verum dixi. Intellectus & voluntas hominem ab animali distinguunt. Considera in Augustino utramque potentiam: in judiciis suis regitur ab apprehensione, non

a diſcurſu, in deſideriis ab appetitu rapitur, non a decoro: concludе, quid differat, & ſpera remedium. *Pot.* Heu! quanta mala unum poſt ſe trahit malum axioma, ſi quis illud ſemel pro regula ſuſcipit! Mihi hoc mirum videtur, fieri poſſe, ut vir prudens aliquando ſuſcipiat principium rectæ rationi tam adverſum, quale eſt hoc: *Non eſſe nos, qui peccamus, ſed pravam in nobis peccare naturam.* *Al.* Cum ipſo Auguſtino hanc nuper quæſtionem habebam, & ille, ut promptus eſt, tres cauſas aſſignavit, præjudicia, ſimplicitatem, & malitiam. Præjudicia, ajebat, naſcuntur nobiscum, vel certe educantur: unde fit, ut, quod a teneris pro vero coluimus, vix patiamur unquam examini ſubjici, aut in ſuſpicionem falſi vocari. Simplicitas facit, ut ne dubium quidem occurrat: unde ignorantia talium miſeria eſt magis dicenda, quam culpa. Malitia illis eſt propria, qui data opera errant, & ſtudioſe conquirunt argumenta, quibus tueantur errorem, vel ne videantur erraſſe, quod ſuperborum eſt vitium, vel ne ex erroris cognitione urgeantur, ut vitent, quod amant. Et in hac ultima claſſe Auguſtinum pono: dicite, quid poteſt ſperari? tempus perdimus: Potitiane, jube ſignum diſceſſus dari, ut conveniant comites. *Pot.* Excidi magna ſpe, & triſte ſine Auguſtino eſt iter. Tamen, quoniam ita vult infelix, age nauta, ſignum ad abitum cane. *Rom.* Et ego quid agam? prope in portu fui: in medios fluctus nova fluctuatio retrahit. *Pot.* Te hominis tam peſſumdati auctoritas movet, ut ames mendacium? non quis, ſed quare aliquis exequi nolit, quod ſtatuit, conſiderare in eo debes, quem tibi imitandum proponis. *

SCE-

* *tuba canitur.*

Digitized by Google

SCENA. IV.

Accedit Nebridius.

Nebridius. Eja! in tempore venio. Itane ſine me? ſine Auguſtino? *Al.* Age, mutatus es, an ibis mecum? *Nebr.* Deſine querelarum: & vos audite, obſecro, rem miram valde. Femina, quæ fere malorum omnium viris cauſa eſſe ſolet, hodie per accidens bonum fecit. *Pot.* Attentus ſum, quid velis. *Rom.* Et ego avidus. *Al.* Nugas dices! *Nebr.* Jucundiſſimam veritatem. Tandem decretum eſt: Auguſtinus Romam ibit. *Pot.* Hodie? *Nebr.* Hodie. *Rom.* Sinet fœmina? *Nebr.* Ipſa urget. Alipi, magnum ad reſolutionem momentum tua auſteritas tulit. Commota jam ante puella, ut te vidit iraſci ſerio, & adeo amicitiam ſcindere, ac abire, intelligere cœpit ſtultitiam Theſis, quam poſuerat Amaſius, non poſſe ſe beatum vivere, & caſtum ſimul. Cum gemitu gravi, Auguſtine, clamavit repente, ego contrarium experior: miſera ſum, quia caſta non ſum! *Al.* Bonum narras. *Nebr.* Vox attonuit hominem: ſiluit: & ego converſo in Navigium aſpectu: argumentum eſt ad hominem, tacitus inſuſurro: urge, quæſo. Ille mox litteras a Matre profert, ac legendas Melaniæ tradens, potes, inquit, a miſeria liberari: nam poſthac tibi moleſtus non erit frater: uxorem ducet: ſic mater petit. *Rom.* Expavit mulier? *Nebr.* Nihil, ſed oculis cœlo fixis illacrymans dixit: ſint laudes Deo! a promiſſa te fide libero. Addit, per Auguſtinum ſi ſtetiſſet, vitam ſe pridem aliam amplexuram fuiſſe. iret Romam, aut duceret uxorem, perinde ſibi fore. *Rom.* Hæc mihi puellæ audacia placet. Quid autem ad hæc ille? *Nebr.* Erubuit. Inſtabat ipſa, ut, quoniam putaret vivi beate non poſſe ſine femina, uxorem duceret. Nihil. Suſpenſi ſilentio expectabamus,

bamus, quid demum ageret, cum ſonuit optata vox: Melania, aut te, aut nullam duco: hæc fides data eſt, hanc ſervabo. Nunc, quoniam non diſplicet conſilium tibi, Romam eo: ibi, poſtquam invenero, quod fruſtra ſperabam a Fauſto, verum, quid concluſerim, ſcribam. Hæc accepta conditio eſt. Ego inter mutuas gratulantium voces feſtinavi lætitiæ vos participes reddere. *Al.* Sint grates Superis! hæc reſolutio magni operis principium eſt. *Pot.* Felix ſum. Cito nautæ, ſignum alterum date, & explicate carbaſa! *Rom.* Jam ipſe adeſt.

SCENA V.

Perſonæ omnes.

Auguſtinus. Salvete amici! tandem decretum eſt ire Romam, quanquam inter ſpem, & metum eo. *Pot.* Eja, tertium tuba ſonet. Conſcende navem victor Fauſti, & quod magis gratulor, victor tui. *Rom.* Et ibis ſine me? non teneo, ſed ſi quid merui, conſilium da, quid faciam deceptus a Fauſto, defertus a te? *Aug.* Mæcenas optime! Roma conſilium dabo: ſi mihi bene erit, ſuadeo, ut me ſequaris. Vale. *Nebr.* Illatæ ſarcinæ ſunt ſuo loco, & expediti remiges non faciunt moram. *Al.* Conſcendimus. Amice, quanto me beaſti gaudio, quod mecum venias! *Nav.* Vale frater! & perge felix, dum teneas portum. *Aug.* Suſpiro! vale. *Pot.* Solvatur funis! *Nav.* Quid dicam Matri? *Aug.* Ne parcat lacrymis. *Nav.* Quid ita? nondum igitur te adjunges Catholicis? *Aug.* Nondum ſane. Sed *jam ceſſavi Manichæus eſſe:* hoc nuntia. *Nav.* Tantæ molis erat, res tantilla. *Rom. Parum eſt: tamen non eſt nihil.* *Nav.* Lætum nuntium Matri feram.

O. A. M. D. G.

MEDI-

MEDITATIO II.
CONVERSIONIS PROCRASTINATIO.

ARGUMENTUM.

EX Africa delatus Romam Auguſtinus, quamvis prava axiomata, quibus eum hæreſis Manichæa imbuerat, jam deteſtaretur, non tamen ideo ſtatim amplexus eſt Fidem Catholicam, etiam poſtquam illum Deus gravi morbo caſtigaverat, ex quo, ſi obiiſſet, fatetur ipſe, ſe recta ad inferos deſcenſurum fuiſſe. Cauſa pertinaciæ procraſtinatio, ſeu negligentia fuit, qua de die in diem differebat negotium indagandæ veritatis, partim, quia obſtinaverat animum, ut nihil crederet, niſi demonſtraretur: partim, quia vanæ gloriæ cupidine captus in agendis cauſis, & oſtentandæ eloquentiæ curis bonum tempus terebat, tanto utrumque animæ ſuæ malo, ut ad Academicos defecerit, qui *omnia eſſe dubia* docuerunt: & ſolus eum *timor futuræ vitæ*, cujus aſſertionem *ſaltem eſſe probabilem* negare non poterat, coercuerit, quo minus Epicureis ſe jungeret. Talis erat, cum eum Optimus Deus nihil tale cogitantem S. Ambroſii curæ commiſit. Nam Mediolanenſes Rhetoricæ Doctorem tunc Roma petebant, & Symmachus urbis Præfectus Auguſtinum huic officio deſtinavit, amabili Divinæ Providentiæ conſilio, quod proxime adorabimus. Ita rurſum ipſe l. 5. conf. c. 9. & ſeq. Hodiernæ ergo Meditationis erit

Materia: Auguſtini in negotio ſalutis Procraſtinatio, & negligentia.

Puncta duo: Primum, unde Procraſtinatio veniat,
Secundum, quo ducat.

Fructus: Correctio *voluntatis pigræ*, quæ bona propoſita differt exequi.

Propoſitum: Examinare ſe, in quo quisque piger ſit circa declinationem a malo, aut operationem boni, & *in ſpecie* adhuc hodie *per aliquam ſui victoriam* vitæ emendationem incipere.

Perſonæ.

S. Simplicianus.
S. Auguſtinus.
Alipius Nobilis Afer.
Symmachus Præfectus Romæ.
Nebridius Auguſt. Familiaris.

PROLOGUS.

Reflectio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad Præſentem. (a)

Anima meditans. Angelus explicans.

Anima. ANgele, fructum habuit prima Meditatio:
Adhuc ſe movet, & concutit me *mei cognitio.*
Adhuc hæret memoriæ
Vitæ hucusque actæ Compendium nobile:
Multa mala feci, parum boni,
Et hoc ipſum parum bene!
Tædet! pudet! pœnitet me!

Aria.

(a) *Liber conſcientiæ exhibetur.*

Aria.

O Homines! o Cælites!
O ſi me, ſi noſſetis!
Quid de me (o pudenda res!)
Quid de me ſentiretis?
Et ego, ſi noſſetis me,
Quo fugerem? quo irem?
Ah! pudor in infernum me
Protruderet: *& irem!*

2.

Nunc ecce! Tu, tu noſti me,
Tu fibras inſpexiſti,
O Deus meæ animæ!
Et quid? ah! quid vidiſti?
Vidiſti fæda ſcelerum
Portenta, quæ patravi:
Et *tuum ego oculum*,
(O ſcelus!) non curavi!

Angelus. Optime a dolore, pudore, & tædio pœnitentia incipit:
Sed in dolore, pudore, & tædio minime deſinit.
Agnoſcere morbum, & fateri,
Nondum eſt morbo mederi.
Remedium eſt adhibendum,
Atque, ſi opus ſit, igne ac ferro utendum.
Eſt inſuper *in mora* periculum,
Nec curatio difficilior, quam quæ tardior.
Memento, quod monui.
Voluntas, quæ adhibet media ad finem *noxia*,
Eſt voluntas *perverſa*,
Quæ negligit, aut differt *utilia*,
Eſt voluntas *pigra:*

Per-

Perverſa te poteſt damnare,
Pigra non poteſt ſalvare,
Quia, qui hodie non poteſt ſe vincere,
Cras poterit minus:
Expertus eſt Auguſtinus.*

Aria.

Hanc ecce! hanc viro ahenam **Præludium.*
Dilatio cudit catenam,
Rumpendam facile,
Si voluiſſet rumpere,
Priusquam per flagitia,
Ut repetita verbera,
Coierant annuli.

Nunc dolet, nunc gemit, nunc orat:
Nunc ſuam miſeriam plorat:
Nunc erit opus vi:
Et væ! væ homini!
Ni Deus per fortiſſimam,
Ac *triumphantem* gratiam
Adſit conatui.

Habes, quod conſideres.
Fructus, quem ferat Meditatio,
Hæc ſit concluſio:
Quod aliquando faciendum eſt neceſſario,
Et fieri poteſt hodie,
Fiat hodie!

Anima. Promptus eſt Spiritus, ſed caro infirma,
Et horrore laboris anxia.
Urge me!

Angelus. A cælo opem expete.

Aria.

Digitized by Google

Aria.

O timor, ſancte timor,
De cælo deſcende!
Anima. O Spes ſalutis, timor
Te mihi impende!
Angelus. Confige carnes ſtimulo!
Anima. Infige calcar aſino!
Ambo. Excute ſocordiam,
Urge diligentiam,
A malo retrahe,
Angelus. Et viam mandatorum
Anima. *Hac hora, ſine mora*
Me coge currere!

MEDITATIONIS II.

De procraſtinatione Auguſtini

PUNCTUM I.

Procraſtinatio unde venerit.

SCENA I.

Alipius. Nebridius.

Alipius. Dixi, Nebridi, nunc tempus non eſt Simpliciano loquendi. Credo, virum eſſe, qualem mihi deſcribis, & gaudeo veniſſe in tuam notitiam. I, loquere illi de nobis etiam, *poſt paulum* ſequar, & Auguſtinum mecum adducam. Nunc adeundus eſt Prætor, & precibus *rurſum* urgendus, ut meminerit mei, cum locus vacabit in curia. *Nebr.* Atqui *poſt paulum* fortaſſe redibit Mediolanum Simplicianus, & *rurſum* perit occaſio

Digitized by Google

occaſio inquirendi verum, cujus tamen cauſa ex Africa adſumus. Alipi, da veniam, ſi ſenſum animi aliquanto acerbius prodo. Proditis me, & vos, veſtra tam longa procraſtinatione. *Al.* Vide, ne ſine cauſa efferveſcas. *Nebr.* Ecce ſine cauſa! Amice, ut ſciamus, quæ vera ſit fides, & qua via ad beatitudinem eatur, ſalutis æternæ intereſt: & tu metuis, ne efferveam ſine cauſa! valete! ego Simpliciano me jam addixi diſcipulum: cum ipſo Mediolanum ibo, ut fruar cum otio. *Al.* Quis impetus? expecta paululum. *Nebr.* Tu expecta hic ad iſtas fores, quantum voles. Mihi pretioſa momenta ſunt, quibus occaſio ſe offert operandi bonum, quod animæ prodeſt. Ah Alipi, ſi vel ſolas horas, quas expectando perdidiſti, impendiſſes ſtudio Sapientiæ, cujus tantum amorem prætefers, quam prope abfores a ſummo vertice! *Al.* Quid faciam? rogari Magnates volunt, ut gratiam æſtimes, quam concedunt. *Nebr.* Tanti eſt, Aſſeſſorem in curia fieri, ut ideo cura ſalutis ſit habenda neglectui? *Al.* Differo paululum ſalutis curam, non negligo. Prior eſt Officii cura, non tamen major. Scio, quid deceat. *Nebr.* Quærendo *Officium pro Alipio*, negligis *Officium hominis*, hoc decet? *Al.* Non negligam, mi Nebridi, audiiſti utique, non negligam: *differo paululum*, ut poſtea ferventius curem. *Nebr.* Vah! ita prorſus, ut Auguſtinus. Nuper, cum ægrotaret ille ad mortem, monebam, ut nunc ſaltem angeretur pro anima, reſpondit: nunc vacandum eſt corpori: cum ſanabor, cogitabo de anima. Sanatus eſt, redeo monitor, ait: *ſine paululum!* dicenda eſt Imperatori panegyris: poſtea tibi obſequar. Oratio dicta eſt, & Oratori applauſum: iterum adſum, & ipſe, cras, ait, faciam, quod voles: hodie reſpirandum eſt *paululum* a labore, & ambulatione cum amicis animus a contentione remittendus. Adeſt altera dies, cras, inquit, redi, hodie diſcipuli urgent: habe modicam patientiam. Ah! jam

iſtud

Digitized by Google

iſtud *modicum non habet modum*, & *iſtud paululum non habet finem.* Si hodie redeam, dicet forte: ſine modo, donec uxorem ducam, tunc cogitabo: aut forte neſcis tu, quod jam cælibis vitæ conſilium abjecerit Auguſtinus? *Al.* Ah! ſcio, neque obiter me affligit iſta levitas viri. *Nebr.* Multum erit, niſi trahat etiam te in eandem ſententiam. Hi fructus procraſtinati propoſiti ſunt. Ardebat veritatis deſiderio Auguſtinus: damnaverat axiomata prava, quibus mores corruperat: ut meliora intelligeret, feſtinavit Romam. Adeſt Romæ, dies ivit e die, negotia ſe cumularunt, curæ aliæ ſuper alias mentem diſtraxerunt, bonus animus diſſipatus eſt, fervor friget, Auguſtinus idem eſt Romæ, qui fuit in Africa, neque fortaſſe unquam erit alius. Et tu, Alipi, iſtis inſiſtis veſtigiis miſer, nec attendis, quo ducant? vox corvi eſt iſtud *cras, cras*, qua neſcio, an homo petulantius Deo, an ſtolidius ſibi illudat. *Al.* Vehemens oratio eſt. Si tamen nos amas, Nebridi, perſuade Simpliciano, ut diutius Romæ ſe teneat. Cum vacabit, ambo adibimus. *Nebr.* Vultis, ut præter vos, & Deum, etiam ſit tertius, cui poſſitis illudere? vana ſpes eſt: ego provideo mihi. *Al.* Sed fores crepant. *Nebr.* Hem! fallor, an video Simplicianum! Alipi, occaſio eſt! *Al.* Gaudeo.

SCENA II.

Symmachus. Alipius. Simplicianus. Nebridius.

Symmachus. (a) Curabo, ut iſtis queſtibus Epiſcopi tui reſpondeatur, quod oportet. Eſt vir inquietus, & qui neſcit, quis Symmachus ſit. *Simpl.* Ambroſio Deus ante oculos eſt, Prætor: ab hominibus nihil cupit, nihil timet. *Symm.* Opportune hic ades, Alipi, quid petis? *Al.* Memoriam mei, Domine. *Symm.* Recordor. Sed modo Auguſtino loquendum eſt. Si vocas ad me contubernalem, obſequium facis. *Al.* Faciam,

(a) *Literas Ambroſii legens.*

ciam, ut momento adſit. *Nebr.* Amice! *Al.* Sine modo: properandum eſt propere. *Nebr.* Expecta paululum ſaltem. *Al.* Ceſſa, inquam. Audiſti, vocandum Auguſtinum Prætori! *Nebr.* Omitte nunc: *cras* vocabis. *Al.* Abſurde! quid diceret Symmachus? *Nebr.* O hominem induſtrium, qui prætori tam celeriter obedit, & Deo tam lente! *Al.* Pungor. Sed! ita poſtulant res meæ.

SCENA III.

Simplicianus. Nebridius.

Nebridius. Et quid poſtulet ſalus tua, non attendis? *Simpl.* Video te zelo bono ardere. *Nebr.* Utinam ſalubri. Pater, iſte eſt Alipius, de quo tibi heri! oro te, ut hic expectes, donec Auguſtinum adduxerit: juvabit, vel de facie noſſe invicem, & obiter colloqui. *Simpl.* Gratulor mihi occaſionem agendi cum amicis Nebridii. *Nebr.* Utriusque bona eſt indoles, & inveniendæ veræ fidei par deſiderium in ambobus arſit. Hæc cauſa me illis per amorem conjunxit. *Simpl.* Sanctus amor eſt, & dignum Sapientiæ ſtudioſis deſiderium. *Nebr.* Sed nempe deſiderium *lentum*, *ac ſomnolentum*, quale eſt pigri, qui vult, & non vult. Sic, qui dormit, cum inclamatur, ſurge! Redi poſt horam, reſpondet: ſine modo! Poſt horam reverſo, adhuc modicum, ait, nam grave eſt caput. Tertium repetitur clamor: ſurge! infertur lumen, trahitur ſtragulum, jamque ſe erigit Endymion, aperit oculos, ſurrecturus videtur, cum ecce! recidit, verſatur in alterum latus, iterum dormit. *Simpl.* Nempe quia moleſta lux eſt, & frigus terret, calor tenet. Forte eædem ſunt cauſæ, quæ Alipio ſe, & Auguſtino objiciunt, quo minus celeriter obſequantur vocanti Deo. *Nebr.* Alipium, Pater, ſolum Auguſtini exemplum, Auguſtinum vero plura vin-

vincula adſtringunt ſpondæ, quæ quia, niſi per magnam vim non poſſunt rumpi, qualem ipſe nec infert ſibi, nec ab aliis inferri patitur, vereor, ne ſomnus tam diuturnus in fatalem lethargum abeat. *Simpl.* Prudenter times, maxime ſi accedunt ſomnia jucundiora, & lepida, quibus fit, ut dormiens amet ſomnum, & excitari ſe, etiam iraſcatur. Quid ais? nunquam ſic viſus eſt tibi Auguſtinus quaſi ſomnians loqui? *Nebr.* Ah! Pater, Punctum tangis. De nugis, de næniis, de gerris perpetuus ſermo eſt: de ſeriis aut nullus, aut abruptus. Prorſus ut ſomniantes ſolent, jam plaudit, & jubilat ſibi, velut qui Oratoribus cæteris palmam rapuerit: jam diſputat acriter, &, ſi quos forte, ex rudioribus, credo, Catholicis ſecum congredi auſos vicerit, verociter inſultat, circumſpiciens ſe, quaſi orbem terrarum miſiſſet ſub jugum: jam denique de amoribus garrit, jocatur, impudenter etiam narrat, & jactat. *Simpl.* Peſſima ſomnia! conjecto proximum lethargi periculum: actum de vita eſt, niſi medicina efficax properetur. *Nebr.* Plura te juvat ſcire. Nuper ſenſerat cum Manichæis: *non eſſe nos, qui peccamus, ſed pravam in nobis peccare naturam:* nunc intelligit, falſum ac impium principium eſſe. Quid prodeſt? pertinaciter tuetur alterum: voluptates, ad quas inclinat natura, eſſe facetias, quas homini luteo clementer indulgeat Deus, imo ſine quibus vivi beate non poſſit. *Simpl.* Execrabilis ſententia. Si quis exempla Scripturæ, & graviſſimos textus contra objiciat, quid reſpondet? *Nebr.* Quod tu ſine horrore non audies. Catholici, dicit, volunt omnia nude aſſerentibus credi: demonſtrent, quod aſſerunt. *Simpl.* Cujus igitur nunc ipſe eſt fidei? *Nebr.* Ad omnes indifferens. Cum Academicis ſentit, perinde eſſe, quid quisque crederet: omnia enim eſſe incerta, ac dubia. Quin autius jam eſt dubitare adeo, an non Epicurus præ aliis verum docuerit, cum hominis beatitudinem in voluptatibus

carnis conſtituit. *Simp.* Hic tu, mi Nebridii, non jam procraſtinationis cauſas narras, ſed funeſtos effectus. Ah! iſte homo non jam differt, quod olim propoſuit, bonum, ſed deſperavit conſequi, & ipſum abjecit propoſitum. Cæterum ego ex hoc Sermone jam novi virum, &, niſi fallor, mali peſſimi originem video. Duæ radices ſunt, ſuperbia, & amor carnalis. Superbia intellectum excæcat: hinc vanæ gloriæ cupido, pertinacia judicii, & æſtimatio ſui, ſolum ſe ſapere ſuper omnes credentis: amor carnis voluntatem infecit veneno, quo Spiritus projectus inſtar Epileptici volutatur in pulvere, amiſſis viribus, quibus ſe erigat. *Nebr.* Omnino hoc verum eſt Ectypon, & exacte correſpondet Prototypo. Quid judicas autem? nunquid deſperata ſanatio eſt? *Simp.* Difficilis utique. Sed qui triginta octo annorum paralytico dixit: *ſurge, tolle grabatum tuum, & ambula!* Jubet, ne deſperemus de quoquam, cui vita ſupereſt. *Nebr.* Ecce ingreditur. Auguſtine hic vir eſt, cui te colloqui velim.

SCENA. IV.

Auguſtinus. Simplicianus. Alipius. Nebridius.

Auguſtinus. Veneror Legatum magni Ambroſii, cujus tanta eſt apud Cæſares auctoritas, tanta virtutis laus, tanta Eloquentiæ gloria, ut forte ſecundum Europa non habeat. *Simp.* Magna decora memoras, Domine, ſed quæ Ambroſius nihil æſtimat. Ut magnus ſit apud Deum, unum eſt decus, quod ambit. Ego vero gratulor mihi, quod Auguſtinum noſſe de facie liceat, poſtquam de inſignibus donis audivi, quibus eum liberale Numen ornavit. Optandum, ut bonis dotibus bonus uſus accederet (amicis mutua inter ſe dilectione colligatis audentius loquor) optandum eſt, aio, ut bonis dotibus bonus

nus uſus accederet, qualis utique nullus eſt, niſi quem dirigit bona fides. *Al.* Nobis, Pater, jam diu bonæ fidei ſaltem deſiderium eſt. *Simp.* Sic mihi Nebridius veſter, & laudo. Sed ſcitis, quod ſcriptum eſt: *deſideria occidunt pigrum*, (b) imo etiam ipſa occiduntur per moram, & eſſe deſinunt, cum diu nihil agunt. Opportune alendus eſt ignis, & cudendum ferrum, dum calet. *Aug.* Experior verum dici: calebam olim, nunc frigus medullas habet. Alia ex aliis negotia, curæ, ac tædia omne tempus rapuerunt, quod inquirendæ veritati impenderem. *Al.* Neque hæc etiam hora eſt huic diſputationi idonea: properandum ad Præſidem: ſcis, vocatum Auguſtinum eſſe. Curo moneri, quod adſis. *Nebr.* Utinam iſte ſit æque impatiens ad ſeria, ut eſt ad nugas! *Aug.* Tamen ſi eſſet ſpes inveniendæ veritatis, horam unam, aut alteram rogarem te, Pater, ut impenderes dubiis, quibus angor. *Simp.* Libenter, ſi tamen hodie velis: nam cras redeundum eſt Mediolanum. *Aug.* Omnino hodie te audiam, & utar occaſione, quam ſibi Nebridius adeo lætam accidiſſe prædicavit, ut videatur ſibi, poſt longam jactationem, jam prope a portu eſſe. *Simp.* Hodie tuus ſum: quando me placet uti? *Aug.* Statim, cum rediero a Præſide. *Simp.* Novum laborem imperabit Præſes, neque tu verbo ſtabis. *Aug.* Quemcunque imperet, differam. Hodie optatiſſimus labor eſt, loqui tibi. *Nebr.* Sic places. Nempe commodare negotiis nos debemus, non tradere. *Simp.* Stygii Pharaonis inventio eſt, opprimere laboribus mancipia ſua, ne tempus habeant, quo de modo liberandi ſe cogitent. Sic miſeri in circuitu ambulant, & præmium abſoluti laboris eſt labor novus, mercesque finiti negotii, timor, ne aliud negotium non finiatur. Ita pereunt anni, & quid inferimus æternitati? *Aug.* momentoſa eſt quæſtio, ſi quidem poſt hanc vitam expectanda eſt alia. *Simp.* Dubitat Auguſtinus, an immor-

(b) Prov. 21.

mortalis ſit anima? *Aug.* Timeo magis, quam credo. *Nebr.* Ecce redit in memoriam cogitatio, quam nuper ſuggerebam decumbenti ad mortem. *Aug.* Heu me! Pater! ſi anima vivit poſt mortem, & ego ex illo morbo obiiſſem, ubi eſſem? cæterum forte hæc ſunt terriculamenta excogitata, ut in officio vulgum contineant. *Simpl.* Forte autem ſunt veritates, quibus impune refragari non licet. *Aug.* Niſi demonſtres ad oculum, non credo. *Simpl.* Experiri mavis, quam credere? aut num exiſtimas, quod per hoc deſinant eſſe pænæ, quia tu eſſe negas? Auguſtine, non auctoritate, non rationibus laborioſe quæſitis urgeo: tuum ingenium conſule: quæro, an demonſtrare poſſis, quod cum vita etiam anima deſinat? *Aug.* Non poſſum. *Simpl.* Dubitas igitur? *Aug.* Fluctuo in ambas partes. *Simpl.* Satis eſt. Jam igitur ſana ratio te obſtringit, ne in dubio tanti momenti, mores formes ad normam ſententiæ minus tutæ. *Aug.* Stringis, & intelligo, quid velis. Si credo, animam nunquam mori, nihil hæc fides nocere poteſt: ſi non credo iſta mihi infidelitas nihil poteſt prodeſſe, nocere poteſt æternum: nunquid hoc eſt, quod dicis? *Simpl.* Penetraſti præmiſſas: infer concluſionem. *Nebr.* Sapientis eſt, credere, patet hoc conſequi. *Aug.* Omnino videtur. Intelligo me incidiſſe in virum, a quo ſperare remedium poſſim malo, quod premit. *Al.* Præſes prodit. *Aug.* Loquemur deinceps plura de his. *Simpl.* Sed hodie. *Aug.* Hodie, & ibit Alipius mecum. *Nebr.* Sic places. *Simpl.* Dona mihi has animas Deus! *Al.* Inveniſſe videris virum in Simpliciano, qualem deſcripſit Nebridius: nam incaluiſſe te cerno poſt frigus tam longum. *Aug.* nondum, Alipi, nondum deſeruit nos patiens Deus, & ego abuſum patientiæ timeo. Certe periculum in mora jam video, quale hactenus nunquam: dubitare de omnibus nimis dubiam ſalutem facit.

SCE-

Digitized by Google

SCENA V.

Auguſtinus. Symmachus. Alipius.

Symmachus. Auguſtine, ſcis, quanti te faciam. Memini, quæ mihi *de Diſcipulis tuis queſtus es ſæpius:* (c) hodie remedium fero. *Aug.* Profecto gratiam magnam facies, optime Prætor: neque enim tolerabile eſt malum ultra. *Quos mores, cum ſtuderem, meos eſſe nolui, perpeti cogor, cum doceo.* Carthagine juvenes erant importuni, immorigeri, impudentes, qui proinde ſicut in Academiam veniebant nullius diſciplinæ patientes, ſic redibant ad ſuos ſine ſcientia, ſine conſcientia, ſine pecunia: Romæ, etſi modeſtiæ laudem aliquam mereantur, tamen in hoc peccant atrocius, quod *illis præ charitate pecuniæ, juſtitia vilis ſit:* (d) quando enim tempus adeſt minerval promiſſum ſolvendi, repentè dilabuntur, & perfide Doctorem deſtituunt. Odi ſerviles animas, nec fulgenti luto turpiter inhiantes dignas exiſtimo, quibus labores meos impendam, utique nullo fructu, in ſolo ſterili, & arenoſo. *Symm.* Juſta querela eſt: ſed erit malo finis, ſi obſequiis, quæ præſtitiſti, hodie unum addideris, hodie tamen, nam cras vero facies, quod fieri velim. *Aug.* Audio, quid imperes. *Al* Et ego ſponſor ſum, Domine, lentum in exequendo, quod jubes, Auguſtinum non fore. *Symm.* Neque facies ſine fructu, ſi urges. Ecce geminam Epiſtolam. Hæc operam tuam exigit, iſta præmium offert: Jam attende, quid velim. Petebam per litteras nuper ab Imperatore, ut everſam ab anteceſſore ſuo aram Deæ Victoriæ reſtitui ſineret: ſciebam, difficile poſtulatum eſſe, quod Principi Chriſtiano faciebam: ſed ita volebant Senatores, quorum multi, ut noſti, adhuc adhærent Religioni Majorum, & colunt plures Deos. Ego ita ſtupidus non ſum, Auguſtine, ut numerum inter Deos admit-

(c) *L. 5. Conf. c. 8. & 12.* (d) *Ibidem.*

facundiam virilem, quæ rebus magis intendit, quam verbis. Cum gigante pugnandum eſt mihi. *Symm.* Æque giganti. Exaggeras difficultatem, ut pretioſiorem mihi tuum laborem facias. Sed confide: erit pretium dignum operæ. Feſtina modo: hodie volo reſponſum legere.

SCENA. VI.

Auguſtinus. Alipius.

Auguſtinus. Tentabo vires. Alipi, ego neque iſtum virum intelligo, neque iſtud imperium amo. *Al.* Ego vero nolo tricari te: cito ſede, ſtude, ſcribe: de meis agitur, & tuis commodis. *Aug.* Alipi, totus a te abiiſti. In Africa unum veritatis, veritatis inveniendæ deſiderium fuit: nunc ſolius commodi, commodi ac boni privati te cura habet. Unde mutatio? *Al.* Utique a te. Nam poſtquam de veritate invenienda deſperavi tecum, quid ſupereſt, ut quæram, niſi commodum, & bonum privatum? & tu ceſſas? rumpe moram, quæſo, Prætor urget. *Aug.* Feſtina lente. Non eſt laudabilior mora, quam quæ trahitur in decernendo malo, in quod nos toties præcipitat impetus, quem inanis pœnitentia ſequitur. *Al.* Nempe malum aliquod videtur tibi latere in hoc imperio? *Aug.* Proſpicio graviſſimum. Symmachus ita vult *uni Deo* ſervire, ut non offendat diabolum, quem colit in *pluribus*: a tali viro bonum fieri imperium credis? examinare talium mandata eſt neceſſe, ne obediendo homini, offendas Deum. *Al.* Hem! a quanto jam tempore vocem tam religioſam non audivi ex iſto ore! ſi omnia ſunt dubia, ut credis tu, quis jam de Deo te ſcrupulus angit? agere, quod libet, licet, quando eſt dubia obligatio legis. Aut, ſi etiam transgredimur legem, quid nocet ſcelus? pœnas præſentis vitæ etiam probiſſimi ferunt, & quæ narrantur

futuræ poſt vitam hanc, dubiæ ſunt: cur timemus? *Aug.* Loqueris eheu! ex meo ſenſu. Obſecro, quem a me induiſti, mecum exue. An omnia ſint dubia, Alipi, hoc eſt dubium ſaltem, & hoc dubium tenet me, *ne ad Epicurum deficiam:* timeo enim, ne ſit verum, quod timeo, judicium, infernus, æternitas. Ecce! quo ſum prolapſus! in horrenda me abyſſo video: ah! porrige manum Deus! *Al.* Mirum! Auguſtine, nunquid a Simpliciano veniunt hi motus novi? *Aug.* Sic eſt, amice: o bone Deus, nondum odiſti me! ſpes nova naſcitur! inveniri veritas poteſt! *Al.* Differamus hanc curam, cras commodius indagabimus: hodie parendum eſt Præſidi. *Aug.* Hodie Simplicianus adeſt, cras abit: arripienda eſt capillis occaſio, toties dimiſſa ex manibus. Novum ſtimulum hæc Epiſtola admovet: nam qualem deſcripſit fama, hic Ambroſium lego. O ſi videre liceret virum, ſi colloqui! *Al.* Importuna hæc deſideria ſunt: ſine modo! nox de his conſilium dabit. Nunc Præſidi, Auguſtine, Præſidi eſt parendum: nam niſi reſponſum afferas, quid excuſabis? *Aug.* Occurret aliquid. A nocte ut expectem conſilium, non perſuades. Securius a Simpliciano requiro, an parere Præſidi liceat, & contra Ambroſium ſcribere. Nam, ſi non licet, certum eſt, non faciam. *Al.* A Simpliciano petis conſilium contra Ambroſium? quæ prudentia? *Aug.* Veritatis, Alipi, veritatis inveniendæ, uti nova ſpes, ita novum deſiderium eſt. Væ mihi, ſi rurſum differo urgentem affectum ſequi. *Al.* Quo trahis, ſequor te. Sed proſpicio, quid ſit futurum. Simplicianus utique prohibebit, & avertet a Præſide: ſic Præſes averſabitur ambos, ſpes noſtræ pereunt. *Aug.* Amicus Præſes, magis amica veritas. Toties, cum ſe obtulit, a me neglecta, ultro ſe offert iterum: iterum negligam? Simplicianus hodie plus, quam Præſes, terret. *Al.* Si ſpes eſt, inveniri poſſe, utique parendum eſt magis veritati, quam cui-

vis

vis Principi. *Aug.* Utique, quia beatum facere nullus me Princeps poteſt, neque eripere veritati contemptæ, ſi contumacem damnabit. *Al.* Sapienter. Sit igitur, tecum audio Simplicianum.

CHORUS.

Exhibetur ſecundum ad ſeriam Converſionem Medium, quod eſt *Timor Dei*, quo urgetur homo, ut manum operi ſine *procraſtinatione* admoveat.

Timor *in perſona Operarii.* Gratia. Fides.
Anthropus. Quinque ſenſus *in perſona Aucupum.*

Gratia. HÆc eſt domus, in qua voluit Dominus,
Ut eſſes operarius.
Rem tuam age ſtrenue.
Ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, Jer. 1.
Conſtitutus es *hodie.* Pulſo iterum.
Fides. O Bona *Gratia*, ut ades in tempore,
Et tecum *Timorem* adducis!
Ad nugas Anthropus rediit,
Et *Seria*, quidquid opponat *Fides*, in craſtinum rejicit.
Filii, triſtem recreaturi parentem,
Inſtruxerunt aucupium:
Huic ille totum *hodie* addixit animum,
Et *cras*, ait, *cras* convertar ad Dominum.

Digitized by Google

Gratia. Abſurdam audio vocem corvi,
Neſcio ſtulti magis, an impii!
Vah! homo temerarie!

Aria.

Offenſus Deus veniam
En! offert *hodie:*
Et dicis: *cras* accipiam,
Non *placet hodie!*
Ah! *cæli obſtupeſcite,* Jer. 2.
Et deſolamini!
Hæc vox: *non placet hodie!*
Eſt vox *mancipii!*

2.

Offenſo *reus* ſuggerit
Horam clementiæ!...
Peccator *Deo* ſtatuit
Momentum gratiæ!...
O *hominis* impietas!
O impudentia!
O *Numinis* benignitas!
O Patientia!

Sed perge, Fides, meum homini adventum nuntia,
Ad me evoca.

Fides. Si obfirmaverit januam, & nolit venire?

Timor. Vides hanc aſciam? pulſabimus fortius,
Ita, ut incipiant *ambæ aures tinnire.* Jer. 19.

Fides. Quod videbitur, facite. Ego aperio: (a)
Vos judicate, quid poſſit ſperari,
Et num ad vos audiendos Anthropus
Sit *hodie* bene diſpoſitus.

Timor.

(a) Aperitur ſilva, in qua ſenſus ſuas delicias aucupantur.

Digitized by Google

Timor. Negotioſi ſunt aucupes,
Et, quibus inſidiantur, garrulæ volucres.
Fides. Has Homo inanis delicias capit.
Gratia. Imo, non capit; *capitur:* ita deſipit...
Viſus. Io! parata ſunt retia, amites, area, Omnia.
Trepidate gens volucrum! canimus claſſicum.

Chorus quinque Senſuum.

Omnes. Eia venite
Blandæ aviculæ.
Noſtræ deliciæ!
Venite!
Viſus. Vis formæ amæna,
Auditus. Vox gratiis plena,
Guſtus. Roſtrum eburneum,
Collum mellificum,
Odoratus. Plumarum balſamum,
Tactus. Et lepor ſaltuum,
Viſus & Auditus. Et caput ad pompam criſtatum,
Guſt. Odorat. Tact. Et corpus amoribus natum
Omnes. Amabiles faciunt vos!
Amamus! venite ad nos!
Eia venite!
Odoratus. Nobis vos dedite,
Guſtus. Nihil metuite!
Tactus. Adſumus aucupes,
Non, non carnifices,
Omnestres. Qui mactent, & jugulent vos.
Viſus. Amare, vobiſcum jocari,
Auditus. Viciſſim a vobis amari,
Ambo. Hoc cupimus nos!
Omnes. Dedite vos!
Venite!

Gratia.

Gratia. *Uſquæquo parvuli diligitis infantiam?* Prov. 1.
Anthrop. Fallor! an audio Gratiam?
Fides. Adeſt, & petit reſponſum ad allatam nuper Epiſtolam.
Anthrop. Cras redeat: cras faciam audientiam.
Gratia. Ego autem hodie mihi faciam.
Timor, inania diſſipa gaudia!
Timor. Fugite! fugite! (b)
5. Senſus. Heu! heu! noſtræ deliciæ! ſiſtite!
Anthrop. Quis meis obſtrepit importunus conſiliis?
Timor. Tace homo indocilis!
Generatio incredula & perverſa! Matth. 17.
Quousque ero vobiſcum? usquequo patiar vos?
Anthrop. Pro! quæ voces ſuaviſſimas vox excipit horrida!
Timor. *Vox Domini in virtute!* Pſal. 20.
Vox Domini confringentis cedros efferentes ſe in ſuperbia!
Vox Domini intercidentis flammam ignis,
Qui exarſit in concupiſcentia,
Vox Domini concutientis deſertum, ubi onager luxuriat!
Vox Domini præparantis cervos ad partum,
Ne, qui parturit, ſemper parturiat,
Et nunquam pariat.
Hæc dicit Dominus: Hodie ſi vocem ejus audieritis Pſal. 94.
Nolite obdurare corda veſtra! nolite hodie!

Aria.

Eece! poſt navem everſam (c)
Et ſcelerum fluctibus merſam,
Cum undis pugnanti,
Cum morte luctanti,

Tabu-

(b) Complosione manuum aves territæ fugiunt.
(c) *Vocavi, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret.* Prov. 1. v. 24.

Digitized by Google

Tabulam *hodie*
Porrigit Gratia...
Hodie accipe!
Hodie enata!
Periiſti, ſi audes jocari,
Et ipſo clamare ex mari:
Porrige cras!
Cras Gratia tibi illudet,
Cras aurem utramque occludet,
A longe Cras ſtabit,
Et cor obdurabit.
Flebis, &: heu me!
Dices: o Gratia!
Hodie, hodie,
Ubi eſt tabula?...
Ridebit, & jam jam mergendo, (d)
Clamabis clamore horrendo:
Porrigam cras!

Anthrop. Ah! iraſcere, *iraſcere!*
Sed *a riſu*, a riſu tuo libera me, Domine!
Totis artubus trepido:
Quid ſit agendum, conſulite.

Gratia. Purganda eſt area,
Et exſcindenda radicitus hæc ſcelerum latibula.
Hodie, hodie manum admove.

Anthrop. Heu me! unde incipiam? quando finiam?
Laborem imperatis difficillimum.
Faciam tamen, faciam, ſed *modo non poſſum.*
Sinite paululum! *paululum!*

Gratia. Homo ignaviſſime!

Fides. Temerarie!

(d) *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo.* Ibid. v. 26.

Timor. Perdite!
Omnes tres. Si *aliquando* cogitas facere,
Gratia. *Quare non modo?*
Tim. & Fid. *Quare non hac hora?*
Omnes tres. Quare non? *quare non?*

Arioſe.

Anthropus. Aſſuevi huic ſilvulæ:.::
Radicitus exſcindere,
Et *hodie*
Eſt opus moleſtiſſimum!
Gratia, Fides, Timor. Sed opus neceſſarium:
Anthropus. Pro *tota* vita, *totum* me
A loco hoc avellere
Et *hodie*
Eſt arduum negotium!
Tres reliqui. *Cras* erit magis arduum!
Anthropus. Non poſſum *hodie!*
Tres reliqui. *Cras* minus poteris.

Anthropus. Rebellis repugnat natura!
Gratia. *Cras* magis repugnabit!
Anthropus. Amor obſtat, & ſenſuum cura!
Fides. *Cras* fortius obſtabit:
Anthropus. Quid dicent homines!
Timor. *Cras* magis metues!
Anthropus. In retam ardua me vincere
Non poſſum *hodie!*
Omnes tres. Ah! potes *hodie*, & non vis:
Cras voles, & non poteris.

Gratia. Vince te! & ſaltem incipe!
*Timor.** Cape arma, tenta te!

Anthrop.

* aſciam porrigit.

Anthropus. Ah! *uſum non habeo.* 1. Reg. 17.
Fides. *Aliquando* utendum eſt *neceſſario.*
Omnestres. Quare non modo? quare non?
Gratia. Aggredere, ego adjuvo.
Anthropus. Domine! in tuo nomine!...*
Fides. Vicimus! vicit ſe!

Aria.

Prima victoria
Nunquam eſt unica:
Trahet ſecundam,
Et plures poſt ſe,

2.

Semel qui vincit ſe,
Poſſe ſe vincere
Jam eſt convictus:
Major fit animus,
Repetit ictus,
Audetque ſæpius
Aggredi ſe.

PUNCTUM II.

Procraſtinatio quo duxerit.

SCENA. I.

Auguſtinus. Alipius. Nebridius.

Auguſtinus. Quid multa? Amici mei! erratum eſt, graviſſime erratum! ita me convicit Ambroſius in iſtis litteris. Eo, & nuntio Præſidi, fruſtra me in confutationem incumbere: vicit Ambroſius, Veritas triumphat. *Nebr.* Et tu, Alipi, adhuc

* clauditur, dum aſciam attollit.

adhuc immotus es in tanto motu? *Al.* Neſcio, quid magis ſtupeam, Auguſtini timorem, an Simpliciani conſilium. *Aug.* Ceſſabis utrumque mirari, cum iſtas litteras legeris. Cape, lege! veritas, veritas vultu terribili proſpicit, ſtrictoque ancipiti gladio minatur æternam mortem, ſi pergo tergum vertere, & dubiam viam ire. Hic metus juſtus utique compulit me, ne auderem exequi imperium Præſidis, donec Simplicianus probaret. *Al.* Probaſſe, hoc non capio. Ego prohibiturum certo credidi: præter ſpem evenit, ut urgeret ipſe, & diceret: omnino, Auguſtine, obtempera Præſidi, feſtina, reſponſum ad Epiſtolam para. *Aug.* Idem mirabar tecum: nunc ex eventu laudo prudentiam Magni Viri. *Nebr.* Providit, quod factum eſt, & cepit te hamo tuo. Nebridi, ajebat mihi, cum vos abiiſtis, & ego gemerem, novam moram a Præſide injici meis ſpebus, Nebridi, hæc mora promovet ſalutis conſilium. Auguſtinus, uti tumet ſuperba æſtimatione ſui, ita diſputando vix patietur ſe vinci ab alio. Itaque diſputet ipſe ſecum, vincat ſe: ſic victus, victor erit, & veritati ſe lubens dedet, lubens repetebat, lubens dedet ſe: nam quo intentius ſe impendet, ut inveniat argumenta, quibus confutet Ambroſium, eo profundius ingredietur in adyta veritatis, & repente admirabitur conſtitutum ſe in conſpectu Reginæ, quam credebat ultra mare abeſſe. *Aug.* Propheta fuit. Confutandi conatus cogebat penetrare intimius, quod legebam. O felix neceſſitas! oblata eſt veritas, ſplendida face coruſcans oculis animæ: adoravi, homagium præſtiti. Alipi, quod video, poteram videre pridem, & debuiſſem: affectata ignorantia fuit. Applicare conſiderationi me nolui, & ſerium conatum ex die in diem diſtuli: hæc me negligentia, hæc pigritia nunc male habet. *Al.* Corrigamus ergo hodie. Quis erit modus? *Aug.* Tangis punctum, quod nunc cruciat. Correctio iſta non eſt opus unius diei. Hodie Simpli-

Simplicianus adeſt, cras abit, & deſerit ægrotum, quem cœpit affligere, ut ſanet. Heu! cum potui, nolui applicare me ſtudio ſalutari, ſuperbia obſtante, quæ Magiſtrum non admiſit, & prohibente libidine, quæ tenebras ſupra lucem amavit: nunc, cum volo, forte non potero, & quid deinde, amici, quid deinde fiet mecum? Pro! in quæ me mala mea pigritia præcipitavit, & infelix procraſtinatio! iterum hodie aperit mihi oculos Deus, & video plura, quam in Africa videram. Me inſenſatum! poſt fabulas Manetis abjectas currebam bene! quis me faſcinavit, ut ſiſterem curſum, imo rurſum ex via deflecterem, ita, ut facta ſint poſteriora pejora prioribus! *Nebr.* Procraſtinatio omnino, procraſtinatio ſufflaminavit primum, deinde protruſit in devia. *Aug.* In devia utique, mi Nebridi: nam in abyſſo me video, quæ profundior eſſe non poſſet. Reſpicio ſcalam, per quam deſcendi, & capere nequeo, quomodo deſcenderim ſine horrore. *Al.* Nempe per gradus factum eſt iter a vix advertente, quo ires. *Aug.* Sic erat. Ardebat cor deſideriis calidiſſimis ad bonum, ad veritatem: veritas ex Africa Romam traxit. Si indagaſſem cito, ubi lateat, jam inveniſſem, jam felix eſſem. Diſtuliſſe hanc curam, abieciſſe fuit. Procraſtinatio peperit frigus, ex frigore nata eſt deſidia, ex deſidia deſperatio inveniendi verum, quod tædebat inquirere, ex deſperatione contemptus docentium, inde confirmatio in vitæ licentia, futurorum incuria, & ſenſim ſine ſenſu quidlibet audendi infelix temeritas. *Al.* Laudo lamenta tua, ſed utilius negotium facimus, ſi conſilia conferamus de reditu in viam bonam. *Aug.* Deliberate: ego Præſidi refero meum de Epiſtola ſenſum. *Al.* Diſplicebis. *Nebr.* Nihil refert. Minus malum eſt contra Præſidem, quam contra veritatem pugnare. Nos interim intendamus oculum iſtis literis, ex quibus Auguſtino tanta ſpes venit, veritatem apud Ambroſium eſſe.

Digitized by Google

SCENA II.

Alipius. Nebridius.

Alipius. Neceſſe eſt, ut habeant pondus, quæ caput tam obſtinatum inclinant. Audiamus. *Potentiſſime Cæſar: Quæ tibi a Symmacho urbis Romæ Præfecto oblata ſupplicatio fuit, Argumentum habet, cujus pertractatio ad Epiſcopos magis, quam ad Aulæ tuæ Conſiliarios pertinet. Itaque veniam dabis, Clementiſſime Princeps, ſi, quæ agitatur, controverſiæ Ambroſius ſe, etſi non vocatus, immiſcet.* Sincerum exordium eſt, & viri pro ſuo officio Zeloſi. *Nebr.* Epiſcopi. *Al. Petitur, ut æram Deæ Victoriæ reſtituas, & fieri ſacrificia ſinas antiquæ Romæ conſueta: audax poſtulatum eſt, in quo mihi Symmachus ſui videtnr oblitus fuiſſe, & tui, Cæſar, quia neque quid peteret, ſatis attendit, neque a quo. Nebr.* Nihil diſſimulans dicet. *Al.* Et clare. *Quid enim? ſi ab Ethnico Principe Chriſtianus Aulicus peteret, ut evertantur fana Deorum, & Chriſto ædificetur Eccleſia: quis Regum patienter audiret, niſi aut jamjam ad fidem noſtram ſe adjuncturus, aut certe de noſtra Religione optime ſentiens? Vide igitur, Princeps, quid de te exiſtimet Symmachus, cum a te auſus eſt petere aram Deæ, quam fides noſtra idolis adnumerat. Inadvertentiam dicere malo, quam injuriam: qualem non levem facit Majeſtati tuæ, qui ſciens, ac prudens credit, de damnatis ſuperſtitionibus, contra Patris, ac Fratris Exemplum non omnino nihil addictum eſſe. Nebr.* Argumentum ad hominem eſt. *Al.* Et quo ſapienter ſibi conciliat Principem. Pergit: *advertit, ut eſt prudens, ipſum Symmachum periculum grave, ne preces ſuæ tacita accuſatio Cæſaris viderentur, tanquam a quo ſperare ejusmodi gratiam, idem eſſet, ac dicere: Valentinianus ut ætate juvenis, ſic in ſua Religione aut parum ſapiens, aut modice anxius eſt: ideo aſtute incipit eo delabi, ut neget, ſcelus eſſe Imperatori Catholico,*

Digitized by Google

tholico, *ſi ſubditis ſuis, etiamſi prohibere poſſet, cultum plurium Deorum permittat. Nam, inquit, cum inter tot ſectas incertum ſit, quænam vere Deum verum Auctorem habeat, Ratio poſtulat, ut cuique pro modo ingenii liceat veritatem inquirere, & circa Religionem ſentire, quod malit.* *Nebr.* Alipi, hoc axioma eſt filia principii, quod nos tenemus: *omnia eſſe dubia.* Hem: quo ducimur? cum erit commodum, etiam adorabimus idola ſine ſcrupulo. *Al.* Certe, ſi Symmachus verum dicit. Audi, quomodo ſe defendat: *nam denique, ait, cultus quicunque tendit in Deum unum, & qui adorant plures, plura Nomina venerantur, non plures Dominos.* *Nebr.* Profecto callida defenſio ſceleris. Quid reſpondet Ambroſius? *Al.* Avide lego. Exclamat: *ecce! o Magne Cæſar, quam ſpecioſis veſtibus incedit ornata Impietas, ut ſimplices animas fallat! ſerione Symmachus unum eſſe Deum credit, aut ſimulat? ſi credit, cur aboleri nomina ægre fert, quibus fovetur error, & Idololatria ſubſiſtit? Si autem ſimulat, malus eſt ſervus Deorum, quorum cultum profiteri non audet.* *Nebr.* Fortiter ſtringit. *Al.* Sequitur: *ſed ego ſuſpicor, hominem neutrum eſſe. Nam cum dicat, incertum videri, quæ tot inter ſectas vere Deum verum Auctorem habeat, opinor, eum ſe nulli addixiſſe, quod ſolent plures, non quod omnino negent, dari Deum, ſed quod, quo cultu colendus ſit, ſuſpendant ſententiam, &, ut aiunt, iſti ſe diſceptationi nolint miſcere. Inde fit, ut indifferentes ad omnia, hodie Catholici, cras Ariani, poſtridie Manichæi, denique Ethnici ſint, prout ratio temporum tulerit. Atque hæc indifferentia, Princeps, Religio Prudentum vocatur, quod nomen ſuperbum jam multos fefellit, ex illis maxime, qui videri volunt ſupra plebem non modice ſapere.* *Nebr.* Alipi, non ſentis, nos iterum purgi? *Al.* Niſi me ſtupidum credis, utique ſentio. Sed profundius feriat, eſt neceſſe, ut doleat vulnus. *Nebr.* Perge. *Al. Ego fateor, Auguſte, prudentis eſſe, non cuilibet credere, & optime ſuſpendi aſſenſum, quando veritas reperiri non poteſt. Sed, quæ Religio a Deo præcepta ſit, argumentis conſtat adeo manifeſtis, ut applican-*

plicantibus oculos mentis ad ſeriam conſiderationem, veritas occulta eſſe non poſſit. *Nebr.* Nunc arrigo aures. *Al.* Ego viſum intendo. *Circumſpiciat orbem Symmachus, percurrat provincias, interroget ex ſingulis ſectis aliquem: dic mihi, vir bone, cur tu colis Jovem? & tu, cur ſequeris Arium? Tu autem cur Maneti adhæres? reſpondebit alius: quia ſic natus ſum: alius, quia non habeo alibi, unde alar: alius, quia non decet me a fide Majorum deficere: denique alius dicet: neſcio, cur hoc potius credam, quam aliud, niſi, quod videatur Scriptura hoc potius loqui, quam aliud. Reſponſa ejusmodi quis non videt eſſe communia omnibus, & patrocinari cuilibet, atque adeo nulli? verum ad hominem Romano-Catholicum qui acceſſerit, audiet: Ego Catholice credo, quia prudenter dubitare non poſſum, quin iſta Religio ſit a Deo.* *Nebr.* Quid tu ſentis de hoc diſcurſu? *Al.* Sine, ut abſolvam. *Quidquid enim ab adverſariis objicitur, aut mendacium eſt, aut nullius ponderis: quæ autem tenent me in Eccleſia, Argumenta ſunt, quibus alia ſecta nulla poteſt uti pro ſe. Quæ enim eſt omnium, quæ ſuam originem, ab Apoſtolis probat? cui tot Prophetiæ ſuffragantur? quam tot Martyres firmant, & tanta Doctrinæ primum, deinde morum ad Doctrinæ Regulam formatorum Sanctitas commendat? itaque ex Philoſophis etiam ſi penitius inſpexerunt rationes, propter quas credimus, nemo eſt, qui non fateatur, fidem noſtram eſſe fidem prudentem: ſequitur, Auguſte, non eſſe aliam, præter Catholicam, quæ mereatur Religio Prudentum vocari.* *Nebr.* Alipi, quid opponimus? *Al.* Solida videtur concluſio. Examinemus ex Dialecticæ regulis. In formam redigo: *Sola fides prudens poteſt habere auctorem Deum.* *Nebr.* Certum eſt: nam qui rationem homini dedit, haud dubie poſtulat, ut in colendo ſe ratione utamur. *Al.* Atqui *ſola fides Catholica eſt fides prudens.* *Nebr.* Rurſus certum, quia *ſola* pro ſe habet rationes nulli alteri *communes.* *Al. Sola igitur fides Catholica habet Deum auctorem.* Concluſio eſt manifeſta, & video corollaria ſequi, quæ nos omnino jugulant. Ergo quæ docet fides Catholica

Digitized by Google

lica, vera ſunt, & contradicere ſcelus eſt: hoc primum. *Nebr.* Certiſſime, quia contradicitur auctori Deo, & ſumma Veritas ſpernitur. *Al.* Sequitur, non eſſe liberum amplecti fidem quamlibet. *Nebr.* Etiam patet: nam cum quævis alia in multis contraria Catholicæ ſit, neceſſe eſt, contrariam etiam Deo eſſe. *Al.* Præterea infero, imprudenter agere, quisquis in fide contraria hæret. *Nebr.* Utique, quia temerarie pergit ire viam, de qua dubitare prudenter non poteſt, quin a Deo abducat. *Al.* Denique concludo, teneri obligatione gravi ad inquirendam veritatem, cuicunque de ſua fide prudens dubium incidit. *Nebr.* Et nos negleximus! & adhuc negligemus? *Al.* Finit Ambroſius: *Itaque ne Symmachi preces audias, Magne Cæſar, Conſcientia obſtat, & Officii ratio: una Religio Deum habet auctorem, una habeat Cæſarem Protectorem: poteſtate abuteris, ſi uteris in favorem hominum, qui Deo injuriam faciunt, freti gratia, qua per te licet, ut faciant.* Virum invenimus, qui docere veritatem poteſt! *Nebr.* Virum magnum, & dignum, cujus Auguſtinus diſcipulus ſit. Hæc dies, Alipi, finem tot procraſtinationibus faciat: incipiamus Catechumeni eſſe, & nos inſtructioni ſubmittere. *Al.* Opportune ingrederis, Pater, nam o quanta ſunt, quæ narrabimus tibi!

SCENA III.

Simplicianus. Alipius. Nebridius.

Simplicianus. Ego reſponſum a Præſide poſtulo, quod ad Ambroſium referam. Quid Auguſtinus contra Epiſcopum ſcripſerit, vos mihi narrate. *Nebr.* Imo evenit, quod dixeras, Vario, fortique motu concuſſum eſt pectus legentis Epiſtolam, &, cum, quocunque ſe verteret, occurreret nihil, quod oppo-

neret ſolide, erubuit confuſa ſuperbia, quæ ipſum ſibi adverſum quoscunque invincibilem mentita huc usque fuerat. *Al.* Illuxit radius ambulanti in tenebris, ac inſtar fulguris repente detexit periculum, in quod ibat infelix, jam in margine terribilis præcipitii ſtans. Ego cum ipſo video abyſſum, cui nos proxime ignari admovimus; retraho pedem: intelligo, nimis vicinum exitio eſſe, qui de omnibus dubitat. Poteſt, poteſt inveniri veritas, & inquiremus pariter labore novo. *Simpl.* Non erit opus magno, ſed celeri. Nova dilatio novas difficultates objiciet, quas fortaſſe minus ſuperabitis, quam illas, quæ hactenus tenuerunt. Hodie circumſpicite Directorem, qui poſſit, & velit viam monſtrare. *Nebr.* Qualem eſſe vis, & quas dotes requiris? *Simpl.* Duos oculos, Doctrinam, & Sanctitatem. Qui doctus eſt, & parum ſanctus, ſæpe fallit: qui ſanctus, & parum doctus, facile fallitur. *Nebr.* Difficiles conditiones ſunt, quas in multis conjunctas vix reperies: non enim paſſim Ambroſii, & Simpliciani occurrunt. *Al.* Si non occurrunt, qui ducant, opinor, hominem litteratum poſſe ſibimet ſufficere, ſi impendat ſe ſedulo in curam ſalutis. *Simpl.* Bene addis, ſi impendat ſe ſedulo. Nam, quotusquisque eſt ex Litteratis, qui impendat ſe ſedulo, niſi ſit, qui dirigat, & qui urgeat? Alipi, Chriſtus, quem omnes colimus, Paſtori bono ſe comparat. Qualis ſit ipſe, poterat per alias ſimilitudines explicare: ſed quales eſſe cupiat nos, vix aliud ſymbolum clarius explicat. Paſtor & Ovis correlativa ſunt: ſi igitur Paſtor eſt Chriſtus, vult, ut nos ſimus oves. Laudo in ovibus innocentiam, ſimplicitatem, patientiam, ſed, quod Chriſtus exigit, ſubjectio eſt, & patientia directionis: *Vocem meam audient.* * *Al.* Si Chriſtus adhuc per ſe paſceret oves, quis ſe nollet ejus directioni ſubmittere? Sed quando jam per Miniſtros paſcit, cur non eximas Litteratos

* *Joan.* 10.

Digitized by Google

teratos? Rudes, quid credere, fugere, facere debeant, neceſſe eſt, doceri ab aliis, & moneri, ut agant. Qui autem ætatem triverunt in litteris, cur non ipſi Magiſtri eſſe queant, ſi velint? *Nebr.* Alipi, miror, te hoc diſputare. Scis, quid propter negligentiam Magiſtri nobis, & ipſi Auguſtino contigerit. *Simpl.* Sic Deus caſtigat ſuperbiam Doctorum, quos ſcientia inflat. Ecce Alipi, Doctorum pars magna meris ſpeculationibus vacat: maxima impendit ſe praxibus, ſed ad ſalutem ſervientibus nihil. Eſt Philoſophus, qui intervalla ſtellarum metitur; qua via ipſe ſupra ſtellas ſe evehat, nunquam cogitat. Eſt Medicus, qui corporum morbis etiam deſperatiſſimis remedium affert, animæ ſuæ periculum ne ſentit quidem. Eſt Jurisperitus, qui quam eloquenter pro aliis dicit, tam miſere pro ſe obmuteſceret, ſi hodie citaretur ad Judicem Deum. Quod ſi ponas virum, qui etiam ſciat utilia ad ſalutem, nunquid hominem ponis, quem & intellectus fallere poteſt, & cui ſaltem memoria ſit labilis, & voluntas certe æque ut aliorum hominum ad malum prona, ſubjecta tædiis, languori, puſillanimitati, inconſtantiæ, ac innumeris malis, quibus non per ſcientiam, ſed per conſilium adhiberi medicina debet. Unde vero conſilium? tuam ipſe prudentiam conſule. Niſi ab omnium recte Sapientium ſententia diſcrepas, dices, certum eſſe, quod nemo ſibi conſolat minus, quam qui in magni momenti negotio neminem conſulit, præter ſe. *Al.* Potenter peroras. Sed, quid faciam, ſi Director idoneus non ſe offerat, etſi velim? *Simpl.* Orandus eſt Deus, ut proſpiciat. Dei ordinatio eſt, volentis, ut homo dirigatur per hominem: hominis oratio facit, ut mittat idoneum, id quod Deus eo libentius faciet, quo gratior victoria eſt, qua videt vinci ſuperbiam, quæ a tali ſubmiſſione abhorret.

SCENA IV.

Perſonæ omnes.

Symmachus. * Adeſt ipſe Simplicianus. Reſponſum expectas ad Epiſtolam Epiſcopi tui: vivum habe. Mediolanenſes Doctorem Rhetoricæ a me petierunt: Auguſtinum do vobis; reſpondebit Ambroſio præſens, quod hodie diſtulit. Hic vir, hic eſt, qui retundet ſuperbiam viri in ſua facundia ſe jactantis, velut parem non habeat. Alipi, ſicut amici eſtis, ita adjungo te illis: locus in curia Mediolani vacat, occupabis. Decretum accipe. *Al.* Gratiam tibi faciat Deus pro iſta gratia, Prætor: ego faciam, ut te non pœniteat datæ. *Symm.* Uterque ſuo munere fungatur ſtrenue. Cogitate, quanto Cæſari ſerviatis, neque permittite, ut vobis Epiſcopus imperet. *Simpl.* Domine, etiam Ambroſius Aulæ Leges, Aulicus ipſe perdidicit: diſtinguere ſcit, quid interſit inter Eccleſiaſticam poteſtatem, atque Politicam: non eſt periculum, ut ſe immiſceat negotiis veſtris, niſi vos immiſceatis vos ſuis. *Symm.* Audis, Auguſtine, ad quos te homines mittam? audaces, inſolentes, gratia Cæſaris tumidos, & ſcientiæ opinione inflatos? ſume ſpiritus dignos te, & tanquam leo inter catulos, imbelles latratus ſperne. Mediolanum do tibi, campum gloriæ, ubi te efferas triumphator Ambroſii, quem ſi viceris, attigiſti verticem laudis, ad quam aſpiras. *Aug.* Optime Prætor, quam de me concepiſti, fiducia, vereor, ne te fallat. Audivi, quantus ſit vir, contra quem eſt agendum. Non deeſt ad pugnam animus, ſpes victoriæ deeſt. *Nebr.* * Quid iterum audio? cum Ambroſio etiam pugnabit iſte? *Symm.* Ego te, & Ambroſium novi, nihil metue: fama facit majorem vero: victorem gloria æterna manet. Vale.

SCE-

* tacite.

Digitized by Google

SCENA V.

Omnes, præter Symmachum.

Simplicianus. Hoc agitur, ut inimicum Auguſtinum Ambroſio feram? hæc eſt, Nebridi, fides tua, hæc ſpes, quam feſtici? infelix! quid igitur reſpondere ad Epiſtolam potes? ejal hiſce ſaltem! *Al.* * Quid eſt? etiam me feſelliſti fiducia vana, velut apud Ambroſium invenienda ſit veritas? *Nebr.* Pater, iſtos Prætor novi muneris honore ſibi divinxit: ite vani, ite miſeri, quieſcite, gaudete in veſtris gaudiis: meum gaudium eſt, inquirere veritatem. *Aug.* Præter ſpem oblata conditio eſt Rhetoricæ Mediolanenſis: num acceptando malum feci, Pater? *Simpl.* Nullum. Sed nempe qui ante de veritate reperienda deſperaveras, nunc etiam impugnabis repertam, hoc malum eſt, hoc peccatum in Spiritum ſanctum! Hypocrita! ſic te iſta Epiſtola commovit? *Aug.* Tu iraſceris mihi? mereor diu: ſed hodie non reſpondeo. Divinam Providentiam adoro, quæ ſic votis velificata eſt meis. *Nebr.* Quæ vota jactas! utique vanitatis, jactantiæ, gloriæ? tale tu tibi theatrum Mediolani gratularis! *Aug.* Etiam tu erras. Ego invito vos ad Numen adorandum, quod proſtat in iſta Aula: venite mecum. *Al.* Quid enim poſtulas? ad idolum nos duces? *Aug.* Inter media Idola neglectam unam vidi Imaginem Providentiæ: hanc adoro. Ingredere, Simpliciane, judica, num male agam. ** Ecce hic Oculus in me reſpexit: etiam cum tergum verterem. O Ocule miſericors! Ocule clemens, unde hoc merui! *Simpl.* Niſi nos decipis, narra, quid velis. *Aug.* Alipi, Nebridi, vos eſtis teſtes, quantis deſideriis, cum legi Epiſtolam, exarſerim ad videndum Ambroſium. Rediit ſpes, & cum ſpe cupido inveniendæ veritatis. In-

* ad Nebridium. ** exhibetur divinus Oculus.

tro ad Præſidem, narro, quam poſſem invenire nihil, quod Ambroſio confutando ſerviret. Ille (ſtupete hic bonum Numen) ille tædio ex diſcipulis concepto, de quibus ſæpe quæſtus fueram, affici me interpretatus, ut ſolaretur, & animaret: nihil refert, inquit, quod Romæ non feciſti, Mediolani, ut opinor, præſtabis. Simul decretum porrigit, officii proventum, & decus laudat, adverſus Ambroſium concitat. *Simpl.* Et quid tu? *Aug.* Quid facerem? Politice cum Politico egi: ſpopondi facturum, quod poſſem. *Nebr.* Et quid facies? *Aug.* Quod facere niſi difficillime, nunquam potuiſſem, nunc gaudens facio: eo Mediolanum, ut ibi Ambroſio fruar. *Simpl.* Siſte modo: dic, quo animo ibis: ut diſputes? ut vincas? ut jactes te? *Aug.* Ut diſcam veritatem, Ambroſium Magiſtrum cupio. *Nebr.* Hæc vox eſt bona! *Al.* Hæc facit bonum! *Simpl.*

Et ſanctum facit, ſi, quod dixiſti,
cito facis. Eja cito!

O. A. M. D. G.

MEDI-

Digitized by Google

MEDITATIO III.

AUGUSTINI LUCTA ANTE CONVERSIONEM

ARGUMENTUM.

COnciones S. Ambroſii, & frequentior converſatio cum Simpliciano jam id effecerant in Auguſtino, ut intelligeret, fidem Romanam ſolam ad ſalutem prodeſſe. Quo minus tamen ſe illi per Baptiſmum ſtatim poſt cognitam veritatem adjungeret, difficultas obſtitit, quam vitium carnis objecit, diuturna conſuetudiue roboratum, & ante dignam Sacramenti ſuſceptionem utique damnandum, *verique doloris, ac ſerii propoſiti* Exercitio ſollicite execrandum, id quod tunc Auguſtinus impoſſibile factu ſibi eſſe credebat, ſcilicet metienti ſe ex viribus ſuis, & de viribus Gratiæ adhuc diffidenti. Videatur *liber octavus Confeſſionum*, ex quo deſumpta eſt hodiernæ noſtræ Meditationis

Materia: Auguſtini difficilis Lucta contra pravam conſuetudinem.

Puncta duo: Primum, Lucta cum Intellectu,
Secundum, Lucta cum Voluntate.

Fructus: Correctio *voluntatis infirmæ*, & novæ vitæ difficultates metuentis.

Propo-

Propoſitum. Obfirmare ſe contra quemcunque laborem in morum correctione ſubeundum, & *in ſpecie* animare ſe per fortem Spem in Dei gratia, ejusque opem oratione *ſeria*, & *fervente* implorare, qua qui utitur, teſtatur Deo, quod, ſi nondum vere doleat de ſuis peccatis, ſaltem doleat, ſe nondum dolere, atque ita diſponitur, ut recipiat gratiam, ſine qua dolor eſt nullus.

PERSONÆ.

S. Simplicianus.
S. Auguſtinus.
Alipius.
Nebridius Auguſtino Familiaris.
Navigius, ejusdem Frater.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præſentem. (a)

Anima meditans. Angelus explicans.

Anima. O Miſerrima miſeria!
Condite radios aurea ſidera!
Pereat dies, in qua natus ſum!
Et nox, in qua dictum eſt, conceptus eſt homo! Job. 3.
Heu! homo infeliciſſimus,
Deſtinatus æternis ignibus!

Aria.

(a) Exhibetur Cœlum ſtellis coruſcans.

Aria.

O Cœlum,
Quot ſtellis illuſtratum,
Tot fruſtra deſideriis
A me deſideratum!
Actum eſt! perii!
Excidi ſpe!
Sperent te alii:
Actum eſt de me!
Rupes liqueſcite!
Silvæ miſereſcite!...
Nunquam videbo te
Patria dulciſſima,
Terra beatiſſima!
Heu me!

Angelus. Quæ audio lamenta? quos gemitus?
Anima. Recede, bone Angele, recede a me,
Quia receſſit a me Dominus.
Angelus. Quid ita? nunquid expugnata eſt *pigritia*,
Abrupta *procraſtinatio*, incepta Converſio?
Anima. Incepta eſt: quid profuit,
Iterum tentata ſum.
Angelus. *Vita eſt militia.* Pugnaſti? Job. 7.
Anima. Pugnavi, & vici ſemel, ac iterum.
Sed rediit vexatio!... perdita ſum!
Angelus. Anima miſera!... non tamen perdita.
Erige animum Chariſſima!
Adhuc video Cælum tibi propitium.
Bonus eſt Dominus.
Anima. Bonus Ipſum diligentibus, non mihi!..
Rumpere cor, dolore rumpere!
Angelus. Moderare triſtitiam! ſuſpice!

Digitized by Google

Aria.

Nullus micat in Cœlo Cometa,
Mali tibi inſtantis Prophetæ:
Placida ſidera
Certa ſunt Symbola
Non tonantis, ſed donantis
Tua tibi ſcelera.

2.

Nemo pejus, & ſtultius errat,
Quam qui, *cum peccavit*, deſperat:
Antea metue
Deum Offendere:
Poſt patratum jam peccatum
Spes medelæ eſt a *Spe*.

Anima. Eſtne poſſibile, ut Deus in gratiam recipiat me,
Toties relapſam, toties fædifragam!

Angelus. *Fornicata es cum amatoribus multis,* Jer. 3.
Tamen revertere, dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te.

Anima. O verba plena dulcedine! revertar igitur,
O Deus, iterum revertar ad te,
Sed quid jam jubes facere,
Ne rurſum ſuccumbam in novo certamine?

Angelus. Vi pravæ conſuetudinis
Facta eſt tibi voluntas inconſtans, & *debilis*.
Huic malo feret remedium,
Quod Auguſtino Ambroſius dedit conſilium:
Tota Converſio imititur uni Principio:
Ne ſis puſillanimis.
Conſidera, applica.

Anima. Volentem Deus adjuva.

Aria.

Digitized by Google

Aria.

Anima. Confuſa pudore,
Et novæ malitiæ
Tremens horrore,
Angelus. Non tamen ſine Spe,
Ambo. O Deus coram te,
En anima proſternit ſe!
Proſtratam reſpice!

2.

Angelus. Confirma labantem,
Da fortem animum!
Anima. Metu trepidantem
Suſtenta ſpiritum!
Ambo. Dabis Victoriam,
Anima. Si des, ut pugnam ſtrenuam
Pugnare *audeam*,
Si des, *ut audeam*,
Ambo. Dabis victoriam.

Digitized by Google

MEDITATIONIS II.

De Lucta Auguſtini

PUNCTUM I.

Lucta cum intellectu.

SCENA. I.

Alipius. *Auguſtinus.*

Alipius. Impatientem me facis. Nam, quæ ſunt iſtæ aliæ ex aliis moræ? jam Paſcha imminet, & cæteri Catechumeni certatim Baptiſmum expetunt, multisque modis ad recipiendam Sacramenti gratiam præparantur: tu, poſt auditum Ambroſium, poſt dubia de fide ſoluta, poſt detecta, quibus Romanam Eccleſiam vilem nobis Hæretici fecerant, mendacia, denique poſt inventam, quam terra, marique inquiſivimus, poſt inventam cum incredibili gaudio veritatem unius fidei, ceſſas adhuc lentus, & novas difficultates objicis? Homo temerarie! mihi tua amicitia nocet: rumpatur! accedo Epiſcopum, & inter baptiſmi Candidatos me ſcribi rogo. *Aug.* Non impedio. Tibi baptiſmus gratiam, mihi exitium ferret, ſi nunc ſuſciperem. Juſta eſt cauſa moræ: culpam imputa Simpliciano. Heri aderat, & quousque progreſſus eſſem in Doctrina fidei, examinabat. Credis, aiebat, Deum unum, & trinum? Credo, inquam, etſi non capio. Credis, urget ille, Dei Filium pro te paſſum, ac mortuum eſſe? Credo, & adoro amorem. Credis, poſt hanc vitam ſupereſſe aliam, aut æternum felicem, aut æternum miſeram? etiam hoc credo, reſpondi, imo poſtquam credo, Dei filium *animæ cauſa* mortem oppetiiſſe, ſtulta eſt dubitatio, an anima ſit immortalis: non potuit Mercator Sapiens

infini-

Digitized by Google

infinitum pretium expendere, ut vitam mihi emeret, *quæ habeat finem. Al.* Convincens ratiocinatio eſt. *Aug.* Perrexit: credis, ad vitam illam beatam unam eſſe viam, ex Eccleſia Chriſti? Aſſentior iterum, dixi, nam verba Chriſti convincunt? (a) *qui non crediderit, condemnabitur.* Inſtat ipſe: credis, Eccleſiam Chriſti non eſſe aliam, præter Romanam? Credo, aio, neque poſſum prudenter dubitare, cum nulla ſit alia, quæ ſuam a Chriſto probare originem poſſit. Quærit amplius: credis, quod, quæ ſemel Eccleſia Chriſti fuit, nunquam potuerit a doctrina Chriſti deficere, & errare? affirmo, & palpo manibus, dicebam, quod, ſi, Eccleſia Chriſti in ſua doctrina vel *in uno articulo* contradicere doctrinæ Chriſti poſſet, & errare, neceſſario conſequatur, errare eam poſſe *in quolibet alio*, atque adeo incertam eſſe omnem Scripturam, incertam omnem interpretationem, incertam omnem traditionem, *dubia omnia*, ceſſareque omnem obligationem credendi. *Al.* Haud dubie: nemo enim tenetur credere id, de quo eſt dubium, an Chriſtus docuerit: & Ipſe *aut non potuit* nos obligare ad credendum doctrinæ ſuæ, *aut debuit* interpretem ſuum, qui eſt Eccleſia, infallibilem reddere. *Aug.* Nempe ſicut Prophetas, & Apoſtolos reddidit. Itaque, quid vis amplius, exclamo tandem: *credo omnia, quæ credit Eccleſia Romana*, quid me prohibet baptizari? *Al.* Ah! & hodie rurſum a baptiſmo abhorres? quæ levitas! quæ inconſtantia! *Aug.* Audi, quæſo! callide huc me Simplicianus deduxerat. Mox ut audivit confeſſionem fidei tam plenam, & abſolutam, protrahit Biblia de ſinu, explicat, legit textum ex Epiſtola prima Pauli ad Corinthios capite ſexto: en habes. *Al. Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei poſſidebunt. Aug.* Attonuit me iſta lectio, & obmutui: videbam enim, in auguſtias me eſſe redactum,

(a) *Marc.* 16.

ctum, unde non foret exitus. *Al.* Et quid hic Presbyter? nam debebat premere. *Aug.* Spatium reſpirandi non dedit. Credis hoc, Auguſtine, credis hoc? ingeminabat. Ego, qui ſine repugnantia dixeram *credo omnia, quæ credit Eccleſia Romana*, nunc hæſitabam. Ipſe vero, Epiſtola Pauli eſt, inquit, Epiſtola Canonica, Verbum Dei eſt: ita docet Romana Eccleſia: credis? *Al.* Revocaſti profeſſionem? *Aug.* Haud equidem, ſed cum ſuſpirio: difficilis Articulus eſt! dixi. Et Simplicianus, vah, intulit, nonne multo difficiliores Articulos credis? Deum in una natura Trinum, Filium Dei occiſum, animam immortalem: & dubitas, an rapaces, an adulteri, an fures, an idolorum cultores excludendi ſint a Regno Dei? reſpondi: de iſtis admitto; merentur enim excludi a Societate beatæ vitæ: de fornicariis, Pater, nimis ſevera videtur Pauli ſententia. Tum ille iratus: Pauli ſententia, inquit, eſt Dei ſententia, & tu nempe corriges Judicium Dei? Deo fornicarii videntur digni æterna pæna, Auguſtino non videntur: quis errat? terribilis interrogatio fuit, ad quam Simplicianus reſponſum non expectavit, ſed negans me eſſe diſpoſitum ad recipiendam paptiſmi gratiam proripuit ſe, poſtremum hoc admonens, ut *per piam affectionem* inclinarem me ſtudioſe ad fidem Divino Verbo *ſine exceptione* præſtandam. Hoc opus nunc molior, opus arduum, ut captivem intellectum in obſequium hujus articuli: *fornicarii Regnum Dei non poſſidebunt.* *Al.* Ah! me tædet iſta toties ex te audire. Nam quousque! .. *Aug.* Condono hanc impatientiam innocentiæ tuæ! abi, ora pro me.

SCENA II.

Alipius. *Nebridius.*

Alipius. Et, quæ eſt demum pertinacia, ſi iſta non eſt! opportunus ades, Nebridi, nam ego meis queſtibus non invenio

venio modum. *Nebr.* Heu me! iterum vana ſpe nos Auguſtinus deluſit? non ibit nobiscum ad Præſulem, ut pro baptiſmi gratia ſupplicet? *Al.* Heri promiſſa, avolarunt cum verbis. Ego nihil ſpero de viro tam vario, & mihi hæc amicitia quo magis protrahitur, hoc magis eſt noxia. *Nebr.* Inventa eſt veritas, quid amplius quærimus? etiam ſine Auguſtino nos Ambroſius recipit: eamus, petamus baptiſmum ſoli! forte exemplum noſtrum fortius, quam verba trahent: certe conſulimus nobis, & a periculoſa procraſtinatione cavemus. *Al.* Prope abſum, ut perſuadear. Timeo ſane, ne per moram novam incidam in malum antiquum, quod me Romæ vix non oppreſſit. Nebridi, *ingenium* viri, editio, & Sapientiæ ſtudium me in Africa ipſi conjunxit, quo fructu? (b) *auctoritate ſua* in hæreſin Manetis me traxit. Evaſi ex hoc Labyrintho ipſius opera, qui ſeduxerat: quid tum? idem iterum in tetriorem voraginem me præcipitem dedit. Romæ, quam magnum deſiderium veritatis advenientibus fuit, tam cito per procraſtinationem defecit, quam excepit deſperatio inveniendæ. Inde quam ad alia omnia quærenda uterque effuſi ſimus, tu noſti, amice, & deploraſti: nihil minus agentes tamen, bonus Deus Mediolanum miſit: ſubiit nova ſpes, novaque cupido veritatis: inventa eſt, quid juvat? ſentio fatale frigus, quod ex iſta converſatione ſe propagat in me. Quæ deſiderata delectabat tantopere, jam reperta vix afficit veritas: voluptas plus agit, nempe cujus ſicut experientiam nullam habeo, ita iſte mihi curioſitatem excitat tam vehementer, (c) *ut vix me teneam, ne experiar.* Vides, in quanto periculo ſim. *Nebr.* Profecto tempus eſt, ut eripias te. Audiamus Simpliciani conſilium. Ut ades in tempore, Pater, opera eſt opus tua, ut ſoleris Alipium.

SCE-

(b) *L. 6. Conf. c. 7.* (c) *L. 6. Conf. c. 12.*

SCENA III.

Simplicianus. Alipius. Nebridius.

Simplicianus. Ego adſum, ut Auguſtino impendam, ſicut heri addixi. Poſtquam ille meæ ſe directioni ſubmiſit, ut filium diligo, & bona ſpe ago. Non eadem vos ſolatur, nunc maxime, poſtquam veritati porrexit herbam, ſe victum faſſus? *Al.* Nos ſuſcipe, quæſo, iſtum abdica: dedecori tibi eſt nomen Patris de filio tali. *Simpl.* Hoc Deus, hoc Ambroſius nolit, qui animam hanc nobilem tradidit curæ meæ. *Nebr.* Scilicet ne operam perdas, & oleum, hic noſter eſt timor. *Simpl.* De me timete, de Deo ſperate. Nihil eſt Deo difficile. *Al.* Sed qui nolentem non cogit, tandem deſerit. *Simpl.* Sic eſt. Non omnibus exhibet Deus longam patientiam: miſericors in aliis, in aliis ſeverus eſt, nunquam injurius. In Auguſtino, ut appareret, longanimis eſt: divitias ſuæ bonitatis ſi vult in ipſo oſtendere, eia, cooperemur alacriter, & non deficiamus. Me, de quibus narraſtis mihi, lacrymæ Monicæ in fiduciam erigunt: cum Presbytero Africano judico: *ut filius tantarum lacrymarum pereat, non poteſt fieri.* *Al.* Credo, niſi tamen obſtinate perire velit. *Simpl.* Etiam obſtinatio morbus eſt. Expectandus eſt motus aquæ, & cum deſcenderit Angelus, mittendus in piſcinam æger, ut ſanus fiat. Felix, qui hominem habet juvantem ſe, quando *de ordinaria lege* non aliter hominem juvare, niſi per hominem ſtatuit Deus. Amici, vos de Auguſtino nimis abjecte ſentitis. Nondum fecit totum, quod ad converſionem requiritur, ſed neque nihil fecit. Manichæos deſeruit, ab Academicis diſceſſit, fervore novo in veritatis inquiſitionem incubuit, vicit ſuperbiam, Catechumeni gradum ſuſcepit, denique Directorem admiſit, cui conſcientiam credat, quem in dubiis conſulat, a

quo

quo ſolatium admittat in difficultatibus, quæ ſe objicere meliora cogitantibus ſolent. Quid? hæc omnia qui fecit, parum, aut nihil feciſſe vobis videtur? *Nebr.* Quid juvat, ſe ſubmiſiſſe tibi, ſi nihil obediat? *al.* Ego, Pater, artem dirigendi animas non intelligo. Agendum tamen aiunt, quod Medici agunt, qui ſi plura remedia ſine effectu adhibuerint ægroto, ne tempus, & famam perdant, dicunt: (d) *curavimus Babylonem, & non eſt ſanata: derelinquamus eam!* & laborem ad alios utilius transferunt. • *Simpl.* Omnino, ſi ſpes frugis eſt nulla, probo, quod dicis: neque enim Sapientis eſt littus arare. Sed hoc tu de illis loquere, qui nulli Directori ſe credunt, ſibi ſolis ſapientes, quod ſtultorum eſt proprium. Iſti enim, vel, quod ægrotent, non ſciunt, vel amant morbum, & nolunt ſanari: ſecus de Medico quærerent. At, qui curam ſui a viro idoneo ſuſcipi cupiunt, digni ſunt, ut cum cura curentur. Mihi ille Paſtor non placet, qui, poſtquam ovis aberrans ad primos clamores non redit, mox abjicit animum, & ceſſat officio fungi. Si Paſtor vult eſſe, laborem non fugiat, fugitivam perſequatur, perditam per montes & valles requirat, relictis etiam nonaginta novem aliis, quibus non opus eſt cura tam anxia. Quodſi perſequi fugientem decet, quanto diligentius occurrendum eſt ſtanti, & dubitanti de via? qui ſtatim deſerit animam, quæ directionem non ſequitur, ſuperbus eſt, & credit, animæ correctionem opus eſſe ſuum, non Dei: aut, ſi Dei eſſe credit, cur retrahit ab aratro manum, priusquam ſciat, decreviſſe Deum, nec pluvia, nec rore ultra rigare terram, huc usque frugiferam nihil. Noſtrum eſt, quicunque animarum curam ſuſcepimus, noſtrum eſt removere *lapidem a ſepulchro:* id poſtquam fecimus, ſi non continuo ſurrexerit mortuus, num ideo reponendum eſt ſaxum loco? abeundum a tumulo? Imo patienter expectare debemus, donec ei, qui juſſit lapidem tollere, placeat inclamare

(d) Jer. 51.

cadaveri voce omnipotenti: *Lazare, veni foras!* fruſtra Spiritui tempus determinamus: quando vult, ſpirat, & non eſt utilis animabus Director, impatiens moræ. *Nebr.* Laudo zelum, & fiduciam zeli. Sed hoc, Pater, non capimus nos, quod ſperare bene de illo poſſis, qui de ſe ipſe jam deſperavit. *Al.* Negat Auguſtinus (tu ſcis) negat, ſe poſſe credere, quod fornicarii a regno cælorum ſint excludendi, negat, quod carnis vitium ſit flagitium grave, negat denique, ſe poſſe caſte vivere, niſi miſere: quid ſic perſuaſo ſuadebis? *Simpl.* Ecce hic ipſe lapis eſt, quem jubet Dominus, ut removeam ab oſtio monumenti: laborabo, ut ab intellectu incipiam, & convincam, quod poſſit. *Al.* Nihil afferes, quod non jam attulimus: diſputando Auguſtinus non vincitur facile: propria magnis ingeniis eſt pertinacia, tunc minime expugnabilis, cum amant errorem. *Simpl.* Diſputando non cupio vincere, rogando vincam. *Nebr.* Quid rogabis? *Simpl.* Ut hebdomadam ſaltem unam experiri velit, quid poſſit. *Al.* Hebdomadam unam caſte vivere, quid hoc profit? *Simpl.* Plurimum. Nam poſt hebdomadam redibo, & rogabo, ut alteram, ut tertiam, ut quartam adjiciat. *Nebr.* Etiam hoc parum eſt. *Simpl.* Minime. Nam, uti magnis ingeniis moleſtum eſt ab aliis de errore convinci, ita jucundum eſt, convinci a ſe; experimentum in Auguſtino jam a me Romæ factum meminiſtis. Jam quid putatis? Si hebdomadam unam, ſi alteram, & tertiam caſtus vixerit Auguſtinus, nunquid propria convictus experientia intelliget, ſe erraſſe? *Al.* Prudenter, Pater, & ad ſolatium mihi: reſpirat ſpes mea, ſi tamen hoc ſaltem impetres hodie, ut hebdomadam unam promittat. *Nebr.* Lentum remedium affers. Si tamen Deus expectat patiens iſtam moram, decet, Alipi, ut patiamur & nos, quod corrigere modo non poſſumus. Pater, aggredere ſanctum negotium. *Simpl.* Quid agit? *Al.* Secum diſputat, an credendum ſit Paulo, fornicariis cœlum claudenti. *Simpl.* Laudetur

Deus

Digitized by Google

Deus! Auguſtinus ſigna bonæ indolis, & animi haud ſane penitus corrupti habet. Si abjeciſſet Paulum, ſi negaſſet oculos textui, ſi occurrentem memoriæ, inſtar blasphemæ cogitationis excluderet, tum vero male de viro ſentirem: nunc hæc inquies, hoc ſtudium inveniendi, quid opponat, judico, indicium eſt mentis averſantis in peccato malitiam, & tantum fragilitatem excuſare contendentis. Cum intellexerit, inanem etiam hanc contentionem eſſe, credite mihi, ſuperabit naturam gratia, & *voluntas imperioſa* redibit in dominium, quod carni muliebriter ceſſerat. *Al.* Jucundum vaticinium eſt: dato Superi, ut cito videamus eventum. *Simpl.* Orate! amici eſtis: non poteſtis amicum juvare potentius, quam orando. A cœlo venire auxilium debet mihi, ut loquar cum fructu: Auguſtino, ut me audiat cum profectu. *Nebr.* Me miſeret hominis. Exequamur conſilium in vicino ſacello. *Al.* Socium habes.

SCENA IV.

Simplicianus. Auguſtinus.

Simplicianus. Sic eſtis amici boni. Invenio abſorptum in Paulo. Nunquid, Auguſtine, an non reperias locum tibi mitiorem requiris? fruſtra es. Nunquam ſibi contradicit Apoſtolus: *fornicarii regnum Dei non poſſidebunt!* eſt veritas fidei. *Aug.* Video, Pater, me reluctari non poſſe, niſi rurſum a fide deficiam. *Simpl.* Quid igitur decretum eſt tibi? adhuc vitæ caſtæ propoſitum horres? *Aug.* Ah! ingens amor veritatis ſemper fuit, quod crederem, in ejus amplexu beatum me fore. Decepi me: miſerum ipſe amplexus facit! *Simpl.* Beatum Baptiſmus faciet, ſi accedis cum ſerio dolore de commiſſis peccatis, & cum vero propoſito de non repetendis. *Aug.* Tu ſemper propoſitum urges. Si non ſervabo, quid prodeſt? ſi ſervabo

vabo autem, vitam triſtem, ac tædio plenam vivam. *Simp'.* Ecce! vitam triſtem! nondum plane deſiit Epicurus exercere in te imperium, quod permiſiſti. Auguſtine, non eſt tibi *de beatitudine hominis* ſenſus bonus, & ego hoc affirmo, non ſolum beatitudini vitæ futuræ, ſed præſenti etiam hominis felicitati nihil magis opponi, quam amores prohibitos. *Aug.* Theſin ponis, quam ſi probaveris, captivam cum intellectu forſitan & voluntatem trahes. *Simpl.* Gaudeo occaſionem offerri de beatitudine diſputandi cum viro erudito in ſententiis Philoſophorum. Sed altius exordiendum eſt, & paulo longior ſermo habendus, ſi pateris moram. *Aug.* Avide audio. *Simpl.* Conſideamus, & agamus pacate. *Aug.* Omnino hoc cupio, & ideo neceſſe erit ante omnia, ut conveniamus *in nomine*, & quid nempe hæc vox, *beatitudo*, ſignificet. *Simpl.* Volebam hoc ipſum monere. Certum eſt enim, quod, ſicut nemo compos rationis eſt, qui non intelligit, dari aliquem Deum, ſic nemo unus ſit, qui non appetat beatus eſſe: verum ſic etiam nomen *beatitudinis* tributum eſt ſæpe ipſi miſeriæ, prorſus ſicut nomen Dei a male ſanis impoſitum eſt lapidibus ac truncis, ipſisque dæmonibus. Tanti refert ideam veram de re formare, quam vox repræſentat. *Aug.* Omnino tanti. Tu igitur quid intelligis per hanc vocem, *beatitudo? Simpl.* Cum Sophis loquor: *Beatitudo eſt omnium bonorum ſecura poſſeſſio. Aug.* Placet deſcriptio. Certum eſt enim, Deum beatum eſſe, nec eſſe beatum aliter, quam, quod *habeat omne bonum*, & habeat *ſecure*, ſine metu perdendi. *Simpl.* A definitione deſcendamus ad diviſionem. Complector omne genus, ſi dico, unam eſſe beatitudinem vitæ *futuræ*, alteram *præſentis*, ſeu quod idem eſt, unam *in re*, alteram *in ſpe*. *Aug.* Quod idem eſt, inquis, quaſi ſupponeres, hujus vitæ beatitudinem *in re* nullam eſſe, totam *in ſola ſpe*. Loqueris contra communem hominum ſenſum, quorum plerique beatitudinem utramque appetunt, aliqui etiam præſentem

Digitized by Google

tem ſolam, de futura aut nihil credentes, aut ſperantes nihil. *Simpl.* Communis error ſanæ rationi non prævalet. Qui putant, in hac vita ſe poſſe beatos eſſe, Auguſtine, in quibus rebus beatitudinem ſuam conſtituunt? ah! in bonis corporis, bonis animæ, bonis fortunæ, quorum aliqua non merentur nomen boni, omnia poſſidentur parum ſecure. Bona fortunæ caſus diſſipat, bona corporis mille morbi peſſumdant, bona animæ corrumpunt curæ, timores, tædia. Denique cum vita omnia mors aufert, ſæpe minime opinantem occupans. Ubi igitur in hac vita, & quando, & quamdiu, aut *omnium bonorum*, aut etiam aliquorum eſt *ſecura* poſſeſſio? *in re*, Auguſtine, nunquam, & nusquam eſſe poteſt, *in ſpe* tantum. *Aug.* Seria conſideratio eſt. Sed mihi videris tuæ diviſioni contraria dicere: nam beatitudo, quæ eſt *in ſpe, in præſenti* eſt nulla, neque adeo debebas duo genera beatitudinis ponere: quod enim ſpero, futurum eſt, non eſt præſens. *Simpl.* Adverte vir bone, ne confundas ſpem, &, quod vocamus, objectum ſpei. Objectum ſpei futurum eſt, quis hoc negat? ſed ſpes eſt præſens: *hac ſpe* beatus ſum jam nunc, in vita hac. *Aug.* Nunc puto, me aſſequi ſenſum animi tui. *Spes futuræ beatitudinis eſt ipſa beatitudo vitæ præſentis,* nunquid hoc dicis? *Simpl.* Ita eſt. Non divitiæ, non opes, non deliciæ ullæ, ſed ſpes, Auguſtine, ſpes vitæ futuræ conſtituit beatitudinem vitæ præſentis. Spe hac qui caret, beatus non eſt, etſi cætera bona omnia habeat: ſpem qui habet, beatus eſt, etſi cæteris bonis omnibus careat: atque adeo ut ſis beatus in hac vita, ſpes ſola ſufficit, ſine ſpe nihil. Lætus forſan eſſe potes ſine ſpe, beatus non, niſi beatum vocare velis hominem, qui per maniam vel ſomnium lætus eſt, & velut aſſidens convivio plaudit ſibi. Sed nempe ejusmodi beatitudo evaneſcit ad ortum ſolis, nec tanti eſt, ut ab homine ſano appetatur. *Aug.* Nova hæc mihi ſententia eſt. *Simpl.* Nem-

pe quia Evangelica: (e) *beati pauperes, beati, qui eſuriunt, beati, qui patiuntur*, & utique non ſolum beati *futuri*, nam *beati eſtis*, ait Chriſtus, nempe quia *beatitudo præſens* conſtituitur *in ſpe futuræ.* Fidei ſuffragatur etiam ratio. Recole animo beatitudinis conceptum. *Beatitudo eſt bonorum omnium ſecura poſſeſſio:* talis poſſeſſio non datur in hac vita, niſi in ſpe: non datur igitur nunc beatitudo, niſi in ſpe. Quid? num recte colligo? *Aug.* Recte omnino, & ego video inanes eſſe omnes contentiones ac labores, quibus conſumimus nos, niſi huc tendant, ut obtineamus ſpem vitæ futuræ. Unum adhuc eſt, quod opponam. Si beatus eſt, qui habet ſpem, beati omnes ſumus, qui vitam futuram credimus. Quis enim eſt, qui hoc credit, & non ſperat, beatum ſe fore? *Simpl.* Bene opponis. Sed diſtinguere inter ſpem & ſpem eſt neceſſe: nam, cum beatitudo ſit *ſecura* poſſeſſio, patet, non a quavis ſpe hominem beatum fieri, ſed a ſpe illa ſola, quæ ſecurum beatitudinis facit, & quæ non in vana opinione, ſed *in Dei promiſſis fundatur.* Omnes ſperant, beatos ſe fore, quo Argumento ſperant? Alii putant, ſe peccata jam expiaſſe, poſtquam obiter percuſſo pectore reos ſe eſſe confeſſi ſunt; fallax perſuaſio eſt: alii credunt, nunquam fore, ut moriantur, priusquam rite diſpoſiti ſint; temeraria præſumptio eſt, non eſt ſpes. *Aug.* Si tu hoc exigis, ut ſpes *ſecurum* beatitudinis faciat, vide, ne teipſum ferias. Concluſio enim ſequitur, quod in hac vita nemo beatus ſit, nemo enim, dum vivit, *ſecurus* eſt de ſalute: ſic audio etiam vos docere. *Simpl.* Auguſtine, hic verbo abuteris: certitudine fidei *certus* eſt nemo de ſalute, hoc docemus: at *ſecurus* eſſe poſſum, ſi ſerio volo. Pone, filium ruſtici adoptari a rege. Certusne eſt, ſe regni hæredem fore? *Aug.* Non ſane, nam multi poſſunt obſtare caſus. *Simpl.* At ſecurus eſt tamen, & regio verbo fidens nihil anxius expectat ſceptrum, ſpe ſua felix, qua certum eſt ipſi regnum, quamquam ipſe de regno certus non ſit.

Aug.

(e) Matt. 5.

Digitized by Google

Aug. Subtilis eſt diſputatio, & litigamus de verbis: tu doce rem. Quæro: perire timeas, an non? *Simpl.* Timeo vehementer. *Aug.* Si ſecurus es de ſalute, cur times? *Simpl.* Timeo, quia *certus* non ſum. Cæterum per hoc ipſum *ſecurus* ſum, quia timeo, & timere me ſcio. *Aug.* Myſteria loqueris. *Simpl.* Plana ſunt omnia: (f) *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus!* verba ſunt Oris Divini, *beatus* utique, quia *ſecurus* beatitudinis, non quia certus, nam qui certus eſt, non eſt pavidus: quid vis amplius? *Aug. Neſcit homo, utrum odio, an amore ſit dignus*, idem Oraculum loquitur: quis igitur eſt ſecurus? *Simpl.* Qui propter hoc ipſum, quia neſcit hoc, ſemper eſt pavidus. Hic enim pavor parit ſpem, & ſpes beatum facit: non enim eſt pavor anxius, qui ſpei dulcedinem corrumpat, ſed pavor cautus, pavor qui facit, ut peccata præterita deflere nunquam deſinam, & contra futura omni diligentia me obarmem. Breviter: quia certus non ſum de ſalute, ideo timeo, quia timeo, cautus ſum, & quia cautus ſum, *ſecure* ſpero, ſecuritate, quæ in bonæ, quietæque conſcientiæ teſtimonio fundat ſe: hæc ſpes beatum facit jam nunc, in vita hac. *Aug.* Video ad lumen Rationis aliam imaginem Beatitudinis, quam qualem mihi pinxerant paſſiones, & phantaſia. Qui credit, ſupereſſe vitam aliam poſt vitam hanc, ſi vult jam nunc beatus eſſe, huc debet conniti totis viribus, ut perveniat *ad ſpem ſecuram* futuræ felicitatis. Cum abeſt iſta ſpes, neceſſe eſt, ut adſit aut triſtitia, aut inſania, hoc eſt, *mera miſeria:* evidenter intelligo. *Simpl.* Utique. Nam ſi quis vivit *ſine ſpe* vitæ melioris, aut non percipit, quid illa vita ſit, quod inſani eſt, aut ſi capit, fieri non poteſt, ut non ſit triſtis. Nunc reflecte animum, Auguſtine, ad noſtram theſin: ajebam, etiam *hujus vitæ beatitudini* nihil magis opponi quam amores prohibitos, ſine quibus tu miſeram vitam putas. Argumentare. *Aug.* Sentio vim: *Beatitudo hujus vitæ conſiſtit*

(f) Prov. 8.

Digitized by Google

conſiſtit in ſpe alterius: Spes nulla eſt, *niſi ex timore*, qui cautelam imperat, ne Deum offendam: & huic timori, ac cautelæ nihil magis opponitut, quam libertas amorum: video omnia! *Simpl.* Et plane ſequitur: ergo nihil magis opponitur præſenti etiam Beatitudini, quam! ... nulla ratio huic Soriti reſiſtet. *Aug.* Diutius ruminari me ſine doctrinam tam ſolidam. *Simpl.* Gaudeo, quod velis. Sed en! quis huc?

SCENA V.

Accedit Navigius.

Auguſtinus. Superi! fratrem ego video! *Nav.* Salve Frater! cum Matre adſum. Per terras, & maria ſequitur Monica Auguſtinum, triſtitiam habens, ut mulier cum parit, donec te Chriſto pepererit. *Aug.* Navigi, hic mihi Pater in ſpiritu eſt: venerare. *Nav.* O Pater optime, ut Angelum ſalutis colo. *Simpl.* Lætus occurſus eſt, & omen bonum. Cæterum tu iſtum titulum Ambroſio tribue: ego Præſulis interpres ſum. *Nav.* Et quam ſpem mihi de fratre facis? *Simpl.* Saluta Matrem, Auguſtine: ego, ſi permittis, comes eo. Videre Monicam juvat, & audiet, quæ ad ſolatium ſint. *Aug.* O pia Mater, quousque fatigo te! ſed eamus! videat lacrymas ſuas non eſſe ſteriles, ut lacrymetur amplius. *Nav.* Ut lacrymetur amplius! atqui tuum eſt, ut abſtergas. *Aug.* Opto, ut poſſim. *Simpl.* Dabit Deus.

CHO-

CHORUS.

Anthropus cum novæ vitæ difficultatibus luctans animatur a Spe, modumque vincendi tentationes docetur.

Anthropus. Gratia. Timor. Fides. Spes *in perſona Architecti.* Quinque Senſus. Septem Vitia Capitalia *in perſona Militum.* Conſuetudo prava, primum *in Oeconomi*, deinde in *Belliducis* perſona.

Viſus. VAh! vita Melancholica!
Tactus. Nusquam ullæ ſe movent aviculæ.
Odoratus. Quo aufugiſtis noſtræ deliciæ?
Auditus. Quo abiiſtis gaudia? quo cantus, & carmina?
Guſtus. Ubi ſunt mei *cucumeres, porrique, & cepe, & allia?*
Omnes. Diſparuerunt omnia! (b) num. II.
Vah vita Melancholica!
Gratia. Abi ſceleſte, abi peſtis! æternum iſthinc exula! (c)
Conſuetudo. Procul non abeo. Inſulta ferox Gratia!
Non diu eris Domina. Exeo, rideo, redeo.
Viſus. Pro ejicitur etiam Oeconomus! quid agitur?
Guſtus. Nutritius eripitur?
Conſuetudo. Nolite pro me dolere, chariſſimi!
Vos, vos eſtis miſeri.
Ego in exilium, vos ibitis in carcerem.

(a) Senſus redeunt a deliciis, quas ex fuga retrahere fruſtra ſtuduerunt. (b) Symbola ſenſualium voluptatum. (c) Conſuetudo ex ædibus ejicitur, & abit cum ſarcina ſcelerum.

Gratia intus dominatur:
Timor ſilvam excidit,
Fides aream deſignavit,
Et in eâ Spes jam arcem architectatur:
Surrexit Templum, Armamentarium, Curia,
Struuntur muri, turres, & propugnacula:
Verbo: Carcer, carcer vobis paratur.

Auditus. Heu! pater in tyrannum mutatur?

Quinq. Senſ. Miſeri ſumus, miſeri filii!

Conſuetudo. Quare fertis patienter, & taciti?

Aria.

Eſte fortes, repugnate!
Nihil juvat gemere.
Agitur de libertate;
Currite, defendite!
Arma juvat expedire,
Bella juvat gerere:
Nobiles ſub jugum ire
Nunquam ſolent animæ.

Auditus. Conſilium ſuggeris generoſum,
Sed quo fructu? qua ſpe?

Conſuetudo. Audite me. (*vi:* Luc. 11.
Ego paulo poſt *revertar in domum meam, unde exi-*
Vado, & aſſumo ſeptem alios Spiritus nequiores me,
Quorum ſi vel uni portam unam veſtrum unus ape-
Ingrediemur, arcem vaſtabimus, (riet
Et erunt poſteriora pejora prioribus.

Viſus. Placet, quod ſuades. Sed quid?
Si pater diffidens claves portarum nobis auferat?

Conſuetudo. Ut ſit mitior, & aliquid indulgeat,
Fingite, (d)

Sub

(d) **Fraus diaboli contra incipientes.**

Sub novis legibus haud invitos vos vivere,
Modo liceat interdum exire,
Et *auræ liberioris* beneficio
Tædia mancipatus lenire.

Odoratus. Sapis, amice! fœdus sit tecum perpetuum;

Omnes. Fœdus sit perpetuum!

Consuetudo. Sit perpetuum! Intrate:
Ego ad socios propero, dum favet *occasio.*

Visus. Superi! quale ædificium! ... *
Fingimus gaudium! ...

Chorus.

Jo! Fratres plaudite!
Vivat Pater! vivat!
Desinamus perditas
Plangere delicias!
Illæ erant ludicræ,
Istæ sunt magnificæ:
Jo! Fratres plaudite!
Vivat Pater! vivat!

Anthropus. Sic placetis filii. Laudo gravitatem Judicii:
Denique, discetis sapere.
At vero cum vagari *assueveritis*,
Jam repente hos *intra limites* tenere vos, num poteritis?

Omnes. Possumus! possumus!

Gustus. Imo paulatim jucundum fiet, quidquid triste videtur,
Quia consuetudo prava a consuetudine meliore vince-
(tur.

Anthropus. Sic erit. Venite,
Singula lustrate mysteria, considerate.
In *Templo* habitat Gratia, fides in *Curia*,
Timor *ad portas* excubat:
Spes mecum erit in *propugnaculis*,

* Exhibetur arx cum munimentis.

Area intima adhuc vacua relicta eſt Amori,
Qui proxime veniet, hortum conſtituet ibi,
Nobis, & ſibi.

Omnes. Ad votum ſunt omnia.
Videamus! gaudeamus! *

Spes. *Verba* ſunt optima.
Tu noli fidere ſubdolis: vigila,
Opera examina.
Ne hoſtes ſint *Domeſtici*, hoc metuendum maxime:
Extra te, nihil metue.
Niſi te ipſe tradideris, arx eſt inexpugnabilis.
Unicum, neceſſe eſt, ut fortiter teneas monitum.

Aria.

Contemptu ut ſolo
Defendas te, volo:
Contemptu potes vincere;
Hæc vis divinæ Gratiæ,
Hæc gloria eſt Chriſti.
Si hoſtis oppugnabit,
Si furet, ſi vallabit:
Si machinis urgebit,
Si artis adhibebit:
Non tamen poteſt cogere,
Ut arcem velis dedere:
Dic: *nolo*: & viciſti.

Anthropus. Felix eſt mea conditio.
Claude portas: ſtationem occupo.
Eja! ſi quis eſt hoſtis, aggredere! provoco.

Conſuetudo. Audio. Puer, pulſa tympanum,
Blanditias adhibe: *Minæ* ſequentur. (e)

Spes.

* abeunt. (e) Duo ſunt genera tentationum, non plura.

Spes. Certandum eſt: Ecce movet ſe hoſtis. *
Cupido. Amicus ſum, ſi velis.

Aria.

Sum Amor, pacem colo:
Pax eſt, quam a te volo:
Voluptas mea Domina
De tua amicitia
Deſiderat gaudere,
Hanc arcem obtinere.

Anthropus. Nolo:

2.

Cupido. Si tradis, felix eris:
Non eſt, non eſt in terris
Beatior conditio,
Præ nobili ſervitio,
Quod præſtant Voluptati
Fortunæ Candidati.

Anthropus. Nolo!

Cupido. Admitte me, habeo litteras,
Ex quibus, ſi legeris, apertius intelligas,
Quanta ſit, quam Domina mea tibi promittit
Futura felicitas.
Anthropus. *Nolo.*
Cupido. Summos honores:
Anthropus. *Nolo!*
Cupido. Maximas divitias:
Anthropus. *Nolo!*
Cupido. Omnes delicias:
Anthropus. *Nolo!*
Cupido. Crude, quid dicas, non intelligis.
Ulciſcetur injuriam Domina, iram non metuis?

* Anthropus ſuper muros ſtat in excubiis.

En alter Legatus ſubit: dede te! iterum moneo.
Anthropus. *Nolo!*
Conſuetudo. Anthrope, noſti me?
Anthropus. Novi primogenitum Sathanæ.
Conſuetudo Expuliſti me, redeo: aut recipe, aut injuriam vindico.
Solus non venio. Adeſte ſocii!
Ultima experieris, niſi te dedis.
Anthropus. *Nolo!*
Conſuetudo. Morieris!
Anthropus. Mori poſſum, vinci non poſſum, niſi volo: *Nolo!*
Conſuetudo. Ergo agite! ſuas quisque in aciem turmas educite,
Portas ſinguli ſingulas obſidete, evertite, diruite!
Spes. Tu fortiter ſta, & nihil metue!

Chorus Vitiorum.

Circumvallabimus!
Coanguſtabimus!
Ad terram proſternemus,
Nec lapidem ſub lapide
Immotum relinquemus.

Anthropus. Spes.
Circumvallabitis!
Coanguſtabitis!
Non tamen proſternetis:
Vos ſtrati, Deo auſpice,
Audaciam luetis!

Timor. Anthrope! Anthrope! huc arma propera!
Portas effringunt rebelles filii! accelera!
Anthropus. Heu me! *foris pugnæ, intus timores!* (f)
Fides. A me Scutum accipe!

Gratia.

(f) 2. Cor. 7.

Gratia. * In hoc Signo vinces: ſequere me!
Spes. Spes non confundit: ſequere!

Repetitur Chorus.

Circumvallabimus &c.

Conſuet. Io! caleſcit prælium: meis partibus acceſſerunt Domeſtici:
Jam non diu amplius abſurdum illud; *Nolo!*
Repetet Anthropus.
Circuibo: certum eſt, portam inveniam, qua introeam:
Diſcederem, ſi nemo eſſet intus, a quo juvari me crederem
Nam absque hoc auxilio, nihil proficio,
Etiamſi totus mihi ſuccurrat inferorum exercitus.
Homo, homo contra ſe debet juvare me,
Et fruſtra auctorem ſcelerum accuſat Diabolum:
Diabolus innocens eſt.

Aria.

Miſer Diabole, quanta de te
Crimina debes audire!
Non eſt flagitium, quod non a te
Homines credant venire.
Mæchus, & latro, & prædo, & fur.
Lupus vocaris, & leo:
Dicitis: *talis eſt!* dicite: cur?
Vincet, vel Judice Deo.

2.

Eja, vir bone, ingredere te,
Verum ſi cupis reſcire:
Intus eſt hoſtis, qui prodidit te:
Dæmoni licet dormire.
Tu tibi malus Diabolus fis,
Te, homo, diſce timere:
O! a te tibi cavere ſi ſcis,
Dæmonem poteſ ridere.

PUN-

* Vexillum porrigit cruce ſignatum.

Digitized by Google

PUNCTUM II.

Lucta cum Voluntate.

SCENA. I.

Auguſtinus. Navigius. Alipius. Nebridius.

Nebridius. Ego affluxi ſolatiis, & dulciſſima pro Auguſtino oratio fuit. *Al.* Ego ut pumex arui. Credo, quia mihi de Auguſtini correctione ſpes minus blanditur, quam tibi: Videamus, quid fiat. * Nemo audit. *Nebr.* Fors abiit domo. Imo venit. Auguſtine! *Aug.* Relinquite mihi me! *Nav.* Frater, obſecro!.. o amici juvate me! *Al.* Navigium Mediolani videmus? *Nav.* Cum Matre adſum! *Nebr.* Jucundus occurſus eſt. *Al.* Quid vult iſta fratris a fratre fuga? *Nav.* Ah! pudet narrare. *Nebr.* Credo, quia ſpei, quæ huc excivit Matrem, res non reſpondet ad votum. *Nav.* Utique non reſpondet. Sperabamus, inventuros nos Auguſtinum vel baptizatum jam, vel ad Baptiſmum in via. Neutrum egiſtis! igitur cui bono abiiſtis ex Africa? *Al.* Nobis ſuccenſes? in manu Dei eſt cor hominis: inclinabit, cum volet. *Nav.* Scio, ſed non vult ſemper manu ſua: utitur inſtrumentis plerumque, ſi non repugnant. Vos abduxiſtis fratrem a Matre, quaſi meliorem reddituri: hæc fides promiſſi eſt? novis lacrymis occiditur Monica, hoc habemus. *Al.* Quod te, idem & nos male habet. Sed tu neſcis, opinor, quanto facilius per converſationem cum malis, ex bonis mali fiant, quam ex malis boni per converſationem cum bonis. *Nebr.* Non tamen nihil actum eſt: Auguſtinus Catholice credit. *Nav.* Et Ethnice vivit! magna laus! grande ſolatium! *Al.* Patientia! Ambroſius & Simplicianus præſta-

* *Pulſat.*

præſtabunt, quod non potuimus nos: quanquam neque nos adhuc ceſſavimus operam jungere, quantulacunque eſt, ſuadendo, hortando, arguendo, orando. Si quid inſuper deſiderat Monica, ecce nos! *Nav.* Credebamus, a Melania avulſum jam penitus caſtitatis, ſicut veritatis, amori deditum eſſe: deceptam ſe Mater dolet. *Al.* Quid? credidiſtis Mediolani nullam feminam dari? amice, nec nobis, nec Matri ſatis comperta vis amoris carnalis fuit, quo ſe mulieribus Auguſtinus adſtrinxit. Vitam cælibem ſicut ſtudioſis Sapientiæ ad finem ſuum magis utilis eſt, ſic ſuadebamus: ideo urgebamus diſceſſum ex Africa. Nunc pœnitet conſilij, & forte prudentius conſenſiſſemus in nuptias, quas Monica ſuaſerat: nam eheu! abijt ex Africa Auguſtinus, ſed *Africanus* eſſe non deſiit. *Nav.* Advertimus. Vix enim auditum eſt Melaniæ nomen, rubor in ore, ignis in oculis arſit. *Nebr.* Quid enim narraſtis de femina? *Nav.* Factum virile. (a) *Voto caſtitatis perpetuæ obſtrinxit ſe Deo.* *Al.* Prodigium loqueris. Credo, hæc nova perturbaſſe amaſium. *Nebr.* Et ferunt perturbationis materiam. *Nav.* Exclamavit: Melania votum fecit! nec plura: proripuit ſe ex Matris conſpectu. Perſequor: revoco: nihil ago: abdidit ſe. Ira, mœror, an pudor agitet, dubius ſum.

SCENA II.

Accedit Simplicianus.

Simplicianus. Putabam Auguſtinum vobiſcum eſſe: quo evaſit? *Al.* Cubiculo ſe incluſit. *Simpl.* Spiritum ſalutis parturit: juvari debet. *Nav.* Bonum credis: malum ego. *Simp.* Sapiens Mater pudorem utilem ab exemplo feminæ excitavit in viro: non eſt negligenda mihi hora, qua video motum aquæ huic paralytico ſalutaris. Solatium Monicæ feci ex iſta fuga,

(a) *L. 6. Conf. 6. 15.*

mihi ſpem. *Nebr.* Neſcio, an non fallaris. *Nav.* Ego certe video, interpretationem hujus fugæ arbitrariam eſſe, & pro affectu. *Simpl.* Effectus dabit. Cæterum ego hoc queror, quod de Auguſtino non ſatis ſincere relatum ſit mihi hactenus, qualis ſit. Dixiſtis, fuiſſe hæreticum, eſſe ambitioſum, propendere ad pertinaciam, amores amare: amoribus autem jam *ab annis pluribus* eſſe implicitum, non dixiſtis, & quia neque ipſe hactenus hoc faſſus eſt mihi, quam poteram medicinam adhibere, ut morbo, quem *inveteratum eſſe* ignorabam, cum fructu ſufficeret? hodie mihi Monica ſtatum animæ explicavit, quam curo. Juva me Deus, & ero felicior! Arte, Amici, aggrediar virum, ut ipſe fateatur mihi, quod hactenus tacuit: vos ſinite ſolum cum ſolo agere: nunc tempus eſt, quo & indiget mea opera, & utetur. Monica orat, & lacrymatur: ipſe turbatus eſt, & luctatur: ego ſentio urgeri me, ut urgeam opus perficere, quod Deus cœpit: locum cedite, quia amici eſtis. *Al.* Libenter. Ardere te video ardore divino. *Nav.* Matrem ſolatum imus. *Nebr.* Digna eſt. Redituros etiam tu ſolaberis, Pater? *Simpl.* Deo auſpice, ſpero. Intellectus a veritate convictus ſubjecit ſe: cum voluntate facilior erit pugna in bona indole, qualem Auguſtinus eſt nactus. *Al. Nebr. Nav.* Victorem te cœlum velit! *Simpl.* Urgete Monicam, ut nunc maxime pergat orare: orate etiam, orate! ſic nutantes muros oppugnabimus ſimul. Cadat Jericho, ut ædificentur muri Jeruſalem! *Omnes.* O cadat!

SCENA III.

Auguſtinus. Simplicianus.

Simplicianus. Auguſtine! inſolitus me turbo agit. *venientis Spiritus vehementis.*

Aug. Sine Pater, ſine obſecro! *Simpl.* De cœlo eſt, *tanquam advenientis* Pande fores, *ut impleat totam domum.*

Digitized by Google

mum. *Aug. Modo! ecce modo* venio. Luctor cum fluctibus, velis, remisque adnavigo: *Sine paululum*, & in portum exiliam. *Simpl.* Ut ſuccolem, adveni. Sæpe fuiſti proximus portui: quantillus ventus ſuffecit, ut in mare turbidum rejiceret navem, quæ per conatum non magnum jam applicita littori quieſceret ſecura in ſicco? *Aug.* Parum abſum, & jam exſcenderem, niſi me bellua terreret, quæ aperto rictu in arena expectat. *Simpl.* Intelligo te: jam *velles* caſte vivere, ſed dubitas, an poſſis, & difficultas te terret. Apage cum tuo ignavo *vellem, vellem!* dic: *volo, volo!* hæc vox fugabit belluam, & diſparebit omnis moleſtia. *Aug.* Tumultus pectoris ſe ingens movet, & (b) *fremit Spiritus indignans turbulentiſſima indignatione, quod non eam in placitum, & pactum tecum, Deus meus, in quod eundum eſſe omnia oſſa clamant.* *Simpl.* Potes, potes ire, ſi velis. Nam iſtud ire nihil eſt aliud, *quam velle ire, ſed velle fortiter, & integre, & non ſemi-ſauciam hac, atque hac verſare, & jactare voluntatem, hac parte aſſurgentem, cum alia parte cadente luctantem.* In hoc negotio *facultas* & *voluntas* ſunt idem, ipſumque *velle* jam eſt *facere.* Melania votum fecit: non pudet, quod te præceſſerit? aut non pudet ſaltem, quod ne quidem audeas ſequi? *Aug.* Pudet, & urgeo in ſequelam. Sed nondum poſſum! Melania *votum* fecit: ego ne quidem *ſerium propoſitum* adhuc extorqueo a me! non poſſum ſane, non poſſum modo. *Simpl. Difficulter* potes, hoc credo, *omnino non poſſe*, falſum eſt. Vince te! de vita beata agitur: *res*, & *ſpes* perit, niſi tandem ſis vir. *Aug.* Nunc nondum poſſum! & tu tempus, ac operam perdis, nempe, quia nondum ſatis noſti me, neque capis, ſub quam gravi tyrannide gemam. *Simpl.* Et tu neſcis, quid homo poſſit, ſi velit ſerio. Ah! Auguſtine, quantum te amo, tantum ſaluti timeo tanto tempore reſiſtentis tot ſtimulis, tantis gratiis. *Aug.* Omen ceſſa. Bonus & patiens Deus eſt: non projiciet fragile vas

(b) *L. 8. Conf. c. 8.*

quod plaſmavit de gleba. Exempla ſcimus. *Simpl.* Exempla ſcimus! heu! quanta jam projecit, etiam pretioſa, etiam quæ ex auro puriſſimo fuderat! Angelis non pepercit, & Auguſtinus non metuat! Bonus eſt Deus etiam malis, ita eſt, *ſed non omnibus malis:* multis ſcelus primum & unicum fatale fuit. Patiens eſt Deus, ita eſt: ſtat, & ſæpe diu ſtat ad oſtium cordis, admitti petit, clamat, pulſat ſemel, iterum, rurſum: ſed repente ceſſat, & abit. Quando? id neſcimus. Beatus ſervus, quem, cum pulſat Dominus, invenerit vigilantem! Infelix ſervus malus & piger, cui per ſomnolentiam grave eſt aperire pulſanti! *Aug.* Intelligo totum, probo omnia, & *aliquando* ſequar. Nunc!... *Simpl.* Si aliquando, quæſo te, cur non modo? cur non hac hora? quis ægrotus, ſi hodie poteſt ſanari, differt in craſtinum? *Aug.* *Modo* non poſſum! *Simpl.* Et *aliquando* poteris? imo creſcit difficultas per moram, & fit ex funiculo funis. Aut dic, obſecro, confidenter, quare non potes modo? nunquid adhuc hæret animo illud Manetis dogma: *non ſumus nos, qui peccamus, ſed prava in nobis peccat natura?* *Aug.* Abſit! pudet potuiſſe credere ſtultitias tam abſurdas. *Simpl.* Catholica Religio diſplicet? *Aug.* Placet, ſed terret, quia nimis eſt ſancta. *Simpl.* Sanctitas Religionis allicere in amplexum virum prudentem debet, non abſterrere. *Aug.* Amplectar aliquando. Catholicus mori volo: vivere, ut lubet, ſine. *Simpl.* Auguſtine, Deus non irridetur. Qualis mori cupis, talis ut vivas, neceſſe eſt, & prudentia imperat, quæ tantam in tanto negotio temeritatem damnat utique! *Aug.* Quid diſputas? corpus hominis Baptiſmi virtute Templum Dei fieri dicitis, quod violare per libidinem quaſi ſacrilegium ſit: ſcis, opprobrium meum: non poſſum caſte vivere! & facilius ignoſcet Deus non baptizato, quam ſi ablutus revertar ad volutabrum. *Simpl.* Gravius peccabis, fateor, ſi repetas peccata per Baptiſmum remiſſa. Sed ego Baptiſmum urgeo, ut peccare deſinas. *Aug.* Atqui hoc nego

nego posse me! diutius assuevi sceleri, quam tu putes. *Simpl.* Annum unum forte, aut alterum in luto hæres: diuturnus est morbus, & gravis, sed non desperatus. *Aug.* Nihil dicis: audi, Pater, quod hactenus fateri horror prohibuit mali, audi, qualem hominem curandum susceperis: (c) *jam annos omnino decem in flagitiis dego. Simpl.* * Nunc superi date verba, quæ prosunt!... Pro Deum Immortalem, quid audio? *annos omnino decem! Aug.* Vides, ut sim sincerus! tu quid jam stupes? *Simpl.* Miseret tui. Vale! alio est opus Medico tibi: ego mederi morbo decennali non possum! *Aug.* Quid? confessus tibi omnem miseriam sum, & nunc me deseres? si ferre auxilium non potes, saltem solatium fer, aut juva consilio! *Simpl.* Quid dicam! vincit omne consilium gravitas mali. Actum est: consuetudo tam longa altera natura est: prius vitam, quam vitium ponet. *Aug.* Timeo sane: nam quoties prope invitus in scelus trahor! *Simpl.* Quid reponam ad istos questus, nisi lacrymas, & suspiria! o anima nobilis! ergo in te periit Sanguis Christi! *Aug.* Omni tempore, omni loco sum miser, & amare cogor, quod horreo: tanta tyrannis est! *Simpl.* O servitus infamis! mancipium miserum! *Aug.* Nulla pars corporis, nulla pars animæ est, quæ non premitur turpi jugo: servio, quantus sum, & quod teterrimum est, servire placet. Serviunt oculi, & anteambulones libidinis agunt: serviunt aures pro exploratoribus, serviunt pedes pro emissariis, pro ostiariis manus, lingua pro tabellario. Ita integram familiam sceleri alo. *Simpl.* Superi misereſcite! *Aug.* Præterea memoria in gratiam Veneris diu, noctuque se occupat, intellectus in viis flagitio complanandis laborat, voluntas onusta catenis, & gemens sub pondere ante currum lascivæ Deæ propellitur, affectus omnes observant nutum. *Gaudeo,* cum ad turpe votum se offert occasio, *tristor,* si præterit: *Amo,* qui adjuvant, *odi,* qui obstant: quod promovet ma-

(c) *L. c. Conf. c. 15.* * *Tacite.*

Digitized by Google

malum, *deſidero*, quod medetur, *refugio*: ſæpe *ſpe* erigor ad ſurgendum de cœno, mox *deſperatione* dejicior: ſæpe *audax*, clamo: *Dixi, nunc cœpi!* mox *timor* retrahit pedem, & ceſſo. Demum mihimet *iraſcor*, & quoties indignam ſervitutem vehementiſſime exprobro? Servio tamen. *Simpl.* Ceſſa, quæſo! nam mihi dolore pectus rumpitur! poterisne in inferno eſſe miſerior? *Aug.* Certe jam & damni, & ſenſus pœna acerbiſſime crucior. Fœdus ignis totum perurit, tenebræ, quibus circumdor, auferunt & aſpectum, & deſiderium cœli, vermis nunquam moriens jecur omne crudeliter exedit: væ mihi! ſi his ſuppliciis accedet æternitas, & ſicut in illo, ita & in hoc inferno nulla redemptio ſit! *Simpl.* O Cœlites! hæc iſte patitur, hæc ſentit: & tamen ex hoc loco tormentorum non proſilit! *Aug.* O ſi poſſem! ſed clauſa eſt janua, non poſſum. Ah! mi Pater! nemo eſt mortalium miſerior me! contrariis affectionibus diſcerpitur cor: amo ſcelus, quod odi, odi, quod amo! nihil mille propoſita valent: cum vel occaſio, vel tentatio redit, recido: imo reſilio in abyſſum, unde ſtatueram emergere. *Simpl.* Et nihil a fœdo facinore præſentis, intuentis Numinis Reverentia retinet? *Aug.* Non æſtimo. *Simpl.* Quid? ſi mortis incertitudinem, Judicii rigorem, jacturam cœli, æternos ignes tibi ponas ob oculos: non terreris? *Aug.* Cogito, forte nihil eſt horum, quæ timenda eſſe ajunt poſt vitam hanc. *Simpl.* At ſaltem cogitatio Dei pro te in cruce inter angores ultimos Patrem deprecantis emolliret animum efferatum? *Aug.* Lapidi loqueris. *Simpl.* Saltem occaſionem fuge! *Aug.* Intus eſt malum: quocunque abeo, me mecum traho. (d) *Velle meum tenet inimicus: inde mihi catenam fecit, & conſtrinxit me. Ex voluntate perverſa facta eſt libido, & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas.* Deſperavi! *Simpl.* Tandem ſonuit optata vox, quam expectabam. Macte animo, Auguſtine,

(d) *L. 8. Conf. c. 5.*

ſine, propinquus es libertati, rumpentur vincula, excuties jugum. *Deſperaſti de te,* hoc quærebam: nunc *in Deo ſpera,* qui neminem juvat promptius, quam deſperantem de ſe. Quid in te ſtas, & non ſtas? projice te in Deum! noli metuere: non ſe ſubtrahet, ut cadas! projice te ſucurus! excipiet te, & ſanabit te! quod non eſt poſſibile tibi *per naturam*, hoc facile, hoc jucundum fiet *per gratiam, & quod dimittere metus eſt, jam abjicere gaudium erit.* *Aug.* Quo me circumagis Pater! ex triſtitiæ barathro levas in lucem novam. Nondum ergo conclamatum eſt de ſalute? *Simpl.* Dixi, nunc maxime ſpes bona micat. Erraſti, neſciens, (e) *quod non poſſis eſſe continens, niſi Deus det.* Difficultatem vitæ caſtæ comparans ad vires tuas, quid poteras aliter, quam angi, tremere, deſperare? factum bene. Nunc ſpera in Deo: Deus ſolus, ſolus poteſt (f) *mundum facere de immundo conceptum ſemine.* *Aug.* Sic in Apoſtolo legi. (g) *Omnia poſſum in eo, qui me confortat, non ego, ſed gratia Dei mecum.* Hem! quis repente radius triſtes tenebras pellit? *Simpl.* a Patre luminum eſt iſta lux: Deus adhuc te amat, Auguſtine, *tandem* & tu ama Deum! ecce hæc hora eſt, qua offert gratiam, extende manum, arripe cito! manus oratio eſt: ora, quære, pulſa: acipies, inveniens, aperitur. *Aug.* At mi Simpliciane, mihi non ſufficit quæcunque gratia: opus eſt ſingulari, extraordinaria, triumphatrice: tantum ego bonum a Numine offenſo ſperem! *Simpl.* Ah! quid diſputas? qui ſic dilexit te, ut Filium ſuum Unigenitum pro te dederit, nunquid negabit, quod minus eſt? quidquid petieris in Nomine JEſu, dabit tibi! ora, quære, pulſa! oratio clavis eſt cœli: aſcendit oratio, & deſcendit Dei miſeratio. Obſequere Auguſtine, amico roganti. Miſeriæ gravitatem agnoſcis, periculi magnitudinem vides, te tibi non ſufficere intelligis: ora, ut te adjuvet Deus. Relinquo ſolum, ut ſuſpires liberius. *Aug.* Inter ſpem & metum obedio, coope-

(e) Sap. 8. (f) Job. 14. (g) Phil. 4. 1. Cor. 15.

Digitized by Google

coopertus pudore, & confuſione amariſſima. *Simpl.* Sic decet. Cor contritum & humiliatum non deſpiciet Deus. Doles, quod obediens & contumax fueris Domino tam bono, tamdiu? *Aug.* Fidem habeo, pudorem ſentio, timor urget, ſpes ſurgit: dolorem ſolum adhuc a me non impetro. *Simpl.* Donum Dei eſt bonus dolor, a Deo impetra. De hoc ſaltem doles, quod dolere non poſſis? *Aug.* Vellem dolore utique, quia vellem me corrigere, modo poſſem! *Simpl.* Bene eſt. Hæc voluntas diſponit, ut ores ſerio. Ora! ecce ſi rem grandem petiiſſem, nihil obluctari deberes ad eluctandum ex tantis malis: quanto magis, cum dico: ora! *Aug.* Orabo. *Simpl.* Solum ſino: indulge ſuſpiriis libere: ego tecum tollam ad cœlum manus! cum volueris, in vicino cubili reperies. Audi preces pium Numen, & ſana animam gloriæ creatam tuæ!

SCENA IV.

Auguſtinus Solus.

Auguſtinus. Sana, Domine, ſana me! da caſtitatem, & continentiam! *Sed noli modo! noli modo!* ... quid obmurmuras anime? quæ eſt iſta oratio? Deus bone! lingua dicit: *da caſtitatem!* animus dicit: *noli modo!* times, Auguſtine, ne cito exaudiaris, & ſtatim ſaneris a morbo concupiſcentiæ, quam expleri velles, non extingui!... Vah! etiam orare tædet! non poſſum ſerio... quid impedit, quæſo? *Nugæ nugarum*, vanitates vanitatum ſunt, quæ me tenent. Pereant omnia!.. nugæ ſunt, tenent tamen!.. rumpamus funem!.. non poſſum modo... nempe non lubet. O animum muliebrem!.. quanquam vere, egone vivere tota vita poſthac poſſim ſine conſuetis deliciis? non poſſum!.... hem! ſtultitiam cordis! quam igitur diu vivam? vita hæc miſera eſt, mors incerta: ſi ſubito obrepat, quomodo hinc

hinc exibo? ... quid? (f) si mors ipsa omnem sensum finiet? si anima cum corpore interit?... pro! quo rursum relabor! credam, me nihil a bruto differre? absit! non moritur anima, non moritur! nunquam tanta nobis *feciſſet* Deus, nunquam tanta pro nobis *tuliſſet* Dei Filius, si morte corporis etiam vita animæ consumeretur. Quid cunctor igitur, contemtis vitæ præsentis ineptiis, totum me conferre ad quærendum Deum, ad spem vitæ futuræ, in qua spe omnis præsens beatitudo consistit?... expecta tamen, Auguſtine, jucundæ sunt, & habent non parvam dulcedinem etiam nugæ: non facile, non ita repente abeundum est: pœnitebit, & turpe est rursum redire. Cum senuero, relinquam ... quid? cum senuero? nempe vinum adolescentiæ meæ pergam propinare sceleri, fœces senectutis Deo offeram! ... alternant venti: huc, illuc impellor. Ita tardo converti ad te Deus, & differo de die in diem vivere in te, nec differo quotidie in meipso miserabiliter mori. Infelix ego homo!

M U S I C A.

Ex l. 8. Conf. c. 9.

Natura. Voluptas. Nugæ nugarum.

Natura, & Voluptas. AUguſtine! *dimittisne nos?*
Natura. *Et a momento isto*
Non erimus tecum ultra in æternum?
Voluptas. *Et a momento isto*
Non tibi licebit hoc & illud ultra in æternum?

O *Arietta.*

(f) *L. 6. Conf. c. 11.*

Arietta.

Natura. Auguſtine,
Voluptas. Auguſtine,
Amba. Vana vota deſine!
Natura. Ego tecum ſum creata,
Voluptas. Ego tecum educata:
Natura. Non es fruſtum duri ſoli,
Voluptas. Gleba es ex terra molli:
Chorus. Non, non potes
Non, non potes
Sine nobis vivere.

2.

Natura. Verte vultum,
Voluptas. Redde cultum:
Amba. Quid contemnas, reſpice!
Natura. Non es fortior Samſone,
Voluptas. Nec plus ſapis Salomone,
Natura. Sine his non vixit David:
Voluptas. Et quis eſt, qui non amavit?
Chorus. Non, non potes,
Non, non potes
Sine nobis vivere.

3.

Natura. Triſtis vita,
Voluptas. Nulla vita
Amba. Sine nobis vivere.
Natura. *Sine ſenſu* relinqueris,
Voluptas. Cæcus, ſurdus, mutus eris:
Natura. Quanto dabis te mœrori!
Voluptas. Quoties optabis mori!
Chorus. Non, non potes,
Non, non potes
Sine nobis vivere.

Na-

4.

Natura. Fingis iram,
Voluptas. Fingis fugam:
Amba. Non ſunt minæ ſeriæ.
Natura. *Ite nugæ!* lingua clamat,
Voluptas. Cor nos tamen adhuc amat:
Natura. Sæpe idem jam dixiſti,
Voluptas. Nunquam tamen nos odiſti:
Chorus. Non, non potes,
Non, non potes
Sine nobis vivere.

5.

Natura. Quanquam vale!
Voluptas. Vive male,
Amba. Dum ſic lubet vivere.
Natura. Sed non diu ſic lubebit,
Voluptas. Cras, cras rurſum pœnitebit:
Natura. Cras tibimet iraſceris,
Voluptas. Nempe cum experieris,
Chorus. Quam non parum
Sit amarum,
Sine nobis vivere.

Aug. Simpliciane! Simpliciane! fruſtra expectas. Hodie nihil fiet.

O. A. M. D. G.

Digitized by Google

MEDITATIO IV.

AUGUSTINI DE SE VICTORIA.

ARGUMENTUM.

OPportune Potitianus Mediolanum ex aula Cæsaris venit, quando Augustinus secum de vitæ ac morum correctione graviter luctabatur. Ille conversionem mirabilem duorum Aulicorum, quæ novissime, se præsente, contigerat Treviris, amicis narravit cum effectu tam felice, ut sibi, suæque procrastinationi, ac ignaviæ vehementissime irascens Augustinus, abrupto colloquio, se in hortulum suum proripuerit, quo liberius indulgeret gemitibus, quos dolor & pudor ciebant. Hæc agenti allapsa est vox sive ad cor, sive ad aures etiam: *Tolle, lege!* legit textum obvium ex Epistola Pauli ad Rom. c. 13. & eodem momento lectionem excepit lux mira in intellectu: dissipatisque nebulis difficultatum, quas imaginatio finxerat, lucem secutus est motus fortissimus in voluntate, & motum Heroica Resolutio, Resolutionem *perfecta Conversio*, de qua utiliter legi potest totus *liber octavus Confessionum*, unde desumpta est hujus quartæ Meditationis

Materia: Augustini Heroica Resolutio *ad perfectam Conversionem.*

Puncta

Puncta duo: Primum, Reſolutionis Difficultas.
Secundum, Difficultatis Victoria.

Fructus: Correctio *voluntatis reſtrictæ*, quæ ſe reſolvit quidem ad converſionem, ſed *cum exceptione* contra media paulo difficiliora.

Propoſitum: Excitare ſe *ad ſolide tenerum, & tenere ſolidum Amorem Dei*, quippe qui multo efficacior eſt, quam *timor*, & *ſpes* ad converſionem perfectam, ac conſtantem efficiendam, animatque hominem *in ſpecie*, ut poſthac tentationibus ad relapſum non modo non conſentiat, ſed reſiſtat etiam *per actus contrarios*, ex quibus paulatim fit habitus, vitæque mutatio ceſſat moleſta eſſe, & incipit *jucunda* fieri, quod eſt certiſſimum remedium *ad Perſeverantiam*, quæ ſola coronatur.

PERSONÆ.

S. Simplicianus.
S. Auguſtinus.
Alipius.
Potitianus ex aula Arcadii.
Navigius, Auguſtini Frater.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præſentem. (a)

Anima meditans. Angelus explicans.

Anima. INfelix ego Homo! Rom. 7.
Vel ſemper peccare, vel ſemper pugnare,

(a) Theatrum exhibet caſtra myſtica.

Alterutrum eſt neceſſarium, utrumque miſerum.
Anguſtiæ ſunt mihi undique: Dan. 13.
Non poſſum ſic incedere! 1. Reg. 17.
Loquar ad Dominum, cum ſim pulvis, & cinis:
Ne, quæſo, indigneris Domine, ſi loquar. Gen. 18.

Aria.

Ah! cede, cede Domine
De ſummo tuo jure,
Da aliquid clementiæ,
Da fragili naturæ!
In certis circumſtantiis
Si liceat peccare,
Statutum eſt, in aliis
Alacrius pugnare.

2.

Vim *ſemper* ſibi facere,
Et ſemper dimicare,
In armis ſemper vivere,
Et *nunquam* reſpirare,
Eſt nimium ſevera lex:
Quis poſſit obſervare?
Da aliquid, o cœli Rex,
Nam potes diſpenſare.

Angelus. Vah! abſurda poſtulatio, quam ego audio.
Anima! quo te abripit nova deſperatio?
Anima. Ita eſt: arma abjicio, niſi juvas me novo conſilio.
Caro concupiſcit adverſus Spiritum, & Spiritus adverſus carnem!
Nam, *quamdiu* oportebit ſic vivere?
Angelus. Imo, quam diu *ſic* vixeris, diſpice.
Heri ceſſaſti peccare: *hodie* jam te pæniteat pœnitentiæ!

Deli-

Delicata? nescis, quod sit arduum omne principium?
Dura! & secuturis te Spiritus deliciis serva!

Anima. Quid faciam, ut possim durare?

Angelus. Debes *amare.*
Fides, Spes, Timor urgent, *ut velis melius,*
Non faciunt, ut *possis vivere suavius,*
Debet *Amor* accedere.
Ama Deum, *ama,*
Et evanescent omnia difficultatum phantasmata.

Aria.

Ars est mirabilis sancti Amoris:
Spinas in rosas commutat,
Quidquid in sensu se movet horroris,
Amor delicias putat:
Jugum, & onus, & labor quid sit,
Amor non scit.

2.

Habet hoc adeo *amor sceleſtus;*
Quando amatæ servitur,
Sæviat gelu, aut torreat æstus,
Vix ab amante sentitur:
Minor quod *sacri amoris* sit vis,
Crede, si vis!

Anima. O Deus, ego amo te! amo te,
Modo aliquid *interdum* indulgeas,
Et *nihil arduum* mihi præcipias.

Angelus. O fatua, & sine corde anima!
Qui vere diligit, nihil excipit:
Respice! *artem amandi* docebo te hodie.
Vidisti Augustinum luctantem:
Peccator erat, & magnus, & diu,

Dum

Dum carnem *amavit:*
Factus eſt Sanctus, & Magnus, & Cito,
Cum *objectum amoris* mutavit,
Et *pro carne* cœpit *Deum* diligere.
Ecce! ad omnia reſolvit ſe media,
Non auditur aliquod *ſi*, aut *modo*,
Non acceptat *aliqua*, & rejicit *alia:*
Paratum cor meum inquit, paratum eſt *ad omnia.*
Tu tibi fruſtra de amore blandiris:
Qui *talis* non eſt, *amor non eſt.*

Anima. Parce. Si amorem non habeo,
Amoris tamen deſiderium habeo.

Angelus. Ergo ora, ora!
Et ab Amore amorem impetra.

Aria.

Anima.
Erravi,
O Deus, erravi,
Cum, ut alia dares, oravi:
Alia omnia,
Mera ſunt ſomnia:
Amorem mihi da,
Et dabis *omnia.*

2.

Amare,
Ah! doce amare,
Sic demum ceſſabo peccare,
Cum nihil delectabit me,
Quam te, *te ſolum amare*,
Et amare *propter te!*
Sic, ſic doce amare me!

ME-

MEDITATIONIS IV.
De Heroica Resolutione Augustini
PUNCTUM I.
Resolutionis Difficultas.
SCENA I.

Augustinus. *Simplicianus.*

Augustinus. Ah! quousque me torques? ferrea consuetudo stringit. Pater, non intelligis, quanta sit vis. *Simpl.* Quantacunque sit, major est Gratiæ. *Aug.* Nor habeo gratiam adhuc tam fortem. *Simpl.* Tandem ora, ut habeas. *Aug.* Orare non lubet: tumultus non sinit: non possum! Tu pro me ora: *Simpl.* Tu pro me ora! frustra oro, experior, nisi tu ores mecum .... (*) Heu! Spes naufraga in portu mergitur! porrige tabulam Deus, ut felix enatet! orare non lubet, o vox terrifica! nam, qui non orat, quid speret? quanquam quid etiam oratio juvet, si talis sit, qualis Augustini fuit: *Domine da castitatem, sed noli modo, noli modo!* Proh! istæ preces non misericordiam impetrant, sed iram provocant. Jam inops consilii & stupidus hæreo: nam, quid supereſt ut agam? ad Ambrosium me refero: suadebit aliquid Divinus Vir, quod Simpliciano non occurrit. *Aug.* (*) Pater, quo abis? deseris me? *Simpl.* Tu teipsum deseris, miser! Orare non lubet! Vox est nolentis sanari: nolentem non sanat Deus, quid ego faciam? *Aug.* Volo, & nolo: orabo tamen, ut Deus adhuc proroget patientiam suam, & suspendat furorem, neque puniat modo! *Simpl.* Obstupescite cœli ingratitudinis monstrum! decennium totum scelera sceleribus cumulavit homo audax, & impudens: neque tam longa Dei optimi patientia sufficit, ut emolliat durum cor ad redamandum Amantem! *Aug.*

(*) *Augustinus abit.* (*) *Redit.*

Mane, obſecro, adhuc paululum, & miſerere mei, ſicut huc usque miſertus eſt Deus. Amo Deum amantem me, amo, & deſidero amare amplius! *Simpl.* Mendacium loqueris. Non amat Deum, qui non obedit præceptis Dei. Stultæ blanditiæ ſunt, quibus ſe decipit anima, quando verba ſuavia ingeminat: *Bonus eſt Deus! amo!* dum clamant nefanda facinora: *diſpliceant Deo, non curo! Aug. Affectus* bonus eſt, & trahet aliquando *effectum* poſt ſe. Nunc ecce mi Pater, annos vitæ triginta numero: habitus corporis, & bonæ vires triginta & plures alios promittunt mihi: ego, ut pro tanto tempore jam nunc me abdicem, rediturus nunquam ad conſuetas delicias, violentum nimis imperium eſt: non poſſum facere! *Simpl.* O tortuoſas vias! quis enim eſt tibi ſponſor vitæ tam longæ? forte cras finis eſt: & ſi hodie caſte vixeris, ecce de annis triginta diem dimidium vixiſti Deo: nunquid rem grandem præſtas? ſed demus, veniſſe Angelum a Deo tibi, vitæ in extremum ſenium producendæ ſponſorem certum, dic, age, decretumne eſt, *aliquando* iſtos mores damnare, an nunquam? ſi ſtatutum eſt, hanc telam ad finem proſequi, deſperata eſt ſalus, & accenſus jam crepat ignis, qui te æternum uret. Si vero certum eſt, *aliquando* reverti ad Dominum, ſerio tandem, quæſo te, ſerio & aperte reſponde reſponſum prudens ad toties inculcatam quæſtionem: *ſi aliquando, cur non modo, cur non hac hora finis turpitudinis tuæ? Aug.* Facilius forte *aliquando* me vincam, cum per ætatem frangetur vis inimici tentantis. *Simpl.* Deceptio eſt: ætas interdum facultatem eripit ſceleri, voluntatem raro: imo conſuetudo eo usque protracta faciet, ut voluntas, quod patrare tunc non *poterit* malum, gaudeat *potuiſſe*, & optat adhuc *poſſe*: *ita tu deſereris a ſcelere, non ſcelus a te.* Sed ne diu vagemur, demus etiam hoc, fore certo (quanquam multo certius utique non fiet aliquando, cum tot ſubſidia deerunt: id quod negas poſſe fieri hodie, quando Ambroſius urget, Mater orat, amici inſtant,

Deus,

Deus ipſe motibus tam turbulentis cor obſtinatum agitat) demus, inquam, fore certo, ut *aliquando* convertas te ſerio, libere utique, & tua voluntate, cooperante cum gratia, non coacte convertes te? *Aug.* Libere omnino, nullum eſt dubium. *Simpl.* Convertes te igitur, quia voles tunc, quod hodie non vis? *Aug.* Sic ſerio ſtatui: nam volo ſalvare. *Simpl.* Jam attende me diligenter. Quæro: quid *tunc* movebit te, *ut velis* convertere te ad Deum, quod non jam *nunc* movere debet? Auguſtine, aliquando aut Timor Dei, aut Amor faciet, ut mutes vitam: neque enim datur converſio utilis ad ſalutem, niſi quam aut Timor, aut Amor parit. Dic, ex quo parente naſcetur tua, ſi naſcetur tamen, & non degeneret in abortum converſio, quæ parturitur tam diu? *Aug.* Uterque, ut opinor, movebit fortius. *Simpl.* Si Timor movebit, nunquid jam *modo* æque terribilis Deus eſt, ac erit *aliquando?* ſi Amor, nunquid Deus *modo* eſt minus amabilis, ac erit aliquando? Imo *& magis terribilis modo*, & magis amabilis eſt, quam erit unquam. *Modo* inſtat, obſecrat, increpat in omni patientia, & doctrina: *timendum*, ne, ſi *modo* non audias, nec ipſe te audiat *aliquando*. *Modo* quantis deſideriis te deſideret beatum facere, palam eſt. Vides, audis, ſentis, quantum te amet: ipſa tam longanimis patientia convincit, quod amari cupiat a te, veluti ſua intereſſet, non tua, ut ames! Qui ſic amat, quando erit *amabilis* magis? væ tibi, ſi expectes, donec refrigeſcat contemptus Amor, & in furorem ſe mutet! *Modo*, *modo* tempus eſt, ut manum applices operi: *modo* admovet machinas Deus, & cordis deditionem violentus expoſcit ſibi, quid differs dedere? male credis fore dedenti te? recordare, quæ de beata vita diſputavimus nuper: *in ſpe* conſiſtit, *in ſpe*, cujus tu tibi dulcedinem invides, quamdiu converti differs. Ad experientiam provoco: aude vel unam hebdomadam continere te, ſpondeo, guſtare incipies, quam ſit nihil vita caſta jucundius: qualem ſi deinde

Digitized by Google

Proſequaris diutius, quantæ miſeriæ una cum fœdis voluptatibus deſinent, infamia, curæ, faſtidia, vermis, extremum animæ periculum! ſuccedet gaudium Spiritus, quod exuperat omnem ſenſum, pax conſcientiæ, elevatio mentis, cordis mundities, ſublimia deſideria, admirabile lumen, & dulciſſima familiaritas cum dulciſſimo Deo!.. quid ſiles? *Aug.* Quid dicam? linguam loqueris peregrinam mihi: nihil intelligo. *Simpl.* Vel per unius hebdomadæ experientiam non parum diſces. *Non jubeo te naturam exuere*, quam ad amores proniorem es nactus: *Ama, ama!* ſed *objectum amoris* muta: *Ama Deum, & fac, quod vis!* nam facere, quod libet, licet, modo facias nihil, quod non audeas immolare Deo, & dicere: *facio ex Dei amore.* *Aug.* In creaturis quod amo, video, Deum non video: inviſibile objectum Amoris non afficit, non delectat. *Simpl.* Afficiet, delectabit, ſi adhibeas oculos, & contempleris, quid Deus ſit. Oculis corporis non videtur; oculi mentis ſunt intellectus, & fides: his inſpice Dei naturam, & videbis, quam ſit amabilis Deus (a) *ſuper amorem mulierum!* *Aug.* Sublimior eſt hæc Philoſophia, quam ut tam ſubito capiam. Hoc video, *ſine amore* vivere non poſſum! *Simpl.* Intereſt, Auguſtine, ut inter objecta ſeligas *amore digniſſimum.* Et quis eſt dignior Deo?.. deliberas?.. vah! ignavum ſuſpirium!.. etiam abis?.. o Deus, videre mihi conflictus videor, quibus in iſto pectore certant hodie *amores duo:* o vincat, vincat tuus, & de amore fœdo nobilem triumphum agat!

SCENA II.

Simplicianus. Alipius. Potitianus. Nebridius.

Alipius. Ecce Simplicianus. Hoſpitem, Pater, adducimus, etiam tibi, quod ſcio, charum: eſtne Auguſtino per te loquendi facultas? *Pot.* Salve Pater, audio, quæ tua ſollicitu-

(a) 2. Reg. 1.

citudo ſit pro amico, & delector. Ut habet Auguſtinus? *Simpl.* O ſalve Domine! ut primum lapidem per te poſuit Deus, cui novam vitam inædificet Auguſtinus; ſic, niſi me fallit animus, hodie tectum per te imponet. Non eſt caſus, qui hac die Potitianum ad nos affert: Dei conſilio fit: conferes nobiscum operam, & quibus potes, modis inſtabis, ut ſe hodie Deo ſubjiciat homo: nam, hoc mihi credite, aut hodie ſe Auguſtinus convertet, aut nunquam. *Nav.* O nuntium bonum! nam mihi idipſum dicebat Mater, amariſſimas huc usque lacrymas, quas fudit pro filio, hodie ſibi dulces videri, mihi profeſſa. *Pot.* Niſi arctos nimis terminos ponitis: nam cur tantum opus huic diei alligas? *Simpl.* Quia hodie Gratia totis viribus urget, & ſolito fortius oppugnat animum contumacem. Convictus eſt intellectus, conſumpta, quibus ſe tuebatur, omnia argumenta, fatetur, ſe poſſe cum gratia, quod viribus naturæ non poſſet, fatetur, gratiam oranti non negari a Deo, ſentit ſe ad orandum impelli, nulla ſupereſt, quam opponat, excuſatio, muta trepidatio remanſit, & infelix horror victoriæ tam facilis, tam præclaræ. Roditur intus, & confunditur pudore horribili vehementer, imago tetra vitæ male actæ cruciat oculos, in auribus ſonat vox Domini confringens petras, Imaginationem impleverunt tenebræ exteriores, fletus, & ſtridor dentium, quem timet, affectus omnes in rixa ſunt: metuit mortem, horret Judicem, ſuſpirat cælum, amat Deum, ſeipſum odit: verbo, ita æſtuat agitatus a gratia, ut cervus, qui cinctus a canibus, qua evadat, non videt. Concludite, quid futurum ſit cras, ſi evaſerit hodie. Cras & lumen languidius lucebit intellectui, & frigidius calebit voluntas, & mens pacatior lentius urgebit propoſitum: nihil fiet cras. *Pot.* Quid igitur vis, ut agamus? *Simpl.* Amor ingenium habet: facile quod profit, invenit. Ego accedo Ambroſium, ut de actis edoceam, & novum conſilium quæram. *Nav.* Si impetres, ut Præſul fratrem admittat ad col-

loquium, feciſti, quod Mater unice optat. *Pot.* Tune difficilem acceſſu Præſulem putas? *Simpl.* Omnibus omni tempore aditus patet. Imprudens verecunda fuit, quod Auguſtinus, ſicut Ambroſii concionibus diligenter adfuit, ita colloquium fugerit. *Al.* Tanta reverentia eſt ſanctitatis. *Nav.* Certe qui Monicæ colloqui gravatus non eſt, non excluderet Auguſtinum. Amici, urgeamus, ut Simplicianum ſequatur. Spes eſt, nunc maxime, ſaluti congreſſum fore: nam verba Sanctorum medullas penetrant. *Simpl.* In Navigii ſententiam eo. Si hoc perſuaſeritis, de Epiſcopo bene, optime de Auguſtino meruiſſe vos dicam. Urgete cito, cum favet hora. Non eſt ceſſandum: eſt quoddam genus ægrorum, quibus quieſcere, fatale eſt; & frigore rigidis non noceas pejus, quam ſi ſinas dormire. Interea fero Præſuli bonam ſpem.

SCENA III.

Potitianus. Alipius. Navigius.

Potitianus. Intellexi amici periculum, hoc ſatis eſt. Vobiscum ago, quod agitis. *Al.* Sines, ut de tuo adventu admoneam? *Pot.* Bonum facis. Tu dic, Navigi, quem, dum a vobis abſum, progreſſum amicus fecerit: nam juvat diſtinctius diſcere, quid poſſim ſperare. *Nav.* Simplicianus, ut Matrem perpetuis fletibus diffluentem ſolaretur, narravit heri, quousque juvante Deo perduxerit tanti momenti negotium. Poſtquam, ajebat, Manichæus eſſe deſiit filius tuus, & veritatis ſtudio Romam petiit, cum initio non ſtatim reperiret virum, qui ſatisfacere dubiis de fide poſſet, tædio laboris correptus eſt, cœpitque primum deficere ardor, deinde extingui, denique in vetera objecta, in ſtudium vanitatis, & nugas amorum toto impetu verti. Redibat interdum motus aliquis deſiderii boni, nec raro offerebat ſe occaſio diſcendi, quod vellet, ſed ſicut ex deſpera-

ſperatione languebat deſiderium, ſic uſus occaſionis differebatur, donec ipſa dilapſa eſt. Atque hæc procraſtinatio, Potitiane, fecit, ut miſerabilis homo ex Manichæo Academicus, ac deinde prope Epicureus ſit factus. *Pot.* Rem horridam audio, mihi tamen non novam: vidi plures, quos incuria ſalutis, & neglectæ bonæ occaſionis culpa in ſimile barathrum præcipites egit. *Nav.* Sed alios terribilis Deus in illo profundo deſerit: Auguſtinum protrahere per ſingularem bonitatem incepit, jamque, ſicut deſcenderat, ita aſcendit per gradus. Mediolanum Roma translatus, ipſo urbis Præfecto, ut Numinis Providentiam admireris, promovente, cœpit primum ſermones Ambroſii *ſingulis Dominicis* diligenter audire: fama viri, & facundiæ dulcedo trahebat. Inde didicit, prudenter a Catholicis credi, quod credunt, argumenta, quæ contra ipſos pugnarent, poſſe ſolide confutari, tandem hac una via ad veritatem atque adeo ad ſalutem iri. Hæc cognitio fregit ſuperbiam: Simpliciano ſubjecit ſe, ut doceretur. *Pot.* Gaudium mihi narras: nam initium bonæ vitæ a bona fide expecto. *Nav.* Urgebat hoc fides, & ſecum trahebat timorem, æterna mala minitantem, niſi ad agnitæ veritatis normam mores componeret: ſecuta eſt pugna, & ingens turbatio, quam Simplicianus fruſtra hactenus componere laboravit. Ex die in diem major tumultus movet ſe, quia, quidquid Presbyter de Spe loquatur ponenda in virtute gratiæ, nihil agere ſe tamen Auguſtinus arbitratur, quoties conatur propoſitum vitæ caſtæ a ſe extorquere. Ecce amice, huc usque ventum eſt, & hæc una ſuſpenſio propoſiti baptiſmum ſuſpendit. *Pot.* Navigi, mihi fratris ſapientia placet. Poſſet bonis verbis decipere Præſulem, & caſtitatis cultum ſpondendo, Sacramenti adminiſtrationem impetrare: ſed intelligit, ſibi hanc hypocriſin, non Ambroſio, perniciosſam fore apud eum, qui, cum cor inſpiciat, non decipitur propoſito bono, quod in ore eſt natum, & in corde radices non habet. Sed

cur

cur, Navigi, Ambroſius non ad ſe evocat vel refugientem? Saltem tollerentur prætextus, quos objicit, cur non accedat. *Nav.* Idem, ut faceret, heri Mater rogavit Epiſcopum: reſponſum tulit: ſine, dum ipſe volet. *Pot.* Igitur faciamus, ut velit. Quid affert Alipius? *Al.* Magnum bonum. Cum intravi, orantem reperi: turbare nolui, donec me ipſe advertit. Suſpirabat autem cum lacrymis ſæpius: *O pulchrytudo tam antiqua, pulchritudo tam nova, quam ſero te amavi!* Credo, Simplicianum ut eſt vir prudens, cum videret, *Spem* non ſufficere, ut ſe dederet Auguſtinus, *de amando Deo* intuliſſe ſermonem: nam, cum vidit me, ſurgens, dicebat cum fremitu: ah! Alipi, quis mihi det, ut nihil unquam amaverim præter unice amabilem Deum! nunc heu! cor abjectum *in bona nulla* quam difficulter attollit ſe *ad bonum unum!* me attonuit vox tam nova! amens gaudio irrui in amplexum, & collacrymans dixi: ſic places, Auguſtine! o fiat! quem nondum amavimus, nunc amemus! nunc tandem! deinde de te narravi, cujus ut nomen audiit, exporrecta in lætitiam fronte, colloquar, ait, & abiit, ut oculos fletu tumentes abluat: ingredere, ſubjice ligna igni, qui ardet. (b) *Nam tu, quam generoſe Cæſari, tam fideliter, & fervide Deo militas, ſcio.* En redit.

SCENA IV.

Auguſtinus. Potitianus. Alipius. Navigius.

Auguſtinus. O Potitiane, quam eſt mihi jucundus aſpectus tuus! *Pot.* Idem eſt de te gaudium mihi, tantoque majus, quod Mediolani reperiam auditorem Ambroſii, diſcipulum Simpliciani, denique Catechumenum. *Aug.* Sic amavit me Deus. Matris lacrymis hanc gratiam debeo. *Nav.* Optandum, ut non ſit vacua. *Aug.* Non erit, ſi Deus porro faveat! *Al.*

(b) *L. 8. Conf. c. 6.*

Al. Utinam hodie cooperemur! nam cur non? *Aug.* Sine modo. Te, amice, quis tenuit locus egreſſum Africa? *Pot.* Scis, me Cæſari militare: varias provincias pervagatus ſum: militi ubique eſt patria, aut rectius, ubique exilium. *Nav.* Sicut omni homini extra cælum degenti. *Aug.* Dona mihi, amice, partem horulæ, ut amœna narratione tuorum caſuum leves animum depreſſum curis. *Pot.* Scholaſticis nempe curis? ridiculus es, (da veniam verbo,) quod te moleſta profeſſione non abdices. Quanquam ecce! quid video? Paulum modo, non Tullium legis? *Aug.* Veræ Sapientiæ, & vitæ beatæ, cujus cupido tenet, hic melior Magiſter eſt. *Pot.* Dignum eſt ſtudium ingenio tuo. *Aug.* Sed habet quædam difficilia intellectu Apoſtolus, & interdum videtur ſeverior, quam ut poſſit placere. *Al.* Modo verum doceat. Veritas etiam horrida Sapienti placet, quia veritas eſt. *Nav.* Quæ obſcura ſunt, poſſet Ambroſius declarare. *Aug.* Huc usque Simplicianus ſuffecit. *Al.* Qui tamen & ipſe ad alloquium Præſulis toties invitavit. *Aug.* Aliis curis eſt obrutus: non vacat nobis. *Pot.* Novi virum, cura animarum eſt ipſi prima: vacat cuilibet. *Nav.* Aliud eſt, quod te a Sancti colloquio abſterret: juvat audere ſemel: facilis acceſſus eſt, & ſi non vacat, certe ſignabit horam, qua vacet. *Pot.* Puto, & juvat te converſatio *cum homine beato* multo plus, quam omnis tua *de beatitudine* lectio: nam quod tu hic legis, ille experitur. Mihi profecto cum hujusmodi viris egiſſe ſingulariter profuit. *Aug.* Ambroſium tu ergo beatum exiſtimas? *Pot.* Judico. *Al.* Et ais, plures noviſſe te beatos viros? difficilis probatio erit de vita hac. *Pot.* Nihil de Magno Antonio Eremita audiſtis? recens memoria eſt, (c) *& prope noſtris temporibus teſtatiſſima mirabilium ejus.* *Aug.* Quid de illo? *Nav.* Narra aliquid. *Al.* Nihil ſcimus. *Pot.* Mirabilis ignorantia, nomen toto pæne orbe decantatum vos non audiſſe. *Al.* Nempe in-

(c) *L. 8. Conf. c. 6.*

Digitized by Google

tenti noſtris ſtudiis nihil de aliis quærebamus. Sed quid dices tu de Antonio? *Pot.* Ajo, illum ab ipſo Deo doctum eſſe, quid beatitudo ſit. Adoleſcens ingreſſus Eccleſiam audivit ex Evangelio legi: (d) *Si vis perfectus eſſe, vade, vende, quæ habes, da pauperibus, & habebis theſaurum in cælis, & veni, ſequere me!* credidit ſibi dici, & *perfectionis*, ſive ſicut ipſe interpretabatur, *beatitudinis* deſiderio incenſus, continuo relictis omnibus ſolitudini dedit ſe, humanis affectionibus major, & ſoli virtuti deditus, cui usque ad annum quintum ſupra centeſimum invicta conſtantia, inter dæmonum infeſtationes non minus, quam inter blandimenta honorum invictus adhæſit. Exemplum traxit ad imitationem innumeros homines, ex omni ætate, conditione, ac ſexu: impletæ ſunt ſolitudines incolis, & ædificata in plurimis locis Monaſteria, in quibus homines, uti in prima Eccleſia vivunt, *habentes cor unum, & animam unam, & omnia communia.* *Aug.* De cænobiis loqueris, quale hic Mediolani extra mœnia ſub inſtitutione Ambroſii viget? *Pot.* Omnino ejusmodi. *Al.* Horum tu incolas *beatos* prædicas? *Pot.* Credo ſane, hanc eſſe Philoſophiam, in qua hujus vitæ beatitudo conſiſtit, ſi tamen iſti ex ſuis legibus vitam inſtituant. Si quis enim ex illis aliam viam eat, fateor, facile contingere, ut eum ſuæ beatitudinis cito pæniteat. *Aug.* Concordem cum Simpliciano ſententiam tenes. Ille beatitudinem præſentem conſtituit *in ſpe futuræ*, qualem ſpem vix ab alio *certius* obtineri, & *facilius* conſervari, ac ali, quam ab homine, qui ſe a carnis illecebris, & peccandi periculis abſtraxit, facile video. *Al.* Nos de illis aliter judicamus. *Pot.* Non ex vero. Nam nemo, Alipi, alieno judicio aut miſer, aut felix eſt, ſed ſuo. *Nav.* Etiam puto. Quid enim ad meam miſeriam vel felicitatem facit aliorum judicium? *Pot.* Jam illi, quibuscum ego locutus ſum, dicunt de ſe, & judicant, *ſe nullum malum pati, & nullo bono carere*: quid deeſt,

(d) Matt. 19.

deest, quo minus beatos dicamus? *Al.* Quid? potentia Majestatis, splendore nominis, honorum gloria, voluptatibus sensuum omnibus non fere carent? *Pot.* Mediocritate utuntur, excessu carent. Sed *ipsorum judicio* ista nulla sunt bona: unde non modo excessum non appetunt, sed defectum etiam patiuntur libenter, imo sponte ac hilariter abjiciunt prætextas, abjiciunt opes, rebus & spebus se exuunt, fugiunt nuptias, ut ita se uno ictu a mille curis, periculis, & miseriis expediant, quibus objiciunt se, qui gloriam, aut divitias, aut feminas amant. Sic expeditos nullum etiam malum premit: nam paupertatem eligunt ipsi, contemptum quærunt, afflictiones corporis tantum abest, ut horreant, ut se ipsi affligant. Breviter: nihil illi bonum putant, nisi Deo placere, nihil malum, nisi Deo displicere: quod autem Deo placeant, securam spem habent, quam nullus ipsis casus eripere, nisi volentibus potest. *Aug.* Non omnes capiunt verbum hoc. *Al.* Ex quo genere hominum sunt isti Philosophi? *Pot.* Dixi, ex omni genere hominum. Etiam rudissimi capiunt hanc sententiam, quia ad experimentalem Philosophiam pertinet, non ad theoriam. Testis de visu adsum, nec recordari sine tenero sensu possum, quod nuperrime cum duobus ex aula nostra viris splendore generis, ætatis flore, opum magnitudine, ut putabamus, felicissimis contigit. Meretur narratio, ut attente audiatis, nam est jucunda. *Aug.* Cupio, Potitiane, ut sedulo narres. *Pot.* Vim amoris stupebitis, si serio exardet in Deum. Treviris, unde huc adsum, nuper, cum Circensibus ludis Imperator adesset, nostrum aliqui ex aula progressi in silvam, venimus ad casam, in qua, quales descripsi, servi Dei habitant. Ibi divisi alii per hortulos ambulamus, duo Juniores irrumpunt in cellulam, videt alter librum (is vitam Antonii, de quo dicebam, continet) arripit temere, legit. Ex bono tam tenui nata est ingens felicitas. Nam dum legit, miratur primum heroicum seculi contemptum in

juvene opulento, & nobili. Mox accenditur imitandi cupidine, meditatur, quid agat, pudore ſobrio & amore ſancto repletur, demum iratus ſibi, & totus ardens, fixis in ſocium oculis, abrupta repente lectione, cum impetu ſpiritus, dic, quæſo, amice, inquit, per omnes labores noſtros quo ambimus pervenire? quid quærimus? cujus rei cauſa militamus? majusne aliquid ſperare poſſumus, quam ut amici Imperatoris ſimus? & ibi, quid non fragile, plenumque periculis! & per quot pericula venitur ad majus periculum, cui etiam anima ſubjacet? & quamdiu iſtud erit? *Nav.* Sapiens diſcurſus fuit. *Pot.* Concluſit: Amicus autem Dei, *ſi voluero*, ecce nunc fio. *Al.* Certum eſt. *Aug.* Quid interrumpitis? abſolve Hiſtoriam. *Pot.* Hæc locutus, & turbidus parturitione novæ vitæ, reddit oculos paginis: dum pergit legere, fluctuat, pallet, incenditur, fremit colluctans ſecum: denique ſuborto lumine clariore, quo veram felicitatem diſcernebat a falſa, jam totus Dei, amice, exclamat, ego abrupi me a vana ſpe noſtra, & *Deo Soli* ſervire ſtatui, & hoc ex hora hac, in hoc loco aggredior: te ſi piget imitari, noli adverſari. *Aug.* Prodigium audio. *Pot.* Expecta totum. Dicebat hæc ille, & ſocium eodem igne inflammavit. Negavit ſe diſceſſurum a ſocio tantæ mercedis, tantæque militiæ. *Nav.* Vim gratiæ, Frater, ſtupeo. *Pot.* Audite amplius. Interea eodem ego cum ſocio deferor: monemus, ut redirent, quoniam declinaſſet dies: recuſant ambo, narrant, quid contigerit: ne moleſti eſſemus, orant. Nos non ſine lacrymis gratulati ſortem bonam, nihil tamen morati, redimus in palatium, trahentes cor in terra, quod illi cælo affixerant. *Aug.* Illi aulici, nobiles, divites, juvenes! quo abripior! *Pot.* Adhuc audies majus prodigium, cujus ego teſtis ſum, ut dixi, de viſu: habebant ambo ſponſas, quæ, poſtquam hoc audiverunt, dicaverunt etiam ipſæ Virginitatem Deo. *Aug.* Alipi, quid eſt hoc? *Nav.* O Amor, o divine Amor, quid potes? *Al.* Video

te

te vehementer commotum eſſe: quid pateris? *Aug.* Quid audiſti? (e) *Surgunt indocti, & rapiunt cælum, & nos cum doctrinis noſtris ſine corde, ecce volutamur in carne & ſanguine!* Pro! turpe dedecus! pudet videri me! *Pot.* Inſolita loquitur. *Al.* Et plus, quam lingua, loquitur frons, vultus, oculi, color, modus vocis. *Nav.* Hodie ſane magna in fratre molitur Deus, & verum Simplicianus dicebat: niſi ſe hodie convertat Auguſtinus, convertet nunquam. *Pot.* Laus Deo, qui urgere non ceſſat pugnantem ſibi! *Nav.* Urgebo Matrem; ut nunc orando pugnantem juvet: nam hæc niſi fallor, hora eſt peremptoria. *Pot.* Ego Simplicianum revocabo, ut juvet. *Al.* Ambo bene. Ego premo veſtigia, ut obſervem a longo. Experiar, quid ab Auguſtino divinus Amor extorqueat, ut ſciam, quid velit a me.

CHORUS.

Vitia nuper ſuperata pugnam inſtaurant, ſed ab Amore debellantur, & locus pugnæ in hortum voluptatis mutatur. (a)

Perſonæ Priores.

Conſuetudo. VAh! jacetis Socij!
Et amici Senſus gemunt in vinculis!
O pugna infeliciſſima!
Spes periit me vindicandi,
Et evertendi iſta mœnia.

(e) *L. 8. Conf. c. 1.* (a) Exhibetur arx, & in ejus foſſa ſtrages Vitiorum.

Cupido. Herum audio. * Ceſſa gemîtus:
Mortificati ſumus, mortui non ſumus:
Iterum tentanda eſt alea.
Conſuetudo. Vivitis? Io! ſurgite ad nova conſilia.

Chorus.

Surgimus, ſurgimus,
Arma reſumimus,
Tu noſtra vita, tu ſpiritus es,
Tu anima pugnæ, tu ſpes.

Conſuetudo. St! ſilentium! rem non bonam nuntio.
Gratia, quæ in perſona Tabellarii hactenus latuit,
Amor eſt: hodie ſe prodidit.
Amat, & amari deſiderat:
Ideo *hortum* parat Anthropo,
Ut accidat illi *jucundior* novæ vitæ conditio.
Cupido. Inferi! hæc me perimit æmulatio.
Delicias Spiritus homo ſi ſentiet,
Omnis ei Caro deſipiet.

Aria.

Fateamur libere:
Pura ſunt, plena ſunt, vera & ſolida,
Quibus afficitur *Spiritus*, gaudia:
Corporis deliciæ
Nihil habent ſimile.

2.

Spiritus cum jubilat,
Muſica Charitum ſtrepit, ut anſerum,
Deſipit Maſſicum, diſplicet balſamum,
Roſa deformis eſt, ipſaque Helenæ
Forma deſpicitur, veluti furiæ:
Intus ſe *mens* recreat,
Extra ſe non ambulat. *Conſue-*

* Erigit ſe ex foſſa.

Conſuetudo. Verüm eſt, quod aſſeris:
Propterea in tempore opponamus nos
Amoris conſiliis.
Omnes. Cito, cito ad arma, ad arma!
Conſuetudo. Sileant tympana. Poſtquam nihil actum eſt vi,
Adhibendi ſunt cuniculi:
Sequimini me taciti.
Anthropus. Audivi ſtrepitum: quæ turbæ ſe movent iterum?
Amor. Explora Fides, Timor excuba, arma te Spes!
Anthropus. Superi! mortua ad vitam redierunt Vitia!
O Amor! o Gratia! donec pax ſit, *de horto* me cogita.
Amor. *Pax eſt hominibus bonæ voluntatis.* Luc. 2.
Anthropus. Ah! vix adfuit:
Rurſum me *voluntas bona* deſeruit!
Non, quod volo bonum, hoc facio, Rom. 7.
Sed quod nolo malum, hoc ago.
Amor. Cauſam video.
Nondum *imperas tibi ſatis ſerio.*
Nam, quid ſibi vult iſtud, NOLO, * quod lego?
Defenſive nimirum habuiſti te hactenus:
Laudo, & ſufficit, ut hoſtes poſſis *ſuperare:*
Sed, niſi egeris *offenſive*, nunquam pax erit,
Nunquam poteris *debellare.*
Anthropus. *Offenſive* jubes me agere?
Neſcio, quid velis dicere.
Amor. Explico me.
Dico: cum ad peccatum alliceris,
Non ſolum, *non eſſe conſentiendum,*
Sed *contrarium*, contrarium agendum.
Sic pugnat, *qui amat.*

Arid.

* Vox Scripta in porta arcis clauſa.

Aria.

Tarda molimina,
Longa certamina
Amor, *ſi amor eſt*, odit;
Statim in aciem prodit,
Et *decretorio*
Decertat prælio.

2.

Igni eſt ſimilis,
Qui ſe in latebris
Diu non poteſt tenere;
Hoſtem vix datur videre,
Jam victor proſilit,
Invadit, perimit.

Anthropus. *Contrarium agendum eſt!* hæc eſt doctrina heroica!
Amor. Hoc eſt, *facere cum tentatione proventum.* 1. Cor. 10.
Anthropus. O nobile Amoris inventum!
Fides. Amor, Amor, ſuppetias propera!
Captivi Senſus ruperunt vincula,
Timor. Et rediviva cuniculos fodiunt Vitia,
Spes. Jamque labant propugnacula:
Omnes tres. Non ſufficimus victoriæ,
Amor, Amor adjuva!
Anthropus. Adjuva! ah! adjuva!
Amor. Noli metuere: *Amor vincit omnia.*
Vos, quid poſt muros latetis?
Eja! hoſti occurrimus, mecum procedite!
Anthropus. Et quid, Amor, *quid me vis facere?* Act. 9.
Amor. Contrarium, contrarium!
Ad *amores vetitos* volunt te vitia tua retrahere,
Ergo *odium* (ſic poſtulat *Amor*) *odium* exhibe. *
Anthropus. Odi! Amo! & ex amore *in odio*,
Ex odio *in amore* exerceo me. *Aria.*

* Prodit in aciem, cum ſcuto & lancea.

Aria.

Amo te, Amo, amabilis Deus!
Neque tantum Amo te,
Quia *timor* urget me:
Aut quia me allicit *ſpes:*
Amo te, *quia es Deus*,
Quia amari te *amor vult meus*,
Amo te, *quia amabilis es.*

2.

Pereat hora; qua te non amavi!
Pereant deliciæ,
Opes, & illecebræ!
Spes pereant omnes: & res,
Propter quas *tibi peccavi*, Pſalm. 50.
Et te, o Amor, amare ceſſavi,
Ah! te, qui *ſolus amabilis es!*

Fides. Victoria! plaude Anthrope! Victoria!
Ad internecionem deleta ſunt Vitia,
Et ſubjugati Senſus faciunt imperium:
Reſpice! exulta! admirare *amoris prodigium.*
Anthropus. Superi! ubi ſum? ubi ſum? (b)
Timor. Perſei fabula facta eſt Hiſtoria.
In delicias Anthrope, in delicias pectus exſplica!
Vitia tua in ipſo æſtu caloris,
Ut obverſum ſibi viderunt *ſcutum Amoris*,
Friguerunt, ut marmora.
Spes. Locus pugnæ in Paradiſum ſe vertit,
Quem, viden', ut ornant *bellæ*
Quas ex *belluis* formavimus, Statuæ!
5. *Senſus.* Nos etiam liberi a ſervitute peccati,

(b) Aperitur hortus, ornatus Statuis ſeptem vitiorum.

Et venia rebellionis donati,
Poſt præſtitum Amori homagium.
Vivimus beati! beati!

Anthropus. Cor dulciſſimo mihi ſubſilit gaudio.
O Amor! o Amor, quæ eſt hæc rerum mutatio!

Amor. *Mutatio Dextræ Excelſi!* Fruere? libere Pſal. 76.

Fides, Spes, Timor. Fruere, fruere!

Anthropus. Fruamur filii! *bonum eſt, nos hic eſſe!* Matt. 17.

5. Senſus. Bonum optimum! bonum optimum!

Amor. Quantum ſit, *Experientia* diſcite! *Tabernacula facite!*
Guſtate, & videte,
Quam ſuavis ſit Dominus, *
Suavis utique, & *amabilis ſuper amorem mulierum* (2. Reg. 1)

Sed cum fame *guſtantibus,*
Cum attentione *videntibus,*
Cum patientia *experientibus.*

Aria.

Ut cæci de colore,
Sic illi de amore
Non poſſunt judicare,
Qui nunquam didicerunt,
Vel certe non *ſenſerunt,*
Quid Deum ſit *amare.*

2.

Si noſſe vis, ſi capere,
Eja! *experire,*
Et *dies tandem aliquot,*

Non

* clauditur.

Non ex ſpe, vel timore,
Sed *vero ex amore*
Servire Deo ſtatue:
Tunc judica, tunc loquere,
Tunc *ſenties*, quid hac de re
Oporteat *ſentire*,
Eja! experire!

PUNCTUM II.

Difficultatis Victoria.

SCENA. I.

Simplicianus. Alipius. Navigius. Potitianus.

Navigius. Enimvero bonum eſt omen. Alipi, ut occurris feliciter, audi, quæſo: cum ad Monicam veni, reperi lacrymantem. Docui, quid fieret, & ipſa, bonum, exclamavit, bonum nuntias: *hæc eſt dies, quam fecit Dominus!* hodie filius lacrymarum naſcetur in lucem novam! hodie Mater ero! dolores jam nullos, ſed ſuaviſſima gaudia ſentio, propinqui partus prodroma gaudia, nam iſtæ, quas vides, lacrymæ non, ut hactenus, amaræ ſunt, ſed dulces, & jucundæ, iterum, ac iterum repetebat. Tu quid dicis? falliturne bona Mater, an Spiritus Propheticus agit? quo ſe abripuit Frater? *Al.* In hortum deſcendit. Mirabilis lucta eſt, & ſpectaculum, de cujus cataſtrophe, credo, Superos, inferosque impatienti expectatione ſuſpendi. O bona ſors, quod adſis, Pater, & tu amice, quod in tempore redeas! quid Epiſcopus promiſit? *Simpl.* Expanſis brachiis in amplexum Auguſtini irruet, ſi poteſt adduci. *Pot.* Aut non curret ipſe obviam, etiam lubens tandem! *Al.* Amici, nihil adhuc certum ſpondere poſſum. Hoc ſcitote,

duello terribili congreſſi ſunt Amores duo, Amor carnis, & Amor Dei: pugnæ locus eſt hortus noſter, area cor Auguſtini: arma armis, ictus ictibus concrepant, decretorium certamen eſt. *Simpl.* Vincet Amor, quem vincere Auguſtinus volet. *Nav.* Ah! utique ut cæleſtis ſceleſtum vincat, nunc tandem volet! *Simpl.* Volet, ſi diffidens ſibi, fidat ſtrenue viribus gratiæ: ſic gratia, ut velit, faciet. *Pot.* Quin tu properas, Pater, pugnanti te adjungere, ut perficias, quod cœpit Deus? *Simpl.* Imo ſinamus Deum, quod agit agere. Rem magnam agit, & videtur velle ſolus peragere. Spectatur præli ſi eſſe poſſum, ducite, ubi non videat nos Chriſti miles, & unde, ſi opus ſit, periclitanti ſuccurrere cito poſſim. *Al.* Hoc eſt, quod opto. Nam ego explicando non ſum, quantis animus ſolatiis innatet ex bona ſpe. Redundet in vos pars gaudii, quod iſtud ſpectaculum fundit. *Nav.* Me dubius eventus angit. *Al.* Deus, Navigi, adhibuit machinam: non poteſt infelix eſſe. Pater, impetu Spiritus Auguſtinum abreptum vidi. Ut ſolum ſe vidit, cœpit primum amariſſime flere: deinde ſtatione abrupta, incitatis greſſibus aliquoties inter gravia ſuſpiria hortum perambulavit: mox proſtravit ſe ſub arbore, & Pauli Epiſtolas volvit: rurſum ſe erigens in genua procidit, altiſſimeque ingemiſcens, habenis permiſſis fletui clamavit cum miſerabili ejulatu: *& tu Domine usquequo! usquequo Domine, iraſceris in finem!* *Simpl.* Orat tandem, orat Auguſtinus? *Al.* Oravit: *da mihi caſtitatem, & continentiam, & modo da, da modo!* *Simpl.* O factum bene! & non audiſti illud abſurdum: *noli modo, noli modo!* *Al.* Nihil! ſed diuturna oratio non fuit. *Simpl.* Modo fervens, & ſeria, & ſæpius repetita. *Al.* Neſcio, quid poſtea. Poſtremum hoc vidi. Surgens a precibus iratus eſt ſibi vehementer, ac pectus plangens iterato verbere ingeminavit: (a) *quamdiu cras, & cras? quare non hac hora finis turpitudinis meæ?* hic miſeruit

ferunt me boni viri, nec tenui lacrymas luctantis contentione commotus, dixique tacite mihi: utinam nunc Simplicianus adeſſet! ſic abii. Nunc, quia in te incidi, oro, ut obſerves nobiscum, quo res evadat: deinde, quod dictaverit prudentia tibi, age, ut decet. *Simpl.* Severe agendum erit. *Nav.* Pro! quid audio? ſevere ages? iterum præcipitabit ſe Frater, unde emergit, ſi tu habeas male. *Simpl.* Præcipitet ſe, ſi vult: mihi certum eſt, cum ipſo non ruere. *Al.* Deus bone! nunquam vocem ſimilem a te audivi. Hactenus mitiſſimus virorum meras blanditias loquebaris: nunc tonitrua minaris, & fulmina: quis te Spiritus agit? *Simpl.* Spiritus Chriſti, cujus Legatus ſum, & pacis arbiter. *Pot.* Spiritus Chriſti eſt Spiritus dulcis, quia Domini *mitis, & humilis corde!* non utique degenerabis? *Simpl.* Sinite me, ſcio, quid exigat officii ratio. Dixi: *Legatione pro Chriſto fungor*, arbiter pacis ſum. Rebellem Auguſtinum vult optimus Deus in gratiam recipere, hanc offert per me: ſed mihi ſub pœna damnationis æternæ prohibuit, *exceptionem* ullam admittere: Niſi Auguſtinus *ſine ulla conditione* ſe dedat, & ſubjiciat Deo, actum eſt, non poteſt ad Baptiſmum admitti: hoc debeo denuntiare, & ſi diſſimulem, me cum ipſo perdam. Quotquot homines infernus urit, perdidit omnes *voluntas mala*, ſed aliorum mala fuit, quia *perverſa*, & amans ſceleris, aliorum, quia *pigra*, & ſemper procraſtinans, aliorum, quia *infirma*, & ex horrore difficultatis paſſim a bona via reſiliens, longe plurimorum tamen, quia *reſtricta*, & extra limites non procedens, quos Deus vult omnes prorui. Quid multa? *ſine conditione, ſine exceptione* dedi cor Deo debet *unum uni, totum uni*: ſic eſt neceſſe, & mihi ligata poteſtas eſt, non poſſum aliter pacem dare. *Nav.* Metus novus oppugnat conceptam ſpem. *Pot.* A Deo veniet auxilium fratri, ut etiam rigorem ferat, quem lex Chriſti imperat pœnitenti. *Al.* Huc intrate. * Vides

 iterum

* Seorſim.

iterum ſedentem ſub arbore? *Simpl.* Paulum legit.... *Nav.* Flet amariſſima contritione cordis ſui! .. *Pot.* Triſtis, turbidus, anxius frendet adverſus ſe... *Simpl.* Credo, quia adhuc inter ſpem ac deſperationem, inter audaciam & metum medius de ſua turpitudine erubeſcit. *Al.* Nulla eſt quies. En ut oculos cælo figit cum gravi ſingultu!... *Nav.* Iterum dejicit.... *Pot.* Reſumit librum.... *Simpl.* Rejicit.... *Al.* Surgit. Videtis, ut greſſum præcipitet?... *Nav.* Quo ſe proripuit? *Pot.* Redit.... Iterum reſidet.... *Simpl.* Mutus dolor vocem elidit. Mihi ex iſto aſpectu liqueſcit cor.... *Al.* Nunc erumpit in verba mœror.

SCENA II.

Auguſtinus accedit.

A*Uguſtinus.* Ah! omnia me mihi exprobrant. Hi floſculi, vide, qua veſte niteant! ſed quamdiu?.. ſic perit voluptas, quam carni quæro... Hæ arbores, quam ſuperba ſe extollunt ſpecie!.. folia habent, fructu carent. Sic ego in doctrina mihi plaudo: quam ſolam Deus æſtimat, virtus nulla eſt.... Hic fons, ut ſaljt varie, & luſum oculis facit!. per vim in altum ſurgit, ſuo pondere in ima recidit. Intelligo.... *Vim* debeo *naturæ* facere: alias in terram diffluit, & in cloacam degenerat, ex cujus putredine ſerpentes venenati, & fœdi bufones prodeunt. Vah! turpis ſpecies vitæ actæ! *Simpl.* Salubris cogitatio eſt. *Aug.* Cur autem non facio mihi *vim?* .. *naturam* nactus ſum ad malos amores pronam: quid tum? ſententia lata eſt: (b) *ſub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius. Vis, vis* facienda eſt. Eccur ergo non facio mihi *vim? Pot.* Potens interrogatio eſt, cui vix reſponſum reperies. *Aug.* Nempe Africanus ſum, & in Africa homo caſtus monſtrum eſt: regionis vitium, & malum clima temperiem humorum perdidit..

(b) Gen. 4.

quid

quid tum? Alipius, Nebridius, Potitianus Africani sunt, casti tamen. *Pot.* Per Dei gratiam. *Aug.* Et indomabiles bestiæ cicurantur per famen: domari belluinus apetitus non possit?.. potest, sed nimirum per *vim.* Cur ergo non facio mihi *vim?*.. alii facilius facient sibi, quibus obtigit educatio melior: ego assuevi sceleri! & jam a tot annis! *Simpl.* Tua culpa est, quod jam difficilior emendatio sit. *Aug.* Assuevi! quid tum? adhibenda erit *vis major*, quam ab aliis, quid tum? adhibenda tamen aliquando est, cur igitur non jam nunc facio mihi *vim?*.. non possum! .. aliquando potero, sic ego ipse mihi persuadeo: cur ergo non possim modo?.. utique possum, sed *vi* est opus. Cur autem non facio mihi *vim* denique? ah! hoc ipsum est, quod non possum!... & si possem *vim* mihi facere semel, iterum, etiam tertio, quarto: semper possem? quid? hoc ego mihi promittam? *Simpl.* Iterum lapsas miser! juvate boni Cælites! nam ista cogitatio pugnantem prosternet... *Nav.* Miserabiliter flet... *Pot.* Excipiet istum imbrem dies serenior. *Al.* Solare Pater. *Simpl.* Utilis tristitia est. Expectemus. *Nav.* Velut extra se raptus, immobilis sedet. *

MUSICA.

Divinæ Gratiæ motus internos exhibet,

Ex L. 8. Conf. c. 11.

Continentia. Chorus caste viventium.

Continentiæ. Augustine! tu non poteris, quod isti, & isti?
An vero isti, & isti possunt in semetipsis,
Et non in Domino Deo sua?
Dominus Deus eorum me dedit eis.

Arietta.

* Aperitur interius, & exhibent se areolæ ex 5. vulneribus Christi rigatæ.

Arietta.

1.

Cor ſurſum, Auguſtine,
Cor ſurſum erige!
Et obviam Divinæ
Feſtina Gratiæ!
Chorus. Tardatum ſatis eſt:
Abrumpe tandem moram,
Hanc Deus ſignat horam:
Hæc tua ſalus eſt.

2.

Cur dubitas ſperare
In ope Gratiæ?
Vult Deus te juvare,
Et poteſt facile.
Chorus. Si Deus tecum eſt,
Quod eſt *naturæ* grave,
Per *gratiam* fit ſuave:
Fel ipſum dulce eſt.

3.

En dura, exiccata,
En terra ſterilis,
Hoc ſanguine rigata
Evaſit fertilis.
Chorus. Quod fulget floribus,
Tot Gratiæ Divinæ
Ut fidas, Auguſtine,
Inſtat clamoribus.

4.

Quousque obluctaris?
Aſſurge, urge te!
Non primus evocaris:
Sunt multi ante te.
Chorus. A tot veſtigiis
Jam tritam viam ire,
Et huc ad me venire,
Cur tu non poteris?

5.

Ah! potes, modo velis,
Si velis ſerio:
Inanibus querelis
Non ſtat converſio.
Chorus. Quid prodeſt gemere?
Promiſſo crede meo,
Confide bono Deo,
Et manum admove.

Tolle, lege! tolle, lege!

Aug. Quid vidi? o Deus! *Nav.* Redit ad ſe. *Aug.* O bone Deus! ſalubris exprobratio fuit! *Pot.* Gemit mitius. *Aug.* Et ita eſt: *una generoſa reſolutione* eſt opus: ſic rumpentur omnia vincula, quæ me ſtringunt. *Simpl.* Lux de cælo ſplendidius fulſit: ſperemus bene? *Aug. Tolle, lege! tolle, lege!* quid legam? *Al.* Sane ad cor locutum eſſe Deum, intelligo. *Aug.* Credo, quod Magno Antonio ſalutem tulit, idem mihi præcipi: quod fortuito occurrit, legam. *Nav.* Frons, oculi, vultus, loquuntur mutatum fratrem: totus tranquillus eſt. *Aug.* O cultores caſtitatis Cœlites, dirigite manum, ut incidat in oculos textus, qui animæ proſit! *Simp.* Sic places. Divinæ voci obedientem video. *Aug.* Auditus ſum! Superi! quo me vertitis? .. Alipi! Alipi! *Al.* Me inclamat. *Simp.* Tene te. opperiamur, quid porro fiat. *Aug.* Diſceſſit a me. Mira lux animo venit. (c) *Non in commeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus; & impudicitiis, non in contentione, & æmulatione, ſed induimini* Dominum JEſum Chriſtum, *& carnis providentiam ne feceritis in concupiſcentiis.* Prodigium apertum! ſæpe alias hunc ipſum Apoſtoli locum legi, nunquam ſic. Nunc penetro. Auguſtine, quam tantis impendiis quæſiviſti Beatitudinem, en manu tenes: vide, ne denuo abjicias. *In quo ſit Beatitudo*, & *in quo non ſit*, ecce habes. Non in oblectationibus gulæ, ac Veneris, abſit! non in contentioſa ambitione honorum, & laudis, Auguſtine, ſed in hoc beatus eris, quod induaris Dominum Jeſum. *Pot.* Pater, converſus eſt Auguſtinus! *Simp.* Intellectu quidem, voluntate nondum. *Aug.* Quid autem eſt indui Dominum Jeſum, niſi conformare ſe moribus Jeſu, moribus caſtis, pudicis, modeſtis, ſanctis? *Simp.* Omnino ſic eſt: *Aug.* Hac conformitate nititur tota (d) *ſpes vitæ futuræ*: ſine hac adeo *nulla Beatitudo eſt.* Sic memini alibi docere eundem Apoſtolum, quod *prædeſtinati* non ſint, niſi qui *conformes fiunt Imaginis Filii Dei.* *Nav.* Erumpamus tandem! converſus eſt

Digitized by Google

frater! *Simpl.* Nondum, ajo: nam aliud eſt cognoſcere veritatem, aliud amplecti. *Aug.* Sed nempe ut ex imagine tam deformi, imago conformis fiat Prototypo tanto, hic erit labor gravis, moleſtus, diuturnus! *Simpl.* Auditis? *Al.* Et tu ceſſas nutantem firmare tandem! *Simpl.* Patientia! *Aug. Una generoſa reſolutione* eſt opus! nam, quod potuerunt tot alii, etiam ego poſſum: certum eſt. *Simpl.* Utinam agas demum, quod potes! *Aug.* Quando igitur me reſolvam? *Simpl.* Nunc gratia urget. *Aug.* Natura horret! ... horreat! vincenda eſt aliquando, vincatur modo?.. Aggredere te! quid adhuc hæſitas? *Nav.* Jam flectit genu. *Aug.* Difficile eſt: nihil refert. Impera tibi anime! eja cito!... *Pot.* Vah! nondum tamen! *Aug.* Iterum trepidas? o homo imbellis, quousque mancipatum putridæ carnis feres? homo temerarie, quousque abuteris patientia optimi Dei tui! homo ſceleſte, quousque calcatis legibus Legislatorem Omnipotentem contemnis impudens, & cum execrabili audacia inſultans clamas: *neſcio Dominum! non ſerviam! non ſerviam!*.. velis, nolis, ſervire debes!.. eheu! annos omnino triginta vanitati, carni, ſceleri, diabolo vixi!.. ſatis eſt, plusquam ſatis! *Sit mihi cœlum & terra teſtis! reliquos, o Deus ſalutis meæ, reliquos tibi vivam, & tibi ſoli, & hoc ex hora hac!*.. *Nav.* Victoria! *Simpl.* Silete adhuc paululum. *Aug.* Boni Superi! quid eſt hoc? converſum cor ſentio. Alipi! Alipi! *Simpl.* Mihi ſupereſt actio, & hujus reſolutionis examen, ne fallat nos Auguſtinus, & ſe. *Aug.* Summe Auguſtinus, an non ſum? non ſum, certe non ſum! o cœlum, quis eſt hic ſenſus animi, quæ dulcedo inſolita, & nunquam guſtata mihi! (e) *o gaudium, o vere pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum!* Alipi! Alipi!.. cui dicam hoc bonum, quo ſubito beatus ſum!

SCE-

(e) Phil. 4.

SCENA III.

Auguſtinus. *Simplicianus.*

Simplicianus. Auguſtine! *Aug.* O ſalve Pater! tandem tuus eſt Auguſtinus, aut, quod audire malis, totus eſt Dei. *Simpl.* Serio? *Aug.* Facta eſt *Reſolutio*, & non movebor amplius in æternum. *Simpl.* Vidi pugnantem, audivi verba bona: ſed ne ipſe fervor, quod ardes, te fallat, metuo. Severe te inſpice, & quanquam uſus es gratia ad victoriam, ne triumphes, antequam debellaveris, ſedulo cave. *Aug.* Novi me, Simpliciane, & timeo me: *in gratia ſpero.* Pater, non invenio verba, quibus me explicem tibi nunc. *Vivo ego, jam non ego,* alia prorſus nunc eſt mens, ut primum facta eſt *Reſolutio* vitæ mutandæ. Abiit horror, diſparuit diffidentia, evanuit ipſa, qua tenaciter ligabar, *affectio ad delicias carnis*, & in illius locum ſubiit *averſio, & odium*, ita ut jam mirer, placere potuiſſe voluptatem, cujus abominationem modo tam jucundam experior. *Simpl.* Præmium Generoſæ Reſolutionis dat Deus. Quidſi paulo poſt ſubtrahet iterum has delicias Spiritus, ſcilicet redibis ad illas, quas nunc damnaſti? *Aug.* Faſtidium eſt vel cogitare. *Simpl.* Quamdiu ſic? paciſcar iterum, ut unam ſaltem hebdomadam caſtus vivas? *Aug.* Pudet pacti! fidem, quam hodie Deo feci, ſervabo ad mortem usque. *Simpl.* Redibunt nugæ tuæ, & tentationes vehementius ingruent. *Aug.* In te, Domine, ſperavi, non confundar. *Servabo fidem! Simpl.* Non credo, niſi ſtatuas præter peccatum, etiam fugere peccati periculum, & ſaltem proximas occaſiones vitare. *Aug.* Velut a facie colubri fugiam. *Simpl.* Si etiam fugitans, caſu incidas, quid facies? *Aug.* Timore Dei videntis omnia, & ulturi, obarmabo pectus: *Servabo fidem! Simpl.* Si mali habitus, & inolitæ conſuetudinis vis prope invitum retrahat in amorem mali?

Aug. Vim vi repellam: *ſervabo fidem*, & dicam! NOLO! *Sim.* Sed te vita tam male acta quam tu pœnitentiam ages? *Aug.* Recogitabo Domino omnes annos meos in amaritudine animæ meæ! & actibus contrariis actus peſſimos expiabo. *Sim.* Quaſi diceres: *Actibus amoris prohibiti opponam actus Amoris Divini.* *Aug.* Hoc dico, hoc faciam. *Simpl.* Si autem amabis Deum, utique *ex amore Dei* ſuſcepies labores, tædia, curas, moleſtias, ſaltem quales ſuſcipiſti toties amore amoris mali? *Aug.* In pudorem me agis, & video te diffidere mihi. Sed credè, Pater, plus, quam ſperas, mutatus ſum, & plus, quam ipſemet ſperavi. Age, duc ad Epiſcopum, ut pro Baptiſmo ſupplicem. *Simpl.* Si non admittat, ſi differat Sacramentum, ut probet conſtantiam, æquo animo feres? *Aug.* Amo Deum! *amore Dei* libenter, & hilariter feram, quidquid ferre me velit Deus. Ah Deus! *Deus meus, pulchritudo tam nova, pulchritudo tam antiqua, quam ſero te cognovi! quam ſero te amavi!* *Simpl.* Sero utique, ſed ſerio tandem. Naturam nactus es ad amores pronam: ſi elegiſſes objectum amore dignum, quantus eſſes! *Aug.* Doleo, affectum tam nobilem objectis tam indignis me addixiſſe! tu ſolus, Domine, tu ſolus amore meo es dignus, & alius nemo *præter te*, niſi *propter te*! *Simpl.* Solum igitur poſthac amabis? *Aug.* Solum toto corde, totis viribus, tota anima! *Simpl.* Quando? *Aug.* Omni tempore. *Simpl.* Ubi? *Aug.* Omni loco. *Simpl.* Quomodo? *Aug.* Omni modo, quo ipſe vult, ut probem amorem ſibi. *Simpl* Vult, ut probes agendo, quidquid imperet. *Aug.* Agam. *Sim.* Omittendo, quidquid prohibet. *Aug.* Omittam. *Sim.* Patiendo, quidquid immiſerit mali. *Aug.* Urat, fecet! patiar, modo in æternum parcat, & ab amore ſui miſerum non excludat. *Simpl.* Si præceptis ſuperaddat conſilia, excipis? *Aug.* Nihil, Pater, nihil excipio, quia amo, & o unice amabilis Deus, da, ut amem ardentius, amem te fortius, amem amore, quantum capere cor iſtud poteſt. *Simpl.* Sic bene exer-

ce

te te *in amore.* Amor Dei jugum ſuave, onus leve, ſervitutem jucundam facit: *& ſervit conſtanter, quem delectat ſervire. Aug.* Diſcipulum docilem habebit Ambroſius: ſiſte me! moram longiorem non patior, nam hoc ſcito, mi Pater, fui, eheu! *fui peccator, & magnus, & diu:* at nunc *(vivit Dominus, in cujus conſpectu ſto!)* nunc ſtatutum eſt: *Sanctus fieri volo, & Magnus, & cito.*

SCENA IV.

Perſonæ omnes.

Simplicianus. Jo! hæc eſt *perfecta Converſio!* nunc procedite amici, & *congramini mihi, quia inveni ovem, quæ perierat. Aug.* Ecce, adeſtis vos! *Al.* Beate eſt! *Nav.* O felix dies! *Pot.* Vive heros & victor tui! *Omnes.* O læta mutatio! *Aug. Benedicite Deum cœli, qui fecit mecum miſericordiam ſuam!* evaſi ex carcere tenebroſo, rupi catenas graves, liber ſum! *Simpl.* Mutatio a Deo eſt. *Aug.* Et poſt Deum a vobis. Tantum bonum tuæ, Pater, directioni, & patientiæ, tuis, Potitiane, colloquiis, tuis, Alipi, exemplis, tuis, Navigi, obſequiis, & tuis, o Mater mea, lacrymis debeo. *Nav.* Quantis Monica ſubſiliet gaudiis! præcurro nuntius. *Aug.* Simul ad ipſam imus, & cum ipſa ad Ambroſium. *Pot.* Præcipio animo Præſulem triumphantem lætitia. *Simpl.* Triumphus eſt Gratia! *Al.* Triumphus grandis! *Aug.* Te Deum laudamus!

Omnes. Te Deum laudamus!

O. A. M. D. G.

MEDITATIO V.

AUGUSTINUS SANCTUS

SIVE

FRUCTUS VICTORIÆ.

ARGUMENTUM.

AUguſtinum jam converſum Ambroſius non ſtatim ad Baptismum admiſit, ſed dilata *per integrum biennium* Sacramenti ſuſceptione, conſtantiam viri vel probavit, vel firmavit, nempe ut non qualiscunque, ſed *perfectæ Converſionis* Exemplar poſteris daret. Tempus illud Auguſtinus, abdicata Rhetorica, in villa Verecundi prope Mediolanum una cum Matre, Fratre, & amicis *in perpetuo Exercitiorum Spiritualium uſu* tranſegit, ut *experientia* diſceret, quanto jucundius ſit Deo, quam Carni, & Mundo ſervire. Præcipue autem uſurpaſſe credimus *Exercitium Amoris Divini*, quod *Soliloquia* probant, libellus ſublimiſſimis affectibus plenus, & in illa biennali ſolitudine a nondum baptizato conſcriptus, tanto cum fructu, quantum admirari ſatis non poteſt, *qui librum 9. & 10. Confeſſionum* legit, & inter Auguſtinum *Peccatorem* ac *Sanctum* comparationem inſtituit. Nos hodie inſtituemus, ideoque hujus poſtremæ Meditationis erit

Materia

Materia: Heroicæ Reſolutionis Heroica Executio.

Puncta duo: Primum, Executionis Locus *in ſolitudine.*
Secundum, Executionis Modus *cum perfectione.*

Fructus: Deſiderium *Converſionis perfectæ*, qualis eſt, quæ ab amore perfecto inchoatur, & ab eodem continuatur.

Propoſitum: Reſolvere ſe ad frequens *Exercitium Divini Amoris* cum ſincero affectu uſurpandum, &, ut affectum ſequatur effectus, determinare ſe *in ſpecie ad certum ordinem actionum ſuarum*, qui faciet, ut *per Experientiam* diſcamus, quam ſuave ſit Jugum Chriſti, & falſa multorum perſuaſio, quod vita proborum ſit triſtis, ac melancholica.

PERSONÆ.

S. Simplicianus.
S. Auguſtinus.
Alipius.
Potitianus.
Verecundus.
Romanianus.
Nebridius.
Navigius.

PRO-

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationes præteritas, & Præparatio ad præsentem. (a)

Anima meditans. Angelus explicans.

Anima. O Bone Genie, quam bene est mihi *hodie!*
Experior, quod suave sit, *Deum diligere!*
Amore caleo, ferveo, æstuo!
O flammæ cælicæ! urite amplius! consumite me!

Aria.

Ah! quare
Non possum, ut vellem amare!
Improvida natura!
Dedisti plures oculos,
Aures, pedes, digitos,
Cur non & corda plura?
Domine, ut amem te,
Ah! quod *unum* est in me,
Non potest cor sufficere!
Improvida natura,
Cur non dedisti *plura!*

2.

O Deus,
Ut angitur animus meus!
O si daretur mori,
Et rupto posset pectore

Cor

Cor ſaltem iſtud libere
Laxare ſe amori!
Dulcis mors! beata ſors!..
Horæ pigræ currite!...
Adſit o! quæ jubet me
Amabili victori
Succumbere amori.

Angelus. Ardet *affectus*, gaudeo!
Sed parum æſtimo, niſi *effectum* videro.
Nam *quamdiu ſic?*
Novi te, & nondum tuæ fido conſtantiæ.

Aria.

Hodie ſancta es: alas appendis,
Volatu audace ad aſtra contendis:
Supra Cherubinos
Inter Seraphinos
Amor conſtituit te!
Triumphas *hodie:*
Cras, Deus ſcit, quid ſit futurum de te.

2.

Cras forſan pennæ diffluent,
Et Icarum ſibi plaudentem,
Cordique Divino hærentem
Heu! ſubito deſtituent,
Ut lapſa *de cælo*,
Infelix *in cæno*
Repente invenias te.

Anima. Averruncate Superi ferale præſagium!
Angelus. Implebitur, ſi dulci abrepta faſcino piorum *affectuum*,
Obliviſceris, quæ Amor exigit, *operum.*
Anima. Ecce me! impera, inſtrue!

Angelus. Omnia, quæ meditata es, recole.
Fides te tibi exhibuit, ut horreres: *horruiſti!*
Timor, ut jugum Domini *ſine mora* ſuſciperes, inſtitit:
(*ſuſcepiſti!*
Spes, ut ſub jugo perſtares, animavit: *perſtitiſti!*
Amor, ut jugum ipſum diligeres, perſuaſit: *dilexiſti!*
Porro unum eſt neceſſarium Amoris exercitium:
Quod facis hodie, *cras proſequere*,
Et, quem cœpiſti diligere Dominum,
Semper dilige.
Affectum, ſi frequenter exerceas, ſequetur effectus,
Nam efficaciſſimum,
Ut bonum facias, incitamentum,
Et *ut in bono perſeveres*, remedium
Eſt *amoris Exercitium:*
Semper dilige!.....
Sic Ambroſius Auguſtinum exercuit,
Sic Auguſtinus exercere ſe didicit,
Sic in verticem Sanctitatis *ſine relapſu*, evaſit.
Sequere. Certum eſt, *nec Spes*, nec *Timor*
Semper excludit peccatum: excludit *Amor*.
Non potes peccare, niſi deſieris *amare*.

Anima. Jo! jucundum, & facile
Ad perſeverantiam remedium
Amoris Exercitium!

Angelus. *Quale* eſſe oporteat, doceo hodie.
Animum applica,
Et, ut capias *praxin doctrinæ*,
Gratiam a cælo poſtula.

Aria.

Aria.

Ambo. *Amoris Exercitium*
Ad confirmandum animum
Volenti aggredi,
Favete Superi!..
Sunt pia *desideria*,
Quæ si per vos, o Sidera,
Junguntur *operi*,
Novum Augustinum
Pavete inferi!

MEDITATIONIS V.

De Heroicæ Resolutionis Heroica Executione

PUNCTUM I.

Executionis Locus.

SCENA. I.

Potitianus. Navigius. Nebridius.

Nebridius. Ah! quanta me voluptate vestra narratio afficit? Et cur ego infelix *non adfui* (a) ad spectaculum triumphi tam nobilis! *Pot.* Omnino jucundior aspectus fuit, quam ut facile capias. *Nebr.* Ut biennium integrum, quo ego in Africam reversus, hinc abfui, Augustinus *solitarius* viveret, effectus est, amici, victoriæ utique non vulgaris, præcipue quia in primo congressu vidi, nihil illum in hoc vitæ genere tædio affici, imo deliciis adeo affluere, ut dubitem, an non beatitudinem suam in

(a) *L. 8. Conf. c. 6.*

Digitized by Google

iſta ſilva conſtituat. *Nav.* Certe Aulicorum exemplum, de quibus Potitianum narraſſe audiſti, ita commovit animum Fratris, ut nihil frequentius repetat, quam beatiſſimos eſſe in hac vita homines, qui abdicatis negotiis, ac curis ſæculi omnibus, ſibi ſolis vacare, ſuæque ſaluti, poſſent. *Nebr.* Idem dicebat mihi, &, quod neſcio, an vos ſciatis, converſus ad Romanianum, quem ex Africa mecum adduxi, ſubridens addidit: ego, Romaniane, hanc ipſam beatitudinem unice opto mihi, ac tibi. *Pot.* Romanianum ſalutabam heri, & narravit mihi *de conſilio Vitæ communis* (b) quam ſtatim poſt ſuſceptum Baptiſmum, collatis in unum facultatibus, velletis ordiri, remotique a turbis totam unius Sapientiæ, ac Salutis ſtudio conſecrare. Nunquid hoc volebas dicere? *Nebr.* Hoc: jamque trahitur etiam Verecundus in ſententiam, ut ita noſtrum octo, aut decem in unam Societatem conveniant, quorum eſſent omnia omnium, & finis unus, *ſervire Deo Soli.* *Nav.* Forte hoc ipſum eſt, quod optat Ambroſius. Nam cur biennium integrum a Baptiſmo ſuſpenderet, niſi, ut protracto novæ vitæ tyrocinio aſſueſceremus ſolitudini, ac exercitiis piis, cæptamque bene telam perduceremus ad finem? *Pot.* Prudenter judicas, neque aliter excuſari videtur poſſe rigor, & ſeveritas ſancti Præſulis. Perficite, quod molimini! ego, amici, quam libenter me vobis conjungam, ſi liberare me poſſim a ſervitute, qua Cæſari teneor! nunc ligatus ſum, & cras redeundum eſt Treviros, ſicut nudius tertius Mediolanum Roma perveni. Ita nulla eſt quies in iſta vitæ conditione, quam profiteor. Vix ſaluto amicos, jam cogor valedicere. *Nav.* Neque nos adhuc ſumus in portu. Unum difficillime movebimus lapidem, qui obſtat vitæ communis conſilio. Verecundus & Romanianus uxores habent: conſenſum mulierum requirere eſt neceſſe, obtineri poſſe vix aliqua ſpes. *Nebr.* Erit opus tamen virorum opera: *opulenti ſunt,* (c) & non poſſumus,

(b) *L. 6. Conf. c. 14.* (c) *Ibidem.*

mus, nisi ab illis suffulti, vitæ in sacro otio transigendæ expensas diutius sustinere. *Pot.* Laudabilis providentia. Conferre operam utilem apud feminas Monica poterit, ut nihil opponant. *Nav.* Et jam cæpit. Nihil Matri optatius accidit ista methodo vitæ, quam tenemus. *Nebr.* Amor solitudinis mihi a puero fuit: hinc pronus in vestrum sensum, & nihil obluctans ibam. Supereſt, ut de methodo, qua vivitis, docear. *Nav.* Duobus verbis totam complector: *vivimus ordinate.* *Pot. Solitudo*, & *Ordo*, o gemina elementa, ex quibus vita beata conficitur! Sed, quæ nemini magis quam in Aula degentibus desunt! *Nebr.* Etiam mihi hæc descriptio placet, neque tu hæc duo, *elementa beatitudinis*, sine ratione vocasti. *Pot.* Sic audiebam appellari a viris solitariis, quibuscum per occasionem agebam sæpe. Causam nominis requirenti, respondebant: omnis infelicitas *ex turbatione* venit: *turbatio* autem prope nulla, nisi *ex turbis* sive hominum, sive negotiorum. Comprehendi dudum hanc Philosophiam: ideo jam diu suspiro, ut liber sim. *Nebr.* Sed tu ipsum ordinis vestri modum diligentius explica: non enim quivis ordo potest ad beatitudinem conducere aliquid, sed *ordo actionum bonarum*, quarum varietas tædium pellat. *Nav.* Sic distributæ sunt horæ. Septenas per noctem concedimus necessario somno: totidem orationi per intervalla impendimus, jam contemplantes divina, jam Deo psallentes: septenas item lectioni damus, & scriptioni rerum spiritualium, piisque colloquiis, denique tres reliquas refectioni corporis, ac exercitationi. *Pot.* Cænobitarum hæc vita est. *Nebr.* Vita Sapientum. *Nav.* Vita beatorum, quanquam hoc asserentibus vix quisquam credat, nisi qui se resolverit ad hujus methodi experientiam saltem per dies aliquot capiendam. *Pot.* Etiam Augustinus non credidit, quod sentit modo, & mihi non sine tenerrimo sensu professius est, sæpius repetens: Potitiane, non possum explicare, *quam suave sit mihi, carere suavita-*

(d) *L. 9. Conf. c. 1.*

Digitized by Google

vitatibus nugarum! & quas amittere metus fuerat, jam dimiſiſſe, quantum ſit gaudium, vix ipſe capio. (d) *Nav.* Ut plenum ſit, gratia Baptiſmi faciet, cujus quo diuturnior dilatio, tanto ardentius deſiderium eſt.

SCENA II.

Accedunt Alipius. Romanianus. Verecundus.

Verecundus. Nebridi, Simplicianus ab Ambroſio adeſt: mihi cupido eſt, inter Baptiſmi * *competentes* adſcribi. *Rom.* Nos jam condiximus: accedes etiam? *Nebr.* Niſi me Africa tenuiſſet, cum Auguſtino dediſſem nomen. Nunc ecce adſum. *Al.* Erit copia loquendi Presbytero, cum collocutus fuerit Auguſtino & Monicæ, ad quos arcana ab Epiſcopo mandata habet. *Nav.* Credo, de vitæ communis conſilio, quod ſe relaturum ad Præſulem heri ſpoponderat. *Pot.* Aut, quid? Si exoratus tandem Baptiſmum offerat Præſul? Nam iterum propinquum eſt Paſcha, & vos quam ſitis ſerii in ſancto propoſito, probaſtis ſatis. *Nav.* O ſi! o ſi! *Al.* Lætior nulla luxiſſet dies, & ex hac villa jam cælum fieret. *Nebr.* Vitam Cælitum jam nunc vivitis, quando vita veſtra tota in eo ſe occupat, quod Cælites faciunt, in *amore* & *laude* Dei. *Al.* Sed o quanto fiet poſt Baptiſmum *Amor* ſecurior, & *laus* jucundior, cum Sacramenti gratia conatum adjuverit, & in quo concepti ſumus, peccati vires potentius fregerit! *Verec.* Efficite, ut comes veniam! hoc Beneficium pro biennali uſu iſtius villæ videor mihi jure expetere. *Nebr.* Mihi ſufficiet, ſpero, amicitiæ titulus, ut velitis Patroni eſſe. *Al.* Severior eſt Ambroſius, o boni, quam ut patrociniis aliquid deferat. Probabit, certum eſt, & donec inter Catechumenos in doctrinæ Catholicæ tum notitia, tum uſu profeceritis, quantum expetit, non admittet ad Sacramentum, quin ne quidem inter *competentes* adſcribet, minime inter *Electos.*

* *Sic vocabantur catechumeni.*

Electos. Verec. Non improbo prudentem rigorem. Caute nimirum Ecclesiæ horreum implere tritico mavult, quam paleis: ideo tam longum tyrocinium imperat, & istos in tyrocinio gradus. Subjicio me! utinam citius feciſſem! *Rom.* Poteras utique opportunitate uti in villa tua. *Verec.* Poteram, nisi serius agnoviſſem, quantum sit bonum, quod isti huc intuliſſent. Domesticæ curæ distraxerunt, ut ipsis parum attenderem. *Rom.* Me mea infelicitas in Africa tenuit, donec de Augustini constantia certius constitit. *Nebr.* Possumus moram fervore compensare. Tranſigite cum uxoribus vitæ solitariæ placitum, & erit occasio proficiendi celeriter. *Verec.* Audiemus saltem, quid Ambrosius velit.

SCENA III.

Personæ omnes.

Augustinus. Amici, *ordo*, & hora monet, ut consueta *collatio* fiat: ecce adest Parens animæ nostræ, qui nos pascat verbo, quod procedit de ore Dei. *Simpl.* Salvete filii! gaudeo, frequentiorem solito conventum videre. *Aug.* Hic est, Pater, Mæcenas meus, quem gratulor mihi, exemplo trahi ad beatam vitam, quam ego ambio. *Rom.* Participem me facio tanti boni, quantum inveniſſe se apud Catholicos Augustinus lætatur. Tu, Pater, ut novum discipulum admittas, supplex rogo. *Simpl.* Ambobus brachiis venientem amplector, & te, Nebridi, redeuntem. *Nebr.* Utinam abiiſſem nunquam! Quod in Augustino displicuit malum, ipse admisi: sic homines sumus. Urgebat fervor, ut tardanti præcurrerem, nunc difficultas erit, sequi vel a longe etiam: adeo immutatum stupui. *Verec.* Agemus tamen, quod Deus postulat, ut digni simus eadem aqua salutis tingi. *Pot.* Hæc gratia probatis fiet, nunquid, Pater, ad

Pascha

Paſcha proximum? & ut nunties, ideo ades? *Simpl.* Ideo, ſed non ideo tantum. *Aug.* Navigi, Alipi, gaudeamus in Domino, lætemur de gratia! eſt propinqua felicitas deſiderata tamdiu. Tandem Baptiſmum addixit Ambroſius. *Nav. Al.* Beati ſumus! *Pot.* Gratulor ſortem bonam! *Nebr.* Ego invideo. *Rom. Verec.* Nos ſperamus. *Aug.* Enimvero magna gratia, magna gratia pro me præcipue, gratiam nunquam, & toties ſupplicia ſempiterna promerito! *Nav.* Magnus Deus miſerrimum homulum adoptat in filium, & facit hæredem, magna gratia! *Al.* Et me præ tot aliis ſeligit, magna gratia! *Aug.* Superabundo gaudio, & tota mens melleo mari innatat! *Simpl.* Sed præparandus eſt animus Sacramento, ut gratia uberior manet ex fonte tam dulci, ex quo omnes hauriunt multum bonum, plurimum ille, qui mundior, & magis capax accedit. Colloquamur, quoniam ideo ex urbe huc veni, ut, qua præparatione poſſitis capaciſſimi magnæ gratiæ fieri, edoceam. *Pot.* Audire & mihi liceat, nam quod de Baptiſmo loqueris, nunquid de cæteris etiam Sacramentis intelligis, quorum uſus eſt poſt Baptiſmum? *Simpl.* Sic eſt, Potitiane, & tu audies utilia tibi pro præparatione ad quodlibet. *Rom.* Ego ſaltem quantum abſim a vertice, in quem contendo, intelligam. *Nebr.* Et ego impellar, ut curram. Loquere. *Verec.* Nemo te audiet ſine fructu, poſtquam hac intentione convenimus, ut Auguſtini ſequamur exemplum. *Aug.* Præeundi certe deſiderium eſt: nam cupio ſaltem tam bonus fieri, quam malus fui. Tu digitum intende in viam: ardua, & aſpera ſit, nihil refert, modo ſit certa. *Simpl.* Certam & brevem monſtro. Confidete. Hoc ante omnia tenete, Filii, memores omni tempore, quod, quanta felicitas eſt Catholice credere, tanta neceſſitas ſit, Catholice vivere. Intellectum ſubjicere *Deo* loquenti, & voluntatem non ſubjicere *imperanti* non eſt hominis bene ſani. *Al.* Nempe quia idem eſt Dominus, qui imperat credere, & qui imperat agere,

re, vel omittere. *Nav.* Nihil igitur nobis Baptiſmus proderit, & ſancta fides, niſi fuerint & mores ſancti, certa conſecutio eſt. *Simpl.* Certa. Jam ut mores fiant ſancti, prima moderatrix Pœnitentia eſt; nemo eſt enim, qui non habeat aliquid, quod damnet in ſe, & emendet. *Aug.* Ego plus, quam omnes! *Simpl.* Porro pœnitentiæ initium fit *a dolore* de præteritis, & *a generoſa Reſolutione* ad futura rectius ordinanda. Errant ergo, qui in dolore ſubſiſtunt, neque verus eſt dolor, quem *nulla Reſolutio* ſequitur. *Aug.* Ah! quamdiu hæc me deceptio tenuit! *Simpl.* Sed neque *reſolutio* multum prodeſt, niſi ſequatur executio velox, ac conſtans: velox, quia ſi differtur, plerumque fit nulla, conſtans, quia *nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* (e) *Verec.* Hic rem difficilem commemoras in hac fragilitate naturæ. *Simpl* Quantacunque ſit difficultas, nihil attendi debet, quando periclitatur æternitas, & ego, non quid ſit facile, nunc doceo, ſed quid neceſſarium. Tu vero Auguſtine, jam intelliges cum ſolatio, cur Ambroſius tibi ſolitudinem ſuaſerit, & hucusque diſtulerit Baptiſmum conferre. *Aug.* A prudente Medico miſer ægrotus rationem medicinæ non exigit. *Simpl.* Sapienter feciſti, quod patiens tuleris moram: modo diſce ex te, quid aliis proſit. Recordare, quantis lætitiis inceſſerit bonus Præſul, cum de generoſa reſolutione audivit, quam poſt gravem luctam feciſti. Statutum eſt, aiebas, *volo fieri Sanctus, & magnus, & cito!* Et Ambroſius ſi poſt hanc reſolutionem, ſicut poterat, quia *feria* fuit, ſtatim adminiſtraſſet Sacramentum, dic, obſecro, quid loquitur animus tibi, quæ, aut quando hanc *Reſolutionem* ſecuta eſſet *executio?* *Aug.* Pater, trepidat mihi cor ad iſtam interrogationem. *Simpl.* Et ego, ſi cogito, *qualis fueris*, facile intelligo, *qualis eſſes*, ſi nactus eſſes præcipitem medicum. Itaque quod Ambroſius ante Baptiſmum ſolitudinem ſuaſerit, factum eſt, non, quod vellet te eremicolam perpetuum fieri, ſed ut *Reſolutionem* certius ſequeretur *executio*,

(e) Luc. 9.

& velox, & conſtans. Nunc aſſecutum ſe gaudet, quod voluit, & tibi duo magna bona ne quidem advertenti ex iſta vitæ methodo obvenerunt. Primum, aſſueviſti *ſolitarius* vivere, itaque non amabis poſthac *turbam hominum*, & niſi cogat ratio ferre, libenter te ſubtrahes converſationi mortalium, ut cum Immortali loquaris. Deinde aſſueviſti *ordini actionum*, itaque fugies poſthac *turbam negotiorum*, & cum etiam premet moles, diſtribues labores per tempora, & ſemper reſiduum erit aliquod, quod Spiritui proſit. Quantum ſit utrumque bonum, ut ingenio vales, ipſe perſpicis. Hoc palpas etiam, conſilium opportunius cogitari non potuiſſe, nec adhiberi efficacius medium, ad hunc finem, ut eſſet *Reſolutionis Executio* certo velox, & probabilius conſtans. *Aug.* Pater, ſuſpicio mentem divinam in viro ſancto: nunquam mihi hæc conſilii ratio incidit. O beata ſolitudo! tibi debeo, *quod ſum!* turbis debeo, eheu! *quod fui*, turbis hominum, turbis negotiorum! *Simpl.* Tene affectum, & audi plura. Ex duobus commodis, quæ narravi, natum eſt tertium, ut *executio Reſolutionis* non ſolum eſſet velox, ac conſtans, ſed ex die in diem perfectior, & jucundior etiam. Proceſſiſti per otium, ac ordinate per gradus. *Memoria* collegit axiomata principiis diabolicis oppoſita: *Intellectus* perſpexit veritates practicas, ex quibus ſe regeret immortalis anima ad acquirendam vitam illam, propter quam Dei Filius *deſcendit de cœlo, & homo factus eſt*, ut nos faceret quaſi Deos: *Voluntas* exercuit ſe in virtutibus variis, & *experientia* didicit, quam verum ſit illud Sapientum acroama cedro digniſſimum: *viciſſe voluptatem, voluptas eſt maxima.* Denique ut paucis dicam omnia, hoc ſuo conſilio fecit Ambroſius, ut primum homo, deinde Chriſtianus, denique ſanctus evaſeris. Vide, quid debeas. *Aug.* Ingratus ſum, ſi aliquid negem. Quid nunc vis, ut faciam? *Simpl.* Ut, quod feciſti, per hoc biennium, nunc maxime facias, cum te præparas Sacramento: exerce te *in amore Dei.* Tria bona ſolitudinis numeravi: quartum eſt, quod nemo æſtimare ſatis poteſt,

teſt, quod ſolitudo doceat Deum amare. In ſolitudine videndum ſe exhibet inviſibilis Deus, & agnoſcitur, quam amabilis ſit. Hæc cognitio amorem parit. *Al.* Amantibus, amorem ſolitudinis facit majorem oratio tua, & erit perpetuus amor, ſi probat *vitæ communis* conſilium ſanctus Præſul. *Aug.* Et nunquid probat? *Simpl.* Placuit Ambroſio deſiderium pium, adeo, ut propter hoc maxime gratiam Baptiſmi decreverit. Simpliciane, dicebat mihi exultans lætitiæ, Simpliciane, iſtis ſolitudo placet: ergo guſtarunt & experti ſunt, *quam ſuavis ſit Dominus.* Hæc *experientia* tenebit, ut conſtanter adhæreant Deo: probati ſunt ſatis: baptizentur. *Nav.* Divina pronunciatio! *Aug.* Omnino *experientia* docuit, quod nemo unquam perſuaſiſſet, ut crederem. Quod ſi tanta ſuavitas ſe infudit nondum baptizatis, præcipite animo, quis futurus ſit ſenſus dulcedinis poſt baptiſmum? Amici, *bonum eſt nos hic eſſe!* Firmum decretum ſit, quod Ambroſio placet: faciamus *Tabernacula.* Figatur habitatio in villa hac! deflere præterita, præſentia contemnere, meditari futura, hæc poſthac vitæ reliquæ omnis occupatio ſit. *Al. Nav. Solitudo placet!* Solitudini addicimus tecum annos omnes, quos Deus dabit. *Pot.* Felices animæ! *Nebr.* Accedo vobis! *Roman. Verec.* Et nos, cum licebit. *Simpl.* Præceps concluſio eſt: erratis omnes. Placere vobis ſolitudinem, hoc placuit Præſuli: ut *incolæ perpetui* ſitis, hoc non placet: ad tempus & per intervalla redite, cum erit commodum, non tamen ut hæreatis, ſed ut paſtus ſuis deliciis ſpiritus redeat fortior ad labores, quos exigit cujusque vocatio, & ratio ſtatus. *Aug.* Quid eſt hoc, amici, ad turbas hominum & negotiorum retrahimur abſtracti ab otio tam dulci, tam ſalubri? *Nav.* Quæ eſt iſta tam non exſpectata ſententia? *Al.* Tam moleſta animæ ſoli Deo affixæ? *Simpl.* Imo jucunda Deum amanti. Notate, quod dico: *ſolitudo ad tempus* ſuadenda eſt omnibus propter inſignia commoda, quæ narravi: ſolitudo perpetua eligenda eſt nemini, niſi cui dubium prudens eſt nullum, quin ſuadeat Deus.

Aug. Mihi ſuadet: nam unde eſt iſta ſuavitas, quæ vitam aliis tetricam, mihi amabilem facit, ſi a Deo non eſt? *Simpl.* A Deo eſt iſta ſuavitas, do tibi hoc: ſed non ad hunc finem eſt, ut ſilvæ te alliget. Non ut *fruaris*, Auguſtine, eſt data, ſed ut *utaris*: neque enim tibi es natus, ſed Reipublicæ, ſed Eccleſiæ, ſed orbi: & talenta, quibus ditatus es, non accepiſti, ut in ſolitudine ſepelires, ſed ut diſceres bene uti, ſolitudo adjuvit. *Aug.* Turbaſti gaudium, Pater, quia turbas timeo, a quibus tam male ſum habitus. *Simpl.* Amas Deum? *Aug.* Ideo ſolitudinem amo. *Simpl.* Ideo ſolitudinem deſere! hoc adhuc unum deeſt *executioni* reſolutionis, quam amor exigit, ſolitudinem deſere. *Aug.* Quam tot laudibus extuliſti? *Simpl.* Laudavi, quia Schola amoris eſt. Sed quis ſemper in Schola hæret? didiciſti amare, ſatis fortis es, ut vel inter turbas turberis a nemine. Quanquam an fallor? aut vere te potius quam Deum amas in ſolitudine tua? dulcedo tenet, laborem horres, vide, utrum aut hoc aut illud Argumentum ſuggeſſerit Amor Dei, an utrumque Amor tui. Ingredere te, & ſevere examina, an & quantus amor ſit, quo amas Deum: poſtea quid ſit decernendum, intelliges. Decretum amandi Deum amore perfectiſſimo eſt illa præparatio, quæ requiritur, ut animam gratiarum magis capacem Baptiſmo afferas! *Aug. Amore perfectiſſimo amare* Deum jam eſt decretum mihi: tu doce regulam, ex qua judicem, quis ſit perfectior. *Simpl.* Docui gradus. *Charitas cum fuerit nata, nutritur, cum fuerit nutrita, roboratur, cum fuerit roborata, perficitur.* Sic fit progreſſio: Nihil amandum eſt *ſupra* Deum, nihil *præter* Deum, & Deus *ſine* modo. *Aug.* Habeo puncta Examinis. Solus eo. *Simpl.* Eadem vobis dico; candidatis Baptiſmi, idem examen facite. In nomine Dei Unius, ac Trini fiet ablutio, obſervate amoris cauſas: amandus eſt Deus, quia *Deus* eſt, quia *Unus*, quia *Trinus*. Deus eſt, ideo nihil amandum eſt *ſupra Ipſum*: *Unus* eſt, ideo nihil amandum eſt *præter Ipſum*: *Trinus* eſt, ideo amandus eſt *ſine modo*. *Al.* Obſervatio gravis: expendam. *Nav.* Meditabor.

SCE-

SCENA IV.

Simplicianus. Nebridius. Romanianus. Verecundus. Potitianus.

Potitianus. Vir magne, tu doctrinam Neophytis tradis, qualem ego Veteranus & cum cœnobitis conversatus non raro, vix audiviſſe me memini, minus exercuiſſe. *Simpl.* Capacitati audientium nos accommodamus, & aliis præcepta Dei, aliis etiam consilia prædicamus. In Auguſtino virum magnum præſagit Ambroſius, ideo magnis vult animis creſcere: apud alios exigimus plura, ut obtineamus aliquid ſaltem. Nihil diligere *ſupra Deum*, hoc eſt eligere potius omne malum, & abjicere omne bonum, quam graviter Deum offendere, *ſalutis neceſſitas* poſtulat: nihil diligere *præter Deum*, *ſalutis ſecuritas* exigit, eo quod etiam leviter inordinata creaturæ dilectio facile præcipitet in ruinam: diligere Deum *ſine modo*, Heroum eſt nihil humile cogitantium, & placere Deo ſuo non quomodocunque contentorum, eo quod ſciant, quod Deus in animabus ipſi placere ſingulariter cupientibus, etiam ſingulariter placeat ſibi, ut in pictura Princeps, in qua perfectius imaginem ſuam pictor expreſſit. In qua claſſe ex tribus vos eſſe cupitis? *Rom.* Ego Chriſtianæ legis ſublimem ſanctitatem admiror. *Verec.* Ego ex admiratione confundor! *Nebr.* Ego conſequi nihil deſpero. *Pot.* Ego, quod abſim tam longe, erubeſco. *Simpl.* Amici, ego vos invito in ſolitudinem: ſeligite tempus aliquod, ſaltem pauculos dies, *vacate* & *videte* ſepoſitis negotiis aliis, quid neceſſe ſit, quid deceat, quid juvet, ut poſſitis beati eſſe. Conſilium *perpetuæ ſolitudinis* pro vobis non eſt. Menſtrua, hebdomadaria, dierum aliquot ſuadetur ſalubriter. Admittite *experientiam* animo bonæ frugis cupido: certus ſum, gaviſuros ex fructu ... abeunt: nempe ut obſervent, quid ſociis fiat. Idem exſpecto & interea Deo ſupplico. O Deus amoris, quam capax ad amores eſt pectus Auguſtini, tam exardeat vehementer, ut rumpat carceres, & ſe propaget in orbem terrarum!

CHORUS.

Anthropus lætitiæ ſpiritualis *Experientia* captus, vitæ melioris *Exercitia* æſtimat, amat, & *deſignatis temporibus* proſequi ſtatuit. (a)

Anthropus. 5. Senſus. Fides. Spes. Timor. Amor.

Anthropus. IO! feliciſſima felicitas!
Pergite filii, pergite ſtrenue,
Ex Amoris imperio hortum excolere:
Experior pretium operæ, experior.

Aria.

Ἑυρηκα, Ἑυρηκα, (b)
Tandem intelligo, quid ſit lætitia;
Major in dies ſe explicat area:
Extra me, nulla eſt,
Intra me, tota eſt,
Ita me docuit Experientia:

Ἑυρηκα, Ἑυρηκα,
2. Fruſtra *laſſatus ſum*: (c)
Pernox, & perdius *avia*, *devia*
Fruſtra ſcrutatus ſum:
Navi per *flumina*, tranſii *maria*,

Nus-

(a) Hortus in 5. receſſus diviſus, & diverſa vitæ ſpiritualis gaudia *emblematice* exhibens.

(b) Vox Archimedis Philoſophi gaudentis, quod *inveniſſet* diu deſideratam alicujus theorematis demonſtrationem.

(c) Laſſati ſumus in via iniquitatis, & ambulavimus vias difficiles. Sap. 5.

Nusquam ſe obtulit *vera lætitia*:
Denique, duce te,
Experientia,
Reperi intra me,
Εὕρηκα, Εὕρηκα!

Timor. * Bene eſt: vocem lætantis audio:
Plaude Amor!
Poſſides Anthropum, gaudeo!
* Tacite prodit.

Anthropus. *Vivo ego, jam non ego,* Gal. 2.
Amor vivit in me!
Alii ſunt mihi oculi,
Aures & nares aliæ,
Guſtus item & tactus
Nova prorſus affectio:
Nunquam ſenſi gaudium,
Quale hodie ſentio.

Guſtus. Nempe *purum*, & ſine ſordibus,
Tactus. *Perfectum*, & nullis implicitum vepribus,
Auditus. Non *puerile*, non *ſtolidum*,
Odoratus. Sed *ſincerum*, *ſolidum*,
Viſus. Et dignum homine gaudium.
Anthropus. Amor, Amor vivit in me!
Timor. Vivat! gratulor: **
Ecce deſcendit, excipe!
Anthropus. Io! deſcendat!
Veniat Dilectus meus in hortum ſuum,
5. Senſus. *Veniat, & comedat fructum pomorum ſuorum,* Cant. 5.
Viſus. Fructum Contemplationis,
Odoratus. Fructum Orationis,
Tactus. Et mortificationis,
Auditus.

** Amor de nubibus venit cum Fide & Spe.

Auditus. Fructum divinorum Verborum,
Guſtus. Et ſacrorum Myſteriorum.
Anthropus. Fructum omnium Exercitationum Spiritualium.

Chorus.

Io! veni, dominare,
Veni Amor, impera!
Tua per imperia
Amor, potes nos beare,
Veni, veni, impera! Prov. 8.

Amor. *Ego diligentes me diligo,*
Amicos, non ſervos nomino. Joan. 15.
Placet, quod placere vobis videam
Amoris Exercitia,
Fides. Ex his vivit anima,
Spes. Ex his creſcit gratia,
Amor. Ex his cumulantur merita,
Anthropus. Et in his (quod heu! diu incredulum
Docuit Experientia)
In his eſt *Manna abſconditum,* Apoc. 2.
Quod nemo ſcit, niſi qui accipit.
Amor. Tu ſcis, quantus in illo ſit ſenſus dulcedinis:
Age, explica pro aliis.
Anthropus. Ah! quis mihi det verba,
Quibus poſſim exprimere,
Quid ſit dicere:
Exultavit Spiritus meus in Deo Salutari meo? Luc. 1.
Quidquid dixero, nihil explico.
Fides. Placebit conatus: dic ſaltem aliquid.

Arioſe

Omnes tres. Dic: Spiritus gaudia tanta ſunt gaudia,

Fides.

Fides. Quanta nautarum ſunt portum tenentium,
Quanta victorum ſunt prædam agentium:
Anthropus. Ventus ſunt, bulla ſunt:
Spes. Quanta reperto theſauro plaudentium,
Quanta in regium thronum ſcandentium:
Anthropus. Umbra ſunt, fumus ſunt:
Amor. Quanta ſunt juvenum ſponſam venantium,
Aut per Elyſios campos cantantium:
Anthropus. Somnus ſunt, nugæ ſunt,
Ah nihil explico:
Sentire potui: dicere neſcio.
A, a, a, Domine Deus, ecce neſcio loqui.
Quia puer ego ſum, Jer. 2.
Ad explicandum, quo me obruis, gaudium.
O liceat utinam his in deliciis *ſemper* helluari!
Utinam nunquam contingeret avocari!
Sed ſacro diutius oblectare me otio,
Non permittit vitæ conditio,
Non ſtatus ratio.
Redeundum eſt ad negotia,
Ad labores, ad tædia,
Amor. *Omnia tempus habent:* Eccl. 5.
Neſcis hoc, Anthrope?
Si ſapis, audis, quod conſulo:
Dies tuos, & horas tres in claſſes diſtribue:
Invenies alias, quas *officio* impendas, & *ſtatui*,
Alias, quas dabis *corpori*,
Et habebis adhuc reliquas,
Quas dones *Spiritui.*
Imò, *nota bene*, quod doceo:
Quidquid exerceas,

Digitized by Google

Exercitia ſunt ſpiritualia,
Si, quem *Fides* dirigit,
Spes animat,
Charitas imperat,
Aſſueveris *ordini.*

Anthropus. De quo tu mihi *ordine?*

Amor. Exhibeo in imagine. Suſpice! *

Aria.

Sol irrequietus, quin usquam *figatur,*
Per ſigna bis ſena in cælo *vagatur;*
Sed ſcriptum a Deo *per circulum* it.
Non exit *ad dextram, ad lævam* non vergit,
Per *mediam* viam *ex ordine* pergit:
Sic mundo jucundus, & utilis fit.

2.

Fac, erret, ut errant exleges Cometæ:
Nil opus eſt voce minantis Prophetæ,
Clamatis: turbatus eſt ſiderum Rex!
Væ mundo, væ nobis!.. gementes ſtupetis,
Quem heri amaſtis, pro monſtro horretis:
En! tanti eſt *ordinis congrui* lex.

Anthropus. Imaginem video:
Nondum tamen, quid velis, ſatis capio.

Amor. Explico.
Quod ſol eſt in cælis, hoc tu es in terris,
Duodecim ſigna ſunt *duodecim horarum negotia,*
Circulus eſt *lex Amoris:*
In hac linea illa perambula, *certo ordine:*

Ita

* **Exhibetur Sol in Zodiaco.**

Ita etiam, cum exieris *extra te*,
Non te deſerent ſpiritus deliciæ,
Modo tu illas non deſeras,
Et cum *ordo* popoſcerit,
Rurſum te *in te* recipias.

Anthropus. Ordo! *ordo!* nunc intelligo myſterium.....
Hem! *diarium* *
Tot perturbationum Seminarium!
Nullus hic *ordo* eſt, mera confuſio,
Quia non ſcripſit *Amor*, ſed *impetus* & *affectio*.
Ah! Amor corrige!

Amor. Leva te ſupra te! aſcende ad me!

Timor. Aſcende, porrige.

Amor. In ſole pone Tabernaculum:
Hinc impera, hinc jura da!

Anthropus. Beatus ſum! **

Aria.

Anni, menſes, dies, horæ,
Ite poſthac in amore!
In amore vivere,
Eſt jucunde vivere.
Dum amabo, ſum beatus:
Amor *bene ordinatus*
Bonum ſervat *Ordinem*,
Ordo *bonum hominem*.
Repetit Chorus. ***

Timor. Ego, quod ultra hic agam, non habeo,
Abeo, & novum alibi domicilium
Amori præparo.
Hoc eſt enim *Timoris* Officium.

* Exhibet diarium vitæ præteritæ. ** Aſcendit in ſedem amoris, quæ eſt S[illegible] *** Clauditur.

Ego ſum *Sapientiæ Principium!*
Et fruſtra ſperat in *Amoris Schola* proficere,
Qui noluit meus eſſe diſcipulus.

Aria.

Veræ Sapientiæ
Amor eſt compendium,
Sed, quod intelligere
Si quis velit, *ſine me*
Temporis, & capitis
Faciet diſpendium.

2.

Multi dicunt: *Domine,*
Amo! amo! amo te!
Ah! quid juvat ſcioli!
Didiciſtis *nomini*
Verbum *conjugare!*
Prius iram Domini
Diſcite o miſeri,
Bene *declinare.*

PUNCTUM II.

Executionis Modus.

SCENA. I.

Simplicianus. Alipius. Navigius.

Simplicianus. Magnas de Auguſtino ſpes mihi animus loquitur: non miſcet tamen ſe metus nullus. Nam ſi amantem ſolitudinis in turbas retraho, quis me ſecurum faciet, non relapſurum

in

in ſordes, unde tantus labor fuit extrahere? Ambroſius ſuaſit, ut ſuaderem, ne vir tantus ſaluti animarum procurandæ ſubtrahat ſe, hoc ſolatur, & facit, ut credam, conſilium hoc congruere cum Dei conſilio: alias curam tam gravem ſuſcipere non vocatum a Deo, nimis periculoſa temeritas foret. Explorabo, quo animo ipſe nunc ſit. Alipius, & Navigius veniunt. Quid ſit, amici, quid ſit! *Al.* Mera prodigia vidimus, Pater, & niſi aut ceſſet Amor, aut confortet, neceſſe eſt Auguſtini cor divino igne conſumi. Deus magne! ex infernali titione, qui nuper fumo piceo oculos noſtros cruciabat, mutata eſt felix anima in facem ſplendidam, & cæleſtes flammas ſpargentem, quæ me ſimili ardore comburunt. *Nav.* Ego, Pater, nunc intelligo, quid ſit, quod ſuaſeras, *objectum amoris* mutare. Quo amabilior eſt Deus, quam caro, tanto ferventior in fratre nunc ardet Amor Dei, quam olim arſerat amor carnis. *Simpl.* Lætus audio. Nunquam hoc biennio tam inſolitum ardorem in amico notaſtis? *Al.* Dulces lacrymas, devota ſuſpiria, ſancta deſideria quotidie obſervavi: motum pectoris tam vehementem hodie primum. *Simpl.* Cauſam ſcitis? *Nav.* Divino hunc effectum *Examinis* eſſe, quod imperaſti. *Simpl.* Recte divinas: & o ſi ſcirent homines, quanta ſint bona *vitæ reflexæ*, quam multos etiam hodie, ſanctos numeraret Eccleſia! nunc probi quoque viri progreſſum in virtute exiguum faciunt, quia nunquam aut raro *reflectunt* in ſe oculos, ut *examinent*, quousque proceſſerint, & quanta ſuperſit via ad terminum. Gaudeo, vos vidiſſe hujus Examinis fructum in alio, & ſpero uſuros pro vobis. *Al.* Jam uſus ſum ad meum pudorem. *Nav.* Et ego intellexi, quantum abſim a vertice. *Al. Nihil amare ſupra Deum*, quid eſt æquius? dictat natura, quod majus bonum ſit plus amandum, quam minus bonum: atque adeo *Summum Bonum* utique plus, quam omne aliud bonum: & iſte primus amoris eſt gradus, quem cum inſpexi, dubitare cæpi, an vel in iſto firmus conſiſtam. *Simpl.* Qualem te igitur vidiſſes in altero gradu, qui eſt,

nihil amare præter Deum? Nav. Ah! Pater! iſte gradus hominem exigit jam penitus ſibi mortuum; quando huc pertingam! *Simpl.* Si pertigiſſes etiam, ſcandendus ſupereſſet tertius, qui eſt, *Deum ſine modo diligere.* Nunc quando mirabiles motus in Auguſtino vidiſtis, in quo gradu illum creditis ſtare? *Al.* Nos narramus, quod vidimus: inde tu judica. Quanquam en ipſe prodit.

SCENA II.

Accedit Auguſtinus.

Auguſtinus. Inſpexi me, Pater, & vidi, quod ominabaris, amorem ſolitudinis amorem eſſe mei, non Dei, & medium, non finem, ad quem me Deus vocavit. Habes obtemperantem Ambroſio: fide vivus, ſpe fortis, dolore contritus, amore ardens ad Baptiſmum venio: inde procedam in campum apertum, novus Chriſti miles prælia Domini præliaturus. Valete ſilvæ! huc usque intra vos amor me Dei tenuit: jam idem amor expellit, & a quiete evocat ad labores. *Simpl.* Sic ſperabam, & æquum eſt, ut armatus ab amore de orco te vindices, qui tam diu captivum tenuit. *Aug.* Ulciſcar, ſic me Deus adjuvet! ulciſcar probrum, & poſt me peccaturis exemplum dabo, quæ ſit ultio, qua ſe digne vindicent de mancipatu, quem ſub turpiſſimo jugo dæmonis pertulerunt. *Simpl.* Quid facies? *Aug.* Primum, Pater, confitebor publice, qualis fuerim. Sciet orbis ſcelera univerſa, quibus me inquinavi, ſciet & ſcripta leget a me ipſo, ut videant innocentes, & caveant vias, quibus itur in barathrum: videant peccatores, &, cum legunt me, inſpiciant ſe velut in ſpeculo, atque exhorreant: videant puſillanimes, & diſcant, quid poſſint ſperare: videant impudentes, & intelligant, quam Deus amore ſit dignus, qui cum patientia tam amabili connivet tam diu, & exſpectat. *Simpl.* Laudo propoſitum, & erunt utique, qui ex publicæ Pœnitentiæ exemplo ſapient, & quos de te legunt, conſcendent

dent converſionis gradus, obſtacula ſuperabunt, *luctam* non fugient, vim facient ſibi, & reportabunt *victoriam*. Ita eris orbi univerſo *perfectæ converſionis exemplar*, in perpetua tempora. Generoſa Reſolutio eſt, ſed *amplius Amor exigit*. Quid adhuc facies? *Aug.* Aſcenſiones diſponam in corde meo, non greſſibus corporis, ſed affectibus mentis, ita, ut omnis poſthac mea converſatio in cœlis ſit. Immiſcebo me Angelis, & exultans de gloria Domini mei clamabo: *Gloria in altiſſimis Deo!* deſcendam ad inferos, & contemplans, quod merui, *miſericordias Domini cantabo* cum jubilo! circuibo per orbem, & rapiam ad Deum animas, & dicam eis: *Hunc amate! hunc amate!* & o! ut traham ad te, Domine, ſaltem tot homines per pœnitentiæ exemplum, quot abſtraxi a te per ſcandalum! *Simpl.* Laudabilis fervor eſt, qui tenere pectus afficit, & nutrit amorem. Sed delicatior cibus eſt, quam ut robur afferat, quod faciat ex puero virum: *amplius amor exigit.* Quid adhuc facies? *Aug.* Exibo a me, *abnegabo me ipſum*, & ut hoſtem Deicidii reum tractabo: ſubtraham mihi, quod appetitus poſtulat, & quod refugit, inferam, tantum ut ſim remotior a peccato. *Simpl.* Jam magis places. Affectus ramenta ſunt quibus ignis natus nutritur, abnegatio lignum, quo roboratur, & creſcit, ita, ut nec flumina obruant illum. Sed ignis nunquam dicit: ſufficit! *& amor amplius exigit*: quid adhuc facies? *Aug.* Egreſſus a me introibo in Deum, & illi me arctiſſime uniam. Amplectar ambobus brachiis ſponſum animæ meæ, & non dimittam! brachium unum intellectus, brachium alterum voluntas eſt: uniam me *intellectu*, & judicium meum conformabo judicio Dei. *Simpl.* Siccine: atqui Deus judicat nihil eſſe malum præter peccatum. *Aug.* Etiam ego. *Simpl.* Deus judicat, nihil eſſe æſtimabile præter virtutem. *Aug.* Etiam ego. *Simpl. Sapientia hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum.* *Aug.* Etiam judico. *Simpl.* Sic Auguſtine, errare non potes, nam Dei judicium, quia ſolum eſt infallibile, eſt certa boni judicii regula. Sed necdum ſufficit. *Amplius*

plius amor exigit. Quid adhuc facies? *Aug.* Sicut judicium meum judicio Dei, ſic meam *voluntatem* conformabo voluntati Dei, ut totus ſim unus cum Deo. *Simpl.* Totus unitus volebas dicere, non totus unus. *Aug.* Totus unus, Pater, totus unus! abdico enim me judicio proprio, abdico me propria voluntate; judicio Dei, voluntate Dei agere, & agi volo. *Simpl.* Macte animo! jam non procul abes a vertice! ſed nondum amor dicit: *ſufficit!* quid ſequatur ex his præmiſſis conſidera, num ſit animus conſectari. *Aug.* Quid ſequitur? *Simpl.* Ut ſis *inſenſibilis ad mala tua, & tenerrimi ſenſus* ad mala Dei. *Aug.* Conatus non deerit, Pater, & conatum juvabit gratia. *Simpl.* Igitur injurias illatas tibi non vindicabis? *Aug.* Ego, cui tot injurias Deus condonavit, cogitem de vindicta? *Simpl.* Dolores corporis, egeſtatis incommoda, contemptum tui æquo animo feres? *Aug.* Infernum merui! *Simpl.* Etiam mortem immaturam, & ante tempus! *Aug.* Dei Filium video pro me mortuum: *velut agnus obmutuit coram tondente ſe:* & ego os aperiam? vivo, ut amem Deum: poſt mortem amabo magis, & ego mortem horream? adſit mors! optanda mors, quæ me ſolvet ex iſto carcere, in quo corpus aggravat animam, ne amet, quantum poteſt! *Simpl.* Bonum verum eſt, ſi præter te nemo ſit, qui poſſit ad amandum Deum excitari a te. Nunc circumſpice orbem terrarum, quanti ſunt, qui ignorant Deum! quanti qui blasphemant etiam! & quot invenies tu, qui nunquam contemnunt tanti Legislatoris authoritatem? qui ſemper obediunt imperanti? Quid? te iſtæ injuriæ non movent, ut velis diutius vivere, poſſisque tuo labore & induſtria utiliter Deo militare? aut nimirum ſicut vult Amor, ut inſenſibilis ſis ad mala tua, ſic diſſimulat, ſi etiam nihil ſentias mala Dei? abſit! *amplius amor exigit!* quid adhuc facies? *Aug.* Poſtquam intelligo, Pater, quanta ſit injuria non obedire Deo, nemo tenebit me, quin acerbiſſime ſentiam offendi Deum. Ideo ſolitudinem defero tam amabilem mihi! *Simpl.* Audivi jactantem ſe: circuibo orbem, rapiam

rapiam ad Deum animas, & dicam eis: *hunc amate! hunc amate!* nempe ſi opponat ſe nemo, ſi via plana & ſtrata roſis, ſi animæ, quas curabis, non obſtinatæ? *Aug.* Imo ſuper aſpidem & baſiliſcum ambulabo, & caput ſerpentis conteram. *Simpl.* Audies maledicentes Deo, negantes Providentiam, calumniantes Juſtitiam, duritiem accuſantes! *Aug.* Pater, vulneras cor meum funeſta commemoratione infrunitæ audaciæ! *Simpl.* Videbis palam calcari leges, & petulanter contemni Decalogum! *Aug.* Ah vidi, & feci ſine ſenſu, quia homo non fui! nunc gratia fecit hominem, & hominem novum fecit, ideo, quod ſenſi olim, jam non ſentio: quod olim non ſenſi, ſentio nunc. *Simpl.* Sines, ut jam nunc probem, num verbis reſpondeat animus? *Aug.* Quod voles, impera. Ecce per ferrum, & ignes ibo, ut injuriam impediam Dei: tanta ſenſus acerbitas eſt. *Simpl.* Adhuc *amplius amor exigit.* Non ſolum offendi Deum grave eſt amanti Deum, ſed etiam minus ferventer ſerviri Deo, angitur, flet, iraſcitur, laborat, ægrotat, moritur, qui *ſine modo* amat. Nunc ecce amici ſunt, qui hac in ſilva ambulant, homines bonæ mentis, ſed adhuc non magnæ, dolent vitæ communis conſilium a me everſum eſſe, ſeparari a tua conſuetudine nolunt: quid ceſſas? oſtende, quod ames Deum, & erige, ut, qui Baptiſmum expetunt, expetant etiam, quod baptizandum decet, ut eſſe velint de *numero paucorum*, quos Chriſtus non ſolum vocavit, ſed etiam elegit. *Aug.* Ecce eo! facilis labor eſt cum animis bonis: mitte ad barbaros, ſic probabis! *Simpl.* A bonis incipe. Vix faciet ex malis bonos, qui ex bonis facere meliores non poteſt. Habet aliquid etiam terra bona, quo fatiget agricolam, quem amor non animat. I, collige homines, amare doce! *Aug.* Potitianus amat Deum! *Simpl.* Amet amplius! *Aug.* Nebridius amat. *Simpl.* Amet amplius! *Aug.* Romanianus & Verecundus incipiunt. *Simpl.* Incipiant ferventius, quisque pro ſua capacitate, conditione, & ſtatu. *Aug.* Nunc quid velis, capio. Sic eſt, Chriſtus venit, non modo, ut vitam

habeant oves ſuæ, ſed & ut *abundantius habeant.* O Amor, da, ut dem! *Simpl.* Et vos quousque adſtatis attoniti? *Al.* Stupidos ardor Divinus facit, quo ardet ille, quem novimus, qualis fuerit. *Nav.* O admirabilem vim amoris! ecce per omnes gradus nihil hærens promittit frater ſe ire velle, & me tepor meus in imo tenet. *Simpl.* Refert, qua quisque diligentia ſe in amore exerceat: *exercitatio* fortem & promptum facit. Ite, obſervate Auguſtinum, qua diligentia, qua arte agat, quod juſſi agere. *Al.* Obſervabo ad fructum. *Nav.* Et ad pudorem.

SCENA III.

Simplicianus Solus.

SUperi! Boni Superi! Eritne conſtans hic fervor viri? ... erit conſtans, quia ab amore natus eſt. Amor, o amor ſacer, quam admirandas facis metamorphoſes.... o Gratia, o Gratia, quam facile ex ſceleſto fit ſanctus, qui tibi cooperatur, cum urges! Et quid fiet Auguſtino! ... Quære, quid factum ſit. Jam *Sanctum* amor fecit, & faciet *Sanctum Magnum*, & *cito* faciet... Vah! miſerum me! Ecce Simpliciane, iſte Catechumenus, iſte Manichæus, iſte decem annorum Fornicarius præcedet te in regno Dei! ... tanti eſt pœnitentiam agere, quo modo, & tempore Gratia urget.... Quo me abripis Deus? quid video! o Boni Cælites, Auguſtinum video veſtro ſplendore ſplendidum! o aſpectus amabilis! *

MUSICA.

Fructum Victoriæ Auguſtini omnem oſtendit, & ad ſimile auſum animat.

Gratia. Eja! triumpho victrix Gratia!
Auguſtinus mea eſt Gloria!
Per me ille vicit naturam,
Per me voluptatem ſubjugavit,
Et ferream conſuetudinem ſtravit.

* Spectaculum in extaſi.

Ad-

Digitized by Google

Adeſte puſillanimes!
Videte fructum Victoriæ,
Et diſcite, quid mecum poſſitis facere,
Si velitis vos mihi *in tempore* dedere.

Arietta.

1.

O ſegnes nimis animæ,
Quas ſibi mundus emit,
Aut caro tenet compede,
Aut orcus pede premit!
Quousque per ignaviam
A prælio ceſſatis?
Aſſurgite! victoriam
Promitto, ſi pugnatis.

2.

Nil terreat peſſumdata,
Nil fragilis natura:
En arma offert Gratia,
Vobiſcum pugnatura.
Si ego manum dirigo,
Vel *funda* eſt timenda,
Et nuda *pueri* dextera
Giganti metuenda.

3.

Invicta vis eſt Gratiæ,
Ab ipſo Deo data,
Ex Morientis latere
Progreſſa ſum armata!
Cum, qui in ligno vicerat,
In ligno vinceretur,
Sum nata, ut, qui ruerat,
Homo erigeretur.

4.

Ex illa die maximis
De hoſtibus juratis
Inclarui victoriis,
Et ſpoliis relatis.
Quot Martyres, quot Virgines,
Quot ſtellæ ſunt (non fallo)
Tot teſtes ſunt, quod vana ſpes
Non ſit, quam ego alo.

5.

Hoc moneo, hoc repeto,
Hoc urgeo, hoc clamo:
Me utere, cum offero,
Cum juvo te, cum amo:
Nam venio, & abeo,
Non ſemper me habebis,
Et tibi, ſi non redeo,
Quid fiet? fruſtra flebis.

Simpl. O gaudium! o ſpes! o horror! Auguſtine! quantum tibi bonum *una Victoria* & jam peperit, & adhuc pariet! o peccatores, quantis animis creſcere ex hoc exemplo debetis! Et ſi differtis ſequi pœnitentem, quem eſtis ſecuti peccantem, heu! quid fiet vobis? quid fiet?

SCENA IV.

Perſonæ omnes.

Alipius. Pater, acta res eſt: jam ſe nemo Auguſtino opponit, vitam ſolitariam deſerturo. De amando Deo, & ex amoris impulſu ſuſcipienda animarum cura, ſi Deus vocet, ſic peroravit, ut conclamaverint omnes, etiam ſuas ſe animas directioni Auguſtini ſubmittere. Negavit, ſe Patrem eſſe poſſe, antequam per Baptismum renaſceretur: Ambroſio ſe commendarent. Statuerunt: & ego, Pater, ſi probet Præſul, idem cum amico vitæ inſtitutum amplector. Habeat me totum Deus, habeant me animæ ſibi. *Nav.* Pater, primus manipulus venit, quem Frater collegit in horreum Domini. *Rom.* O bene impenſas opes! o bene peractum iter, quod huc me perduxit! *Verec.* Deus bone, quos motus ſentio! & quæ cupido ardet ad mutationem celerrimam vitæ actæ! *Pot.* Audivi verba, quæ nemo loquitur, niſi qui ardet. *Nebr.* Ego Simpliciane, Auguſtino adhæreo, quocunque jerit. Amoris ſancti, Amoris Divini tu mihi poſthac Magiſter eris. *Simpl.* Video primitias zeli tui! veni, offeramus Ambroſio, videat oculis, quid poſſit ſperare. *Aug.* Imus, videat, & doceat, quæ vitæ ratio cuique congruat. Ego his animis lætus relinquo te, o ſolitudo felix, ſolitudo dilecta, novæ vitæ Magiſtra mihi: ad fontem Salutis propero, & deinceps non *mihi vivam, ſed ei, qui pro me mortuus eſt!* (a) O Amor infinite, ſero, ah! ſero te amavi! nunc ſerio amabo tandem, nec amabo ſolus, ſed, quod in me eſt, laborabo, ut totus mundus diligat te, *totus mundus diligat te! Simpl.* Votum eſt *perfecte converſi!* agamus Deo gratias. *Omnes.* Deo Gratias.

(a) 2. Cor. 5.

O. A. M. D. G.

Digitized by Google

DEVOTIO MARIANA

ARGUMENTUM TRIUM MEDITATIONUM, ANNI M. DCC. XL.

MEDITATIO I.

VERÆ DEVOTIONIS INCITAMENTA.

ARGUMENTUM.

IDeam *perfectæ Converſionis* in Auguſtino dedimus anno priore: neceſſe jam eſt *de mediis*, quibus illa efficitur, meditari. Eſt autem communis Doctorum ſententia, inter media præcipua numerandam eſſe *veram, ac ſolidam Devotionem*, qua quis in Dei Matrem feratur. Cur ita ſentiant, ſi interroges, dicent: *vera converſio pendet a gratia efficace, cum nec cadat ſub meritum, nec dari a Deo ſoleat mere gratis: impetrari orando debet: oratio, ut audiatur facilius, poteſt, & vult Maria efficere, ſi, ut DOMINAM noſtra devotione demeriti, PATRONAM apud*

Filium, & ADVOCATAM apud Judicem habeamus. Propterea, & quia credidimus, rem gratam nos præſtare DD. Sodalibus, præcipue jam alias tenero amore flagrantibus, atque ad præſtandum pro Feſto Tituli homagium annuum proxime accinctis, tres hujus anni Meditationes in conſiderandis Marianæ Devotionis *Incitamentis, ſignis,* ac *Fructibus* exigemus.

Ordimur *ab Incitamentis*, per quæ & cultus B. V. *antiquus* excitatus eſt, & *novus* augetur, ac propagatur, ſuntque eadem omnino, quæ Formula exhibet (nempe colendam eſſe Mariam, quia *ſancta* eſt, quia *Dei Mater*, & *Virgo*, quia *Domina, Patrona, Advocata*) & qualibus haud dubie ab ipſis Apoſtolorum temporibus uſi fuerunt viri Apoſtolici, ut regionibus, quibus Chriſtum prædicabant, eadem opera Deiparæ venerationem inferrent.

Inter hos S. Dionyſius Areopagita fuit, qui primus Lisbio Senatori Pariſino ad fidem a ſe converſo perſuaſit, ut delubrum Mercurii ſineret in Sacellum converti, in eaque pictam a S. Luca Deiparæ Effigiem magnifice ornatam collocaret. Factum iniquiſſime ferens uxor Larcia, ad Feſcenninum Romanum Præſidem virum detulit. Damnati capitis Diſcipulus & Magiſter, ambo Martyrum gloriam adepti ſunt, non ſolum, quod Crucifixi, ſed titulo ſingulari, quod Mariæ Matris ac Virginis cultum publice profiterentur. Valuit exempli vis, ipſamque Larciam in viri ſequelam traxit, una cum Visbio filio, nam & ipſi pro eadem fide, ac cultu capite plexi ſunt. *Ita Martyrologium Gallicanum.* Erit igitur præſentis Meditationis

Materia: S. Lisbius Mariæ ſe devovens, Dionyſio Duce.

Puncta duo: Primum, S. Dionyſii pro Lisbio cura.
Secundum, S. Lisbii ex cura profectus.

Fructus. Reſolutio, cor ſuum, inſtar Sacelli, dedicandi Deiparæ, & amori ſolido totum conſecrandi.

Pro-

Propoſitum. Statuamüs ſæpius meditari *incitamenta*, quibus amor hic excitatur, & *in ſpecie* nunquam poſthac renovare Formulam, quin prius expenderimus tria Formulæ capita, nempe *cur* colenda Deipara ſit, *quo modo*, & *qua ſpe.*

PROLOGUS.

Antiquiſſima Cultus Mariani origo oſtenditur ex Imagine, quam S. Lucas utique non ſine divino inſtinctu pinxit.

S. Lucas. Angelus Perſonatus. Judith. Eſther. Sponſa. Chorus.

Lucas. AH! quid ago? *Exhibetur pingentis cubiculum.*
Nimis imperfecta ſit hæc Imago!
Tædet ſic pergere....
Scilicet Mariam pingere,
Opus eſt majus humanis viribus.

Aria.

Vidi, vidi Virginem;
Et mens admirabilem
Bene adhuc ſpeciem
Sibi repræſentat:
Sed ideam animi,
Ah! non poteſt aſſequi,
Quidquid manus tentat:

2.

Cælum! da artificem!
Da, qui tam amabilem
Recte pingat faciem!
Æquum eſt, quod clamo:
Clamo, quia celebrem
Volo fieri Virginem:
Clamo, quia amo.

Angel. Perſon. Ergo non perficies Iconem?
Lucas. Ah! quam vellem! ſed!...
Saltem o! ſi quis mihi oſtendat imaginem,
Quæ ſerviat ut prototypon,
Secundum quod poſſim effingere ectypon!
Angelus. Cogita,
An nihil juvare te poſſint figuræ, & ſymbola.

Chorus.

Exhibitio. Talem pinge Virginem,
Talem habet ſpeciem!
Judith. Judithæ pinge ſimilem:
Eſt mulier fortis,
Ut caſtrorum acies ordinata terribilis.
Eſther. Eſtheri pinge ſimilem:
Regina eſt, quæ adſtat Deo
In veſtitu deaurato,
Varietate circumdata.
Sponſa. Non, non armatam, non Reginam,
Sed Sponſam pinge divinam,
Ex millibus electam,
Super omnes dilectam.
Sol. Ita, ita, pinge electam ut Solem!
Luna. Imo pulchram pinge, ut Lunam!

Au-

Digitized by Google

Aurora. Ut Auroram ſurgentem,
Terra. Ut hortum florentem,
Aqua. Ut fontem uniones fundentem,
Aër. Ut Irim ex nube pendentem,
Ignis. Ut rubum in igne fulgentem,

Chorus.

Sic, ſic pinge Virginem,
Talem habet ſpeciem.

Arioſe.

Judith. Mulier Hebræa
Inter trophæa,
Palma in manibus,
Orcus ſub pedibus,

Eſther. Throni Majeſtas,
Sceptri poteſtas,
Gemmea nobilis
Lux diadematis

Sponſa. Viva formoſæ
Purpura roſæ,
Nivea candidi
Gratia lilii

Omnes tres. Propria Virgini ſymbola ſunt:

Spon. Suavis, *Jud.* Bellatrix, *Eſth.* Auguſta,
Jud. Potens, *Eſth.* Beata, *Spon.* Venuſta,
Eſth. Gloria hominum, *Jud.* Orbis Refugium,
Jud. Terræ præſidium, *Spon.* Numinis gaudium,
Spon. Cæli delicium,
Eſth. Domina ſuperum,

Omnes tres. Apta Mariæ appoſita ſunt.

Aqua. Sic fundit favores, *Terra.* Sic ſpargit odores,
Aër. Sic placet, *Ignis.* Sic ſplendet,
Luna. Sic candet, *Aurora.* Sic rubet, *Sol.* Sic ardet,

Sponſa. Sic eſt amabilis, *Eſther.* Sic admirabilis,
Judith. Sic formidabilis:

Chorus. Sic, ſic pinge Virginem,
Lucas. Non ſic pingam Virginem,
Chorus. Talem habet ſpeciem,
Lucas. Non hanc habet ſpeciem.

Lucas. Abſcedite! non placetis:
Vix *umbram* Mariæ habetis.
Angelus. Ita eſt: ſed quid facies?
Perfectam Mariæ imaginem nunquam reperies.
Suadeo, ut ſedulo conſideres ſingulas,
Et, quod perfectum eſt, de ſingulis eligas,
Ac demum unam in tabulam omnia congeras.

Aria.

Aqua gemmas, terra flores
Sacræ det imagini:
Iris veſti det colores,
Ignis vitam vultui.

2.

Sol luceat ex oculis,
Et caput cingat radiis:
Aurora genas pingat,
Et Luna frontem fingat.

3.

Judith det ſeveritatem
Sponſa puchritudinem,
Eſther addat Majeſtatem:
Sic, ſic pinge Virginem.

Lucas. Bonum, ſed difficile eſt tuum conſilium.

Ange-

Angelus. Cælum feret auxilium:
Spondeo certiſſimo.
Lucas. Sperabo in Domino.....
Quid hoc? quo ſervulus abiit ſubito?
Neſcio, quæ ſpes ſurgit in animo.
Ignotus ad ſervitium iſte ſe mihi obtulit:
Et *ſpondeo certiſſimo*
Verba ſunt plena ſolatio:
Quid? ſi ſub ſervili ſchemate cæleſtis Genius
Lateret abditus?

Arietta.

1.
Habent hoc Angeli,
Vices ut famuli
Velint ſubire,
Magnæ ſi Virgini
Poſſint ſervire.

2.
Nempe ſic homines
Volunt docere,
Quantæ ſit gloriæ
Servi Deiparæ
Nomen habere.

Lucas. Rem indagabo ... o Cœlum! o Cœlum!
Angel. * Cave, hoc feceris: conſervus tuus ſum. **Prohibet adorariſe.*
Ecce perfeci imaginem:
Veni, judica,
Num recte expreſſerim Virginem.
Lucas. O artificium! ſtupent oculi, cor ardet!
O artificium!
Angelus. Accipe, & ſimiles pinge non tam in tabulis,
Quam in hominum animis.
Lucas. En o Maria! en totum me!
O, ut poſſim facere,
Ut totus mundus diligeret te!
Accipio, & per orbem circumfero.

Hanc formam, o mortales, hanc cordi imprimite,
Vita exprimite.

Duetto.

Huc oculis, huc animis,
Adeſte! Feſtinate!
Hanc Iconem amabilem
Spectate!
Hanc formam admirabilem
Amate!
Hanc ſine periculo licet ſpectare,
Hanc palam, cum laude, poteſtis amare:
Adeſte! ſpectate! amate!

MEDITATIONIS
DE
MARIANÆ DEVOTIONIS
INCITAMENTIS

PUNCTUM I.

Dionyſii pro Lisbio Cura.

SCENA. I.

S. Lisbius. Haraldus. S. Dionyſius. S. Ruſticus.

Lisbius. Haralde, vir eſt Lisbius, non femina: & eſt virorum, ſemel ſtatuta bene amplecti fortiter, tenere conſtanter. *Har.* Sic tamen læſiſſe Deos, afflixiſſe ſororem meam, ſcio, pœnitebit. (*) *Lisb.* Inſanus ſit, quem pœnitet egiſſe bene. Stat fixum animo,

(*) *Haraldus abit.*

Digitized by Google

mo, tuum me Servum, Virgo, *publice* hodie profitebor: Nec permittam ultra, ut a meis ſubditis aliquid contra tuum honorem unquam agatur. *Dion.* Opportuni venimus. Salve dilecte in Chriſto Fili! *Lisb.* O Salvete mei Patres! ſed cur duo ſoli? *Ruſt.* Nempe ad baptizandos Neophytos trans Sequanam Eleutherius abiit. *Dion.* Totus, ut video, affectu cales. *Lisb.* Ita eſt: totus ardeo. Amo, exoſculor Divinam Virginem! O ut mecum filius, uxor, Haraldus, & omnis cognatio amet! *Ruſt.* Exemplo trahes. *Lisb.* Sic ſpero equidem, & ſpem Florillus facit, qui me ſecutus, quanquam, volente me, quod Sacra Chriſtiana ſuſceperit, adhuc diſſimulat meis, tamen admirando fervore urget, ut dejecto ex aris Mercurio hanc Iconem ſubſtituam, & *primus* eſſe Pariſiis velim, qui Matri Dei Sacellum ſtatuat. *Dion.* Eſt, quod dixi, vir bone: Contemptibilia mundi elegit Deus, ut confundat fortia! puer mihi crede, virtute baptismi fortis viros, cum ſe feret occaſio pugnæ, in pudorem ſalubrem aget. *Lisb.* Imo egit: puduit morarum me, quas exprobravit toties charus præ filio puer: Humanæ prudentiæ eſt datum ſatis, declaravi me meis, idolum amovi, Sacellum veſtivi: (*) Paratum altare ſtat: ornandæ imagini ultimam admovere manum veſtrum eſt. Imperate, quid deceat: nullis ſumptibus parcam, ut palam conſtet, quantum cupiam Deiparam coli. *Dion.* Digna eſt Senatore Pariſino magnificentia! *Ruſt.* prodigalitas ſancta! ſed quid ad hæc amici, quid Larcia uxor dicunt? *Lisb.* Nihil de me vos angite: vobis eſt, quod metuam. Nam uxor, ubi tantum auri pro Sacelli ornatu expendiſſe me vidit, exarſit ira, & Haraldo fratri ſuo amare queſta eſt. Vereor, ne quid in vos machinetur, velut aſſectores facti. Cavete! ſcitis, quid mulier avara poſſit, & furens. *Dion.* Nihil poteſt: Nam *Chriſtianus nihil, niſi peccatum, timet.* *Ruſt.* Tu tibi metue, ne quid illa tuæ conſtantiæ noceat. Scis, quid in maritos uxores poſſint. Bene currentem navim ſæpe in ſcopu-

(*) *Sacellum aperitur.*

los rapiunt Sirenes blandæ. *Lisb.* At ego maritum me esse memini, non servum. Amo uxorem, sed plus honestatem, plus virtutem amo. *Dion.* Et plus JESUM, plus MARIAM amas. *Lisb.* O Pater, exultat animus tantas oculis delicias gratulans. Non sum explicando, quid intus sentiam, cum contemplor hanc faciem. *Dion.* Et tamen inanimem tantum vultum vides. At mihi obtigit beata sors, ut vivam viderem. *Lisb.* Et poteras sine mentis excessu? *Dion.* Quibus gaudiis innataverim, DEUS novit. Aspectu amabili raptus procidissem in genua, adoraturus ut Deam, nisi fides sancta prohibuisset. *Lisb.* Credo: Nam Divinum certe aliquid hæc facies habet. *Rust.* Sic est omnino: Neque enim hæc forma accendit, sed extinguit libidinem. Vel gravissime tentatos ad scelus, unus hujus Iconis aspectus juvit, ut omnes profanæ pulchritudines sine mora sorderent. *Lisb.* Ah! bellua sit oportet, qui caducam formam præ cælesti diligit. Tria, quibus rapior, hinc effulgent, *Modestia Virginis, Amabilitas Matris, & Majestas Reginæ!* Mater, Domina, esto, obsecro, apud Filium Patrona mihi, & Advocata! .... Eja! ornate, Altari imponite! festus mihi hic dies erit, quo Sacramentum MARIÆ dicam, & *perpetuum servum* scribam, paratus, nobilem famulatum etiam fuso sanguine profiteri palam. Accingite vos: dum vos altare, ego Syngraphum paro. *Dion.* Verba dictabit amor. *Rust.* Calamum fervor reget.

SCENA II.

Accedit Florillus.

Florillus. Here. *Lisb.* Quid interpellas? En! Matri tuæ meæ Dominæ, quod urges toties, jam tandem me palam mancipo. *Flor.* O Divinum consilium! sed metuo, ne inimicus omnis boni novas moras bene coeptis injiciat, & vobis maxime formidandas, O mei Patres! *Dion.* Quid enim affers, mi Fili!

Flor.

Flor. Ah! Feſcenninus Præſes hac hora ex Liguria in urbem rediit, & adeſt ſervus ab illo miſſus cum mandatis, ut quantocyus in curiam properes. *Lisb.* Quid eſt negotii, quod ita urgeat? *Flor.* Roma, ajebat, accepiſſe mandata Præſidem, ſine mora exhibenda Senatui. *Lisb.* Romana mandata adſunt! quid? ſi in Chriſtianos ſtatuta? *Dion.* Certe odit Chriſtum infelix Roma. *Lisb.* Quidquid ſit, audienda ſunt. Dic, protinus comparitorum.* *Dion.* Eamus, Ruſtice, eamus hinc: latebras jam amare nos decet, ne cruenta tempeſtas nobiscum involvat hoſpitem tam beneficum. *Lisb.* Abſit hoc: Decreta dies eſt, hodie me Deiparæ, & hoc Sacellum conſecro. Perficere vos coepta velim, dum ſciam, quæ res agatur. In omnem caſum firmatus eſt animus mihi: Nihil veniet improviſum, quidquid venerit. Si moriendum, aut pro vobis, aut certe vobiscum moriar. *Dion.* Firma cælum, quam audio loqui, fortitudinem, dignam præcelſis cogitationibus, quas Chriſtus ſuggerit! *Lisb.* Quantum quantum eſt animi robur, vobis debetur totum, & Evangelio. O quam Sapienter quotidianam hujus Sancti Codicis Lectionem ſuaſiſtis mihi! En! ut oportune paulo ante ſe Textus ex Luca obtulit: *Dico autem vobis amicis meis*, O vere Divinam Divini Servatoris humanitatem! mancipia amicos vocat! .... *Dico vobis: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius, quid faciant: Oſtendam autem vobis, quem timeatis: timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem, mittere in gehennam: Ita dico vobis, hunc timete.* O Sententia ſalutaris! Nempe quidquid contra nitar, moriendum eſt aliquando: Morbo an ferro moriar, quid intereſt viri, ſi modo bene? At ſi poſt mortem gehenna me excipit, tum vero vere miſere mecum agitur. Patres, hic timor omnes noxios timores pellit. *Solus DEUS terribilis eſt: Deum qui timet, nihil timet, præter peccatum.* *Dion.* Plaudite Superi! cecidit in terram bonam verbi Divini ſemen. *Ruſt.* Perge fortis. Prius tamen huc iterum verte oculos: Roga

* abit Florillus.

Vir-

Virginem, ne patiatur, ut verbis facta diſſentiant. *Lisb.* Chara Mater! juva filium, & dignum tua gloria inſpira animum mihi! eo.

SCENA III.

Dionyſius. Ruſticus. Visbius. Haraldus.

Dionyſius. Salvum te Deus velit. At nos, Ruſtice, levemus capita noſtra, quoniam appropinquat redemptio noſtra! quid enim aliud mandata Romana ferant, niſi nuntium de adventu Domini? *Ruſt.* Gaudeo, quia ſi hodie venerit Dominus, inveniet vigilantem. *Visb.* Ergo in periculo Pater eſt, & cito monendus. Vah! quos rurſum video? *Harald.* Auctores turbarum vides. *Visb.* Hic ſoli? ubi eſt Pater? *Dion.* Expectare nos reducem juſſit: ipſe in Senatum vocatus abiit. *Visb.* Revoco periclitantem. *Harald.* Cave! nam ipſa ex Senatu abſentia ſuſpectum commercii cum Chriſticolis faceret. Si doceas de diſcrimine, ſatis eſt. *Visb.* Obedio. *Har.* At vos, niſi expectare vim malitis, ſine mora vos hinc proripite! ita Haraldus jubet. *Dion.* Dominus ædium? *Har.* Amicus Deorum, Larciæ frater. Oggannire ceſſate, & purgate locum! niſi properatis, expellam. *Ruſt.* Contra vim nihil poſſumus. Sed quomodo injuriam excuſes Lisbio, tu videris. *Har.* Excuſabit Feſcennius Præſes, ad quem jam ego vos traherem, niſi Lisbium amarem, quem hæc male feriata Societas parum abeſt, quin jam perdiderit. *Ruſt.* Trahe, quo vis, gaudentes ibimus: nam *Chriſtianus nihil, niſi peccatum timet.* *Har.* Jam ſæpius audivi hoc apophtegma jactari: modo ſe offert occaſio, qua apparebit, qui ſitis, heroes utique digni, quibus Furiæ Mauſolæum ſtruant. Liberate tandem oculos meos inviſo conſpectu! antiquam ego faciem huic loco reſtituam: vos, niſi me orcus glutierit, hanc domum non reviſetis.

SCE-

Digitized by Google

SCENA IV.

Dionyſius. Ruſticus. Florillus.

Dionyſius. Bene eſt, confirmor: illuxit ſuprema dies tot votis deſiderata! *Ruſt.* Illuxit ſuperabundo gaudio, dum ſpero futurum hodie, ut diſſolvar, & ſim cum JEſu, cum Maria! *Dion.* Una tamen me cura angit: Quid Lisbio fiet? quid reliquo novello gregi, poſt paſtores diſſipatos? provide, obſecro, providum ſemper Numen! ad preces, amice, ad preces nos conferamus! donum perſeverantiæ donum optimum *de ſurſum eſt a Patre luminum!* *Ruſt.* Quem nobis, Virgo, & noſtris oviculis propitium reddas! Quid tu, Florille, affers anhelus & pallens! *Flor.* Ah! fugite Patres, explorata res eſt: contra vos Feſcennius coegit Senatum, de vita agitur. *Dion.* Bonum nuntias. *Flor.* Nempe vobis, quibus mori eſt votum, ut cælo fruamini! ſed orphano mihi quid fiet? *Dion.* (*) Hunc Patrem habes, iſtam Matrem: & te orphanum vocas? *Ruſt.* Quanquam ſi eadem via eundum nobiscum tibi in cælum foret, an nolles ire? *Flor.* Inani me ſpe ſolaris: deſertus ſum, ſi vos deſeritis. *Dion.* Imo ante nos in prælium tu vocaris: Haraldus, qui hinc ejecit nos, crede mihi, arma parat adverſum te, & metuo, ne triumphet. *Flor.* Haraldus ejecit vos! O ferum hominem! ſed ego non timeo: hodie ſciet, qui ſim, cum hujus illum facinoris coram Lisbio arguam. Quo me donaſtis, hoc munus ſanctum obfirmat pectus: ſatis armatus ſum, vel ſi concitatus furore orcus irruat, invictus ſtabo. *Ruſt.* Sic places. Quodſi tamen, ut homines ſumus, cum ad rem ventum erit, trepidare cor ſenſeris, huc oculos conjice, hæc Virgo eſt mulier fortis, & fortem faciet. *Dion.* *De te nihil ſpera*, quia infirma eſt caro, *pro te omnia*, quia MARIAM amas, & ipſa te. Jam vale, fili, notas tibi repetimus latebras, ne hoſpiti fraudi ſimus. Si qua opus eſt

(*) Imagines exhibet.

Lisbio noſtra opera, cum redierit, admone: reperies orantes Deum, ut inſtanti pugnæ animos præparet. *Flor.* Servet vos nobis cælum! obedio juſſis. At ego ſic ſentio calere pectus, ut nolim latere amplius! (*) affixum pectori ſplendeat hoc ſignum palam, & ſciat orbis, quam te, & tuum amem Filium, O Virgo Mater!... Hem! nola ſonuit: ad pugnam Haraldus vocat. Heu! quod monſtrum video!

SCENA V.

Haraldus. Florillus. Lisbius. Visbius.

H*Araldus.* Gaude Mercuri! nunquam pretioſius colebaris. Sed hinc tua potentia fulget illuſtrius, quod per tuos inimicos hunc honorem paraveris tibi. Chriſticolis hanc Lararii magnificentiam debes: Triumpha!... Puer, cito Dominam ad hoc ſpectaculum evoca. *Flor.* Putas acceptum fore? *Har.* Quid hoc interrogas? *Flor.* Quia, niſi inſanam credis, tandem ultra non poteſt placere truncus altari impoſitus. *Har.* Inferi! jam tu quoque crocitare didiciſti cum corvis? ... Sic eſt: hem! palam ſignum contempti Dei oſtentat impudens. Abi ſtygis pabulum, aut victimam Deo immolo. *Flor.* Cui Deo? nam iſte tuus Mercurius unde ſe DEUM probat? Chriſtum autem ſi DEUM vocas, en jugulum! immolari gaudium eſt: Chriſtianus nihil, niſi peccatum, timet. *Har.* Portentum pueri, inſultas viro? *Flor.* Provoco. Sed herus redit. Ah here, quæ eſt hæc audacia viri, qui te abſente reſtituit idolum aræ, quam tu hodie Sacram Deiparæ honoribus cupis! nunquid ut dejiciam, jubes? *Lisb.* Vah! Spectaculum inſolens! hoc auſit aliquis domi meæ! *Flor.* Ruat informe lignum! in ignem truncus! *Har.* Siſtis impie! *Visb.* Temerarius puer! *Flor.* In ignem! *Visb.* Non prohibes nefas, Pater?

(*) Iconem B. V. affigit pectori.

Digitized by Google

Pater? *Flor.* Imo nonne ſic jubes, here? *Lisb.* Florille places; ſed quieſce tantillum: nondum facinoris generoſi ſatis dignum Theatrum habes. Spectator ſit Dionyſius, eſt neceſſe, ut laudem feras. *Har.* Dionyſius nempe, quem ex Feſcennini adventu trepidum jam fuga abſtulit. I nunc, & Chriſticolarum fortitudinem jacta. *Flor.* Pro! quid eſt hoc? tantum virum non pudet mentiri! here! non fugit vir ſanctus, ſed cum ignominia hinc ejectus eſt domo, ab hoc Haraldo. Scio, ubi moretur? vis, ut revocem? *Lisb.* Perge celeriter. *Flor.* Inducias habes Mercuri, ſed cum rediero, væ tibi! *Har.* Rumpor ira! *Lisb.* Me vero oporteret iraſci, ſi Chriſtianus non eſſem. Nunc, quoniam manſuetudinem Chriſtus imperat, hoc interrogo, qua tu auctoritate in ædibus non tuis hæc agis tu? *Har.* Cavebam tibi, & pro te ſollicita jubebat Larcia: num injuriam feci? *Lisb.* Jubebat Larcia! dominari mihi mulierem paſſurum credis? injuriam viro facis. I, nuntia uxori, ſollicitudinem de me ponat: non ita imprudens ſum, ut opus ſit conſilium a femina petere. *Har.* Atqui video te a Senatu abeſſe, qui contra Chriſti aſſeclas convocatus eſt, quid? hoc viri prudentis conſilium vocas? *Lisb.* Poſtquam audivi, cur ſit coactus, non decebat intrare. Decernant collegæ de abſente, quod volent: Lisbius nihil, niſi peccatum, timet. *Har.* Non diu amplius inſultabis. Blasphematur Mercurius, contemnitur ſoror, puer petulans exſibilat virum, & Lisbius ridet! hoc ferat Haraldus! vindicabo. *Lisb.* Pueros ſic terre! Lisbius nihil, niſi peccatum, timet. *Visb.* Ah! Pater!

SCENA VI.

Lisbius. Visbius.

Lisbius. Et tu adhuc ingemiſcis, mi fili? *Visb.* Nempe quia ſic ego infelix Filius ſum, qui Patrem habeam Deorum hoſtem. Felix eris, ſi Patrem ſequeris. Aut age, quod tibi in me diſpli-

cet ſacinus; quod minus dignum videtur viro prudente, ac nobili? *Visb.* Per Matris lacrymas, per meam orbitatem, per familiæ luctum precor, ut accedas Senatum, quo es vocatus, neque adeo te ipſum prodas, ac opes, famam, honores, vitam improvide prodigas. *Lisb.* Senatum accedam, qui contra Deum coactus eſt, quem a me coli noſti? *Visb.* Ah! contra Deum! in quo tu ſtipite Deum aſpicis, ego vix hominem video. *Lisb.* Scilicet non habes oculos meos. Tamen, ſi hoc ſolum petitur, fiat, quod petitis, accedo Senatum. I, nuntia Matri. *Visb.* Irrides Pater? *Lisb.* Serius loquor: Accedo Senatum, & Romana mandata audiam, at, non ut probem, audiam. Cum legentur, fili, cum tumens ira Præſes noſtram repoſcet ſententiam, palam aſſurget Lisbius, palam affixum cruci attollet Deum, & diplomatis damnabit ſævititem. I, nuntia Matri. *Visb.* Heu! quid loqueris, chare Pater! quod facinus meditaris immane, barbarum, horridum, execrandum! *Lisb.* Facinus Deo glorioſum, mihi utile. Eo. *Visb.* Ah! ſiſte, obſecro! jam muto preces. O ſi quid filius poteſt exorare Patrem, ne quæſo, Senatum intra! in quas me miſerias projicis! *Lisb.* Sine. *Visb.* Sinam in mortem ire? non ſino. Per quidquid charum, quo ruas, cogita. *Lisb.* Cogitatum eſt ſatis. Si Patrem diligis, premis veſtigia. Sequere! in cælum imus. *Visb.* Ah! ſi in cælum imus, cur ſine Matre eam? Si occideris Pater, quid mihi, quid Matri fiet? vive, obſecro! Si errare videmur tibi, errores dedoce? diſſimula tantiſper, ſi quis: quis ſcit, lætus an non tandem venturus ſit dies, quo pectus impletum virtute ſupera audeat profiteri fidem tecum, quam refugit modo, eumque, quem colis tu, ego & Mater pariter colamus Deum. Miſerere Pater! *Lisb.* Hem! nunc loqueris aliquid. Spes iſta vincit. Utinam hæc adſit hora brevi, qua tu, & Mater ceſſetis amare me, & cor totum meo donetis, qui ſolus amorem meretur, Deo! Senatum, quoniam ſic vis, accedam, & qua licet, perſonam etiam diſſimulabo: num ſatis hoc tibi? *Visb.* Satis Pater! nunc amas me. *Lisb.* Jam

tu

tu viciſſim hoc agas velim, ut advenas, quos adducet Florillus, hic domi occultes meæ. Cave, ne quid illis aut ab uxore, aut ab Haraldo contingat mali. Secus ſi fiat, qui ſim, quantumcunque reſiſtatis, clamabo palam.

SCENA VII.

Visbius. Haraldus.

Visbius. Beaſti me. O factum bene, quod falſam ſpem ruenti in exitium objecerim Patri! nunc exarmanda & Mater erit. Felix ades, Haralde! *Har.* Quid triumphas? *Visb.* Diſcuſſæ nubes ſunt, redit Sol. *Har.* Eja! *Visb.* Mutavit mentem Pater, & abiit in Senatum. *Har.* Serio? *Visb.* Sic eſt. *Har.* Mútaverit ſe Lisbius, non ſe mutavit Haraldus. Stat vindicare me, & ulciſci Mercurium. *Visb.* Pueri petulantia virum non lædit. *Har.* Niſi petulantiam Vir approbet. Vidi, ſenſi ſarcasmos, quibus illuſit Lisbius mihi, cum inſultaret Haraldo Florillus. *Visb.* Crede avuncule, alius jam eſt parens: in Senatum ivit. *Har.* Et ego ad præſidem eo, ad quem jam præceſſit Soror. *Visb.* Mater ad præſidem ivit? quid factura? *Har.* Accuſatura virum rebellem Diis. *Visb.* Pro miſerum me! non erit rebellis ultra: num centies dicam? *Har.* Quoties voles, non credam tamen. Pereat, qui odit Deos! *Visb.* Tene hæc decet loqui? te Matrem ſic concitare? Ah! ſi quid amas cognatum ſanguinem, miſerere Visbii, parentem ſerva! *Har.* Amicus tu, amicus parens, ſed magis amici Dii. Atque ut intelligas, quam non ſim inimicus Lisbio, hoc ſcito, non id me agere, & Sororem, ut ipſe pereat, ſed ut pereant inviſi Deo advenæ. Si mentem, quod ais, mutavit parens, agat, quod petet Præſes, & ſuo etiam ſuffragio publice Dionyſium & aſſeclas damnet. Sic probabit, qui ſit. Faciet? *Visb.* Ah! Haralde, non ſufficiat tibi, quod ſe diſſimulet parens? *Har.* Hem!

trepidas! ſentio, fucum facis: nihil mutavit ſe Lisbius, ad Præſidem eo. Tu, ſi Patri caves, hoc cave, ne qua evadant advenæ, & cum illos Florillus adduxerit, blando ſermone detine, donec ſatellitium adſit a præſide. Sic conſules Patri. *Visb.* Sic ſcilicet! *Har.* Conſilium bonum conſulo: nam abſciſſa radice facile areſcet arbor, & ereptis Magiſtris Diſcipulus mutabit ſententiam.

SCENA VIII.

Visbius. Florillus.

Visbius. Miſerande Pater! doleo, quas pateris vices. Et quid jam ego faciam? Haraldo, an Patri obſequar? Servatos hic advenas cupit, ille perditos! ... At en! quid adeo ſolus puer, & cur triſtis? *Flor.* Ah! ſine me Lisbio loqui: ſcelera forum obſident, furor plateas tenet: Eleutherium vidi captivum ad Præſidem trahi: Dionyſium & Ruſticum non inveni: forſan ambos jam carcer habet. *Visb.* Utinam! Tu celer in curiam perge, & rem Patri nuntia. *Flor.* Quid ais? in curia reperiam herum? *Visb.* Sic aio: perge ocyus. *Flor.* In curiam herus nunc? Quid cogitem? *Visb.* Juva Mercuri, & ſerva parentem mihi. Pro! quanti me fluctus jactant. Amor, Dolor, religio, ira, metus velut multiplici ariete hoc pectus quatiunt ... juvat tamen Haraldo obſequi, & ſi nondum capti ſunt, captivos Præſidii advenas ſiſtere, ut eorum cruciatibus forte commotus parens aliud conſilium capiat. Fallor! an ipſi intrant? Salvete, o boni Viri! quousque vagi vos ipſos inſeritis laqueis, quos Præſes tendit? domum Parens offert, ubi latere ſecuris liceat, nam Matrem ego placabo vobis.

SCE-

SCENA IX.

Visbius. Dionyſius. Ruſticus.

Dionyſius. Dominus JESUS pro hac humanitate gratiam tibi referat! ſed de latebris jam non eſt cura: hoc te oramus, valedicere ut Patri liceat: nam ad Præſidem imus, ut moriamur, ne moriantur pro nobis alii, quos hoſpitii ſuſpicio premit. *Visb.* Imo ſervate vos nobis, ut poſſitis prodeſſe. Tuto latetis poſtquam perſuaſimus parenti denique, ut in curiam iret, & ut priſtinæ ſacellum formæ reſtitueretur, permiſit. *Dion.* Heu! infelix Lisbi! ſic credam mutatum eſſe animum tibi! *Ruſt.* O boni cælites, ſuccurrite miſero, & reddite mentem bonam! *Visb.* Quid exclamatis? non eſt diverſus a ſe Pater, videri tantum cupit, donec Cælum ſerenius rideat. *Dion.* Non licet ſic fingere, & hæc ſimulatio ſcelus eſt. *Ruſt.* Et qui erubuerit Dominum JESUM coram hominibus, erubeſcet & ipſe eum coram Patre ſuo. *Dion.* Unus eſt Deus, unus Dominus: gravem injuriam *uni* facit, qui colit *plures* honore pari, graviorem, ſi truncum aut lapidem, graviſſimam, ſi juratos hoſtes Numinis, & miſerabiles ad æterna incendia damnatos Spiritus æquali cultu dignos eſſe, per execrandum mendacium profitetur. *Visb.* Excuſationem tamen meretur mendacium, & ſimulatio, quam extorquet neceſſitas: niſi per hoc medium, mala extrema non effugiet parens. Jactura opum, honoris, famæ, & officii, inſuper exilium, egeſtas, carcer, cataſtæ, tormenta, & terribilium omnium terribiliſſimum, mors imminet, mors violenta, infamis, atrox? *Ruſt.* Hæc tu mala extrema vocas, quæ pueri noſtri, & puellæ Romæ nuper cum riſu ſuſtinuerunt? O bone Visbi, prudentis eſt, *inter duo mala* minus eligere: tormenta minatur Tyrannus, tormenta Deus, ille momentanea, æterna iſte: quid prudentia imperat? cui parendum eſt? *Visb.* Si tam rigidum habetis Deum, quis ei ſervire velit? *Dion.* Ah! exoptanda ſervitus eſt, imo unice exoptanda, & ſola. Ecce

vix

vix homo eſt, qui non ſerviat homini: Ruſticus civi, civis nobili, nobilis principi famulatur: & tamen hominibus, O Visbi, ſi nemo ſerviret, mirandum non eſſet, quia raro fit, ut ad præſtandum homini ſervitium magna aliqua utilitas alliciat, rarius, ut impellat æquitas, rariſſime, ut neceſſitas cogat: verum de Deo noſtro, ſi qualis ſit, recte animo concepiſſes, mirareris, fieri poſſe, ut vel unus ſit hominum, qui non fideliter obediat, promptusque ſemper etiam ad difficillimum obſequium ſit: adeo nihil eſt hac ſervitute *æquius*, ſi conſideres Dominum, nihil *utilius*, ſi attendas mercedem, & ſi ad ipſam hominis conditionem reſpicias, *nihil neceſſarium magis*. Sine, obſecro, quoniam huc nos ſermo deduxit, paulo pluribus explicemus, quam ſit harum conditionum utilis conſideratio, & ad ſolatium tibi. *Visb.* Dicite: neque enim ſtolidam credo doctrinam eſſe, quam perſuadere Patri potuiſtis. *Dion.* Igitur hoc primum intellige, fieri non poſſe, ut felix ſis, niſi aut in conditione *Domini*, aut in conditione *Servi*. *Visb.* Sic eſt: nam conditio media nulla datur. *Dion.* Jam, *Dominus* ut ſis, qui ab omni ſervitute exemptus nullum ſupra ſe Dominum agnoſcere debeat, fieri non poteſt: neque enim adeo deſipis, ut credas, Deum te eſſe, qui ſolus a nullo dependet. Homo es, a Deo creatus, ergo creator eſt Dominus tui, & tu illi ſervitium debes, neque aliunde, niſi ex hac ſervitute, tuam felicitatem ſperare. *Visb.* Hoc palpo: ſed quis ſit ex tot Diis creator meus, hoc dicite. *Dion.* Poſtea intelliges: nunc hoc certum ſit tibi, *ab uno*, non a pluribus creatum te eſſe. Nam ſi in formando te plures junxiſſent operam, cur junxiſſent? aut quia unus non ſufficit? ergo impotens: vel quia libere maluit cum aliis agere? ergo imprudens fuit, quia improvide voluit te pendere a pluribus, atque adeo non uni ſoli famulatum debere. *Visb.* Video ſtringi me, ut fatear, *unum* eſſe, *unum ſolum*, qui fecit, ut ſim. *Ruſt.* Ingenuus es. Supereſt, ut, quam *intelligis* uni debere te ſervitutum *uni* ſervire velis: ſic beatus eſſe *in conditione Servi* potes, cum *conditio Domini* con-

Digitized by Google

conditioni creaturæ repugnet. *Visb.* Beatum me ut ſervitus faciat, nova mihi ſententia eſt: exponite clarius. *Ruſt.* Imo ita beatum hæc ſervitus facit, ut, niſi ſervias creatori, æternum futurus ſis miſer. *Dion.* Adverte per ordinem, quid docearis. Qui *Titulo Domini* beatus eſſe non poteſt, hoc ei ſupereſt unum, ut *Titulo Servi* beatum ſe faciat, & erit utique beatior, qui meliori, beatiſſimus, qui optimo Domino ſervit. *Visb.* Evidens concluſio eſt. *Ruſt.* Age jam, & elige, ſi potes, elige meliorem Dominum, quam ſit is, qui te creavit. Unus creavit te, & quo minus crearet te, quis obſiſtere potuit? ſolus igitur creator eſt, qui te, ſi ſervias, ut decet, beatum, & ſi non ſervias, miſerum poteſt facere, quidquid contra nitantur alii. *Dion* Ita ſicut *totum eſſe* tuum, ſic *totum bene eſſe* a Creatore pendet. Et O quam bene eſt illi, qui hoc intelligit, &, ſicut intelligit, agit! attende diſcrimen, quo differt, qui Deo, & qui homini ſervit. Homo homini ſervienti ſibi victum præbet maligne, veſtitum vel nullum, vel vilem, mercedem exiguam: non ſic Creator. Homo cum ſervo agit imperioſe, urget laboribus, incurium increpat, negligentem expellit, diligentem etiam ac fidelem vix oculo blando, aut verbo leniore dignatur: Creator quem, putas, victum præbet famulantibus ſibi? Ah! usque ad delicias, usque ad delicias amat! qua veſte induit? veſte gratiæ, O bone juvenis, veſte gratiæ ſuæ, cui comparari nullum aurum, nulli pretioſi lapides poſſunt! & quam promittit mercedem? ipſe, ipſe erit merces tua magna nimis. Neque gravia imperat, ſed leve eſt onus, jugum ſuave, & cui portando, ipſe per gratiam ſuam ſuccollat, recreans feſſum, excitans languidum, blandiens negligenti, infidelem leniter increpans, patienter ſuſtinens, nec, niſi invitus, ejiciens: qui vero fidelis eſt, eum DEUS tenerrime amat, ita ut non jam ſervum appellet, ſed vocet amicum, nec amicum modo, ſed etiam filium nominet, ac ne nomen inane putes, hæredem faciat. *Ruſt.* Et o quantæ hæreditatis! ſuſpice, chariſſime, ſuſpice! cæ-

lum eſt hæreditas tua, cælum, ille locus deliciarum, unde omnis dolor, & triſtitia exulat: Cælum, illud ſupremi Regis palatium, cujus pavimentum tot aureis Stellis collucet: Cælum, cui ſi comparas hortos principum, fimeta ſunt, ſi arces Cæſarum, tuguria ſunt, ſi Elyſiorum delicias, miſeriæ ſunt: Cælum cujus gaudia nec oculus vidit, etiam qui omnia vidit, nec auris audivit, etiam quæ plurima audivit, nec mens capit humana, etiam quæ capaciſſima eſt. Quid tibi videtur: non æquum, non utile eſt, ut ſervias Domino tam bono, pro mercede tam grandi? *Visb.* Vehementer urgetis. *Dion.* Nempe quia beatum te eſſe cupimus, futurum miſerum, niſi ſervias. Nam velis, nolis, ſerviendum eſt Creatori, neque unquam Spes emancipationis affulget. Quid enim facias? an latere inobedientia, & rebellio poterit? Deus omnia videt. An opponas te imperanti? Deo reſiſti non poteſt. Dæmones forte invocabis, quales in lignis, & lapidibus colitis, ut te juvent Creatoris jugum excutere? fruſtra es: ipſi mancipia ſunt rudentibus inferni ligata. Cæleſtes Spiritus trahes in partes? fideles miniſtri ſunt, nihil audient. Res cæteras creatas implorabis? Beſtias, elementa, orbem terrarum in ſceleris communionem invitabis? Actum eſt: orbis terrarum contra te cum Creatore pugnabit. Unum eſt reliquum, ut Deus ipſe te eximat, & a neceſſitate ſerviendi abſolvat. Sed abſit! potuit creare te Deus, vel non creare: Sed poſtquam creavit, tam neceſſarium eſt, te eſſe ſervum, quam neceſſarium eſt ipſum eſſe Deum: nam ſi tu per ejusmodi exemptionem ceſſares eſſe ſervus, Deus ceſſaret eſſe Dominus, atque quod idem eſt, eſſe Deus ceſſaret. *Ruſt.* Quodſi poſt hæc omnia adhuc inſurgis feroculus, & clamas: *Non ſerviam!* Clama, clama! fortaſſe connivebit ad tempus Creator, & ſinet te ferocire aliquantum, ſed non ideo liber es. Circumfuſum undique te Numen tenet, ſervire debes. Hoc relictum eſt integrum, num ſervire malis *ad gloriam Miſericordiæ*, beatus in cælo, num *ad commendationem Juſtitiæ* æternum infelix in inferno. *Dioh.* Denique

nique hoc habe breviter: *Servire Deo regnare eſt, non ſervire, perire.* *Visb.* Veroſimilia dici percipio ſatis: ſed a parentibus plurium Deorum cultoribus natus, & a teneris in eadem Religione educatus non ita facile mutor, ut ſubito credam, *uni Deo ſoli* me ſervitutem debere cæteros impune contemni. Colam ſi vultis, Deum veſtrum, ſed meos ſimul. *Dion. Unus* te creavit, *ab uno* pendes: a quibus non pendes, non ſunt Dii, vana nomina, trunci, miſeri diaboli ſunt, quibus ſine ſcelere non flectis genu. *Visb.* Ceſſa convitiari. Veſtrum non ſperno Deum, viciſſim ut meis maledicatis vos, non fero, non patior. Hoc tamen promitto vobis, cum tranſierit tempeſtas, quæ minatur exitium Patri, iterum de his audiam vos, ſi modo nunc moderari zelum poſſitis, & diſſimulare, quod agit Lisbius. En! adeſt ex curia redux. *Dion.* O infelix! *Ruſt.* O miſer!

SCENA X.

Lisbius. Visbius. Dionyſius. Ruſticus. Florillus.

Visbius. Amande Parens! nihil pæniteat te audiſſe ſuadentem filium: tua facilitas fecit, ut viciſſim audierim ego Doctores tuos, nec procul abſim a ſenſu tuo. *Lisb.* Sic ſapis Fili, ſic amo te. Et vos o Patres, gaudeo, videre liberos, quos metuebam jam captos eſſe. *Dion.* Lisbi, Chriſtianum ſola peccata ligant. Libertatem nobis gratularis: dole de vinculis tuis. Tu captus es ab amore tui & tuorum, captus a ſervili metu Tyranni, captus a ſcelere. *Ruſt.* Quo abiit animus ille ingens, quo illa magnifica verba: Chriſtianus nihil, niſi peccatum timet! quo heroica Reſolutio hodie Deiparæ te devovendi, & ejus famulatum publice, fuſo etiam, ſi opus ſit, ſanguine profitendi? *Lisb.* Quis iſte ſermo eſt, Patres, quid peccavi? *Visb.* O homines imprudentes, & temerarii! ſic me, ſic Patrem, ſic vos amatis! *Dion.* Tacere ſcelus eſt, quando Dei gloria periclitatur, & animæ ſalus.

Lisb. Quid enim metuitis? alium me a me creditis? atqui idem eſt animus, qui fuit prius. *Ruſt.* Idem animus, at non idem os, non eadem opera. Quousque ſimulas, bone vir! alium te eſſe negas, alium hic truncus loquitur. *Dion.* (*) Huic debetur ara! Eja, ſi idem es, monſtrum dejice: ſic probas fidem. *Lisb.* Hoc, Dionyſi, quæſo, ne impera. *Visb.* Sic places Pater. Nec quieſcetis tandem? *Tempori* ſervire prudentia jubet. *Dion.* DEO ſervire *omni tempore*, Juſtitia exigit. *Lisb.* Sancta doctrina eſt: ſed honor idolo fieret, ſi manu virili caderet. Florille! *Flor.* Ecce me! *Lisb.* Invade truncum, dejice! ſterne! calca! *Flor.* In ignem trunce, in ignem! *Visb.* Heu! deceptus ſum infelix filius! *Dion.* *Ruſt.* decepti nos! *Dion.* Probaſti fidem, Lisbi, amplector te! *Ruſt.* Triumphas Chriſte! *Visb.* At tu pæana canis ante victoriam. Me hoc ſpectaculum cruciat! quid jam ago? *Lisb.* Te cruciet, qui non abes procul a ſenſu meo! *Visb.* Sic eram: ſed quoniam non eſtis tractabiles, i, rue in exitium ferox Pater, perge, quo furor impellit, jam nihil moror. Funus ipſe tuum, & tormenta videbo intrepidus, & nihil dolens. *Dion.* Imo exulta, fili, de ſorte tua. Mors Patris filium in eadem veſtigia trahet. Jam nunc, ſic me Numen amet, te veneror Chriſti Martyrem, qualem poſt biennium videbit Roma. *Lisb.* Hoc faxit Numen! beatum facit! *Dion.* Huc verte oculos, pro hoc morieris! *Visb.* Phanthaſma! næniæ! deliria! *Dion.* Dei mihi loquentis vaticinia ſunt. *Visb.* Jam nunc me Matri jungo, ut palam ſit, quantum decipiaris deceptor miſer.

Ad præſidem eo. *Lisb.* Perge cito: facis, quod ſuadent ſcelerum Patroni Dii.

SCE-

(*) *De Icone B. V. loquitur.*

SCENA XI.

Visbius. Haraldus.

Visbius. Facio, quod ſuadent ſcelerum ultores Dii. Eſt mihi teſtis cælum, nil ſponte ago. Cogit Deorum honor calcare amorem Patris. *Har.* Vah! nigro notanda calculo infelix dies! *Visb.* Age, quid furis Haralde! in curia quid eſt actum! nempe ſubſcripſit ſententiæ contra advenas Parens? *Har.* Euge! cum Decretum Romanum Præſes legit, (audi, & ſtupe audaciam viri,) ſurrexit Lisbius, ac inſolenti faſtu decretum impium, Deorum cultum ſacrilegum, Crucifixum Deum & unum, & ſolum eſſe palam proclamavit. *Visb.* Heu me! & Præſes quid! *Har.* Preſſit iram, contentus juſſiſſe, ut Senatu excederet, & teneret ſe domi ſuæ. Nunquid eſt intus? *Visb.* Triumphat, & velut in re bene geſta plaudit ſibi. *Har.* Urget jam pœnas Larcia & ſeveras, & celeres: lictor imminet. Sed quod me in rabiem agit, hoſtes Deorum advenæ in ſuis latebris requiſiti, reperti non ſunt: timeo, ne longior fuga impios homines ſubtraxerit nobis. *Visb.* Utinam! *Har.* Quid utinam? forte jam tu etiam hauſiſti virus? *Visb.* Utinam evaſiſſent! ſaltem parens liberari poſſet a ferro infami. Nunc infauſtos bubones ſecum habet miſeræ ſortis augures: hinc illæ lacrymæ. Jacet Mercurius ſtratus Florilli manu, paratur Altare, & Sacramentum dicet Parens Dei, ut vocant, Matri. *Har.* Sic mentem peregrina novitas faſcinavit. *Visb.* Falleris: negant advenæ, hunc in Gallia cultum novum eſſe. Nam cum idem ego nuper objicerem, interrogarunt illi, nihilne de Sibillis, nihil de Alari audiviſſem, quod jam centum, & amplius abhinc annis noſtri (*) Druidæ extruxiſſent Cornuti in ſpelunca ſubterranea, cum adjuncta inſcriptione: *Virgini Parituræ!* & addebant, Statuam ibi dedicatam prodigiis claram fuiſſe,

 teſtem-

(*) *Sunt Sacerdotes Galli.*

teſtemque aſſerti ſui Julium Cæſarem citaverunt. *Har.* Verſuti ſunt homines, & nempe ſic Patri tuo ſe inſinuarunt. *Visb.* Sed quidquid ſit, ſi Mater eſt Dei, quam illi prædicant, non ideo cæteri Dii noſtri ceſſant eſſe Dii: iſti autem nos penitus *eſſe novos* volunt, hoc non ferendum eſt. *Har.* Et quod Majorum ritus, velut ſi deſipuiſſent omnino omnes, & iſti ſoli ſaperent, ita damnent impudenter, ferendum minime. *Visb.* Sane, niſi velimus iraſci nobis omnes Deos, ut placeamus ignoto Deo. *Har.* In nido opprimi jam iſtæ volucres poſſunt, & forte ſic placabis Præſidem Patri, ſi locum prodis. *Visb.* Te ſequor ducem. Fortunent Dii!

CHORUS.

Antiquus B. V. Cultus Monachii ſemper fit novus. *

Genius Marianus. Genius Sodalitatis. Comites.

Gen.Mar. SIſtite! tenemus Regiam
Olim Mariæ addictiſſimam.
Priusquam pergamus alio,
Trahenda hic mora eſt,
Et explorandum ſedulo,
Num adhuc vigeat antiqua Devotio.

Exhibetur Regia Monacenſis, pone quam Genius Marianus deſcendit ex nubibus.

Comes 1. Antiqua certe hic exhibet ſe
Virginis Statua *
Artificioſa, magnifica.

* *Ærea Imago proſtat inter geminas Palatii portas, cum ſuppoſita lucerna.*

Comes 2. Et ardet etiamnum candela *Symbolica.*

Gen.Mar. Omen bonum video: gaudeo.

Trio.

* *Præfecturam Sodalitatis hoc anno clementiſſime acceptavit Sereniſſimus Princeps Creſcentius Utr. Bav. & Sup. Pal. Dux &c. &c.*

Trio.

Flamma ſancta ſurge, creſce,
Magis, magis exardeſce!
Temporis injuria
Tibi ſit innoxia.
Nihil in te multa hora,
Nihil longa poſſit mora:
Ardes quo diutius,
Ardeas *Serenius!*

Comes 1. At en! commode ſe infert obvius,
Ex quo certiora intelliges,
Sodalitatis Latinæ Genius. *

* *Prodit ex aula libellum ſupplicem volvens, & ſecum plaudens.*

Comes 2. Pro ut fulget
Novis ſuperbus veſtibus!
Gen. Mar. Suſpecta res! nam quid? ſi a ſe degeneravit?
Si cum veſte *mores antiquos* miſer mutavit?
Averte Malum MATER PROPITIA!
Gen. Mar. Subſcripſit manu propria:
Magnæ Dominæ Servus Perpetuus
CLEMENS CRESCENTIUS.
Exoſculor! plaude Sodalitas!
Gen. Mar. Amice! quæ gaudia nuntias?
Gen. Sod. O Salve Mariane Genie,
Ut ades in tempore!
Nova habeo: *nova* lætiſſima,
Quibus beat iſta me Regia.
Ut mihi daret Præfectum Principem,
Iterum ſupplicavi,
Iterum impetravi. Nimirum.

Arietta.

Jam ſua ab origine
Hæc Domui Bavaricæ
Propria eſt Gloria:
Devota eſt Mariæ.
Hinc erga me affectio,
Hinc precibus, quas offero
Patulæ quotidie,
Et faciles ſunt viæ.

Gen.Mar. Gratulor tibi, & mihi. *
Magnæ Dominæ Servus Perpetuus,
Antiqua votivæ verba ſunt Formulæ,
Quibus exprimitur integra
Cultus Mariani *Subſtantia.*
Exſolviſti me uno dubio:
Eſt, eſt adhuc Principum *antiqua* Devotio.
Sed jam tu me tenes ambiguum.
Dic: *Eundemne*, qui eras olim, an video *alium*
Sodalitatis Latinæ Genium?
Gen.Sod. Nempe hæc turbat te pompa veſtium?
Fateor, & glorior: penitus *Novus ſum!*
Gen.Mar. Novus ſum! heu me .. intelligis, o bone,
Quantum contra te loquaris præjudicium?

Aria.

Suſpecta res eſt novitas,
Et caute eligenda:
Antiquitas, *Antiquitas*
Prudenti eſt colenda.

* *Legit,* 2. Pru-

2.

Pruritus res *novandi*,
Antiqua immutandi,
Plerumque eſt inutilis,
Rariſſime laudabilis,
Et fere inaniſſimæ
Partus gloriolæ.

Gen. Sod. Amice, nihil metue:
Quæ objicis, ut brevis ſim, ſolvo Philoſophice.
Dico: anxius es merito,
Si nova eſt, *quam indui*, Devotionis *Subſtantia:*
Immerito, ſi ſola nova ſunt *accidentia.*
Quid autem loquor auribus? oculis utere,
Et ut intelligas, quæ mea ſit *novitas*,
Oratorium ingredere. *

Gen. Mar. Superi! quæ me rapit Auguſta ſpecies
Cultus inſoliti,
Qualem non vidi alibi!

Comes 1. Antiquus eſt!

Comes 2. Novus eſt!

Gen. Sod. Novus, & antiquus eſt.

* *Exhibetur* novus fervor *omnium Ordinum, & Statuum, poſt translationem Conventuum in diem Sabbathi.*

Aria.

Antiquum cultum colo:
Ne vero antiquetur,
Ut *nova* conſervetur
Per adjumenta, volo.
Sic, utili conſilio,
Dum eſſe *novus* ambio,
Antiquus maneo.

2.

Devotio eſt Ignis:
Vis ignis incrementum,
Da *novum* alimentum:
Nam ſine *novis* lignis
Non diu flamma ſubſilit,
Conſumit ſe, & deficit:
Et quis eſt Flammæ finis?
Cinis.

Gen.Mar. Sapis amice! bona, bona eſt *Novitas*,
Per quam alitur *antiqua* Pietas.
O jucundum ſpectaculum!
Plaude Virgo! crevit, crevit Devotio,
Et creſcet (loquor oraculum) * * *Exhibitio.*
Creſcet amplius ſub *CLEMENTE CRESCENTIO!*

Gen.Sod. Credo vaticinio, quia novi *CRESCENTIUM*,
Et ſcio, quid poſſint exempla Principum.

Gen.Mar. Et quid non poſſint?

Duetto.

Gen. Mar. Exempla Principum
Sunt Magnes cordium:
Gen. Sod. Vel, quæ ſunt ferrea,
Ambo. Trahuntur.
Gen. Sod. Ad hoc ſe ſpeculum
Componit ſæculum:
Gen. Mar. Hunc Solem Sidera
Ambo. Sequuntur.

Gen.Mar. Ergo plaude chariſſime!
Si pergis, quod agis, agere,
Si fervorem *antiquum novis* induſtriis alere,

Hæc

Hæc erit Deiparæ
Ex omnibus Sodalitatibus
Prima in amoribus.
Ego pergo ad cæteras,
Felix, ſi tuæ ſimiles reperiam alias.
Gen.Sod. Saltem decretum eſt, *in iſto litis genere*
Nulli alteri cedere.

Aria.

Hæc decet Sodales arena
Honoris, ac meriti plena,
Certare,
Quis *DEIPARAM*
Tenerius poſſit amare:
Amemus!
Certatim amemus!
DUCE CRESCENTIO
Creſcat contentio!
Præit: ſequamur!
Certatim, *certatim* ſequamur!
Hæc ſancta, hæc digniſſima
Eſt lis *de præcedentia.*

PUNCTUM II.

S. Lisbii ex cura Profectus.

SCENA. I.

Lisbius. Dionyſius. Ruſticus.

Lisbius. Abſolvi ſyngrapham: meditari jam verba juvat, quæ dictaſtis, ut exardeat cor, & ſe devotius conſecret. *Dion.* Prudens conſilium eſt, & bona ratio. *Ruſt.* Sic incipis: *Sancta*

Maria, Mater Dei, & Virgo! verba pondus, & ſenſum graviſſimum habent. *Dion.* Quidquid de Maria magnificum diximus tibi, hac ſynopſi includitur, ſumma Sanctitas, qua ſplendet, *Sancta Maria*, ſumma Dignitas, qua eminet, *Mater Dei*, ſumma Puritas, qua gaudet, *& Virgo.* *Lisb.* Sic eſt: hæc tria omnia in memoriam revocant, quibus ad amandam Virginem me incitaſtis. *Ruſt.* Repetere juverit. *Sancta Maria!* Sanctitas, vir magne, duo complectitur, *copiam* virtutum, & *excellentiam.* Cum de copia virtutum Mariæ diximus, juſſimus te Cælum aſpicere, & numerare ſtellas, ſi poſſes: meminiſti? *Lisb.* Et jucundus aſpectus fuit, quia quocunque vertebam oculos in vitam Virginis deſcriptam in Evangelio, innube cælum apparuit, & luminibus *ſine numero* ſplendens. *Dion.* Sed numerum *excellentia* vincit, cujus magnitudinem quatuor dimenſiones efficiunt, ex quibus quanta ſit Deiparæ ſanctitas, concluſimus. *Lisb.* Recordor omnia, & primum, dicebatis, tanto major eſt virtus, quanto major eſt *promptitudo voluntatis*, qua exercetur. *Dion.* Et quis promptior eſſe potuit præ Maria, quæ ſola ſine labe Originis, unde nobis tot virtutis obſtacula ſunt, felix concepta eſt. Deinde tanto major eſt virtus, quanto *gratior eſt Deo anima*, in qua recipitur. *Lisb.* Et quis alius fuit gratia Dei plenior, ac Maria? nullus utique Sanctorum fuit, imo nec ſimul omnes: nam quid denique omnes ſunt, niſi ſervi Dei, ipſa autem Mater eſt. *Dion.* Poſtea tanto major eſt virtus, quanto *ſublimior finis*, propter quem exercetur. *Lisb.* Ah Maria, ſola, ſola ipſa, quidquid egit, nunquam diſtracte, nunquam ex impetu, nunquam ex naturæ impulſu, nunquam ex inferioris virtutis motu egit, omnia ad ſublimiſſimæ charitatis exercitium direxit. *Dion.* Denique tanto major eſt virtus, quanto *frequentius* agit. *Lisb.* Et quis actus virtutum potuit magis multiplicare, quam Maria, quæ ſola etiam dormiens rationis uſu non caruit, & nullum motum pium accepit, cui non tota virium intenſione collaboraſſet. O ſancta, o ſanctiſſi-

ma

ma anima, cujus *memoria* ſemper innatavit ſuaviſſimo mari Divinitatis! cujus *intellectus* ſemper habitavit in lumine clariſſimo ſummorum Myſteriorum! cujus *voluntas* ſemper arctiſſime adhæſit caſtis amplexibus Sponſi Divini! cujus *animus* ſemper ſerenus, noctem triſtitiæ, intemperiem iræ, nubila cupiditatum, turbines timorum ſemper ignoravit! *Ruſt.* Nempe ſic decuit. Palatium Virgo fuit, quod exſtruxit Artifex *Sapientiſſimus*, & infinite *dives*, & exſtruxit *pro ſe*, credine poteſt, quod pepercerit ſumptibus? *Lisb.* Vis dicere, cui de gratiæ magnitudine, qualem de Maria prædicatis, aliquod dubium eſt, illum neſcire nempe, quantam Virginis dignitatem hæc verba efferant: *Mater Dei.* *Dion.* Dignitas eſt, quam admirari præſtat, quam laudare. Relativa ſunt Mater, & Filius: igitur quam parum explicare poſſum, quid ſit eſſe Deum, tam parum poſſum dicere, quid ſit eſſe *Matrem Dei.* Neque tamen, o Lisbi, (dicere auſim,) neque tamen hic titulus eſt, quo illa maxime compellari gaudet, niſi tertium addas, *& Virgo:* hoc illi nomen placet, quia Virgo Virginum eſt, *Virgo prudentiſſima* quæ cum Maternitatem recuſaret, ut ſervaret virginitatem, admirabili prodigio & hanc ſervavit, & illam obtinuit: *Virgo veneranda,* quia tantæ verecundiæ, ut vel cum Angelo loqui metueret: *Virgo prædicanda*, quippe tantæ cautelæ, ut, quanquam confirmata eſſet in gratia, tamen ita cuſtodiret ſenſus, & pericula fugeret, ac ſi fomite non careret: *Virgo potens*, quia, cum vixit in terris, ſolo aſpectu, cum regnat in cælis, ſolo nomine Aſmodæum fugat: *Virgo Clemens*, quia tenere compatiens miſeris, qui in cænum prolapſi ſunt, modo opem implorent, & ſurgere ſatagant: *Virgo fidelis*, deſerens neminem, niſi a quo prior deſeritur. *Lisb.* O Superi! quam dulce pabulum mentis vel in uno verbo offertur. *Visb.* Pater! *Lisb.* Iterum turbas? non ſum Pater Filii, qui hanc Matrem non colit. *Visb.* Aliud volo. Nunc ſape ſaltem, & hanc imaginem conde: jam cum ſatellitio propinquus Haraldus ad-

eſt, ad tribunal rapturus hoſtes Deorum: aut trade, aut ſimul trahent. *Lisb.* Bonus es nuntius, ſimul ibimus. Sed properandum Sacramentum eſt, quo me Virgini voveam, ut fortior in prælium eam. *Dion.* Accede igitur, ecce Mater tua! *Lisb.* Domina mea! *Ruſt.* Accipe ardentem cereum, Symbolum amantis animi! *Lisb.* O Maria, tu ſcis, quibus incendiis hoc pectus æſtuet, ut te videam jam non in imagine, ſed vivam, immortalem, glorioſam! Magna Domina, quanto beneficio devincior tibi, cum in ſervum accipis miſellum hominem. *Visb.* Ah! Pater, Haraldus adeſt! *Lisb.* Heu! pudet ſerviiſſe hactenus profanis gentium ſimulacris, ſerviiſſe concupiſcentiis pudet. *Dion.* Adeſte Angeli, ad hoc ſpectaculum! propinqua Visbi, diſce, quod docet Pater. *Visb.* Metus, & dolor diſcerpunt cor: meus non ſum! *Lisb.* Nunc, nunc unum adoro Dominum, tuum, o Virgo, Filium, unam veneror Dominam, te, te unam! tuum me ſervum perpetuo gloriabor. Teſtis hæc ſit ſyngrapha, teſtes Cælites, teſtis cordis arbiter Deus, teſtis ſanguis, quem jam profuſum eo. *Dion.* Rumpe coſtas pectus, & ſpatium concede gaudio, quod mentem obruit. *Visb.* Heu! jam ingreſſus eſt miles. *Lisb.* Obvius venio: Virgo juva. *Dion. Ruſt.* Eamus, & moriamur!

SCENA II.

Perſonæ omnes.

H*Araldus.* State hic. * *Lisb.* Amice ſalve. *Har.* Amicus non eſt Haraldo, quisquis eſt hoſtis Deorum. Præſidis imperium fero acerbum, & grave. Aut tuo quoque calculo hos damnes ſeductores, neceſſe eſt, aut damnas te. Satellites in veſtibulo ſtant. *Lisb.* Lubens trado me. Chriſtianus nihil, niſi peccatum, timet. *Dion.* Det tibi Dominus vitam æternam Haralde,

* *Ad Satellites.*

ralde, pro nuntio tam beato. *Ruſt.* Hæc eſt dies, quam fecit Dominus! *Lisb.* Dies, qua videbimus Dominum, & Dominam a dextris ejus! fili! tibi hoc ſacellum commendo: cave, mutes, quod ſtatuit Pater. Primum in Gallia dicatum eſt *Virgini Parenti*, alterum poſt illud, quod Majores noſtri dicaverunt *Virgini Parituræ*. *Dion.* Felicibus eſt dicatum auſpiciis: nam ſic mihi præſcius animus loquitur: Huic Fundamento inædificabitur Regnum Chriſtianiſſimum, & Studioſiſſimum honoris Mariani. *Ruſt.* Cadentibus nobis tu adverſus hoſtes defendes te, & portæ inferi non prævalebunt! *Lisb.* Sic triumphas! ſic magnificas nomen tuum! hac ſpe jam felix ad palmam eo. Visbi, non me ſequeris? *Visb.* Ah! *Lisb.* Inutilis gemitus eſt. Video, nondum es fortis ſatis: eris autem, ſi poſthac pro Patre hanc Matrem ames. Ama, & vale. *Har.* Per ſtygem, delibera, quid agas, Lisbi! *Lisb.* Quid moras injicis? in cælum propero. *Dion. Ruſt.* In cælum! *Visb.* Sic abiit Parens! *Har.* Mira Feſtinatio fuit. *Visb.* Miſer ſum! *Har.* Ceſſa, nihil gravius patietur Pater: cum procul apparet mortis larva, etiam pueri rident: propinqua vel viros terrefacit. *Visb.* At non Chriſtianos, qui nihil, præter peccatum timent. Heu! video perſiſtet pertinax Pater. *Har.* Hoc ne permittant, exorandi ſunt Dii. *Flor.* (*) Vah! magnum Deum, de quo tantillus ſupereſt cinis! *Har.* Quid tu hic, puer? *Flor.* Herum volui. *Visb.* Jam ulciſcuntur in Patre Dii Sacrilegam, quam feciſti, injuriam ſceleſtus Flagrio! inter lictores Lisbius gemit. *Flor.* Et hæc ultio Deorum eſt? En (**).... hoc ſunt veſtri Dii! ego ad herum propero, in vincula, in necem, in cælum, in cælum! *Har.* Ut te Styx atra glutiat infamis puer! combuſti Mercurii effudit cinerem ſcelus! hoc audent pueri: & miraris, iratos huic domui ſævire Deos! Eja! Si Patrem amas, placa offenſa Numina! par pari refer! hanc iconem lacera, everte aram! *Visb.* Haralde, age, quod tibi videtur. Me intus cupido urit, videndi, quid Patri fiat.

SCE-

(*) *Prodit cum cineribus Mercurii cremati.* (*) *Diffiat cineres.*

Digitized by Google

SCENA III.

Haraldus. Florillus.

H*Araldus.* Agat, quod agit Lisbius: pereunte illo vivet Haraldus felix. Hic dies triumphi mei! Eja! aude Haralde aliquid, quod laudent Dii! Superſtitioſum Altare ruat, & conſciſſa imago cremato parentet Mercurio. Sic decet. (*) Quid hoc Schediaſma vult? *Sancta MARIA, Mater DEI, & Virgo,* Lisbii hæc manus eſt, hoc Sigillum. *Tuus vivam, & moriar tuus! ..me totum tranſcribo tibi ... & totus mundus diligat vos O JESU, O MARIA, amores mei! ... mancipium devotum ex aſſe, Lisbius.* Profecto fervuit vir: & quid ſic rapuit; ... Modeſta eſt facies, nihil leve ... in fronte Majeſtas ſedet, ſine ſuperbia.. in genis decor, ſine protervia ... in labiis rubor ſine petulantia ... nihil elatum in ſuperciliis ... & oculi ſpirant Divinum aliquid .. vere vultus amabilis eſt. Deam mihi aliquam videre videor: quin ſentio intus flammarum aliquid, & quod inſolitum eſt, ſinè fœtore: purus ſe amor movet: non ſatior aſpectu: ... quid agis imbellis anime! .. rapior penitus! .. pro Dii! totus evanuit furor! num ego Haraldus ſum vindex Deorum! .. vinco me! ulciſcor Deos! ruat ara, ruat! *Flor.* O JESU ſolatium meum! quis mihi det mori pro te ad heri exemplum mei! *Har.* Quid audio? occiſum jam eſſe Lisbium, ais puer? *Flor.* Felix obiit: ego hoc a moriente ſpolium vindicavi mihi. *Har.* Ergo in ſuperſtitione pertinax hæſit? *Flor.* Impium edictum Cæſaris rurſus, ut approbaret, oſtendit Præſes, quod ille indignans ſceleri laceravit protinus, omnes publice Deos execrans, unumque ſe adorare Chriſtum profeſſus. Fremuit barbarus, & ſine mora abripi juſſit, ac capite plecti. *Har.* Sic meruit rebellis Diis, & Cæſari. Quid autem advenis? *Flor.* Ah! jam & ipſi trahuntur ad necem: ſolus ego in-

(*) *Reperit formulam, & contemplatur imaginem per intervalla.*

Digitized by Google

infelix mori prohibeor. Jo! Haralde, tu mihi hanc gratiam fac: vindica crematum a me Mercurium, occide me. *Har.* Sentis tandem ultores Deos imprudens puer! meruiſti mortem: ſed vitæ gratiam facio, ſi facinus deteſtandum expias facinore melior. Age, hanc aram dirue, Iconem crema. *Flor.* Crudelis, impie! an ego vitæ gratiam petii? deteſtor Deos! Chriſtum amplector! amo MARIAM! mori, mori, hoc votum eſt meum. *Har.* Audacule! ſi adeo mori cupis, cur ex arena fugiſti? *Flor.* Injuriam facis: non fugi. Redire huc Dionyſius juſſit, ut his armis *Sacellum contra Haraldum defenderem. *Har.* Inſultat puer. Intelligo: moram increpatis & lentam vindictam, O mea Numina! Tandem obedio: ruat ara, ruat! *Flor.* Me vivo, plus ultra non feres pedem! *Har.* Vah!.. ſed quid ambigo? Spectate Dii, adeſte furiæ, mactabo vobis hoc fruſtum pueri. *Flor.* Cervicem porrigo: Accede! feri!

SCENA IV.

Visbius. Haraldus. Florillus.

Visbius. O prodigia! prodigia!.. heu! quid ferrum micat! *Har.* Victimam mactabo ſtygi. *Visb.* Siſte, aut in me verte, ſum Chriſtianus! Florille ſurge, me feri Haralde, ſum Chriſtianus! *Har.* Fulmina Jupiter, quam vocem audio! *Visb.* Prodigia, Haralde, vidi, quæ ſi vidiſſes tu, fores, quod ego ſum. *Flor.* Nempe triumphat Chriſtus! *Har.* Narra tu. *Visb.* Tua Soror Larcia, Mater mea, obſtupeſce admirabilem eventum rerum! *Har.* Nempe immota adſtitit ſupplicio viri? *Visb.* Occiſa eſt. *Har.* Occiſa Soror? *Visb.* Et Chriſtiana! *Har.* Mentire aliud, hoc non credo. *Visb.* Occiſa, quam vere vivo, & Chriſtiana. *Flor.* O ſtupenda virtus Chriſti! *Har.* Non credo. *Visb.* Audi ſaltem. Patris & trium advenarum morti inſultans adſtabat mulier, cum inaudito prodigio ſe repente mu-

* Crucem obiicit.

tavit. Dionyſii capite plexi corpus nempe ſe attonitis omnibus erexit in pedes, decuſſum caput levavit ſolo, & per 40. paſſus deferens, in ſinum Paulæ viduæ poſuit. Dum nos ſtupemus, repente Mater jam impos ſui, Chriſtiana ſum! clamat, & in mediam lictorum turmam proſilit, a quibus, ne plures traheret, juſſu furentis Præſidiis necata, ſecuta eſt Patrem, poſt breve certamen æternum felix! *Flor.* O cælum, & cur hanc ſortem mihi invides? *Har.* Quæ hæc ſunt monſtra? *Visb.* Opera ſunt magni DEI, quem iſta Virgo peperit. Haralde, ades! ad iſtam aram aut me occide, aut mecum magnæ Dominæ, ejusque filio æternum ſervitium jura: ſum Chriſtianus! *Har.* Quo trahor!.. ſacrilege Chalybs peri! magnus eſt Chriſtianorum Deus magna DEI Mater! ſtratum, Virgo, Haraldum vide, & immania deprecantem ſcelera! heu pudet diutius ante oculos tuos morari! *Visb.* Glorioſa Domina, imus & nos, & moriemur pro te. *Flor.* Imus audacter: *Chriſtianus nihil, niſi peccatum, timet.*

ME-

MEDITATIO II.

VERÆ DEVOTIONIS SIGNA.

ARGUMENTUM.

POst conſiderata MARIANÆ Devotionis *Incitamenta* ordo poſtulat, ut *Signa* contemplemur, ex quibus *vera* Devotio *à falſa* diſcernitur, ne forte idem nos pernicioſus error corripiat, quo paſſim credulum vulgus decipitur, *damnari non poſſe, quisquis Deiparæ quomodocunque devotus ſit.* Vir Sapiens, ſi forte tranſilire torrentem, & in alterum littus transferre ſe cupit, baculum, quo fulcire ſe cogitat, diligenter prius examinat, firmusne, ac ſolidus, an fragilis, & arundineus ſit. Hoc éſt, quod hodie agimus, atque ne longe abeamus, ſicut *Incitamenta* Devotionis ex Formula Mariana eruimus, ſic in eadem Ejus *Signa* inquirimus, ſpe bona freti, fore, ut *votiva oratio* ita expenſa, in orantium animis motus excitet ſolatii, fructuumque magis feraces, quam ſi obiter recitetur. Porro duæ ibi *veræ Devotionis* proprietates leguntur, *Conſtantia*, & *Puritas*. Conſtantiam promittimus, cum *nunquam nos derelicturos* Mariam, & nempe in Ipſius cultu perduraturos eſſe ſpondemus: Puritas *ad intentionem* pertinet, qua Cultum ſuſcipimus, nempe *hoc fine*, ut tandem *finem accipiat peccatum*, & aboleatur licentia *dicendi*, *faciendi*, ac *permittendi*, quod prohibet Deus, & Virgo abominatur. En lapis Lydius! applicemus noſtri cordis affectum, probemus, an ſit, qualis a Maria probatur.

In ſancto Stephano Primo Hungariæ Rege talis fuit. Ille poſt creptum ſibi Emericum Filium, Regnum univerſum B.mæ Virgini conſeeravit, Ipſamque *Reginam* eſſe voluit, *ſe Vicarium*, qui non niſi *ad mentem Dominæ* regeret: Neque quievit, donec cum idololatria, omnem vitiorum licentiam ex tota ditione proſcripſit, & ſubditos ſuos Deiparæ tributarios fecit. *Ita annales Hungariæ.* Exemplum noſtra imitatione eſt dignum, quem proinde in finem præſentis Meditationis erit

Materia. Regni Hungarici in Regnum Marianum converſio.

Puncta duo: Primum, Marianæ Devotionis pia ſuſceptio.
Secundum, Marianæ Devotionis generoſa executio.

Fructus. Rigidum noſtræ Devotionis Examen ex Signis expreſſis in Formula.

Propoſitum. Decernamus, non eſſe contenti Devotione *Politica*, quæ in bonis verbis, & geſtibus affectatis conſiſtit: *Religioſæ* ſtudeamus, quæ *Cor* jungit ori, ac operi. *In ſpecie* ſtatuamus, *certa* Devotionis exercitia *conſtanter* adhibere, *hac intentione*, non tam ut *avertamus pœnas*, quas meremur, quam ut aboleamus *culpam*, cui magis ſubjecti ſumus, aut obtineamus virtutem, qua magis indigemus. Hæc *Intentio* Devotionem Marianam *inter ſigna Prædeſtinationis* reponit: ſine hac, exiguam laudem, ſæpe etiam reprehenſionem meretur.

PERSONÆ.

S. Stephanus Rex.
Aſtricus Epiſcopus Colocenſis.
Ludolphus Legatus Conradi Cæſaris.
Moradinus Legatus Idololatrarum.
Theobaldus S. Stephani Camerarius.

PRO-

PROLOGUS.

Mariophilus docetur veram Devotionem a ſuſpecta diſcernere.

Mariophilus. Genius Marianus. Tres Cupidines.

Mario. Scribens. O *Bſecro te igitur, ſuſcipe me!* — *Exhibetur delubrum, & in eo Arca,* figura B. V. *cum idolo Dagonis repoſita. Mariophilus ſcribit Formulam.*

Cupido 1.us. Mariophile! Mariophile!

Mariopb. Nondum quieſcitis
Cupidines improbi!
Quoties monui! ... *ſuſcipe me!*

Cupido 2.us. Nihil jam turbabimus,

Cupido 3.us. En! ego collectas ex Roſariis
Corollas huc fero:

Cup. 1. Ego ſcapularia ornamenta appendo,

Cup. 2. Ego odoris varii thymiama accendo.

Mariopb. Sic laudo vos, ſic placetis,
Sic agitis, quod debetis.
Adſis mihi in actionibus,
Et præcipue, quod oro unice,
In hora mortis, Amen.

Cup. 1. Profecto ut tibi faveat, Deiparam obligas.

Cup. 2. Nam quid ultra,
Quod non feciſti, facere poteras?

Mariopb. * Bonaventuram hunc meum legite:
Intelligetis,
Quantum meæ pretium ſit operæ. * *Legit.*

Cup. 3. * Superi! quam jucunda ſe offert ſententia!
Sicut, o Beatiſſima, omnis a te averſus & a te deſpectus,

Neceſſe eſt, ut intereat:
Ita omnis ad te converſus, & a te reſpectus
Impoſſibile eſt, ut pereat.

Omnes tres. Jo! Jo! *Beatus es! Prædeſtinatus es!*
Eſt certa res!

Marioph. Sic puto: perire me, eſt impoſſibile.

Aria.

1.

Virgo, Mater, Domina,
Patrona, Advocata,
Sunt grata, ſunt dulciſſima
Mariæ prædicata:
Per iſta ego nomina
Ad aram ſupplico:
Non vana eſt fiducia,
Quam mecum affero:
Beatus ſum!
Prædeſtinatus ſum!

2.

Diffidant ſibi alii,
Dum vivo, ego ſpero:
Nec enim nudum frigidi
Sodalis nomen fero.
Certe, ni *Feſtum tituli*
Tollat oblivio,
Hanc Formulam Homagii
Quot annis renovo.
Beatus ſum!
Prædeſtinatus ſum!

Tres Cupid. *Beatus es! Prædeſtinatus es!*
Eſt certa res.

Marioph. Nullum eſt mihi dubium.
Jam, dum abeo in Oratorium,
Vos hic ſubſiſtite:
Gratior Virgini venio, ſine comite.

Cupido 1. Et quam diu durabit Devotio?

Marioph. * Hora eſt *undecima:* * *Inſpicit Horologium.*
Sub Meridiem habebitis reducem.

Cupido 2. Et deinde iterum
In antiquam ſilvam exibimus?

Marioph. Deinde iterum, quod lubebit, licebit.

Cupido 3. Optima propoſitio. Vade bonis avibus!...

Ge.

Ge. Marian. *Quorſum ita propere? * *Euntem revocans.*
Marioph. O ſalve bone Genie?
Fructum habuit Prima Meditatio.
Marianæ Devotionis *Incitamenta*
Vehementer accenderunt fervorem,
Qui urget, ut *citius ſolito*
A me fiat Formulæ Renovatio.
Gen. Mar. Feſtina lente.
Non omne, quod ſplendet, eſt aurum,
Et, quem ex gemmis adulterinis collegiſti,
Stulte tibi gratularis theſaurum.
Audivi jactantiam:
Beatus ſum! Prædeſtinatus ſum!
Marioph. Quam inculcaſti, Devotio erga Deiparam,
Hanc peperit fiduciam.
Gen. Mar. Fiduciam approbo, ſi *vera* eſt Devotio.
Sed vide, cui fidas, & devotionem examina,
Neque propterea te devotum exiſtima,
Quod interdum dicas: *Domina! Domina!*

Aria.

Devotio
Amica vitio,
Devotio,
Qua Virgo quidem colitur,
Sed Dæmon non offenditur,
Eſt arbor fructu vacua,
Cadaver ſine anima,
Lucerna ſine oleo,
Vagina ſine gladio:
Non eſt Devotio.

2.

Ut verum te Deiparæ
Demonſtres Filium,
Eja! infenſum Satanæ
Oſtende Spiritum!
Qui ludit cum ſerpente,
Quem Virgo conterit,
Ex alia Parente
Se natum prodidit.

Marioph. Intelligo,
Dagonis cum Arca offendit te compoſitio.
Gen. Mar. Jam, cum ſcriberes Formulam,
Debebas intelligere,
Et idolum dejicere,
Si quidem, ut grata Mariæ tua eſſet devotio,
Volebas efficere.
Spondes, *nihil te unquam contra illam dicturum*,
Nihil facturum, *aut permiſſurum*,
Et ſinis domi tuæ dominari Cupidines:
Hoc ſi eſt Mariam colere,
Quid erit illudere?
Marioph. Igitur doce me, quæ ſit *vera Devotio!*
Gen. Mar. Duo *Signa* ſunt, *duratio*, & *intentio*.
Refert, *quo fine*, & *quam diu* devotionem exerceas:
Quod, ut perfectius capias,
In exemplo meditaberis Regio,
Et erit hæc Meditatio
Marianæ Formulæ Explicatio.
Marioph. Totum animum applico tuo Conſilio.

Aria.

Aria.

Hem! novum Sacramentum!
Duratio, *Intentio*
Sunt duplex Elementum,
Ex quibus fit *Devotio*,
Et habet alimentum.
Hæc veritas
Ut intimas
Medullas penetret,
Maria adjuvet!

MEDITATIONIS II.

DE SIGNIS VERÆ DEVOTIONIS

PUNCTUM I.

Marianæ Devotionis pia ſuſceptio.

SCENA. I.

Stephanus Rex. Aſtricus Epiſcopus. Theobaldus Camerarius.

Theobaldus. O quam gratus venires, Aſtrice, ſi adhuc Emericus viveret: nunc tentabo quidem, dubito tamen, an ad alloquium admiſſurus ſit Princeps: ad tumbam Filii jam triduum ſolitarius gemit, & neſcio, quæ conſilia ſecum agitat. *Aſtr.* Reverentia, qua Summo Pontifici afficitur Stephanus, aperiet aditum. Ut primum audierit Aſtrici nomen, nihil dubita, loqui volet: & ſi loquetur, Theobalde, mœrore abſterſo, adhuc hodie, niſi fallor, ſe reſtituet ſuis, nam tu hoc ſcito; feliciſſima

mihi legatio fuit, ita, ut nisi ad fines Hungariæ de tristi morte Principis Filii, unicique hæredis funestus rumor aures affixisset, non ita rediissem inglorius: excipi magnifice, atque inter applaudentis Aulæ lætas aggratulationes introduci debuissem. Nunc, postquam sic placuit Deo affligere servum suum, modeste ingredi decet, ut paulatim disponatur animus, nec repente ab extremo luctu in summum se gaudium transferat. *Theob.* Credis te Mysteria loqui? falleris autem, nam de tuæ legationis argumento nos pridem edocti sumus. Rem Ludolphus garrivit Cæsaris Conradi Legatus. Nempe Titulum & insignia Regia jussus es a Pontifice petere: sed hoc scito, quod acceptare Conradus vetet, bellum & cladem minitans, continuoque infesta signa illaturus Pannoniæ, cum Stephanum vocari Regem audierit. *Astr.* Audivi, sed nihil a Cæsare metuo nobis. Pacifice transigi negotium poterit, aut si æquitati aures occluserit Cæsar, an fungi sumus, qui impune patiamur nos proteri? *Theob.* Ut simus fortes, contra duos nos non sufficimus. *Astr.* Contra duos! quis enim est alter hostis? *Theob.* Ipsi Hungari. Nam dum abes, Astrice, promulgari Princeps edictum jussit, quo quidquid supereset idolorum in Hungaria universa, dejici præcipit, & quicunque subditorum Sacra Catholica suscipere nollet, migrare alio cogitur, Patriamque deserere. Res proxime a tumultu absunt: quidam ex illis, quos ad Evangelium prædicandum alienis a fide Hungaris Princeps misit, occisi, cæteri in perpetuo mortis periculo sunt, & obsidum loco, donec ad suos responsum, quod optant, referat Moradinus hoc fine missus, ut Religionis libertatem contumaciter urgeat. Hæ turbæ, quantum Cæsaris consilio faveant, satis vides. *Astr.* Video, sed bonæ causæ assistent Superi! vivat Stephanus Primus Hungariæ Rex! fac tandem, quæso, ut audiar. *Theob.* Ingredior. *Astr.* Tua interest, Deus Magne, & tua, o Virgo Mater, ut Stephanus Rex sit, & felix sit! fidelis est, nec honorem alio

fine

fine ambit, quam propter honorem veſtrum: juvate! *Theob.* Orat Princeps, Aſtrice, & totus immerſus Deo eſt: interpellare non auſim. Proſpice. *Aſtr.* O Spectaculum dignum Angelis! *Steph.* (*) Dediſti Filium Deus: ſis benedictus! eripuiſti Filium: ſis iterum benedictus! Dominus es: quod bonum eſt in oculis tuis, fac cum ſervo tuo! *Aſtr.* Heroica oratio! *Steph.* Virgo Domina! fudi preces tibi pro vita Emerici mei! mortuus eſt! non audiſti! *Non tamen ideo derelinquam te*, non ideo minus colam. Quid mihi, quid filio magis proſit, tu melius noſti: Et *quod melius erat*, factum eſt, agente te: ita ſpero! imo ſcio, quamvis non ſentio. Rurſum erro: ſentio, ſentio, prodeſſe mihi mortem filii: nam o quis mihi animi ſenſus hoc triduo fuit, quam ſubiimis, quam generoſus, quam ſuavis, etiam in medio luctu! .. *Aſtr.* Credo equidem: vix enim eſt alia ſchola, ex qua homo ſapientior prodeat, quam ex tumba. *Steph.* Et ſtatutum eſt exequi illa ſenſa. *Theob.* Quæ illa? (**) hem vocor. *Steph.* Eja! Officio Patris datum ſatis eſt: redire oportet ad Officium Principis, Emerice vale! beatus es, quia mortuus, antequam Rex. Reſpondendum tibi *pro te* fuit in Divino Judicio, *pro aliis* nihil: at mihi Judicium duriſſimum fiet, cui luenda erunt primum peccata Stephani, deinde inſuper peccata Principis! En! hæc eſt prærogativa dignitatis, quam per ferrum, & ignem ambimus. Theobalde, jam funus tumulo inferri patior: moneantur, ad quos pertinet, ut faciant hodie. *Theob.* Triſte imperium dolentes exequimur. *Steph.* Addo lætius. Poſt funebria reddatur cultus aulæ priſtinus, & finis luctı, initium novis gaudiis fiat. *Theob.* Tam cito, Princeps? *Steph.* Hodie etiam. *Theob.* Poſt filium vixdum ſepultum? *Steph.* Sic volo. *Theob.* Obedio. Nempe jam de adventu Aſtrici certior, tale imperium facis. Ad fores adeſt, & petit admitti. *Steph.* Aſtricus? *Theob.* Ipſe, jam Roma redux. *Steph.* Opportuniſſimus adeſt: ingrediatur. Tu fac imperata.

(*) Coram tumba defuncti filii. (**) Nola ſonat.

SCENA II.

Stephanus. Aſtricus.

Aſtricus. Vive Rex! *Steph.* In tumulum abiit dimidium mei: & tu Regem me vis? *Aſtr.* Sic ludit nobiſcum Deus: ſecunda adverſis miſcet, ne deficiamus, adverſa ſecundis, ne extollamur. Quanquam quid intempeſtivo gemitu ſortem beatam plangimus, qua Filius & Pater gaudent? Rex eſt Filius jam ante te coronatus in cælis: Rex es tu, hoc jure, & titulo a Vicario Chriſti donatus in terris. Teſtem porrigo Sanctiſſimi manum, & primus adoro Regem. *Steph.* Oſculor annulum Piſcatoris. Tu mihi conſide: de negotio tam gravi, quale eſt Officium Regis, non eſt aptior conſilio locus, quam coram mortuo. Conſide. (*) *Aſtr.* (**) O Princeps Regie! num ego te Romam abiens, talem credidiſſem aſpecturum in reditu! o infelix Hungaria! o Regni jactura gravis! raptus eſt ante tempus Filius optimi Regis, & Filius unicus, & Filius talis! Ah! cælum, quod peccavimus tam grande peccatum, ut tanta nos pæna plecteres! *Steph.* Vide, Pater, ne contradicas tibi: nam antea gratulatus es Filio. *Aſtr.* Et iterum gratulor, ſed Hungaros miſeror, quorum Deus contamaciam tali pœna caſtigat. Si Emericus aut Filius impii Principis, aut ipſe Princeps impius fuiſſet, oraſſem Deum primus, ut tolleret: nunc ploro ſpes ſummas in herba periiſſe. *Steph.* Sic placuit Deo, cui blandienti oſculanda eſt manus, ferienti inclinandum caput, reverenti ſilentio honoranda diſpoſitio, & cogitandum: *Bona eſt, quoniam tu feciſti, qui totus es bonus.* Sed conſide, Pater, nam mihi de præteritis jam nulla cogitatio eſt, quia mutari non poſſunt: de futuris delibero. Conſide. *Aſtr.* Deliberas, Rex? quæ materia? quis finis? *Steph.* Titulum & jus Regis mihi Pontifex annuit: optimus Pater eſt. Sed ego hanc digni-

(*) Legit Bullam. (**) Coram tumba.

dignitatis eminentiam hac ſpe petebam, ut transferrem in Filium: Filium Deus rapuit: igitur jam delibero, an acceptanda ſit gratia. Quid ſentis tu? *Aſtr.* Princeps, ego ſuſpicio animum ab ambitione vanitatis tam alienum. *Steph.* Nempe cur ambiam? nihil mihi titulus, nihil nova dignitas proderit, cum moriendum erit. Tum enim, mi Pater, non veſtitus purpura, non ſceptro, & corona conſpicuus, non Aulicorum turba glorioſe circumdatus Rex, ſed ſolus, nudus, tremens Stephanus ad tribunal Judicis ſtabit. *Aſtr.* Saluberrima cogitatio eſt. *Steph.* Jam tu hoc ſcito: Conradum Cæſarem novos honores conferri mihi, invito ſe, pacate nequaquam ferre. *Aſtr.* Scio, legatum in aula eſſe, qui minas jactet. *Steph.* Niſi ultro cedo, veniemus ad arma adeo. *Aſtr.* Juſtum eſt bellum, quo jus tueris, quod in te Papa contulit, & Henricus probavit: Anteceſſoris nuper demortui ſolennem actum quo titulo irritum Conradus facit? *Steph.* Sit juſtum bellum, num ideo ſanctum erit? aut num ego ſoli Juſtitiæ omnia, charitati nihil debeo? quam Cæſar infert, privata fere injuria eſt, quam ut vindicem, ſi ad arma provolo, quid ponis? victor redibo, an victus? ſi victus, una cum titulo me, & meos perdo: ſi victor, tamen quanti ex meis ſuo mihi ſanguine hanc palmam ement! ut cætera belli mala ſileam, quibus, quos amo, ut Pater, mei ſubditi affligentur, nec dicam aliquid de exactionibus, de vaſtatione, de incendiis, de gravi miſeria, quæ innocentes premet: hoc unum, quod videam, incruentam eſſe victoriam non poſſe, ſufficit, ut malim cedere. Subditorum mihi tranquillitas charior eſt, quam honor meus. *Aſtr.* O ſenſus animi vere Regii! *Steph.* Accedit, Aſtrice, quod in armis plus periculi, quam ſpei ſit, & ego inſuper Religioni metuam malum peſſimum, ſi contumaces Idololatræ habeant, a quo ſuſtententur. Tot annorum labores, quos Chriſti, & Mariæ honoribus ſuſcepi, una dies diſperdet. Vides, cur ſi juri meo non cedo, Deum Judicem timeam. Nempe ſcio, bellum, ſi juſtum ſit, non ideo

ſemper licitum eſſe, idemque, quod Juſtitia permittit, non raro à charitate ſubditis debita, ſæpius etiam a Religione vetari. *Aſtr.* Serio expendiſti omnia, Princeps: ſed opponent ſe Politici, & mala, quæ vel ſubditis, vel Religioni timenda ſunt, adſcribenda invaſori eſſe dicent, a te vero non inferri, ſed mere permitti: non putas, excuſationem ſufficere, ut abſolvat te Deus? *Steph.* Profecto non puto. Nam cur ego Princeps ſum? utique non modo, ut vel ſubditis, vel Religioni, quod abſit, nulla mala inferam, ſed etiam, ut, ſi qua imminent, cum poſſum, impediam. *Aſtr.* Negabunt te poſſe ſine detrimento honoris, & cedere jure ſuo ex nutu alterius, confeſſionem eſſe infirmitatis. *Steph.* Patiatur honor meus, ne, qui potior eſt, honor Dei patiatur, & ſalus ſubditorum, propter quos ego Princeps ſum, non propter me. Deinde a quibus aliquid honor meus patietur, ſi cedo? a ſtolidis nempe, quorum qui Judicium metuit, ipſe caret Judicio: nam Sapientes laudabunt prudentiam facti. Cum enim Conrado cedo, vere me meo jure non abdico, ſed juris uſum ſuſpendo, & hoc propter prudentem metum mali majoris, quam ſit ipſa jactura juris: quis ita agentem carpat, ſi ſapit? *Aſtr.* Et Chriſtiane, & Politice ſapis, o Princeps? *Steph.* Igitur deliberatum eſt ſatis. Emerice, tu me ſic docuiſti ratiocinari: quando ero, ubi tu es modo, gaudebo decreviſſe, quod decrevi. At non hoc ſolum decretum eſt, Pater, Conrado cedere, ſed ipſo Principatu abdicabo me hodie, & quidquid poſſideo juris, digniori tranſcribam. *Aſtr.* Hic vero, Princeps, quamdiu ſpiro, contrarium Aſtricum habes. Nam quæ ſit cauſa tam novi conſilii, & qui nos regat, quis dignior te? *Steph.* Cauſæ me movent graves, ſalus animæ, populi bonum, honor Dei. Tu perge modo, & infer Coronam huc, quam, ut lego, mihi ſummus Dei Vicarius mittit. *Aſtr.* Ipſam etiam deſignas alteri? *Steph.* Videbis. Triſte triduum egi: hodie finis mœroris erit. *Aſtr.* Imo in triſtitiæ barathrum hodie totam Hungariam mergis. *Steph.* At-

qui

qui de hoc altero decreto meo, ne quidem, ut deliberetur, admittam: ita certus ſum, omnibus gratum fore, qui vere me, & Rempublicam amant. Tu coronam modo.

SCENA III.

Aſtricus. Ludolphus. Moradinus. Theobaldus.

Aſtricus. Profecto quid jam faciendum ſit mihi, plane ignoro. Theobalde, nunc intelligo, quid ſibi duo imperia velint impoſita tibi. *Theob.* Executioni utrumque dabitur, niſi poſterius iſti ſufflaminent, nam utrique gravis eſt tua Præſentia. *Lud.* Coronam Regiam Roma attuliſti, Pater, hoc ſcio, ſed magno veſtri Principis, & veſtro malo. Timete Cæſarem. *Aſtr.* Cæſarem, Ludolphe, non timeo: aliud angit. *Mor.* Nempe nos metuis, quos ad avitæ Religionis mutationem adigit Stephanus? fac, ut ceſſet urgere, & ſinat nos liberos eſſe: ſic habebit fideles, nec erit, quod a Cæſare metuat: vitam & ſanguinem immolabimus novo Regi. *Lud.* Gravis jactantia! Moradine, cum Cæſare, an pro Stephano pugnetis, parum intereſt noſtra: infeſtus exercitus in finibus vigilat, qui totam ſubmerget Hungariam, priusquam vos de obice cogitetis, quem opponatis torrenti. At tu imprudens male fungeris Legati Officio in bonum tuorum: ſpe vana, & promiſſæ fidei fiducia credis Stephanum trahi in veſtram ſententiam poſſe? metu, vir bone, metu trahetur fortius, & ſi vos jungitis arma nobis, foris & intus preſſus anguſtiis, velit, nolit, cogetur, quod vultis, agere. *Aſtr.* Superi boni! audione Legatum Catholicum loqui? *Lud.* Pro jure mei Cæſaris loquor. *Aſtr.* Cum injuria tui Dei, neque, ut opinor, ex mente Conradi, quem ego magis pium exiſtimo, quam ut per Legatum ſuum concitari ſubditos in Rebellionem velit adverſus legitimum Principem. Nempe Legationis bene obitæ gloriam accu-

aucuparis: quibus id efficias modis, honeſtis, an ſceleratis, parum es anxius, velut ſi unus tibi Deus ſit Cæſar tuus, alius nullus, quem timeas, & a quo pendeas magis. Sic prudens es! *Lud.* Convitia Popæ audio! ſic revereris Perſonæ Characterem, quam refero? *Aſtr.* Quam infamas, indignus, quem jura gentium tueantur, ac prope perduellii reus. Cave tibi! in poteſtate es, & in Aula Stephani non peccatur impune, cum Religioni fit male, quæ mei Principis pupilla eſt, & tenerrimum ſenſum habet. *Lud.* Simus amici, Præſul! fervor pro cauſa Cæſaris ſi quid licentius protulit, benigna interpretatio excuſet verbum. Hoc age tamen, ſi amas patriam, & qua polles auctoritate, ſuade Principi, ne Coronam imponat ſibi præpropere nimis: poteſt obtineri conſenſus Cæſaris, ſi differri acceptatio poteſt. *Aſtr.* Proteus es. Cæterum quid futurum ſit, hæc dies docebit totum. *Mor.* Et quid ſperandum eſt mihi? *Aſtr.* Interroga Principem: me alia vocant. *Theob.* Quod dixi, fit: Aſtrici ſeveritas, & quæ audivi, ſuſpiria Principis ad tumbam Filii, & finiendi luctus, aulæque ſuo ſplendori reſtituendæ imperium tam repentinum, loquuntur ænigma aliquod, cui non ſufficit quivis Oedipus. *Lud.* Mihi tamen neceſſe eſt, ſcire, quid fiat. *Mor.* Mihi etiam: propterea, priusquam Emerico funebria fiunt, & Scena mutetur, juvat nos Principi loqui. *Theob.* Nuntio. *Mor.* Forte ſi nos audierit, in tempore mutabit Conſilium. *Lud.* Spem omnem, quam fecerat mors Principis Filii, Epiſcopi cum corona adventus ademit. Sic inglorius ad Cæſarem redeo, infecta re, cujus ſine turbis componendæ fiduciam illi mea dexteritas fecit: infelix ſum! *Mor.* Nihil jucundius mihi ominor. Nam ut aboleat decretum Rex, quod Princeps fecit, & corona donatus a veſtro Sacrorum Antiſtite, permittat nobis ſacris contrariis, ut hactenus, ſic porro uti, quæ prudens ſpes eſſe poteſt? interea hoc tamen Ludolphe, ſcias, in partes Cæſaris nos non ituros. Stephanum, quanquam noſtris infenſum Diis, ſic amamus, ut deſer-

ſerturi Deos citius, quam ipſum ſimus. *Lud.* Affectum laudo: ſed aliud lingua retulit. *Mor.* Ad ſpeciem aliud, nempe ut tertendo moverem, & intentatum relinquerem nihil, quod nobis Principem arctius colligaret. Certe ſi per incuſſum noſtræ defectionis metum effeciſſem, ut liberum nobis Religionis Exercitium foret, eſſet amor in virum noſter omnino ſingularis, & ſupra modum. *Lud.* Quo philtro autem ſic in ſe animos rapit? *Mor.* Verbo habe: *eſt Patriæ Pater.* Charitas, qua ſui oblitus, *in commune bonum ſuorum* totus impenditur, charitas facit, ut viciſſim nos *Ipſius bono* noſtras facultates, obſequia, vires, ſanguinem, vitam impendere, cum erit opus, libenter velimus. *Lud.* Charitas nota eſt, qua ſe Princeps a Tyranno deſtinguit, qui ſubditos non ut filios, ſed ut mancipia tractat. Sed hujus charitatis Argumenta quæ habetis a Stephano? *Mor.* Tres virtutes habemus, quas in Regibus jam olim exigebant Philoſophi, & Regiæ charitatis filias appellarunt. Prima eſt *vigilantia*, qua providet, ut viri integri, & idonei Reipublicæ fungantur officiis, ſeduloque attendit, ne quis Præfectorum per abuſum poteſtatis male habeat ſubditos: ita regit ipſe, non regitur. Altera *Severitas* eſt, mixta *Clementiæ.* Qui contra Stephanum peccat, facilem veniam habet: Qui vero Reipublicæ nocuit, quisquis ſit, impunis non eſt. Ita tranquille ſui quisque laboris fructibus fruitur. Tertia virtus *Magnificentia* eſt: Regios ſumptus facit, ſed inutiles nullos: quidquid eſt opum, aut Religioni ſervit in Templis, aut ſervatur neceſſitatibus publicis, aut in pauperes funditur: ita quidquid tribuimus, redit ad nos. Tigrides nos eſſe credat, qui putat, fieri poſſe, ut talem Dominum non amemus. *Lud.* Intelligo, vos felices, atque ita inanem eſſe Cæſaris mei ſpem, quam in veſtris ſubſidiis poſuit. *Mor.* Inanis eſt. Imo ego ſic exiſtimo, ſi, ut huc usque, noſtris Princeps poſtulatis diutius ſe opponet, cedemus nos, & quod jam major pars fecit, univerſa Romano Pontifici ſe ſubmittet Hungaria, præcipue poſtquam Principem tam charum

nobis, Regis dignitate ornavit. *Lud.* Id ſi fiat, fideo colligari animos in nexum nullo diſſolubilem ferro. *Mor.* Et jam eſſent colligati, niſi plebs a Popis irritata quosdam ex Præconibus Evangelii veſtri per imprudentem ferociam occidiſſet. Irritatus enim injuria Princeps (nam ipſe viros miſerat) emigrationem indici juſſit pertinacibus in cultu Deorum. Hanc ego ut cauſam agerem, legatus adſum: nec tamen hoc urgeo multum, ut revocetur edictum, modo, ne tentetur executio, impetrem. *Lud.* Nempe ut per moram manſueſcant animi popularium, ac demum ſponte in Principis beneplacitum eant. *Mor.* Sic eſt, amice, & ego vix parum adhuc a vobis abſum. Ita, ex quo tempore hic præſens propius inſpexi Stephanum, me rapit Religio, quam quia profitetur Princeps tam Sanctus & Sapiens, non poteſt non ſancta eſſe. *Theob.* Utrique loquetur Princeps. En adeſt.

SCENA IV.

Stephanus. Moradinus. Ludolphus.

Stephanus. (*) Tu cum Aſtrico redi. Amici, ambobus redire ad ſuos licet! Ludolphe, cedo juri, amore pacis, non ero Rex: hoc refer Cæſari. *Lud.* Vive Princeps Magne! ut me Vox iſta recreat! ſic te, ſic tuos amas, ſic Conradus placatior, ultro aſſenſum facilem in decus Coronæ dabit. *Steph.* Non expecto. Corona, quam miſit Pontifex, jam a me alteri deſtinata eſt Capiti, cujus Juri non ſuaſerim, ut opponat ſe Cæſar, niſi ſuum interitum amet. *Lud.* Quod audio Conſilium novum? *Mor.* Hoc vero a nobis abſit, Princeps, ut vivo te, Regem alium patiantur Hungari imperare ſibi! *Steph.* Patientur libenter imperium novum, ut primum audiverint imperantis nomen. *Lud.* Serio, Princeps, cum titulo Regio etiam ipſo Principatu de abdicas? *Steph.* Ita hoc ſpectaculum movet. Emericum meum videtis: fingite, fuiſſe Principem, & imperaſſe, quid

(*) Ad Theobaldum.

quid ei jam ſceptrum prodeſſet, & diadematis gloria? hem vanitas! in pulverem concidit hæc omnis pompa, & ſpecioſa adulantium acclamatio denique trium verborum triſti epiphonemate clauditur: *Requieſcat in pace! Lud.* Quidquid ſit de hac Philoſophia, Princeps: hoc crede mihi: Cæſar, qui, ut tu Regis Titulum tibi arroges, invito ſe, ferendum eſſe non putavit, multo minus ut in alium transferas, tolerabit. *Mor.* Neque nos feremus. Aut Stephanus imperabit Hungaris, aut nemo. *Steph.* Stephanus imperavit, ſed inobedientibus, & contumacibus: ſuccedat, cui majorem habeatis reverentiam, & obediatis libentius. *Mor.* Ignoſce, Princeps, dandum aliquid populo fuit enutrito in cultu Deorum: ſi pateris moram, obediemus tandem, & tuo nos dicabimus Deo. *Steph.* Quousque patiar? frangat pertinaciam manus potentior, quam hæc eſt mea! ego diutius imperare hominibus nolo, qui ſubmittere caput renuunt imperio Dei. *Lud.* Non eſt hoc Conſilium, quo conſulis tuis. Atrocius exacerbatus Cæſar Regem novum, plus quam te, perſequetur: bellum, clades, vaſtitas, interitus Hungariæ imminent. *Steph.* Minaciæ inanes! nihil mille Conradi poſſunt contra potentiam Majeſtatis, cui jurare Hungaros fidem velim. Ipſum populi, quem amo, bonum ſuaſit, ut faciam, quod decrevi. Felices vos fieri cupio, mi Moradine! ut ſitis, poſtremum hoc meum mandatum eſt: *Obedite, cui obedire vos jubeo!* obedietis? *Mor.* Si Emericus ſaltem, ſi alius de ſanguine tuo ſuccederet tibi, mitius ferri hoc Conſilium poſſet: nunc, poſtquam ex te ſupereſt nullus, etiam te nobis aufers? *Steph.* Dignior, quam Emericus ſuccedet: *obedite, cui obedire vos jubeo!* obedietis? *Mor.* Quid ab alieno ſperabimus boni? aliud jube! *Steph. Obedite, cui obedire vos jubeo!* hoc jubeo, nihil aliud: obedietis? *Mor.* Si vis, ſcribam ad meos, & exquiram ſententiam. Quanquam fruſtra ſcribam: ſic amant te omnes, Princeps, ut vel ad ſucceſſoris mentionem obturaturi ſint aures, ne audiant nomen. *Steph.* Obediendo

amorem probent. *Lud.* Et de quo ego ſcribam? *Steph.* Cum juſta fuerint perſoluta Filio, cui ceſſerim, nominabo. Ita, quid factum ſit, referetis uterque ſuis: non teneo ultra. *Lud.* Igitur convaſabo. *Mor.* Et ego ſcribam.

SCENA V.

Stephanus. Aſtricus. Theobaldus.

Stephanus. Sic facite. Me juvat usque hinc, atque hinc oculos paſcere. (*) En Mater! (**) En Filius! ſuſtuliſti mihi Filium Mater, Regni hæredem unicum! cur? num odiſti nos? non puto: imo tu vis eſſe hæres mea, & Regina Hungariæ, cujus coronæ ne ſupereſſet rivalis tibi, tranſtuliſti Filium in Regnum beatius: ſic ſpero. *Aſtr.* Rex! *Steph.* Ceſſa nomen: huic debetur! *Aſtr.* Cui nempe? omitte, obſecro, triſte conſilium! tibi, non alteri, tibi Coronam fero. *Steph.* Abſit! huic, inquam, huic debetur. *Aſtr.* Quem indigitas enim? *Steph.* MARIAM, Aſtice, nomino: MARIA ſit deinceps Regina Hungariæ, ego Vicarius! quid? hoc tibi triſte conſilium eſt? *Theob.* O pietas admiranda! *Aſtr.* Divinum conſilium eſt, quod ego toto affectu complector. Sic felicem Hungariam facis! *Steph.* Nondum explicavi me ſatis. Coronam huc pone. *Theob.* Auro, & gemmis gravis o quam ſplendide hoc caput cingeret! *Steph.* Ridiculus es. Magnificentius ſplendebit in capite, quod nulla poſthac mors decalvabit. Verum ut bonus eſt Sanctus Pontifex, qui tantum honorem mihi! unde mereor! *Aſtr.* Zelus tuus meretur. Lacrymas non tenuit Papa, cum ego, quanta pro Religione feciſſes, narravi. Et poſtquam attentione ſumma audivit enumerantem ſibi, quot Apoſtolicos viros in tuas Provincias miſeris, quot monaſteria fundaveris, quot templa immenſis ſumptibus ædificaveris, & magnificentia plus quam Regia ornave-

(*) Ad Iconem B. V. (**) Ad tumbam.

naveris, quot demum vitæ inculpatæ ſanctiſſimis exemplis, ad fidei ac morum correctionem petraxeris, quot alios per idoneas decreta, & ſapientiſſimas leges Deo lucratus ſis, ſui præ gaudio pæne impotens optimus Pater, hem! exclamavit, quanta bona præſtare poteſt Princeps unus! & ſi plures Stephanos haberet Eccleſia, quanta foret! ſit Rex! & ut ſciat orbis, quam ſit Rex diverſus ab aliis Regibus, qui ſuum tantum Regnum dilatare deſiderant, non, quod eſt Regnum Chriſti, appelletur *Rex Apoſtolicus! Steph.* Hic titulus, Pater, ſi vere ſim talis, hic titulus ſolatium feret. Si me Magnum, ſi Potentiſſimum, ſi Auguſtum vocatis, quid mihi ſupereſt mortuo? Magno tumba, Potenti ſepulchrum, Auguſto pulvis. At ſi Apoſtolus ſum, enimvero Magnus, Potens, Auguſtus æternum ero. Huc usque parum fui, & titulus, quo me honorat Pontifex, votum fuit, ut ſim, non encomium, quod fuerim. Ero autem, non ſi Rex ero, ſed ſi Reginæ Vicarius. Rex *ex ſenſu ſuo* imperat populo, Vicarius *ex ſenſu Regis:* hoc eſt, quod poſthac agam. Nolo eſſe Rex: MARIA ſit Regina Hungariæ! ego ut Vice-Dominus nihil mihi poſthac decernendum putabo, *niſi quod credidero, velle MARIAM, ut decernatur.* Fierine poteſt, ut hæc mens mea alicui meorum diſpliceat? *Theob.* Mens Sancta, mens Divina eſt! *Aſtr.* Sic ex Hungariæ Regno Regnum Marianum facis. O jucunda cogitatio! *Steph.* Si probas, Præſul, age, Regulas Mariani Regiminis ſcribe. Qua ratione Pontifex Vicarius Chriſti eſt, ſimili ego Vicarius MARIÆ ero. Tu mihi Marianæ voluntatis interpres eſto: ego faxo, ut hæc voluntas Stephani adhuc hodie ſit nota Budæ, & paulo poſt fiat univerſæ Hungariæ. I, ſcribe leges: poſtquam illatus tumulo Emericus ultimos honores receperit, novum Regimen auſpicabor. Nunc ſolum ſinite, Coronam ut Virgini liberius offeram. *Aſtr.* Igne tuo accendis me, Rex! eo, ſcribo.

SCENA VI.

Aſtricus. Theobaldus.

Theobaldus. Quodſi hoc demum non eſt vere Devotum MARIÆ eſſe, neſcio, quid inſuper exigatis. *Aſtr.* Imo hoc utique ſatis eſt, ſed quam ſingulare in Stephano, tam rarum in aliis. Nos, mi Theobalde, videmur nobis heroes eſſe, quibus Virgo multas, & magnas gratias debeat, ſi forte ac Eccleſiam MARIÆ ſacram inviſimus, ſi aliquoties ſalutamus, ſi perigrinationem, ſi jejunium offerrimus. Atqui iſta Devotionis aliquando *ſigna*, non ipſa *Devotio* ſunt. Devotio vera eſt *prompta voluntas exequendi, quod Deipara cupit*, & ex hac Regula examinari actus reliqui debent, qui *actus Devotionis* vocantur. Si *ex prompta illa voluntate procedunt*, vel ſaltem *ad illam diſponunt*, merentur nomen: ſecus, *ſigna ſunt*, quæ ſignificationem non habent. *Theob.* Exemplum Stephani clarius docet, quid velis. *Aſtr.* Nempe hoc volo: ſicut Stephanus *Regnum*, ſic *quisque ſe* regere ſtatuat *ex legibus Marianis*, hæc ſolida devotio eſt. *Theob.* Sed quas tu ſtatuis leges? *Aſtr.* Selectas Regi dabo. Interim ego, Theobalde, & tu illuſtri exemplo Regis utamur in bonum noſtrum, & cum illius Devotione noſtram comparemus. Si enim noſtra Devotio non eſt *Religioſa*, quæ *cor* jungit ori ac operi, ſi mere *Politica* eſt, quæ in quibusdam bonis verbis, & geſtibus affectatis conſiſtit, ſi denique actus illi, quibus Virginem veneramur, neque *ſigna* ſunt prompti animi ad præſtandum, quod Virgini placet, neque *media*, quibus *hoc fine* utimur, ut hæc promptitudo naſcatur paulatim, non eſt, cur in noſtra devotione nobis placeamus: umbra devotionis, & ſpecioſa larva eſt, non devotio. *Theob.* Nimirum ſi cum Virgine agimus, quod ſolemus inter nos in Aulis agere, hoc improbas tu? *Aſtr.* Omnino hoc improbo. Alter alteri obviat, ecce tibi! componitur vultus ad lætitiam, cor-

corpus ad reverentiam, os in ſermonem mellifluum! O ſalve, clamatis, ſalve amice ſuaviſſime! ut me recreat hic occurſus! ut gaudeo te valere! O ſi ſe offerret occaſio, qua demonſtrare poſſem, quo in te animo ſim! hoc ſcio, neminem eſſe poſſe, qui te amet ſincerius! *Servus* tibi ſum ex aſſe *Devotus perpetuo*. *Theob.* Sic loquimur, & ipſe habeo non paucos ſic mihi devotos ſervos. Interim ſæpe opus obſequio fuit, & nemo ſe movit, quin fuerunt ex iisdem aliqui, qui etiam occultis artibus machinabantur exitium. *Aſtr.* Exclamare hic licet: *O benedicta lingua! O maledicta manus!* ſed jam hoc interrogo: quanti æſtimas tu ejusmodi bona verba? *Theob.* Nauci, flocci, nihili! *Aſtr.* Idem igitur de Virgine cogitemus: noſtra illam, quæ vocamus, *complimenta* non fallunt: prudens eſt, & vere Devotum ab Hypocrita bene deſtinguit. Quanquam diſcrimen ſolidum jam ab ipſo mundi exordio ipſe Deus revelavit, quando ſerpenti maledicens dixit: *Inimicitias ponam inter te, & Mulierem, ſemen tuum, & ſemen illius*, ut adeo non ſit de progenie Virginis, qui non eſt *inimicus peccati*. Qui peccatum perſequitur, idque non modo *in ſe*, ſed & *in ſubditis ſuis*, atque hoc fine, *ut finem accipiat peccatum*, ſuis obſequiis Virginem orco terribilem ſibi devincit in auxilium, hic vere *Devotus MARIÆ* vocetur, præcipue ſi Dovotionis ſuæ Exercitiis, præter hujus *intentionis* puritatem, etiam adjungat *conſtantiam*, qua probatur ſinceritas. *Theob.* Quid igitur de illis ſentis, qui *hoc fine* ſuſcipiunt cultum Deiparæ, non ut obtineant gratiam, qua *culpam* fugiant, ſed *hac fiducia*, quod ope Virginis evaſuri ſint *pœnam? Aſtr.* Et adeo *hac intentione*, ut licentius peccent? Theobalde, iſti idolum Dagon volunt cum Arca Dei componere. MARIA eſt *Refugium peccatorum*, ſed non *Patrona ſcelerum*, & dicere: *Ora pro me, Virgo, ut vitam, quam ago, poſſim impune agere, & poſtea ſancte mori*, eſt oratio temeraria, ſtulta, ac prope dixiſſem, blaſphema. Nos, ſi ſapimus, ſervemus in cultu Virginis *finem*

& *modum*, quem ſervat Stephanus. *Theob.* Libenter diſcam, & avidus videbo actum, qui mihi *ſolidæ Devotionis* exemplar ſit: nam hoc certum eſt mihi, niſi per MARIÆ gratiam, vix obtinebo a Deo gratiam, qua ſalvus fiam.

CHORUS.

Ex parabola de Virginibus fatuis oſtenditur, vanam eſſe ſalutis fiduciam, quæ in tenero erga B. V. affectu fundatur, & effectum non habet.

Virgines fatuæ, ſive animæ ſui incuriæ. *Janitor*, ſive Mors, quæ utriusque æternitatis portam aperit, & claudit.

Virgo 1. O Infortunium!
O miſerrima miſeria!
Virgo 2. In quam præcipitavit nos
Imprudens ſecuritas,
Virgo 3. Et maledicta *pigritia*.

Exhibetur clauſum Sponſi Palatium, ad quod tres fatuæ plangunt.

Trio.

O tonitru tremendum!
O verbum horrendum,
Neſcio vos!
O ſi quis nos juvare,
Si ſponſum exorare
Pro nobis poterit,
Huc celer ſit,
Audiat nos!

Virgo

Virgo 4. *Heu me! lampadem refero
Vacuam oleo!
Dormiunt omnes: mercatorem non invenio,
Vel unicam qui venderet unciam.

* *Prodit 4ta, & 5ta.*

Virgo 5. Nempe nox eſt: cum erat dies, debuimus emere,
Si noluimus in quærendo oleo operam perdere.

Virgo 4. O ſi Sponſus ſaltem adhuc per horam
Faceret moram!

Virgo 1. Vota ſunt inania, ſorores chariſſimæ:
Jam enim Sponſus intravit,
Et cum illo Sociæ reliquæ,
Et ſera adamantina *clauſa eſt Janua.*

Virgo 4. Malum grave, calamitas maxima!
Sed pulſate: & forte aperietur!

Virgo 2. Pulſavimus, clamavimus:
Aperi Domine: reſpice nos!

Virgo 3. Reſponſum eſt voce terribili: *neſcio vos:*
Repetitur Chorus: o tonitru, *ut ſupra.*

Virgo 4. Quanquam, cur alios inclamamus?
Audite me, Sociæ,
Suadeo, ut nos a Sponſo ad Sponſam vertamus.
Eſt Domina clementiſſima,
Ita me docuit Experientia.

Aria.

Tenere a teneris
Nomen amo Virginis!
Et quicunque caſus ſit,
Quo Mens mihi triſtis ſit,
Quando clamo:
Virgo! Amo!
Frons ſerena rediit.

Digitized by Google

Mugitant tonitrua,
Geminentur fulmina!
Mariano Pallio
Tecta minas rideo:
Virgo tutum
Præbet ſcutum,
Sub quo nihil metuo.

Virgo 1. Profecto optimum eſt tuum Conſilium.
Jamque mihi haud paulo facilior meat anhelitus,
Et oppreſſus mærore reſpirans animus
In Sponſæ laudes ſe cupit effundere.

Virgo. 2. Novum juvat in hanc Januam tentare impetum:

Virgo. 3. Præcine!

Aria.

1.

Virgo 1. Maria te laudamus!
Te profitemur Dominam,
Te Matrem prædicamus.
Tu ama Filias,
Tu juva Famulas:
Aperi!

2.

Maria te laudamus!
Quot ſtellæ ſunt, tot aureis
Coronis te ornamus.
Sic coronatam te,
Da, detur cernere:
Aperi!

3.

Maria te laudamus!
Tu es ſalutis anchora,
In te, in te ſperamus!
Ne fallat nos hæc ſpes,
Tu cura noſtras res:
Aperi!

Janitor. Quousque, Puellæ fatuæ, clamoribus inconditis
Hanc Januam infeſtabitis?

Virgo

Virgo 1. Bona verba, Oſtiarie:
Nam, cur per te laudes Sponſæ
Non liceat canere?
Janitor. Quia *non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris.* Eccl. 15.
Virgo 2. Vir bone!
Janitor. Talis ſum, quales ſunt, qui ad me veniunt,
Cum bonis optimus,
Cum malis peſſimus. (*)
(*) *Mors peccatorum peſſima.* Pſal. 33.
Virgo 3. Vir optime!
Janitor. Nempe hæ Mortem movebunt blanditiæ!
Virgo 4. Vir auree!
Janitor. Seræ ſunt veſtræ næniæ,
Nec amplius de tempore.
Virgo 5. Heu! actum eſt! periimus Sociæ!
Virgo 4. Imo non eſt certius tempus clementiæ,
Quam, quo fiunt nuptiæ.
Janitor. Niſi clauſæ jam ſint Januæ.
Virgo 1. Sponſa, Sponſa,
Si ſupplices adeſſe nos nuntias,
Nunc, nunc miſerebitur maxime.
Virgo 4. Certe, quæ præſtitimus,
Non poteſt obliviſci obſequia.
Virgo 2. Aut tot peregrinationes,
Virgo 3. Tot Formulæ Marianæ Renovationes,
Virgo 5. Tot recitata Roſaria,
Virgo 1. Tot Sabbatina jejunia,
Omnes. Tot aliæ Devotiones a nobis exercitæ
Num erunt ſine fructu, & irritæ?
Janitor. Crudæ, ingratæ animæ!
Quam meruiſtis,
An non abunde mercedem jam recepiſtis?

Aria.

Nulla fructu vacua
Cultus Mariani
Sunt exercitia.
Quod fructum non ſenſeritis,
Veſtræ hoc pigritiæ,
Dementiæ, malitiæ,
Stupori imputate,
Animæ ingratæ!

2.

Quod præ tot aliis?
Qui pridem perierunt,
Felices vos vixeritis:
Quod toties prolapſæ
A caſu ſurrexeritis:
Oppreſſæ conſcientiæ
Quod aliquos
Huc usque ſtimulos
Non obiter ſenſeritis:
Quod denique
Adhuc non perieritis,
Quod pridem non arſiſtis:
Sunt gratiæ,
Quas unice
Mariæ debuiſtis!
Quid? non mercedem integre
Condignam recepiſtis?
Negate!..
Animæ ingratæ!

Janitor. (*) Sed hora eſt,
Qua veſtræ Sorores ad ſidera,
Vos ibitis ad tartara!
Feralis tuba inſona!

(*) *Exhibitio.*

Quinque Fatuæ *Chorus.* *Janitor.*

Quo fugimus! quo fugimus! Cum adeſt vitæ terminus.
O aurium tormentum! Inane eſt lamentum.
O Virgo, Mater gratiæ, Hic fatuæ fiduciæ
Judicium ſit mite! Hic finis eſt: (*) *perite!*

(*) *Terra hauriuntur.*

Janitor. Vos autem, niſi malitis ſimiliter decipi,
Diſcite denique,
Quantùm in Mariana Devotione poſſitis confidere.
Ego Mors, Cœli Janitor, & inferni,
Rem totam verbo doceo ſolide: attendite.
Maria omnibus ſibi Devotis impetrat gratiam,
Nulli Gloriam.

Aria.

Deipara
Oranda eſt pro *gratia:*
Sed *Gloria,*
Eſt merces, *merces eſt,*
Non *Eleemoſyna.*

2.

Pro gloria *ſudandum* eſt:
Non datur otiantibus,
Non impetratur precibus,
Sudandum eſt,
Et gratiæ,
Quam obtines a Virgine,
Mature, ſancte, ſtrenue
Cooperandum eſt.

Digitized by Google

PUNCTUM II.

Marianæ Devotionis Generoſa Executio.

SCENA. I.

Aſtricus. Theobaldus.

Aſtricus. Quod igitur felix, fauſtumque Regi, ac Regno accidat, conſcripſi leges, quas eſſe puto ex mente tua, o Virgo Domina! in has jurabit Princeps devotus tibi! fave! gloriare in ſervo, cui ſimiles utinam multos habeas! *Theob.* Opportunus occurris, Præſul, Rex impatiens expectat te: funus elatum eſt, mutata veſtis, ſplendori priſtino reſtitutum cubile Regium, parata omnia, quæ actus tam pius exigit. *Aſtr.* Solus deſideror! num admonita Aula eſt? *Theob.* De abdicatione imperii, quam Princeps præſetulit, varius rumor eſt: & voluerunt ex Primariis aliqui Regem accedere, ut diſſuaderent ſententiam: non admiſit. *Aſtr.* Nempe ne diſtraherent animum, qui totus uni debetur modo Mariano affectui. Prudenter actum eſt. *Theob.* Interim ille miris caloribus ardet. Emerici ſui ita penitus jam oblitus videtur, ut ſi decennium ab ejus morte fluxiſſet. Cum auferretur ex oculis funus, unum auditum ſuſpirium eſt: orbaſti me filiis Mater, ut eſſes Regina tu! probo ſanctam ambitionem: felix Hungaria eſt, ſi erit tua. Deinde lacrymans ad filium, *requieſce in pace*, dixit, Emerice mi, & ora pro me. Mox autem ut ſublatum cadaver fuit, cum pulla veſte totum exuit Patrem, & factus eſt Rex. Hoc habitu proſtratus ad Iconem Virginis en! procubuit. Princeps, Aſtricum vides.

SCE-

SCENA II.

Aſtricus. Theobaldus. Stephanus.

Stephanus. Aſtrice, Corona Regni ſubſtrata pedibus MARIÆ jacet: Regina ſit! ego Vicarius! ut regam ex mente Dominæ, leges lege, in quas jurandum eſt. Genibus flexis audiam, quid præcipiat Servo Regina Hungariæ? *Aſtr.* Ut juſſeras, Princeps, ſelegi leges, ex quibus ad mentem MARIÆ regas. *Steph.* Audio. *Aſtr.* Prima: *Religio ſancta ſancte, publice, & magnifice colitor! Steph.* Decet: honor Filii tuo tibi eſt potior, hoc ſcio, o Mater! imo non honorat Matrem, qui negligit Filium. Sic igitur eſto: unus Deus, una Religio! præter hanc nulla habeat in Hungaria locum: hæc autem palam oſtentet ſplendorem dignum Deo, quem colo. *Aſtr.* Sapientiſſimi Regis hæc æmulatio eſt. Judæ proditoris vox fuit, *ut quid perditio hæc?* Judæ poſteritas eſt, quæ ſtabula cupit eſſe cultiora, quam Templa, & Salomon ab ipſo Deo laudem aliam majorem non tulit, quam ab immenſis ſumptibus in templi ſplendorem profuſis. *Steph.* Et tamen ille *figuram in Arca* coluit, ego *veritatem in Ara* adoro. Igitur ſic eſto, ut vis, o Virgo, Religionem ſanctam ſancte, publice, magnifice, colam. *Aſtr.* Secunda lex: *In conſiliis hæc eſto Regula: non eſt conſilium aut prudens, aut felix, quod MARIA eſſe comprobatura non videatur.* Ipſa enim *Sedes Sapientiæ* eſt, a qua nihil judicatur eſſe utile, quod non ſit honeſtum. *Steph.* Video lumen, quod diſcutit nebulas, quales conſulentium animis ſæpe perturbati affectus inducunt. Eſto: nunquam probabo conſilium, niſi quod credam a MARIA probari. *Aſtr.* Tertia: *Officiis magni in Republica momenti nemo admovetur, niſi cujus promotio judicetur Magnæ Dominæ jucunda accidere.* Juſtitiæ diſtributivæ hæc Regula cavet, & contra acceptionem Perſonarum pugnat, per quam fit, ut requirantur *Officia pro hominibus*, non homines

pro

pro Officiis. *Steph.* Video grave malum, quod ex hujus legis negligentia Reipublicæ imminet. Esto: non promovebo quenquam, quem tu, MARIA, promotum nolles. *Astr.* Quarta lex: *An quisque Officialium suo fungatur Officio, ita in vigilator, ut nemo subditorum cogatur querelas suas ad Deiparæ thronum deferre.* Vicarius es, rationem Dominæ pro te, & pro tuis Officialibus reddes. *Steph.* Timeo displicere Dominæ, præcipue, si forte inter male oppressos quidam ex ipsi charioribus essent. Esto: non committam, ut quis ita prematur a meis, ut cogatur a me ad tribunal MARIÆ appellare. *Astr.* Quinta: *Nullum scelus publicum esto impune, maxime quod teneræ Virgini magis abominabile est, & facilius grassatur in multos.* Hic Zelus Marianus habet, in quo se exerceat. *Steph.* Si Regnum Hungariæ Regnum esse Marianum volo, patet, quid me facere deceat. Esto: vindicetur honestas morum! nihil detur licentiæ! impudentia expellatur! *Astr.* Sexta: *Cum exteris bellum nullum suscipitor, nisi quod vel pro Deo sit, vel certe Deiparæ Patrocinium apud Deum mereatur.* *Steph.* Atrox malum est bellum, quod nemo prudens eligat, nisi coegerit malum majus. Esto: non erit hostis mihi, nisi qui hostis Dei, aut Deiparæ fuerit. *Astr.* Septima demum: *Erga miseros misericordia exercetor, si probi sunt, sicut erga MARIÆ Filios, quos illa foveri cupit.* *Steph.* Sic vicissim misericordiam mereor. Esto: pauperes mihi ut fratres erunt. *Theob.* Profecto hoc est vere devotum esse. O ut ego sic regam me, ut ille Regnum! *Steph.* Scripsi totum: sigillum imprime. Jam ad rem. Regina mundi! Mundi portionem exiguam, Hungariam meam tibi trado: me abdico omni jure dominii, quod huc usque exercebam: tuum sit omne jus, dispone, ut lubet. Ego, quoniam sic ipsa exigis, munus Vicarii agam ex legibus tuis: in has juro! si aliter egero, aufer munus, gradu dejice, substitue meliorem. Testis voluntatis seriæ hoc diadema esto, quod ex sacris manibus acceptum impono sacro Capiti, cui me, & meos æternum subjectos cupio. Eja! impera!

SCE-

SCENA III.

Perſonæ omnes.

Ludolphus. Quid lego? prodigium! prodigium lego! *Theob.* Quid hæc exclamatio vult? *Lud.* Cito, Theobalde, cito ad Regem me! *Theob.* Ad Regem, ajs? vide, ne erraveris: nam Cæſar tuus Stephano hoc nomen negat. *Lud.* Non amplius negat: ſine, adorem Regem! *Steph.* Ludolphum audio. *Lud.* Rex magne vive, & felix impera! hoc momento mihi Epiſtola venit, qua Cæſar jubet, ut te adorem, & Regiam Coronam gratuler. *Theob.* O vere prodigium! *Aſtr.* Sic amat MARIA. *Steph.* Quid ſic repente mutavit mentem Cæſaris? *Lud.* Prodigium inſigne ſcribit. (*) In finibus Hungariæ ſtabat Exercitus noſter, diviſus, ut ſcitis, in turmas plures, ut pluribus ſimul locis irrumperet, cum primum tu Regis nomen uſurpare auditus fuiſſes: cum ecce! decima quinta Auguſti die. *Aſtr.* Qui feſtus Virgini Aſſumptæ fuit! *Lud.* Ad ſingulos Copiarum Duces litteræ perferuntur Cæſaris manu certæ, quibus quisque ſuos jubebatur reducere in patriam, bellumque omittere. Redeunt: Cæſar miratur primum, deinde iraſcitur, demum conjuratione perfida actum eſſe, quod fiebat, ſuſpicatur. Verum illi prolatis litteris imperium exhibent. Obſtupuit Cæſar, & continuo placidus has ad me exarat, quibus deſcribit prodigium, & ſic concludit: nolo cum Sancto bellum gerere! i, ſaluta Regem meo nomine, pacem ora, & amicitiam offer. *Steph.* O quanta es Virgo, & quam bona! *Aſtr.* O felix novi Regni auſpicium! *Theob.* O beata electio! *Steph.* Pax Cæſari cum Hungaris ſit: Amici ſumus! *Mor.* Quid lego? prodigium, prodigium lego! *Aſtr.* Quæ nova exultatio eſt? *Mor.* Triumpha Rex! triumphat DEUS

(*) *in vita.*

tuus, & DEI Mater! *Steph.* Obruis me deliciis Virgo! quod gaudium narras? *Mor.* Lego, quod ſcribunt mei. *Tandem eorum, quos miſit Princeps, ut fidem Chriſti prædicent, converſatione ſancta, doctrina ſana, & multis ſupra naturæ ordinem prodigiis fracta pertinacia eſt: ceſſimus veritati, idola dejecimus, Papas expulimus, Chriſtum colimus DEUM, & MARIAM Chriſti Matrem reveremur. I, nuntia hoc gaudium Principi, ut amet nos, & amori in nos ſuo fructus tamdiu exoptatos gratuletur.* *Steph.* Enimvero gratulor mihi! dilataſti tibi Regnum, o Magna Domina! dilata mihi cor, ut amem te amplius! *Aſtr.* O dies digna annalibus! *Theob.* Exulta Hungaria! *Aſtr.* Regnum eris feliciſſimum, quamdiu eris Marianum! *Steph.* Ceſſate privatos plauſus: publica lætitia ſit! ſciat Aula, ſciat Hungaria, quod MARIA ſit Regina Hungariæ, & Stephanus MARIÆ Vicarius! *Omnes.* (*) Magna Domina! Magna Domina! Magna Domina!

ME-

(*) *Sic Hungari Mariam compellant.*

MEDITATIO III.
VERÆ DEVOTIONIS FRUCTUS.

ARGUMENTUM.

INcitamenta veræ Devotionis Marianæ, & *Signa* consideravimus: ut consideratio Materiæ tam suavis, & utilis amplitudinem totam exhauriat, supereſt, ut de ejusdem *Fructibus* meditemur.

In laudata toties Formula Mariana gemini recensentur: Primus est, quod *vere sibi Devotis* Mater Propitia *in actionibus omnibus suis*, secundus, quod *præcipue in hora mortis* assistat. Utriusque auxilii luculentum Exemplum in S. Elzeario Comite damus, qui sua erga Virginem Devotione obtinuit, primum, ut vitam inter mille peccandi occasiones Status sui conditioni annexas *innocentissime*, deinde animam post difficilem agonem feliciter superatum *sanctissime* egerit. *Ex vita.* Erit igitur præsentis Meditationis

Materia. S. Elzearius ex sua erga B. V. devotione Beatus.

Puncta duo: Primum, S. Elzearius beatus in vita.
Secundum, S. Elzearius beatus in morte.

Fructus. Examen serium, *quid* ex nostra devotione nos, & *quo Fundamento* speremus.

Propositum. Statuamus removere ex animo, quidquid nostram fiduciam potest dubiam facere. *In specie*, ex S. Elzearii exemplo colere decernamus castitatem congruam

Digitized by Google

Statui, & vitium contrarium fugere, quippe quo vix aliud magis *Virgo* abominatur.

PERSONÆ.

S. Elzearius Comes.
Adalbertus Dalphinæ Frater.
Juſtinus Canonicus Pariſinus.
Erneſtus Cubicularius.
Ludovicus Adalberti Filius.

PROLOGUS.

Mariophilus *ſolidæ Devotionis* Marianæ primum *fructum* experitur *in via.*

Mariophilus. Genius Marianus. Cupidines.

Cupido 1. ſive concupiſcentia oculorum.

BEne habet:
Fons aquæ vivæ undique
Eſt clauſus indagine:
Vagus cogetur Mariophilus
Venire ad me,
Et ex hac *Ciſterna* ſitim reſtinguere.
Tu Mariane Genie, qui miſerum vulneraſti,
Tua quid tibi proſint artificia,
Ex nubibus proſpice....
Bella eſt fabula. (*)
Sub iſtis veſtibus

Exhibetur ſilva, ciſterna, & fons Symbolum devotionis, ex cujus exercitio vires reparamus ad alacriter in via *pergendum, ſi conſtanter, & bona intentione utamur, præcipue tentationum tempore, & inter peccandi pericula.*

(*) *Veſte peregrinantis ſe induit, ut facilius fallat hypocrita.*

Secu-

Securus lateo *Mundi Genius:*
Ipſe mihi placeo in meis fraudibus.
Jo! meus iterum, meus erit Mariophilus!

Aria.

Eſt certa res:
Hæc *aqua* (*) dementat bibentem,
Quo cupio, traham volentem:
Ignara fraudis anima
Sequetur me in devia.

(*) *Nugæ nugarum avertunt a cura ſalutis, & devotionem impediunt.*

2.

Periiſti Mariophile!
A cælo aberrabis:
Et pœnas arrogantiæ
Contempto Mundo dabis.
Captus es! mactatus es!
Eſt certa res.

Cupido 2. ſive concupiſcentia *carnis.* Jam age Perſonam ſtrenue.
Hora favet, ut injuriam vindicemus,
Qua ſuis ejectos ædibus
In hoc deſertum compulit Mariophilus.

Cupido 3. ſive ſuperbia *vitæ.* Appropinquat jam laſſus oppido,
Et refocillationis æſtuans deſiderio.
Refice, & tecum retine,
Donec declinaverit dies, & ingruerint tenebræ.

Marioph. Heu me! heu me!

Cupido 1. Gementem audio: ite in latebras,
Et, quas conſtituimus, parate inſidias.

Marioph. Jo! hic aquam video, qua vires reficiam!...*
Quid hoc? prohibeor!

* *Fons eſt cinctus retibus.*

Ah! *ſiti* emorior! (*)
Cupido 1. Quem audio? quid video?
Marioph. O quisquis es, da mihi bibere!
Cupido 1. Superi! pectus hiat terribili vulnere!
In latrones, in latrones incidimus!
Neceſſe eſt fugere!
Marioph. Erras amice, non me latro percuſſit:
Eſt vulnus amabile.

(*) *Dum ſumus in via ſemper ſitimus ſolatia, vel vana, vel ſpiritualia.*

Aria.

Lento itinere (*)
Statueram petere
Cæleſtis Solymæ
Palatia:
Cum ecce! repente de cælo
Proſpiciens Amor hoc telo
Armavit ſe,
Percuſſit me,
Et uſſit viſcera.

(*) *Tepide tendebam ad Celum, antequam Maria fervorem accenderet.*

2.

Telum gratiſſimum!
Vulnus ſuaviſſimum....
Mira dulcedine
Pectus eſt hilare!
Sed ſitis, ah! ſitis eſt gravis!..
O Amor! ah! ſitis eſt gravis!
Tu juva me,
Et aridæ
Succurre animæ!

Cupido 1. Miſeret me:
Sed idem me preſſit malum, quod cruciat te.

Hiero-

Digitized by Google

Hieroſolymam, ſicut tu, (*)
Intrare deſidero:
Sed, dum ferventius ambulavi, prope ſiti exarui.
Fontem circumſpicio:
Undique, neſcio, cujus invidia, inacceſſum invenio.
Ergo coactus neceſſitate iſthic conſideo,
Et ex ciſterna vires reficio.
Idem tibi poculum offero: ebibe!
Si quid credis experto,
Refocillaberis certo,
Et perges alacrius iter facere,
Me etiam, ſi finis, comite.

(*) *Omnes dicunt: volo ſalvari.*

Marioph. Vah! tu potuiſti bibere aquam tam fœtidam,
Ex puteo tam turbido?
Ego non poſſum: nauſeo!

Cupido 1. Et tamen dicis: ſitio?

Marioph. Ah! ita eſt. O Amor Mariane, O Amor,
Sitis me premit aſpera! *Echo.* Spera!

Marioph. Jo!.. Eſt aliquis, qui mihi ſubveniet?
Echo. Veniet.

Marioph. Ah! ſentio: illudit mihi, qui clamat. *Echo.* Amat.

Marioph. Amas, & ceſſas venire? *

Gen.Mar. Adſum! rupta ſunt retia:
Ingredere! ceſſabis ſitire.

Marioph. O Amor! Amor mi!.. jo Socie, nunc libet bibere!

Cupido 1. Jam ſatur ſum.

Gen.Mar. Quem tu compellas Socium?

Cupido 1. Peregrinus ſum

Gen.Mar. Suſpectus es, quia dicis te ſaturum.
Exhibe ſarcinam, aut!... (*)
Hem! teneo mundi genium, latronem impium!

(*) *Detegitur hypocrita arma ferens ſub toga viatoria.*

Marioph. Boni Cælites! quantum evaſi periculum!

* *prodit amor ruptis retibus.*

Cupido

Cupido 1. Vah! cur non occidi te! (*) (*) *Aufugit.*
Marioph. O Amor, tutor optime,
O Amor ter benefice!
Gen.Mar. Jam bibe, vires refice, vulnus elue!
Grandis tibi reſtat via,
In qua, niſi quis ſe ex hoc fonte reficiat,
Neceſſe eſt, ut deficiat.

Aria.

Ad fontem aquæ vitæ
Huc animæ venite:
Salutis hæc eſt vena,
Virtute cæli plena!
Venite! haurite!

Omittite ciſternam:
Hinc bibitis ſolatium,
Hinc verum refrigerium,
Hinc vitam ſempiternam:
Venite, haurite.

Marioph. Vere ſentio pretioſi fontis virtutem,
Quam laudas: ſentio,
En! Momento vulnus coaluit: valeo, vigeo!
Jo, curram, & non reſpiciam,
Donec in patriam tot votis exoptatam perveniam.
Gen Mar. Laudo Propoſitum!
Sed nondum propterea (*)
Poſitus extra periculum
Jam tenes viæ terminum.
Adhuc vivunt latrones,
Et nox, quæ te obruit,

(*) *Præter ſolatium in tædiis affert devotio Mariana etiam auxilium in tentationibus.*

Mul-

Multiplex obtegit tibi præcipitium.
Itaque caute progredere, (*)
Et *in periculis, in angustiis, in rebus dubiis,*
Quam ibi vides procedere,
Respice Stellam, voca Mariam!

(*) *Oritur stella Mariana.*

Marioph. O lux! o splendor Sanctissimi Nominis!
Video, o bone Genie,
Video meæ felicitatis tesseram,
Et faciam, quod suades, faciam!

Duetto.

Marioph. *In periculis,*
Cum stygii latrones
Redibunt ex insidiis,
Clamabo: *Maria! Maria!*
Gen.Mar. Et aderit Maria.

Marioph. *In Augustiis,*
Cum me tentationes
Constituent in tenebris,
Clamabo: *Maria! Maria!*
Gen.Mar. Et aderit Maria.

Marioph. *In rebus dubiis,*
Cum stabo cæcus horridis
Propinquans præcipitiis,
Clamabo: *Maria! Maria!*
Gen.Mar. At aderit Maria.

Ambo. Et quis audebit se
Gen.Mar. Movere contra te,
Marioph. Contra me,
Ambo. Si aderit Maria?

MEDITATIONIS DE FRUCTIBUS MARIANÆ DEVOTIONIS

PUNCTUM I.

S. Elzearius Beatus in vita.

SCENA. I.

Adalbertus. Erneſtus. Ludovicus.

Ludovicus. (*) O ſi reſpiceres has lacrymas Virgo, & Elzearium mihi donares! *Adalb.* Moleſta narratio eſt. Eccur ego non maturius admonitus fui de cognati periculo? *Erneſt.* Nempe quia nudius tertius adhuc nemo ſuſpicabatur periculum. Heri prenuntiata a Medicis ſententia eſt, & tum continuo expediri curſorem Dalphina juſſit, qui te advocaret. *Adalb.* Quo animo fert caſum funeſtum Soror? *Erneſt.* Eodem, quo ipſe Comes, uterque pacatiſſimo, & ad nutum Numinis perfecte compoſito. *Adalb.* Hem! Filium video. Superi! quam infelicem facitis Ludovicum meum, ſi Elzearium eripitis nobis! Ludovice! *Lud.* Ah! Domine Parens, in quam magni luctus partem huc venis! *Adalb.* Audio. Sed quid tu hic agis ad cubiculi fores? *Lud.* Deiparæ ſupplex accidi, ut, quos Deus donabit mihi, annos vitæ cognato adjiciat. *Adalb.* Quod debes, facis, ſi amas virum, qui tibi pro Patre eſt. *Lud.* Amare quid juvat, ſi juvare non poſſum! *Adalb.* Spera bene. Vigor ætatis, robur corporis, & ſedulitas meden-

(*) Coram imagine B. V.

dentium reſtituent Elzearium nobis. *Lud.* Ego, niſi a cælo, nihil ſpero, & ipſe etiam Comes jam toto animo ad æterna converſus mortem in votis habet. Cum Juſtino & intus, & conſcientiæ rationes componit. *Adalb.* Scio. Erneſte, cum finierit, adeſſe me nuntia. *Erneſt.* Dicam.

SCENA II.

Adalbertus. Ludovicus.

Adalbertus. Interea tu mihi refer, Ludovice, quid fiat. Amat te Comes? *Lud.* Ut Filium amat. *Adalb.* Hac ſpe in ejus diſciplinam te tradidi, ut, cum improlis ſit ipſe, te adoptaret. Age nihil advertiſti, ejusmodi agitari conſilia? *Lud.* Nihil ſane. *Adalb.* Et nihil de teſtamento ſaltem, de quo utique nunc cogitaverit? *Lud.* Imo Teſtamentum audivi jam anno abhinc conditum eſſe, cum prima inveſtavit infirmitas. *Adalb.* Ergo ſi moritur affinis, gravis nos infelicitas excipit: hæres non eris. Neſcio, quod inimicum ſidus naſcenti luxerit! ita ſpes omnes meæ repente deſtituunt exultantem, & humi proſternunt. Quid igitur loquitur tibi Elzearius, ſi nihil ejusmodi? *Lud.* Jucundiſſima colloquia ſunt. *De vita beata*, & *de beata morte* quotidianus ſermo fuit, certaque hora, qua convocatis domeſticis de hac Materia diſſerit, præcepta, media, impedimenta, methodum explicans. *Adalb.* Rem audio inauditam de nobili viro. Expone clarius, quid fiat. *Lud.* Stata hora nempe convenimus, ut dixi. Tum mihi librum a ſe delectum porrigit Comes, & prælegere jubet. Quadrantem audior: deinde ex iis, quæ lecta ſunt, quisque, ut vult, dubia ſua, & quæſtiones proponit, quibus jam ille, jam alius, quod videtur, reſpondet. Ultimus mentem ſuam Elzearius explicat, aut ſi quæſtio difficilior inciderit, differt reſponſum, donec ſolidum a Sapientibus audiat. Atque hoc quotidianum nobis jentaculum eſt, quo mane paſti animam ſuſten-

tamus, ruminando audita. *Adalb.* Exotica exercitatio eſt! & comparent domeſtici? *Lud.* Tenentur, ſicut aliis legibus, ita huic obedire, niſi malint dimitti. *Adalb.* Et quæ ſunt illæ leges præterea? *Lud.* Memoriam praxis firmavit: facile recito. *Prima eſt:* Miſſæ Sacrificio ſinguli quotidie interſunto. *Secunda:* vitam pudicam, & caſtam omnes agunto. *Tertia:* Singulis octiduis ſacra confeſſione animum expianto: ſingulis vero menſibus ſacra Synaxi ſe reficiunto. *Quarta:* Tempus antemeridianum pietati, pomeridianum labori danto, & nemo otiator. *Quinta:* Verbum vel impium, vel obſcœnum atro pane, & aqua luunto. *Sexta:* Vetito ludi genere omni ſe abſtinento. *Et ſeptima:* Horam quotidie piis colloquiis danto. *Adalb.* Neque iſta diſciplina Monaſtica ridiculum virum in aula facit? *Lud.* Non curat. Hac enim arte obtinere ſe ait, ut in famulitio ſuo nemo improbus ſit, eo quod nemo, niſi probus, aut aſpiret, aut duret. *Adalb.* Ego vero miror, eſſe hominem, qui famulari ex his legibus velit. *Lud.* Certant etiam, quia ſeveritatem legum temperat amabilitas Domini, a quo illis victus, ac veſtitus liberaliter, & ſtatuta merces, cum tempus poſtulat, ſine mora tribuitur. Hoc laudant, atque propterea in omnes conditiones libenter condicunt. *Adalb.* Video placere tibi hanc methodum, & imitaberis, opinor, cum reges. *Lud.* Certe, Domine Parens, & propterea gratias tibi maximas debeo, quod in has ædes induxeris me: nam domi noſtræ nihil ſimile didiciſſem. *Adalb.* Quid loqueris, puer, & cui? egone te malum docui? *Lud.* Abſit, ut dicam hoc: ſed niſi apud Elzearium, non dediciſſem bona, quæ didici, hoc dico. Neque te Domine Parens, offendere hæc linguæ libertas debet: graviſſimus dolor ſic loqui cogit! jacturam immanem patior, cum Elzearium perdo. Domi noſtræ ſaltare, equitare, digladiari doctus ſum, & quid præterea? nobilium exercitia hæc vocantur, ſed nobilem plane non faciunt. Interea tu ibas ad negotia tua, & me curæ Matris relinquebas: Mater converſationibus di-

ſtenta,

ſtenta, quando me ad easdem non ſecum traxit, Moderatori me tradidit, qui, ne offenderet, me mihi reliquit. Sic inter nugas, in grege feminarum, & inter domeſticos calones pueriles annos tranſegi, quam miſere, nunc primum intelligo, cum adoleſcentiam ingreſſus, divino plane conſilio huc translatus ſum, ubi exercitia pedum & manuum, quæ nobilem decent, non negliguntur quidem, ſed exercitia intellectus, ac voluntatis, quæ Chriſtianum efficiunt, urgentur magis. *Adalb.* Neque tu obſtupeſcis patientiam Patris ad tam longum Paragraphum? *Lud.* Dixi: ſi quid audacius loqui videor, veniam luctus exoret, qui graviſſime ſentit malum, quod ex cognati morte incumbet mihi. O cælum, averte iſtam a me miſeriam! non ego hæreditatem Elzearii, ſed Elzearium, Elzearium amo, cujus mihi converſatio præ omni opulentia prodeſt. Denique, Domine Parens, ut palpes, quam juſtus ſit dolor, hoc ſcito, domi noſtræ infelix, dubito, an ſalvam ſervaverim innocentiam: hic cœpi etiam aſpirare ad ſanctitatem, & audeo eniti ad verticem, niſi tu mihi, Deus, Magiſtrum & Ducem auferas heu! mature nimis. Iraſcor mihi, quod occaſione tam opportuna ita negligenter ſim uſus! me miſerum, ſi ſerus eſt planctus! at ſi per te, Virgo, fiat, ut prorogetur vita Elzeario, teſtis eſt mihi præſens Pater, utar in rem meam diligentius exemplis, ac monitis viri, & ſicut me ſanguis extulit ſupra plebem, ſic ut ſim Chriſtanus de plebe, non ultra feram. *Adalb.* Enimvero puer immutatus eſt penitus mihi: pæne in pudorem me agit. Ludovice, ſic macte animo! video te bonum eſſe. Nihil offendis me: plura loquere. Quid inſuper didiciſti? *Lud.* Didici pretium tempori ponere. Domi noſtræ nullus ordo eſt: diem in noctem vertimus, & noctem in diem, totumque in nugis perdimus fere: hic apud Elzearium omnia tempus habent ſtatum, ac certum. In tres partes dies quævis dividitur, quarum alia corpori datur, alia negotiis, tertia Religioni. Ita nemo otiatur, nemo male, nemo inutiliter occupatur. *Adalb.* Su-

pra ætatem ſapis, qui hoc advertis. *Lud.* Ipſe ordo ſapientiam tribuit: quotidiei quantum proficiam, video. *Adalb.* Gaudeo: plura loquere. *Lud.* Singulariter præ aliis cognati virtutibus rapuit me tenerrima Devotio, qua in Deiparam fertur. De hac quoties locutus eſt mihi, vix locutus eſt ſine jubilo cordis: ex hac ſe beatum eſſe in vita dicebat, & ſperare, in morte beatum fore. Hoc medio, monebat me, caſus adverſos omnes aut evitari feliciter, aut ferri fortiter: atque in his geminis cardinibus hujus vitæ beatitudinem verti. Video commoveri te, Domine Parens, ad beatitudinis mentionem, & ſcio quid animo volvas. Multæ ærumnæ te premunt: non prement autem poſthac, vel non oppriment ſaltem, ſi cum Elzeario ad MARIAM confugias. Ludovice, ajebat ille mihi, crede, cum adverſa te infeſtabunt, in ictu oculi, quem in Virginis Iconem devote conjicies, plus roboris, plus ſolatii, & cum proderit tibi, etiam plus auxilii experieris, quam a quovis Patrono ſperes, etſi multis, magnisque ſervitiis culto: & rationem ſuæ ſententiæ reddens addebat: homo ſolari te mærentem aliquando non volet, aliquando non poterit: MARIA ſemper poteſt, ſemper vult. *Adalb.* Doctorem inſignem habes: gratulor ſcholam utilem, fili mi! creſce! profice!

SCENA III.

Elzearius. Adalbertus. Juſtinus. Erneſtus. Ludovicus.

Erneſtus. Tandem acceſſus datur, Juſtinus prodit. *Adalb.* Pater, ut placet Comes? *Juſt.* Sanctus eſt. *Elzear.* Salvum te Deus velit, cognate mi! *Adalb.* Ah! utinam cito ſalvum te rurſus videam, Elzeari! quantum affligat me tua afflictio, dicendo non ſum. *Elz.* Me nihil affligit, niſi quod brevem vitam negligenter vixerim in ſervitio tuo, Servator mi! *Adalb.* Brevem vitam! actumne igitur de vita putas? Superi meliora? *Elz.* Superi

peri quid melius, quam Cælum dabunt? O Cælum! O Patria! O Sedes amoris mei! aſſurge anime ſupra nubes! ſupra Stellas levare! feſtina mors, rumpe carcerem, laxa viam, qua mens in cælum, in cælum evolet! *Juſt.* Suſpirium ſapiens! nempe intelligis, Domine, quantum bonum ſit cælum. *Elz.* Cælum ſibi, & mihi emit Redemptor meus ſuo ſanguine: pretio tam magno, mercator tam intelligens, rem parvam non emit. *Juſt.* Sic eſt: ex pretio colligimus, quanti æſtimanda ſit merces. *Adalb.* Cælum omnes æſtimamus, omnes deſideramus: ſed tu præpropere nimis abis. Septuaginta, vel octoginta annorum ſenex proficiſceris mature ſatis. Servet te Deus Regi, Reipublicæ, familiæ, nobis! *Elz.* Si neceſſarius ſum, non recuſo laborem. Sed quis ita ſuperbiat, Adelberte, ut ſe credat neceſſarium orbi eſſe? Si Deus noſtrum aliquo dignatur uti in bonum orbis, honorem facit: ſerviamus, quamdiu ſerviri ſibi ipſe vult. Si ad mercedem ſervitii ante alios evocat me, nunquid beneficium præſtat? & ego reluctans eam? abſit! alios, O bone Deus, ſeneſcere in exilio jubes, me juvenem vocas in patriam: & ego deprecer? gratias, gratias ago, quia magna gratia eſt mori mature. *Juſt.* Illis nempe, qui poſt mortem ſpem vitæ melioris prudentem & ſolidam habent. Male mors a pictoribus promiſcue horridam ſpeciem accipit. Compages oſſea, decalvata frons, exeſæ nares, effoſſi oculi, excuſſi dentes, armata manus emblema mortis ſunt, qualis ad impios venit, quibus eripit omnia, & nihil reddit: at quæ ad probos mittitur, *mors pretioſa* eſt, quam purpura & byſſus veſtiunt, charitatis & innocentiæ Symbolum: caput auro, digiti gemmis micant, manus palmam, & oleam præfert: facies amabilis *finem miſeri temporis* nuntiat, & *initium felicis æternitatis*. Cui ſic apparet ornata mors, num terribilis erit? *Elz.* Jucunda eſt, quoties comitem peccatum non habet. O ut appareat cito, & in cælum me transferat! *Adalb.* Et nihil ſupereſt, quod diſponas in terris? ultimæ voluntatis teſtem me offerro. *Elzear.* Nihil huc diſtuli. Ut

ad

ad ultimum agonem me comparem, una ſola eſt cura. Tu ſolare Dalphinam, mi Adalberte, Soror illa mihi, æque ac tibi fuit. Felix par conjugum fuimus, ſemper cor unum, & una anima. Nexus ſanctus nos colligavit, amor Deiparæ, & imitandi Cupido. Hic fons omnis boni eſt, quo mihi vita affluxit: hinc in periculis auxilium, in rebus dubiis conſilium, in anguſtiis ſolatium, hinc perpetua mentis tranquillitas venit, qua nihil poteſt eſſe in hac vita beatius: hinc jam in hora ſuprema, ſi quid forte hoſtis humani generis turbet, præſidium ſpero, & lætam victoriam quam triumphus cæleſtis excipiet. O Maria! quantum debeo tibi! o dulcis cogitatio! poſt paulum videbo te in cælo ſtantem a dextris Filii tui! Amici, gratulamini mihi, Mariam videbo amictam ſole, ſtellis coronatam, cum Luna ſub pedibus! o infelices animæ, quibus tam dulce ſpectaculum æternum negabitur! at ego, ego videbo te, ita ſpero per te, videbo te Virgo, Mater, Domina, Patrona, Advocata mea! *Adalb.* Fatigas te, cognate, fervore affectuum: quieſce, obſecro. *Juſt.* Illuſtriſſime Domine, diſcedemus pauliſper, ſi pateris, ut ſolus minus contentioſe tibi vaces. Si quid opus ſit mea opera, in vicino cubili ſum. *Elzear.* Bonum ſuades, mi Pater. At tu, Ludovice, mane mecum, ut lectione pia tædium ſolitudinis leves, & languorem animi adjuves: Parens hoc mihi ſolatium dabit. *Adalb.* Utinam ad alia obſequia utilis Filius eſſet! *Lud.* Quid legam? *Elz.* De Paſſione Domini, mi Fili, ſed lente & per intervalla ſubſiſtens, ut ruminari poſſim, quod legis. *Lud.* Opto ſatisfacere deſiderio. *Elzear.* Adalberte, Filium habes, cujus mihi indoles multum ſolatium tulit. Commendaſti mihi: reſtituo tibi. Fac, ut, qualis eſt, talis maneat, Mariæ magis, quam tuus. *Adalb.* Tu talem feciſti. Ludovice, plus Elzeario, quam Patri debes. Ego, ut eſſes, dedi, hic, ut bonus eſſes. *Lud.* Scio, quid debeam: & ſi ſervet te cælum mihi, ſcies, me ſcire. *Elzear.* Omitte verba, & lege.

SCE-

SCENA IV.

Adalbertus. Juſtinus. Erneſtus.

Adalbertus. Diſcedimus. Erneſte, ego non puto periculum tam vicinum eſſe, ut tu aiebas. Firma vox eſt, nec admodum fractæ vires: ſpero, reſtitui Elzearium ſibi, & nobis poſſe. *Erneſt.* Aliud Medici pronuntiarunt, inter quos o ſi quis eſſet, qui tecum ſentiret! ego Illuſtriſſime Domine, virum adorarem pro Deo: ita mihi chara ſalus Domini eſt. *Juſt.* Nempe collegit vires fervor, quo ſe ad actum extremum æger diſponit. Sed quidquid ſit, ego laudo prudentiam Comitis, qui etiam in remoto periculo tam provide pro anima agit. *Adalb.* Niſi nimia providentia eſt. Nam ſæpe periculum fingitur majus vero. *Juſt.* Fieri poteſt. Sed ego hoc dico, malle me, ut majus vero periculum mihi nuntietur, quam ut per diſſimulationem deceptus ad extrema deducar, & jubear mori, priusquam de morte cogitem. A Medico ſic blandiente libera me Domine! certe, ſive de animi, ſive de bonorum diſpoſitione loquamur, obeſſe nihil feſtinatio poteſt, prodeſſe ſemper. Aut age Domine, an maturam teſtamenti confectionem improbes tu? *Erneſt.* Ego ſæpe audivi, non ægris modo, ſed ſanis etiam hoc Conſilium fieri, ut teſtamentum conficiant. *Adalb.* Ego hujus Conſilii rationem non video. *Juſt.* Ego vero ſententiam tueor duabus ex cauſis. Qui teſtamentum ſanus, ac valens, conficit, eum, ajo, cum moriendum erit, gaviſurum *pluribus meritis* & *majori quiete*. *Adalb.* Duo magna commoda ſunt, ſi poſſis probare. *Juſt.* Obvia demonſtratio eſt. Ægro teſtamentum facienti neque *Judicium*, neque *libertas* eſt integra, quomodo grande meritum erit? morbus impedit hominem, ut ſerio dijudicet, quæ ſit diſpoſitio Deo gratior, ſibi utilior, aut quam præ alia ratio, fides, pietas exigat. Feſtinatur, & obvium quodque Conſilium æger amplectitur. De-

inde ſi etiam valeat Judicium, quam laudem libertatis meretur diſpoſitio ad pias cauſas eo tempore facta, quo res tuæ vix amplius tuæ ſunt, certe in aliud commodum nullum poſthac utiles tibi? quando vero teſtamentum a ſano fit, primum teſtator eſt melius diſpoſitus ad merendum, deinde hæres nominabitur dignior, denique qui eſt teſtator, idem ſui teſtamenti magnam partem poterit eſſe Executor. Atque his commodis accedit *placidiſſima quies*, qua fruitur moriens, qui adhuc ſanus a teſtamenti curis ſe expedivit. Si expectaveris infirmitatem, *duceris, quo tu non vis*, & teſtamentum aut nullum facies, aut male. Tu, & tui obſtabitis actui, ut bene fieri non poſſit: neque Juſtitiæ, neque charitati, quod ſuum eſt, dabitur, & tu credis, in tali ultimæ voluntatis diſpoſitione acquieſcere conſcientiam poſſe? *Erneſt.* Et ſic nimirum ultimæ vitæ horæ inter multas turbas agentur, quando, ſi unquam, tunc certe cum quiete vacandum ſoli curæ ſalutis eſſet. *Juſt.* Sic fit: ſed hæc juſta punientis Dei vindicta eſt, ut iidem ipſi, qui curam ſalutis in illud momentum differunt, etiam tunc impediantur curare ſe, & obiter agant, quod deberet totis viribus agi. *Adalb.* Video, hæc bene ſuaderi: ſed non utique damnabis facientes contrarium? paucos certe, qui ita properent, novi. *Juſt.* Equidem teſtamenti dilationem diſſimulari ſæpe poſſe, non nego, ſaltem quando ex illa impedimentum curæ ſalutis non fit: ſed quod in eundem articulum negotium totius converſionis rejiciatur a multis, quis patiens ferat? quid? quod ſint, qui ne quidem, quando ægrotant, de confeſſione moneri ſe ſuſtinent, quin patiantur deliquium! *Erneſt.* Nimirum non cuilibet ita jucunda eſt mors, uti Elzeario accidit. *Juſt.* Atqui, mi Erneſte, hæc peſſima conſequentia eſt: *Moneor de confeſſione, ergo moriendum eſt mihi!* quis ita ratiocinatur, ſi ſapit? imo celeris confeſſio ab ægroto peracta non modo non accelerat mortem, ſed etiam ſæpe ſanitatem reſtituit. *Adalb.* Mirabilem Medicinam præſcribis. *Juſt.* Ratio, & exempla efficaciam

ciam probant. Morbi enim, ſicut & mors, ſæpe peccatorum flagella ſunt, quibus nihil aliud agitur, quam ut vitam in melius commutemus. Sæpe qui diu ſceleribus aſſuevit, repente morbo corripitur: vocantur Medici, fiunt conſilia, præſcribuntur potiones, vigilatur, fametur, ſudatur: fruſtra omnia. Nempe radix morbi, & maſſa febrilis peccatum eſt; peccatum, niſi per confeſſionem tollatur, non benedicit Deus Medicorum conatibus: excæcantur, ut nec morbi genus agnoſcant, nec aptum remedium inveniant. · *Erneſt.* Si eſt, quod dicis, hæc eadem cauſa facit, ut morbi leves ſæpe in periculoſos degenerent. *Juſt.* Sic fit: ac tum demum vocatur Confeſſarius, ſed tum aut confeſſio nulla fit, aut inutilis fere. *Adalb.* Audio hanc doctrinam centies inculcari. Sed nimium videmini exaggerare periculum. Nam in urbe degentibus etiam, cum ſubitus caſus opprimit, Confeſſarii copia deceſſe vix poteſt: deinde, cum circumſtantiæ non admittunt, confeſſionem adeo exactam non exigi, ipſi admittitis: unde igitur tantum aut nullius, aut non utilis confeſſionis periculum ſit? *Juſt.* Tangis punctum, Domine, quod multos perdidit. Videmus plerosque, etſi impie vixerint, inter pœnitentis animi ſigna, omnibus Sacramentis munitos, placidiſſime emori: atque hæc exempla audaciam temerariis pariunt, quæ quam multos in exitium trahat, dici non poteſt. Tu Domine, hic attende diligenter, quid dicam. Dico, neminem bene mori poſſe, niſi qui ſe ad mortem rite paraverit. *Adalb.* Fides hoc, & ratio docet. *Erneſt.* Et ita certa ſententia eſt, ut nemo unquam interrogaverit, *an*, ſed omnes hoc unum diſputent, *quando* & *quomodo* facienda præparatio ſit. *Juſt.* Bene habet. Jam hoc quæritur, an ille, qui usque in ultimi morbi tempus præparationem diſtulit, tuto cenſeri poſſit, bene præparatus obiiſſe, ſi fuerit confeſſus, ſi dederit alia converſi ad Deum animi ſigna, ſi in præſentia aſſiſtentis ſibi Sacerdotis, inter pia ſuſpiria, placide moriatur? *Adalb.* Quæ enim ſigna præterea exigas? *Juſt.* Niſi diu ante præ-

cefferit vera converſio, dico, hæc ſigna valde ſuſpecta eſſe, atque hæc ſententia ita confirmata communi ſenſu eſt, ut in proverbium abierit opinio: *Pœnitentia ſera raro vera.* Et ratio facile divinatur, ſi modo conſideremus, *quando*, & *quomodo* tunc confeſſio fiat. Imprimis enim *ſub initium morbi* ejusmodi homines de confeſſione non cogitant, quia nondum tunc credunt, ſe morituros: *ſub incrementum morbi* tota ſolicitudo eo vertitur, ut propulſetur mortis periculum: quid ſupereſt? in extremo periculo demum, quando deſperatum de vita eſt, cura ſalutis ſuſcipitur, & negotium tantum intra aliquod horas, aut ſi multum, intra biduum, vel triduum agitur. *Adalb.* Sic eſt: & tantum temporis ſufficiet utique, ut, qui a confeſſionibus eſt, tria verba pronuntiet: *Ego te abſolvo! Juſt.* Ut pronuntiet, ſufficit minus etiam: ſed ut pronuntiet *cum fructu*, requiritur, ut Officio bene fungatur, ægrumque diſponat ad gratiam, quod ut fiat, neceſſe eſt ut *evellat* latibulum ſcelerum, ut *deſtruat* aras idolorum, ut *diſpergat* inanes ſpes, & peſſimas affectiones, *diſſipet* terrenas curas, & angores inutiles, inſuper ut *ædificet* firmam fidem, & ſinceram fiduciam, qua ſe aſſuetus præſentibus animus in futura attollat, & demum *ut plantet* charitatem veram erga Deum, & proximum, acerbum peccati cujuslibet odium, veramque ſui ſubjectionem cum adoratione Divinæ voluntatis: hæc indigent tempore apud hominem his exercitiis Spiritus parum aſſuetum. Cæterum non diffiteor, ſæpe contingere, ut æger ita debilis ſit, ita confectus doloribus, moleſtiis feſſus, lingua impeditus, auribus fractus, ut Confeſſarius expedire cito ſe debeat, & abſolvere hominem, cum prudenter judicat eſſe diſpoſitum. Verum quoties nos noſtra prudentia fallat, & quanti talis abſolutio apud Deum ſit, olim patebit. Sæpe *per feſtinationem* in adminiſtratione Baptismi erratur, cujus inter Sacramenta facillima impertitio eſt: quid in expeditione pœnitentiæ fiet, quod omnium difficillimum eſt? certe ita ſolet accidere: quoties ex temporis defectu feſtinandum eſt, etiam

etiam erramus *in modo:* non finis, non methodus præſcripta ſervatur. *Adalb.* Paulatim facis, ut apprehendam periculi gravitatem: nempe nos talia parum ſerio meditamur. *Juſt.* Sine, ut diſcurſum tam gravem ex oraculo Divino concludam. Apud Matthæum ſic loquitur Chriſtus: (*) *Si autem dixerit malus ſervus ille in corde ſuo: moram facit Dominus meus venire, & cœperit percutere conſervos ſuos: manducet autem, & bibat cum ebrioſis:* En! hactenus deſcribitur genus hominum, qui ſic ſalutis negotium differunt: tribus fere vitiis inquinantur, a quibus ſumme difficilis converſio redditur. Primum eſt *negligentia rerum Divinarum*, cum obſtinatione ad omnes minas indomita: ſibi credunt iſti, alteri nemini: quod cor garrit, oraculum putant: *Moram facit Dominus*, dicunt, quidquid alii contradicant. Alterum crimen imperioſa audacia eſt, & injuſtitia erga proximum, qua percutiuntur conſervi: tertium luxus, ac cupiditas voluptatum cum profuſa vitæ licentia, qualis inter ebrioſos viget, quibus uſus rationis non eſt: cum iſtis talibus audi, quid ſit futurum. Sic pergit æterna Veritas: *Veniet Dominus ſervi illius in die, qua non ſperat,* morbum fatalem immittens, *& hora, qua ignorat* jam ad extrema ſe eſſe deductum: & quid tum fiet? *Dividet eum,* & ſeparabit a ſervis bonis, *partemque ejus ponet cum Hypocritis.* Hem! pœnam dignam culpa! nempe talium extrema pœnitentia fere mera Hypocriſis eſt, qua ſe, & alios fallunt, Hypocriſis *dolor,* quia vix alius eſt, quam qualis eſt morientis lupi, qui ſi diutius viveret, diutius raperet: Hypocriſis *confeſſio*, quia mutila, & ſæpe cum ſimulatione impotentiæ, quæ revera acedia eſt: Hypocriſis *ſatisfactio*, quia nulla fit reſtitutio famæ vel pecuniæ, nulla ſolutio debitorum, nulla abolitio ſcandali, nulla reconciliatio cum inimico, & denique tota pœnitentia deſinit in pium ſuſpirium: nempe quia ſic moris eſt, ne fiat omnino nihil, ut ſatisfiat urgenti familiæ, ut conſulatur famæ, & ne quis dicatur, ut beſtia, crepuiſſe. Hypocriſis! apage cum iſtis pœnitentibus in locum *ubi erit fletus*

(*) Cap. 24.

tus propter ſegnitiem, *& ſtridor dentium* propter ſimulationem! Ego malo *poſt vitam piam* morte ſubitanea abripi, ſterni fulmine, lacerari a belluis, aquis mergi, rabie confici, & ſine Sacramentis omori, quam *poſt vitam diu male actam*, cruce armatum, inter oſcula vulnerum, & Sacra nomina ſuaviter inſtar candelæ extingui. Ah! ne erremus! non eſt idem, *non eſt idem mori placide, & mori bene*, multoque certior eſt bona mors poſt bonam vitam, quam poſt tam ſeram pœnitentiam. *Adalb.* Eviciſti ſententiam, & ego evidenter concludo, ſi non certo exitio, certe grandi periculo exponi animam, quæ pœnitentiam in tempus tam dubium differt. Doctrinam applico mihi, nam bene mori volo, quocunque labore ſit opus. Nunc adeunda Dalphina eſt: cum redibo, dabo occaſionem, mi Pater, ut Zelum tuum exerceas novo Sermone: nam ego multis itineribus diſtentus, & diſtractus negotiis, raro de his audio aliquem.

SCENA V.

Juſtinus. Erneſtus. Ludovicus.

Juſtinus. Ad obſequia præſto ſum. *Erneſt.* Afflictus Vir eſt, & turbas animus patitur. Alius a ſe Adalbertus videtur: neque enim alias tam longum Sermonem patiens audiviſſet, præcipue de Materia tam triſti: Novi hominem. *Juſt.* Imago Mortis objecta oculis etiam audaciſſimorum inſolentiam frangit. Mihi utendum occaſione fuit, qua ſalubre aliquid loquerer viro, haud alias faciles aures habenti. Nunc Elzearii morientis lætitia, crede mihi, triſtem Adalbertum fecit: cogitavit, opinior, reflexione facta in ſe: *egone modo ſic hilariter morerer!* atque hæc triſtitia patientiam dedit. Semen bonum ſeminavi: incrementum det Deus! *Lud.* Spes bona redit, Pater! æger ſub lectione in ſuavem ſomnum inclinans caput quietem capit. O ſi evigilet valentior! *Erneſt.* Votum eſt omnium. Sed ego non fido: ſæpe ſomnus

novi

novi mali apud ægros eſt prodromus. Ingredior, ut invigilem. *Juſt.* Officium boni famuli facis. Te hoc velim, Ludovice, ut de Parente magis, quam de Elzeario anxius ſis. Scis, quam diverſis uterque ſit moribus: favet hora; quod ſuſpiraſti toties, videre hodie potes, Adalbertum converſum ad Deum. *Lud.* Grandem ſpem facis. Quid vis, ut agam? *Juſt.* Vita Elzearii tibi profuit: ut ejus mors Parenti proſit, ut efficias, cura. *Lud.* Deſperaſti de vita Comitis? *Juſt.* Actum eſt, niſi prodigium fiat. *Lud.* Tonitru loqueris. Sic ego infelix te exorare pro Elzeario, o Virgo, non poſſim! *Juſt.* Tene gemitum, & Sancto cælum ne invide. Dignus non eſt mundus, ut ultra Elzearium teneat: ideo Superi rapiunt. Tua hæc cura eſto, ne patiaris abeſſe Patrem, cum ultimus Agon Elzearium premet. Videre morientem Sanctum vis ingens eſt, qua rapitur animus in motus pios. *Lud.* Solatium aliquod hæc ſpes aſpergit. Promiſſum facio. *Juſt.* Ut cum fructu facias, I, ora! idem ego facio.

CHORUS.

Mariophilus Solidæ Devotionis Fructum alterum experitur in viæ termino.

Mariophilus. Genius Marianus. Cupidines. Cherub.

Mariop. AH! ah!
Cupido 1. Jo! *hæc hora eſt noſtra,*
Et poteſtas tenebrarum! Luc. 22.
Adeſte Socii! (*)
Quod fraus non potuit, jam faciet vis.
Mariop. Ah! ah!

Scena exhibet ſilvam, in qua Mariopbilus ex lapſu inter tenebras humi afflictus gemit.

(*) *Sibilo convocat Socios.*

Cupido

Cupido 2. Quos audio gemitus? quid vis?
Cupido 1. Sidus malignum diſparuit in æthere,
Marianus Genius diſceſſit a latere,
In tenebris ambulans impegit improvidus,
Et cecidit Mariophilus.
Opprimatur! (*)
Cupido 3. Opprimatur! (*)
Marioph. Heu me! heu me!
Omnes tres. Perfide! quos expuliſti,
Aut recipe, aut morere!
Marioph. Maria! Maria! (*)
Cupido 1. Vah! Sidus inviſum, fulgur horridum!
Cupido 2. Inferi! nihil proficimus!
Cupido 3. Arma eripit trepidatio: fugimus!
Marioph. O Stella ſalutifera!
Hoſtes fugaſti,
Et reddit vires proſtrato
Influxus tui gratia. Sentio!

(*) *Sæpe caſus in peccatum veniale trahit in culpæ mortalis periculum.*

(*) *Noſtræ cupiditates, cum per ſpem boni non poſſunt, metu mali ad ſcelus alliciunt.*

(*) *Utilis in tentatione exclamatio.*

Aria.

O bella,
O aurea Stella!
Quot radiis fulges,
Tot mihi influxus benignos indulges!
Te poplite flexo honoro,
Te gratus adoro,
Te oro,
Ut porro
In tenebris lux,
In via ſis dux.

At en! quale video portentum!
Subſiſtis, o ſidus amabile, in curſu medio?

Quid

Quid cogitem? forte, cum minime exiſtimo,
Jam ſto in viæ termino?
Cherub. Quis loquitur?
Quis huc tentat intrare? (*) (*) *Judicii particularis imago.*
Marioph. Maria! Maria!
Pro! quæ eſt iſta romphæa terrifica!
Maria adjuva!
Cherub. Mariam novi: ſed te, ut poſſim probare,
Si huc vis ingredi, debeo examinare.
Quod Genus? unde domo? quis es?
Marioph. Genere ſum nobilis,
Domo vetuſta genitus,
Officio præcipuis dudum magnus titulis,
Doctrina, & opibus clarus,
Principibus charus,
Toga, ſago, rebusque geſtis celebris.
Cherub. Multa congeris, ſed nihil ad rem.

Aria.

Si præter priſcum ſanguinem,
Et vanam opum ſpeciem,
Et pompam Titulorum,
Non habes, quod loquaris:
Ad Cælum Ethnicorum,
I procul! ablegaris.

2.

Pompeii, Cræſi, Cæſares,
Platones, Ariſtoteles,
Te gloria geſtorum
Pro! quantum præceſſerunt!
Nec tamen hanc Sanctorum
Mercedem meruerunt.

Marioph. At ego tamen ſum Chriſtianus!
Cherub. Nunc dicis aliquid,
Sed quod nondum ſufficit.
Marioph. Inſuper ſodalis ſum Marianus!
Cherub. Sodalis es? qualis? Eja! exhibe Teſtimonium!
Marioph. Teſtem habeo Marianum Genium,
Quo volente ex hac Formula
Juravi homagium.
Cherub. Et quod ſcripſiſti, intellexiſti?
Marioph. Explicationem attente audivi,
Serio meditatus, & ſedulo executus ſum.
Cherub. Satis eſt: patent portæ, (*)
Euge ſerve bone,
Ingredere in gaudium tuæ Dominæ.
Paradiſum, quem infelix Eva claùſit poſteris,
Suis Maria aperit Filiis.
En habes obvium, quem appellabas, Genium.
Marioph. O Splendor! o jubilus! ubi ſum!
O felix Devotio!
Nunc, quanti ſit, bonum fuiſſe Sodalem,
Nunc demum intelligo.

Aria.

O Mariana Formula!
Tu boni Cultus teſſera,
Tu, ſicut *ſanctæ* regula,
Sic vitæ *Beatæ* Principium es.
Tu *Perfectorum* Speculum,
Tu Lex *Proficientium*,
Tu via *Pœnitentium*,
Tu ſola es ſolida omnium Spes.

Gen. Mar. Extra te es!
Redi ad te, Mariophile!

(*) *Exhibetur Paradiſus.*

Duetto.

Duetto.

Mariopb. Jo! ſalve bone Genie!
Gen. Mar. Vive! vive Mariophile!
Amplector te!
Mariopb. O! ſine me
Ad pedes proſtratum fatori,
Quid de me volueris mereri:
Meum tu præſidium,
Gen Mar. Meum tu es gaudium:
Mariopb. Tu ſalutis Auctor es,
Gen. Mar. Mea tu corona es.

2.

Ambo. {Meæ / Tuæ} Tu Devotionis
Fundamentum labile
{Docuiſti / Didiciſti} Cernere:
Niſi tu} {Me / Te} correxiſſes,
Spes incautum miſere
{Mea / Tua} Perdidiſſet {Me / Te}
Mariopb. Tu ſalutis Auctor es,
Gen. Mar. Mea tu corona es!

Fructu obedientiæ jam lætus fruere
Ex vitæ arbore,
Quam tu plantaſti, Maria rigavit,
Deus incrementum dedit!

Fruere, comede,
Et vive in æternum!

Mariph. Vivam ad Virginis Gloriam
Servus perpetuus

Cherub. Imo non jam Servus, ſed Filius.
At ego ad horti introitum
Hoc ſolidæ Devotionis affigo Teſtimonium.
Legite, quali ſubjaceatis examini,
Quicunque huc cupitis ingredi.

Aria.

Spes in Devotione,
Ut firma ſit, ut ſolida,
Ex hac firmetur anchora:
Sit cauſa vitæ bonæ.
Quod ſcribitis, ſervate:
Hinc veſtram ſpem probate.

2.

Non fidite colori!
Quo Serpens ab initio
Eſt uſus artificio,
Eodem adhuc hodie
Quam multos cogit mori!
Poma ſunt formoſa,
Promiſſa ſpecioſa:
Non fidite colori.

PUN-

PUNCTUM II.

S. Elzearius Beatus in Morte.

SCENA. I.

Adalbertus Solus.

A *Dalbertus.* Elzearius Virgo in conjugio! O Vita Angelica! & quis ego?.. nunc intelligo verba: *Soror illa mihi, æque ac tibi fuit!* Dalphina explicavit. Dalphina ſoror, fixiſti hac narratione aculeum mihi, qui torquet acerbe. Elzearius Virgo in conjugio! & quis ego?.. jam nihil miror tranquillum animum viri, intrepide ſe morti ſiſtentis. Me vero ſi mors hac hora ad tribunal Divinum citaret, quo animo irem? age, ſiſte te tibi anima mea, & ſine palpo judica te, antequam ad Judicem venias, judica, qualis fueris, & ſis. O DEUS, recogito tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ! ex triplici legum genere judicabis me, ſcio: leges, quibus obligor, alias *natura* poſuit, alias *Fides*, alias *Officium*, & *ſtatus:* ſcio. In ſingulis Elzearium Sanctum invenio. Sanctus *Homo* eſt: nunquam illi animal dominatur: Ratio, Ratio ſemper ſedet ad clavum. Sanctus *Chriſtianus* eſt: ex principiis fidei, non ex rationibus politicis ſe regit, & ſuos. Sanctus *Nobilis* eſt, quem generoſus ſanguis in bonum ambitum urget, ut, ſicut in terris eminet, ſic in cælis etiam ſupra plebem ſe efferat. Sanctus *Aulicus* eſt, qui ſumma fide, & ſollicitudine Regi ſervit, quia propter ſe non ſervit, ſed propter Deum, & nunquam contra Deum. Sanctus *Paterfamilias* eſt, qui domi ſuæ ali neminem patitur, quem Deus non amet. Denique *Maritus* eſt ad prodigium ſanctus, quippe in conjugio Virgo, in conjugio Virgo! Superi! quam admirabile ſpeculum objeciſtis hodie oculis meis, & qualem ego me in illo intueor! Vah!

qua me cunque circumſpicio, video, quod horream & cujus me pudeat!.. Maritus ſum ſine fide, Paterfamilias ſine cura, Aulicus ſine Religione, Nobilis per vitæ licentiam, Chriſtianus ad ſpeciem, homo merum animal. Et talis qui ſum, nempe ſine horrore audirem terrificam vocem Tonantis: *Redde rationem!* O Mors, ut amara eſt vel memoria tua homini, qualis ego ſum! Et quamdiu talis ero? nempe donec Mors ipſa præſens cubile intret, & migrationem indicat? Ah! ſera pœnitentia erit, ac minime ſeria: penetro vim veritatis, quam inculcavit Juſtinus: *Nimis temerarie agit, qui negotium ſalutis non citius agit, quam quando jam vix aliquid poterit ſerio agere.* Enimvero, ſi ſapiens ſum, non differo curam tam gravem, ex ſpe tam levi, cum periculo tam horribili.

SCENA II.

Adalbertus. Erneſtus. Juſtinus. Ludovicus. Elzearius.

Ludovicus. Pro Superi! Domine Parens, Elzearius moritur. *Erneſt.* Juſtinum admoneo. *Adalb.* Eheu! Elzeari, amice, quo animo es? *Lud.* Viden', ut oculos torquet! ut ſudat! ut ſuſpirat atrociter. *Elzear.* O gravis hora! Domine, ne intres in judicium cum ſervo tuo! *Adalb.* Elzeari, Adalbertum noſti? *Elzear.* Adalberte, Ludovice, orate pro me! vim patior! *Lud.* Ah! propera Pater, Comes agonem ſubit! *Juſt.* Crucem porrigite. Illuſtriſſime Domine, en Redemptor tuus! in ſacra vulnera commenda Spiritum! *Elzear.* Hoc non feci! abſit! non feci! *Erneſt.* Arcana patitur, & vexat orcus animam innocentem. *Elzear.* Ah! Ah! ſic eſt: in periculum me immiſi, ſed non peccavi, non peccavi! *Juſt.* Nihil te turbet hoſtis tartareus: ad Deum erigere! dic: in te Domine, ſperavi, non confundar in æternum! *Elzear.* Magna eſt vis dæmonum. *Juſt.* Fundite

dite preces in ſubſidium pugilis: Deus opem ferat illi ſuper lectum doloris ejus! Maria clientem reſpice! *Elzear.* Opitulare Domina! Domina non opitulaberis? heu! Domine, ſi iniquitates obſervaveris, quis ſuſtinebit? *Adalb.* Quid hoc? ſic ſanctus moritur! *Lud.* Mater gratiæ, Mater Miſericordiæ ora pro illo! *Juſt.* Virgo terribilis adjuva! ecce, quem amas, oppugnatur ab hoſtibus tuis! *Elzear.* Totum me committo divino Judicio. *Adalb.* Ego tam triſte certamen ultra videre non poſſum. *Lud.* Domine Parens, ſic ut morientem deſtituas, decet? *Adalb.* Intueri non poſſum. *Lud.* Imo exitum pugnæ expectare te juvat: victorem videbimus. Non deſeret Maria tam charum Filium. *Adalb.* Hoc merito Elzearius ſperet: ſed ego quid ſperem? ſubſiſte ſpectator, fili, me horridus horror in latebras agit. *Erneſt.* Reſpirat æger, & Deo ſint laudes, jam vicit. *Elzear.* Ope Virginis vici, jo vici! *Juſt.* Sic ſuos Maria amat. *Lud.* Nonne dicebam, Pater? en lætior Scena ſubit. *Adalb.* Ut vales, amice mi. *Elzear.* Bene, mi Adalberte, bene nunc. Sed paulo ante heu! quanto terrore concuſſum eſt pectus! *Juſt.* Nempe alia ſunt judicia Dei, alia hominum: & ſi ſine miſericordia judicet Dominus, nemo ſalvabitur. *Elzear.* Nemo, Domine, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens. Amice hac hora o quam alios oculos habeo, ac ante habui! diſpliçet vita omnis, heu! vita quam negligenter acta in famulatu tam Magni Domini! Deus! miſericors Deus, propitius eſto Elzeario peccatori! miſerere! *Adalb.* Mihi hos gemitus cede: tu canta, *Te Deum laudamus!* *Elzear.* Miſerere ſecundum magnam miſericordiam tuam! Ecce abyſſus abyſſum invocat, abyſſus miſeriæ abyſſum miſericordiæ! quid? delicta juventutis maligne revocas? ignorantia fuit! *Erneſt.* Hem! in luctam revolvitur. *Adalb.* Pro! ut rurſum expallet, & tremit! *Juſtin.* Cor contritum, & humiliatum DEUS non deſpicies!

Elzear.

Elzear. Ignorantia fuit! non intellexi! *Juſtin.* Ignorantias ejus ne memineris Domine! *Elzear.* Et ab alienis parce ſervo tuo! hoc neſcivi! plane neſcivi fieri domi meæ! *Erneſt.* Superi! de nobis eſt angor! *Elzear.* Admonui, & poſtquam ſe non correxit, ejeci ex ædibus improbum hominem. *Juſtin.* O DEUS, usque quo affligis Famulum tuum! *Elzear.* Eheu! ſic eſt: hoc exigebat Officium meum, & ego omiſi! parce incuriæ! *Erneſt.* O rigidum examen! *Elzear.* Ah! fateor, hoc feci, & non memini, quod ſim confeſſus. Oblitus ſum! Juſtine! Juſtine! *Juſtin.* Cedite pauliſper loco, dum conſcientiæ quies redeat. Adſum Domine, quid angit?

SCENA III.

Adalbertus. Erneſtus. Ludovicus.

Ludovicus. Quid eſt hoc? ſic ego Elzearium angi, ſic judicari, ſic premi poſſe credidiſſem? Domine Parens, quo animo es? *Adalb.* Sine me! *Erneſt.* Sic tremit, ſic formidat ſanctus! & quod erit ſcelus, quod ille ſic anxie confiteri adhuc feſtinat? Trepidus expecto eventum ſpectaculi. *Lud.* Maria, juva, obſecro! nam quousque ſpectante te, ſic ſervum tuum orcus vexabit? *Erneſt.* Nempe Elzeario ad augendam gloriam, nobis ad excitandam curam hoc certamen permittitur. Formam Judicii, quod nos manet, videmus. Omittitur nihil: ætas, conditio, Officium, commiſſiones, & omiſſiones in examen vocantur: quis non metuat ſibi?

SCENA IV.

Perſonæ omnes.

Juſtinus. Adeſte! peractum negotium eſt. Quantillus ſcrupulus quantos dolores tulit! hic Agon ſanctæ animæ purgato-

gatorium fuit: jam tranquilla penitus evolare in cælum festinat. *Elzear.* Ita, in cælum! in cælum! valete, o mei! jam laqueus contritus est! adjutorium meum in nomine Dominæ! *Adalb.* Hilarem video: o dulce solatium! *Elzear.* O Adalberte, nunc experior, quam pretiosus fructus sit, quem affert vera devotio erga Deiparam. Diligis diligentes te, o Mater pulchræ dilectionis, neque deseris in hora mortis. Eja, fac finem vitæ! cessem vivere, ne cessem amare, imo ut incipiam æternum amare te, & amare Filium tuum amabilem nimis... jo! audior! repente deficiunt vires. *Lud.* Ah! Domine cognate, trahe tuum Ludovicum post te! *Elzear.* Ama Mariam! sic me sequeris. *Justin.* Jam vox deficit! lumen admove! cape Symbolum sanctæ fidei, spei, & charitatis! proficiscere anima Mariana! *Elzear.* Valete! in meta sum! in cælum eo ad Mariam! *Ernest.* O Felix iter! *Justin.* Expiravit. *Lud.* O mors beata! *Adalb.* Sic est. Sed mihi væ! nisi ex ista morte didicero vivere.

O. A. M. D. G.

PECCATUM SUMMUM MALUM

ARGUMENTUM QUINQUE MEDITATIONUM, ANNI M. DCC. XLI.

MEDITATIO I.

PECCATUM MALUM SUMME NOXIUM SIVE JEROBOAM.

ARGUMENTUM.

PErgimus in considerandis gradibus *perfectæ Conversionis*, cujus *Ideam* abhinc biennio in Augustino spectavimus: &, quia ante annum contemplati sumus *gradum primum*, qui consistit *in cura impetrandæ Divinæ gratiæ per Marianæ Devotionis Exercitium*, quo nihil ad hunc finem efficacius est: propterea hoc anno *ad secundum gradum* procedimus, quem ponimus in vivo, & acerbo *horrore peccati*. Itaque quinque Medi-

Meditationum erit ſcopus, & labor, inculcare animis hanc veritatem excitando horrori, ſi ſedulo expendatur, utique ſufficientem: *Peccatum eſt ſummum malum.* Brevis ſententia funeſtam in nuce Iliadem claudit, cujus hæc eſt ſynopſis: Peccatum malum eſt *ſumme noxium*, malum *ſumme turpe*, malum *ſumme triſte*, malum *pejus morte*, malum *infinitum.* Omnia *Fides* & *Ratio* ad oculum demonſtrabunt.

Hodie prima veritas, quod peccatum malum ſit *ſumme noxium*, in *Jeroboamo* ſe exhibet, qui, ne ſubditi, poſtquam a Roboamo defecerant, amore templi Hieroſolimitani ad eundem retraherentur, Regno ſuo Idololatriam invexit. Conſilium ſtolide politicum fuit, nam *idcirco*, teſte ſacra Pagina, *idcirco induxit Dominus mala ſuper domum Jeroboam*, & omnem familiam, ſicut prædixerat Ahias Propheta, per rebellem Baaſam extinxit. Mors Jeroboami a Scriptura ſic exprimitur: *Quem percuſſit Dominus, & mortuus eſt.* 2. Paral. 13. Mors filii ejus Nadab, & totius familiæ interitus ſic narratur: *Inſidiatus eſt ei Baaſa.... interfecit illum .... percuſſit omnem domum Jeroboam.* 3. Reg. 14. Equidem tragici caſus ſeries *intra duas horas* peracta non eſt, ſed nos per theatri licentiam utimur *ſynchroniſmo*, quem compenetrationem temporum dicas, cujus uſu Hiſtoria ſæpe plures annos complexa ſic exhibetur, ut videri poſſit tota uno, eodemque die abſoluta fuiſſe. Igitur primæ Meditationis hæc eſt

Materia. Jeroboami cum tota familia infelix interitus.

Puncta duo: Primum, tantæ Ruinæ certa cauſa:
Secundum, miſerabilis modus.

Fructus. Deteſtatio impii axiomatis: *Si non licet, tamen expedit.*

Propoſitum. Fuga peccati, etiam cum ad peccandum aut *lucri ſpes* invitat, aut *damni metus* impellit. *In ſpecie* decernamus, perſuaſiſſimum nobis eſſe debere,

quod felix esse in suis consiliis nemo possit, *invito* Deo, aut *inimico*.

In Choro ostenditur, quod *peccatum utile* sit chimæra.

PERSONÆ.

Jeroboam Israëlis Rex.
Nadab Filius natu maximus.
Ahias Propheta.
Aram Legatus Asæ Regis Judæ.
Baasa Præfectus Militiæ.
Zara Familiaris Baasæ.

PROLOGUS.

Fides Rationi persuadet Meditationem hujus veritatis: Peccatum est summum malum.

Fides. *Ratio.*

Ratio. ERgo præ peccato omne malum aliud
Deberem eligere?
Fides. Quia inter plura mala
Eligendum est *minimum* utique.
Ratio. Atqui, quod peccatum malum sit
Maximum omnium,
Est sententia captu difficillima,
Et *communi sensui* plane contraria.
Fides. Aliud antiqua te doceant tempora: sequere me!..*

Ratio.

(*) Exhibetur Imago *hinc* priscorum Martyrum, *illinc* pœnitentium.

by Google

Superi! quo me abripis, Fides?
Fides. Primorum ſæculorum imaginem vides.
Hinc diſce, quis genuinorum
Communis de peccato fuerit *ſenſus* Chriſtianorum.

Aria.

Vide, ſtupe, *hac* de Rupe
Quantæ fluant lacrymæ!...
Hic, tuorum in Majorum
Roma natat ſanguine!...
Ne peccarent, *hæc* tulerunt:
Cum peccarunt, *ſic* fleverunt:
Tantus *horror* criminum,
Tantum fuit *odium.*

Ratio. Obſtupeſco!.. Erubeſco!..
Nam egone, *ne peccarem*, funderem ſanguinem,
Cum *pro peccato* ne quidem lacrymas
A me impetrem?

Arietta.

O meæ lacrymæ,
Quam eſtis aliæ!...
Ex *naturæ* placito
Pleno itis alveo:
Quando jubet *gratia*,
Nulla manat guttula:
Quam eſtis aliæ,
O meæ lacrymæ!

O quis dabit capiti meo aquas *tales*,
Et oculis meis fontes lacrymarum *iſtis ſimilium*,

Fides. Ego, ego docebo te *doctius flere*,
Si potes facere, quod Isti, & isti fecere.
Ratio. Ecce me! audio te.
Fides. Veritatem, quam cœpi explicare,
Attentius meditare.
Quod *Audiens* vix percipit,
Meditans perfecte intelligit.
Puncta distribuo: ruminare sedulo!...
Peccatum summum est malum! volo dicere:
Malum est summe noxium!...
Summe turpe! ..*summe triste!*..
Pejus morte!.. *infinitum!*..
Vel, quod idem est denique,
Malum pessimum in omni genere! ...
Ratio. Intellexi te:
Verum obsecro, ne me obrue!
Singula per moram explica,
Et hodie,
Quomodo peccatum malum sit *summe noxium*,
Doce me.
Fides. Doceo: nam placet sapiens desiderium,
Quia *intellectus serio cogitabundus*
Est salutis initium. S. Aug.
Ergo accingere.
In Jeroboami funestissimo exitio
Dabitur primi Puncti demonstratio.
Ratio. Ut fructum ferat mea spes,
Favete Cælites!

Aria.

Et tu qui amariſſimos,
JESU dulciſſime!
Peccati fructus propter nos
Guſtaſti avide,
Fac, me vere
Tecum flere!...
Iſtæ proſunt lacrymæ:
Iſtæ fient Margaritæ,
Quæ ſplendebunt diſperſitæ
In Corona gloriæ.

MEDITATIONIS I.

De Interitu Jeroboami cum tota Familia

PUNCTUM I.

Tantæ Ruinæ certa causa.

SCENA. I.

Jeroboam. *Aram.*

Aram. VErum dico, Res, & augeo nihil. Decies centena millia bellatorum eduxit Æthiops adverſus Aſam, (*2. Paralip. 14.*) ſed nos, Deo freti, ut vidimus, vicimus hoſtem tam formidandum, atque ad internecionem delevimus: præda immenſa fuit, lætitia ſupra modum, & fructus victoriæ terror ingens, quo omnes circum populi Aſæ gloriam reverentur. Intellige, quam bonus ſit Deus Regi meo, poſtquam ille Regni ſui primordia in ruina infamium idolorum firmavit, quorum ſceleſto cultui ſe Pater ejus, & Avus addixerant. *Jerob.* Bonus

ſit

ſit Aſæ Deus, mihi ſemper eſt malus, nec habeo, unde bonum ſperem. Scis, Aram, quod jam alter ſupra vigeſimum annus fluat, quo ſceptrum teneo: qua hora felix fui? ut dies diem, ſic calamitas calamitatem excepit: bella, clades, funera conficiunt ſeriem annalium Regni mei. Si ſic futurum erat mihi, cur Regem me fecit Deus? num, ut miſerum faceret? *Aram.* Imo Regem fecit, ut magnum, ut glorioſum, ut beatum faceret: & eſſes utique, ſi Deo, qui te evexit, confidere maluiſſes, quam tibi, tuæque prudentiæ. O Princeps, quis ita faſcinavit te, ut putaris, *utile tibi peccatum* fore, & credideris, fieri poſſe, ut bene ſit tibi *invito Deo*, imo inimico? *Jerob.* Sile! peccatum eſt utique, peccatum graviter, quod Deo Iſraëlis rebellis, aureo vitulo curvarim genu! ſtultitiam video! *Aram.* Sit Superis laus! agnoſcis, Rex, peccaſſe te: primus ad gratiam gradus eſt, *confiteri*. *Jerob.* Nempe ſi confeſſionem extorquet *pœnitentia*, non deſperatio. *Aram.* Cur deſperes? ſi perdere offenſus Deus Jeroboamum voluiſſet, non ſervaſſet tamdiu, non toleraſſet tam patienter. Atqui expectat. *Jerob.* Expectat, ut diutius cruciet. *Aram.* Ut per adverſa eruditus, redeas in viam. Quanquam quid adverſa loquor? finis erit: redit Phœbus poſt nubila, ſuaviter tibi vultu ſereno radians. Ecce Rex meus, utique Deo auſpice, in ſuæ felicitatis communionem ultro invitat te, expoſcit fœdus, offert Nadabo uxorem filiam, dotis nomine reſtituet ereptas urbes, erit æterna pax. Una conditio ponitur, ut ſubverſis altaribus impiis, te ac tuos reſtituas Deo Iſrael. Quousque deliberabis? *Jerob.* Serum conſilium eſt. Jam latam ſententiam Ahias cecinit: Amice, perii! *Aram.* Nondum, Rex! nam mihi crede, ſi mutas mentem, mutabit ſententiam Numen, & aliud Ahias canet. *Jerob.* Quid ago?

SCE-

SCENA II.

Jeroboam. Aram. Nadab.

Nadab. REx Pater! poſtremos fratri honores dedimus: ſepultus eſt. Fac ergo modum luctui, & tandem te nobis redde. *Jerob.* Sic fiat: reddo me. Nadabe, facio, quod Aſa ſuadet: tu Patris exemplum ſequere. Eo, ut frangam vitulos, aras profanas deſtruam, occidam popas, evertam lucos. *Nad.* Siccine? in hoc conſilium impellit Aſa? in hoc tanto impetu, Parens, ruis? impera moram ſaltem, & num, quod agis, *expediat*, vide. *Aram.* Obedire Deo utrum *expediat*, an conſultandum eſt, Princeps? *Nad.* Huc, Aram, tuus te miſit Rex, ut turbes aulam? *Jerob.* Hoc agis, Nadabe, tu, ut Patrem tecum & totam familiam perdas? Fili, hoc uno conſilio placari nobis Deus Iſrael poteſt, ut imminens avertat exitium domus. *Nad.* Exitium domus! unum ex filiis mors rapuit tibi: grave malum eſt Patri, domui leve. *Jerob.* Sic? nempe unum me lugere malum in morte filii, hoc credis tu: ſed fœta capiti impendet nubes, mi fili, & ultima luxit dies. Furor irati cœli infeſtat aulam, Regius undat cruor, concidit ſolium, tota in ruinam procubuit domus. *Nad.* Impotens dolor loquitur. Nunquid enim adhuc ſuperſtes vivit Nadabus tibi? aut, ſi vilui, ecce adhuc fratres mei Salmon & Eſron vivunt, vivunt duæ filiæ tuæ, & ex illis nepotes ſeptem: nondum procubuit domus. *Jerob.* Sile filios, fratres, nepotes file: *fuerunt!* hæc vox Tonantis eſt: *fuerunt!* Evaginavit fulgurantem gladium vindex Numen, nec una victima ſævitiem ſaturat. *Non dimittetur ne una quidem anima de meo ſemine*, (3. Reg. 15. Ahias vates eſt. I, Matrem interroga, quid audierit a viro Dei: ſic intelliges, an nimius me luctus premat. O Regibus tremendum Numen!.. heu! videre jam his oculis mihi videor ſpectaculum atrox! fratres, nepotes, filii mei, *carnem veſtram vorabunt*

corvi, & ſanguinem canes bibent, quia Dominus locutus eſt! (3. Reg. 14.) Pro horror ſcenæ! o Iſraël, populo tot annos regnate mihi, unum hodie de filiis ſepulchro condis: reliquos omnes meos canibus & corvis dabis! tremite poſteri ſortem Regum! Eſt aliquis *ſupra nos*, qui ſi agit *contra nos*, væ nobis! væ nobis! *Nad.* Fateor, tremunt viſcera, & ambæ aures tinniunt ad horrendum oraculum, ſi vere oraculum eſt. Pater, an idem, qui tibi olim regnum cecinit, jam iſtud malum Propheta canit? *Jerob.* Idem Ahias canit, ut minus dubites, an canat verum: & adjecit, quod maxime terret: *Conſtituet autem ſibi Dominus Regem ſuper Iſrael, qui percutiet domum Jeroboam in hac die, & in hoc tempore!* Viden', adeo nec mora ſupplicii eſt. *Nad.* Quid audio? mihi debetur regnum, & alius auferat! quis ille? quem nominavit vates? hoc enſe cadet. *Jerob.* Juveniliter jactas te. Nempe minæ noſtræ terrebunt cœlum, ut minas retractet ſuas? *Nad.* Vocetur Ahias ſaltem, ut doceat, quis deſtinatus ſit Auctor cladis. *Jerob.* Vocavi, & miſſus eſt Zara, Fili, ut Prophetam adducat mihi. *Nad.* O factum provide! eſt proditor Ahias, niſi prodat hominem nobis, quem in exitium noſtrum Superi concitant adverſum nos. *Aram.* O Principes, inutile conſilium eſt! nam *inſtrumentum* exitii veſtri quid juvet ſcire? nihil iſta ſcientia decretis Dei obſiſtet: de *cauſa mali*, de abolenda cauſa oportet angi, de peccato, inquam, deflendo, quo a Deo defeciſtis ad vitulos, de extinguenda labe ingratitudinis, per quam poteſtate Regia devinitus data abuſi peſſime contra Datorem eſtis. Hæ *cauſæ* imminentis interitus ſunt: has ſi tollere properatis, *inſtrumentum* Deus ſine mora projiciet. *Nad.* Video utique, non dici nihil. Sed de tollenda *cauſa* deliberari poſtea poteſt: nunc *expedit* feſtinare, ut caveamus, ne aliquod *inſtrumentum* ſe moveat. *Aram.* Si Deus pro vobis ſit, quis erit contra vos? Deum placate! *Nad.* Humanam prudentiam Deus non prohibet. *Aram.* Niſi obſiſtat Divinæ. *Jerob.* Demus utrique aliquid; I, Nadab, fidelem habemus & ſtre-

ſtrenuum ſervum Baaſam: mone, ut excubias geminet, ne quid turbetur. Ego me abdo intus, ut orem offenſum Deum, ne præcipitet pœnam, priusquam Ahias adſit. *Nad.* Probe, Rex: ſic utrinque ſecuri ſumus. *Aram.* Ah! anxii de pœna eſtis, de culpa parum: dubito, num iſtas curas Superi æſtiment.

SCENA III.

Nadab. Baaſa. Aram.

Nadab. UT opportunus occurris mihi, amice Baaſa: geminari excubias jubet Rex, & ne quid turbarum aut miles, aut civis moveat, invigilare, nam ſæva procella impendet capiti: ſed tibi ſe ac ſuos tota fiducia committit Jeroboam. *Baaſa.* Nempe! .. ſi mihi fiditis, Princeps, cur accerſitur Ahias? unde metus turbarum eſt hodie? miles & civis omnis non inconcuſſam tamdiu probarunt fidem? Ecce! unius deliri ſenis jactantia, dum clamat: *Hæc dicit Dominus!* omnes potuit Regni Proceres in ſuſpicionem læſæ Majeſtatis adducere: *tanti ſumus!* Hoc eo queſtum Regi. *Nad.* Hem! novam querelam audio. Sed, obſecro, quieſce Baaſa, & mihi crede, falſa eſt omnis tua de noſtra ſuſpicione ſuſpicio. Video ſcire te, quæ mala noſtræ domui malus bubo cantaverit: jam vult adduci hominem Rex ad ſe, ut intelligat, a quo debeat cavere ſibi, ac ſuis. Quid in hoc conſilio improbas tu? *Baaſa.* Eſt, quod dixi. Ergo quemcunque reum parricidii, & tyrannidis Ahias dicet, vobis reus erit, judicatus eſt, periit, etiam ſi Baaſa foret. Bene eſt: ſic penſatur tot annis probata fides, triumphat Aſa: obtinuit, quod volebat! per ſuum Legatum turbavit aulam, per Ahiam effecit, ut diffidat Jeroboam fidiſſimis ſibi: ſic nudum Regi Judæ Rex noſter proſtituit latus: quid ſequi neceſſe ſit, ut videas non eſt opus, Prophetam eſſe. *Nad.* Bardus ſim, niſi capiam, Baſa, quam non ineptus interpres minarum ſis, quas eructavit ſenex in aures fœminæ. Quid tibi

videtur Aram? *Aram.* Queror, audiente me, injuriam tam atrocem inferri meo Regi, ut audeat aliquis de artibus tam infandis accuſare Principem tam Religioſum. Si Regnum Iſraelis ambiret Aſa, arma ſuppeterent, patrocinaretur jus, faveret Deus: per fraudes & mendacia, per oracula ficta, & graves calumnias, per ſcelera & malos dolos, quod Aſa ſibi novum imperium quærat, non poteſt ſuſpicari, qui novit, quo ille animo in ſuum feratur Deum. *Baaſa.* Numen eſt nomen Regibus, quod, *cum expedit*, jactant, cum *non expedit*, negligunt: & quando de occupandis Regnis agitur, quis neſcit, curam Religionis in ultimis curis eſſe? nec imprudenter, ut puto: nam hic an ille plura Regna obtineat, quid intereſt Dei? nulla illi propterea pars cœli eripitur. *Aram.* O digna viro ſententia, cui Deus eſt *vitulus*, contentus utique, ſi bona paſcua, & commodum ſtabulum habeat. Sed Deus, quem Aſa colit, Rex Regum eſt: illi ſubſunt, qui præſunt omnes: omnes, quo modo præfuerint, rationem ſeveram reddent. Væ illis, qui poteſtatem Vicariam Dei aut ſibi arrogant invito Deo, aut adhibent contra Deum! Hunc Deum, Princeps, time, hic tibi per Ahiam intentat malum, a quo nullus Baaſa eripiet. *Baaſa.* En intrat Zara, & ipſum trahit.

SCENA IV.

Nadab. Aram. Baaſa. Ahias. Zara.

Zara. SUbſiſte miles: aulam ingredimur ſoli. Ahia, bona loquere, ſi auditorem cupis benevolum tibi. *Ahias.* Loquar, quod Deus juſſit, funera, neces, ſtragem, peccatum nihil. *Aram.* Ahia ſalve! regium hic Principem vides, cui male ſuſpecti ſumus: oro, ut ſaltem *ſpe bona* ſoleris trepidum: dic mala, quæ minitaris, poſſe effugi, ſi cum Rege Patre cito redeat ad Deum noſtrorum Patrum: aut, an non eſt ita? *Ahias.* Opto, ut ita ſit. Sed Dominus locu-

locutus eſt, & *conditionem* non addidit. *Nad.* Crude ſenecio!.. Zara, Parentem admone. Tu vero, bone vir, age, repete ferale carmen cantatum Matri. Conſtituet Dominus Regem ſuper Iſrael? adhuc affirmas? *Ah.* Conſtituet. *Nad.* Quem? *Ah.* Nomen cœlum non dixit. *Nad.* Ille percutiet domum Jeroboam? *Ah.* Percutiet in hac die, & in hoc tempore! *Nad.* Quis? Ah Neſcio. *Nad.* Aut dices, aut primus cades. Latro eſt, qui canit cladem, & ſilet auctorem cladis. *Aram.* Princeps, novo crimine irritas Nemeſin, niſi Legatum Numinis reverentius habes. *Nad.* Unde probas, quod locutus ſit tibi Dominus? *Ah.* Non credis? facis, quod ſolent juvenes: experiri miſeriam malunt, quam credere. Experieris. *Nad.* Quid experiar? *Ah.* Quod non credis. *Nad.* Loquere! *Ah.* Hoc dicit Dominus: paulo poſt truculenta ſublatum morte vorabunt canes. *Nad.* Hoc dicit Dominus? & quis me tollet? *Ah.* Hoc non dixit Dominus. *Nad.* Sycophanta impudens! teſtes ſint mihi Dii, niſi Regem Patrem revererer, jam nunc hac manu confoſſus caderes. *Aram.* Obſecro, Princeps, furorem tempera. Nam ſi loquatur ſenex, quid prodeſt tibi? aut meretur fidem, aut non meretur? Si meretur, colendus eſt: ſi non meretur, cur vocaſtis? *Baaſa.* Sic eſt, Aram, aſſentior tibi: vocari homo in aulam non debuit: ſed quis eſt auctor conſilii, unde hæ turbæ ſunt, & panici metus? *Aram.* Orate, ut placidum vobis Ahias DEUM reddat: ſic erit turbarum finis. Ahia, Rex prodit: loquere nunc ſaltem auſtere minus: jam enim paravi tibi docilem ſatis. *Nad.* Rex Pater! perierunt noſtræ ſpes! negat ſenex auctorem mali, quod cœlum intentat nobis, a cœlo ſibi innotuiſſe.

SCENA V.

Accedit Jeroboam.

Jerob. ERgo alio vertendæ curæ ſunt. Ahia doce, quid faciendum ſit mihi, ut veniam a Deo merear. Spem inter, & metum luctor, an ſuperſit conſilium, quod me juvet. *Ah.* Conſilium, quo modo *veniam culpæ* mereri poſſis, habeo, Rex, *de pœnæ venia* nihil ſpondeo: Quia *projeciſti Dominum, projecit te Dominus, ne ſis Rex!* lata ſententia eſt. *Aram.* Heu! everſa eſt ſpes omnis mea! atqui Ahia, jam mihi Rex addixit pacem, promiſit cum Aſa inire fœdus, accipere Nadabo ſponſam in pignus fidei, dejicere ab aris vitulos, reſtituere cultum Dei Iſraël: erunt duobus populis duo Reges, ſed unus Deus, una Religio, unus animus. A te pendet tam grande bonum, ſi modo dicas, placari ſic poſſe Superos, ut impendentem avertant interitum domus. *Ah.* Adulari me velles, Aram, & dulcibus verbis fallere? Non perſuades: ſemper ſceleratis auſtera eſt veritas, dicenda tamen, quia mendacio non juvantur. Velles, ut promitterem, mitius acturum Deum, ſi Jeroboam ſubmittat Legi rebelle caput: quo auctore promitterem? nuntiare *pœnam* me juſſit Deus: promittere *pœnæ gratiam* non juſſit. Fortaſſe faciet gratiam: ſed quod fortaſſe faciet, non debet dici facturus certo. Vides, Rex, nihil me, ut placeam, loqui: prodeſſe cupio. *Aram.* Ah! bonum utique habemus Dominum, cui hæc propria laus eſt, quod miſereatur pœnitentium, & parcat. *Ahias.* Aram, confundis omnia: diſtingue a culpa pœnam! bonum habemus Dominum, qui facilem deprecantibus veniam culpæ concedit: ſed ne nimis ſint mali homines, ſi ipſe nimis bonus eſſet, non ſolet cum culpa dimittere pœnam ſimul. Davidis memento, Rex! pœnitenti culpam dimiſit Deus, pœnam non dimiſit: heu! quam multas, & graves dedit! & tu vis, ut tibi dicam, daturum te eſſe nullas?

Plus

Digitized by Google

Plus dico: promiſſio pœnitentiæ ſub hac conditione, *ſi Deus retractabit ſententiam*, irritata Deum acerbius poteſt, placare non poteſt. Nam quis es tu, ut audeas Deo conditiones præſcribere, ſub quibus pacem velis? dicere: *Agam pœnitentiam, ſi DEus remittat pœnam*, non eſt voluntas bona, quia pœnam, non culpam odit, qui retractare culpam non vult, niſi Deus retractet pœnam. *Æternam pœnam* dimittet dolenti Deus, hoc promitto, hoc ſufficiat tibi: magna miſeratio eſt in male meritum. Temporali ſubmitte, Princeps, ſuperbum collum, & clama: *merui!* ſic placabis. *Jerob.* Acerba oratio eſt. Ergo certum eſt, quidquid egero, morte cruenta cadam! morte cruenta filii, fratres, nepotes cadent! ſic placabo! Dure, quam hoc eſt aſperum ſolatium miſero! *Ah.* Solatium tamen pœnas æternas merito. Rex, audi amantem tui? ſi cum igne devorante, & ardoribus ſempiternis habitabis quondam, inclinaſſe te ferienti in tempore Numini, ſeris optabis votis. Quanquam quid multis urgeo? prudens es. Si cedis Deo, *æternam* certo, *temporariam* fortaſſe ſimul evades pœnam: ſi non cedis, *neutram* vitabis: *utraque* certo premet. Potes ambigere, quid ſit agendum?... tumultum animi hoc triſte ſilentium loquitur. Loquere Rex! Ah! audiam ſalubrem vocem: *peccavi! Jerob.* Confiteor! deprecor! proſtratus ad clementiæ ſolium promitto ſupplex, o magne Deus! ruent profana Numina, ibunt in cineres vituli, uni tibi victimas omnis Iſraël dabit ſi modo placatior meæ domui, ſtrictum gladium vaginæ reddas. *Ah.* Iterum *in conditionem* relaberis miſer! quid ſibi vult iſtud *ſi?* Ah! pœnam quereris ſemper, de pœna plangis! non eſt iſte ſinceræ pœnitentiæ ſpiritus. *Peccavi Domino!* ſic planxit David: *de culpa* doluit, *de pœna* ſiluit. Exemplum habes. Eja ſequere, & *gratias age*, quando præter culpam remittere ſupplicium etiam optimus Deus volet: ſi nolet, *tolera!* hic animus bonus eſt. Et denique quid facias? Si Deus revocare ſententiam renuat, velis, nolis, ferre pœnam, neceſſe eſt: *non evades:*

des: Intereſt, ut *pœnitens* malis, quam *contumax* ferre. *Nad.* In furias iſte me ſermo agit! & Patrem video patientem, imo proſtratum video, ſupplicem, flentem! dic, Propheta inhumane, tanta ſubmiſſio Regis non movet Numen? *Ah.* Homo videt, quæ parent: Dominus autem intuetur cor: odit hypocriſin. *Baaſa.* Inferi facerent, ut eſſem Rex, ego te ſilicernium audax victimam ſtygi darem! nam quas offucias audio? Et quo iſti argumento iram alicujus Numinis, Rex, probant tibi? Bellus Propheta es! interrogaris: Quis percutiet domum Jeroboam? Reſpondes: neſcio! urgeris: Si evertentur poſitæ vitulis aræ, num parcet Deus? repetis: neſcio! palpo craſſa, deliria dicam, an mendacia ſenis, etiam neſcio. Sed omittite curam, Principes, occurrit conſilium, quo ego faciam, ut in lucem veritas prodeat, & diſſipet atras nubes, ſi modo liceat ſine arbitris loqui. *Nad.* O liceat, Rex! reſtitue mihi Patrem Baaſa, & aulæ ſerenum diem: ſic amo te! reſurge Parens in bonam ſpem. *Jerob.* Quid ſperet a Baaſa, Fili, qui nihil habet, quod ſperet a Deo? *Abias.* Sic eſt: a Deo non eſt, quod ſperes, niſi decernas pœnitentiam ſine conditione, *ſine conditione.* *Baaſa.* Recte, recte! ergo ceſſa tu Regi moleſtus eſſe, & patere, ut, quem Deus deſeruit, homo adjuvet. *Aram.* Quid iterum audio? Rex, ego Baaſæ non fiderem. Qui ſic de Deo loquitur, aut miſerabilem Deum adorat, aut verius nullum, præter fortunam, & caſum: & fieri poſſit, ut fidelis ſit tibi? ignoſce Baaſa, ego tibi non fiderem. *Baaſa.* Nadabe Princeps, non dixi jam, hoc agi ab his, ut Rex diffidat fidiſſimis ſibi? o lingua audax! ſed audiar modo, & intra horam patebit, quis ego ſim, qui ſitis vos: ſic ulciſcar hanc contumeliam. *Nad.* Nimirum vis, ut per tormenta cogatur ſenex nominare virum, qui nobis inſidias facit? *Baaſa.* Tormenta teſtimonium incertum habent: ego certius dabo. *Jerob.* Et quod me juvet! *Baaſa.* Non eſt dubius eventus felix conſilii mei, modo audiar. *Jerob.* Audio: locum date. *Baaſa.* Interim iſtos Zara cuſtodiat, donec aliud decre-

decreverit Rex. *Jerob.* Sic volo: ſic cogis, Ahia! non potes conſulere quidquam, quod mihi profit: ſupereſt, ut ipſe conſulam. *Ahias.* Omnino. Conferte conſilia Prudentuli, ut evadatis, quod metuitis malum! ſapitis ſupra Deum! *Aram.* Baaſa certius loquetur oraculum! *Baaſa.* Experieris. *Ahias.* O tumor hominis! ſed non eſt prudentia, Rex, non eſt conſilium contra Dominum: ego bonum ſuaſi: utinam perſuaſiſſem! ſed tu ſemper times malum pœnæ, & de malo culpæ non doles: graviſſime erras! *timor* nihil prodeſt, *dolor* prodeſt, dolor, dolor, & pœnitentia ſine conditione, *ſine conditione.*

SCENA VI.

Jeroboam. Nadab. Baaſa.

Jerob. AUdivi, Baaſa, quod aliud tu remedium habes? *Baaſa.* Efficax, & cujus uſus ſic proderit vobis, ut deſinatis metuere hos latratus, quia ego, ſi veritas aliqua minis Ahiæ ſubſit, periculum omne diſcutiam. Quid ſuadeam, paucis doceo. In lucum pergamus: ibi pro Regiæ familiæ ſalute ſacrificium ſolemne vitulis fiat: aſſiſtant aulæ & urbis Primates omnes, ſi quis abſit, reus læſæ Majeſtatis, & affectatæ tyrannidis fiat. *Jerob.* Quorſum iſtud? *Baaſa.* Scilicet, ut intelligas, Rex, quod Ahias ſiluit, quis ſit, a quo impendeat exitium domui: nam ut innoteſcat Auctor ſceleris, Summa cautelæ eſt, quæ ab homine poni poteſt contra imminens malum. Innoteſcet autem, cum immolabitis, niſi vehementer me animus fallit. Quid enim futurum ſit, videte, & vos verba ſenis expendite. *Conſtituet*, ajebat, *conſtituet Dominus Regem ſuper Iſrael!* quæro: quis Dominus? utique Deus Iſrael: quem conſtituet? utique vindicem ſui contemptus, quod vitulorum cultum invexeris Regno. Infero: ergo conſtituet virum addictum ſibi, & vitulis infenſum: ſequitur: ergo qui vobis inſidiatur, in ſolemnitate idolis ſacra non comparebit. *Nad.* Et, qui

non comparet, vis dicere, ſeipſum prodet: Divinum conſilium eſt. *Jerob.* Quodſi omnes compareant? *Baaſa.* Concludes, falſum oraculum eſſe, & ad ciendas turbas excogitatum, ut Regi Aſæ obſequium fiat. Accedit aliud commodum. Vulgata in urbe victoria, qua de bellavit Æthiopes Aſa, & eadem occaſione per Legati comites laudata pleno ore potentia Dei, quem Aſa colit, grave poteſt periculum trahere. Credula plebs, & aura mobilior concipiet deſiderium revertendi ad Deum ſuorum Patrum: deſereris Rex, aut quod ſuſpicor, ne Ahias præviderit, occideris: Aſa percutiet domum Jeroboam, & erit Rex ſuper Iſraël. Tanto malo mature occurritur, ſi per præceptum immolandi vitulis auferas Duces civibus, quorum conſilio ad res novandas juvari poſſent. *Nad.* Rex Pater, nemo poteſt ſapientius loqui. *Jerob.* Eſt, quod dixit Aram. Quam prudens & fidelis es ſervus, Baſa, tam parum video Religioſum. Heu! in certius exitium ruo, ſi tibi obſequor. Nam ſi ſacrificium vitulis facimus, utique *peccato novo* incendimus iram Numinis, & ut ulciſcatur celerius, temere provocamus. *Baaſa.* Peccato novo! quid vocabulum horres! forte nec datur Deus, ſaltem qui attentus ſit nobis. *Jerob.* Ego ſentio attentum mihi. *Baaſa.* Detur igitur, non diſputo. At ego non peto, Rex, ut ſacrifices hoc animo vitulis, quod inſultare Deo velis, quem times: ſacrifica, quia ſic expedit tibi: ſic non offendes. *Jerob.* Male infers. Quocunque animo agam, ſi ago, quod Deus prohibet, proteſtatio eſt contraria facto, peccatum facio, offendo. Hoc mihi Ratio loquitur. *Baaſa.* Igitur etiam dabo hoc, ne de nomine litigem, dabo, quod ſit peccatum novum, ſi vitulis rurſum immoles, ſed quid tum poſtea? erit *peccatum utile* tamen, imo peccatum hodie *neceſſarium* tibi, atque quod caput eſt, peccatum, quale committes *adhuc ſemel*, deinde nunquam amplius. Certe, ſi erit hoc tibi peccatum felix, deinceps non tenebo te, Rex, quo minus a vitulis redeas ad Deum Iſrael: imo forte Baaſam etiam exemplo ad ipſum trahes. *Jerob.* Bene dicis? ſi erit

pec-

peccatum felix. Quis autem mihi ſponſor boni eventus ſit? *Baaſa.* Præſente Baaſa vim audeat aliquis Regi facere? lucum omnem circumdabit miles meus, ne quis ſe moveat: quod periculum metuis? *Jerob.* Tu mihi non ſufficies contra Deum. *Baaſa.* Sufficit, quod ſufficiam contra homines: nam ab homine malum imminet tibi, ſi ſeni credis: homo percutiet domum Jeroboam. Cæterum age, quod vis. Ahias ne quidem pœnitenti ſpem effugiendi interitus facit, ego viam certam oſtendo etiam peccanti: quem debes audire? *Nad.* Quousque altercamur? ego eo, Pater, & fratres, nepotes, totam domum in lucum evoco. *Jerob.* Quo rapior? novo ſcelere offendam DEUM Iſraël ea die, qua placandus eſt maxime? *Nad.* Offendimus *adhuc ſemel*, deinde non amplius. Non eſt res tanti, reliquo cumulo adjicere *peccatum unum*: eadem pœnitentia ſimul cum reliquis poſtea etiam hoc delebitur. *Jerob.* Fortaſſe quidem. At vero ſæpe *proximum* peccatum *poſtremum* eſt, quod cum admittitur, *plena menſura* fit, & ſpes veniæ perit. *Nad.* O moleſta diſputatio? Ergo opprimi te, & filios, & nepotes vis? ut canes nos devorent, feres? ſic amamur!.. audio ſuſpirium bonum! ſentis Rex, quod ſis Pater! *Jerob.* O luctа gravis, quam duo timores movent, timor Dei, & timor hominis, quem Deus occultat mihi. *Baaſa.* Timor uterque ceſſat, ſi per vitulos diſcas, quis ſit timendus. Decerne tandem! *Nad.* Decerne! proderit, & eſt neceſſe. *Jerob.* Quia cogor. Ite! in lucum imus. *Nad.* Vive Baaſa, victores ſumus! *Baaſa.* Vive Rex! admoneo Zaram, ut militem cogat. *Jerob.* Ignoſce Deus Iſraël! adhuc ſemel vitulis curvo genu: tu adigis! ſed *adhuc ſemel*, deinde non amplius. *Nad.* Tibi me Baaſa debeo. Tu in hac nocte ſtella es mihi, ad cujus fulgorem felix navigio: fulgere perge! non errabo, niſi cum occides tu.

SCENA VII.

Baaſa. Zara.

Baaſa. EGo oriar, cum te occidam. *Zara.* Longum colloquium fuit. Captivi mei miris interim ſe angunt modis, & artes Baaſæ metuunt: Ahias Pœnitentiæ conſilium a te everti dolet, Aram ſuæ legationis fructum queritur a te ſuccidi. *Baaſa.* Quid reſpondiſti ad has querelas? *Zara.* Cum dolentibus dolui, & credunt ſimplices inimicum me eſſe Baaſæ, ideoque rogarunt etiam, ut explorare, ſi poſſem, vellem, quo tu conſilio Regem ſolatus fueris, nempe ut agerent certius adverſum te. *Baaſa.* Igitur ex arte tu intelligis artem, qua decipimtus homines, quando ne Propheta quidem divinare arcana potuit vafri cordis. Et ego providum cœlum laudo, quod me non prodidit fatidico ſeni. O Superi boni, quo ego merui bono hoc tantum bonum! Ego, ego ſum, o Ahia, ſi neſcis, ego ſum, quem conſtituit Dominus Regem ſuper Iſrael, qui percutiet Domum Jeroboam in hac die, & in hoc tempore, ego ſum! certum eſt: ita mihi hic animus loquitur. Væ nobis, Zara, ſi, qui locutus Ahiæ fuit, ſicut prædixit ruinam, ſic nominaſſet Auctores. *Zara.* Poterat certe, & ego trepidavi totis artubus, cum juſſit Rex, cum cohorte abire me, ut Prophetam etiam invitum adducerem. Væ tibi! væ Baaſæ! clamabat hic intus aliquid. *Baaſa.* Rideo, quia neſcio, me magis, an te deſcripſeris. *Zara.* Tunc dixi mihi: profecto datur Deus, & Deus attentus nobis, qui ipſum cor, & renes inſpicit: quis enim alius noſtra conſilia detexiſſet Ahiæ? ſic diſputans mecum, multis precibus oravi Numen illud, ne cum conſiliis etiam Conſiliarios proderet. *Baaſa.* Heus tu, de his loquemur alias. Nunc dic, an idem ſis? *Zara.* Ex aſſe devotus Baaſæ. *Baaſa.* Pretium devotionis ingens feres, cum ero Rex. *Zara.* Nihil iſta memora; erit hæc ſumma merces, placuiſſe. Unum quæ-

quæro, cogitatum ſcelus ſciri a Deo Iſraelis an adhuc ambigas? *Baaſa.* Sciat. *Zara.* Igitur idem DEUS etiam Auctores ſciet? *Baaſa.* Sciat quicunque DEUS, modo non ſciant homines, priusquam perficiam. *Zara.* DEUS autem hæc ſciens omnia, an favere conſilio poteſt? *Baaſa.* Zara, modo non obſiſtat DEus: ut faveat, non eſt opus. Cæterum Ahia teſte, ſi cœlum non probat modum conſilii, certe eventum probat. *Zara.* Vis dicere: Jeroboam a cœlo damnatus ad mortem eſt, nos ſumus executores ſententiæ. *Baaſa.* Rem dicis: & erit executionis præmium mihi, titulus Regis. Ut me vox iſta afficit, & tres litteræ ſonum quam gratum faciunt, *Rex!* O digna vox, quam omnibus periculis meam velim! propera, Zara, propera! hodie perficiendum negotium eſt. *Zara.* Principes tribuum jam auro tibi, & magnis promiſſis emi: quid vis, ut fiat inſuper? *Baaſa.* Dixiſſem pridem, niſi tu inanibus quæſtiunculis divertiſſes a propoſito. Nempe conſortium cum Ahia has tibi de Deo inutiles curas peperit. Poſthac hæc tibi morum regula inter cæteras eſto: *Si vis, ut vita hominis jucunda ſit tibi, homines divinos fuge.* *Zara.* Notavi: quid porro jubes? *Baaſa.* Porro volo, ut Ahiam cum Aramo occulta via dimittas ex aula, & jubeas in lucum ire. *Zara.* Quid agant ibi? *Baaſa.* Antequam Rex veniat, ibi adſint, ut videant, quid agat Baaſa, & oculis uſurpet Propheta vaticinii eventum ſui. Nempe, Zara, ut ſacrificent vitulo, perſuaſi Regibus per ſpem, ſic cognoſcendi Actorem funeſtæ cædis, quam metuunt ſibi: ſed Sacerdotem Jeroboam ſe credit fore, & erit victima. Ut Spectatores hujus ſpectaculi Ahias & Aram ſint, tu efficies. *Zara.* Facilis cura eſt. Cum de colendis vitulis Ahias audiet, incenſus zelo in idoli ruinam ibit. *Baaſa.* Eat! tu poſtea, cum advenerit Rex, cinge militibus lucum, ne quis evadat. Deinde cum dabo ſignum, conclamate, quod valles ac montes repetant: Vivat Rex Baaſa, vivat! & ad hanc teſſeram invadite

damnatum gregem, quem quisquis tueri audet, simul pereat. Sic facies opus, Zara, quod Baasa laudet. *Zara.* Quo ducis, sequor. Vive! regna!

CHORUS.

Ostenditur, quod *peccatum utile* sit Chimæra.

Gratia. Phantasus. Somniantes.

Gratia. VAh! infelix gratia! sic vincat me Phantasus? (*)
Nam, quoties jam redeo conatu irrito!
Ille auditur: illi creditur: ego rejicior!
Tanti æstimor!...
Phantas. Ita est, credite, ita est: hæc *dabo omnia*,
Si *cadentes* adoraveritis ista Numina.
Gratia. Numina? *nomina!*.. & quid sunt hæc *omnia?*
Phantas. Montes aurei!. Campi Elysii!.. honorum fastigium! **
Gratia. Vana, inania, stolida *somnia.*
Phantas. Holla! quæ iterum crepas convitia,
Dicax mulierecula!

Aria,

1.

Somnia non omnia
Visa sunt errare:
Quare mea somnia
Cessa diffamare.

2.

Audeat, qui somniat,
Audeat peccare:
Sentiet, quod somniat,
Se non somniare.

Mera

(*) Exhibetur Dormitorium Mundi, & in eo unus dormiens sub conopæo, alter in flores, tertius in navi. ** Somnia exhibentur.

Mera ſi deliria
Semper exhiberem,
Unde tot ſuſpiria
Erga me haberem?

Eſt *peccatum utile*,
Deos adorare:
Qui ſic *cadit*, tollit ſe!
Ceſſa diffamare.

Gratia. Tenebrio mendaciſſime!
Quis enim eſt, quem non decepiſti,
Quando ſpem lucri *ex peccato* feciſti?
Aut ſi aliquod inde natum eſt commodum,
Dic: *quale fuit?* nunquid imaginarium?
Et *quam diu?* nempe momentaneum!
Et *quid poſtea?* ſcilicet vera, longa, gravia ſupplicia
Vel præſentis temporis, vel futuræ æternitatis.

Aria.

1.

Serpentis partus ſerpens eſt:
Peccati fructus pœna eſt:
Non eſt poſſibile
Peccatum utile.

2.

Urticæ cum ſeruntur,
Urticæ & metuntur:
Nec ſpinæ, quando creſcunt,
In uvas matureſcunt:
Nec fundit nectar vena
Draconum felle plena:
Non eſt poſſibile
Peccatum utile.

Phantaſ. Quid te fatigas, cum nemo audit te?
Concionari dormientibus, non eſt de tempore.

Gratia.

Gratia. Atqui tempus eſt, miſeri,
Jam vos de ſomno ſurgere. (*)
Lumen pridem accendi: Surge Endymion!..
Hem! tergum vertis iterum, crudiſſime bipedum!
Ergo extinguere lucerna gratiæ
Dormi, dormi ſtupide! nihil ultra turbabo te!...
Tu vero tandem audi me!
Ecce ſto in littore! filum porrigo: arripe!
Et huc, huc naviculam jam fatiſcentem dirige!
Somn. 2. Sine me! ſine dormire!
Gratia. Quoniam ita vis, ſino perire....
At tibi ſaltem me placet audire?
Surge! monet hora....
Eſt tertia vigilia, & jam ſurgit aurora!..
Somn. 3. Ah! dormio ſuaviſſime: ſine paululum,
Quadrantem ſaltem unicum!
Gratia. Sic? poſtquam toties repulſa ſum!..
Phantaſ. Vides, quod nihil proficias? deſine! deſine!
Gratia. Bene eſt: deſino! quod facitis, facite!... (*)
Imo finis eſt! audis Phantaſe!
Sonus eſt tubæ Juridicæ!
Phantaſ. Heu me! quo ibo?
Montes, & colles cadite ſuper me!
Gratia. Fuge! fuge!.. ſic fugantur ſomnia,
Et vera falſis ſuccedunt ſpectacula!
Surgite! ſurgite mortui gratiæ:... (*)
Somni. 1. Ubi ſum?.. ſic præceps de faſtigio
In feretro evigilo!..
2dus. Pro Superi! video mergi naviculam:
Date tabulam! tabulam! tabulam!..

3tus.

(*) *Inſonat tuba.* (*) *Evaneſcunt ſomnia.* (*) *Ex throno fit feretrum &c.*

Digitized by Google

3tius. Oh! undique in ſpinas me induo:
Nullibi roſas, quas ſomniabam, invenio!..

Trio.

Omnes tres. Perfida ſomnia,
Sic me decepiſtis?..
Ubi eſtis Numina?
Sic me reliquiſtis?..
Heu me!...
1mus. Sic ſolium in tumulum
Se ſubito convertit! (*) *Fructus peccati*
3tius. Guſtavi mellis paululum, (*) *Mors,*
Et ecce! hoc me perdit! (*) (*) *Morbi.*
2dus. O fortunatæ Inſulæ!
Vix vidi ſolum bonum:
Jam ſemi-vivum cerno me
In Inſulis latronum! (*) (*) *Miſeria.*
Omnes. O maledicta ſomnia!
O Numina inania!
Sic me decipiſtis!
Sic me reliquiſtis!
1mus. Triſtis mors!
2dus, & 3tius. Dura ſors!
Omnes. Heu!

Gratia. Hoc habetis.... Quod non credebatis Gratiæ,
Credendum fuit denique Experientiæ:
Non datur, non datur peccatum utile!...

Digitized by Google

Aria.

Datur DEus:
Ille meus
Semper vigil Ultor ſit.
Nemo ſpernit me impune:
Nullum ſcelus eſt immune:
Semper pœna comes it.
Si differtur,
Non aufertur:
Lues petulantiam!
Ego, ego accuſabo,
Et vindictam inclamabo!...
Time, *time Gratiam!*

PUNCTUM II.

Tantæ Ruinæ miſerabilis Modus.

SCENA. I.

Abias. Aram.

Abias. ADſum. Firma Regnator cæli ſenilem animum, & pio conatui bonum effectum tribue!.. vah! atrox ſpectaculum! ſtat ara vitulo in contumeliam Dei mei, & ego videam ſiccis oculis? vitulo cadet victima iterum, & hodie cadet: ſic veſtras, Superi, Jeroboam minas timet!... O bona ſpes, quam læto radio illuxeras mihi! ſed fulgur fuit, quod momento diſparuit. Jam tremuit miſer, jam faſtum in genua ſubmiſit tibi, o DEus magne, jam de pœnitentia cogitare cœpit: cum ecce! Baaſa in ſcelus novum præcipitat imprudentem! *Peccatum* ſuadet! & heu! contra omnes conatus meos perſuadet: *utile* conſilium

* *aperitur lucus dicatus vitulis.*

Digitized by Google

ſilium dicitur, quanquam ſciatur eſſe *impium.* O lingua peſtilens, utinam computruiſſes in faucibus ſcelerati Conſiliarii, priusquam infelici Regi tám atrox venenum afflaſſes!.. *Aram.* Ahia non fefellit nos Zara. Vidi ex latebris pompam impiam: ingens turba eſt. Primum agmen Zara, ultimum Baaſa ducunt, medium tenet Regis familia, quam Principes circumdant, & Popæ ignem ferentes, & enſes, & vaſa: ſequitur pinguis aries, quem cornibus aureis, & plexa ex floribus corona ſuperbum quidam juvenes trahunt. Zara ut extima ſilvæ attigit in circulum diſpoſuit ſuos: Baaſa deflexit a via, credo, ut ex parte oppoſita nemus claudat. Rex cum ſuis huc recta ſe movet. *Abias.* Et omnes Principes ſecum habet? omnes vitulo flectent genu? *Aram.* Quisquis ſteterit, erit victima: nihil dubito. Sic enim narravit Zara, & hoc Baaſæ conſilium fuit. *Abias.* Ingens prudentia eſt!. ſed datur DEus, Aram, *qui apprehendit ſapientes in aſtutia eorum, & conſilium prævorum diſſipat.* Jam olim Propheta Addo hoc ipſo in luco Jeroboamo ſacrificium vitulis immolanti obſtrepuit: extendit ille manum, ut virum Dei necaret, & manus exaruit, altare diſſiliit, effuſi ſunt cineres, apparuit, Numen iraſci ſceleri. Sed nimis miſericors ira fuit: itaque ut deprecanti reſtituta eſt manus arida, ſimul reſtitui vitulo dejectum altare juſſit ingratus, velut ab idolo, & non a Deo Iſrael veniſſet beneficium ſibi. In novum Pharaonem incidimus, qui dura cervice, & pingui collo contra Omnipotentem inſurgens clamat: *Neſcio Dominum!* ſed ego ad correctionem ſtultitiæ ultimum admovebo arietem: forte felicior, quam Addo, ero. *Aram.* Ut metuo grave malum. Quia tamen ſic fixum eſt animo tibi, procede fortis: teſtem generoſi facinoris Aramum habes, & eundem periculi ſocium. *Abias.* Nihil metue tibi. Legatum jura gentium ſecurum reddunt. *Aram.* Qui jus Divinum ſpernunt, jus gentium audient? *Abias.* Paſſim vides, humana præcepta ſtudioſius, quam Divina ſervari. Quidquid futurum eſt, beati ſumus. Si vin-

mus, Deïis triumphat: ſi cadimus, DEO cadimus non poſſumus glorioſius mori. Effervet ſanguis, & juveneſcit, Aram, ut pro Numinis honore calidius fluat. *Aram.* Quousque moraris igitur! irrue, & everte Altare ſacrilegum! *Abias.* Nondum, amice! nam ſpectatrix aula ſit, eſt neceſſe, ut intelligant, in medio nationis pravæ non deeſſe, qui audeat deteſtari palam commune ſcelus. Aram, hæc eſt magna gloria noſtri Dei, quod animum ſuis tam magnum tribuat, ut vir unus audeat adverſus mille pugnare.

SCENA II.

Abias. Aram. Zara.

Zara. VIdeo, quos optabam. Spectaculum dabimus, quod vos oblectet. *Ab.* Inſultat Zara? ut impediam ſacrilegium, huc me extuli, non ut videam. Me vivo, ſacrificium hodie nullum fiet. *Zara.* Imo te vivo fiet, quale factum eſt nunquam. Sed dicite mihi, non hac fugientem Jeroboamum vidiſtis? *Abias.* Fugientem? *Aram.* Jeroboamum? *Zara.* Fugientem ajo. At quocunque abdiderit ſe, non effugiet. Silva omnis cincta indagine tigridem cum catulis claudit, & paulatim circulus in arctum coit. Nunc ſcies tu, quod neſciſti: ſcies quem conſtituerit Dominus Regem ſuper Iſrael, ut percutiat Domum Jeroboam in hac die. *Abias.* Heu! quid loqueris Zara? *Aram.* Nuda arma loquuntur, quod tacet: conjuratio, conjuratio eſt! *Zara.* Imo venatio eſt, qua nulla poſſit eſſe jucundior. Vivat Rex Baaſa, vivat! *Abias.* Baaſa, inquis, Baaſa ſe Regem dicit? o juſte Deus! *Aram.* Et Zara rebellem adjuvat? *Zara.* Tyrannum perdimus. Excutio latebras, in quibus ſe fruſtra occulit miſer. *Abias.* Baaſa ſe Regem dicit, ille fidelis Baaſa cujus conſiliis & tutelæ tanta ſe fiducia commiſit Jeroboam! hoc habent Reges, qui ſperant fidelem ſibi Miniſtrum fore, qui non eſt Deo. *Aram.*

O

Digitized by Google

O ſpes inanis! qui enim non colit Deum, quamdiu colet Regem? *propter ſe* Regi ſervit: ſervire deſinet, cum erit commodum ſibi. *Abias.* Jam intelliget infelix, quid *expediat:* putavit miſer ut Numinis irati fulmen effugeret, *utile peccatum* fore! & melius eſſe, novo ſcelere offendere Deum, quam deprecari!

SCENA III.

Baaſa. Zara. Abias. Aram. Nadab. Jeroboam.

Nad. HEu! quo me recondam? Vir Dei juva! *Abias.* DEUS Iſrael te juvet Princeps! ad Deum fuge! *Nad.* Baaſa, Zara, amici, quo abiiſtis? *Aram.* Ah! quos inclamas non audiunt te! *Nad.* Ahia! periit Domus Jeroboam! proditi ſumus! ingreſſos lucum deſeruerunt Principes tribuum ad clamorem immanem, qui, neſcio, unde ſe extulit. Diſperſis illis, undique tela volant in noſtram necem! fratres mei percuſſi miſere, vix trahunt animam: Rex Pater fugit: quid ego faciam? o Baaſa! Baaſa, tuere me! *Abias.* Quo te proripis? mane! ego defendam te! *Zara.* Niſi fallor, audivi Nadabi vocem: quo ſe ſubduxit? at ecce! ipſe hac Jeroboam prodit. Ut pallet! ut fremit! irruam?.. *Jerob.* Vos adeſtis? & tu, amice Zara! ſpes bona redit. Jo! age, tuere Regem tuum! duc in proditorem! nomina, quis eſt, qui aulam & cives concitavit adverſum me! ubi eſt? inultum ſaltem ne mori ſinas! *Abias.* Ah! fuge Rex, & qua potes, abſconde te! Baaſa regnat! *Jerob.* Baaſa regnat! ſiles Zara? ergo vertatur orbis! ruant in montes flumina! aretur cœlum! redeat antiquum chaos! rebellat amicus mihi! *Abias.* Perfidiam DEus perfidia punit. *Jerob.* Impii! ſceleſti! infames transfugæ! ſic veſtrum vos Regem colitis! *Abias.* Sicut tuum tu DEum colebas. *Jerob.* Hæc fides eſt, hæc religio juramenti? *Abias.* Pœna talionis. *Jerob.* Heu! video ſcelus meum! dixiſti verum, Ahia, perii! & pereunt omnes mei! *Abias.* Nunc ſaltem, Rex Ahiam

audi! clama: peccavi Domino! prorue idolum turpe, quod tibi tanti eſt mali cauſa. *Jerob.* Irrides! nam non in ipſo conatu obruar? *Abias.* Saltem in conatu glorioſo, ſaltem pœnitens. *Jerob.* Serum conſilium eſt: non ſum diſpoſitus. Tu potius, ſceleſte latro, da pœnas mihi, ne ſolus in ſtygem abeam. *Zara.* Furis Jeroboam, & ultro provocas? en! adeſt Rex! ſi ſapis, arma abjicis, & vitam ſupplex exoras tibi! *Jerob.* Aſpectus feralis! congredere cum Domino ſerve impie! *Baaſa.* Bona verba Jeroboam, bona verba ſervare te poſſunt: ſi feris, peris. *Aram.* Me pono medium. Rex fuge, in fuga ſalus! Aſa ſervabit te! *Jerob.* In ludibrium ſervor! *Baaſa.* Fuge, fuge! qui ludibrium fugis, in mortem incides. At tu deſine minas, Aram, ſi amas te! Zara mecum.

SCENA IV.

Jeroboam. Abias. Aram.

Abias. O Rector orbis, quam nulla eſt in humanis conſiliis fides! *Aram.* Minus in ſceleratis, in quibus tamen tam multi ponunt fundamentum votorum ſuorum, velut ſi ſperari felicitas poſſet aliqua, invito te! *Abias.* O triſtis dies! amice, timeo, ne jam cum Patre Filii ac nepotes venerint in manus crudelis Baaſæ! O ſancta Nemeſis, ſic ſcelera punis per ſceleſtos, quos iterum punies! *Jerob.* Heu! immane vulnus! telum atrox! Ahia! Aram! *Aram.* pro! qualis occurris Rex! *Jerob.* Emiſſum neſcio cujus manu ferale telum cum ſtridore perrupit pectus: diffregi lignum, cuſpis fatalis hæret: valete! morior! *Abias.* Manus omnipotentis ſic ferit Rex: agnoſce manum! verere tandem! *Aram.* Patere ligari vulnus! *Jerob.* Dixi: cuſpis hæret: actum eſt! ſentio manum gravem! *Abias.* Et graves offenſas doles? *Jerob.* Vulnus doleo! Regnum, amicos,

cos, Filios, Nepotes, vitam perire doleo! *Ahias.* Ne ſimul anima pereat, de culpa dole! die: Miſerere mei Deus! confiteor! doleo! deprecor! *Jerob.* Jam viſcera turbat mors! heu! amara mors! *Ahias.* Miſerere magne Deus, magni peccatoris! *Jerob.* Sceleſte Baaſa! *Ahias.* Baaſam Deus puniet, te punit modo: de te cogita, ut pœna tua medicina ſit tibi. *Aram.* Moritur! torquentur oculi, & ſpumas eructat os. *Jerob.* Conſpuo inutiles Deos, exitii fontem mei! *Ahias.* Sic bene Rex! & DEum verum, DEum unum, DEum tuum offendiſſe te doles? *Jerob.* Heu! dolor atrox! amici, omnia perdidimus! Habe tibi exoſam animam vindex Numen! habe! crucia! *Ahias.* *Aram.* Miſerere! *Aram.* Expiravit. *Ahias.* Finiit vitam, utinam & pœnas finierit!

SCENA V.

Accedunt Nadab. Baaſa. Zara.

Baaſa. AUdivi gemitum: ictus fuerit. *Ahias.* Salve flagellum DEI! quousque ſævies? *Baaſa,* Placet titulus: flagellum ſum, inſtrumentum furoris Domini. *Ahias.* Quod tamen, poſtquam uſus fuerit Dominus, in ignem abjiciet: metue tibi! *Baaſa.* Tu tace modo: perſequor, quem DEUS odit. *Aram.* Jam illum percuſſit Dominus, & mortuus eſt. Viden', ut grandi vulnere hiat pectus! *Baaſa.* Lætum ſpectaculum! *Zara.* Rex Baaſa, vive! *Ahias.* O res humanæ! huic acclamant' vitam, dum iſte moritur! *Baaſa.* Zara, quot numeras funera? *Zara.* Novem. Solus adhuc Nadabus latet: ſed non evadet. *Nadab.* Vocem audio amici Baaſæ! Baaſa Nadabum juva! *Ahias, Aram.* Ah! fuge Princeps! *Aram.* In manus inimici teipſum tradis. *Baaſa.* Viperæ progenies vivat? huc verte oculos! *Nadab.* Te video Pater!

tet! ſcindere in partes pectus! *Zara.* Scindam? *Baaſa.* Mihi debetur iſte! *Nadab.* Heu! hoc mihi Baaſa! *Baaſa.* Hem! rurſum effugiet! retrahe! feri! macta! *Nadab.* Maledicte Baaſa! inſande latro! on! obvium pectus fero! ſatia furorem ferox! *Baaſa.* Habet. Nunc triumpho. *Aram.* Impletum eſt oraculum triſte. *Ahias.* Sapite hoc aſpectu, qui contra DEum ſapitis! ecce! *peccatum utile.*

MEDITATIO II.
PECCATUM MALUM SUMME TURPE SIVE NABUCHODONOSOR.

ARGUMENTUM.

MAlum *ſumme turpe* Peccatum vocamus, quia non damna ſolum fortunis, familiis, vitæ ipſi immania, ultimaque, ut nuper vidimus, ſed etiam pudorem, infamiam, & omne *dedecus* ferre ſolet, tunc maxime, cum per medium Deo tam execrabile volumus *honorem* tueri, vindicare, urgere. Expertus eſt Nabuchodonoſor Babyloniæ Rex, in quo impletum eſt *ad litteram* Divinum Oraculum Pſalm. 48. *Homo, cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Cum enim adorari ſtatuam vellet, quam ſibi

Digitized by Google

ſibi ut Deo erexerat, & in magnificentia ſuorum operum vane nimis ſibi complacuiſſet, caſtigatione terribili *ex hominibus abjectus eſt*, ut loquitur ſacer Textus Dan. 4. *Et fœnum ut bos comedit, & rore cœli corpus ejus infectum eſt, donec capilli ejus in ſimilitudinem aquilarum creſcerent, & ungues ejus quaſi avium.* Attamen poſt ſeptem annos reſpexit illum miſericors DEUS, nempe jam demiſſius de ſe ſentientem: reddidit illi figuram hominis, quam ademerat, regnoque reſtituit, quo exuerat, ſed ita mutatum, ut merito dubites, quænam metamorphoſis mirabilior fuerit, prior corporis, an poſterior animi. Certe notat Tirinus in c. 25. l. 4. Reg. quod filium Evilmerodachum, ſive Balthaſarem repoſitus in ſolio Nabuchodonoſor propter malam Interregni Adminiſtrationem in carcerem conjecerit, in altero non eſſe ferendum ratus, quod pœna tam horribili DEus in ſe punierat. Erit igitur hujus 2dæ Meditationis

Materia: Nabuchodonoſor pudenda metamorphoſi confuſus.

Puncta duo: Primum, Pudoris acerbitas.
Secundum, Salubritas.

Fructus: Deteſtatio impii axiomatis: *Quid dicent homines?*

Propoſitum: Fuga peccati, etiam cum ad peccandum aut *ſpes gloriæ* invitat, aut *metus dedecoris* impellit. *In ſpecie* decernamus, *Punctum honoris noſtri* in eo conſtituere, non, quid de nobis homines dicant, vel ſentiant, ſed quid judicet Deus, qui ſolus *infallibile judicium* habet, quod eſt regula veri honoris, ut a fucato diſtinguitur.

In Choro. Oſtenditur, Peccatori alterutrum eſſe inevitabile, aut *confundere ſe*, aut *confundi.*

PERSONÆ.

Nabuchodonoſor Rex.
Daniel Propheta.
Aſaël transformato in belluam Regi Cuſtos a Daniele datus.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad Præsentem.

Fides. Ratio.

Ratio. FIdes, vicisti me!
Assentior: *non datur peccatum utile.*
Vel enim punit DEus, vel non punit me?
Si punit, semper pœna major est commodo,
Quod ex peccato habeo:
Si non punit, *punit maxime*,
Quia pœnæ temporalis *dilatio*
Est æternæ *intentatio*,
Aut, quod me docuit infelix Jeroboam,
Utriusque *geminatio.*
Convincit me hæc Ratiocinatio.
Fides. Supereſt, ut practicum eruas corollarium.
Ratio. Colligo: *Ergo spe lucri peccare,*
Est stulte sperare.

Aria.

Insanii, cum credidi,
Invito te, o DEus mi,
Felicem fore me!
Offenso te, a scelere
Levamen sortis quærere
Non prodest animæ.

2. Ad

2.

Ad tempus ſi diſſimulas,
Non tamen minus vigilas
Divine oculе!
Heu! cenſus, cenſus duplices
De male partis exiges:
Non eſt ſpes veniæ.

Fides. Recte deteſtaris malum extremæ dementiæ,
Quæ tibi neceſſitatem impoſuit inevitabilem
Aut ferendæ *pœnæ* aut agendæ *pœnitentiæ.*
Ut deteſteris amplius,
Tantis incommodis jam adde *dedecus,*
Et, quæ ex peccato, præter damna maxima,
Fluat infamia,
Conſidera.
Non fallit oraculum: *Qui male agit, odit lucem.* Jo. 3.
Et illud alterum:
Qui contemnunt me, erunt ignobiles, 1. Reg. 2.
Et tertium: *Omnes, qui derelinquunt te, confundentur, Recedentes a te, in terra ſcribentur.* Jerem. 17.

Aria.

1.

In terra ſcribentur!
In Cœlo non ſcientur,
Qui *contra Cœli Dominum*
Audacter caput impium
Efferre non verentur:
Quanquam ſeſqui pedalibus
Sint ſcripti *Characteribus,*
In Cœlo non ſcientur.

Digitized by Google

2.

In terra ſcribentur!
In pulvere legentur,
Qui, ſi ad ſedes nubium
Ventorum *per ludibrium*
Interdum attollatur:
Ceſſante flatu concidit,
Sequente imbre, *lutum fit:*
Diſparuit! *calcatur!*

Ratio. Tangis punctum momenti maximi!..
Juvate Superi!
Ut, ſicut nuper didici peccatum *metuere*,
Sic *erubeſcere* diſcam hodie!
Fides. Diſces *ex Nabuchodonoſore.*

Aria.

Ratio. Ergo Pudor, ſancte Pudor
Imple venas!
Pinge genas!
Impudentis tange mentis
Frontem meretriciam! (*)
Fac me erubeſcere
Meam ignominiam!...
Mæſti vultus *rubor multus*
Bonus color!..
Per hunc dolor
Tabe fœda ſqualidæ
Formam reddit animæ:
Pudor, ſancte Pudor!
Eac me erubeſcere.

(*) *Frons meretricis facta eſt tibi: noluiſti erubeſcere.* Jerem. 3.

ME-

MEDITATIONIS II.
De pudendą Metamorphoſi Nabuchodonoſoris.

PUNCTUM I.
Pudoris acerbitas.

SCENA. I.

Nabuchodonoſor Solus.

ABjit! .. Abibo ego etiam: vale funeſta ſpecus, humanæ beluæ ſeptennis habitatio, vale! Redibis Aſael, inquires in Alumnum tuum: ſed non invenies amplius. Poſtquam ex belua in hominem reverſus ſum, jam neque cuſtode indigeo, neque nutritio. Ibo in avia: alias latebras quæram, ubi nullus me homo inveniat: ibi radicibus, & herbis me ſuſtentabo: potum aq ua, terra cubile dabit: Aſſuevi dure vivere. Succedat pœnitentiæ coactæ pœnitentia libera de tot ſceleribus, quibus offendi Numen tuum, Deus Altiſſime, ego Nabuchodonoſor Rex. Ah! Rex! .. hem! liqueſcunt in lacrymas oculi poſt ſeptem annorum ſiccitatem: Omen bonum! hæ pluviæ lætam meſſem præſagiunt. Aperi cataractas cor meum, ut flumen perpetuum pleno alveo fluat! trude ſuſpiria pro mugitibus pectus, & *de profundis* urge guttur in lamenta, quæ nubes penetrent, & cœli Dominum moveant ad miſerendum: *Miſerere* Domine! ſic caſtigatione horrenda, ſed miſericorde caſtigatus clamat ad te Nabuchodonoſor Rex: *Miſerere!* .. Quid agis incauta lingua! clamore te hominibus prodis, tace! homines ego fugio: DEus ſolus me

videat, ſolus me videat, ſolus audiat! fugio... Cur tamen homines fugio, poſtquam iterum factus ſum homo? aut num fefellit me Aſael redditam formam hominis tam humaniter gratulatus? non fefellit: erectus in pedes gradior, non ultra video capillos aquilarum, non ungues avium habeo, non prominet rictus bovis: pedes, manus, brachia, pectus humana ſunt: frons, oculi, vultus ſi belluinum aliquid retinuiſſent, dixiſſet hoc mihi ſons meus, in quo quoties bibi, toties me exhorrui. Nunc o quam diverſus proſpicio! ſum, nihil dubita anime mi, ſum, ſi modo veſtem excipias, ſum vere, qui fui, Nabuchodonoſor Rex, homo ſum. O factor meus, quid debeo tibi! flecto genua Deo, qui poſtquam proſtravit me inter quadrupedes, erexit me rurſum, ut ſurſum attollerem oculos, & intelligerem, unde ruerit fulmen in iſtud caput. Jam hoc cavendum eſt, ne iterum fiam bellua: ideo fugiendi ſunt homines, qui per ſceleratam adulationem fecerunt, ut crederem, me eſſe DEum. Fugio! certius inter belluas manebo homo, & ero *novus homo*, qui inter homines factus ſum bellua. Quo fugio autem? hac an illac? Quid hoc? (*) humanæ manus artificia ſunt: non erro: frequens affluxus hominum eſt in locum, quem ſic ornarunt. Heu me! quot millia hominum forte per hoc ſeptennium huc exierunt, ut viderent Regem beſtiam rore cœli infectam, comedentem fœnum, & inſtar bovis mugientem: o pudor! o dedecus! o infamia! tale ſpectaculum factus ſum lixis, & calonibus ego Nabuchodonoſor Rex! quid ſenſerint? quid dixerint? Ah! non eſt dubium: in toto orbe nullus eſt ſermo, niſi de me! ex orbe fugio!.. Hem! aliud monumentum! fallor! an vere me repræſentat hæc ſtatua? Sic eſt: hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificavi in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei! Sic ſteti! hoc faſtu ſupra homines intumui illa ipſa hora, qua me cœlum damnavit ad beſtias. Pro! poſita eſt hæc mihi ſtatua, ut cauſa pudoris mei æternum peren-

(*) *Circum diſpoſitas ſtatuas videt.*

perennet!.. Superi! etiam hæc imago me exhibet! omnino, auream illam ſtatuam video, in qua pro DEO adorari me juſſeram! ingemiſce cor!.. ſed homines veniunt: fuge bellua!

SCENA II.

Daniel. Aſael.

Daniel. EXplora, quid faciat: ſuccedam tibi... *Aſael.* Eſt, quod metueram: aufugit: pudore nimio confuſus, ne videatur ab homine, timet vehementer. *Dan.* Nempe qui *punctum honoris* ſui conſtituerat olim in libertate agendi, quod libet, in abuſu potentiæ, in peccato: qui dici DEus, adorari a populis, ſævire in recuſantes ſacrilegum obſequium, credidit gloriam eſſe dignam Monarcha Aſſyrio: merebatur, ut experiretur ſe falli, & diſceret, quantum dedecus & ſit *in peccato*, & veniat *a peccato*. *Aſael.* Mirum eſt, Daniel, veritatem hanc poſſe ab aliquo ignorari. Quis enim eſt, qui non, cum vel de levi mendacio arguitur, erubeſcit, & excuſare laborat? Adeo ipſa natura docet, quod peccare ſit turpe. *Dan.* Sine dubio: nam ſi turpe eſt viro *pueriliter* agere, quia *Vir* eſt: ſi turpe eſt *militi* ad gladii fulgorem palleſcere, quia *miles* eſt: ſi turpe eſt nobili ſervilibus ſe mancipare obſequiis, quia *nobilis* eſt: utique multo turpius erit *homini* non *humaniter* agere, & contra ſanæ rationis dictamen ab impetu violentæ affectionis inſtar belluæ abripi. Quia vero hæc turpitudo, quæ eſt *in peccato*, paſſim aut non advertitur, Aſael, aut non curatur, eo quod ſperetur ſcelus occultum fore, ideo ſapiens Deus conſtituit, ut plerumque præter dedecus, quod eſt, *in peccato*, etiam *a peccato* multa alia dedecora veniant, & honor omnis ac gloria per turpe medium obtenta in turpitudinem ac infamiam deſinat. *Aſael.* Utriusque veritatis inſigne teſtimonium Nabuchodonoſor præbet: vidimus, quam fœdam metamorphoſin peccatum fecerit in

in mente primum, deinde in corpore, demum in hominum æſtimatione! Periit Majeſtas omnis, omnis veneratio, omne obſequium: & ſucceſſit paucorum miſeratio, reliquorum riſus, horror, fuga. *Dan.* Succeſſit, ais, ego dico, ſimul introivit. Crede mihi, Aſael, nullus homo *ſerio* colitur ab alio homine, niſi qui Sanctus eſt. Exhibetur cultus politicus, quem debemus dignitati: ſed ille cultus mere *externus* eſt: ut verus ſit, debet eſſe *ſignum æſtimationis internæ*, quæ certe quantumvis magna ſit de aliis prærogativis Viri magni: ſi tamen ille peccator ſit, ſi impotens ſui, ſi Deo rebellis, apud ſapientes viros tota concidit: Et ego talem *ſerio* magni facere non poſſem, etiamſi centum millia coronarum geſtaret in capite. *Aſael.* Propterea magnam gratiam facit DEus ſuperbis thraſonibus, ſi humiliat in tempore. *Dan.* Si autem ſic humiliaret omnes, uti noſtrum Regem, dic Aſael, quæ ſilvæ ſufficerent humanis belluis? *Aſael.* Gemere malo, quam reſpondere. Attamen Nabuchodonoſor ſic ictus ſapere videtur, & cogitat, quis *fuerit*, quis *ſit*, quis eſſe *velit*. Optimus DEus, cum furori belluino tradidit hominem, tamen interdum lucida intervalla indulſit, quibus ego, ſicut inſtruxeras, me ſedulo uſus fui. Tunc dicebam illi: *Nabuchodonoſor Rex!* mugiebat. Pergebam ego: *Agnoſce Altiſſimum, & confitere, quod, qui dominatus es aliis, ſervire debeas Majori te.* Procidebat in pedes priores velut adorans Dominum cœli. Urgebam: *Agnoſce miſericordem Judicem, & ſubmitte te pœnæ, ut ſit utilis pœna!* Toto corpore procumbebat cum lamentabili murmure, quaſi tergum ad flagella ſupponens. *Dan.* Solatium facis, quod creſcet, ſi effeceris, ut colloqui poſſim. *Aſael.* Volo maxime. Sed poſtquam ad ſe rediit, ſolvi vincula, lavi, pexui, totondi, veſtivi, nihil ambigens, ambiturum ipſum redire ad ſolium: Deceptus ſum! afflictio ſeptennis erudivit hominem in Spiritu ſic, ut in ſtuporem me rapiat. Faſtidit humana omnia, pudet vitæ male actæ: reliquam ſtatuit ſolitarius agere. *Dan.* Non ſinam. *Aſael.* Fugiet te, ut col-

colloqui nequeas. *Dan.* Prævidi difficultatem: ideo in ſilvæ aditu veſtes mutavi. Venator ſum: donec fera in retibus ſit, non quieſcam. *Aſael.* Imo ſinatur ſolitarius vivere: Securior in bonis propoſitis conſtantia eſt in Silva, quam in Aula. *Dan.* Conſtantiæ nihil metuo: ſeptem annorum pœnitentia peperit habitum: non erit, ſic mihi animus dictat, non erit Nabuchodonoſor Sanctus hebdomadalis, aut menſtruus; peccavit, quod ſolent Reges, ſed aget pœnitentiam, quæ duret, quod non ſolent Reges: & tali exemplo opus eſt nobis: indiget filius. *Aſael.* Evilmerodach? pœna tam horrida inflicta parenti non ſuffecit, ut contineret in officio Regem juvenem? *Dan.* Non ſuffecit! creſcit cum ætate licentia, & jam in præcipitia impulſum a ſuis adoleſcentem nemo, præter Patrem, tenebit. Interea ne pœniteat te, Aſael, ſollicitæ charitatis, quam tot annis impendiſti Regi belluæ: bene collocatum tempus fuiſſe, hic ornatus ſolitudinis, hæc a te poſita monumenta loquuntur. Nondum Rex vidit? *Aſael.* Dum abſum apud te, nullum eſt dubium, quin ſub oculos venerint. *Dan.* Ultimum deeſt, quod maxime optabam, ut in poſterorum memoria tam admiranda metamorphoſis perpetuo hæreat. *Aſael.* Perfectum eſt, & ſola inſcriptio deſideratur, quam modo addam. *Dan.* Hem! illinc movet ſe aliquis. *Aſaël.* Rex eſt. *Dan.* Subducimus nos. Tu perge, quod agis, agere: ego audiam hic, quo animo ſit, & poſtea, velut caſu inciderem, occupabo. *Aſael.* Ut placet.

SCENA III.

Nabuchodonoſor ſolus.

SOlus ſum: hærere licet in aſpectu harum imaginum. Non erravi: video me! Quid exhibeat ſtatua, inſcriptio docet: *Ego Nabuchodonoſor DEI Gratia Rex!* prudens correctio! *DEI Gratia Rex!* olim de hac gratia non cogitavi: hinc turpis illa ingrati-

tudo, de qua paveſco, & ante te erubeſco, RexRegum, qui ſolus regnum ſæculorum, quod tenes, nulli alteri debes. Jure ſanguinis putavi mihi deberi imperium: ruditas fuit! Vnde enim jus ego habui, ut regem potius, quam ruſticum Patrem nanciſcerer? Gratia Dei, gratia fuit, qua ego abuſus ſum ad injuriam Dei, ad contemptum, ad rebellionem!.. Bene ſcripſiſti Aſael: nam quis alius poſuerit hæc ſigna mihi, præter te? volebas, ut mihi redditus recordarer, quis fuerim: Ah! recordor, recordor in amaritudine animæ meæ!.. Sed quid hic lego? *Non adoramus!* memini, hæc vox heroica trium Puerorum fuit, quos ego ad rogum damnavi, & tu in mediis flammis ſervaſti illæſos, Magne DEus Hebræorum! vidi miraculum, audivi canticum, te cum illis laudavi: quamdiu? o vecordia! iterum intumui! felicitas mea, donum tuum fecit, ut iterum obliviſcerer tui!.. Etiam hæc imago eſt nota. *Cæcus vidi!* intelligo te, Sedecia Frater mi! tu es, quem ego captivum duxi in Babylonem, conjeci in carcerem, erui oculos, cur? quia tributum negaſti. Ergo quod ego carceres, quæ ſupplicia merui, qui Deo, quæ Dei ſunt, nunquam dedi? Tu cœcus vidiſti, quam videns non adverteras virgam vigilantem etiam ſuper acta Regum: & ego debueram ab hoc exemplo ſapere: Deſipui magis, quia magis inflatus ſum!.. Rurſum lego, quod me erudit: *Somnium!* Hæc ſtatua eſt, quam ſomnians vidi, & hujus ſtatuæ caput aureum ego fui: ſic me interpres docuit. Sed nempe per ſomnium fui: caſus lapilli, quem ex alto projicit omnipotens, evertit miſerabile lutum, cui ſua conſilia homo vanus imponit. O vere ſomnium, in quo nulla eſt veritas! O vanitas humanæ gloriæ! cum dormio, placeo mihi: cum evigilo, præter pugillum pulveris invenio nihil. O Daniel! Daniel! tu mihi hæc myſteria explicaſti, cum prodeſſe explicatio poterat: non profuit. Utinam nunc adeſſes, nunc prodeſſet admonitio quævis. Quanquam quid loquor? Egone præ pudore ferre poſſem præſen-

ſentiam viri, ſub cujus Divino Magiſterio indocilis diſcipulus adeo nihil ſapere didici, ut etiam degenerarim in belluam!.. Vah! iterum homo me turbat.

SCENA IV.

Nabuchodonoſor. Daniel.

Daniel. QUo aufugis homo? ſiſte! audi! *Nab.* Sine! ſine! *Dan.* Siſte, aut telo perſequor. *Nab.* Imperioſus es. At non ſic mecum ageres, ſi ſcires, quis ego ſim. *Dan.* Modo homo ſis, aliud non quæro. *Nab.* Dubitas, an ſim homo? quid igitur belluinum vides in me? *Dan.* Semi-hominem certe Faunum, aut Satyrum iſte habitus loquitur. *Nab.* Habitus non facit hominem, animus facit. *Dan.* Intelligo me Philoſopho loqui. Dic, a quo tempore ſapis? & unde ſapientiam didiciſti? & ubi? *Nab.* Quæſtiunculis obruit: garrire non libet. *Dan.* Abibis, quo lubet, ſaltem ſi hoc dixeris mihi, an non viſus ſit tibi Nabuchodonoſor Rex. *Nab.* Lepidus homo es, qui Regem inter belluas quæris. *Dan.* Mirum! an enim tu non vivis inter belluas? *Nab.* Quid dicis? *Dan.* Quæro, an ſolus ita peregrinus ſis, ut neſcias, quod Rex transformatus in belluam fuerit? Quid ſiles? diſſimulas ſcire, ne urgeam nempe, ut, ubi ſtabuletur, ſignifices. Verum ego certa indicia habeo, quod procul non abſim: ibi, dicebat mihi amicus Aſael, regiam feram teneri, ubi reperero monumenta quædam a ſe poſita ex Danielis mandato, pro perpetua memoria pœna horrificæ, qua DEus noſter indomabilem Tyranni ſuperbiam domuit. *Nab.* Video ex Hebræis te eſſe: igitur lauda mecum, & magnifica miſericordias Domini Dei Iſrael, qui reſtituit Regi formam hominis! *Dan.* Heu! quid audio? *Nab.* Tu exclamas? *Dan.* Tu miraris? timeo, ne redditus ſibi, velit & Regno reddi. *Nab.* Jus habet, & ſubditi petent, cum audierint, quod dixi.

Dan. dubito: hactenus enim paucos puto feciſſe vota, quibus cœlum moverent, ut Nabuchodonoſor redderetur: plures novi, qui gratias egerunt, quod ſit abreptus. *Nab.* Atqui, cum regnaret, multas ego audivi ſæpe aggratulantium voces, & de tanto Principe ſibi plaudentium. *Dan.* De tanto Principe! quanti igitur tu illum æſtimaſti? *Nab.* Quanti æſtimatus fuerit, tu orbem interroga, quem gloria ſui nominis pœne univerſum implevit. *Dan.* De qua gloria tu mihi narras? quid igitur dicebant homines de iſto Rege? Adulatores cognomen *Magni* adjecerunt, hoc ſcio, ſed unde meruit? facinora laude digna duo ſola in annalibus Babyloniæ poſteritas leget, primum, quod Judæos ſub jugum miſerit, alterum, quod Babylonem ſuam magnificis ædificiis auxerit: quid autem ex his conficies? ex priore, quod fuerit *magnus prædo*, probatur, ex poſteriore, quod *magnus Architectus*, ex neutro, quod *Magnus Rex*. Habes compendium gloriæ: nunc vituperia numera. Gloriam victoriæ de Judæis quanta crudelitate fœdaverit, hæc muta ſtatua loquitur, hic poſt dirutam Hieroſolymam, poſt everſum Salomonis templum, poſt occiſos innocentes filios, poſt effoſſos oculos in pædore carceris miſere contabeſcens Rex Sedecias. In ſplendore Babylonis, quid placere oculis poteſt, quando abjectam videmus curam morum, & Politiæ? Quid eſt noſtra Babylon, quam magnifica confuſio? confuſio in Commerciis, confuſio in Judiciis, confuſio in Officiis, confuſio in cuſtodia legum, confuſio in cura Religionis, & quod neceſſario ſequitur, confuſa licentia vitiorum. In hac materia curæ Regi propriæ quid facere Nabuchodonoſor Rex debuiſſet, ſcio: quid facere potuiſſet, etiam ſcio: tu dic mihi, amice, quid fecerit? *Nab.* Certe appetens laudis ſemper fuit, quæ eſt ambitio laudanda in Rege. *Dan.* Aſſentior, ſi ſit ambitio laudis non falſæ. Sed noſter Rex laudari cupiebat, & vivere laudabiliter non curabat, niſi forte credidit, in hoc

Digitized by Google

hoc *punctum honoris* ſui conſtitui, quod Majorum ſuorum omnium vitia in ſe omnia cumulaverit, puta, Nemrodi violentam tyrannidem, Nini effæminatam in Regni Adminiſtratione ſocordiam, Semiramidis indomabilem ambitionem, Sardanapali impudentem libidinem, Salmanaſſaris inſatiabilem faſtum, & avaritiam, Sennacheribi blasphemam contra Superos ipſos audaciam, ac denique Patris ſui Merodachi ſupinam in curando bono communi, pro quo naſcuntur Reges, negligentiam. *Nab.* Vales memoria, & eruditus Venator es tu. *Dan.* Nihil dixi nimium: ſententia cœli comprobat, quidquid dixi. De hac ſententia orbem interroga, ſic ſcies, quid dicant homines de noſtro Rege. Abhinc annis ſeptem Major pars mundi ne nomen quidem ſcivit hominis Babylone regnantis: nunc, poſtquam regnavit, & ex Rege factus eſt bellua, ne pueri quidem Nabuchodonoſorem neſciunt: tanta celebritas eſt, tanta gloria. *Nab.* Non nego, multa male feciſſe ſtolidum virum, ſed pœna tam atrox potuit utique transformare hominem: hoc ſperemus. *Dan.* Metuo, ne & hæc ſpes fallat. Amice, neſcis, Evilmerodachum filium regnaſſe huc usque Patris nomine? *Nab.* Quid deinde? *Dan.* Dico, regnaſſe etiam Patris more. Et ille tamen oculis ſuis vidit bovem Patrem, mugientem audivit ſuis auribus: quid? pœna Patris non coercet licentiam Filii, & de Patre certo ſperem correctum eſſe correctione vera, atque quæ ferat ætatem? .. ingemiſcis, amice, nunc primum: debebas pridem: nec enim eſt alia res gemitu digna magis, quam ſubeſſe Regi, qui indignus eſt Regno ... inſuper lacrymaris? quid dixi demum, quod ſic commovit? *Nab.* Ah! neſcis, cui locutus fueris. *Dan.* Forte ipſe es, quem quæro, Nabuchodonoſor Rex? fugis? *Nab.* irrue atra nox, & hoc monſtrum æternum tege! ...

SCENA V.

Daniel. Asael.

Dan. FIXum viſceribus telum hæret: jam pono perſonam Aſael, & ſine larva redibo. Secure interea tu prodes me: nam crede mihi, audiet Danielem Rex, & fructu majore, quam olim, audiet. *Aſ.* Quid audiet? *Dan.* Præcepta, & formam novi regiminis. *Aſ.* Ceſſa: ego deſpero jam, perſuaderi hoc viro poſſe, ut reddat ſe ſolio. *Dan.* Reddet ſe, crede Danieli, & habebimus bonum Regem. *Aſ.* Jam antea pudoris acerbitas ſic torſit hominem, ut videri ab homine, ingens ſupplicium crederet: nunc, poſtquam tu oratione tam luculenta demonſtraſti, hanc eſſe labem minimam Nabuchodonoſoris, quod transformatus in beſtiam fuerit: alia eſſe multo plura, multoque majora dedecora, quibus fama illius, & gloria obliteretur: ſcilicet conceperit deſiderium revertendi ad ſuos, quibus intellexit, tanto ſe in pretio eſſe? ignoſce, alio ego ſermone erexiſſem afflictum animum. *Daniel.* Non percipis, Aſael, rationem conſilii mei. Audi me. Ego timebam, pudoris illius, qui torquet hominem, hanc unam eſſe cauſam, quod ſciret, ſine dubio multum fore ſermonem de ſe, intento digito ſe monſtratum iri a matribus, dicturis ad filiolos ſuos: *Ecce hic, hic eſt Nabuchodonoſor, qui fuit bellua.* *Aſael.* Utique hæc illi cauſa pudoris eſt: non videtur ſufficiens tibi? *Dan.* Ut cauſa pudoris *pœna* ſit, *culpa* non ſit, *ad pudorem ſalubrem* plane non ſufficit. Vides, cur tam multa illi de ſceleribus dixerim, quibus hanc pœnam meruit. *Aſael.* Audivi omnia: ſed quomodo exprobratio tam acerba huc ſerviat, ut Nabuchodonoſor rurſum appetere regnum velit, quod tu deſideras, hoc non capio. *Dan.* Hoc explico. Pudor, Aſael, quo ſuffunditur Rex, quod fuerit bellua, eſt pudor ſterilis, & *affectus*, qui de ſe *effectum* non habet propterea, qui hoc dedecus aboleri nullo con-

Digitized by Google

conſilio poteſt. Pudor vero, qui ex cogitatione ſcelerum naſcitur, quæ fecerunt ſimilem belluæ, eſt pudor frugifer, quia diſponit animum, ut generoſa cum reſolutione decernat, male actorum memoriam bene agendo extinguere. Tu putaſti, multum me præſtare, ſi laborarem mitigare dolorem *de pœnæ infamia:* quid effectum fuiſſet? fortaſſe rediſſet in regnum Rex, ſed cum ipſo inanes perſuaſiones rediiſſent, Regis Majeſtatem in pompa veſtium, in Aulæ magnificentia, in luxu conviviorum, in cæteris paregis totam conſiſtere, quod vides Evilmerodachum putare, quanquam viderit Patris ſupplicium. At nunc, cum intellexit Nabuchodonoſor, infamiæ ſuæ cauſam eſſe vitia, quibus ſuæ Dignitatis auctoritatem proſtituerat: cum audivit velut incognitus ab incognito, hoc eſt, ſine ſuſpicione fraudis, quam abjectus fuerit de Ipſius magnitudine ſenſus populorum, quam graves querelæ, quam nulla laus, nondum proſpicis, quid fore ſperem? *Aſ.* Paulatim aliquid lucis micat. *Dan.* Mox erit ſole clarior. Spero, Aſael, conſilium ſolitudinis faſtidio fore: ſpero, ſubiturum deſiderium animo, damnato falſæ gloriæ appetitu perſequendi veram, ac ſolidam: ſpero, reſumpturum ſceptra Nabuchodonoſorem, & poſtquam *mali* fuit, jam *boni Regis* exemplar perfectum fore, & filio imprimis fore, cujus mores cum ego reprehendi, ut repente mutarit vultum, gemuerit, fleverit, an non notaſti? *Aſ.* Vidi. *Dan.* Nempe intellexit Pater dedecus ſuum, de quo loquebar, niſi obſiſteret ipſe, in prole æternum fore. *Aſ.* Video ſapienter omnia te cogitaſſe: quid velis porro, impera, ut cœptum opus perducamus ad exitum. *Dan.* Tria facies, & primum, dum ego veſtes muto huc fugitivum revoca: non amplius fugiet, ſi audiet, Danielem antea eſſe locutum ſibi. *Aſ.* Teneo. *Dan.* Deinde in urbem, & aulam perges, ut narres magnalia DEI, atque ad recipiendum cum debita reverentia regem Patrem Evilmerodachum horteris. *Aſael.* Quo animo accipiet nun-

muntium juvenis regnandi dulcedine jam ineſcatus? *Dan.* Experiemur, & quæ dabit eventus, arripiemus conſilia. Poſtremo redux ultimum monumentum hic pones ad ſpecum, ut diſcat poſteritas, memorique mente ſemper recolat, quod *dominetur Excelſus in regno hominum, & cuicunque voluerit, det illud.* (Dan. 4.) *Aſ.* Notavi omnia. *Dan.* Jam age.

SCENA VI.

Aſael. Nabuchodonoſor.

Aſael. NAbuchodonoſor Rex, quo abjiſti? ... Aſaelem fugis?.. Rex!.. reſponde, obſecro!... *Echo.* Obſecro!.. *Aſ.* Hinc audio vocem: audiam iterum: Rex! reſponde! *Echo.* Sponde! *Aſ.* Quid ſpondeam? nempe quod ſim ſolus? *Echo.* Solus? *Aſ.* Vah! ludor! ficta vox eſt. Ah! Rex, ubi te inveniam? *Echo.* Veniam. *Aſ.* Silete rupes garrulæ! rem ſeriam ago. Rex!.. Nabuchodonoſor Rex!.. illinc fuit ſtrepitus. Rex!.. *Nab.* Aſael, nemo præter te adeſt? *Aſ.* Nemo, Rex, ſecure prodi. *Nab.* Rex! Rex! Rex! num me vocabas? *Aſ.* Quem alium ſic compellarem? *Nab.* Quemcunque ſic nomines, nominas digniorem. Me, ſi velis, ut colloquar tibi, poſthac ſic inclamabis: prodi Thraſo, Prædo, Tyranne, Latro, Idolum, Beſtia! hæc ſunt nomina propria, ex quibus intelligam vocari Nabuchodonoſorem: ſub his nominibus, pro pudor! toti orbi ſum notus!... *fuiſſe beſtiam*, Aſael, minimum eſt dedecus meum, quia *pœna* eſt: *culpa*, qua merui tam turpem pœnam, culpa turpitudinem habet, quæ animum ſæviſſimo mœrore conficit! *Aſ.* Bonus eſt mœror, & qui tibi jam nunc, ut ſpero, in oculis Dei ſaltem gratiam & decus tulit. *Nab.* In oculis Dei! quo rurſum abripior! heu! ſi monſtrum hominibus videor, qui cor non vident: quis ero in oculis Dei! in oculis Dei, qui intima perſpicit! *Aſ.* O factum bene,

Digitized by Google

bene, quod Danielem adduxerim tibi: video colloquii fructum. *Nab.* Danielem tu mihi! abſit! non vero vultum Prophetæ, quem honoravi quidem, ſed non audivi, imo audivi etiam, ſed, quæ bene monebat, contempſi: Aſael, qua verborum gravitate exprobraret ille mihi ſua vaticinia, & meam levitatem, ſi adeſſet! *Aſ.* Adfuit. *Nab.* Attonas! Daniel adfuit! *Aſ.* Locutus eſt tibi. *Nab.* Venator aliquis locutus eſt mihi: Daniel latuit? *Aſ.* Finem, propter quem venit, ex veſtitu intellige. *Nab.* Venit, ut occideret me. Nam ſi Venator ille Daniel fuit, certa ſunt omnia, quæ narravit: certa meorum de meis pœnis incuria, certa infamia mei nominis orbe toto vulgata, certa execratio ſcelerum meorum in omni loco, certa inſuper filii mei in æternum dedecus meum creſcentis pernicies! pudore morior! corruite petræ! ſepelite hanc peſtem, ne ultra communem auram inficiat! Et tu, Numen magnum! quousque retines fulmen, quod ſceleſtum hominem tibi ex oculis auferat, in quorum faſtidium tot admiſi dedecora! O Daniel, quam acerba oratio fuit, quæ me mihi oſtendit! redibis, ut oſtendas me iterum? Ah! video, horreo, fugio me!...

SCENA VII.

Daniel. Nabuchodonoſor.

Daniel. Ita, ita, fuge Rex in brachia te amantis. Ego vulneravi: ego ſanabo! Aſael, exequi propera, quod volebam. *Nab.* Vir DEI!.. *Dan.* Hem! quo te abripis mihi? *Nab.* In ſpecum redeo, in quo heri adhuc habitavi! hic abſcondar procul a luce ſolis, ab oculis humanis procul. *Dan.* Imo in regnum redibis, in Solium, unde te DEus dejecit: ſic regnum exigit, Filius indiget, DEus jubet. *Nab.* Ego Nabuchodonoſor ut ſim iterum Rex! revocetur ex inferis Nemrod, Ninus, Semiramis, Sardanapalus, Salmanaſſar, Sennacherib, Merodach: infames

Digitized by Google

ſunt omnes multis ſceleribus, nullus tamem fuit ſceleſtior me: & me regnum exigit, ut redeam, filius indiget, DEus jubet? *Dan.* DEus jubet, ut habeat ex Monarchis Aſſyriis unum ſaltem devotum ſibi. *Nab.* Habet: devotus ſum! ſinat, in ſilvis devotum eſſe: ſilva præ aula placet. *Dan.* DEO aula præ ſilva placet: in aula peccaſti, in aula pœnitentiam ages, ut, qui peccantem viderunt, etiam videant pœnitentem. *Nab.* Heu! ſi cogis redire inter homines, prope abſum, ut optem, non redjiſſe mihi formam hominis: tantus eſt pudor. *Dan.* Ingrate! tanti eſt tibi beneficium tantum boni Numinis! obſtupeſcite Cœli! *peccatori publico* erubeſcenda videtur *pœnitentia publica!* Miſer! quis inanis te metus vexat? poſtquam peccaſti publice, hoc eſt *punctum honoris* tui, ut ſciat orbis, peccati denique te pœnituiſſe. Peccare errare eſt: qui poſtquam erravit palam, fateri palam negligit, ſe erraſſe, dubios nos relinquit, fueritne magis ſtupidus, ut errorem non intellexerit, an magis obſtinatus, ut retractare noluerit, utra opinio glorioſa eſt tibi! *Nab.* Vita ſolitaria, Daniel, quam in lacrymis agam, & perpetuo planctu, ſatis, opinor, innoteſcet orbi, ut par ſit abolendis ſcandalis, quorum me reum feci. *Dan.* Hæc pœnitentia peccatoris privati ſit, non peccatoris Regis. Tuum eſt corrigere mores filii, quos exemplo corrupiſti: prohibere abuſus noxios, quos in probitatis exterminium per vitæ licentiam introduxiſti: coercere Satraparum audaciam, qua aut connivente te, aut negligente in ſubditorum fortunas, & ſanguinem pro libidine debacchabantur: invigilare Provinciarum Præfectis, an ſic præſint, ut proſint: denique exemplo, & mandatis id agere contentioſe, ut dejectis ridiculis Diis, colatur ab omnibus unus ille DEus, cujus & potentiam, & miſericordiam teſtari luculentius nemo poteſt, quam tu. Ecce hæc eſt pœnitentia Regia. Sed harum tu rerum omnium nihil facies ſolitarius: facere omnia potes, & debes, ſi fueris Rex. *Nab.* Huc adigis: rem gravem imperas! *Dan.* DEus impe-

Digitized by Google

imperat, poſtulat regni ſalus, ipſe honor tuus exigit, & *vera gloria*, quam utinam Reges omnes appeterent! *Nab.* Video vera dici: luctor tamen! *Dan.* imperioſa voluntate eſt opus, & viciſti. *Nab.* Quantumvis imperem mihi, hoc video tamen: ſi ad homines redeo, quisquis me aſpiciet, pudore ſuffundet, & quocunque me vertero, credam, digitum intendi in me, cum Sarcaſmo: ecce hic eſt Rex, qui fuit beſtia. Quid? non acerba tibi videtur confuſio tam turpis, tam frequens? *Dan.* Acerba ſit, at ſalubris eſt: nam erit hic pudor admonitio efficax, ne quid ultra pudendum committas. *Nab.* Igitur obedio: cœlum adiuva novitium militem in palæſtra virtutis! & tu doce porro, quæ vitæ regulæ ſervandæ deinceps ſint, ut laudem a DEO merear. *Dan.* Sic places, Rex! ſic patior ad ſpecum regredi, ut exeas melior; optima Schola eſt. *Nab.* Docilem diſcipulum habes.

CHORUS.

Oſtenditur, Peccatori alterutrum eſſe inevitabile, aut *confundere ſe*, aut *confundi*.

Anthropus, ſive Homo peccator, *Nemeſis*, ſive Divina Juſtitia. *Accuſatores* Ratio, Fides, & Conſcientia. *Præco*, ſive Mors. *Lictor*, ſive Diabolus. *Judex delegatus*, ſive Confeſſarius.

Chorus.

Vindica Nemeſis *
Vindica ſcelera,

* Exhibetur in medio apparatus Judicii. A dextris tribunal Judicis delegati. A ſiniſtris carcer inferni.

Dignis ſuppliciis
Vindica! vindica!

Nemeſ. Audiatur etiam Pars altera:
I Præco, Reum evoca.
Anthr. Sic eſt, confiteor! *
Non amavi DEum, quantum potui: doleo!
Præco. Reperio hominem, Diva,
Tuo adgeniculantem Vicario.
Nemeſ. Sapit, ſi rite accuſat ſe in Tribunali Clementiæ,
Priusquam rapiatur ad Tribunal Juſtitiæ.
Anthr. Interdum (nempe, ut homo ſum!
Aliquam admiſi impatientiam,
Et iracundiæ impetum.
Non tamen (DEO ſint laudes!)
Non ſum, ſicut cæteri hominum, Luc. 18.
Raptor, aut *injuſtus* non ſum! *abſit!*
Artes lucrandi didici: vim autem facio nemini.
Adulter non ſum! *abſit!* niſi forte per ſomnium,
Quod cum evigilo, ſtatim excutio.
Publicanus non ſum! *abſit!* imo hoc ago ſollicite!
Ut ſciant homines opera mea bona,
Et glorificent me.
Nemeſ. Vah! defenſio! illuſio!
Non accuſatio, non confeſſio!
Anthr. Ultra, quod addam, non habeo: Doleo!
Jud. del. Vade in pace!
Anthr. Beaſti me!...
Præco. *Vir mortis es!* Judici ſiſto te Nemeſi!
Anthr. Accuſavi me: *judicatus* jam, & abſolutus ſum!
Nemeſ. Ego *judicia judico:* citaris ad *Reviſorium.*
Jud. del. Superi! quale me rapit ſpectaculum! ** *Cho-*

* Confeſſio hypocritæ erubeſcentis rite ſe accuſare,
** In extaſin rapitur.

Chorus.

Vindica Nemeſis
Vindica ſcelera
Dignis ſuppliciis
Vindica! vindica!

Nemeſ. Audio. Repetite accuſationis capita,
Et, quæ commiſit Anthropus impudenter,
Confeſſus eſt autem negligenter,
Palam nominate flagitia.

Ratio. In compendio,
Conculcatas Legum tabulas exprobrat Ratio.

Fides. Fides, quot Sacramenta, tot queritur ſacrilegia,

Conſci. Oppreſſam ſe per hypocriſin.
Lamentatur Conſcientia.

Trio.

Conſci. O lupe, lupum belle
Ovina tegens pelle!

Ratio. Humanæ formæ bellua!

Fides. Fidelis Idololatra!

Omn. tres. Putaſti, tua ſcelera
Tribunal hoc latere?

Conſci. Huc inſpice! *
Hic vide te!

Fides. Dic, age, quis hinc proſpicit,

Ratio. Dic, *cujus hæc imago* ſit?
Loquere! fatere!

Nemeſ. Obmutuit.... Atqui, homo temerarie,
Paulo ante coram Vicario Judice
Potuiſti te verboſe defendere.

Conſci. Vocaſti *jocum*, quod erat ſcandalum,

* Exhibetur monſtroſa imago, quam Scriptura in Nabuchodonoſore, velut in figura peccatoris, exhibet.

Fides. *Zelum* dicebas, quod erat odium,
Ratio. Quod fuit rapina, appellasti *artificium*,
Omnes. Et, quod fuit libido, nominabas *morem patrium.*
Nemes. Jam *contra faciem tuam* statuo te:
Defende te, loquere!...
Adhuc taces!.. I lictor, tolle pallium, *
Oculis pateat animæ infrunitæ opprobrium.
Lictor. Confundatur, qui noluit confundere se!
Vah! quid video?
Hominem, ipso turpiorem diabolo!

Chorus.

Vindica Nemesis
Vindica scelera
Dignis suppliciis
Vindica! vindica!

Nemes. Ecce, Proceres, ecce homo *DEO similis*
Et *quasi ex nobis* aliquis! ... Gen. 3. **

Aria.

Anthrope!
Non ego sic formavi te!...
De sacro felix flumine
Prodieras formosus,
Et cœlo gratiosus:
Quo ille, qui tunc splenduit,
Quo ingens decor abiit?..
Anthrope,
Non ego sic formavi te!

2.

Angeli.
Vos estis testes Nemesi!...
Quid dedi minus homini? Non

* Ablato pallio nequitiæ apparet vera forma peccatoris.
** Exprobratio ironica Adamo facta ad pudorem.

Digitized by Google

Non, ſicut vos, veſtivi?
Non, ſicut vos, nutrivi?
Non meam ad imaginem,
Ut vos, ſic feci hominem?...
Anthrope,
Non ego ſic formavi te!

Lictor. Imo, quem paulo minus *infra Angelos* collocaſti,
Heu! quantum *ſupra illos* amaſti!
Mihi ſemel tantum licuit peccare:
Hunc autem vah! quam diu viſa es tolerare!

Anthr. Heu! quo ibo, Diva? quo fugiam a te?
Quoniam confuſione opertus ſum,
Sicut diploide! Pſalm. 108.

Nemeſ. Peccatum ſatis eſt! fero ſententiam:
In ignem æternum, maledicte,
In ignem æternum diſcede a me! Matth. 25.

Arioſe.

Pars tua ſit cum furibus,
Cum mæchis, cum latronibus,
Cum fæce hominum,
Cum grege dæmonum!

Repetit Chorus.

Jud. del. *Heu me! ſic periiſti, Anthrope,
Quia me fefelliſti!
Et forte, quod ego non tecum perierim,
Debeo miſericordiæ!..
Quid vidi?... O terribile judicium,
Judicium Reviſorium!...

Aria.

O Judices! O Rei!
Timete vultum Dei!

Si nos *timemus* vos,
Aut vos *timetis* nos:
Utrique ſumus rei!
Damnabit DEus nos, & vos!..
Timete vultum DEI,
Et Judices, & Rei!

PUNCTUM II.

Pudoris ſalubritas.

SCENA. I.

Nabuchodonoſor. Daniel.

Daniel. DEnique duo verba memoriæ impriment doctrinam, quam huc usque expoſui omnem: memento, quod ſis *Homo*, *& Rex*. Dum cogitas, quod ſis *Homo*, cogitabis, quod ſit *natura* ſubditis tuis plane par: dum cogitas, quod ſis *Rex*, cogitabis, quod ſis *conditione* ſubditis tuis multo major. Sequentur concluſiones practicæ magni fructus, prima: *Homo ſum:* ergo ſubditus DEO ſum! altera: *Rex ſum:* ergo debeo regere!... *Nab.* In novum me pudorem agis, quia vitæ heu! ex aliis longe principiis actæ male ordinata ſeries omnis iterum ſe oculis objicit. Ah! nunquam fui Rex, imo ne homo quidem! *Dan.* Ut poſthac homo ſis, nihil te ſupra hominem æſtima: *Subditus DEO eſt*, neque a DEI legibus ullam exemptionem, vel privilegium aut prætende, aut ſpera. DEus perſonarum acceptor non eſt: & quos ex eodem luto fecit, iisdem omnibus ſine diſcrimine eundem decalogum ſcripſit. Meminiſtin', Rex, quid tibi de tabulis Moyſis narraverim, tunc, quando tres juvenes ex ardenti fornace prodeuntes illæſi, noſtri DEI potentiam tibi prædicarunt: Tu quidem illas tabulas non vidiſti, ſed dic, quid in illis eſſe ſcriptum dicebam

cebam, quod non in corde tuo natura ipſa jam ſcripſerat? *Nab.* Sile! ſcripſerat utique: ſed ego impudenter, ut eſſem exlex, ſcripturam delevi, naturali pudore per ſcelerum aſſuetudinem ſubjugato. *Dan.* Neque hic ſubſtitiſti: auſus es palam oſtentare effrænem licentiam, & gloriari publice, non agnoſci DEum a te, cui obedientiam præſtare aut velis, aut debeas. *Nab.* Ah! furor fuit animi vaniſſime intumeſcentis in fallacibus phaleris miſeræ Majeſtatis. *Cum in honore eſſem, non intellexi*, quid ſit verus honor! ſpeciem præ veritate, vitrum præ adamante dilexi; ſic deſipui! *Dan.* Non ſic deſipies poſthac. Intelligis modo, quod prima ſit hominis laus, & maxime propria, *ſapere:* intelligis, hoc eſſe primum principium ſapientiæ: *Datur DEus, cui homo obedientiam debet*: intelligis denique, quod, qui hoc non intelligit, neceſſario erret per omnia, atque adeo nihil plane intelligat, & ne quidem mereatur *hominis* nomen. *Nab.* Ceſſa docere hoc, quod me præ omni Doctore triſtis experientia docuit. *Homo ſum: ergo ſubditus DEO ſum, æque ut mei ſubditi!* audiet hanc meam confeſſionem Babylonia, ſciet orbis, leget poſteritas: nam publice ſerviam. Quid amplius præcipis? *Dan.* Multo amplius. Idem DEus, qui te fecit hominem, Regem fecit, hominem, *ut ſervires*, Regem, *ut regeres.* Jam vero Superi velint, ut *Spiritu Principali* animatus capere doctrinam poſſis, quam trado. *Nab.* Ecce attentum habes. *Dan.* Natura ſuperbus es: gaudeo. *Nab.* Subjicio naturam DEO: non ero ſuperbus ultra: de hoc gaude. *Dan.* Nolo, ut naturam opprimas: *utere!* ſuperbia cum Regibus naſcitur, & *utiliter* creſcit. *Nab.* Paradoxa loqueris: nam mihi quidem nihil pejus nocuit, quam natura inſuperbiam prona nimis. *Dan.* Evolvo myſterium. Superbiæ nominæ *appetitum Excellentiæ* intelligimus, Rex, qui naturæ hominis ita proprius eſt, ut, prout quisque plus aut minus excellere appetit, ita plus aut minus hominis habere videri poſſit. Itaque qui eſt

auctor naturæ, auctor eſt etiam hujus appetitus, quem ſi tu præ aliis vehementiorem accepiſti, majores ei gratias debes. Habes enim *inſtrumentum* ad ſumma quævis opera expeditum, ſi modo applicaſſes *ad bonam materiam.* *Nab.* Suboritur lumen bonum. Erraſſe me dicis, non quod appetierim excellere, ſed quod appetierim *Excellentiam falſam* pro vera, ſicut antea dedecus falſum præ vero horrui. *Dan.* Sic eſt: nam duplicem diſtinguo ſuperbiam, & unam voco *appetitum Excellentiæ falſæ:* hæc vitioſa eſt: alteram appello *appetitum Excellentiæ veræ:* hæc ſancta eſt, hanc in Rege deſidero, quia Regis eſt regere, & regere *vice DEI*, quod nemo bene facit, cui *vera Excellentia* cordi non eſt. *Nab.* Quam porro veram Excellentiam dicis, prout a falſa diſtinguitur? *Dan.* Hoc opus jam, hic labor eſt, ut judicium corrigas. Ab incunabulis oculi & aures multorum intellectum decipiunt, & falſis ideis cerebrum implent: *oculi* rerum ſpeciem æſtimantes pro ipſis rebus, *aures* vanis nos educantium, ac non laudanda laudantium ſermonibus tractæ in fraudem. Sic fit, ut luxus & pompa, aurum & gemmæ, ſanguis & tituli, acclamationes & plauſus primo in pretio ſint, virtus autem poſt nummos, poſt laudes, poſt omnia parerga cætera. *Nab.* Igitur tu veram Excellentiam in virtute ponis? *Dan.* In virtute utique: nam *ex parergis* non eſt æſtimabilis homo, *ex ſe* eſt: atque ita *vera Excellentia* hominis nulla eſt extra hominem *intus eſt*, in anima eſt, quæ cum *imago* ſit DEI, cujus infinita Excellentia eſt ſupra res omnes, dicenda erit tanto eſſe Excellentior, quanto erit *DEO ſimilior.* *Nab.* Sublimem Philoſophiam me doces. *Dan.* Eandem, quam DEus per iſtud ſeptennium te docuit, Rex: fœnum, ut bos, comedebas: ſcis, quid hæc pœna voluerit? *Nab.* Triſtis memoria eſt. *Dan.* Sed ſalutaris. Significavit, quam abjecto animo fueris, cum eſſes Rex. *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quaſi flos agri* (Iſ. 40.) hoc fœno paſcebaris, hic flos te oblectabat: color, odor,

odor, ſapor inanis gloriolæ totum animum occupabant: & quæ ſunt aliæ deliciæ bovis? At nunc *utere ſapientius* appetitu Excellentiæ, quem DEus, & natura tribuerunt! quære paſcua digniora, Excellentiam veram, veram gloriam, quæ apud DEum eſt, non apud homines, apud DEum, qui ſolam virtutem laudat, & ſolus in laudando errare non poteſt. Atque hunc Spiritum *Principalem* vocavi, quo animatus ut ad Regnum redeas, cupio. Iterum eris Rex: *Rege*, in hac voce pone *punctum honoris* tui. Si dubitas, quid ſit bene regere, intuere ſolium, in quo ſedebas, & rurſum ſedebis. Per gradus aſcenditur; hæc prima dos Regis eſt, ut ſe *morum regulam* ſubditis faciat, & a nemine erubeſcat videri. Verum laudis ſumma non eſt *videri*, ſed *videre*, vigilare, circumſpicere, ne aut *boni*, aut *mali* te lateant, volo dicere, ne mali *tolerentur*, & boni *negligantur*. Sic, Princeps, ſic abolebis ignominiam, quæ ex præteritis culpis, & pœna adhuc adhæret, ſic eris vere homo, ſic bonus Rex, ſic coram Deo & hominibus *Nabuchodonoſor Magnus*. *Nab.* Vir DEI, quibus motibus mentem agitas? quantum horrui, tantum jam ambio regnum. Sine, ut ſolus ruminer paulum doctrinam bonam, qua cor paviſti: deinde tecum in urbem ibo.

SCENA II.

Daniel. Aſael.

Daniel. QUod prodeſt, agis: ruminando enim pingueſcit anima. O DEus, quam dociles diſcipulos in ſchola patientiæ habes, & vexatio quam capacem facit intellectum doctrinis etiam ſublimiſſimis, quales homo animalis nunquam percipiet. Io! triumpho Aſael! meus eſt Rex! perſuaſi, redit. *Aſ.* Gratulor. Sed in aula varios motus excitavit mea narratio: Evilmerodach trepidat, Proceres diviſi ſunt, itum eſt in conſilium, an, à quo, quo modo revocandus ſit ad Sceptrum

Nabuchodonoſor Rex, Sed fruſtra conſultatum eſt: nam populus rumore diffuſo excitatus, lætusque emendandi regiminis ſpe, magnis clamoribus reddi ſibi regem expetiit, quod movit filium, ut gaudium ſimulans magnificum jam occurſum adornet. *Dan.* Non expectabimus venientem: tu propera, ut peragas, quæ ad monumentum tam memorabilis hiſtoriæ adhuc deſunt. *Aſ.* Sic facio.

SCENA III.

Viſio Danielis.

Dan. AT ego te laudo DEus, Rex Regum, qui ſic humilias ſuperbos, ut ſciant, quod homines ſint, & tu DEus ſolus, præter quem non eſt alius. O ſic age ſemper, ne ſit aliquando homo, qui putet, quod tua abſorptus felicitate, non attendas nobis, & in rebus humanis nihil agas! age! age! depone potentes de Sede, transfer regna, muta tempora: ſic oſtendis, quod ſis, qui es, *ſolus Dominus*, cujus voluntati reſiſtere nemo poteſt! ... * Audior! . intonas magne DEus! o murmur graue! auditis impii! ita Majeſtas loquitur etiam illis terribilis, qui negant DEum. Eſt tamen miſerentis hæc lingua, non punientis: loquitur, ut ſciatis, quod vigilet: loquitur, & vel tonando ſuaviter ſe inſinuat animis Orator DEus in Exordio alloquii ſui: Væ Auditori, quem non facit benevolum! quem oratio non movet, peroratio conteret... * Quid video? quo abripis Numen! DEum Deorum video!

Angelus. Daniel! Daniel! *Vir deſideriorum!*

Oſtendo tibi, quid facturus ſit DEus Iſrael
Ab hoc tempore usque ad finem ſæculorum.
Tu, quod vides, prædica,
Et antequam eveniant,

Annun-

* Fiunt tonitrua, * Viſio Danielis.

Digitized by Google

Annuntia populis, ut intelligant,
Quod, cum evenerint, *non caſu* evenerint!

Aria.

1.

Ut fluctus cum fluctu jurgatur,
Ut ventus cum vento rixatur:
Ut Urſus & Leæna,
Ut Pardus, & Hyæna,
In mutuas cædes ſe urgent:
Sic Regna in Regna conſurgent!
Sed *caſu* nulla ſurgent!
Et *caſu* nulla cadent:
Divino conſilio fit,
Jam illud, jam iſtud ut fortius ſit.

2.

Aſſyrios Perſæ vaſtabunt,
In Perſas ſe Græci armabunt:
In Græcos ſuccumbentes
Romani inſurgentes
Imperium late extendent,
In ſæcula multa protendent:
At DEus metam armis
Et metam fixit annis:
Hic, dixit, *frangeris hic ſta*,
Nec ultra te move, aut ſtrepitum da! Job. 38.

3.

Tum demum Antiquus dierum
Omnipotens Arbiter rerum
In ſæculorum fine
In cumulo Ruinæ

Lapſorum per tempus Regnorum,
Superſtruet Regnum Sanctorum,
Quod finem non habebit,
Et metam non videbit;
Huc ſuas mortales ut ſpes
Huc, mone, ſpes conferant omnes, & res!

Daniel poſt cantum. Sic triumphas, DEus! o læta viſio! o jucunda oculo, qui te amat! Nabuchodonoſor Rex! Rex!

SCENA VI.

Daniel. Nabuchodonoſor. Aſael.

Nab. IN exultantem incido, quid accidit tibi? *Dan.* Vive Rex! o ſi vidiſſes, quæ ego vidi, quantum incrementum caperet æſtimatio DEi mei. *Nab.* Narra ſaltem: etiam quæ a te audio, videre me puto. *Dan.* Vidi gloriam DEi Iſrael! mare magnum vidi, & quatuor beſtias aſcendentes de mari, & Antiquum dierum deſcendentem de cœlo. *Nab.* Ænigmata loqueris. *Dan.* Imo omnium temporum hiſtoriam loquor, ut ſcias, DEO futura æque atque præterita nota eſſe, neque contingere illi aliquid caſu poſſe. Rem pando: *Mare magnum* mundus eſt tot obnoxius motibus, quot ventis jactatur mare. Quatuor beſtiæ quatuor magna Regna ſunt, cum quorum fine finis mundi adveniet. *Antiquus dierum* DEus Judex eſt Regna iſta diſtribuens, quibus vult, & deſtruens, quando vult, donec in fine ſæculorum orbem univerſum ignis diluvio obruet: atque tunc demum incipiet *Regnum Sanctorum in cœlo*, quod *finem* nullum habebit, & nullam *viciſſitudinem*, ut videas, quod *præter ſanctitatem* DEus æſtimet nihil, cum *præter ſanctitatem* nihil remuneretur. *Nab.* Hæc, ais, erit omnium Regnorum fortuna, hæc extrema calamitas! *Dan.* Hæc erit, hoc vidi. Sic ludit DEus in orbe terrarum,

&

Digitized by Google

& illudit conſiliis filiorum hominum, quibus inſurgunt adverſum ſe. *Nab.* Væ mihi igitur, niſi fuero inter Sanctos! *Dan.* Væ utique, nam niſi *inter Sanctos* fueris, eris inter mœchos, inter fures, inter latrones, inter infernales beſtias, inter dæmones. *Nab.* Ego Nabuchodonoſor Rex! *Dan.* Nemo tunc erit Rex: *titulus temporis* hoc nomen eſt, non æternitatis. *Nab.* At me pudet ſic Regem fuiſſe, ut nec nomen meruerim pro tempore. *Dan.* Nunc vero ages rem, ut merearis etiam pro æternitate. Ut conſtanter agas, obſecro, hoc audi conſilium: in hanc ſolitudinem ſubinde te confer, ut mediteris, *qui fueris*: pudebit, nam hæc monumenta monebunt, hoc præcipue, quod Aſael affert. *Aſ.* Ita hoc, nam hæc eſt Rex imago tua: hic ſtet ad oſtium ſpecus. *Dan.* Stet! nos imus: exhibe te aulæ alium, ut aliam aulam facias. *Nab.* Video, horreo, erubeſco me! *Dan.* Sanctus eſt pudor! ut ſit ſalubris, alium te fac, alium hominem, alium Regem. *Nab.* Facio: eo. *Aſ.* Tu vero ſta Viator, & lege Programma hoc:

Hæc eſt Specus,
in qua
Septem annis habitavit
Nabuchodonoſor
Rex
ex homine bellua.
Talem
Peccatum fecit.

O. A. M. D. G.

ME-

MEDITATIO III.

PECCATUM MALUM SUMME TRISTE SIVE SAUL.

ARGUMENTUM.

SAul ex Agasone Rex, Electus a DEO Amplissimæ Regionis Dominus, insuper victoriis glorioſus, ita se Venerabilem suis, hostibusque formidabilem fecerat, ut ad summam felicitatem nihil ei defuisse videatur, præter constantiam, quam rursus peccatum evertit, *malum*, uti summe *turpe*, ac *noxium*, ita, ne aliquod mali genus putes non ineludi, longe *tristissimum*. Certe a die illa, qua Saul per præposteram Clementiam, & prædæ cupiditatem contra DEI præceptum peccaverat, quod 1. Reg. 15. narratur, nulla homini hora fluxit, qua sincere gauderet. Nam desertus a DEO *relictus est sibi*, & indomitis affectionibus animi, quæ miseris modis oppressum cor diu, noctuque torquebant. Ante alias *terror* invasit, cum diceret Samuel: *Pro eo, quod abjeciſti sermonem Domini, projecit te Dominus, ne sis Rex!* Deinde succesſit *Invidia* adversus Davidem, tanquam corrivalem Regni accensa. Invidiam secutum est atrox *odium*, quo in cædem innocentis exardescebat: perpetua *anxietas*, ne qua æmulus tam metuendus elaberetur: in-

inſana *rabies*, qua in Sacerdotes, qui fugitivum commeatu adjuverant, per manum Doeg Idumæi deſævjit. Demum cum nihil ſuccederet ex ſententia, immanis *mœror* pectus totum exedit, ex mœrore nata infelix *obſtinatio* adegit, ut de rebus agendis Sagam conſuleret: ibi Samuelis apparitio, & extremæ calamitatis denuntiatio crudeli *horrore* mentem ita concuſſit, ut impos ſui, jam neque pugnare, ut olim, in hoſtem poſſet, neque vivere poſt cladem exercitus ultra vellet. Itaque factus ipſe carnifex ſui, poſtquam diu ſe torſerat, occidit ſe, &, utinam, cum vivere deſiit, deſiiſſet torqueri!.. Nos, ut ex aliena miſeria ſapere diſcamus, attentius, quod narratum eſt, expendamus. Sit igitur præſentis Meditationis

Materia: Triſtiſſima vita, & multo triſtior Saulis Mors.

Puncta duo: Primum, Saul a DEO deſertus.
Secundum, Saul ſibi permiſſus.

Fructus: Deteſtatio impii axiomatis: *Peccavi: & quid accidit mihi triſte?*

Propoſitum: Fuga peccati, etiam cum ad peccandum aut *libido voluptatis* invitat, aut *metus doloris* impellit. *In ſpecie* decernamus practice experiri, quam vera ſit illa S. Chryſoſtomi ſententia: *nemo læditur, niſi a ſe ipſo*, nempe quia omnis *inquies* animi a paſſione non domita originem habet, & *turbari* vi nulla *externa* poteſt, qui imperare *ſibi, & ſuis affectionibus didicit.*

In Choro Oſtenditur, quod *difficilior* ſit via ad infernum, quam quæ in cœlum ducit.

PERSONÆ.

Saul Rex.
Jonathas Saulis Filius.
Samuel Propheta.
Doëg Idumæus,
Abiathar Filius Abimelech, quem Saul cum 84. aliis Sacerdotibus Doëgi manu occiderat.
Miſaël Saulis Armiger.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad Præſentem.

Fides. Ratio.

Ratio. HEm verò, quo me abripis hodie *
Cur in æſtuantis pelagi conſtituis littore?
Fides. Didiciſti peccati *damna* metuere,
Docui peccati *dedecus* erubeſcere:
Timori, & *Pudori* ut adjungar ſe *Horror*,
Efficiam hodie.
Peccatum eſſe malum, ut *turpe*, ac *noxium*;
Ita multo *triſtiſſimum*,
Vides in hac imagine.
Ratio. Difficile exhibes Symbolum,
Cui ego contrarium habeo
Experientiæ teſtimonium,
Quod firmat gemitus
Juſtorum paſſim querulantium:

* Exhibetur mare fervens.

Quare

Quare via impiorum proſperatur? Jerem. 12.
Quare flagitia videmus eſſe felicia?

Aria,

1.

Stat impiis mare pacatum,
Arridet, invitat piſcatum;
Non videas fluctum,
Qui moveat luctum:
Non aſperi Boreæ flant,
Sed facilem curſum Favonii dant.

2.

Vehuntur in navi aurata
Ad luxum, & pompam ornata:
Sirenulæ plenis
Applaudunt camœnis:
Ad clavum Felicitas ſtat:
In circulum ludens Hilaritas nat.

Fides. Sic nempe intueris, quod exhibent oculi,
Et ultro gaudes decipi.
Ergone tu felicitatem hominis
In bonis externis conſtituis?
Atqui nihil juvat *domus ſplendida*,
Si æger, & afflictus eſt *incola*....
Foris cytharæ ſonant, & organa,
Intus ſtrepunt tubæ ac tympana!
Non enim (hoc dicit Dominus)
Non eſt pax Impiis! Iſ. 48.
Sed bella perpetua, & *lites ex concupiſcentiis*, Jac. 4.
Quæ præliantur inter ſe,
Quaſi mare fervens, quod non poteſt quieſcere. Iſ. 57.
Aſpice!...*

* Tumultus maris.

Aria.

1.

Hic, hic eſt æſtus mentis
Peccato ſubjacentis! ...
Sic fremit! ... ſic turbatur! ...
Sic ſpumat! ... ſic inflatur! ...
Sic jam aſtra conſpuit!..
Jam in ſtygem præceps it!..
Sic jam in montes creſcit!..
Jam crepat, & tabeſcit!..

2.

Quod Pelago ſunt venti,
Hoc ſunt *affectus* menti,
Qui quando dominantur,
Spes, quies, pax fugantur:
Succedunt curæ, dubia,
Timores, furor, tædia!..
Has habes perpetrati
Delicias peccati.

In Saule iſta oſtendet ſe veritas:
Accingere, ut intelligas.

Ratio. Ecce me! loquere, quia audio te.

Aria.

Loquere! audio!
Solido *gaudio*
Reficis me,
Si, quam ſint *triſtia*
Impii *gaudia*
Diſcam a te! *Fides*, Diſces a me.

Quod

Digitized by Google

Quod, (quisquis Reus ſit,)
Magnum qui DEum ſcit
Læſum a ſe:
Nunquam, *ſi ſapiat*,
Serio rideat,
Doceo te. *Ratio.* Audio te.

MEDITATIONIS III.
De triſti vita, & morte Saulis.

PUNCTUM I.
Saul a DEO deſertus.

SCENA. I.

Samuel. Saul.

Saul. VIr ſenex, ais mulier, * *Vir ſenex aſcendit, amictus pallio!* (1. Reg. 28.) bene habet: Samuel eſt! cur fugis tu?.. O aſſurge, aſſurge Propheta ſancte, & miſerum Regem juva! *Sam.* ** Propheta ſancte! nunc color! nunc adoras! Infelix! qui non audiſti bene monentem vivum, quare nunc *inquietaſti me, ut ſuſcitarer* mortuus? *Saul.* Eheu! *coarctor nimis! Sam.* Quid affligit? *Saul. Philiſtiim pugnant adverſum me! Sam.* Hoſtes toties a te victos hodie metuis? *Saul.* Metuo, quia *DEus receſſit a me! Sam.* Ora, ut redeat. *Saul.* Oravi, ſed pro dolor! *exaudire me noluit, neque in manu Prophetarum, neque per ſomnia: vocavi ergo te, ut oſtenderes mihi, quid faciam.*

* Ad mulierem infra theatrum.
** Samuel aſcendit ex inferis.

Sam. Nempe hoc deerat complementum ſceleribus, ut remedium ab inferis quæreres, & ab ultimo ſcelere ſperares ſolatium. Sed abſit! *Spes impiorum peribit! quid interrogas me, cum Dominus receſſerit a te, & tranſierit ad Æmulum tuum.* *Saul.* Vah! quid audio? ergo irritus omnis labor eſt meus! David Rex erit, nomen inviſum, David? *Sam.* Ita fiet: nam *faciet tibi Dominus, ſicut locutus eſt in manu mea, & ſcindet Regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo David.* *Saul.* O durus ſermo! *Sam. Quia non obediſti voci Domini, neque feciſti iram furoris ejus in Amalec, idcirco quod pateris, fecit tibi Dominus hodie.* *Saul.* Tantumne peccatum fuit miſereri Regis miſeri, & victo parcere? *Sam.* Sceleſta miſericordia fuit, quam DEus prohibuit. *Nonne cum parvulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es, unxitque te Dominus in Regem ſuper Iſrael, & miſit te Dominus in viam, & ait: vade, & interfice peccatores Amalec, & pugnabis contra eos usque ad internecionem eorum: quare ergo non audiſti vocem Domini?* (1. Reg. 15.) *Saul. Imo audivi vocem Domini*, interfeci omnes Amalecitas, ſoli Regi peperci, trementi, ac deprecanti. *Sam.* Ideo Dominus tibi non parcet. *Saul.* Et coegit me populus, ut ſervarem de præda primitias, quas immolaret Domino in Galgalis. *Sam.* Fruſtra te defendis: *nunquid enim vult Dominus holocauſta & victimas, & non potius, ut obediatur voci Domini? quaſi peccatum Ariolandi eſt, repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, non acquieſcere* Mandato DEI. *Saul.* Habe igitur fatentem reum: *peccavi, quia prævaricatus ſum ſermonem Domini, & verba tua, timens populum & obediens voci eorum!* *Sam.* Timens populum, & non timens DEum? *Saul.* Peccavi! *Sam.* Obediens populo, non obediens DEO! *Saul.* Peccavi! *Sam.* Irriti ſunt gemitus, ſera ſuſpiria: Iam enim *ſcidit Dominus Regnum Iſrael a te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te.* *Saul.* Heu! *triſte*, atrox, execrandum peccatum! *Sam.* Clama, ut vis. *Porro triumphator in Iſrael non parcet, & pœnitudine non flectetur: neque enim homo eſt, ut agat pœnitentiam*

(ibi-

Digitized by Google

(ibidem) Et dabit Dominus etiam Iſrael tecum in manu Philiſtiim: cras autem tu, & filii tui mecum eritis! (1. Reg. 28.) *Saul.* Ergo actum de Saule eſt! projiciet Regem DEus, quem ipſe per te elegit? *Sam.* Projecit ingratum, contumacem, invidum, ſacrilegum, & hodie rebellem transfugam a cœlo ad inferos projecit! *Saul.* Ah! peccavi iterum peccavi! ſed dira calamitas ſuggeſſit deteſtandum conſilium. *Sam.* Stultum conſilium eſt *malum majus* eligere, ut *minus* evadas, *culpam* decernere, ut *pœnam* evites, hoc eſt, ut effugias *unam pœnam*, reum te facere *novæ pœnæ*. *Saul.* Peccavi! *Sam.* Ergo meruiſti pœnam? *Saul.* Merui. *Sam.* Ergo animum compara, ut cum fructu ſuſtineas. *Saul.* Deprecare DEum, obſecro, ut parcat mihi! *Sam.* Non parcet: corona, vita, filii perierunt: *cras mecum eritis!* * *Saul.* Heu! deſeris me! *Sam.* Vide, ne tu te deſeras! ultima gratia eſt, quod me DEus ſuſcitaverit tibi: utere *pro bono animæ!* de corpore actum eſt! *Saul.* Actum eſt! moriar! *Sam.* Cras. *Saul.* Horrendum oraculum! *Sam.* Pœna peccati! *Saul.* Deprecare! *Sam.* Suſtine! *Saul.* Deſeris? *Sam.* Deſertum a DEO!.. *Saul.* Me miſerum!..*

SCENA II.

Doeg. Armiger Saulis.

Arm. QUid video? cadis Rex! Rex, vive, obſecro, & a terrore te collige!.. pro, ut friget! vix vena micat! vix tenuem anhelitum ſentio. Quid faciam?.. Doeg! Doeg ſurge!** *Doeg.* Quid vis? jam confectum cum Pythoniſſa negotium eſt? *Arm.* Surge modo, & Regem juva: deinde loquar. *Doeg.* Regem juva! unde periculum venit in hac ſolitudine, in media

* Iterum deſcendit Samuel.
** Saul animo deficit.
*** Ad dormientem.

media nocte? *Arm.* Vides, ut vix animam trahat? *Doeg.* Quid factum eſt? *Arm.* In Deliquium concidit, ex terrificæ viſionis horrore *porrectus in terram (ibid.)* quid conſulis? *Doeg.* Redibit ad ſe: nihil metuc gravius. Curre modo, & mone mulierem, ut coquat Azyma, quibus reverſo ſpiritu vires reficiat Rex, ut poſſimus redire in caſtra. *Arm.* Propero. *Doeg.* Spirat Rex! .. non audit! non ſentit! .. hoc habet, qui credit Sagis... Hinc ego mihi metuo nihil, quia non credo dari ſagam, quæ cum orco commercium habeat. Quomodo enim exiſtere poteſt mulier amica inferis, cum nulli dentur inferi? nihil horum! præſtigias vocant creduli homines occulta artificia fallacium fœminarum, quarum inania terriculamenta viri cordati rident. Quid dicit mulier? redit? *Arm.* Ipſa terrore prope exanimis intus ſedet: colligit ſe tamen, & parabit aliquid eſculenti. Rex autem quid? *Doeg.* Nondum ſe movit. Graviſſimus terror fuerit, qui ſpiritus animales tam diu opprimit, & ſenſus ſopitos tenet. *Arm.* Graviſſimus utique, nam & ego adhuc totis artubus tremo, dum cogito, quæ audivi, & vidi. *Doeg.* Tu vidiſti aliquid? *Arm.* Cum abſtraxit a nobis Regem mulier, & tu te compoſuiſti ad ſomnum, me curioſitas impulit, ut veſtigia tacitus legerem, atque obſervarem, quid fieret. *Doeg.* Nempe circulum formavit ſaga, & in centro juſſit Saulem conſiſtere. Scio, quibus nugis iſtæ mulierculæ ſimplices animas dementent. *Arm.* Rem dixiſti. *Doeg.* Tum utique cœpit immutare vultum, aſperare frontem, torquere oculos, inflare genas, & peregrina verba furentis inſtar circumcurſans declamare. *Arm.* Volebat: ſed prævertit feſtinantem Samuel, atque ultro ſe ſtitit. *Doeg.* Quid? Samuel ſe ſtitit? *Arm.* Samuel, inquam, alba talari tunica, multa canitie, & magno ſplendore venerabilis. *Doeg.* Rideo. *Arm.* Quare? *Doeg.* Quia tu Phantaſma tuum Samuelem appellas. *Arm.* Samuelem vidi. *Doeg.* Non credo. *Arm.* Quare non credis? *Doeg.* Quia Samuel Sepultus eſt in Ramatha: quomodo ita

ſubito

ſubito huc ſe tranſtuliſſet? *Arm.* Corpus ibi ſepultum eſt: ſpiritum ego vidi. *Doeg.* Stultitiam loqueris: nego, quod detur ſpiritus. *Arm.* Spiritum negas dari: qualem igitur habes animam tu? *Doeg.* Hæc eſt alia quæſtio: nunc ego hoc nego tibi, quod videris Spiritum: illuſio fuit. *Arm.* Belle! quis igitur tribus ſimul illuſit, mulieri, ut fingeret, Sauli, ut in deliquium concideret, mihi, ut adhuc tremam? *Doeg.* Phantaſia illuſit. *Arm.* Et quis phantaſiæ trium, eodem tempore, in eodem objecto? omnes enim vidimus Samuelem? *Doeg.* Quia voluiſtis videre. *Arm.* Audivimus inſuper! *Doeg.* Quia voluiſtis audire. Sile! niſi etiam videro, non credo, quod dicis. *Arm.* Pecora ſic loquantur, quibus ſolus oculorum, & nullus Rationis eſt uſus. *Doeg.* Atqui Ratio docet, fieri non potuiſſe, ut Samuel apparuerit; unde enim tam efficax fœminæ in mortuos imperium ſit? *Arm.* Non dixi jam, priusquam mulier incantationes inceperit, adſtitiſſe Prophetam? ſed deſine altercari; non fero diutius intempeſtivam garrulitatem. Viſio certa eſt: teſtem Regem appello. Rex! .. vah! adhuc jacet ſine motu, ſine ſenſu!.. vim, Doeg, magnam inferre Rationi debemus, ſi perſuadere velimus nobis, terrorem, qui tam diu congelat ſanguinem, partum eſſe phantaſiæ deceptæ. Si tamen aliquod in hac re prudens dubium eſſe poteſt, vereor, ne tollat eventus extremæ calamitatis, quæ in craſtinum denuntiata eſt Iſraeli. *Doeg.* Crede, quod vis: idem ego facio. At en! quis inde ex frutetis ſe movet huc media nocte? *Arm.* Miror.

SCENA III.

Jonathas. Armiger. Abiathar. Doeg.

Jon. AMice, inſolitus horror animum concutit, & mihi triſte ſic rubens luna magnum malum præſagit. *

* Ad lucem lunæ rubentis veniunt.

Doeg. Vox Jonatham loquitur. *Ab.* Avertat exitium DEus, & ſervet te nobis, Princeps! *Arm.* Eſt ipſe: non fallimur. *Jon.* O ſervet mihi parentem DEus, & recipiat in gratiam, unde excidit miſer: libenter, libenter regnum, ſanguinem, vitam immolo. *Doeg.* Recondimur, dum videamus, quid velint. *Jon.* Adſumus! non dubito: hæc ſpecus eſt Pythoniſſæ! hic latet Pater mi! & forte hæc ipſa hora eſt deſtinata infami commercio cum damnatis ſpiritibus! heu! in quale barathrum prolapſus eſt Parens?... *Ab.* Retrahe gradum Jonatha! circulum video deſcriptum a ſaga! *Jon.* O ſcelus! veſtigia Patris impreſſa cerno! moventur viſcera atroce metu! pro! novum malum! ecce! in cadaver impegi! *Ab.* Funeſta nox, quo abduxiſti nos? vah! ſi forte incidimus in ſpeluncam latronum! fugiamus! *Arm.* Imo ſubſiſte, Princeps, felix ades ad ſolatium Regis Patris. *Doeg.* Certe indiget, *Jon.* Amice! video Parentis hoſtes: non irruam, & percutiam gladio? *Ab.* Perditi homines! quo abſtractus eſt Rex a vobis? *Doeg.* quo ipſe voluit. *Jon.* At num veſtrum erat peſtilenti conſilio virum jam pridem inviſum DEO in ultimum ſcelus impellere, quod maturaret interitum? *Arm.* Ultro juſſerat inquirere mulierem habentem Pythonem: diximus, eſſe in Endor aliquam, mutavit habitum: ivit. *Jon.* Fidelium ſervorum fuit, ſilere locum, & diſſuadere flagitium, quo non aliud eſſe deteſtabilius DEO Iſrael, utique ſciebatis. *Doeg.* Quid ageremus? deſperarat a cœlo opem: decreverat ab orco petere: decretum impediri non potuit. Laudare nos debes, Princeps, quod conſilium adjuverimus: doctus per experientiam, quam vana ſit de artibus magicis fides, & ſic coactus neceſſitate, cor vertet ad DEum noſtrum. Sæpe grave ſcelus bonæ pœnitentiæ, & magnæ felicitatis occaſio fuit. *Jon.* Scelus defendis impie! novi, qui ſis, Doeg, ſemper adverſus Jonathæ, ſemper infenſus Davidi meo, ſemper

Patris

Patris ſceleſta conſilia maligne fovens, ut placeas nempe, non ut proſis. At ecce! diſſimulo omnia, & veniam dono, ſi hodie ſaltem non obſiſtas conatibus, propter quos huc me attuli. *Doeg.* Princeps, ego adverſum te nihil pecco, cum petri obedio: Pater Rex eſt. Cæterum ſi tu ſuadeas aliquid, quod Pater probet, utrique ſervio. *Jon.* Atqui hoc agis ſemper, ut improbet Rex, quod Jonathas cupit: hodie ſile ſaltem, ſi modo Regii Principis aliqua reverentia eſt. *Doeg.* Audiam, quid velis. *Jon.* Ubi eſt Parens? *Arm.* Jam vidiſti: ſub oculis jacet. *Ab.* Heu! Saul! *Jon.* Hoc cadaver! *Doeg.* Spirans tamen, & en redit ad ſe! audivi gemitum. *Arm.* Aperit oculos, & ex longo deliquio ſibi redditur. Rex vive!

SCENA IV.

Accedit Saul.

Saul. AMici! *Jon.* Rex Pater! agnoſcis filium? *Saul.* Heu! Jonatha fili mi! fili mi Jonatha! heu! heu! heu! *Jon.* Pro Superi! iterum exanimis recidit. *Ab.* Quod ei accidit malum! *Arm.* Terribilis viſio ſic proſtravit. *Jon.* Sagæ ſceleſta illuſio fuit! *Doeg.* Etiam dixi. *Jon.* Pater, collige vires! *Saul.* Recede fili, recede, quoniam DEUS receſſit a me! *Jon.* Attollite humo: reſpirat enim. O DEus meorum Patrum, nunc ſaltem Patri mentem da meliorem! ah! ut ſit, qui olim fuit! olim *non erat vir melior illo* (1. Reg. 9.) quantum mutatus eſt!... Pater mi, quis eſt animus tibi? *Saul.* Periimus, fili mi, periimus! *Jon.* Non periimus, niſi nos DEus deſerat. *Saul.* Deſeruit! O Samuel! Samuel! *Doeg.* Samuelem putat vidiſſe ſe ultima omnia minitantem. *Saul.* Quæ hora eſt noctis! *Ab.* Medium cœlum tenet. *Saul.* Ergo jam inſtat ſumma dies, qua apud inferos ero! *Jon.* Pater! ſi ita decretum eſt cælo, ut ais, noſtrum eſt, curare,

Digitized by Google

ut apud Superos ſimus. *Saul.* O triſte peccatum! quam triſtem feciſti vitam, & quanto triſtiorem jam mortem facis! triſte peccatum! *Jon.* Audiam a te, Pater, quid timeas: nam ego ſpe bona firmus innitor DEO. *Saul.* Innitere, tamen cum Patre cades: coronam auferet tibi David tuus, quem utinam occidiſſem! tu impediſti. *Jon.* Rex! qui tibi coronam DEus dedit, ſi jam tollit, aufert, quod ſuum eſt: ſino lubens. *Doeg.* Fatigas parentem, Princeps, patere, ut introeat, comedat panem bibat aquam, & a terrore ſe colligat. *Saul.* Non comedam. *Arm.* Imo huc ego cibum efferam. *Saul.* Non comedam. Dic potius, fili mi, quare tu huc ad me veniſti? & quis me prodidit tibi? *Jon.* Audivi, quod de Pythoniſſa interrogaveris: an difficile fuit divinare, quo ieris? ivi, ut, ſi poſſem, impedirem enorme ſcelus, quod tu ipſe ſic odiſti olim, ut ſub regiminis initium ex univerſo regno omnes ariolos, magosque expuleris. *Saul.* Memini: ſed nunc aliæ ſunt circumſtantiæ: clauſum cœlum, & ferro durius coegit ire ad inferos, ut opem ferant. *Jon.* Opem ſperas ab inimicis? *Doeg.* Paulatim liberior meat ſpiritus! comede Rex, ut vires redeant: redeundum in caſtra erit, antequam dies oritur, via, curæ, pugna refocillationem expoſcunt. *Saul.* Corpori vires ſponte redeunt, animo redditæ, quem horror, mœror, timor, & deſperatio totum proſternunt. *Arm.* Rex, feſtinavit mulier, & paravit aliquid obſonii præter panem: orat, ut ingredi velis, & reficere te. *Doeg.* Animus implicitus corpori cum corpore vigorem recipiet. Sine, ut introducam. *Saul.* Obſequor, quia vultis: fili, ſequere. *Jon.* Hic expecto: non enim ferre vultum ſagæ patiens poſſem. At tu, Miſael, dic mihi, verene Samuel apparuit Regi? *Arm.* Vere, Princeps, his oculis vidi, his auribus audivi. *Jon.* Quid loquentem? *Arm.* Melius filco. *Jon.* Loqueris ſatis. Ingredere jam, & cum obſervaveris,

veris, Regem plenius eſſe redditum ſibi, labora, ut huic viro, quem ego amo, benevolam audientiam facias. *Arm.* Quis vir eſt? *Jon.* Dices, miſſum eſſe a Davide ſummi negotii cauſa: cætera ego exequar. *Arm.* A Davide miſſum difficulter alloquetur. *Jon.* I, fac, quod dixi: poſtremum obſequium filio Regis facis. *Arm.* Superi avertant omne imminens malum.

SCENA V.

Jonathas. Abiathar.

Jonathas. ABiathar, ſeri conatus ſunt: peractum eſt ſcelus, conſulta ſaga, vocatus orcus in ſubſidium, irritatum novo crimine bonum Numen, periimus! umbra Samuelis denuntiavit ſententiam: hinc Patris deliquium fuit: inteiligo omnia! periimus! Sic ego infelix filius ſum, qui Patrem habeo, quem DEus odit! *Ab.* O digne Juvenis, quem ſors melior amet! me miſeret tui, maxime, quia non invenio, unde te juvem, aut conſoler ſaltem: nam verba etiam ſingultiens dolor frangit!.... *Jon.* Siles, amice? fles? *Ab.* Ah! quare me miſit David, ut viderem, & audirem talia, quæ vel ſaxeum cor mollirent in lacrymas. *Jon.* digna eſt lacrymis materia, offenſus DEus, reprobus Pater, damnatus ad mortem Rex, imminens exitium familiæ regiæ! *Ab.* Parce DEus! parce innocenti Jonathæ ſaltem! *Jonathas.* Imo tolle Jonatham DEus! Patri parce! gaudens morior, ſi mors mea Parenti profit. Sed eheu! Abiathar, graviora ſunt Saulis ſcelera, quam ut placando Numini ſufficiat hoſtia tam exilis: metuo, ne peccata ſua luat æternum miſer! & ſic ego demum vere infelix filius ſum, quippe ex patre natus æternum reprobo! *Ab.* O Nobilis anima, quam bene tu inter levem & gravem materiam boni luctus diſtinguis! *Jon.* Neque tamen vel in

tam gravi luctu omne ſolatium deeſt. Amice, corona Regis Iſrael ex capite, quod odit DEus, transferetur in caput cælo & mihi charum: Regnabis pro Jonatha dilecte David! hoc ſolatur: vive! regna! *Ab.* Diſcerpit pectus hæc exclamatio, & tanta virtus elinguem facit. De Davide cogitas Jonatha, nunc, ſic? *Jon.* Hæc ſola dulcis cogitatio eſt: vivet, cum ego moriar, vivet, regnabit David: vivat! regnet! vir eſt, qui amat DEum, quem amat DEus: igitur regnabit bene, *ſecundum cor DEI* regnabit: vivat! regnet! *Ab.* Hæc Fortitudo heroicæ mentis eſt. Macte animo, Princeps! decretis cæli ſubmittis lubens caput, corona ex ſideribus dignum: ſpera! coronaberis! *Jon.* Putas, ſine fructu amicitiam cum Davide me coluiſſe? virtus hominis origo fuit beatæ familiaritatis, virtus amorem incendit, amor traxit ad imitandum. Suſpexi in homine contemptum rerum humanarum: non illum Samuelis unctio, non ſpes coronæ de cælo promiſſæ, non victoriæ de gigante relatæ gloria, non aggratulationes & plauſus populi, non regiæ nuptiæ extulerunt, ut aſpernaretur minores ſe, aut ſe crederet majorem eſſe, quam *in oculis DEI* videretur. Suſpexi præterea innocentiam morum, & ſummam curam, qua cavebat ſollicite, ne admitteret aliquid, quod offenderet DEum. Suſpexi Zelum inſuper, quo ardebat adverſum hoſtes populi DEI, in quorum internecionem ruebat impavidus in omne periculum, in medias mortes. Denique ſuſpexi maxime invictam patientiam, qua Patris inſanam invidiam, & indomabile odium pertulit, nunquam vindictæ appetens, ſæpe bona pro malis reddens, ſemper erga *Chriſtum Domini* reverens. Quam indocilis fuiſſem, Abiathar, ſi ex his exemplis nihil profeciſſem? Patri, amice, poſt DEum debeo, quod homo ſim: ſi bonus homo ſum, ut tu putas, Patri plane non debeo! Davidis tibi dilecti exemplo, DEUS, *de profundis* clamo ad te: *Exurge Domine,*

Digitized by Google

Domine, ſalvum me fac! quodſi nolis, nonne tibi *ſubjecta erit anima mea?* Ecce! *in flagella paratus ſum!* accinge te: feri! perime! *Ab.* Ah Superi! utinam infelix Saul hauſiſſet aliquid ex iſta indole!

SCENA VI.

Doeg. Jonathas. Abiathar.

Doeg. PRinceps, ut videas, quod Doeg tibi non ſit adverſus, cave, ne iſte comes tuus ſubeat iterum aſpectum Regis. Jam plene redditus ſibi Rex, ut audivit ab Armigero, hominem ex caſtris Davidis eſſe, præcepit furens, irruere me, & intro abſciſſum caput in menſam ferre. Ego revereor te, o Princeps, propterea moneo, ut hominem a te dimittas: ſic aufugiſſe dicam, & evadet. *Jon.* Quid audio? *Ab.* Quid merui? *Doeg.* Transfugam odit Rex, quod violata fide Domino, adhæreas rebelli ſervo. *Jon.* Quem ſic appellas infande latro! modeſtius tu mihi loquere, cum de Davide loqueris: Jonathas ſum. *Ab.* Neque rebellat ſervus, qui fugit iram injuſtam Domini. *Jon.* Scis, qui ſit, in quem immitteris? *Ab.* Fortuna aberam, quando auſus es, ſcelerate proditor, quinque ſupra octoginta ſacrilego ferro Sacerdotes invadere *accinctos Ephod lineo*, (1. Reg. 22.) inter quos Princeps Achimelech fuit, Pater meus, nam ego, ne ignores, Abiathar ſum. Si meum etiam ſitit ſanguinem Rex, propina Idumæe, habes. *Jon* Cave, ne manum videam admotam capulo: nam prior cades. *Doeg.* Sic excipior obediens Regi? *Jon.* Quem in furorem agis. Mœrore obrutus Parens quid agat, neſcit: fidelis ſervi eſt, moderari impetum, non adjuvare. *Ab.* Aut num male tibi viſi ſunt agere conſervi tui nuper, cum nullus ex Iſraelitis auſus eſt *extendere manus ſuas in Sacerdotes Domini*, quanquam juberet Rex? unus inventus eſt ita fidelis Doeg Idumæus,

mæus, ut mallet DEum, quam Regem offendere! *Doeg.* Abiathar, in gratiam Jonathæ volebam parcere; nunc, quoniam non æstimatis beneficium, admoneo Patrem de audacia Filii.

SCENA VII.

Saul. Jonathas. Doeg. Abiathar. Armiger.

Jonathas. AMice, in latebras abde te, & primi furoris impetum fuge, ego sustinebo securius: nam quantumvis tyrannus sit Pater, adhuc tamen filium amat. *Ab.* Amat, quem jam bis occidisset, nisi vetuissent amici? *Jon.* Cessa obniti contra: absconde te. *Ab.* Quoniam jubes. *Jon.* Adest summa dies! ama me cœlum, ut Patrem conciliem tibi, priusquam moriamur! *Saul.* Quis imperat? Jonatha, tanti est Pater tibi? trade transfugam! quo auffugit? *Jon.* Non sum proditor innocentis. Obsecro, Rex, num utramque aurem semper uni Idumæo indulges, nec unam saltem servasti filio? iste meus Comes Abiathar est, Sacerdos Domini: quo titulo meretur mortem? *Saul.* Adhæret rebelli: non est reus satis? *Jon.* Mihi innocens David est, non rebellis; Pater, argumentum fidei ex hoc ipso Legato cape. Philistæi cum contra nos se congregarunt, dimiserunt a se Davidem metuentes, ne in æstu prælii arma in ipsos verteret: adeo vel hostibus persuasum est, quod vir illibati candoris non *oderit* Saulem, sed *fugerit*. Deinde nunc, cum te absente passim diffluxit exercitus, optimi quique ad Davidem transfugerunt. Et quid ille? mittit ad me Sacerdotem, rogat, ut recipiatur in gratiam, spondet, cum omnibus suis accessurum se nobis, & contra Philistjim pugnaturum: per Deum obsecro, si iste animus videtur hostilis tibi, quem tandem amicum putas? *Doeg.* Sæpe bona verba malam fidem obtegunt; & tu male defendis fugitivum, Princeps, nam qui suspectus

est

eſt hoſtibus, unde a nobis *meretur* recipi? *Jon.* O male feriatum caput, quousque obſiſtes mihi? ſcilicet tu ignoras Davidis *merita?* ah! merita ſi nulla eſſent, eſſet amicus felix: virtus, animus, gloria fecerunt inviſum æmulis. *Ab.* Et innocentis odium te facit, Rex, inviſum DEO! *Jon.* Vah! qua te fiducia prodis Abiathar? *Ab.* Fiducia cauſæ. Ecce Davidis nomine nunquam violatam iterum juro fidem, & DEum teſtem invoco mentis bonæ! *Saul.* Doeg, *patrem* in filio cerno. *Achimelech* iſte eſt a te occiſus, jubente me! intremuit pectus male conſcium ſibi! ſurge, abi, torqueor! *Doeg.* Reliquiæ panici terroris agitant: omitte iſtos, Rex, in prælium imus. *Jon.* At nunc Pater, impium Idumæum ne audias: Samuel vera dixit: Sanguis Achimelech vindictam clamat: in mortem imus, ſi in prælium imus, priusquam te cum DEO, & Davide concilias. *Saul.* Quod tibi vitam iſtius transfugæ donem, ſit tibi nunc ſatis, fili: de pace tractandi tempus jam non eſt amplius. Arma Miſael, gladium, ſcutum, lanceam! *Arm.* Inutilis apparatus eſt, cum DEus eſt hoſtis. *Saul.* Etiam tu trepidas? *Arm.* Utique, poſtquam Samuelis umbram audivi, & vidi. *Doeg.* Sic eſt: umbram iſte timet, futile artificium fallacis fœminæ. Tu vero, Rex, contemne has offucias, emaſculantes animum invictum hactenus, & ad omnes caſus intrepidum. Jam declinat nox: aurora cum pinget cœlum, hoſtis invadet caſtra: ſi vel abſens ſe occultet Rex, vel præſens tremat: honor, victoria, exercitus periit. Redde te tuis, priusquam dieſcat, oſtenta vultum hilarem, dic: Samuelem ſtitiſſe ſe tibi inſignis victoriæ vatem: ſic utili mendacio animatus miles fortiter in hoſtem ibit. Hoc conſilium, Rex, hoc, & nullum aliud admittit tempus, cætera permitte fatis. *Saul.* Dura fata! *Jon.* Deſperatum conſilium! *Ab.* Sceleſtus ſermo! *Arm.* Funeſtum remedium tot malorum! *Doeg.* Sed neceſſarium, & forte felix. *Jon.* Poſt triſte oraculum! *Doeg.* Nihil credo. *Ab.* Non ideo

falſum eſt. *Saul.* Falſum an verum ſit, eſt perinde. Doeg imus! ſi vinco, felix ſum; ſi cado, habeo vitæ infauſtæ finem. *Ab.* Animam cum vita prodigis: animam commenda DEO! *Saul.* Qui me deſeruit! *Doeg.* Effæminat hæc cura militem: nemo pugnat animoſius, quam qui perſuaſit ſibi, quod poſt mortem ſuperſit nihil.

SCENA VIII.

Jonathas. Abiathar.

Abiathar. AUdis, Princeps, quod axioma jactet impius Idumæus? *Jon.* O Pater infelix! vere te DEus deſeruit: nunc intelligo, poſtquam te tibi reliquit, & impiis conſiliis infamis advenæ!.. Amice, a quo tempore Saul in DEum peccavit, crede mihi, non fuit momentum, quo *ſerio lætum* vidi. Terror, ira, odium, rabies, mæror, obſtinatio, horror ſic diſcerpebant cor, ut ego ſæpe hominem miſerans tacite ingemiſcerem, & dicerem mihi: *quam triſte ſic peccare*, vide in Patre, Jonatha, vide, & horre! o Pater! miſerrime Pater!.. At ſeri ſunt gemitus! *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum!* damnaſti ad mortem cum Patre filios, laudo ſententiam, quia tu feciſti, qui omnia ſancte facis! Amice vale! ultimum amplexum pro meo Davide cape: dic, lætum Jonatham in mortem iſſe, eo quod relinqueret poſt ſe in vivis dimidium ſui. *Ab.* Ah! totum te amico ſerva, fuge prælium, ad Davidem imus! *Jon.* Abſit! nam ut ego moriturum Patrem deſeram, etiam David nolit. Ad latus pugnabo illi, ut, ſi prior cadam, exemplo proſim, ſi prior ille, verbo juvem ad mortem bonam. *Ab.* Nec metuis mori? *Jon.* Abiathar, *amo DEum, & amat me DEus*: ſic ſpero firmiter, & ſecurum conſcientia facit: igitur intrepidus obvium pectus morti fero, quæ mihi vitæ melioris principium ſit in ſinu Abrahæ. *Ab.* Perge fortis:

non

non audeo opponere me decretis virtutis tantæ. Tecum eo, ut non procul a loco pugnæ arbitrer eventum rerum, & orem DEum, ne triſtes minæ effectum habeant. *Jon.* Ora, ut Patri parcat, Davidem ſervet, me auferat ſibi.

CHORUS.

Oſtenditur, quod *difficilior* ſit via ad infernum, quam, quæ in cœlum ducit.

Chriſtus in perſona Patrisfamilias. *Servus Mundi. Servus Carnis. Servus Diaboli. Olitor*, ſive Mundus, curis terrenis occupans ſuos.

Chriſtus. Infelix ſum!...
Olim, quacunque hora exivi,
In otiantes incidi. Matth. 20.
Nunc, quoties exeo, vacuum forum invenio,
Et, ſi quis occurrit, quem volo conducere,
Reſpondet: quære tibi ſervum alium:
Ego *conductus jam ſum!*
Omnes ſerviunt aliis Dominis, mihi nemo,
Infelix ſum!...
Tamen hic exſpectabo,
Dum forte ſui aliquem ſervitii tædeat,
Et ad me tranſeat....

Olitor. * Eja, ſerve bone & fidelis! reſpira paulu'um!
En! affero prandium!
Refice vires, ut mox redeas alacrior ad labores.

* Exit cum aquali, & froſto panis, ad ſervum occupatum in horto olerum.

Serv. M. Here, bona verba, & tenue prandium
Famelicum poſt tantos labores
Non ſatiant ſtomachum.

Aria.

1.

Here,
Loquendum eſt ſincere:
Jam fodere non valeo,
Sub onere deficio,
Aut *tandem* bene habe me,
Aut cogor te deſerere:
Non poſſum ſuſtinere.

2.

Iſſem,
Et alteri ſerviiſſem,
Si qualis tu ſis Dominus,
Intellexiſſem citius!...
Lactatus fui vana ſpe!...
Si nunquam cognoviſſem te,
Felicior fuiſſem.
Here,
Loquendum eſt ſincere.

Elitor. Ingrate! piger! inutilis ſerve!...
Quisquis ſervit mundo,
Cur ſervit, niſi *pro pane lucrando?*

Arioſe.

Vah! Canis!
Si Jam non ſapit panis,
Guſtanda erunt verbera,
Traheris ad ſupplicia,
Comede!
Aut morere!

Quan-

Quanquam, quid urgeo?
Nunquid opus eſt mihi ſervo ſeniculo?
Abi ſtipes! pro uno centum alios habeo.
Serv.M. Sic! & ſine mercede promiſſa?....
Hæc eſt *miſeria cum aceto!*...
Sed felix neceſſitas, quæ cogit ſapere!
Eo, & meliorem Dominum peto ...
At ecce! quid video?..... *
Serv. C. Eja! herus abeſt: fugæ patet oſtium!
Num adhuc delibero?... ingenuus ſum!
Tædet denique lutulenti laboris!
Ad majora, ad majora ſum natus,
Quam ut florem ætatis perdere velim
In ſervitio fœdæ ac fragilis voluptatis.
Serv.M. Quid tu conquereris?
Serv. C. Ah! quisquis es, Juveni miſero
Bono ſuccurre conſilio.

Aria.

1.

Sum *Magni Patris* filius!..
Et eram adhuc *parvulus*,
Cum miſer *caſu* incidi
In domum hujus figuli:....
Ut vidit me, blandiſſimis
Aggreſſus eſt illecebris:...
Me vicit curioſitas,
Infelix curioſitas!...
Ingreſſus ſum, & perii!
Nam didici, ah! didici,
Quæ me jam pudet ſcire!

* Fugiens ex officina figuli.

2.

Ab illo miſer tempore
In fœdo verſor opere:
In luto rota figitur!
In luto circum agitur!..
Quis crederet, me nobilem!
Quis liberum? quis hominem?
Ah! piget, tædet, pudet me!..
Pœnituit ſæpiſſime!....
Ad Patrem ſæpe volui,
(Heu! volui, & nolui!)
Erubui redire!

Serv.M. Miſeret me tui! ſed in eadem navi ſum tecum:
Ergo quid ſuadeam,
Niſi ut turpe jugum excutias mecum?
Age! mutandus eſt Dominus!
Fugimus! fugimus!
Serv.D. *Miſereſcite boni Superi!
In qualem tyrannum incidi!
Serv.M Etiam tu fugis tuum Dominum?
Serv.D. Latronem fugio, qui hoc momento
Occidit unum ſervorum, neque adhuc ſatiavit ſævitiem,
Etiam in mortuum exerit rabiem:
Diſſecat, lacerat, excoriat, devorat!
Heu! quid feci, cum ad venatoria
Me traddidi obſequia,
Et tot bonas animulas in ſtygia
Impuli crudelis retia,
Tam nullo meo commodo!
Tam magno cum labore, & gravi periculo!

Aria.

* Foras procurrens ſub ſpecie venatoris.

Aria.

O peſſima conditio!
O *male acta vita*,
Væ mihi! væ! væ miſero,
Si erit *finis ita!*
In alieno corio
Huc usque laboravi:
Jam *pelli meæ* timeo:
Peccavi! ah! peccavi!

Serv. M. Hem! credidi, me ſolum eſſe miſerum:
Falſus ſum!
Serv. C. & D. Eja! unanimiter alium
Quærimus Dominum!
*Chriſtus.** Venite ad me!
Serv. C. Vocantem audio!
Chriſtus. Venite ad me!
Serv. D. Vox eſt ſuaviſſima!
Chriſtus. Venite ad me!
Serv. M. Dulcedo intima penetrat viſcera!
Chriſtus. Quid ſtatis? venite ad me, qui laboratis!
Serv. M. Tu vocas nos? quis es?
Serv. C. Quem jubes laborem!
Serv. D. Quam dabis mercedem?
Chriſtus. *Ego ſum, qui ſum,*
Solus Dominus, ſolus Altiſſimus!
Venite! mihi ſervite!

Aria.

1.

Nil imperabo grave:
Eſt jugum meum ſuave,
Onus leviſſimum!...

* Ex angulo.

Si

Si *propter me* relinquitis,
Quod alii
Promittunt vobis Domini:
Habebitis
(Promitto!) centuplum.

Audivi ſuſpirantes,
Et ſingulos optantes
Mutare Dominum:
Mutate! Non eſt Melior,
Quam ego ſum!
Aut ſi occurret Melior,
Quam ego ſum:
Mutate (non invitus ſum!)
Mutate iterum!

Serv. M. Fratres, juvat experiri, qui ſit!..
Serv. C. Imus, ſervimus!
Chriſtus. Venite, & quam ſim bonus, videte, guſtate!
Serv. D. Trahis mirabili ſuavitate!
*Chriſtus.** Hæc eſt *vinea:* hanc excolite!
Sub veſperum
Cuique debitum reddam denarium,
Et inſuper Cœnam magnificam,
Qua fatigatos reficiam.
Serv. tres O vere Dominum
Ter Optimum, Maximum!
O nobile, o felix ſervitium!
Serv. M. Fratres plaudite! en! adhuc hodie,
Chriſtus. Sic eſt: jam hodie.

Arioſe.

* Exhibitio vineæ, & cænæ magnæ in nubibus.

Digitized by Google

Arioſe.

1.

Chriſtus. En Cœna eſt parata
Qua vos reficiam:
Nec fames ſatiata
Jam premet animam.
Ceſſabit ſervi titulus,
Amicos appellabo:
Et ipſe, veſter Dominus
Jam vobis miniſtrabo!
Venite! ſervite!

2.

Poſt horrulam laborum,
Sudorem tergimus!
Omnes tres. Torrenti gaudiorum
Ærumnas mergimus!
Momentulum miſeriæ
Quæ iſthic toleratur,
Æternæ pondus gloriæ
Pro nobis operatur!
Venimus! ſervimus!

PUNCTUM II.

Saul ſibi permiſſus.

SCENA. I.

Jonathas. Doeg. *

Jonathas. DEficio: moreris Jonatha, ſic viſum eſt DEO! morere!... ah! ah! ut cruciat urens plaga! lethale vulnus eſt: nihil ambigo. O montes Gelboe, locus fatalis mihi!.. inter has rupes filius Regis moritur, deſertus a ſuis, omni

* Exhibentur montes Gelboe.

omni carens humano ſolatio, beſtjis aut carnivoris avibus futurus præda, imo quod ipſa præ morte horreo, perſequentibus Philiſtæis futurus ludibrio!.. pro! triſte fatum!.. & in hac ætate, cum de me conceptæ ſpes lætos jam fructus ferunt! nefaſta dies!.. & nemo me juvat? illinc video hominem. * Doeg! Doeg! huc aſcende! vulnus obliga, quod perimit Jonatham! *Doeg.* parce Princeps! hoſtis a tergo imminet: non patitur moram Doegi ſalus. *Jon* Saltem trahere me tecum potes! *Doeg.* Vix reperio modum, quo mihi conſulam: ita trepidatio mentem turbat. *Jon.* At tu dicebas, neminem eſſe magis intrepidum ad intuitum mortis, quam qui credit, nihil ſupereſſe poſt mortem? *Doeg.* Nempe diſcrimen eſt inter linguam, & cor. *Jon.* Hoc dices tamen, an vivat Pater meus, Rex tuus? *Doeg.* Non ſcio: nec enim tuto expectaſſem, dum ſcirem. Vale Princeps! *Jon.* Fidelis ſervus es! O DEus, impius evadit, & ego morior!.. Amice David, ſic morientem Jonatham ſi aſpiceres, quo animo ferres?.. occurrit cogitatio bona! quantumvis ames me, animo magno tamen hanc ſortem ferres, & hortareris, eodem ut ego ferrem placide acquieſcens decretis DEI. Facio: acquieſco... Prope jam innato meo ſanguini: o ſævum vulnus!... pro Patre DEus, pro patre hic fluat cruor! pro patre cadam hoſtia tibi! ſuſcipe!.. placare!..

SCENA II.

Saul. ** *Jonathas. Armiger.*

Arm. URge Vires Rex! ne conſequantur nos incircumciſi, & vivos capiant. *** *Jon. in monte.* Cor meum ſemper rectum ad te non deſpicies! *Saul.* Abjicio pretioſa impedimenta fugæ! juva me! calco purpuram tot mihi malorum cauſam! vale corona tot ſpinis horrida, quot gemmis micans!.. *Arm.* Nunc

* Fugitivus ex prælio præterit. ** In valle Fugitivus, & vulneratus.
*** Procul a Saule ſolus.

Digitized by Google

Nunc expeditior fugies. *Saul.* Huc vis, ut aſcendam? non poſſum: graviſſimus dolor eſt. *Arm.* Sed gravius periculum: ſtitit ſanguis, & extra præſens diſcrimen poſito non eſt nulla ſalutis ſpes. Surge! aſcende! *Jon.* Durum eſt mori hac ætate, hoc loco, & ſic: ſolatium tamen, innocentem mori. Recipe Spiritum, Deus Patrum, recipe ſpiritum, quem dediſti! reddo purum, & immunem a noxa gravi: ſic ſpero. *Saul.* Actum eſt, Miſael, non ferunt vires laborem viæ: hora imminet deſtinata neci a ſævo Numine. *Arm.* Vah! paululum viæ ſupereſt, ut extra diſcrimen ſis ab hoſte imminens. *Saul.* Imo hic moriar. *Evagina gladium tuum, & percute me!* (1. Reg. ult.) *Arm.* Hoc abſit! nam quo te impatiens furor abripit? *Jon.* Reddo ſpiritum purum: Sic ſpero. Tu mihi redde, DEus mi, mercedem grandem nimis promiſſam Abrahæ! ſic cupio. *Saul.* * Ecce morior! o *amara mors!* *Arm.* Nondum moreris: vim fac tibi! modica via reſtat. *Jon.* *O bona mors,* tu me in termino pones, in quo ſecurus ſum de ſummo bono, quod unum bonum eſt! O pars mea DEus in æternum! *Saul.* Gemitum audio: explora, qui ſit. *Jon.* in æternum! *Arm.* Juvate Superi! Jonatham video, Rex, cum morte luctantem: propera, ſi vivum videre cupis. *Saul.* Cupio: trahe me!** fili mi, Jonatha: ego occidi te! *Jon.* Sic eſt, Pater mi, DEus filium cum Patre ferit, ut Pater ex cruciatu filii crucietur. *Saul.* Crucior! moriemur ſimul! *Jon.* Fugiamus ſimul! *Saul.* Uterque ſaucii graviter, quo fugiemus, mi fili? *Jon.* In ſinum Abrahæ, Pater mi, in ſinum Abrahæ, ad Patres noſtros, ubi expectabimus Redemtionem Iſrael. *Saul.* Ita, ita, tu ibis in ſinum Abrahæ, ad Patres noſtros: ſed ego infelix in orcum ibo, ad Cainum, ad Pharaonum, ad Abimelech! *Jon.* Abſit, o Pater! non dividamur! non dividamur! *Saul.* Actum eſt! projecit me crudelis DEus: dividemur æternum, dividemur! *Jon.* Nunc me occidis! *Arm.* Heu! moreris Princeps! *Saul.* Moreris! *Jon.* DEus, Patri parce! Patris miſerere!....

* Procumbit fatigatus. ** Feſtinat.

SCENA III.

Saul. Armiger.

Arm. COncidit! heu! funus eſt! *Saul.* Stupet dolor! Jonatha!.. *Arm.* Fruſtra mœrore conficeris, Rex fuge! hoſtis perſequitur. *Saul.* Ceſſa! fugere vulnus prohibet, non finit mœror. Tu evagina gladium tuum, & percute me! *Arm.* Aliud jube: hoc non facio. *Saul.* Ego facio. *Arm.* Te ipſe perimes? non ſino. *Saul.* Tu Regi audes tuo manus injicere? recede! *Arm.* Ah! Rex! *Saul.* Anguſtiæ ſunt mihi undique! fac animæ viam mucru, ut ſpiret liberius. Vah! manus debilis non tenet enſem! officium negat! Miſael, tu me percute! *Arm.* Non facio, & non extendo manum meam in Chriſtum Domini. *Saul.* Vecors beſtia! quid mihi prodeſt unctum fuiſſe in Regem? utinam agaſo morerer! percute me! *Arm.* Imo curram, Rex, ut inveniam hominem, qui me juvet te hinc aſportare, ne incidas in manus Philiſtjim! *Saul.* Abjit. Jam nemo me impedit, quin finem faciam crudelibus malis... manus ut feriat, non ſufficit ſibi: at pondus corporis ſufficiet, ut incumbens ſuper gladium in mortem concidam. Jonatha, ſequor te. Scilicet hoc deerat extremis malis, ut ante me morereris, & in oculis meis! mortuus es! Sequor! ſequor! aperite portas tartara! grandis anima deſcendit ad vos! o triſte peccatum, huc tu me adigis! valete cœli ſemper adverſi mihi, duri, inhumani, & iſtis ſcopulis aſperiores! vale terra! ad inferos eo!.. Vah! aberraſti infelix ferrum: nondum vulnus eſt latum ſatis. Oh! dolor immanis?... juvate manus! corrigite errorem enſis!.. ſatis eſt: ſentio: finis venit, Saul, venit finis, nunc finis ſuper te! per omnes jam artus ſævit mors! egredere invisa DEO anima! egredere!...

SCE-

Digitized by Google

SCENA IV.

Muta.

SUb lugubri muſica repræſentantur graviſſimæ mortis anguſtiæ, quas patitur Agonizans Saul ex conſideratione temporis præteriti, præſentis, & futuri. Itaque lento paſſu, & triſti ordine poſt Præconem, qui feralem pompam præcedit, cum duobus fa-cigeris, animam morientis ad Judicium citans, oſtendunt ſe miſero

I. Peccata commiſſa, nempe Diffidentia, *quam exhibet imago victimæ contra DEI mandatum præpropere immolatæ cum inſcriptione:* Stulte egiſti. (1. Reg. 13.) Inobedientia, *quam repræſentant duo Genii prohibitam prædam ſub ſpecie Religionis ſervatam ferentes cum inſcriptione:* Obedientiam volui, non ſacrificium. (1. Reg. 15.) Invidia, & odium, *quod exprobrat fugitivus cum Cythara ſua Genius Davidis, adſcripto lemmate:* Quid feci? (1. Reg. 19.) Crudelitas, *de qua queritur Achimelech cruentum gladium oſtentans, quo cum 84. Sacerdotibus fuerat occiſus, cum inſcriptione:* Quid feeimus? (1. Reg. 22.) Obſtinatio, & deſperatio, *quam arguit umbra Samuelis librum geſtans, cum inſcriptione:* Monui! (1. Reg. 28)

II. Succedit huic agmini pompa funebris, quam adornant plures Genii ferentes inſignia Regia, ſed inverſa cum inſcriptione: Finis eſt!

III. Demum ſignum infelicis æternitatis, in medio Theatro ſe inſtar Cometæ conſtituit cum inſcriptione: Initium ſine fine! *Quod videntes Cives Jeruſalem, (hoc eſt, animæ bonæ) deſerunt primi Regis ſui miſerum interitum, cantantes hæc verba:* o triſte peccatum, quod excipit triſtis vita, triſtior mors, triſtiſſima æternitas! *Sauli vero extremæ anguſtiæ hæc identidem ſuſpiria extorquent:* nunc recordor, quæ mala fecerim!... recordor!... o triſtis *memoria!* ...vos video David, Achimelech, Samuel!.. abſcedite tortores ſævi!... Hem! fui Rex! intelligo: *finis eſt!* jam quid ero!.., atrox cogitatio torquet *animum*; heu! miſer

æternum ero! perji! DEus deſeruit! mihi relictus ſum! æternum perji!... infelix!.. Egredere inviſa Deo anima!... egredere!

SCENA V.

Abiathar. Armiger.

Armiger. HIc vides protrita monumenta miſeræ Majeſtatis.* *Ab.* Sic vileſcunt? *Arm.* In iſta hora. Sed properemus: en hic Jonathas jacet! *Ab.* Heu! Jonatha, immanis dolor Davidis tui! *Arm.* Pro! quid eſt hoc? Rex ſe occidit! *Ab.* Vah! Rex! tot ſceleribus ſcelus extremum addis! ah! jam torvi oculi in morte natant! *Arm.* Nullus eſt motus, nullus eſt halitus ſuper. *Ab.* O Rex infelix! *Arm.* Ergo nec ego vivam. *Ab.* Superi! quid facis Miſael? *Arm.* Morior. *Ab.* Miſerere cœlum! perjit! Heu! tria funera lugeo! omnium cauſa peccatum eſt, *triſte peccatum!*... præ horrore lapideſco!

MEDITATIO IV.

PECCATUM MALUM MAJUS MORTE SIVE OCHOZIAS.

ARGUMENTUM.

SÆpe, quos *cupiditas boni* nulla poteſt in peccatum pertrahere, *Metus mali* præcipitat, quod ope peccati ſperant effugi poſſe, contra omnes prudentiæ regulas utique, quia remedium eligunt, omni malo deterius, & ipſa quæ terribilium omnium terribiliſſimum dicitur, *Morte majus*. Stultitiæ hujus cum tot aliis reum ſe fecit Ochozias Achabi Filius, Samariæ

* abjecta a Saule inſignia.

Rex,

Rex, qui cum ex lapſu per cancellos cænaculi ſui ægrotaret, & propter ſcelera ſua nullam opem ſperaret a DEO vero, miſit nuntios, qui Idolo Beelzebub pro ſe ſupplicarent. Quis hic neget, ſapientius acturum fuiſſe Ochoziam, ſi *mori pœnitens*, quam ſanari *per ſcelus* maluiſſet? Certe quia ex metu mortis peccavit, vitam utramque perdidit, temporalem, & æternam, id quod illi Elias Propheta DEI nomine prædixit his verbis: *Quia miſiſti nuntios ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron, quaſi non eſſet DEus in Iſrael, a quo poſſes interrogare ſermonem, ideo de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes: ſed morte morieris.* 4. Reg. 1. Atque ita hæc eſt hujus quartæ Meditationis

Materia: Ochoziæ gemina Mors.

Puncta duo: Primum, Ægrotantis impatientia.
Secundum, Morientis obſtinatio.

Fructus: Deteſtatio ſtolidi axiomatis: *Nollem peccare, ſed cogit neceſſitas.*

Propoſitum: Fuga peccati, etiam cum ſpes eſt peccati ope evadendi grave malum, aut ipſam mortem. *In ſpecie* decernamus moderari *timorem* malorum temporalium, cum imminent, & *impatientiam*, cum premunt. Hæc enim gemina radix eſt multorum ſcelerum ferax in animis non heroice pjis. Cogitemus, viri vere Chriſtiani eſſe, ſicut *Magna* agere propter Deum, ita, cum Deus vult, *fortiter* pati.

In Choro Oſtenditur, quod, qui nunc peccant ex temporalis miſeriæ aut mortis metu, tandem *quæſituri* ſint mortem, nec *inventuri*, teſte S. Joanne Apoc. 9.

PERSONÆ.

Ochozias Rex Iſraelis.
Elias Propheta.
Abdias Dux Quinquagenarius juſſus Eliam abducere.
Ezriel a Cubiculis Regi Ochoziæ.
Amaſa a Cubiculis Jezabeli Regis Matri.

PRO-

Digitized by Google

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad Præſentem.

Fides. Ratio.

Ratio. PRo! lugubris Scena, horrore plena, *
Quid vis, ut faciam putrida inter cadavera?
Fides. Faſtidis: gaudeo! eſt utilis nauſea.
Age, quid de peccato ſentiant,
Has calvarias, hæc oſſa interroga.
Ratio. Nihil jam talibus eſt opus Doctoribus:
Quam nullum *a peccato* ſit bonum,
Quam multum *in peccato* ſit malum,
Didici ſatis.
Fides. Sed adhuc non times, non horres ſatis.
Aut Eja! (nam juvat tentare)
Dic! *malleſne mori, quam rurſum peccare?*
Ratio. An mori mallem, hoc interrogas?
Fides. Hem! nunquid hæſitas?
Ratio. Nempe dubito, an, ſi affirmavero,
Seria ſit futura reſponſio.

Aria.

1.

Quid dicis, Anime?
Alterutrum
Si eſſet neceſſarium,
Aut mori, aut peccare,
Quid velles præeligere,
An mori?... an peccare?
Quid dicis, Anime?

a. Ah!

* Exhibetur cæmeterium.

Digitized by Google

2.

Ah! hæres! ſentio:
Fœmineum
Heu! audio ſuſpirium!...
Audes deliberare?
Dic: *mori*, *mori eligo!*...
Non ceſſas fluctuare?...
Num fruſtra urgeo?..

Fides. Ah! *larvam mortis* metuis:
Mortem veram nondum, nondum ſatis effugis,
Quia, quamdiu times mori,
Vix tentationi reſiſtes graviori.
Diſce hodie *dua mortes* diſtinguere:
Una eſt *corporis*, altera *animæ*,
Utraque horrida,
Sed *altera* tanto horridior,
Ut, ſi inter ſe compares,
An *prima* dici poſſit Mors, merito dubites.

Aria.

1.

Quod corpori eſt *anima*,
Hoc *animæ* eſt gratia:
Hac vivit: ex hac creſcit!
Hæc ſi aufertur, moritur,
Cadaver fit, diſſolvitur,
Et miſere putreſcit.

2.

Hæc mors, hæc eſt mors peſſima,
Nam anima ſic mortua
Non mortua videtur:
Sepulchro pulchro clauſa eſt,
Nitente cute tecta eſt:
Hinc fœtor non horretur.

Fides. Vera igitur mors eſt mors animæ:
Jam, an ſit præ morte corporis
Malum magis terribile,
Ex antithetis ſtatue.
Una bonis fortunæ, *altera* bonis gratiæ ſpoliat te:
Dic: Utra eſt prædo crudelior?
Una malum ultimum infert corpori,
Altera Spiritui:
Dic: Utra eſt latro violentior?
Una ſpem Reſurrectionis relinquit certiſſimam,
Altera tenuem, & plurimum dubiam:
Dic: Utra eſt eſt peſtis deterior?..
Accedit, quod *ſtimulus mortis*
Peccatum ſit, 1. Cor. 15.
Et mors animæ mortem corporis
Secum ferat ſæpiſſime!..
Atque ita hæc eſt *peccati vis*,
Ut te faciat *mori bis!* ....
In Ochozia, quod aſſero, meditaberis.

Ratio. Age anime, rem magnam feceris,
Si hanc tibi veritatem perſuaſeris.

Aria.

Age, age, meditare,
Quantum *malum* ſit peccare:
In hac re non cæcutire
Magni eſt momenti res:
Date lumen Cœlites!
Nempe non eſt malum, *mori*,
Sed eſt malum, *male* mori:
Neque *verbum* eſt timendum,
Timeo *adverbium!*
Dicit malum *geminum!*

MEDI-

MEDITATIONIS IV.
De gemina morte Ochoziæ.

PUNCTUM I.
Ægrotantis Impatientia.

SCENA. I.

Ochozias. Ezriel.

Ochozias. ITerum quinqnaginta viros interfecit Elias, Ezriel! hoc feram? *hæc faciat mihi DEus, & hæc addat,* nisi adhuc hodie luat illatam centum virorum cladem Propheta sævus. *Ezriel.* Parce tibi, Rex, ira ægroto nocet, & quod Prophetæ minaris malum, a cœlo provocas adversum te. *Och.* A cœlo iste Propheta non venit, qui sic fuerit: ab orco venit. *Ezriel.* Atqui de cœlo, non ex orco vocavit ignem, qui geminos quinquagenarios devoravit. *Och.* Ergo de cœlo vindicabo me. I, præcipe Militiæ Principi, ut mittat tertium cum quinquaginta viris, qui hominem huc sistant mihi. *Ezriel.* Dubito, an reperturus sis vel unum, qui eat, postquam ex bis missis redjit ne unus quidem (4. Reg. 1.) *Och.* Quid? non ego Rex sum, &, quamquam sim æger, adhuc impero? *Ez.* Imperas! sed parce, Rex, si omnes Eliam magis, quam te timemus. *Och.* Crude, cui loqueris? *Ez.* Regi, sed homini, & cœlo sic volente, *misero homini*, quem elumbe corpusculum lecto affixum tenet. Rex, audi fidelem famulum: vana est ira, cui nullæ sunt vires! utilius humiliares caput superbum Deo Israel, & te ad mortem disponeres, quam de occidendo viro cogitares, quem argumentis adeo terrificis cœlum demonstrat sibi charum esse, ut terror hominis concus-

ſerit univerſam Samariam. Itaque certum eſt mihi, ſi centies jufſeris, nemo adverſus Eliam ibit: vincit timorem Regis timor Numinis. *Och.* Cujus Numinis? num creditis vos, omnia Numina conjuraſſe adverſum me? Odit domum Achab DEus Iſrael, hoc experior: ſed non me deſerent Dii Ægyptiorum, quos adoramus in vitulis, non Baal Deus Sidoniorum, non Beelzebub Deus Accaron: hos timete. *Ez.* Omnes adoramus nos: propterea nullus, puto, timendus eſt nobis. Sed tu, cum adores cæteros, ſoli DEO Iſrael reverentiam nullam exhibes, quanquam ex argumentis evidentibus non poſſis neſcire, quanta ſit illius potentia, fortaſſe etiam ſupra cæteros Deos: ecce! hæc malorum origo eſt tibi. *Och.* Cæteri Dii placidi ſunt: ſolus DEus Iſrael Zelotes eſt, & impatiens, ſi colatur DEus alius, præter ipſum: DEum tam ambitioſum, &, qui me odit, ego non colo. *Ez.* Et miraris, quod, quem non colis, te perſequatur! ego vero hoc miror, Rex, quod Dii cæteri non defendant clientem ſuum contra DEum Iſrael. Hæc res jam ſæpe hanc ſuſpicionem mihi movit, utrum non DEus Iſrael *ſolus* ſit Deus: certe potentiam ſuam nullus alius manifeſtius prodidit. *Och.* Potentia cruciandi hominem videtur tibi probatio Divinitatis ſuper alias eminentis? *Ez.* Omnino, ſaltem quando *potentes potenter tormenta patiuntur*, quin aut ſe ipſi, aut ipſos alii a cruciatibus poſſint eximere. *Och.* Ego ſi DEus eſſem, mallem beneficentia, quam tyrannide me DEum probare. *Ez.* Imo ſi DEus eſſes, DEum te paulo ſapientius loquendo monſtrares: nunc, cum ſis homo, cave, ne judices, quid agendum ſit Djis, qui te judicabunt. *Och.* Sanus ægro facile conſulit: ſed tu neſcis, quanti me dolores affligant. Uror! *Ez.* DEus Iſrael urit, Rex, revere! deprecarere! *Och.* DEum tam crudelem revereri non poſſum. Pro! dolor inſanus lacerat viſcera, & ipſa oſſium medulla ardet!.. *Ez.* Quia nova blasphemia

irri

irritasti magnum Numen. *Och.* Tace Numen! non colo Deum, cui adeo nullus respectus Regis est, ut inter Principem & rusticum discrimen non faciat. Nullo mihi est opus DEO, ut finem his malis faciat: ego faciam pugionem porrige! *Ez.* Miseret me! acerbitas mali incipit te infurorem agere. *Och.* Quid facis? *Ez.* Quod Medicus jussit, ne, cum insanies, tibi aut aljis facias malum majus. *Och.* Stringor? adeste furiæ, juvate Regem Israel, quando ex enervibus Diis nemo est, qui me juvat. Sceleste verna, tu me vincire? *Ez.* Quia insanis. *Och.* Tu insanis! *Ez.* Imo ego facio officium fidelis servi, & a malo majore caveo. *Och.* Invisum cœlum, quousque erit volupe tibi in meis miserjis helluari! *Ez.* Vides, quod insanias: non enim, si saperes, tam inconditis vocibus Superos iterum irritares. *Och.* Cessa tu Superos oggerere, qui me oderunt: ab inferis opem volo: Solve me! *Ez.* Inferi te solvant! *Och.* Mancipium impudens, temerarium, procax, sceleratum, tu mihi manus injicere violentas? Solve! *Ez.* Medicus prohibet. *Och.* Rex jubet. *Ex.* Donec Rex redeat ad mentem bonam, parendum est Medico. *Och.* Satia ingluviem furoris tui in hoc spectaculo Numen atrox. *Ez.* Nunc furat, ut vult. *

SCENA II.

Ezriel. Amasa.

Amasa. Ezriel, malum grave Regi nuntio. Jezabel, ut audivit de gemina strage, qua duos Quinquagenarios Elias consumpsit, sic exasit rabie, ut inciderit in amentiam, & a Medicis vinciri debuerit. *Ez.* Feciſtis Matri, quod ego filio: nam & ipse fuerit, atque sic blasphemat Deos, ut, si non est, saltem esse videatur amens, & insanire. Amasa, hic fructus impatientiæ est, qua fit, ut adversa ferre nolint, qui credunt, famulari sibi cœlos, &

* Clauditur.

& elementa debere. *Am.* Dixiſſes melius: hic fructus contemptus eſt, quo tota Achabi domus DEum Iſrael irritat adverſum ſe: atque hoc eſt, Ezriel, quod ego non capio, cur fiat. Dji cæteri, quos colimus, nunquam, quod ſciam, ullum nobis teſtimonium dederunt aut potentiæ ſuæ, aut beneficentiæ: DEus Iſrael per unum Eliam Regnum univerſum ſui nominis fama implevit ex gloria prodigiorum, quibus vir ille inclaruit: & tamen Djis omnibus aljis ſacrificant Reges, ſoli DEO Iſrael non ſacrificant. Vitulis ex auro puriſſimo fuſis pretioſa altaria ſæpe multis victimis fumant: Beelzebub in Accaron frequentibus peregrinationibus & hoſtjis colitur: Baali in ipſa Samaria magnificentiſſimum templum ſtat, altaria, vaſa, apparatus loci, ornatusque, ſuperbia plus, quam Regia fulget: Sacerdotum numerus, quanquam non ita pridem populus ab Elia concitatus quinquaginta omnino ſupra octingentos occiderit, (3. Reg. 18.) ſic iterum cura Jezabelis excrevit, ut eos templi amplitudo vix capiat: (4. Reg. 10.) omnes aluntur impenſis Regis, liberaliter, laute, ſplendide: ſolus DEus Iſrael nec templum habet, nec Sacerdotem, nec Aram: cur? *Ez.* Tu hoc miraris, ego non, nam facilis eſt explicatio cauſæ. Jezabel amat Deos, qui vel non ſunt Dji, vel ſaltem non ſunt vigiles Dii ad noſtra facta: certe ſicut nemo eſt, qui gloriari poſſit, quod beneficium ab illis acceperit, ita neque invenies aliquem, qui, ſi male fecerit, conqueratur, ſe fuiſſe punitum. Diſſimulant, ſi quisque agat, quod lubet, & modo interdum flectamus illis genua, libertatem indulgent, etiam litandi genio, quascunque victimas velis. Itaque ſicut libertas placet, ſic placent iſti Dji. At non ſic DEus Iſrael. Iſte præter Sacrificia, quæ ſtatis temporibus poſtulat, etiam invigilat moribus, & urget obſervantiam præceptorum, quæ tulit. *Am.* Sic eſt, gravibus pœnis urget: neque opus eſt exempla ex annalibus petere: vidimus oculis noſtris clauſum ab Elia cœlum toto triennio (3. Reg. 17.) ita, ut nec ros, nec pluvia cade-

caderet ſuper terram, & quanta tunc fame afflicti ſumus! Rex Achab, cum innocentis Nabothi vineam rapuit, quas minas ab eodem Propheta audivit! pars impleta eſt: in eodem loco, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, linxerunt etiam ſanguinem occiſi Regis: reſtat, ut a canibus etiam voretur Jezabel, & deinde omnis Achabea familia exterminetur, (3. Reg. 21.) *Am.* Verum ſi hæc vigilantia DEI Iſrael, pœnæque ſeveritas exacerbat animos, cur non ejusdem beneficentia allicit? Certe idem DEus, qui clauſerat cælum ad ejusdem Prophetæ preces rurſus aperuit nuper, pluviisque largiſſimis terram recreavit. *Ez.* Amaſa, quibus licentia vitæ cordi eſt, beneficia a DEO non poſtulant, modo ille pœnas ſuſpendat. Propterea *Deos incurios* venerantur, & hoc putant eſſe beneficium ſummum, quod ſint incurij. DEus *attentus* & *vigil* non poteſt amari ab amante licentiam vitæ.

SCENA III.

Abdias. Ezriel. Amaſa.

Abdias. QUid agitur, amici? ut valet Rex? *Am.* Impatientia malorum Matrem & filium in rabiem egit. *Ez.* Sed tu opportune te offers, Abdia, nam potes remedium ferre. *Ab.* Quid ita? *Ez.* Tu *times valde* Dominum DEum Iſrael. *Ab.* Sic eſt, quia ipſe eſt DEus ſolus. *Am.* Et tu nuper centum Prophetas illius abſcondiſti a furore Jezabelis eos ad necem quærentis. (3. Reg. 18.) *Ab.* Feliciter. *Ez.* Igitur te amant ſervi DEI Iſrael, & amat Elias. *Ab.* Experimento certus ſum: quid deinde? *Ez.* Rogo te, ut virum DEI adducas Regi, ut ſanet eum. *Ab.* Et nempe ſi ſanare noluerit, ut occidatur? Abſit! in manus tyranni virum DEI non trado: fugiat ille nunc ad Deos ſuos: ſurgant, opitulentur! *Ez.* Fugit jam, ſed non opitulantur. *Am.* Ignoras tu, quid acciderit? *Ab.* Triduum Samaria abſens quid audierim? *Am.* Nempe miſit nuntios Rex ad Beelzebub DEum

Dëum Accaron, dicens: ite, conſulite Beelzebub DEum Accaron, utrum vivere queam de infirmitate mea hac. *Ab.* Audio novum ſcelus, & in ipſo pœne mortis articulo? *Am.* Quid faceret Rex? mortem timet: ut fugeret pro remedio ad DEum Iſrael, animus male ſibi conſcius vetuit. Supererat, ut opem flagitaret ab alio DEO minus rigido. *Abdias.* Egregie. Et quis eſt alius DEus, qui ſervet in vivis Regem, ringente DEO Iſrael? ſcelerata ſuperſtitio! ſed narra porro. *Am.* Occurrit nuntjis Elias, & ultro compellans viros inquit: *Nunquid non eſt DEus in Iſrael, ut eatis ad conſulendum Beelzebub DEum Accaron? quamobrem hæc dicit Dominus: de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.* *Ab.* Hoc habet: quo medio voluit arcere mortem, accerſivit. *Ez.* Quid faceret? *neceſſitas huc adegit.* *Ab.* Inſignis defenſio. Ergo videtur tibi dari aliquando *neceſſitas* offendendi bonum Numen, & adverſus præcepta illius inſurgendi audacter? *Am.* Utique contingit interdum, ut aliter, niſi peccando, egeſtas, infamia, ærumnæ aliæ, ſæpe mors ipſa evitari non poſſint. *Ab.* Amaſa, *obedire DEO eſt neceſſe, vivere non eſt neceſſe:* neque prudenter *malum majus* eligis, ut effugias *minus:* centies hoc principium inculcandum eſt intellectui non aſſueto ratiocinationibus ſolidis. *Ez.* Atqui *malum maximum mors* eſt. *Ab.* Infinities *majus* peccatum eſt, quo DEUS verus offenditur. *Amaſa.* Sententiam difficilem loqueris. *Abdias.* Certam. Nam dicite mihi, cur mors vobis malum grande videtur? nimirum *omne bonum* cum vita auſert, & tollendo omne bonum videtur inferre *omne malum.* Fallimur! multo gravius peccatum nocet. Nam bona, *quæ tollit mors*, ſunt opes, ſunt honores, ſunt voluptates, bona neceſſario ſemper vana, ſæpe brevia: bona vero, *quæ tollit peccatum*, ſunt gratia DEI, & amicitia cum jure ad cœlum, bona, ex quibus pendet, imo in quibus conſiſtit tota felicitas hominis. Præterea, ſi præter

Digitized by Google

ter bona, quæ *aufert* peccatum, conſideratis mala, *quæ infert*, ecce tibi! *Mors* omnium hujus temporis malorum *finis eſt*, finis egeſtatis, finis contemptuum, finis dolorum: *Peccatum* vero *initium* eſt omnium malorum vitæ alterius, quippe reos vos faciens æternæ miſeriæ. Accedit his, quod attendendum eſt maxime, quod, quantumvis acerba ſit mors, ſpem tamen reſurrectionis non tollat: *reſurgemus ad vitam*, certum eſt nobis ex ore DEI: at peccatum ſpem reſurrectionis *ad gratiam* non niſi dubiam, & prorſus incertam relinquit. Nunc concludite vos, utrum ſit malum majus, peccatum, an mors. *Am.* Doctrinam tu mihi novam canis, quam ego necdum penetro ſatis. *Ab.* Doctrina eſt, quam ego a viris DEI accepi, ſanæ Rationi conformis, & vitæ bonæ fundamentum. Sed vos, qui præter DEum Iſrael etiam alios colitis, utique non eſtis capaces intelligendæ veritatis tam ſublimis: nam cum cæteri, quos Deos vocatis, non ſint inimici ſcelerum, mirum non eſt, quod inter mala minima numeretis peccatum. *Ez.* Docebis tu iſta nos alia occaſione facilius, imo Eliæ docendos committes, ſi permittas cœptæ narrationis telam pertexere. *Ab.* Narrate. *Am.* Nempe reverſi nuntii narrarunt, quod accidit. Furentes Rex, & Regina mittunt ſine mora quinquaginta viros, qui Prophetam *vinctum* ad ſe pertraherent: verum illos una cum duce ſuo lapſus de cœlo ignis omnes abſumſit. *Ab.* Expectabam ejusmodi aliquid: nam novi Eliam. Neque ſapere ex prodigio didicerunt impji? *Ez.* In novam rabiem acti novum miſerunt manipulum, quem rurſum eadem flamma voravit. Malum hoc ſic bilem ambobus accendit, ut oportuerit ipſos vincire. *Ab.* Pœna talionis eſt hæc. *Am.* Nunc a te uno ſupereſt aliqua remedji ſpes. *Ab.* Quid ego juvem? *Ez.* Elias juvabit, ſi tu accerſas: nam alius nemo audebit accerſere. *Ab.* Nec ego vocabo, niſi prius diſpoſitum videam Regis animum, ad

excipiendum virum DEI, ut decet. Ingredere, ut videas, an non redierit ad ſe. *Ez.* Facio. *Ab.* Ah! ut amet me Deus, & Regis animum æquiorem Prophetæ faciat! *Ez.* Dormit, & feſſus furendo nempe in ſomnum profundum concidit. Solvo vincula, ut expergefactus in novam non recidat rabiem. *Ab.* Interea tempus eſt nobis deliberandi de modo, quo rem peragamus ex voto. *Am.* Deliberamus. *Ez.* Ita. *

SCENA IV.

Umbra Regis Achab.

Umbra. DOrmi, dormi ſceleſti Patris Fili ſceleſtior,
Et jam nunc vindictæ cœli maturior!
Dormi! paulo poſt evigilabis in inferis,
Ubi æternum me, & te execraberis.

Lamentatio.

Heu!

Fili, infelix fili! quare fodiſti tibi ciſternas diſſipatas? quare dereliquiſti fontem aquæ vivæ, Dominum DEum tuum?

Heu!

Quare non ſapuiſti ex Patris ſupplicio? neque vexatio dedit intellectum, ut agnoſceres, quod dominetur Altiſſimus in Excelſis, vigilans ſuper acta filiorum hominum.

Heu!

Percuſſit te Dominus, ut ſanaret, & non es ſanatus: irritum feciſti conſilium optimum, & averſus es a facie Domini.

Ah!

Vertiſti dorſum DEO Iſrael, ut conſuleres DEum Accaron: dixiſti in corde tuo: Dominus odit domum Achab, & non faciet mihi bene: juvabit me DEus alienigena.

Ah!

* Dormienti ſe ſiſtit umbra.

Digitized by Google

Ah!

Stulta ſpes fuit, qua irritaſti Dominum DEum Iſrael juxta omnia, quæ fecit Pater tuus: & non eſt DEus, qui defendat te contra iram furoris ejus.

Ah!

Morte morieris, fili! deſcendes ad me in terram tenebroſam, & opertam tetra caligine: terram, ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.

Væ!

Væ ſic morienti! vitam vivet tam amaram, ut bonum eſſet ei, ſi non fuiſſet natus homo ille.

Væ!

Onus grave aggravatum eſt ſuper nos: pondus peccati quaſi talentum plumbi deprimit in profundum abyſſi.

Væ!

Ibi auditam facit Dominus gloriam vocis ſuæ, ſicut tonitrui in rota, & terrorem brachji ſui oſtendit in flamma ignis devorantis: nutrimenta ejus ligna multa, & flatus Domini, ſicut torrens ſulphuris ſuccendens illa.

Fili!

Infelix fili! audi vocem infeliciſſimi Patris tui, & ne venias etiam tu in hunc locum tormentorum, convertere, convertere ad Dominum DEum tuum.

SCENA V.

Ochozias ſolus.

PAter! infelix Pater! quo abjiſti:... vidi te!.. ubi es!.. non vidi! ſomniavi!.. non ſomniavi, vidi, audivi: & adhuc tinniunt ambæ aures, adhuc frigidus ſudor omnibus membris fluit... imo ſomniavi! dormivi certe, nam ecce! cum vigilia dolores redeunt, inſani dolores!.. ſentio, adigere

per hæc tormenta Ochoziam cupis, crudele Numen, ut tibi inclinem caput: non inclino!.. non eſt hoc medium aptum huic indoli: blanditjis trahor, ſi neſcis, donis allicior, beneficjis captor! DEum tam ſævum non amo! non poſſum amare!... Sed monuit me Achab, ut convertar ad DEUM Iſrael: exprobravit fugam ad DEum Accaron, minatus eſt tormenta, quæ ipſe patitur, graviora his, quæ patior ego: Ochozia, conſidera, quid decernas? ... ſi fuero ſanatus, tunc decernam: nunc hoc eſt certum, quicunque me DEUS ſanabit, illum ego amabo. DEus Iſrael, ſana me: tunc de colam!... Ah! dum clamo ad te, intenditur cruciatus immanis! Sic audior! o DEUS dure!

SCENA VI.

Ochozias. Ezriel. Amaſa.

Ezriel. VIgilat. Rex! ſuaviter dormientem vidi, gaudeo: niſi brevior fuiſſet ſomnus, quam vellem, etiam gratularer. *Och.* Atqui ne tantillum quidem quietis indulſit invidum Numen, quin multo felle miſceret. Viſus eſt mihi per ſomnium Achab catenis vinctus, & graviſſime querulans de tormentis, quibus affligitur. *Ez.* Eheu! poſt mortem adeo? *Och.* Ut videas, num poſſit amari DEUS tam parum amabilis. *Ez.* Vindicat ſuæ Majeſtatis dignitatem. Cedendum eſt, cedendum, Rex, DEO, qui mihi vehementer iratus videtur tuæ Domui, nam etiam Regina Mater morbo repentino proſtrata gemit: adeſt Amaſa, qui nuntiet tibi. *Am.* Doleo. *Och.* Supereſt, ut adhuc in fratres exerat rabiem furens Numen, hoc expecto: nam filium ne quidem indulſit. *Am.* Ah! Rex! fatigas longanimem patientiam DEI per impatientiam tam ferocem. Dede te denique, fatere, quod minus colueris DEum Iſrael, quam debebas: deprecare. *Och.* Amaſa, ſuade aliud, quod proſit: hoc non facio. *Ez.* Relabitur in inſaniam: juva me, Amaſa. *Och.*

Sce-

Digitized by Google

Sceleſte, iterum vincies me, & erit tibi captivus Rex! *Ez.* Medicus jubet. *Och.* Ceſſa! ſapio enim. Pro! quæ eſt hæc Regis miſeria, ſic elumbem jacere, & ſubjacere ſervulorum arbitrio!.. nempe hoc aſpectu te paſcis, in hac victoria te oſtentas cœlum atrox! ſic triumphas! triumpha! triumpha! & contra ſolium, quod vento rapitur, oſtende potentiam tuam! *Am.* O bona cogitatio! ſic age, Rex, ut folium te permitte vento divini nutus: nam ſi reſiſtis, ut quercus annoſa radice tumens frangeris. *Och.* Verba me nihil juvant remedium dolori ferte. *Ez.* Conſulere poſſumus: Eliam voca! cognita eſt tibi thavmaturga Prophetæ manus. *Och.* Ultro non accedit, cogi non poteſt, ſcitis: quid faciam? *Am.* Ecce Abdias adeſt: adducet tibi. *Och.* Audes?

SCENA VII.

Ochozias. Ezriel. Amaſa. Abdias.

Abdias. REx, ego pro tua ſalute etiam diſcrimen vitæ lubens ſubibo, ſi modo ſpes adſit fructus boni. *Och.* Conſule, quidquid velis, modo me juves. *Ab.* Eliam adducam. *Och.* Centum funerum reus mihi, non veniet. *Ab.* Quem prodigio tam inſolente cœlum defendit contra injuſtam vim, non eſt reus. Nempe Duces Quinquagenarii, quos miſeras, Rex, velut pro poteſtate volebant virum DEI in judicium profanum pertrahere: propterea ſervum ſuum ultus eſt DEus Iſrael, igne de cœlo miſſo utrumque perdens, ut nimirum conſtaret nobis, qua reverentia tractari velit, quos ipſe amat. Tangit pupillam oculi DEI, qui ſervum DEI per injuriam tangit. *Ochozias.* Suade igitur, quid modo agendum ſit, ut hominem benevolum habeam: ago, quod vis, modo me juves. *Abdias.* Igitur, ſi probas conſilium, Rex, cum aljis quinquaginta viris, quos mecum ducam honoris cauſa, non animo inferendi vim renuenti, pergam ad hominem DEI, & dicam ei, non ſicut primus, & ſecundus, qui

miſſi ſunt: *Homo DEI, Rex præcepit, ut deſcendas*, (4 Reg. 1.) ſed paulo modeſtius ita loquar: *Homo Dei, noli deſpicere animam meam, & animas ſervorum tuorum, qui mecum ſunt*, (ibid.) Deſcende! juva Regem! nam a te poſtulat opem, & ſperat. Ita ſane deſiderat DEUS Iſrael, ut agamus cum Sanctis ſuis, ſi volumus, ut nobis proſint. *Ochozias.* Ita fac, modo me juves. *Abdias.* Igitur eo. Tu vero, Rex, ut interea diſponas animum ad gratiam, quam Elias a DEO feret, patienter dolores fer, geme de peccatis, fatere, quod merueris. *Ochozias.* Audio: ſed tu feſtina modo, feſtina, ut juves me. *Abdias.* Ecce eo. *Ochozias.* Et vos abite hinc: tædet videre hominem: liberius ſolus gemo. *Ezriel. Amaſa.* Ut jubes.

CHORUS.

Oſtenditur, quod, qui nunc peccant ex temporalis miſeriæ, aut mortis metu, tandem *quæſituri* ſint mortem, nec *inventuri*, teſte S. Joanne Apoc. 9.

*Mors, Lagatus Inferni. Mortis Satellitium.**

Mors. UNde eſt homo, &, quid poſtulat?
Satelles. Gentis maximæ Legatum ſe nominat,
Neque aliud, niſi audiri, deſiderat.
Mors. Cur nihil explicat?..
Nempe, quod toties poſtulor,
Poſtulat privilegium,
Et a terrore noſtri imperii deſiderat eximi?
Abſit! non audio! non eximo!

Aria.

* Exhibetur Aula Mortis.

Aria.

Quem ſolum colo Regem,
Rex cœli tulit legem,
Qua, quisquis naſcitur,
Morti ſubjicitur:
Non poſſum diſpenſare.

2.

Non quæritur: *Quis* homo ſis?
An Ruſticus? an Nobilis?
Si *Homo* es, vir Mortis es!..
Ad pedum horum pulveres
Te debes inclinare.

Satelles. Non, Domine, non petitur diſpenſatio,
Sed quod ſæpe miſeri ſolent petere,
Legis inevitabilis celerior executio.
Hoc loquitur Legati habitus
Totus ad triſtitiam,
Et deſperationem compoſitus.

Mors. Hem! Proceres, non ſolum metuimur,
Interdum diligimur etiam, diligimur!..
Ingrediatur homo, audiemus,
Et, modo ſinat æquitas, opem feremus.
Nempe (& o utinam! utinam
Sæpe expenderent homines hanc ſententiam!)
Non eſt mors mala, niſi malis!..
Cur igitur a Bonis metuar?
Cur odio habear?

Satel'es. Siſto, Rex Magne, hominem,
Ut ice, ad iſtud Solium
Suis malis ſperantem remedium

Legatus. Adoro terrarum Dominum!

Mors. Si bonus es, ſpera bene!

Bonis

Bonis ego fero *finem* malorum,
Et *initium* æternorum bonorum,
Surge! audio te: quid petis a me?

Legatus. Nulla ſpero bona, nulla poſtulo:
Si facis finem malis, abunde obtineo,
Quod imploro, auxilium
Contra Tyrannum ſæviſſimum.

Aria.

Gens mea, magna gens,
(Quod tibi queror flens!)
Immanibus, innumeris
Oppreſſa eſt miſeriis:
Non eſt dies,
Qua ſit quies!
Nunquam ignis furere,
Nunquam ceſſat urere:
Ah! feſtina, & furenti
Alimentum ſubtrahe!...

2.

At te ſi non eſt ſpes,
Sunt deſperatæ res!
Conficior ſuſpirjis!
Diſcerpor deſideriis!..
Nec eſt DEus,
Cui meus
Iſte luctus cordi ſit:
Et, quod mali ſumma ſit,
Eſt, quod hoſtis, qui nos premit,
Heu! immortalis ſit.

Mors. Ridete Socji! ridete gemitus hominis impji!
Ex cantu novi volucrem!...
Ex orco veniſti! in orcum revertere!

Ego

Ego orbi terrarum impero:
Extra hoc *territorium* mea
Non protendit ſe jurisdictio!
Revertere! .. nihil eſt, quod ſperes a me.

Aria.

I, vive jam vitam *horrendam*,
Qui vitam *pudendam*
Præ morte honeſta amaſti,
Cum, ne morereris, peccaſti!
I, *vive*, & *vita*
Jam *vitæ* ſit pœna!
Hæc æqua eſt ſors.
Ad aſtra te nuper tuliſſem,
Beatum feciſſem:
Nolebas!.. horrebas!.. fremebas!..
Ab inferis opem petebas!..
Placabam:.. ſpreviſti,
Et *ſurdus* fuiſti,
Nunc *ſurda* eſt mors.

Legatus. Heu! heu! heu! ergo neceſſe eſt vivere,
Neque impetro miſerabilem gratiam,
Ut velis occidere?

Mors. Sera lamenta deſine:
Vivere neceſſe eſt, neceſſe eſt vivere.
Ne tamen nullum habeas ſolatium,
Hoc aſpice ſatellitium:
Fames eſt, ſitis, egeſtas, triſtitia,
Ærumnæ, Senectus, febres, dolores, violentia:
Omnes, poſtquam venerit Dominus ad Judicium,
Omnes ex meo dimiſſi ſervitio
Deſcendent ad vos!

Legatus. O tunc ſaltem (Jo! felix nuntius redeo!)
O tunc ſaltem bonæ miſeriæ (ut amo vos!)
Si deſcendetis, tunc enecabitis nos!
Mors. Deſcendent, ſed deſcendent *ſine me*,
Ut amplius crucient, non, ut enecent....
Legatus. Tyranne improbe, crudelis, barbare,
Illudis inſuper? hoc eſt, ſolari me?
Sic dimittis a te?

Chorus.

Deſcendemus, invademus,
Neque tamen occidemus:
Mors. Quia vos fugiſtis Mortem,
Mors a vobis fugiet:
Chorus. Hanc decrevit DEus ſortem,
Neque eſt, qui temperet:
Deſcendemus, invademus,
Neque tamen occidemus.
Legatus. Ergo, quo jam vertam me!
Rumpere, anime, rumpere,
Et laxa ſpatium dolori opprimenti me!

Aria.

1.

Sic meus poſthac (heu!) ſic
Erit unus labor hic,
Mortem ſemper quærere,
Nunquam invenire?
Vitam ſemper fugere,
Semper reperire?
Sic? ... meus erit labor hic?
O labor acerbiſſimus,
Triſtis! funeſtiſſimus!

2. Rue-

2.

Ruetis ſemper fulmina,
Clamabo: *ſternite!*..
Fremetis ſemper maria,
Clamabo: *mergite!*..
Circumdabunt me belluæ,
Clamabo: *devorate me!*..
Involvent nubes igneæ,
Clamabo: *ſuffocate me!*..
Non ignis me, non belluæ,
Non maria, non fulmina
Clamantem audient,
Sed heu! horridum
Mortis *ſatellitium*
Ubique aderit:
Mors ſola aberit!..

PUNCTUM II.

Morientis obſtinatio.

SCENA. I.

Ezriel. Elias. Abdias. Amaſa.

Abdias. IGitur, Elia, non audeo te introducere: nam recipiendæ ſanitatis ſpe, perſuaſi Regi, ut placatior ſtatuerit colloqui tibi. *Elias.* Quod dixit Dominus, dicet Elias: aliud non poteſt. *Ez.* Amaſa, iſte Propheta eſt. *Elias.* Fac, ut audiar. *Am.* Imo Prophetæ diſcipulum credam potius: nec enim hæc figura Viri Magni ſpeciem habet. *Elias.* At vos, o boni, nolite ſecundum faciem judicare: tantus quisque eſt, non quantus videtur oculis, ſed quantus eſt DEO.

Digitized by Google

Ez. Vir DEI, audiſti nos? reveremur in te DEum Iſrael, & oramus, ut ores illum pro Regis vita. *Elias.* De vita actum eſt: de morte ut ſit ſollicitus, hoc agamus. Sic enim dixit Dominus: *Quia miſiſti nuntios ad conſulendum Beelzebub DEum Accaron, quaſi non eſſet DEus in Iſraël, a quo poſſes interrogare ſermonem, ideo de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.* Hoc venio nuntiatum ægroto: introducite. *Am.* Ruſticus Propheta eſt iſte: documentum originis hic ſermo habet. At, heus homo DEI, nuntium tam funeſtum feres dulcioribus verbis ſaltem, & per ambages? *El.* Si odiſſem Ochoziam, loquerer, ut tu deſideras: ſed verba dulcia, & longas ambages non admittit ægroti ſalus, quam ego amo. A bono medico non utique hoc exigitis, ut potiones propinet dulces, ſed ut ſalubres. Si veniſſem, ut corpori mederer, vituperaretis merito, ſi mediis lenioribus uterer, quibus perderem Regem, non juvarem: urgeretis, ne parcerem: velletis, ut, ſi opus ſit, vincirem, ſecarem, urerem: Ipſe æger ſic a me male habitus, poſt redditam ſanitatem gratias ageret, & inhumanam curam largiter remuneraretur: cur, quam libertatem non modo conceditis, ſed exigitis a medico corporis, ruſticitatem appellatis in medico animæ: nonne anima plus eſt, quam caro? nonne periculum animæ per ambages creſcit, per verba dulcia diſſimulatur, & tegitur, donec ferat exitium? igitur amor ægroti, amor cogit, ut ſim ſeverus, & malim minus civilis, quam parum anxius pro Ochozia vocari. Intra Ezriel, aut irruam ego etiam non vocatus: urget vicinum periculum, & de anima agitur. *Ez.* Vehementer exardes. Nuntio, quod adſis: quid feras, tu nuntia. *Elias.* Sic volo. *Ab.* Nempe lucidis intervallis utendum eſt tibi, quæ ſubinde intermittens vis dolorum permittit Regi, ut audire ac cogitare, de rebus, quæ proſint, poſſit. *Elias.* Ita, lucidis intervallis utendum eſt, quippe

Digitized by Google

quippe quibus ſi non utatur Rex, poſt pauca momenta funus, in tenebras ibit, horridiores Ægyptiis.

SCENA II.

Perſonæ eædem, & Ochozias.

Ezriel. ÆGer iterum furit furorem ſuum, ſpumat, fremit, & truncatis vocibus videtur mihi velle cœlum laceſſere..... * *Ab.* O Spectaculum Philoſophia pleniſſimum. *Amaſa.* Certe: hinc enim diſcunt Reges, quod homines ſint. *Ez.* Diſcunt Reges, quam nulla exemptio ſit ipſis ab humanis miſeriis! *El.* Diſcunt Reges: an igitur vos nihil diſcitis? tardi profecto ingenii homines eſtis, qui ex doctrina, quam tradit DEus, cum punit Reges, nihil creditis pertinere ad vos. Tragica Spectacula de Regibus non exhibet DEus ſolis Regibus, exhibet Officialibus, exhibet Sacerdotibus, exhibet Judicibus, & Conſiliariis, exhibet Legisperitis, & Scribis, exhibet Civibus, exhibet Servis: omnes habent, quod diſcant. Accedite vos, & non, *quid alios*, ſed *quid vos*, quid vos doceat moriens Rex, & ſic moriens, percipite diligenter. Diſcite, quam nullo reſpectu vos, infideles ſibi, puniturus ſit DEus, qui jure ſuo adeo rigide etiam in Reges utitur! diſcite, quam miſera ſit hujus vitæ felicitas, quando, etiam quæ ſumma fuit, *uno caſu* in tam gravem miſeriam deſinit! diſcite, quam ſollicite cavendum ſit vobis, ne ulli homini ſerviatis *contra DEum*, contra cujus iracundiam utique nullus vos Dominus poteſt tueri, cum nullus ſit ita potens, ut contra Dominum Dominorum poſſit vel ſeipſum defendere! diſcite, quam grave malum ſit, ad malas artes converti, ut evitetis malum temporaneum, quando videtis Ochoziam propterea mori, quia, ne moreretur, peccavit!

* Exhibetur Ochozias furens.

Digitized by Google

diſcite demum hoc inprimis, quod DEus Iſrael ſolus ſit DEus, quippe qui ſolus Regem miſerum punit, quin ſit alius DEus, qui poſſit, vel auſit eripere hominem DEO ulciſcenti negligentiam ſui. Quare ergo vos *claudicatis in duas partes?* quare dividitis cor in plures Deos? quare affectus veſtri inſtar fluminis in mille rivulos diviſi in luto vilium creaturarum ſe perdunt? quare non uno alveo juncti omnes in unum ſe mare effundunt, quod eſt Divinitas una ſola, præter quam non eſt alia? Ecce! hæ ſunt doctrinæ bonæ, quas ex ruinis Illuſtrium Perſonarum DEus prælegit minus Illuſtribus, ut, quo virorum Principum altior gradus eſt, tanto ſit ſpectabilior lapſus ad inſtructionem, & horrorem eorum, qui Regum vitia imitari malunt, quam adorare virtutes. *Am.* Enimvero ſapiens animadverſio eſt. *Ez.* Nec ſine fructu erit. Quid facies autem Regi? ecce detumeſcit rabies, & videtur uſus mentis redire. Rex vive! *Ab.* Concipe bonam ſpem: Elias adeſt. *Och.* Elia, viverene poſſum ab infirmitate mea hac? *El.* Sinite, ut utar tempore: ſoli ſimus. Reverere DEum Iſrael, Rex! Dominum vitæ & mortis adora tuæ! *Och.* * Heu! mori jubet? mori! mori!

SCENA III.

Abdias. Amaſa. Ezriel.

Ezriel. DIfficulter obtinebit Propheta, ut æquo animo acceptet Ochozias ſententiam cœli. * Auditis, ut obſtrepat? *Ab.* Peſſimum omen eſt: nam qui non emendatur ex morbo, eum ego prope *inter incorrigibiles* numero, atque adeo inter eos, quos non jam DEus *Pater*, ſed *Judex* vocabit ad pœnas. *Ez.* Quid tu ita ſtupens adſiſtis, Amaſa? *Am.* Prophetæ nunquam viſi, & primum contempti ſermo ſic me

* Intus auditur ejulans.

Digitized by Google

me affecit, ut pæne ſim extra me. Nempe vidi ego Ochoziam hactenus luctantem cum morbo, ita, velut ea res nihil pertineret ad me: nunc didici *applicare mihi*, & *reflexione utili* facta in me argumentari, quam gravis miſeria ſit, ſic vivere, ſic ægrotare, ſic mori, uti vixit Ochozias, uti ægrotavit, uti moritur. *Ab.* Numeras tria puncta noſtra Meditatione digniſſima. *Am.* Vita hominis fuit *impiiſſima* (2. Paral. 20.) quis hoc neſcit? *Ab.* Ah! ſcimus! *fecit malum in conſpectu Domini, & ambulavit in via Patris ſui, & Matris ſuæ, & in via Jeroboam Filii Nabat, qui peccare fecit Iſraël,* (3. Reg. 22.) concludimus: in tali via ambulantem non poſſe venire ad bonum terminum, & toto cœlo neceſſario aberraturum. *Ez.* Et quæ eſt via noſtra? Amaſa, nunquid eandem imus? *Am.* O via Jeroboam, via peſſima! vidimus omnes Reges noſtros hanc viam iviſſe: vidimus omnes in hac periiſſe: ſequimur tamen, imus ad vitulos, hac una ratione moti, quod hæc ſit via Regia, via trita: amice, num hoc eſt ſapere? *Ab.* Nempe intererat veſtra, ut iretis, qua ibant alii: favorem & lucrum ferebat ſcelus: ire viam aliam metus mali vetabat. *Am.* Sic ego credebam, & exiſtimabam eſſe beatum me, modo Reginæ meæ placerem. *Ab.* Damnatæ a DEO fœminæ! magnum bonum! ſed nempe cum ægrotabitis, damnabitis has ſtultitias mature ſatis: morbus acuet intelligentiam, & animi ignaviam ſtimulabit. *Ez.* Videmus in Ochozia: morbus pejorem fecit. *Am.* O res horrenda! in anno ſecundo Regni ſui, in flore ætatis, valens ac vegetus cadit imprudens per cancellos cœnaculi ſui, & hic caſus virum intra dies paucos ad extrema deducit: quis hoc putaſſet? *Ab.* Tam nulla eſt providentia hominis circa futura contingentia. Attamen hoc ipſum erat beneficium Numinis, quod ita temperaverit caſum, ut repente non fuerit fatalis: relictum eſt tempus Regi, quo ſe irato Numini conciliaret. *Ez.* Vidimus, quomodo egerit tempus morbi: Beelzebub DEus Accaron in memoria fuit,

de

de DEO Iſrael ne quidem cogitavit, niſi cum blaſphemaret. Denique acutus dolor, metus mortis, deſperatio remedii ſic abſtulerunt uſum mentis, ut vix poſſit ad DEum verti, cujus terribilis ira atrociter premit miſerum. *Am.* Concludo, quid bonæ ſpei concipiendum ſit mihi, ſi mihi placare DEum Iſrael differam in tempus morbi: væ mihi! iratus æternum erit, ſi forte vis doloris, aut impatiens furor me mihi eripiet. Video, horreo periculum grave! *Ab.* Merito horres, & temeraria ſtultitia eſt credere, evenire ſibi non poſſe, quod contingit tot aliis, ut per morbi violentiam a ſtatu mentis dejiciantur. Quid ſequitur autem tam inſanam proterviam?

SCENA IV.

Perſonæ omnes.

Elias. MOrs, mors ſequitur ſimilis morti inſanientis Ochoziæ.... Auditis rugitum animæ abeuntis in tartara!.. *Ez.* Pro Rex! *Am.* Tormentum aurium!.. *Och.* Crucia! crucia Numen atrox! *El.* Aſſuetus blasphemiis blasphemias etiam amens evomit. *Ab.* Horrendum ſpectaculum! *El.* Sic moritur, qui peccatum minus, quam mortem timet. *Ab.* Bis moritur. Vir DEI, nihil ſupereſt opis? *El.* Actum eſt: non redibit ad ſanam mentem, niſi apud inferos. Tunc intelliget, eheu! ſero tamen! intelliget, quam egiſſet ſapientius, ſi mori *pœnitens*, quam ſanari *per ſcelus* maluiſſet. *Och.* Crucia, crucia! *El.* Æternum cruciaberis! *Omnes.* Mortuus eſt!

El. Amens mortuus, ut amens vixit.

ME-

MEDITATIO V.

PECCATUM MALUM INFINITUM SIVE HOMO DEICIDA.

ARGUMENTUM.

NOndum finis eſt malorum, quorum originem & compendium in peccato habemus: imo *ſine fine* loquendum foret, ſi omnia recenſere vellem: Quapropter hodie uno verbo complector univerſam congeriem, & peccatum malum eſſe *Infinitum* aſſero. Terrificam veritatem ex S. Paulo oſtendo, qui Hebr. 6. diſerte peccatores Chriſtianos appellat *Deicidas*, quippe *rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium DEI.* Aſſertionem horridam credimus omnes, intelligimus pauci ſatis, & neſcio, an non ſint, qui putent, Apoſtolum per hyperbolen, aut certe nequaquam *in ſenſu proprio* locutum eſſe. Indagabimus igitur ſenſum verum, & hoc granum ſinapis meditando conteremus, ut exerat vim, quam in animos habet: atque ut tanti momenti veritas clarius, ſolidiusque demonſtrari poſſit, non, ut hactenus, per Hiſtoriæ exhibitionem oculis proponetur, ſed *per Dialogum de Hiſtoria*, qua miſerabilior nusquam legitur, inculcabitur auribus, ut in animos penetret, eritque adeo hujus Meditationis

Materia: Homo Deicida,

Puncta duo: 1. Deicida propter poſitam cauſam mortis Chriſti.
2. Deicida propter fruſtratum effectum.

Fructus: Deteſtatio impji axiomatis: *jam poſſum iterum confiteri.*

Propoſitum: Fuga peccati, etiam ſi certa ſpes eſſet impunitatis. *In ſpecie* decernamus poſthac Chriſtum in cruce intueri tanquam *peccatum noſtrum*, quod *contra nos ſit ſemper*, & moveat nos, non ſolum ut perpetuo execremur præteritam audaciam, ſed etiam, ne repetere audeamus, ex more multorum illud abſurde jactantes: *DEus eſt bonus!* nam propter hoc ipſum non decet, nos eſſe malos.

In Muſica Exhibetur primum Pœna *Solymæ* Chriſtum *primo* crucifigentis.

Secundo, pœna *Animæ* Chriſtum *iterum* crucifigentis.

PERSONÆ.

Syneſius ſive intellectus.
Euſebius, ſive voluntas.

PROLOGUS.

Pœna Solymæ Chriſtum primo crucifigentis.

Chriſtus. Solyma. Roma.

Chriſtus. CONſummatum eſt!.. deſcendo de cruce!.... *
Nunquid ſemper tacebo?..
Velut parturiens loquar!... *Pugnet*

* Exhibetur in medio Mons Galvariæ, & hinc Hieroſolima, inde Roma Urbes.

Digitized by Google

Pugnet mecum orbis terrarum! ad arma!...
Ad arma.

Aria.

Tu, Jubar cœli aureum,
Mortalium ſolatium,
Abſconde te, Lux!
Tu, Lignum Salutiferum
Jam in tribunal horridum
Converte te, Crux!
Tu, Roma, expergiſcere,
Et arma, arma corripe,
Ulciſcere me!..
Ut pro rebelli Solyma
Tu gentium ſis domina,
Eligo te.

Roma. Quis me vocat? quid jubeor?...
Solyma. Superi! unde adeo horridæ
Tam ſubito tenebræ?
Roma. Te audio Solyma? quid feciſti?
Nam contra te
Juſſit me Cœlum arma corripere.
Solyma. Inſidiæ! inſidiæ! defendo me!
Roma. Etiam provocas? ergo congredere?

Duetto.

Solyma. Quousque me opprimis Roma crudelis?
Roma. In Dominam tollis te, ſerva rebellis!..
Solyma. Pro reddenda libertate,
Roma. Pro tuenda poteſtate
Amba. Pugnanti placida
Favete Sidera!
Congredior!...

2.

Roma. Da mihi inſana perfidiæ pœnam!
Solyma. Da mihi ſceleſta ſævitiæ pœnam!
Roma. Stat, in contumacem ire! *
Solyma. Stat ferire, aut perire,
Roma. Feri! feri ſtolida!
Solyma. Peri! peri impia!
** Heu! morior!

Roma. Habet! jacet! Io! victoria!
Chriſtus. Mea eſt gloria! ***
Roma. Quem video? & quis es Domine?
Chriſtus. *Ego ſum JEſus*, quo viciſti auſpice!
Pro Solyma, Gentium Dominam conſtituo te!
Ego ſum DEus: nec eſt alius præter me!
I, prædica me!
In hoc Signo gentes ſubjugabis,
Et de falſis Numinibus
Numen meum vindicabis.

Aria.

Habet, *jacet Solyma.*
Pro illa Roma *ſtabit!*
Non prævalebunt tartara:
Urbs tua jura dabit.
Sic ſemel vindicavi me:
Sic porro vindicabo!
Contemnam, qui contemnunt me,
Et *alios* vocabo.

Roma. Myſterium audio, quod nondum intelligo:
Domine, quid me vis facere?
Chriſtus. Reſpice! **** in hoc lumine videbis
Quid te oporteat facere. *Roma.*

* Fit duellum. ** Cadente Genio Solymæ Urbs ſimul in cineres concidit, a Romanis everſa, ut Chriſtus prædixerat. *** Chriſtus ex monte, ubi ſederat ſpectator duelli, deſcendit. **** Urbs pulſis tenebris illuminatur a crucis gloria, & triplice tiara ornatur.

Digitized by Google

Roma. Io! video! intelligo!

Aria.

1.

Infelix Solyma,
Parata tibi gloria
En! ad me tranſiit!
Quæ tibi fuit ſcandalum,
Crux mihi facta ſolium
Me evehit,
Et *Orbem Urbi* ſubjicit.

2.

O Mirabilia,
De Roma, & de Solyma
DEI Judicia!
Hanc ornat ſplendor cælicus:
Hæc fumat in cineribus:
Hæc perjit:
Hæc fidei Magiſtra fit.

MEDITATIONIS V.

De Homine Deicida.

PUNCTUM I.

Homo ſemel Deicida Propter poſitam cauſam Mortis Chriſti.

§. I.

Præparatio animorum.

Syneſius. AD Meditandum, Spectatores devoti, *ad meditandum* adeſſe vos hodie, obſecro, ſerio vobis perſuadete. Ita enim eſt, ita eſt, non ad oblectandos oculos in

pompa veſtium, aut ſpectaculorum, non ad recreandas aures ex artificioſis modulis Muſicis, non ad judicandum de voce, de geſtu, de peritia ſive canentium, ſive agentium, non ad ferendam criſin de Regulis Theatralibus ſive ſervatis, ſive neglectis, non denique, & minime ſane ad concipiendas temerarias ſuſpiciones de aljis, quaſi quæ auditis, ad vos nihil pertinerent: ſed ad meditandum, *ad meditandum* conveniſtis. Hic finis eſt inſtituti moris ab hac Sodalitate, a quo plane longiſſime abeunt, qui huc ſe afferunt vel ſolius diverticuli cauſa, vel animo prorſus eodem, quo ad profanas comœdias veniunt, hoc eſt, ut videant, & garriant, & rideant, & carpant. Ejusmodi ſi eſſent omnes, heu! quam male tantum temporis, tantus labor, & tanti ſumptus diſperirent... At hodie ſaltem, hodie omnes, quæſo, omnes mementote finis, propter quem adeſtis, & dicat quisque ſibi: *meditabor.* Argumentum Meditationis ſerium, grave, terribile eſt, *Homo Deicida!* Præludium vidiſtis in Muſica, quæ primi Deicidji culpam & pœnam exhibuit. Ego Syneſius *veſtrum intellectum* repræſento, & horridæ veritatis momenta expendam: * iſte Euſebius ſic proſtratus ad Imaginem Matris Doloroſæ *veſtræ voluntatis* perſonam habet in graves, & dulces motus ituræ, ſi DEus faverit. Fructus Meditationis erit *in innocentibus* ſeveriſſimus horror, *in reis* amariſſimus dolor, *in utrisque* ardentiſſimus Zelus, & odium efficax adverſus peccatum, tanquam adverſus malum vobis, & veſtris omnibus, quorum cura eſt vobis, ſumme *noxium*, ſumme *turpe*, ſumme *triſte*, morte *pejus*, ac *infinitum.* Eja! *DEus vos videt!* inclinate capita veſtra DEO! componite animos!.. incipio.

§. II.

Exercitium Memoriæ.

Syneſius. EUſebi, quid vides? *Euſebius.* O aſpectus lacrymabilis! o JEſu! o Maria! *Syn.* Enimvero cada-

* Exhibetur Euſebius flectens.

Digitized by Google

cadaver Filii in ſinu Matris magni eſt luctus materia. Viden', ut ſqualet dolentis facies! ut pallent genæ! ut fluunt lacrymæ! ut calente ſpiritu, quem ſingultiens pectus trudit, demortui frigus temperare deſiderat! non tibi geſtu ipſo, & niſu corporis clamare videtur, ut dolenti condoleas? *Euſeb.* Videor audire mihi lamentum illud lugubre: *O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, & videte, ſi eſt dolor ſimilis, ſicut dolor meus!*.. *Syn.* Ergo & tu dolorem impera tibi. *Euſ.* Conabor: Adjuva *voluntatem intellectu*, ut ſit dolor, qui habeat radicem firmam, ac duret. Et tu DEus, fons omnis boni, *da capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum!*.. Tu quoque pia *Mater, fons amoris, me ſentire* vim doloris fac, ut tecum lugeam!... Quanquam, quid ſentio, Syneſi? ira loco doloris ſurgit, & ſe movet ferociter. O immanes, barbari, omni bellua ſæviores Judæi! video DEI Filium *occiſum ab hominibus!* pro dirum facinus! o gens ſcelerata! prope abſum a Caligulæ voto, ut velim toti populo unicum eſſe caput: ita poſſet uno ictu univerſa progenies viperarum perimi, exſcindi, exterminari! Bene factum, & meriti ſunt impji calamitates omnes, quas Veſpaſianus & Titus intulerunt ſacrilegæ civitati!

§. III.

Exercitium Intellectus.

Syneſius. HOrrendum excidium fuit. Foris urgebat miſeros invincibilis hoſtis, intus cruciabat indomabilis fames. Quid facerent? qui fugam intendebant, incidebant in obſidentium manus, & crucifigebantur tam multi, ut integra de crucibus ſilva civitatem funerea corona circumdaret: qui tenuerunt ſe intra muros, ſic afflictabantur ex rabie famis, ut feles, canes, mures comederent pro delicijs, ipſæque adeo Matres conciſos manu ſua fruſtatim filiolos coquerent ſibi. *Euſ.* Læta narratio:

nam

Auctores exardeſcat?.. *DEI Filius, occiſus, ab hominibus*, quot verba, tot fulmina ſunt, quibus pium pectus feritur, ſcinditur, conteritur... DEI Filius, idemque DEus æqualis Patri, nullius indigus, ſeipſo felix, Rex Regum, Dominus Univerſi, deſcendit de cœlo, cum hominibus converſatur: quid fit?.. palam profitetur ſe eſſe, qui erat: oſtendit, in ſe impleri Prophetarum oracula: demonſtrat, ſe eſſe, quem DEus Patriarchis promiſerit: adhibet teſtes ſanctitate conſpicuos, Simeonem ſenem, Annam Prophetiſſam, Joannem Baptiſtam: adjicit prodigia magnitudine Divina, multitudine infinita: ubique pertranſit benefaciendo & ſanando omnes: imperio verbi cedunt morbi, obtemperant elementa, fugatur mors, dœmones obſequuntur: accedit ſumma vitæ innocentia, exempla ſublimiſſimarum virtutum quotidie ſplendent, charitas erga DEum eſt immenſa, erga proximum admirabilis micat: doctrinam denique Divinam eſſe fatentur ipſi, dicunt ſtupentes: *Nunquam ſic locutus eſt homo!* quid expectas? *Euſ.* Scilicet, niſi cœci fuiſſent ſponte, debebant agnoſcere, hunc hominem eſſe cœleſtem, debebant adorare, ſubjicere ſe cum plauſu, & gratulatione debebant, atque Regem Regum ſacramento ſolemni profiteri. *Syn.* Agnoverunt, adorarunt, ſubjecerunt ſe, profeſſi ſunt Regem, cum ramis palmarum in triumpho duxerunt, acclamarunt: *Hoſanna Filio David!* totus mundus poſt ipſum abiit. Sed quid deinde? poſt triduum occiderunt. *Euſ.* Inferi! quæ eſt hæc inexpectata converſio: occiderunt? *Syn.* Vides corpus exanime? Clauſi ſunt oculi, quibus tot peccatores reſpexit: ſilet lingua, quæ tot oracula prædicavit: elanguerunt brachia tot prodigiorum inſtrumenta: ſtupent pedes toties pro animarum bono defatigati: occiderunt! *Euſ Occiderunt*, o pondus verbi, quo mihi pectus in abyſſum doloris premitur. *Syn.* Moderare queſtum, donec ego tibi cædis modum, cauſam, inſtru-

Digitized by Google

menta commemorem: tum laxa frænum lacrymis, ſuſpira, plange! beatus es, ſi tabeſcas mœrore. *Euſ* Nihil eſt opus, ut narres hiſtoriæ ſeriem: *modus* fuit ſine modo, *cauſa* nulla, *inſtrumenta* ſine numero! ita me oculi convincunt, quibus triſtiſſima totius Tragœdiæ cataſtrophe in iſto theatro proſtat. * Video conſultantes impios, quomodo JEſum morti traderent, ſcilicet, ne quid temere agerent. *Syn.* Principium ſceleris. *Euſ.* Video triginta argenteis emere ſanguinem, cujus infinitum eſt pretium. *Syn.* Simoniæ exordium. *Euſ.* Video irrumpentes in hortum cum armis & facibus, velut ſi adverſum latronem educerent agmen. *Syn.* Parum eſt. *Euſ.* Video ligatum funibus, tractum per plateas, percuſſum alapa, damnatum a Sacerdotibus, ab Herode illuſum, a populo maledictum, nudari, cædi virgis, lacerari flagris, vivum excoriari. *Syn.* Tolerabile ſupplicium eſt. *Euſ.* Video, novo tormenti genere inter ſarcaſmos & ſannas acutiſſimis ſpinis perforari caput, & a fæce ſcurrarum, Dominum Angelorum pro joculari Rege per ludibrium adorari! *Syn.* Ferenda crudelitas. *Euſ.* Video miſerabile ſpectaculum factum ſine miſeratione, vociferatione inſana poſtulatum ad crucem, & a fævo Judice traditum voluntati lictorum: Potuitne immane flagitium in altius faſtigium creſcere? *Syn.* Crevit in montem. *Euſ.* Enimvero crevit! video in monte affixum cruci: conſummatum eſt! moritur! *Syn* Conſummatum eſt ſupplicium, ita eſt: ſed nondum conſummatum eſt ſcelus. *Euſ.* Quid amplius potuit furor? *Syn* Non vides perfoſſum lancea demortui latus? dubitabant, num obiiſſet, cor, vitæ caſtellum everti debuit, ut ſecuri de morte eſſent. Quin ecce! jam furor adeo in amentiam abiit, ut cuſtodiri ſepulchrum juberent, ne poſſet reſurgere. *Euſ.* Atque hæc omnia vox una complectitur: *Occiderunt!* amor, dolor, horror, odium,

* Myſteria Paſſionis toto theatro diviſa exhibentur.

Digitized by Google

odium, ira diſcerpunt animum hæc cogitantem: *DEI Filium occiderunt!* & *homines* occiderunt! *Syn.* Homines. *Euſ.* Non credo: lupi, tigres, leones ex Lybia irruerunt in JEſum meum! *Syn.* Falleris: oves erant. *Euſ.* Dæmones credam potius induiſſe figuram hominum. *Syn.* Pia cogitatio! *Euſ.* Certe Barbari, Scythæ, aut Geloni fuerunt! *Syn.* A ſuis occiſus eſt. *Euſ.* Ebrii ſaltem, aut amentes, & rationis uſu dejecti facinus peregerunt? *Syn.* Sobrii, prudentes, deſtinato conſilio, cum deliberatione maturrima. *Euſ.* O ſcelus! o labes humani generis! o portentum audaciæ! o ſtupendam Numinis patientiam! videre tam atrox flagitium, nec ſtringere ultorem gladium, nec iraſci, nec commovere ſe ſaltem! o gentem ingratam! o dignam, cui maledicat Dominus maledictione peſſima!

§. IV.

Exercitium voluntatis.

Syn. HYpocrita, quousque iraſceris Judæis? *Euſ.* Tu mihi convitium dicere? quid feci? *Syn.* Etiam interrogas? Occiſus es DEI Filius: tu feciſti! *Euſeb.* Pro! grave tonitruum! tremuere viſcera ad vocem terribilem. Tu me Deicidam?.. O DEus, ſit mihi teſtis cœlum, *ego amo te!* en vitam, en ſanguinem, en totum me habes devotum tibi! o ſi detur mori pro te, quam felix ſum! reſurgite Trajani, Nerones, Diocletiani! expedite tormenta! animate lictores, ſuccendite bullientes ollas, immittite ſævas beſtias: occurram gaudens! mori pro Chriſto juvat, qui propter me dignatus eſt mori. *Syn.* Plaude cœlum! Heroem habes primis Martyribus parem!.. temerarie! tu fortibus verbis DEum poſſe falli exiſtimas? tu provocare tyrannos audes? tu jactare animi robur? tu gloriari cum Apoſtolo, & clamare: *Quis me ſeparabit a charitate Chriſti?* *Euſ.* Quidni? ſentio enim cale-

re pectus, & æstu sacro ardere cor in magna desideria. O utinam mori liceat, mori pro DEO JEsu meo! *Syn.* Vah! vanitas! tu hæc desideria vocas? verba sunt. Sine, explorem pectus... pro, ut friget infausto gelu! *Eus.* Intelligo artificium. Fingis, te mihi non credere, ut urgeas, & alas pium incendium. Ure amplius, Domine, amplius igne amoris tui! eat in cineres cor tibi ex asse sacrum! Ah! si rumperet costas pectus, & laxaret amori spatium! *Amo!* o vox violenta! Synesi juva, quia amore langueo. *Syn.* Sceleratum mendacium! assurge in iram animæ, & execrabilem hypocrisin hujus Pharisæi persequere. Nihil ego fingo, infelix, tu fingis. Lingua dicit: *Amo DEum*, aliud vita loquitur, aliud testantur facta. Tuum, si nescis, impie, tuum scelus hæc luget Mater! tuo crimine exanimis in hoc gremio JEsus jacet! repeto: *Tu es Deicida! Eus.* Tantum tu *ferio* scelus objicis mihi? *Syn.* Tanti tu *ferio* sceleris te negas reum? *Eus.* Te ego appello afflicta Mater: *innocens sum a sanguine Justi hujus. Syn.* Effrons audacia! Atqui ego te vidi nuper in angulo agere, quod loqui pudet: quid vultum avertis? negas? *Eus.* Confiteor! nempe infirma caro est, & gravis tentatio fuit. *Syn.* Atqui tu ultro te ingerebas occasioni, & impudentibus jocis provocabas libidinem: negas? silentium istud confessio est. Insuper quoties sic exarsisti *ira*, ut blasphemis vocibus cœlum impeteres? quoties sic tabuisti *invidia*, ut de sternendo æmulo diu noctuque cogitares, fraudibusque, & calumniis, detractione, mendaciis, atque aliis artificiis furorem occultans agere molitus es, quod egit Cain? quoties sic flagrasti *odio*, ut vindictæ insana cupido in rabiem duelli processe rit? negas? *Eus.* Homo sum, quem indoles natura fervention utique interdum in tales excessus propellit, invitum prope. *Syn.* Invitum, ais? quid? igitur invitus etiam sic opes prodigis, ut per inutiles expensas cum ipso patrimonio consumas omne salarium, nihil uxori,

Digitized by Google

uxori, nihil liberis, nihil reſervans ijs, quibus omnia debes? invitus acceptas munera, & perdis conſcientiam, ut marſupio ſervias? invitus mutuas pro enormi fœnore? invitus officii tui curas negligis ſine cura malorum, quorum infelix Mater eſt hæc acedia? Invitus contractus vitias? cauſas protrahis? parcis noxiis? innocentes opprimis? indignos promoves? *Euſ.* Ex uſu vivo. *Syn.* Semper habes, quod dicas. Quid dices autem, ſi interrogo, per quot ſacrilegia Sacramenta profanaveris? ſi protraho ex ſcriniis tuis peſtilentes libros in perniciem morum, aut ſanctæ Religionis ruinam conſcriptos? ſi ſcandala numero, quibus animas tanto pretio emptas verbo & exemplo rapuiſti ex brachiis morientis DEI, ut diabolo traderes? ſi quæro, qua induſtria functus officio fueris, quam ſedulo ſatisfeceris obligationibus tuis, quam conformiter ſtatui vixeris, cui bono impenderis pretium temporis, vires corporis, dotes animi, denique quid tota vita feceris dignum cœlo, quid dices? *Euſ.* Peccator ſum. *Syn.* Peccator utique: neque unius tantum peccati gravis ream animam habes, ſcio: negas? *Euſ.* Quid negem ſcienti? confiteor, *confiteor meam culpam!* ſed bonum habemus Dominum, qui me ſic dilexit, ut mori pro me voluerit: non projicet me a facie ſua! *Syn.* Hem frigus! *confiteor meam culpam*, hic totus eſt dolor? quo repente evanuit ira adverſum Judæos concepta! nunc efferve! iraſcere! tumultuare adverſum te! nam Judæi quidem ſemel Deicidii ſe reos fecerunt, tu toties, quoties peccaſti mortaliter. *Euſ.* Duram ſententiam loqueris. Nam qua veritate tu quodvis peccatum appellas Deicidium? *Syn.* Apoſtolus appellat: Apoſtolus docet, quod, quisquis graviter peccat, rurſum ſibimet crucifigat Filium DEI. Fidem negas, & hæreticus es, ſi iſtud negas. *Euſ.* Apoſtolus forte metaphorice loquitur, aut hyperbole utitur: nam ego certe, cum occiſus eſt Chriſtus, nondum natus eram; nunc vero, poſtquam reſurrexit a mor-

tuis, *jam non* moritur, mors illi ultra non dominabitur: qua ratione ergo, ſi pecco, occidam? num lanceam attollo? num clavos transadigo? num effero manum, ut percutiam ſaltem? abſit! horreſco ſacrilegum ſcelus vel ad memoriam. *Syn.* Inſignis defenſio! jam igitur Daiphas, jam Phariſæi, jam Pilatus, jam populus Hieroſolymæ totus rei non ſunt de morte Chriſti: nec enim ullus ex his aut lanceam extulit, aut clavos adegit, aut manum extendit, ut percuteret ſaltem. *Euſ.* Illi per linguam ſatis ſunt rei; popoſcerunt ad necem, accuſarunt, damnarunt: ego nihil horum. *Syn.* Ex ore tuo te judico. Poteſt igitur eſſe reus Deicidii, etiam qui non applicat manum. *Euſ.* Fateor: nam vidi cum latronibus damnari ad rotam illum etiam, qui apperuit januam, qui egit vigilias, qui ſuppeditavit inſtrumenta, ut fieret cædes. *Syn.* Quaſi diceres, reum *homicidii* eſſe, quisquis per quamcunque malitiam homicidii cauſa eſt. Quodſi igitur dicam ego, te eſſe cauſam *Deicidii*, & per malitiam quidem? age adhuc obſtrepes, & negabis, te eſſe Deicidam? *Euſ.* Si cauſa ſum, reus ſum: nullam recuſo pœnam. *Syn.* Gaudeo, te tranquillum videre: nunc capax es intelligendæ veritatis ad ſalubrem peccati horrorem excitandum præ aliis perpendendæ. Age, ſedeamus: patienter me audi. *Euſ.* Trepido præ horrore, ne me convincas ſceleris cum Judæis communis. *Syn.* Sic habe: Philoſophorum axioma hoc eſt: *Quidquid eſt cauſa cauſæ, eſt etiam cauſa cauſati.* Sic ſerpens eſt cauſa mortis, quia afflat venenum, quod cauſat mortem: cadaver eſt cauſa peſtis, quia producit fœtorem, qui cauſat peſtem: ventus eſt cauſa imbris, quia congregat nubes, quæ fundunt imbrem. Et ut propius veniamus ad rem, dic, age, quæ fuit cauſa diluvii, quod merſit orbem? ſi proximam quæris, eſt DEus, qui cataractas cœli aperuit: ſi remotam, quam alio nomine *moralem* in ſcholis etiam appellamus, non invenies aliam, præter execrabilem mali-

malitiam hominum. *Euſ.* Heu! ſentio, paulatim me ſtringi. *Syn.* Utinam acerbe ſentias! attentus eſto. Ecce duplex diluvium eſt, primum aquæ, alterum ſanguinis. Primi diluvii rei ſunt omnes, propter quos merſus eſt orbis: nunquid eſt ita? *Euſ* Certum eſt. *Syn.* Reus eſſes etiam tu, ſi *propter te* quoque DEus hoc malum intuliſſet hominibus. *Euſ.* Utique reus eſſem. *Syn.* Bene habet: teneo te. Ecce enim *propter te* quoque, & *propter tuam malitiam* diluvio Divini Sanguinis merſus eſt orbis, occiſus eſt DEI Filius: credis? *Euſ.* Ah! quo me adigis? *Syn.* Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, Apoſtolo teſte: credis, inquam? *Euſ.* Credo .... ſed adhuc evado: nunc enim reſponde tu mihi. Si pro omnibus Chriſtus eſt mortuus, utique mortuum etiam pro innocentibus dices? *Syn.* Utique. *Euſ.* Ergo ſi quid valet argumentatio tua, innocentes etiam erunt Deicidii rei. *Syn.* Fateor, ſunt rei, ſed per alienam, non per ſuam malitiam. *Euſ.* Nihil agis, nam ſi hoc dicis, ſolum Adamum eſſe Deicidam, eſt conſequens: nam hoc memini me audiſſe, ſi Adam non peccaſſet, etiamſi peccaſſent alii, Chriſtus non veniſſet. *Syn.* Fruſtra te torques, & aggravas imprudens culpam, non minuis. Non ſolum pro peccato originali, quod vocamus, ſatisfecit Chriſtus, ſed etiam pro actualibus mortuus eſt: hoc fides docet. *Euſ.* Scio, & alias deſperandum eſſet de ſalute omnibus, qui poſt baptismum graviter peccant: agnoſco beneficium. *Syn.* Agnoſce Deicidium. Deicida Adamus eſt, ſed non ſolus: ſocios habet, quotquot poſt ipſum graviter peccarunt. Irruat Pater primus in Principem, & ferro transfigat pectus: ſi ſequitur filius, & alterum infligit vulnus æque grave, æque mortiferum, num ideo minus *parricida* erit, quia aut primus, aut ſolus non fuit? *Deicida* Adamus eſt, cur? affecit injuria DEum tam gravi, ut pro illa ſatisfieri condigne non potuerit, niſi funderetur ſanguis Divinus, eo quod ſatisfactionem minorem acceptare

ceptare DEus noluerit. Quid? peccatum grave, quod tu committis, an minor eſt injuria DEI? Pone, quod Adam non peccaverit, pone, quod alius hominum nemo peccaverit, præter te, ecce pro hac injuria a te illata DEO æque parum, ac pro peccato Adami ſatisfieri DEO condigne poſſet, niſi a Perſona Divina. I nunc, & Adamo inſulta?.. Quod DEI Filius Fidejuſſoris Perſonam libere *ſuſceperit*, gratia fuit: quod *ad hoc genus* ſatisfactionis tam acerbæ *ſe obligaverit*, amor fuit: quod reipſa promiſſis ſtare, obligationem implere, pati, mori *debuerit*, hoc Adami, hoc tuum, hoc tui ſimilium ſcelus fuit. *Vulneratus eſt*, quid vis amplius? *vulneratus eſt propter iniquitates noſtras*, *attritus eſt propter ſcelera noſtra*, occiſus eſt ab Adamo, a Judæis, a te, ab omni peccatore. Eja! adhuc es *innocens a ſanguine Juſti hujus?* Collige in pugnum, quæ dixi, & reſponde: *Qui ponit cauſam Deicidii, eſt reus Deicidii*, patet ex terminis: *Qui ponit peccatum grave, ponit cauſam Deicidii*, conſtat ex fide: quid concludis? *Euſ.* Me miſerum! quid obluctor? fateri cogor: *Ergo Deicida ſum!* nam quod peccatum grave ſæpe commiſerim, conſcientia teſtis eſt mihi, omni exceptione major. Et tu hoc audis Sol, nec retro refugis converſo curru? *Deicida ſum!* tam horridum ſcelus *in omni peccato* eſt, & ego quaſi per luſum cum riſu peccavi! liqueſce cor, & in lacrymas difflue! meretur lacrymas DEI Filius occiſus (obſtupeſcite cœli ſuper hoc, & portæ ejus deſolamini vehementer!) DEI Filius *occiſus a me!* *Syn.* Video, affluit gratia Redemptoris: movet ſe horror aliquis, & dolor ſurgit. Indulge paulum, paulum inquam, nam volo, ut poſt modicum intervallum tergas madentes oculos, atque uberiores lacrymas gravioribus cauſis ſerves.

CHO-

CHORUS.

Pœna animæ Chriſtum iterum crucifigentis. *

Anima. Conſcientia. Chorus.

Anima. O Tormentum! o dolor!..
Et unde tantum mereor?
Quid feci tam horridis dignum ſuppliciis!

Aria.

Cœlum crudele! quousque in me
Volupe erit ſævire?
Ergo exuta ſim veniæ ſpe?
Neque licebit perire?
Quæ eſt proportio (vindica te!)
Inter peccati *momentum*,
Et, in quod bilanx præcipitat ſe,
Inter *æternum* tormentum?

Chorus.

Non eſt proportio! pœnam in nos
Fallax ſtatera decrevit:
Anima. Culpam, quæ olim infecerat nos,
Pridem hic ignis delevit.
Chorus. Deſine, jubet Juſtitiæ lex,
Deſine flamma ſævire!
Anima. Bono ex Rege Tyrannus fit Rex,
Modum ſi neſciat iræ.
Conſcien. Silentium! blasphemæ linguæ! ſilentium!
Digna factis recipitis,

* Exhibentur in igneo mari natantes animæ, quibus libra impéndet ex nubibus, pondus peccati oculis repræſentans.

Imo ſcelera ſunt *majora* ſuppliciis.
Chorus. Quid fecimus? una fornicatio,
Una rapina, unum perjurium
Æternum mereatur incendium?
Conſcien. Silentium!...
Quanquam cur non confitemini
Verum flagitium?
Cur ſiletis Deicidium?...
Deicidium, Deicidium
Æternum meretur ſupplicium.

Aria.

* Ad libram Sanctuarij
Peccatum Deicidij
Rebelles animæ
Appendite!
Videtis, quanto pondere
Prematur lanx a ſcelere!..
Scelus *graviſſimum*
Eſt Deicidium.

2.

Sit *brevis* horæ morula,
Non levis eſt malitia
Se DEI Sanguine
Polluere!
Momentum tanti ſceleris
Æternis vos ſuppliciis
Ut juſte luitis,
Sic non eluitis.

Anima. Accuſatrix mendaciſſima!
Quæ fingis flagitia?
Aut, quando volui DEum occidere?

Conſcien.

* Poena & culpa ad libram examinantur.

Digitized by Google

Conſcien. Impudenter contemnere DEI imperium,
Quid erat, niſi tollere ſupremum Dominium?
Negligenter abjicere DEI gratiam,
Nec æſtimare amicitiam,
Quid erat, niſi auferre *Summi Boni*
Nomen, & gloriam?
Filii DEI Exempla, doctrinam, & merita
Studioſe velle ſibi eſſe inutilia,
Quid erat aliud, quam Chriſtum
Sibi rurſum crucifigere?
Et cum peccabatis, nonne cupiebatis,
Ut impunia vobis eſſent flagitia?
Hoc eſt, ut DEus punire vos aut non poſſet,
Aut non vellet:
Hoc eſt, ut aut eſſet impotens, aut injuſtus,
Et adeo *DEus eſſe deſineret:*
Ergo DEum offendere,
Quid erat aliud, quam DEum occidere?
Equidem *facultas* ſceleri defuit,
Sed *voluntas* non defuit.

Anima. Heu me! nunquam ſic expendi
Gravitatem malitiæ!

Conſcien. Admunui: & non audiſti me!
Nunc oculis pro auribus utere.
Ecce ante faciem tuam tibi ſtatuo te,
Et peccatum tuum erit æternum *contra te,*
Ut contra gravitatem ſupplicij
Deſinas conqueri.

Anima Heu! veteres miſerias
cum Chor. Novis tormentis cumulas!

Digitized by Google

Aria.

Fuge! fuge imago funeſta!
Oculos crucias!
Video horridas
Patrati
Heu! leviter nimis peccati
Video inſanias!
Audio injurias!...
Quid fremis infeſta?
Fuge! fuge imago funeſta!

2.

Heu! heu! quæ turbæ ſunt mentis!
Igneæ lacrymæ
Viſum exurite!
Videre,
Videre eſt grave! non flere!
Video, & crucior!
Crucior, & *mereor!* ah *mereor!*
Hæc vox eſt furentis
Heu! heu! *acerba vox* mentis.

Conſcien. Flete! gemite! eiulate! non movetis:
In aſpectu *Peccati veſtri*,
In conſideratione commiſſi *Deicidij*
Oculos æternum figetis, & tabeſcetis.

Aria.

Hæc pœna eſt peccantium,
Et non *conſiderantium*,
Quid demum ſit, *peccare:*
Non dicitis: *quid facimus?*
Dicetis: *Ah! quid fecimus?*
Et fructus eſt, *plorare.*

Sed

Sed debito ſi *lacrymæ*
Non fuſæ ſint in tempore,
In oleum mutantur,
Quo flammæ rogi ſtygij
Ad cumulum ſupplicij
Æternum ſuſtentantur.

PUNCTUM II.

Homo iterum Deicida
Propter fruſtratum effectum Mortis Chriſti.

§. I.

Exercitium Memoriæ.

Euſebius. SYneſi: medullam oſſium ſtupor, & horror ſiccant. Ergo vere Deicida ſum, & neſcivi! certe non cogitavi, non intellexi: putavi, per tropum dici. Vere *Deicida ſum!* ergo cur vivo? cur me genuerunt parentes? utinam periiſſem trium menſium infans! aut idem poſtremus vitæ fuiſſet dies, qui primus fuit! aut ſaltem o ſi mortuus fuiſſem pridie, quam primum peccatum commiſi! *Syn.* Et adde aliud votum: *Utinam peccaſſem graviter ſemel tantum? Euſ.* Ah ſile! triſtis eſt anima mea usque ad mortem! *Syn.* Morere, morere præ dolore: non potes ſelicius mori. Silere me jubes? loqui jube, & inflammare dolorem: hoc vere pœnitentis eſt votum. *Euſ.* Ita eſt, corrigo me. Loquere! clama, ne ceſſes! annuntia mihi ſcelera mea, donec rumpatur hæc cautes, & doloris vehementia in fruſta diſſiliat. *Syn.* Loquar igitur. *Semel* ergo fuiſti Deicida, fateris tandem. *Euſ.* Convictus ſum, *quia cauſam necis poſui*: & ſatis eſt utique,

fuiſſe ſemel! ſatis eſt! *Syn.* Tibi non fuit ſatis. Fuiſti *iterum* Deicida *propter fruſtratum effectum Mortis Chriſti*, toties, quoties peccaſti mortaliter. *Euſ.* Syneſi, ſi hoc evinces, tabeſcere me faciet zelus meus adverſum me: felice metamorphoſi mutabor in vocem totus, totus lamentum ero. *Syn.* O verba digna cedro, quæ nunquam moritur. Vide, ut ſtes promiſſis, nec ſcripſeris votum in arena, quam quilibet ventus confundit. *Euſ.* Sum firmus: argue. *Syn.* Senſim ago. Sedeamus.

§. II.

Exercitium Intellectus.

Syneſius. Occiſum eſſe DEI Filium *a te*, intelligis: quæro: an ſcias, eſſe occiſum etiam *propter te?* *Euſ* Scio omnino, & ſcio, quod *illud* fuerit furoris facinus, *hoc* amoris. *Syn.* Jugulaſti te hoc reſponſo. *Euſ.* Quid ita? *Syn.* Amoris, ais, fuiſſe facinus, ut occiſus ſit Chriſtus *propter te?* *Euſ.* Utique amoris ſummi, ſcilicet ut ego vitam habeam, & *abundantius* habeam. *Syn.* Ingratus, blasphemus, hæreticus es, ſi neges. Sed jam reſponde: ſi amor fecit, ut Chriſtus *occiſus ſit* propter te, non fateberis, eundem amorem feciſſe, ut voluerit *vivere* propter te? *Euſ.* Nullum eſt dubium: propter nos homines, & *propter noſtram ſalutem* deſcendit de cœlo, & incarnatus eſt! *Syn.* Laus DEO! nunc intelliges ſententiam Pauli, & contremiſces. *Euſ.* Quid infers enim? *Syn.* Nondum infero. Interrogo iterum: quid eſt *occidere* aliquem? *Euſ* Occidere eſt vitam adimere, quis hoc neſcit? *Syn.* Omnino: & quid eſt *vitam* adimere? *Euſ.* *Nimirum adimere potentiam* ponendi quamcunque etiam tenuem actionem vitalem. *Syn.* Optime. Nunc audiatur Apoſtolus: *Rurſum crucifigentes ſibimet ipſis Filium DEI!* nullum te verbum prætereat. Peccator igitur crucifigit Chriſtum *ſemel*, quia *cauſam ponit*, propter quam crucifixus eſt a lictoribus: crucifigit *iterum*, quia

quia *tollit effectus*, propter quos crucifigi voluit, non quod *omnibus* tollat, propter quos crucifixus eſt Chriſtus, ſed quod *ſibimet ipſi*. *Euſ.* Quaſi per nebulam lux micat aliqua. *Syn.* Mox eluctabitur. Qui peccat, *ſibimet* occidit Chriſtum, hoc aſſero. *Euſ.* Hoc expone: nam, ut ſupra monui ex eodem Apoſtolo: Chriſtus jam non moritur. *Syn.* Ita eſt: *ſibi* non moritur Chriſtus: *probis* etiam mori non poteſt: ſed *peccatori* moritur, & hoc *rurſum* non in *cauſa* ſolum, ſed etiam *in effectu*, & hoc *toties*, quoties graviter peccas. *Euſ* Suſpendis anxium, quo modo intelligas. *Syn.* Senſu plano, obvio, certo. Occidere eſt vitam adimere, eſt auferre potentiam ponendi aliquam actionem vitalem. Jam dic: Quæ eſt vita Chriſti, qua vivit *tibi?* quæ ſunt ejus operationes vitales *reſpectu tui?* Tres lego: pertranſibat, prædicabat, ſanabat. *Pertranſibat*, & trahebat exemplo, *prædicabat*, & movebat verbo, *ſanabat*, & vitam dabat mortuis ſua morte: quid negas? *Euſ.* Omnia palpo manibus. *Syn.* Quid jam agit, qui peccat? Nunquid *ſibimet* adimit effectum & fructum omnem, quem producit *in aliis* Chriſtus *per ſua exempla?* nunquid *ſibimet* tollit virtutem omnem, quam *in aliis* Chriſtus exerit *per doctrinam?* nunquid *ſibimet* aufert ſalutem, quam *in aliis* Chriſtus efficit *ſua morte?* nunquid ergo *ſibimet* miſer *occidit* Chriſtum *rurſus*, & omnem *potentiam* operandi, hoc eſt, *omnem vitam* adimit? quid dicis? *Euſ.* Non aſſentior. Nam, quoties videmus peccatores redire ad cor, pœnitentiam agere, ſalutem conſequi: utique per Chriſti gratiam? per exempla? per doctrinam? per mortem? ergo etiam peccatoribus vivit Chriſtus: atque adeo, quod ſequitur, qui peccat, non ideo *ſibi* occidit Chriſtum. *Syn.* Imo occidit *ſibi* vere, quantum *in ſe* eſt. Nam, quod *in aliquibus* DEus reſuſcitet Chriſtum, miſeratio eſt: *apud plures* non reſurgit: hinc pauci electi. Certe eo, quo peccas, momento, dignum te *pœna æterna* facis: &, quid eſt, ſe dignum pœna æterna facere, quam *ſibimet*, quantum *in ſe* eſt, inutilem reddere Chriſti doctrinam, exempla, mor-

mortem? quid enim hæc omnia prodeſſe poſſent, ſi, quod plurimis contigit, contigiſſet tibi, & poſt commiſſum crimen fuiſſes a morte abreptus impœnitens? .. Quanquam quid ego te urgeo? ipſe loquere. Commiſſo peccato gravi, & culpæ mortalis conſcius tibi, num audes adhuc dicere: *Vivit in me Chriſtus?* quid taces? gemere debes: *Eheu! mortuus eſt in me Chriſtus! ego occidi illum mihi! ego reſuſcitare non poſſum: mortuus erit æternum mihi, niſi ſe ipſe per infinitam miſerationem reſuſcitet mihi!* ...

§. III.

Exercitium Voluntatis.

Euſeb. O Superi! quæ eſt hæc terribilis veritas! ergo ego te crucifixi *cum Judæis*, JESU mi! .. certe æque ac illi, *cauſa necis* tibi fui! .. Ergo ego *rurſum* occidi te *poſt Judæos*, quoties graviter peccavi! *rurſum*, quoties obſcænas cogitationes animo volvi volens, ac turpiter me oblectans! *rurſum*, quoties verba protuli, quibus audientem pellexi in crimen! *rurſum*, quoties in tenebras me abdidi, ut ab oculis humanis procul laſcivirem audentius! *rurſum*, quoties ſacrilego pudore victus confiteri erubui, quod non puduit facere! *rurſum*, quoties ſacram Menſam acceſſi conviva indignus, & novus Judas! Sic ego tibi vitam ademi! ſic te mihi feci inutilem! ademi vitam in me *exemplis tuis*: præibas ad crucem, ego inimicus ſum crucis: libertas, ſomnus, otium, Venus, Bacchus, Mammon iſti ſunt Dii mei! .. Ademi vitam *præceptis tuis*: prædicabas declinandum a malo, faciendum bonum: ego laudavi, qui malum faciunt, deriſi, qui faciunt bonum: quin ſæpe auſus ſum gloriari, & exultare in rebus peſſimis! ... Ademi vitam tormentis, & *morti tuæ*: vulneratus es, ut ego ſanarer, mortuus es, ut ego viverem. ego rupi vulnera, mortem volens lubens accerſivi, ne me tibi deberem! ... Et adhuc vivo? nondum me ſtyx abſorbuit, nondum ſe armarunt elementa

elementa in ultionem adverſum me! nondum Angeli ſaltem ardentes Zelo Læſæ Divinæ Majeſtatis vindicandæ vibrant gladium? Adhuc vivo, poſtquam toties *in me* mortuus eſt DEI Filius, occiſus *a me* petulanter, occiſus *propter me* ſine fructu! *Syn.* Vivis, & vivis, ut iterum vivat in te Chriſtus, ut reſurgat in te. Miſericordia Domini eſt, quæ te ſervavit: Miſericordia Dominæ, quæ pro te oravit, ut non ſis conſumptus: & niſi Dominus cuſtodiſſet te, dudum in inferno habitaſſet anima tua, ureretur, ejularet, ſpes nulla Reſurrectionis foret vel Chriſti in te, vel tui in Chriſto. Projice te ad hanc Iconem: ora, ut reſuſcitare ſeipſum velit! promitte, nunquam te rurſum occiſurum. *Euſ.* Ah! Servator mi! ignoſce mihi! non enim ſcivi, quid facerem! *Syn.* Quid loqueris? Abſcede hinc! oculis vides monumentum furoris tui, & excuſas? hem proterviam impudentem! non ſciviſti, ſcelerate, quid faceres? ſcilicet hac primum hora doctus es, per omne peccatum grave Deicidium fieri? quid? hæc tibi nova doctrina eſt, & hactenus non audita? quid? nunquam legiſti? nunquam percepiſti ex cathedris? nunquam didiciſti in ſcholis? nunquam a puerulis adeo ſciviſti recitari in templis? ſoli tibi ubique peregrinatæ ſunt aures, ut ignoraveris, quod omnes ſciunt? Soli tibi novus eſt Textus Apoſtoli: *Rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium DEI!* novus eſt, qui bonis omnibus in veterem parœmiam abiit? Sine, ut hoc JEſus Patri pro lictoribus dicat: *Non ſciunt, quid faciunt:* Illi enim ſi agnoviſſent Dominum gloriæ, utique non crucifixiſſent. At tu, ſi dicis: *neſcivi!* mentiris Spiritui ſancto, qui per Apoſtolum locutus eſt tibi. *Euſ.* Parce afflicto addere afflictionem. Scivi, fateor: at certe non ſic expendi. Bibebam velut aquam iniquitatem, & pro nihilo reputavi peccatum. *Syn.* Hoc eſt, quod queror. Quoties ad peccandum vel caro pellicit, vel invitat exemplum, vel ſpes lucri trahit, vel metus damni impellit, aſſentiris ſine mora, ſequeris, nihil reluctans, pergis velut bos ductus ad vi-

ſtimam, & quaſi agnus laſciviens, cui intellectus non eſt. *Non expendiſti!* quare non? nempe ne horror ſceleris uſum fœdæ voluptatis vetaret? Ut peccare poſſes audacius, occluſiſti utramque aurem meis clamoribus: avertiſti animum a pia cogitatione: conſcientiæ, Angelo bono, DEO tuo data opera vertiſti tergum, & diſſimulaſti te audire reprehendentium vocem. O malitiam inexcuſabilem! abſcede *Deicida!* aut num tu cruentas, atque ſanguine occiſi Filii ſtillantes manus ad Matrem tolles? *Euſ.* Deſperare me jubes? *Syn.* Non deſperare: horrere, erubeſcere, tremere jubeo! occidiſti DEum! .. Quanquam utinam occidiſſet te tantum impius, o JEſu mi, utinam tantum crucifixiſſet! plus fecit! & ſe excuſat! *Euſ.* Heu! ſatis eſt, plus nimio ſatis! quid ultra potui? *Syn.* Nimis parum dixit Apoſtolus: plus feciſti! *Euſ.* Occidis me! quid potui? *Syn.* Peccaſti: hoc eſt, affeciſti DEum injuria, comtempſiſti præceptum, dixiſti: *non ſerviam!* hoc multo atrocius factum eſt, quam quod Lictores fecerunt. Crucifigi voluit DEI Filius, *ut finem acciperet peccatum*: credisne, remedium fuiſſe majus malo, quod volebat ſublatum? Si prudens medicus fuit, non adhibuit medicinam morbo pejorem. Crede, cum cras in procinctu ad patrandum peccatum, & quoties poſthac eris, obvium tibi crede DEI Filium ire, qualis depingi ſolet cum faſciculo armorum Paſſionis ſuæ: hunc amplectitur, hunc ſtringit, hunc offert tibi, & ſe cum illo, ut excrucies ſe, ut rurſum affigas cruci, ut occidas, hortatur, urget, modo a peccato abſtineas: plus enim peccatum odit, quam omnia tormenta, quippe quæ ipſe appetiit, ut peccatum deſtrueret. Nunc ſatis eſt: abſcede! attonuit me horror ſacer: ipſe ultra non poſſum loqui. *Euſ.* Non abibo: aut hic, aut nullibi ſpes gratiæ eſt mihi ſuper: ecce in pace amaritudo mea amariſſima! ſine me hic dolore emori. *Syn.* Abſcede, aut ego abeo! locus, in quo ſtas, terra ſancta eſt, abſcede! *Euſ.* A Matre abſtrahis? *Syn.* Hic *ſta a longe*: dejice oculos indignos cœlo! percute

cute pectus male conſcium ſibi! dic: *DEus, propitius eſto mihi peccatori. Euſ.* DEus propitius eſto mihi peccatori. *Syn.* Hoc ſitu, hoc animo expecta, donec vocari te ſentias ad gratiam a Matre gratiæ, cui tu devotum te eſſe dicis, etiam poſtquam per repetita Deicidia afflictiſſimam rejiciſti toties in amariſſimum mare dolorum. Vah! devotio! hæc piæ Virgini cauſa lacrymarum eſt, hæc materia querelarum: vide, audi!.. *Vox ab Imagine cum cantu ad dolorem & luctum:*

Satis eſt, Populе meus, ſatis eſt, deſine ſcelerum! Quousque perſequeris Dilectum meum!

Me ſalutas verbis byſſinis Patronam, & Dominam: contra Filium vero inſurgis manu ferrea.

Ecce, quantæ ſunt plagæ, quibus plagatus eſt in domo Matris ſuæ! ideo magna eſt velut mare contritio mea!

Redde mihi, Populе meus, redde Filium meum: redde mihi unicum, quem diligo, JEſum meum!

Cito procide, & plange ſuper mortuum meum, ut reſurgat tibi celeriter in ſalutem tuam!

Non ſum Patrona ſcelerum: Amo te, ſed plus amo Filium meum!

Cognoſce tempus viſitationis tuæ: neque oculus tuus nequam ſit, quia ego bona ſum.

Veniens veniet dies iræ a Domino, & non tardabit hora vindictæ ejus.

Repente excitabitur tanquam dormiens Dominus, & tanquam potens crapulatus a vino furoris ſui.

Satis eſt, Populе meus, ſatis eſt, deſine ſcelerum! deſine perſequi Dilectum meum!

Syn. Euſebi, quid ſentis?.. nihil loqueris mihi? audiſtin' dulciſſimam vocem, qua loquitur tibi Virgo hæc, hæc *Mater amoris* erga te, *Mater doloris* propter te? eja! quid ſentis? *Euſ.* Sentio ſcindi cor a mœrore. Ubi ſum? *Syn.* In theatro

amoris, *& doloris* ſtamus. Spectaculum factus es DEO, Angelis & hominibus: expectant cataſtrophen. *Euſ.* Imo factus eſt DEus ſpectaculum mihi. Video clare, quod nunquam vidi. *Syn.* Gratia eſt per Deiparam exorata Sodali. *Euſ.* Sentio, quem nunquam ſenſi, motum animi ſuaviſſime amarum, & amariſſime ſuavem. *Syn.* Donum ingens a Matre venit. *Euſ* Video *peccatum meum* contra me! eheu! peccatum meum eſt *JEſus occiſus in ſinu Mariæ.* O JEſu! o Maria! hactenus hoc ego ſpectaculum tanquam ſcelus Judæorum aſpexi: hodie video *ſcelus meum!* ita, ita, ſcelus meum eſt *JEſus occiſus in ſinu Mariæ!* Video, quod nullus videat oculus, quin ſanguinem fleat, nulla auris audiat ſine pavore, nulla mens cogitet, quin ſtupore exareat. Erumpe in ſingultum pectus, quo tremat orbis, & ab Oriente usque ad Occidentem concuſſus horrore immugiat. Eheu! *Paſſus eſt!* abſorbet vocem luctus! *paſſus eſt!* o verbum atrox! immane! horridum! *paſſus eſt!* .. *Syn.* Abſolve: *Quis?* *Euſ.* Filius DEI vivi! *credo!* & ex dolore deficio! *Syn. Pro quo* eſt paſſus? *Euſ.* Pro me! hinc erigor! *Spero! Syn. Quid* paſſus eſt? *Euſ.* Funes, catenas, alapas, ſputa, cachinnos, contumelias, flagella, ſpinas, tormenta omnia, crucem, mortem! *Syn. Cur? Euſ.* Ex amore! ex amore! ſtupe cœlum! rumpatur orcus invidia! *Ex amore* Filius DEI paſſus eſt mortem. *Syn.* Et *a quo? Euſ.* Heu! a me! ſepelite hoc ſcelus cautes, & involvite hoc monſtrum tenebræ! ... imo irradia Sol, videat hanc belluam orbis! fulminet cœlum! abſorbeat tartarus! .. Ibo, ibo, clamabo per urbes & oppida, per ſilvas & agros, per montes, & valles: *Ego ſum Deicida?* irritabo adverſum me beſtias, elementa, orbem terrarum! corrue ſuper me! occide! perde! *Ego ſum Deicida!* o ſcelus! o dolor! o animi tormentum grave! Ah Syneſi! doleo, & quantum doleam, non poſſum dicere. *Syn.* Io bene! ſi poſſes dicere, doleres parum. Jam ſatis eſt: accede! *Euſ.* Deicida ſum! *Syn.* Fuiſti. Accede, attende, & vide, in quem

trans-

transfixeris : ora veniam. *Euſ.* Madentes Divino Sanguine tollam ad cœlum manus? *Syn.* Ipſe exorat veniam Sanguis, quo madent manus. Accede! *Euſ.* Aſpectum horreo DEI *a me* occiſi crudeliter, *propter me* occiſi ſine fructu. *Syn.* Reſurget occiſus JEſus. *Euſ.* Reſurget? quomodo? quando? *Syn.* Per amorem. Accede! *ama!*

§. IV.

Colloquium.

Euſebius. AH! tantum amo, quantum odi! amo te, DEus mi, neque *ut me ſalves*, te amo, neque *quia*, qui te non amant, amandantur ad ignes æternos. Tu, tu, JEſu mi, me totum expanſis brachiis amplexus in cruce es! clavis perfoſſas manus & pedes, lancea transfixum pectus, caput ſpinis coronatum ad ignominiam, corpus omne verberibus lividum, vulneribus cruentum intueor: Animam video oppreſſam angoribus, & ultimos dolores per omnes meatus exſudantem. Superi! qualis Imago!.. ſcilicet mori pro me volebas, ac pro me peccatore, pro tuo carnifice: ego te occidi! .. Et tu *paſſus es!* .. rurſum occidi: rurſum *es paſſus!* centies occidi: centies *paſſus es! O patientia!* O patiens DEus! ter patiens DEus! *patiens* a me, *patiens* pro me, *patiens* mecum, mecum, cum latrone ſuo, cum Deicida! .. O patiens DEus! ſic amabas! .. ſic amas! .. & ego frigidus vivam! .. Exarde cor! amabo te, JEſu mi! terret infernus, ſed quia locus eſt, ubi non potes amari! allicit cœlum, ſed quia locus eſt, ubi ſecure amabo, *ſicut tu* me amaſti. Sic, ſic nunc amo te, ſic amabo! Rex meus es, ego ſubditus tuus! Dominus es, ego ſervus! DEus es, ego opus tuum! *opus, quod amas!* Hoc ſatis eſt, ut velim amare. Peribo, ſcio, niſi te amem: hoc tamen ſciat cœlum! audiat orcus! nolo amare, ut vivam: vivere tantum cupio, ut amem eum, qui ſolus amabilis eſt.

§. V.

Reflexio.

Syneſius. BOna verba, mi bone, bona verba non probant amorem bonum! *Euſeb.* Quid exigis igitur? *Syn.* Odium exigo: odium exigo: odio probatur amor. *Euſ.* Cujus odio? *Syn.* Odio peccati. *Euſ.* Quantum ſit? *Syn.* Quantum meretur *Malum ſummum.* Recordare, quæ vidiſti hactenus, & vides hodie: ſic inflammabis animum in odium ſerium, univerſale, efficax, heroicum, inplacabile. * Recordare, quid exciderit *Jeroboami* familiam. *Euſ.* Peccatum excidit fons infectus veneno omnis mali. *Syn.* I nunc, & dic: *dari poſſe peccatum utile*: ſemper damnum eſt lucro majus. Recordare etiam, cui hanc turpitudinem *Nabuchodonoſor* debeat. *Euſ.* Peccatum talem fecit, ut eſſet execrabilis DEO, ſibi, & ſuis. *Syn.* I nunc, & in licentia ſcelerum pone *punctum honoris tui.* Recordare deinde, unde miſera *Sauli* vita, & miſerior mors acciderit. *Euſ.* Ex peccato accidit: peccatum fecit, ut deſertum a DEO, ac ſibi relictum Indomitæ paſſiones perpetua laniena diſcerperent. *Syn.* I nunc, & a peccato *delicias ſpera.* Recordare præterea, quid *gemina morte* infelicem *Ochoziam* perdiderit. *Euſ.* Peccatum perdidit, cujus ope periculum *unius mortis* diſcuti poſſe credidit. *Syn.* I nunc, & judica, quæ fingi poſſit *neceſſitas*, qua cogaris peccare. Poſtremo in te regredere: quid *Deicidam* te fecit? *Euſ.* Heu! quid poteſt dici atrocius? peccatum fecit! *Syn.* I nunc, & pecca *per riſum!* *Euſ.* Imo odio poſthac acerbiſſimo malum perſequar, quo non eſt majus, perſequar *in me*, & *meis*, perſequar in omni loco, tempore, occaſione. *Syn.* Hoc *dicis* hodie: cras aliud facies. *Euſ.* Prohibe hoc malum, DEus! aut, ſi vides, futurum cras, quod iſte dicit, obſecro: *Jube me mori hodie!*

* Exhibentur Argumenta omnium Meditationum.

O. A. M. D. G.

INI-

INITIUM SAPIENTIÆ TIMOR DOMINI

Pſalm. 110.

ARGUMENTUM QUINQUE MEDITATIONUM, ANNI M. DCC. XLV.

MEDITATIO I.

Primum Timoris Argumentum MORS.

ARGUMENTUM.

SEriæ Converſionis negotium, ſicut olim in Converſione S. Auguſtini velut in Idea univerſum ſimul conſpeximus, & deinde per partes incepimus accuratius contemplari: ita hoc anno promovemus *ad tertium gradum*, totum denique Meditationum laborem excitando *timori Domini* addicentes. Poſtquam enim peccator beneficio *Devotionis Marianæ* abhinc *quinquennio* explicatæ lumen gratiæ impetravit, quo illuſtratus *Intellectus* ad ſalubrem, quem ante triennium (nam

(nam inde tribus annis propter belli turbas Theatrum vacavit) intendebamus, horrorem perſpexit, *Peccatum* veriſſime *Summum Malum* eſſe: nihil eſt vel ordini rationis, vel ſolidæ Aſceſeos principiis conformius, quam ut ab intellectu *in voluntatem* labore converſo, urgeamus *fugam* mali, quod præ omni alio malo fugiendum eſſe cognovimus. Ad hunc autem finem, dicite, quod aliud medium aut propius aut felicius quam *timor Domini* ſerviet? Certe Regius Pſalmiſta, cum illum *Initium Sapientiæ* vocat, hoc ſenſu vocat, quod reperire peccatorem ſit nullum, qui *ſapere* incipiat citius, quam *timere*. Ergo ad timorem comparate animos, DD. Sodales, *ad timorem*, qui nos liberet ab omni *timendo*, ſicut ſperare nos jubet Spiritus ſancti oraculum: *Timenti Dominum, bene erit in extremis.* Eccl. 1.

Timoris argumenta *ex hominis noviſſimis* promo, quibus conſideratio *de Æternitate* addetur. Meditabimur autem ſummi momenti veritates tum *in Hiſtoriis*, tum *per Dialogos*, quoniam iſta Methodus opportunior ad ſcopum interdum judicabatur: Et erit primæ Meditationis

Materia: Mors; *Statutum eſt hominibus ſemel mori.* Hebr. 9.
Puncta duo: 1. Homo moribundus.
2. Homo mortuus.
Fructus: Timor DEI, vitæ ac mortis Arbitri.
Propoſitum: Fuga *vitæ peccaminoſæ*, qualis eſt eorum, qui & facile peccant, & diu in peccato perſiſtunt.
Chorus Mortis improviſæ periculum exhibet in Parabola. *Luc. 12.*

PERSONÆ.

Syneſius, ſive Intellectus.
Euſebius, ſive Voluntas.
Emiſſarius Mortis.

PRO-

Digitized by Google

PROLOGUS.

Fides Rationem excitat, ut poſt intellectum grave Malum peccati, jam ad ejus fugam ex Meditatione Noviſſimorum ſerio ſe animet, ſanctoque DEI timore intime configi omnibus deſideriis deſideret.

Fides. Ratio.

Ratio. ENimvero adhuc bene memini, *
Quæ a te, Fides, abhinc quadriennio didici.
Certum eſt, erravi,
Quoties ex peccato *bonum aliquod* mihi ſperavi.
Certum eſt, non dari in peccato *bonum utile*,
Non *honeſtum*, non *delectabile:*
Imo certum eſt, omne peccatum malum eſſe *peſſimum*,
Malum *morte majus*, verumque *Deicidium.*
Hoc didici, hoc capio, & ad horrorem intelligo.

Fides. Bene habet: ergo *ceſſaſti deſipere*.....
Jam, ut *incipias ſapere*,
Ecce! ad hoc Palatium conſtituo te.

Ratio. Superi! Quæ Dignitas!
Quis ſplendor eſt magnificentiæ?

Fides. Hinc Dominæ, quæ incolit, nobilitatem intellige.

Ratio. Programma lego: Io! Incola eſt SAPIENTIA!
O RATIONI optabilis! o dudum concupita,
Et diu ſollicite deſiderata notitia!

* Exhibetur Palatium Sapientiæ ſeptem columnis inſiſtens. Prov. 2.

A R I A.

1.

Salvete tecta aurea
Et feliciſſima
Patete votis atria
O cito patete!
Sum Soror Domus Dominæ:
Jungendi me cupidine
Cor ardet: ah! patete!

2.

Ah! Soror, Soror aperi
Sorori ſupplici!
Aut, ſi non vis Sorori,
Aperi amori!
Soror amat: amor clamat:
Aperi!
Per moram cogis mori!

Fides. Pia placent deſideria: ſed feſtina lente,
In interiora Sapientiæ adyta aditus non datur repente:
Recordare, quod olim *ſub arbore ſcientiæ*
Contempta Sapientia, te junxeris *ſtultitiæ:*
Hanc Soror injuriam blande vult exprobrare,
Propterea in veſtibulo jubet te expectare. *

Ratio. Heu me! quale video ſpectaculum!
Sic me excipit Soror, & hic jubet morari?

Fides. Et noviſſima meditari,
Unde diſcas timere Dominum,
Quod eſt SAPIENTIÆ INITIUM.

ARIA.

* In atrio ſe exhibent quatuor noviſſima

A R I A.

1.

Hic ſta!
Hic, quantum poſſit DEUS,
Quam nihil Homo Reus,
Attente pondera:
Intelliges, quam utilis
Ex his in te *principiis*
Formetur *Logica.*

2.

Hic ſta!
In forma, caute, clare
Hic diſces diſputare,
Et cum victoria:
Nam certiores aliæ
Non dantur *bona* Regulæ
De conſequentia.

Ratio. Confiteor: merito hæc patior,
Poſtquam præ Sapientia
Tamdiu in amoribus fuit ſtultitia.
Fides. Moram patere: Timor fugabit ſtultitiam,
Et introducet te ad Sapientiam.
Timor ſanat oculum,
Fallacia auferens perſpicilia:
Timor purgat cerebrum,
Et mala tollit præjudicia:
Timor vim coercet affectuum,
Quæ impediunt animum,
Ne perciplat optima Sapientiæ axiomata,
Ideo tam varia ſtultorum ſunt genera,
Et vivunt alii *quaſi ſemper victuri*,

MEDITATIONIS I.
De Morte.

PUNCTUM I.
Homo Moribundus.

§. I.

Præparatio animorum.

Euſebius. TRiſte argumentum eſt. *Syn.* Quale tempus dictavit dicatum pœnitentiæ, & ſuggeſſerunt cineres nuper inſperſi capitibus. *Euſ.* Aſſentior, quanquam natura horreat. *Syn.* Horreat: non eſt ſapiens horror, cui cedendum ſit. Si per oblivionem mortis effugere liceret mortem, enimvero non urgerem, ut velles meditari de morte: ſed cum mors æquali ſemper paſſu ambulet, & immemores æque ac memores ſui repente corripiat: Sapientis eſt, prævidere telum, ut mitius feriat. Quid? quod cum voluptate videamus in picturis monſtra belluarum, quas fugimus: & credas, a meditatione mortis omnem abeſſe dulcedinem? Nihil angere: feci, quod Medici ſolent: amaras pilulas auro involvi, & triſtem veritatem ſaccharo amœnæ conſiderationis condivi. Paratum ad noſtrum ſcopum cubile vides. (*) *Euſ.* Superi! non oculos cruciet apparatus tam illætabilis? *Syn.* Etiam aures crucientur! *Chorus. Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris! Euſ.* O cantus durus! *Syn.* Appoſitus ad affectum. *Chorus idem repetit tono altiore. Euſ.* Lamentum horrore plenum! *Syn.* Et ſancto metu. *Chorus iterum tono altiſſimo.*

(*) Aula mortualis exhibetur,

Euſ Grave præludium ponis! *Syn.* Materiam programma exhibet, quod cubili affixum legis: *Statutum eſt hominibus ſemel mori.* * *Euſ* Verba ſingula proprium pondus habent. *Syn.* Puncta Materiæ duo ſunt: HOMO MORIBUNDUS, punctum primum, HOMO MORTUUS punctum ſecundum erit, quod expendemus. *Euſ.* Corticem teneo. *Syn.* Nucleus eſt timor Dei, vitæ & mortis Arbitri. *Euſ.* Accingor operi. Magne DEus, in cujus conſpectu ſto! a te STATUTUM EST decreto indiſpenſabili, ſtatutum HOMINIBUS ſine exceptione omnibus, ſtatutum SEMEL, nec ſæpius, ſtatutum MORI, & de tempore tranſire ad æternitatem! ſtatutum bene! juſte! ſancte! da gratiam, obſecro, ut de hoc ſtatuto, & de hora extrema meditanti hæc hora ſit felix! Exhibeat *memoria* horridi decreti vim: concludat *intellectus* conſilium ſapiens: exardeat *voluntas* in executionem maturam! moriar ante mortem, ne male moriar! ah! malum peſſimum, mala mors! A mala morte per tuam mortem libera me, Domine! Et tu, o Maria! Patrona morientium (*accinit Chorus*)

Ultima in mortis hora
Filium pro nobis ora!
Mortem bonam impetra
Virgo, Mater, Domina!

§. II.

Exercitium Memoriæ.

Sineſius. JAm te erige, & aſpectum in ſpectaculo Joannis fige: (*) *Ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum, nomen ei mors*, Apocal. 6. Equus pallidus imago morbi eſt, qui mortem advehit. Quos enim non repentina vis, aut caſus tollit, illis mors velut a longe adequitat in morbo levi primum, ſed

(*) Exhibitio.

ſed qui ſenſim ingraveſcit, donec curſu repente præcipitato, tanquam illiſis jacenti calcibus elidat animam, id, quod illis præcipue contingit, qui vel cum ægri ſunt, de pœnitentia non anguntur. Morbus enim, quem non timebant, celeriter multis fatalis fit, quia calcar, & *ſtimulus mortis peccatum eſt*, 1. Cor. 15. Hinc illæ Domini minæ: *Qua hora non putatis, Filius hominis veniet*, Luc. 12. Et illa amantis nos admonitio: *Vigilate, quia neſcitis diem, neque horam*, Matth. 25. Non ad ſanos magis pertinent propter repentinæ mortis pericula, quam ad ægros præcipue, quippe qui ſubitis mutationibus maxime obnoxii ſunt. *Euſ.* Vis igitur, ut damnem eorum audaciam, qui pœnitentiam differunt in extremæ diei horam? *Syn.* Hoc ago: propterea conſiderandus eſt tibi HOMO MORIBUNDUS, ſive qui *lenta morte* moritur. *Euſ.* Mortem *repentinam* plerique metuunt: *lentam* inter gratias numerant, non alia de cauſa utique, quam quod ſic morienti tempus ſuppetat diſponendi domui ſuæ, & animæ providendi: num. alius eſt ſenſus tibi? *Syn.* Non eſt alius. Poterat Divina Nemeſis deprehenſum, ut, ajunt, in flagranti peccatorem ſine mora damnare, quis ambigat? Igitur ſi gladio ſuſpenſo hominem tortoribus morbis tradit, ſcilicet eo fine, ut tanquam in equuleo extenſus ad ſalubrem criminum confeſſionem adigatur tormentis, quibus redimat æternos ignes, utique gratiam facit, inſignem, ingentem gratiam: verum quotusquisque ex ægris tanta gratia, uti oportet, utitur? Occupat hominem inſolitus languor, ſpernitur: ſuccedit dolor capitis, nauſea ſtomachi, ardor viſcerum: non timetur. Creſcit ex mora malum: vocatur Medicus, de remedio conſultatur. Pharmacis nihil proficientibus, deficiunt vires, flacceſcunt ſenſus, caro concidit, gelaſcit ſanguis, areſcit vitalis humor, difficilis anhelitus meat: & adhuc nemo denuntiat periculum: nulla fit mentio pœnitentiæ. Tunc denique, cum quadrupedante ſonitu accelerat mors, & proxime equus pallidus ad fores hinniens pulſat janu-

januam, exoritur tumultus intus, inclamatur Sacerdos, festinat ille, reperit vix spirantem, absolvit sub conditione: sic moritur miser! *Superi! quam repente! quis putasset?* ingeminant circumstantes, & *requiescat in pace!* ajunt: abeunt. Age, quid prosit talibus *gratia lentæ mortis? Eus.* Profecto ego sic mori nollem. *Syn.* Igitur velle debes, ut, cum cœperis ægrotare, de periculo admonearis libere, atque celeriter: admonitus vero sine mora serio negotium salutis cures. Ut velis constanter, duo argumenta efficient. Attende mihi sanus, ut scias, quid faciendum sit ægro. Audies, stultissime agere, quisquis, cum gravius æger est, procrastinat pœnitentiam. Hæc enim HOMINIS MORIDUNDI procrastinatio corpori *sæpe noxia*, animæ *semper summe periculosa* est. *Eus.* Graviter perorabis; audio, considemus.

§. III.

Exercitium Intellectus.

Synesius. MOnent me de confessione: ergo moriendum est! Hæc est ineptissima multorum ægrorum, dicam, an insanorum argumentatio: sapientius sic inferam: *Nihil audire vis de pœnitentia, ergo morieris!* testem sententiæ magnum Basilium habeo, cujus hæc assertio est: *Morbi sæpe peccatorum flagella sunt, quibus nihil aliud agitur, nisi ut vitam in melius commutemus,* quod cum per pœnitentiam fiat, patet, stultum esse timorem, quo quis aversatur confessionem, ne moriatur, quando DEus hoc solo fine sæpius immittit morbum, ut confessionem a te obtineat: *Nihil aliud agitur.* Est petulans juvenis, qui *pullum onagri se liberum natum putat*, Job. 11. vagatur sine fræno per omnem licentiam, & exultat in rebus pessimis, abiens in regionem longinquam, atque omnem substantiam prodigens vivendo luxuriose: Est vir nobilis, qui *ambulat in mirabilibus super se*, Psalm. 130. & in ipsum cœlum ponit os suum, thus & victimas; & li-

& libamina, & aliquid ſupra hominem inſtar idoli affectans: Eſt Judex, *qui nec DEum, nec homines reveretur*, Luc. 18. ſibi rex ſuus, & ſua lex, acceptor perſonarum, prædo, latro, ſanguiſuga: quid fit? *Euſ.* Scilicet Miſerator DEus tradit hominem in manus Medici, ut modeſtiam doceatur: ſæpe hoc vidi. *Syn.* Sic eſt: ſed Medicus, quanquam agat omnia, nihil agit. Non agnoſcitur morbi ſpecies, non occurrit conſilium aptum, nullus labor effectum habet: ab ipſis pharmacis malum alitur, nempe quia pœnitentiam DEus poſtulat: *nihil aliud agitur.* Maſſa febrilis, & materia peccans peccatum eſt, quod tamdiu gravat animam: nulli pulveres, nullæ potiones, nullæ apothecæ proſunt: imo nec preces adeo, nec eleemoſynæ, nec Sacrificia, nec promiſſa quævis ac vota: virus peccati evomendum eſt in aures Sacerdotis: *nihil aliud agitur.* Atque hanc Baſilii doctrinam ipſa veritas exemplis firmavit. Recordare, quod legimus Luc. 17. de viris leproſis: nonne priusquam mundavit eos, juſſit *ire, & oſtendere ſe Sacerdotibus*, ut doceret, ſanitatis principium ab Exercitio pœnitentiæ ſperandum eſſe? & Luc. 5. cum paralyticum ſanare vellet, nunquid, antequam extendit manum, dixit: *Homo, remittuntur tibi peccata!* nimirum ut prudens Medicus malum a radicibus tolleret? Contra infelix Aſa, cum ex dolore pedum vehementiſſimo decumberet, mori debuit: cauſam Scriptura tradit 2. Paral. 16. quia *nec in infirmitate ſua quæſivit Dominum, ſed magis in Medicorum arte confiſus eſt.* Nota ſententiæ emphaſin: *nec in infirmitate ſua quæſivit Dominum*, ut intelligamus, hoc fine infirmitatibus premi nos, ut adigamur ad converſionem: *nihil aliud agitur!* flagellat filium Pater, ut ſupplicem habeat: hoc agitur, & ceſſat flagellatio, cum deprecatio incipit. Quid? non demonſtravi abunde ſatis, quam ſæpe noxia corpori procraſtinatio pœnitentiæ ſit in ægroto? *Euſ* Convictus ſum, & damno ſtultitiam communem hominum, quibus in cura corporis ultima cura pœnitentiæ eſt. *Syn.* Merito damnas,

nas, quam præter fidem, quod oſtendi, etiam Ratio damnat: ſolatium enim, quod affert animæ pœnitentia, etiam redundat in corpus, ut dolores facilius, prope dixiſſem, jucunde feras. Ah! Euſebi, *qui medice vivit, miſere vivit!* Quam grave eſt faſtidium noctium, quas inſomnes agimus! quam amara nauſea a medicinis! quam triſtis neceſſitas perpetuo decumbendi! quam multiplex afflictio ab ipſo morbo: ut fileam innumeras moleſtias, quæ ſæpe accedunt ab inſcitia medentium, a ſegnitie inſervientium, a duritie amicorum, ab importunis officiis inviſentium, ab uxore, a liberis, a famulis: atque hæc tam atrocia, tamque multiplicia mala homo obnoxius peccato gravi, haud ſecus, ac ſi jam damnatus ad inferos inter frementes diabolos gemeret, patitur ſine fructu, ſine merito, ſine ſolatio, quia ſine pœnitentia: age! num incrementum capere miſeria poteſt? *Euſ.* Miror, manifeſtam adeo veritatem a ſanis non cogitari! *Syn.* Luent ægri, eritque dilatæ pœnitentiæ triſtis effectus melancholia, tenebræ, curæ, impatientia, puſillanimitas, furor, deſperatio. *Euſ.* Horrorem movent vel ipſa nomina tot furiarum. *Syn.* Concludes facile, has inter turbas animi quam male diſpoſitum corpus ſit, ut medicamenta vim exerant malo pellendo parem. Itaque ego illorum imprudentiam execror, qui arti ſuæ omnia tribuentes, id unum ſollicite cavent, ne ex periculi denuntiatione conterritus æger virtuti medicæ ſuccorum, ac pilularum obſtaculum ponat, quaſi *ſolus timor* turbaret humores, & non triſtitia, non horror, non tædium, non ira, non reliquæ peſtes animi, quas latens peccatum parit. Sapientius *ægri vitæ*, & *ſuæ famæ* conſulit, qui periculo non diſſimulato, hortatur ad pœnitentiam: Pœnitentia benedictionem impetrat conatibus Medici, & per animi ſolatia ad felicem remediorum uſum diſponit corpus ægroti. *Euſ.* Ego vero ipſos ægros arguo adeo ſæpe delicatos, ut citra deliquium nomen mortis audire non poſſint. *Syn.* Eſt modus in rebus, & inter-

tereſt, quis, quando, quibus verbis periculumdenuntiet. *Euſ.* Verum ne multis cæremoniis opus ſit, o quam ſibi bene conſulerent ægri, ſi facerent, quod glorioſiſſimæ memoriæ Chriſtianiſſimus Heros (*) fecit, cujus generoſam mortem nuperrime obitam usque hodie amare plangimus. Moneant ipſi Medicos, ne quid diſſimulent: quærant ex domeſticis: profiteantur palam, vitæ ac mortis Domino libenter inclinare ſe caput, nec invitos diſcedere a theatro hujus vitæ, atque perſonam ponere, cum juſſerit Choragus Deus. Ita diſpoſitis nemo occultabit veritatem: & audietur ſine gravi motu Propheta modeſte inclamans: *Diſpone domui tuæ, quia morieris*, Iſ. 38. *Syn.* Optime ſentis: & ſentient ægri tecum, ſi expenderint ſani, quam male ſanus ſit timor, quo multi ſe angunt, quaſi maturantibus pœnitentiam celerior mors immineat. Ah! non pœnitentia, ſed peccatum, peccatum *ſtimulus mortis* eſt: peccatum tollite, & reviviſcet fortaſſe HOMO MORIBUNDUS, certo certius moriturus, ſi diutius procraſtinetis! igitur quam chara vobis vita, tam chara ſit ægris celeris pœnitentia. *Euſ.* Ferventer exclamas, Syneſi. Sed erunt, qui reclament, per experimenta conſtare, etiam mature confeſſis mortem non parcere: quid reſpondebis? *Syn.* Jam reſponſum eſt: *Statutum eſt hominibus ſemel mori!* ab hoc ſtatuto, qui mature pœnitentiam agunt, num dixi, exceptos eſſe? ſæpe *differri* executionem ſtatuti, quando pœnitentia ab ægro non differtur, hoc dixi: hoc Fides, & Ratio probant: & ſequitur, quod falſa ſit perſuaſio exiſtimantium, mortem ex confeſſionis feſtinatione accerſiri: vera opinio, procraſtinationem etiam non raro *nocere corporibus.* Sed ferenda ſtultitia foret, ſi his limitibus contineretur: effunditur velut rapidus torrens in extremam temeritatem, quæ ipſam animam in ſummum diſcrimen abripit. Aſſurge jam animo, Euſebi, & mecum obſtupeſce ſceleratam audaciam, iraſcere fle!

(*) Auguſtiſſimus Imperator CAROLUS VII.

De hominibus ago, quibus ſi pœnitentiam ſuadeas, dum ſani ſunt, reſpondent: *Confitebor, dum ægrotabo:* ſi urgeas poſtea ægrotantes, dicunt: *Faciam, ſi convaluero. Euſ.* Et quid erit illudere DEO, ſi hoc non eſt? *Syn.* Illudant! Dominus quoque irridebit eos, & ſubſannabit, cum evenerit, quod prædixit: *In peccato veſtro moriemini!* Jo. 8. Tu, quæ dicam, percipe diligenter. *Euſ.* Attentum habes. *Syn.* Senſim detegam periculi abyſſum, cui, temere appropinquant lenti pœnitentes. Lenta mors eſt gratia, quam peccator DIVINÆ PATIENTIÆ debet. *Euſ.* Intellexi. *Syn.* Hac gratia uti negligit, qui gravi morbo correptus adhuc procraſtinat pœnitentiam, donec conclamatum de vita ſit: mereturne, ut ſanitatem recuperet? *Euſ.* De cujus abuſu neque, cum erepta eſt, doluit? *Syn.* At dignum ſcilicet gratia bonæ mortis ſe fecit? *Euſ.* Qui ſub ipſis Patris caſtigantis verberibus de petenda venia non cogitavit? *Syn.* Quid inferam? *Euſ.* Obvia illatio eſt: *in peccato ſuo morietur!* O grave malum: *mors cum peccato!* mors ſolitaria finis malorum eſt, imo bonorum æternorum principium: optemus! amemus hanc mortem! ſed *mors in peccato* finis eſt omnis boni, initium omnis mali! o malum atrox! immane! horridem! & tanti mali *periculum proximum* ultro lentus pœnitens ſubit? *Syn.* Subit: nam in pœnam audaciæ ſolet DEus mortem lentam mutare ſubito in repentinam. *Euſ.* Syneſi, quid dicas, num attendiſti? mors repentina a vi, vel caſu venit: nobis de illis ſermo eſt, quos morbus perimit. *Syn.* Ego repentinam appello, *per quam repente homo ineptus redditur ad pœnitentiam:* atque hoc genus mortis quam frequens eſt, tam ajo, propriam pœnam eſſe procraſtinantium. Explico veritatem horrore plenam: adverte animum. Primum: gratia pœnitentiæ finalis non conſiſtit in impulſu voluntatis, ſæpe in pia deſideria erumpentis: *Moriatur anima mea morte juſtorum!* Num. 23. ſed ex innumeris circumſtantiis per Divinæ Providentiæ legem componitur,

nitur, & quidem ex talibus circumſtantiis, quæ ut adſint, vel abſint, non eſt liberi arbitrii, efficere, ſed ſolius Miſericordiæ DEI: ſi vel una deſit, periit ſpes bonæ mortis. *Euſ.* Myſterium loqueris: enumera tales. *Syn.* Continuo audies. Jam duobus verbis omnes complector, ſi dico, eſſe alias, a quibus pendet, *ut velis*, & alias, a quibus habeas, *ut poſſis* agere pœnitentiam, cujus proinde *omiſſio* in vitæ termino ſæpe *nova culpa* erit, ſemper *juſta pœna*. *Euſ.* O cælum! quem non exterreat hæc doctrina! *Syn.* Pergamus. Sunt, qui vel fidem de vita futura abjecerunt, vel in ſcelerum conſuetudine ſic obduruerunt, ut omni ſpe veniæ ſe ultro exuerint: atque hæc monſtra hominum miratur nemo, ſi nulla pœnitentiæ *voluntate* concepta, execrabilem animam inter horridas blasphemias deſperabundi ejiciant. Sed de his non loquor, quoniam portenta ſunt, non exempla: de aliis loquor, qui annoſo odio erga proximum inflammati, vindictæ deſideria in ipſo æternitatis veſtibulo adhuc alunt: de aliis, qui poſtquam per injuſte parta, & illata imbecillioribus damna graviſſima, opes ac fortunas ſibi, ſuisque poſteris cumularunt, etiam quando deſerenda ſunt omnia, imperare ſibi non poſſunt, ut reſtitutionem imperent, ſine qua ſalus ſperari nequit: de aliis, qui turpi vitio per annos illigati, poſtquam tempus, opes, vires, talenta, ſanitatem, famam, conſcientiam immolarunt obſcœnæ cupiditati, inferre ſibi vim heroicam, per quam probroſa vincula rumpenda ſunt, nunquam didicerunt: de aliis, quos quam nunquam puduit peccare, tam ſemper puduit confiteri: de talibus interrogo te, quid ſperes? an putes, ita diſpoſitos eſſe, ut, quod tota vita noluerunt, *repente velint* morientes? *Euſ.* Capio momentum graviſſimæ difficultatis: & has, credo, intelle-xiſti circumſtantias, a quibus pœnitentiæ *voluntas* impeditur. *Syn.* Has utique, qui montes horrendi ſunt, quos niſi *ſub initium morbi* æger ſuperaverit, *morti proximus* expaveſcet ad conſpectum, ejulabit ad conatum, deſperabit in labore. *Euſ.* Totis

artubus contremiſco *ad periculum* miſerorum! Ligati ſunt non ferro alieno, ſed ſua ferrea voluntate, cui flectendæ, præter miraculum, alia vis nulla ſufficiet. *Syn.* Plus dicam: prodigioſam etiam ſi DEus offerret gratiam, niſi æger utatur *ſtatim*, demum non *voluntas* quidem, ſed *facultas* deerit, qua poſſit uti. Equidem funeſti caſus, violenta cædes, repentina apoplexia rarius ſternunt hominem, ideoque uti plus tumultus, ita plus terroris ſecum habent, cum narrantur: ſed nunquid aliæ multæ cauſæ ſunt, quæ minus feriunt, & æque nocent? Quid eſt in febri calida phreneſi communius? ægri perpetuo delirantes nonne quotidie occurrunt? Lethargus quam vulgare eſt malum? quid? quod vel ſola inſomnia, ſola virium debilitas, ſoli dolores morbo acuto proprii ſufficiant ſæpe, ut rationis uſus ſalutaris homini adimatur? *Euſ.* Ceſſa, obſecro! periculum moribundi hominis tam luculente exhibes, ut animus præ horrore deficiat. *Syn.* Atqui nondum dixi omnia. Pone, rationis uſum nunquam ægro deeſſe: nunquid lentum pœnitentem ipſa periculi *ignorantia* perdet, & *ſpes vana* vitæ longioris, quam falſa Medici conjectura, ſtulta famulantis reverentia, cœcus uxoris amor per crudelem diſſimulationem nutrivit? Quid dico? Pone in tempore de periculo moneri ægrum: conturbatur, ingemit, ſaluti metuit: exſuſcitatur fides, terret oberrans oculis irati Numinis imago atrox: implorantur circumſtantes: *Miſeremini mei, ſaltem vos amici, miſeremini animæ periclitantis!* miſerentur, feſtinant, vocatur Sacerdos: at ille non eſt domi! aut ſi eſt, venit tardius, quam ut poſſit eſſe utilis moribundo! aut ſi adeſt tempeſtive, forte non eſt is, qui juvare abeuntem animam ſciat: excitare ad pœnitentiam deberet, abſterrebit potius, impediet, perturbabit! Cur? quia hæc eſt juſta Divinæ ultionis animadverſio, ut, qui pœnitentiam agere *noluerunt*, cum poſſent, *non poſſint*, cum vellent!

§. V.

§. IV.

Exercitium voluntatis.

Euſebius! O Altitudo! o abyſſus judiciorum DEI! quis eſt ſenſus hominis nihil ſibi a vobis metuentis? *lenta mors* quam magnum bonum eſt, ſi bene uti noverimus! *moram facit ſponſus!* dormiant, per me licet, dormiant per hanc moram virgines prudentes, quæ ſibi proſpexerunt de oleo, & paratæ erant; at quæ non paratæ erant, debebant utique uti mora, & ſe parare! dormire *non paratas* usque in mediam noctem, donec clamor factus eſt: *Ecce ſponſus venit!* fatuitas fuit indigna venia: ab hac fatuitate libera me Domine! Syneſi, adhuc hodie tibi obſequor, & quoniam neminem etiam nullius gravis noxæ ſibi conſcium oportet ex hac vita diſcedere *ſine pœnitentia*, conteſtor palam, & adjuro per animam meam omnes, qui aſſiſtent ægrotanti, ne quis vana ſpe vitæ lactet decumbentem, neve extimeſcat denuntiare periculum! *Syn.* Corpori & animæ melius conſuletur. *Euſ.* Idem beneficium ego aliis præſtabo: prohibeat benignum cœlum, ne quis per meam adulationem deceptus, ſine Sacramentis moriatur! *Syn.* Charitas poſtulat: & væ negligenti officium charitatis in tanti momenti re! *Euſ.* O Chriſte, quales Chriſtiani ſumus! pudet, admonitione opus eſſe, imo multis hortatibus, ut, qui deberemus vitam omnem vivere uni tibi, ſaltem in amplexu tuo velimus mori! ah! ſcelus eſt, quod *ſani* converſionem cordis ad te differamus de die in diem: & quod MORIBUNDI adhuc tricemur, adhuc refugiamus, adhuc de pœnitentia monentibus reſpondeamus languidi corvi: cras! cras! hanc ſtultitiam, hanc temeritatem qui videt, & non obſtupeſcit, lignum eſt: qui obſtupeſcit, nec execratur, Syneſi, quo nomine hominem compellabo? inſanum dicam? *Syn.* Utinam inſaniret! inſania ſcelus excuſaret. *Euſ.* Infidelem? *Syn.*

Etiam

Etiam damnat Ratio. *Euſ.* Barbarum? *Syn.* Neminem in tam gravem petulantiam barbaries abripit, ſed effrænis conſuetudo, belluina libido, diabolica obſtinatio. *Euſ.* Sic eſt: hæ voces explicant immanem impudentiam hominis de vita graviter periclitantis, & tamen deliberantis, hodiene, an cras animum convertere ad DEum debeat! *Syn.* Deliberantis, ais? dic decernentis: *Cras confitebor, hodie non! Euſ.* Aures, aures meæ, non obſurduiſtis ad tam abſurdam ſententiam! o ſcelerata deliberatio! ſceleratius decretum! ſceleratiſſima procraſtinatio! Heu! aderit (ſiquidem gratia mortis lentæ futura eſt mihi) aderit aliquando dies, quo me opprimet morbus cum mortis periculo. Illa dies ſi me reperiet fortaſſe reum peccati gravis, egone pœnitentiæ conſilium rejiciam in diem aliam? abſit tam gravis protervia! atque ut abſit longius, fixum eſt animo hoc propoſitum: *etiam cum ſanus ſum, nunquam vel per noctem unam dormiam, conſcius peccati lethalis mihi:* Sic me JEſus adjuvet, & hæc ſancta, quam ſtringo, crux! *Syn.* Places; Euſebi: ex conſideratione HOMINIS MORIBUNDI didiciſti *bene mori:* ſurge jam: eundem extra cubile eſt, & conſiderandus HOMO MORTUUS, ut fructus ſit major, & diſcas etiam *bene vivere. Euſ.* Docilem diſcipulum habes: quo ducis, ſequor.

CHORUS.

Oſtenditur ex *Luc. cap.* 12. Mortis improviſæ periculum.

Genius Mundi. Viator. Mors.

Viator. DImitte me: ſatis eſt! tandem ex diverticulo
(Jam enim adveſperaſcit) *
Redeundum eſt in viam curriculo.

Imo

* Exhibetur ſilva cum diverſorio.

Digitized by Google

Gen. M. Imo, cras ibis: hodie juvat quieſcere,
Et ex aſpero nimis itinere vires reficere.
Viator. Fateor, feſſus ſum, & totus langueo.
Nihilominus neceſſe eſt pergere:
Nam tu hoc ſcito: hæc mea peregrinatio
Eſt veluti navigatio, quæ fit adverſo fluvio:
Non progredi, eſt regredi.

Aria.

Ex viribus totis tumentem
Nitendum eſt contra torrentem:
Non vacat vacare,
Vix ceſſo ſudare,
In mare jam abripit me,
In mare, quod heu! ingenti
Furore exaſperant venti:
Væ levi phaſelo
A fluctuum bello,
Cui *mora* objiciet te!

Gen. M. Quidquid ſit de hac tua Philoſophia,
Nox unica non te adeo removebit a patria,
Ut non poſt vires redditas
Facile moram compenſes currendo alacrius
Per tuæ ſalutis ſemitas.
Ecce ſtravi lectulum, quieſce paululum!
Viator. Fortiter urges: ſed eheu!
Quis mihi promiſit craſtinum?
Perditus ſum, ſi me occupet mors,
Priusquam venero ad viæ meæ terminum.
Gen. M. Quid audio, num vigilans ſomnias?
Quid de morte in flore ætatis cogitas? *

* Auditur vox cuculi.

Digitized by Google

At en! opportune infert ſe Cuculūs:
Attende: Divina eſt avis: augurium capimus.
Eja! ſexies jam tibi accinuit!
Et pergit.... jam duodecim numero!....
Jam omnino viginti!....

Viator. Ceſſavit! avolavit!

Gen. M. Vive felix: gratulor: nam viginti integri
Vitæ anni ſunt reliqui.

Viator. Si ita eſt, ſecure hic licet quieſcere.
Quin totos decem & octo annos
Poſſum impune a via divertere,
Et in deliciis agere.

Gen. M. Haud dubie, quia duo anni ultimi
Abunde ſufficient, ut in viam redeas,
Et iter reliquum rite conficias.

Viator. Perſuaſiſti. Abi moleſta penula!
Veni placide Morphee,
Feſſum dulci quiete corpuſculum refice.

Gen. M. Et vos læto carmine ſuavia ſomnia
Provocate aviculæ. *

A R I A.

1.

Dormi! dormi!
Nam licet dormire.
De animæ curis,
De rebus futuris
Metum & anxiam
Mentis triſtitiam
Jube in ultimam
Thulen abire.

2. Dor-

* fit cantus avium.

2.

Dormi! dormi!
Nam dormis ſecure.
Ex Cuculi ore
Et ſæculi more
Multas poſt hyemes
De te ſi cogites,
Ages ſalutis res
Satis mature.

Gen. M. Sed, cur aviculæ ſilent ſubito!
Heu! bubonem audio.....
Carmen ferale! omen fatale!
Homo infeliciſſime!
Cuculus decepit te: ego fugio!.....
Mors. Silentium! funeſtum jubeor dare ſpectaculum,
Et *ſicut fur de nocte*, Apoc. 16.
Ingredi iſtud cubiculum.
Hic, homo temerarie, invenio te!
Sic, REUS PECCATI, audes ſine cura dormire!
Periiſti! nec enim evigilabis, niſi in inferis.....
Quid muſſitas? ſomnias, miſer, ſomnias.

DUETTO.

Viator in ſomnis.

Anima,
O felix anima!
Frumento turget horreum:
Quid curas *cœli* bona?
Spes hæc eſt ſomniantium:
Tu ama *terræ* dona!

Digitized by Google

Mors.

Anima,
Infelix anima!
Quem dormis ſomnum peſſimum,
Quam multi dormiverunt!
Quas jactas opes ſegetum:
Poſt horam *cujus erunt?*

Viat. Sunt mea, mea horrea! *Mors.* Quam diu? &, quid poſtea?
Quieſce anima? Dic! dic: quid poſtea?
Fruere! Loquere!

2.

Viator. Poſtea!... poſtea!...
Poſt luſtra nempe plurima
Mature Futura curabo,
Peccata piabo,
Cœlumque placabo,
Et recta ad aſtra volabo!
Mors. O ſpes ſtultiſſima!
Viator. Quieſce anima!
Fruere!
Mors. Finis eſt: morere! *

Mors. Habet! ad inferos abiit! ....
Ibi ſpem ſtultiſſimam, quæ ipſum damnavit,
Æternum damnabit.

A R I A.

1.

Stupenda ſane res
Poſt tot Divina Monita,
Poſt tot exempla tragica,
Adhuc, cum blanditur,
Libenter auditur

* Mors telo tranfigit dormientem.

Et pronam fidem reperit
Deceptrix *vitæ ſpes!*
Sic eſtis homines!
Stupenda res!

2.

Sic ergo noſtis me?
Neſcitis, quod non moneam!
Quod improviſa veniam?
Multos *caſu* ſterno:
Multis *vim* decerno:
Sub morbi levis ſpecie
Plerisque tego me:
Non vobis veſtra ſors?
Non nota mors?

PUNCTUM II.

Homo mortuus.

§. I.

Exercitium memoriæ.

Euſebius. SYneſi, ſic mori eſt miſere mori: dediſti ſpectaculum, quod me terruit. *Syn.* Evangelium dedit: & tu vidiſti, quam fallaces ſint ſpes humanæ de vita longa. *Euſ.* Vidi: heri in agro ſuo exultabat homo dives de pingui meſſe, & annos plurimos ſpondens ſibi, dicebat animæ ſuæ: *Habes multa bona! requieſce! comede! bibe! epulare!* hodie funus eſt, & quæ paravit, cujus erunt? o mutatio! *Syn.* Imo, ubi ipſe erit? *Euſ.* Facilior eſt iſta quæſtio: nempe corpus inferetur ſepulchro: anima abiit *in domum æternitatis ſuæ*, Eccl. 12.

ibi erit. *Syn.* Sic eſt: & juvat huic veritati te immorari. HOMO MORIBUNDUS excitavit vigilantiam, ne procraſtines pœnitentiam, cum imminet mortis periculum: HOMO MORTUUS docebit ſapientiam, ne talis vivas, qualis non velles mori. Propterea huc adduxi in iſtud nemus, ubi plura ſpectabis funera Evangelico ſimilia. *Euſ.* Horrida ſilva eſt! *Syn.* Imago mundi. *Euſ.* Quid vis, ut faciam? *Syn.* Perambula tacitus: ſerviet inſtar libri, in quo multa leges, quæ proſunt: ſed neque, cui ſapienter colloqueris, deerit, donec redeam. *Euſ.* Vis, ut eremum incolam? *Syn.* Ad horam: unde te occupes, oculi dabunt, vel ſine Syneſio. Circumſpice! *Euſ.* Neſcio, quis repente terror palpitans pectus obruat! ubi ſum? & quid ſibi vult hoc Syneſii conſilium? triſtis ſolitudo ſollicitum reddit. (*) Quid lego? *Anno ſupra milleſimum ſeptingenteſimum vigeſimo hac tranſiens Iſidorus de Liliis nobilis Venetus in latrones incidit, & una cum famulo impie trucidatus fuit; requieſcat in pace!* dolenda mors!... hic alium lego: *Cum audacius, quam prudentius vadum torrentis pertentat, aquarum vorticibus abreptus interiit: requieſcat in pace!* ſæpe infelix temeritas eſt..... Hunc novi! meus hic eſt Adalbertus amicorum amiciſſimus! Ah! memini: furentis equi tergo excuſſus, & per vepres, ac ſaxa diu raptatus hic expiravit: *Requieſcat in pace!* acerba mors fuit... Et plura video monumenta ſimilium caſuum: hic aliquem ſocius, cum venarentur, aberrante glande pro fera ſtravit! hic alium vulnere exaſperatus aper percuſſit, & mortuus eſt! Superi! quot ſubitæ mortis genera ſe mihi exhibent! quot annos vitæ non quivis horum promiſerit ſibi: & ecce! in ictu oculi finis fuit!.. ſuccurrite Cœlites, quis hic occurrit?

§. II.

(*) Ubique ſe exhibent monumenta funerum.

Digitized by Google

§. II.

Exercitium Intellectus.

Emiſſarius mortis. CUr fugis homo? bonus, an malus es? *bonus* mori non metuit, *malus* meretur. *Euſeb.* O DEus! latro occupat! quo me abſcondam? *Emiſſ.* Siſte fugam, ſtolide: fugiendo non effugies mortem. *Euſ.* Moriendum, ais? horrenda denuntiatio! *Emiſſ.* Ignave! num ignoras, quod ſis mortalis? an novum ego nuntium fero, & minas novas? *Statutum eſſe hominibus ſemel mori*, neſciſti hactenus? *Euſ.* Scivi, ſed inducias, obſecro, inducias, ut animum comparem ad momentum, ex quo pendet æternitas. *Emiſſ.* Video te hominem *dubiæ ſortis* eſſe: novum ſcelus! nam qua protervia inducias ſperat contumax ſervus, quem præmonuit Dominus, & paratum eſſe juſſit: venturum ſe, qua hora non putaret? non graviſſimis verbis præcepit tibi, ut vigilares *præcinctis lumbis*, *cum ardente lucerna in manu?* ſic obedis? ſed lauda modo, homo incurie, lauda miſericordiam, & patientiam Numinis: *Nondum venit hora tua!* miſſus ſum, ut docerem, non ut occiderem: (*) en! ſchola ſe aperit: ingredere! *Euſ.* Heu! deficit animus in tam triſti ſpectaculo! *Emiſſ.* Non eſt periculum in hoc deliquio: fœtente balſamo ex hac calvaria revocabo ſpiritum fugientem..... vim habet pharmacum: jam redit color vultui, & membris vigor: plaudite! factus ſum Medicus ex latrone. Jam vales: ſurge, & propius hanc Bibliothecam inſpice. *Euſ.* Firmatus eſt animus ex horrore: docilem diſcipulum habes: quid velis, impera. *Emiſſ.* Lege! *Euſ.* Vacuas frontes omnes calvariæ exhibent. *Emiſſ.* Audi! *Euſ.* Muti Doctores ſunt. *Emiſſ.* Volve! *Euſ.* Offa confuſa creverunt in acervum, in quo nullus eſt ordo. *Emiſſ.* Et hæc confuſio, hoc ſilentium, hæc

(*) Exhibet ſe Cæmeterium.

hæc calvities niſi te doceant, quid ſit HOMO MORTUUS, homo es duri capitis, & nullius cerebri. Ecce! ſic ſævit mors! eruit oculos, aures abſcindit, truncat nares linguam extrahit, corpus excoriat, & ab ipſis carnibus usque ad oſſa denudat! *non legis* in calvis frontibus, quod ſcripſit Eccleſiaſtes c. 1. *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas!*.... Ecce! ſic mors triumphat! *Siluit terra in conſpectu ejus*, 1. Mach. 11. *& omnis iniquitas oppilavit os ſuum*, Pſal. 106. obmutuit jactantia ſanguinis, excuſſi ſunt dentes garrulitati adulantium, & qui ſpiritu oris ſui commovebant orbem terrarum, tacent: in exiguum ſcrobem omnis pompa, omnis Majeſtas concidit! *non audis* in hoc ſilentio, quod Iſaias clamat c. 40. *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quaſi flos agri!*.... Ecce! ſic regnat mors, commiſcet ima ſummis, & Sceptra ligonibus æquat: omnes omnibus rebus exſpoliat: una eſt funerei imperii regula: *Omnes æquales ſunto! non diſcis* in hac confuſione, quod Pſalmiſta monet, Pſal. 61. *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere!*.... Age, quid ſentis de hac doctrina! *Euſ.* *O mors, bonum eſt judicium tuum!* Eccl. 41. corrigis *errores omnes*, quibus noſtrum pervertitur. *Emiſſ.* Video te doctrinæ capacem eſſe, atque celeriter penetraſſe in adyta veritatis, quam plerique alii inacceſſibilem putant. *Euſ.* Ah! accederent ad hanc ſcholam omnes, celeriter omnes proficerent. *Emiſſ.* Examen probabit te. Dic: nunquid hactenus, quidquid contradiceret fides, & Evangelium, putaſti, magnam eſſe tuæ felicitatis partem poſitam in affluentia opum? nunquid jacebas in mœrore, cum pauca, gratulabaris tibi, cum multa ſuppeterent? nunquid, quos divites, eos beatos, quos pauperes eosdem eſſe miſeros exiſtimabas? *Euſ.* Erratum eſt! & hæc *falſa opinio* excitavit tot impias cupiditates, implevit cor avaritiæ ſordibus, obduravit aures ad clamores creditorum, docuit artes emungendi ſubjectos, irritavit animum ad fraudes, ad perfidiam, ad violentias, ad perjuria, ad uſuras, ad injurias: erra-

tum

tum eſt! aurum, quod mihi cumulo, mors mihi auferet, & alii rapient: ſtultitia eſt: magni æſtimare, quod perit. *Emiſſ.* Hic ſapiens ſenſus eſt: ex hoc moderaberis *concupiſcentiam oculorum, & habens alimenta, atque quibus tegaris, his contentus eris*, 1. Tim. 6. Sed perge: non huc usque grandes tituli, pompa veſtium, ſervorum turba in amoribus fuit? non *ingrediebaris pompatice*, Amos 6. & clientum caterva circumdatus dicebas *te eſſe aliquem magnum*, Act. 8. in eo ponens punctum honoris tui, quod minores te deſpiceres, premeres, conculcares? majoribus autem invideres, detraheres, inſidiareris? *Euſ.* Erratum eſt: de faſtigio, in quod me ambitio extulit, mors præcipitat, & *calcabit ſuper me quaſi Rex, interitus*, Job. 18. ſtultitia eſt, ambire, quod perit. *Emiſſ.* Optima ſententia: ſic coercebis *ſuperbiam vitæ* intra limites, quos Dominus fixit, Luc. 22. *Qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.* Verum inſuper de vitæ humanæ voluptatibus quæ tibi exiſtimatio fuit? non in his momentum tuæ beatitudinis ſtatuiſti? quid temperantia? quid caſtitas? quid honeſtas loquuntur? amor libertatis, & otii, contemptus legum, & legislatoris, cupido latendi, & officii neglectio quid teſtantur? *Euſ.* Erratum eſt! heu! extrema gaudii repente luctus occupat: *Vertetur in luctum cythara mea, & organum in vocem flentium*, Job. 30. Stultitia eſt, amare felicitatem, quæ perit. *Emiſſ.* Recte judicas: & hoc judicium comprimet *concupiſcentiam carnis:* erit *ſub te appetitus ejus, & tu dominaberis illius*, Gen. 4. Hic ad iſtos pulveres, o mare furioſ m humani cordis, *hic confringes tumentes fluctus tuos*, Job. 38. atque ad leges Chriſtianæ modeſtiæ te compones, hic, ubi ſe oculis hominis vivi objicit HOMO MORTUUS. *Euſ.* Ah! HOMO MORTUUS, *ubi, quæſo, eſt?* Job. 10. in pugilum pulveris *cadaver* concidit, cui *anima* tot annis ſervivit, anima ſpiritus cœlo natus! anima Divinæ naturæ conſors! anima capax æternæ felicitatis! hæc anima, poſtquam corpus deſeruit, *ubi, quæſo, eſt?*

Emiſſ. Abiit *in domum æternitatis ſuæ. Euſ.* Ah! redeat una ſaltem ex illis, quæ has calvarias animarunt, redeat, & narret mihi, quæ ſit vitæ ratio inter Manes: quid ament, quid oderint, de quo gaudeant, vel triſtentur, quid optent, aut horreant: unde ex præteritis ſolatium, unde luctum capiant, quid deteſtentur, quid probent. *Emiſſ.* Quanquam qui de rebus vitæ futuræ loquenti Moyſi, & Prophetis non credunt, *neque ſi aliquis ex mortuis reſurrexerit, credent*, Luc. 16. tamen ſatisfiet voto, quod facis. Eja! *oſſa arida audite vocem Domini! Hæc dicit Dominus: Ego intromittam in vos ſpiritum, & vivetis! Euſ.* Superi! *factus eſt ſonitus, & ecce commotio! Emiſſ.* Jam *acceſſerunt oſſa ad oſſa unumquodque ad juncturam ſuam*, Ezech. 37. Surgit, qui erat mortuus: veni, & vide, & audi! (*Sceleton animatum lamentatur* ex lib. Sap. c. 5.)

Heu! erravimus a via veritatis!... laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis: & ambulavimus vias difficiles: viam autem Domini ignoravimus?...

Heu! Quid nobis profuit ſuperbia, & divitiarum jactantia quid contulit nobis?... tranſierunt omnia illa tanquam umbra: nos autem in malignitate noſtra conſumpti ſumus!...

Heu! Nos inſenſati, vitam Sanctorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore!... Ecce, jam computati ſunt inter filios DEI!...

Heu! erravimus! erravimus!.... Juſtitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis!....

Emiſſ. Sufficit: recide in pulveres infelix Sceleton, donec noviſſima tuba revocet damnatum ſpiritum, & inutiles gemitus jubeat continuare æternum.

§. III.

§. III.

Exercitium voluntatis.

Euſebius. O Triſtis cantilena! in lapidem obrigui præ horrore! *Emiſſ.* Recipe Spiritum, & doctrinam, quam tradidit HOMO MORTUUS, ad praxin applica: Aridus terror, & ſteriles lacrymæ nihil proſunt. *Euſ.* Contemnere præſentia *hominis mortui* cadaver docuit: æſtimare futura *ab anima damnata* didici. Mutandum eſt *judicium* mihi, mutandi *affectus* omnes: ERRAVI! Inſenſate! attigit ſupremum apicem ſtultitiæ tua: potuiſti præſentia æternis præferre! *amore* boni temporanei, *timore* mali momentanei abreptus, & conturbatus potuiſti peccare graviter, hoc eſt, potuiſti ſciens, volens conjicere te in periculum malæ mortis: potuiſti exponere te horrendo diſcrimini, ne amitteres bona æterna, & æterna mala tibi accerſeres! o inſaniſſima inſania! quis enim mercator adeo deſipit, ut non urgente periculo ſua malit omnia in mare projicere, quam ſe, quanquam tabulam videret a longe, in qua, ſi aſſequi poſſet, ſpes eſſet enatandi in littus? Parce DEus Optime, Maxime, parce amentiæ hominis te, ac bona tua adeo modice æſtimantis! Tuæ patientiæ, o bonitas infinita, tuæ patientiæ debeo, quod nondum æternum ſim miſer. O ſancti Cœlites! pavet animus adhorrendam memoriam illius noctis, in qua auſus ſum reus peccati gravis ſine cura dormire! ſed quid de nocte dico? audite hoc beſtiæ, & ſilvæ, & rupes! audite, & obſtupeſcite temeritatem, qua nulla ſtultior cogitari poteſt. Non unam ſolum noctem, ſed hebdomadas, ſed menſes, ſed annos, bene conſcius mihi de crimine læſæ Divinæ Majeſtatis, incurius vixi, & minus anxius, quam ſi ligneum quendam Jovem armatum picto fulmine offendiſſem! vixi, riſi, jocatus ſum, luſi, ſaltavi, quaſi mea nihil intereſſet, amicum te mihi, o DEus mi, an inimicum haberem!

berem! Eheu! hiabat interea ſub meis pedibus vorago ſtygia: crepitabat audaciæ vindex rogus: expediti carnifices ſtabant, expectantes tuæ juſtitiæ nutum, quo præcipitandi me licentiam dares: ego vero ſupra abyſſum igneam tanquam ex filo ſuſpentus, ſuſtinente me Miſericordia tua, pendebam incurius! Pro! ſi dimiſiſſes! ſi repentina morte abreptus eſſem! ſi correptus morbo incidiſſem in amentiam! ſi demum quocunque caſu obiiſſem ſine pœnitentia, aut ſine vera: ubi eſſem? *Emiſſ.* Nempe in inferno habitares infelix? ibi urereris, ejulares, blasphemares adnumeratus miſerrimis illis creaturis, quæ DEum ſuum æternum amare non poterunt, & quas DEus æternum amare non volet. Huc, huc te *oblivio mortis* projeciſſet. *Euſ.* Memoria memor ero: remedium ſuggere. *Emiſſ* Suadeo, ut quotidie ad lectum, tanquam ad lethum eas. *Euſ.* Praxin doce. *Emiſſ.* Exerce ſtatim. Ecce! hoc ſepulchrum eſt, quod fodi tibi. *Euſ.* Scrobs quinque pedum! hem! anima mea, in has anguſtias redigentur ampla deſideria, & magnæ ſpes, quæ inflant te! *Emiſſ.* Sepulchri titulus ſcribetur in iſto lapide: ſed ſcriptura reliqua delebitur cito: ſolæ legentur diu hæ triſtes voculæ: JACET! VIXIT! FUIT! *Euſ.* O vanitas! *Emiſſ* Jam huc deſcende!..... decumbe!... in habitum morientis compone te!... claude oculos!... dic: *Requiem æternum dona mihi, Domine, & lux perpetua luceat mihi!* . . . Sic jam decerne vivere, ſicut vixiſſe obtabis, cum hic jacebis.

§. IV.

Colloquium.

Euſebius in tumulo. REquiem dona Domine, requiem *inquieto cordi*, & tot bellis obnoxio, quot affectibus indomitis! memoria mortis domet!... Requiem æternam dona *animæ!* huc aſpirat. Vale munde, deceptor munde! cum omnibus pompis vale! non me decipies ultra; fallacia, perſpicilia, per quæ intue-

Digitized by Google

tuebar te, & tua, memoria mortis fregit. Valete inanes tituli, vanæ opes, deliciæ diurnæ! æſtimare æternas memoria mortis docuit. *Finis venit, venit finis, jam nunc finis ſuper me!* vale caro mea! abibis in putredinem quidem: *Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes!* pulvis es, & in his ſepulchri tenebris *in pulverem reverteris!* ſed acquieſce Divino ſtatuto: veniet dies, cum redibis in diem novam, & lux perpetua lucebit tibi.

§. V.

Reflexio.

Syneſius. HAbeo, quod volebam: jam tempus eſt, ut revocem Euſebium meum *ab Extaſi*, in quam abripui. Euſebi! *Euſ* Domine, in manus tuas commendo ſpiritum meum, ah! ſpiritum, non victurum poſthac ſecundum carnem, ſed ſicut decet vivere moriturum! *Syn.* Et reſurrecturum. Euſebi! *Euſ.* Notam vocem audio. Cur me turbas Syneſi? nunquam ah! nunquam credidi, tam ſuave eſſe, meditari de morte. *Syn.* Gaudeo. At nunc quod meditatio docuit, oportet exequi. *Veni foras* mortue, & ſic vive, ſicut viveres, ſi vere mortuus, a morte reſurrexiſſes. Veni! reddo te tibi, & cubili tuo.* *Euſ.* Tuus ſum: quam ſcribis vitæ novæ regulam? *Syn.* Mortem lentam æque, ut repentinam time: ſic vives ſapienter. Cave, adulatores audias ſpe vitæ longæ te decipientes: iſti, quos vides, ſint Doctores tui *in rebus dubiis*, iſti conſiliarii *in anguſtiis*, iſti duces *in periculis*. *Euſ.* Audio. *O mors, bonum eſt judicium tuum!* ſic vivam poſthac, uti tu ſuaſeris. *Syn* Sic, ut nunquam dormire audeas reus lethalis criminis. *Euſ.* Sic, ut omni hora paratus ſim mori. *Syn.* Ita, ſic, ut non ſit opus inducias petere. *Euſ.* Sic demum, ut mori juvenis non timeam, ſenex gaudeam.

* Mutatur Theatrum.

MEDITATIO II.

Alterum Timoris Argumentum JUDICIUM.

ARGUMENTUM.

MOrtem ſequitur JUDICIUM alterum timoris argumentum, quia quam *certus proceſſus*, tam *incerta ſententia* eſt, cum damnentur non raro etiam, qui nihil mali conſcii ſibi eſſe videntur, qualis fuit *ſervus ille piger*, qui acceptum ab Hero *talentum defoderat*, propterea, quod *Matth.* 25. legimus, ejectus *in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & ſtridor dentium.* Judicet hinc quisque de ſe, quam metuenda ſint peccata *commiſſionis*, quando Judex DEus ſententia tam terribili *omiſſiones* condemnat. Hic Meditationis hujus ſcopus eſt.

Materia: Judicium poſt mortem.

Puncta duo: 1. Servi pigri citatio.
2. Condemnatio.

Fructus: Timor DEI Judicis.

Propoſitum: Fuga VITÆ OTIOSÆ, quippe multis peccatis obnoxiæ, propter horrorem moleſtiæ in executione officii, & uſu talentorum.

Chorus. Exhibet nimiæ ſecuritatis periculum, & remedium, ex contemplatione Domini *ſcrutaturi Jeruſalem in lucernis*, Sap. 1.

PER-

Digitized by Google

PERSONÆ.

Syneſius, ſive Intellectus.
Euſebius, ſive voluntas.
Dominus Evangelicus.
Hortulanus.
Servus piger.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præſentem.

Fides. Ratio.

Ratio. QUid agis Ratio? nam ſingulari ſtudio
Intentam precibus, præter morem, invenio.
Fides. Nempe, o Fides,
Terribile nuper dediſti ſpectaculum,
Divitem Evangelicum de futuris nihil anxium,
Et mox repente mortuum.
Ideo mali ſimilis terrore exanimis
Clamo ad Dominum:
Per mortem tuam, Domine,
A repentina morte libera me!

ARIA.

1.

Mori, Mori vox eſt dura,
Ad quam tota ſe natura
Concutit horrore:
Tamen Nutui Divino
Pronum lubens cor inclino:
Uno pro favore

Sup-

Supplex adſum, Factor meus,
Oro, ne me ſine, DEus,
Abripi repente:
Jube mori lente!

2.

Lenta mors eſt bona mors:
Nec, niſi ſtultus, perit
Telo quem præviſo ſors
Irata tandem ferit.
Rigido ſed temere
Audax coram Judice
Siſtis te repente:
Præſtat ire lente.

Fides. Non diſplicet oratio. Attamen ſi DEus te audiat,
Si lento morbo conficiat,
Dic, quæ tibi decreta eſt ad mortem præparatio:
Ratio. Matura, ſeria,
Quam utique excipiet Mors dulcis, & placida.
Fides. Laudo: ſed ſunt, qui poſt mortem facilem
Experiuntur difficillimum Judicem.
Ratio. Si vere pœnitens compareo ad Judicium,
Cur mihi Judicem non ſperem propitium?
Fides, Hæc tua eſt fiducia; Sanctorum fuit alia;
Reſpice! Inſpice!

T R I O.

Job, David. Paulus.
Quid faciam!
Job. Trepidus omnia
Vereor opera, *Job. 9.*
David. Tua quo Domine,
Ibo a facie! *Pſ. 130.*
Paulus. O terribilia
DEI Judicia! *Rom. 11.*

Job.

Digitized by Google

Job.	*David.*	*Paulus.*
Non aliter, ac *tumidi*	*In cœlum ſi aſcendero,*	*Nil mali ſibi conſcius*
Minaces *fluctus* pelagi	*Si mare transvolavero,*	In ſe quieſcit animus:
Si decumano impete	*Si mergo me in tartara,*	Et tremo tamen pavidus.
Viderem in me ruere:	Ubique horribilia	*Ne forte fiam reprobus:*
Sic palleo, ſic rigeo,	Se ingerunt ſpectacula:	Nam Domine, quam alia
O Deus mi, ſi cogito	Quo fugiam, ut fugiam	Sunt hominum, & alia
Tua Judicia!	Tua Judicia!	Tua Judicia!
Omnes tres:	Miſericordia!	Miſericordia!

Ratio. Heu novo me terres terrore!
Columnæ cœli contremiſcunt,
Et cedri Libani concutiuntur horrore judicii!
Intelligo: triſtiſſimi exhibitione ſpectaculi
Voluiſti docere,
Quam anxiam ego curam debeam
Non ſolum de bona morte,
Sed etiam de bona vita habere,
Quin tamen vel ſic DEum Judicem ceſſem timere.

Fides. Tangis punctum,
In quo hodierna ſe verſat Meditatio.
Diſce, quam dubium
Tuæ ſit conſcientiæ teſtimonium,
Niſi diu ante examinaveris ſollicite
AD DEI JUDICIUM.
Huc, huc applica tuæ vitæ dictamina:
Hinc, hinc rejice, vel approba.

Digitized by Google

A R I A.

1.

Eſt duplex conſcientia,
Eſt recta, eſt erronea:
Certo itinere
Ad portum utraque
Se putat navigare:
Sed illa ſtellam ducem
Ad littus ſequitur:
Hæc fatuam ad lucem
Latentibus
In cautibus
Alliſa mergitur:
Hoc punctum meditare.

2.

Qui navem prudens eligit,
Non quærit, utrum *picta* ſit:
Firmam deſiderat:
Acum examinat:
Conformat curſum Polo:
Tum premit elementum
Et remos expedit:
In vela vocat ventum:
Vi verberum
Vim fluctuum
Securus ſubigit:
Sic agi a te volo.

ME-

Digitized by Google

MEDITATIONIS II.
De Judicio.

PUNCTUM I.
Servi pigri Citatio.

§. I.

Præparatio animorum. *

Syneſius. HÆc hodiernæ Meditationis eſt area. *Euſ.* Materiæ terribili locum tam jucundum deſignas? *Syn.* Opportunus eſt ſcopo. Hortus *Eccleſiam Chriſti* refert: Hortulanus *gratiam fidei*, varii fructus *varia bona opera*, quæ fides, *ſi vivit*, profert: Arbor hæc ſterilis *ſervi pigri* imago eſt: cætera plana ſunt. Tu animum ex novo argumento *ad novum timorem* diſpone. Ingeminandi ſunt ictibus, ut clavus profunde figatur. *Euſ.* Promptum ad juſſa habes. Salubres motus excitavit timor Dei, *vitæ ac mortis arbitri:* Timor DEI *Judicis* ciebit ſimiles. Eja, irrue ſancte Timor! occupa memoriam, intellectum, & voluntatem! poſſide cor! oſſa concute! medullas penetra confige! *confige Domine timore tuo carnes meas*, Pſal. 118. ne *per temerariam ſecuritatem* provocem iram tuam, iram, quæ agnum mihi in ſævum leonem mutet! *Syn.* Preces auditas ſpera. Jam mentem parabolæ de talentis ſic applica, velut ſi videres oculis, & perſonarum actionibus intereſſes. *Euſ.* Facio.** *Syn.* En! prodit piger.

* Exhibetur hortus. ** Recedunt, & conſiderant a longe.

§. II.

Exercitium Memoriæ.

Servus piger. LÆta eſt Horti facies, dives vinea: probabis tuam Domino, cum redierit, induſtriam ſatis. *Hortulanus.* Imo probata eſt. Quid enim potui horto, *quid debui facere vineæ meæ, & non feci ei?* Iſ. 5. tamen! *Piger.* Ingemis? *Hort.* Non meam vicem doleo, ſed ſortem Herilis Filii, qui *formam ſervi* induens, labore aſſiduo hanc exercuit terram mecum, hoc uno fine, ut Regi Regum Patri ſuo delicias faceret. *Piger.* Vera memoras. Vidi adoleſcentem Regium *in laboribus a juventute ſua*, Pſ. 87. vidi intentum culturæ loci *in ſudore vultus*, Gen. 3. portantem *pondus diei, & æſtum*, Matth. 20. ſine gemitu, ſine tædio, invicta ſolertia: vidi: atque ſæpe miratus ſum, ſceptro natum, ultro, nullaque adigente neceſſitate ita ſterilibus ſe addixiſſe laboribus, velut, ſi aliunde, ex quo viveret, non haberet. *Hort.* Dicis, quod res eſt. Sciebat, ita placere Patri, ut obedientiæ exemplo Filius præiret ſervis, & continuo ſervum induit. Inde alius ei *cibus* non fuit, quam *facere voluntatem Patris*, Jo. 4. hoc uno alitur. *Euſ.* Exemplum nobile! *Syn.* Optandum, ut omnes traheret! *Hort.* Tamen, tanta dignatio non fuit perfecte felix. Ibi ad gelidum Boream eſt arbor poſita, quæ pro hortenſibus ſilveſtria poma tulit tam acerba, ut *dentes comedentium obſtupeſcant*, Ez. 18. *Syn.* Talis eſt genius hominum non humanorum, qui neſciunt compati infirmitati errantium, auſteri omnibus, præterquam ſibi. *Hort.* Illic ad Auſtrum aliam reperi, cujus radicem ipſam venenatus ſerpens admordit: unde fructus, quos tulit, quam *pulchri ſunt oculis, aſpectuque delectabiles*, Gen. 3. tam certam deguſtantibus mortem inferunt. *Syn.* Hi mores ſunt adulantium, & ſpecioſa axiomata jactantium, quibus incautæ animæ ineſcantur ad mor-

mortem. *Hort.* Præterea paſſim in palmites incidi avulſos a vite ſua, & areſcentes. *Syn.* Scilicet homines aberrantes a Fide Chriſti cum contumacia. *Hort.* His talibus metuo iram Domini. Vides, cur ingemuerim. *Piger.* Intelligo, & tecum execror ingrata ligna. Sed latent hæc mala tamen, & abſconduntur: una proſtat oculis ficulnea hæc exucca, nuda, ſterilis ad reliqui horti dedecus. *Syn.* En imago inutilis ſervi. *Piger.* Cur parcis aſciæ? *Succide illam! ut quid enim terram occupat?* Luc. 13. *Hort.* Heriliter loqueris: nam annus abhinc abiit, quo idem præcepit Herus. Exciſa infelix arbor arſiſſes jam anno integro voracis flammæ æternum pabulum, niſi ego impetraſſem inducias. *Domine*, dicebam ego, *dimitte illam & hoc anno, usquedum fodiam circa illam, & mittam ſtercora: & ſiquidem fecerit fructum*, bene habet: parces ei! *ſin autem, in futurum ſuccides eam.* Audivit preces Dominus, ſupplicium diſtulit: & ego laborem novum impendi ligno cum diligentia ſingulari. Sed! *Piger.* Operæ pretium, vis dicere, tuli nullum. Rideo! aut, non ſtulto labore conſumi te putem, o bone, qui ex arido trunco ſpem frugis habes? repeto: *Excidatur, & in ignem mittatur!* Matth. 3. alium non habet uſum. *Euſ.* Ex ore ſuo judicabitur homo cæcus: hoc mente præcipio. *Hort.* Severus es Judex tu. Non expendiſti, opinor, quam, & contra quem, ſententiam tam acerbam dicas. *Ignis inextinguibilis* Matth. 1. Marc. 9. Luc. 3. Si neſcis, decretus eſt miſeræ, ignis, in quem ſi aliquando inciderit damnata arbor, *ibi erit*, Eccl. 11. æternum erit. *Piger.* Scio, neque tamen animum muto. *Excidatur!* aut cui igitur bono arbor naſcitur? utique, vel ad frugem, vel ad ignem? Ergo, quæ non fert frugem, æquum eſt, ut ignem ferat. *Syn.* Nunquid ad hominem eſt hæc argumentatio? *Piger.* Integras ſilvas comburi vides propterea, quod ligna habeant, quæ ad alium non

profunt finem: cur te misereat unius arboris? *Hort.* Nempe hæc manus sevit in gratam in solo pingui: hæc jubente Herili Filio tenellam rigavit, & aluit! hæc silvescentem sæpius putavit, ac coluit: frustrata tam diuturni laboris spes miraris, quod me affligat? *Piger.* Irascere potius, unoque ictu frustratos tuos, frustratos Herilis Filii labores vindica. *Hort. Jam securis ad radicem posita est*, Matth. 3. ut primum jusserit rediens Dominus, (quanquam cum gravi gemitu) feriam. *Piger.* Utinam hodie redeat, & inspiciat Rationes conservorum: intelligeret, non in horto solum, sed etiam in familia esse, quod reprehendat. *Eus.* Zelo zelatur homo honorem Domini. *Syn.* Zelo pigris proprio, quo in aliis tolerant nihil, in se omnia. *Hort.* Quod crimen accendit bilem in iram sanctam? *Piger.* Quod sint, qui longiore Heri mora abutuntur ad licentiam scelerum. Amice, quam tua suspiria nil prosunt plantis, tam nihil emendat servos nequam dissimulatio Domini tam diuturna. Ense recidit putridum membrum prudens Medicus, ne per commiserentis indulgentiam totum corpus inficiatur. *Hort.* Quo raperis temerarie? scilicet sapientiæ Domini tu scribas regulam? *Piger.* Fateor: *pacem peccatorum videns*, Ps. 72. vix teneo linguam, quin erumpat in murmur. *Hort. Non est pax impiis*, Is. 48. nesciunt diem & horam, qua rediturus est Herus: tam tremenda incertitudo omnem licentiam frænat. *Piger.* Omnem licentiam firmat. *Moram facit Dominus*, Matth. 24. inquiunt in corde suo, & ex hac spe Villicus dissipavit bona Domini intentus fraudibus, quibus luciatur Heri subditos, amicos efficiens sibi de *Mammona iniquitatis*, Luc. 16. OECONOMUS, mentiar, nisi *decies mille talentorum debitum* Heri nomine contraxit, Matth. 18. inde tot villæ sunt, inde splendor ædium, inde opulentia vestium in uxore, in liberis, in famulitio. ipse PRÆPOSITUS NOSTRÆ DOMUI, qui Heri

Digitized by Google

nomen, cujus vices agit, debebat familiæ amabile reddere, ſervisque cæteris, ut officio fungantur, invigilare: incurius omnium *manducat, & bibit cum ebrioſis*, Matth. 24. optimum quemque *ex conſervis percutit*, ac male habet: ſoli paraſiti & ludiones in pretio ſunt. *Hort.* Multa de aliis quereris, frater. *Syn.* Pigrorum hic eſt character. *Hort.* Melius forte reſpiceres te, an, cum venerit Dominus, inventurus ſit vigilantem. (a) *Piger.* Rationes meæ ſemper compoſitæ ſunt. Unicum talentum dedit Herus. *Syn.* Et nempe unicum officium. *Piger.* Quantum accepi, tantum reddam quacunque hora: quæ mihi ſit cauſa metus? Trepident, qui duo & quinque talenta commiſerunt nummulariis cum periculo, ne una cum cenſibus, quod paſſim ſolet contingere, etiam Summæ capitalis jacturam faciant. Ego meum involvi ſudario, & *terræ infodi*; Matth. 25. unde reſtitutio in promptu erit. Veniat, veniat Dominus: occurram gaudens! ah! utinam hodie veniat! (b)

§. III.

Exercitium Intellectus.

Euſebius. AUt ſtulti, aut Sancti hæc exclamatio eſt. *Syn.* Imo de Sanctis vix quisquam ſine timore gravi de judicio cogitavit. *Euſ.* Igitur tu temeritatis & ſtultitiæ condemnas ſecuritatem pigri hominis? *Syn.* Dubitas? *Euſ.* Atqui conſcientia non condemnat: nam male conſcius ſibi non utique Judicii acceleracionem optaret. *Syn.* Conſcientia non condemnat: quæ conſcientia? eſt enim alia vera conſcientia, quæ *ſolidæ rationi* innititur, alia erronea, quæ *in apparente* fulcitur: & *erronea* rurſum alia *per culpam* eſt talis, alia *per pœnam*, atque neutra excuſat peccantem, ſed ſola *tertia*, cujus

(a) Abit. (b) Abit.

cujus error vitari nulla diligentia poteſt. Quid dices modo? unde præſidium ſuæ ſocordiæ ſervus piger accerſat? *a ratione?* atqui ipſe arborem inutilem ad ignem, & in arbore ſe ore ſuo damnavit: *ab errore?* verum quam facile contingit, ut amplectamur errorem, tam rarus eſt error, qui a culpa nos eximat. Audi hanc doctrinam attente, Euſebi, ne te quoque pernicioſa ſecuritas in exitium rapiat. *Euſ.* Aurem utramque habes, quoniam argumentum tractas momenti graviſſimi, & quod præcipua Judicii divini materia erit. *Syn.* Rem dicis. Nam quæ ſententia expectanda ſit illis, qui CONTRA CONSCIENTIAM agunt, dubitari non poteſt; aperte impii, quid muſſitabunt, ſi condemnentur? Sed qui operatus eſt JUXTA CONSCIENTIAM, qui dicere poteſt: *putavi! neſcivi! non cogitavi!* de tali hæſitamus, unde reus inferni ſit: & talium tamen cum plenus ſit *locus tormentorum*, inter alias cauſas Iudicii univerſalis hanc pono, ut circa iſtos publice juſtificetur DEUS in ſermonibus ſuis, & vincat, cum judicaverit. *Euſ.* Conſentio tibi: & forte major ſiſtetur tribunali ſupremo numerus Reorum *per ignorantiam*, & errorem, quam *per malitiam.* Sed tu memento, ut me per ordinem doceas. Dicebas: *facile* formari dictamen erroneum, ſed *non facile* excuſare: utrumque proba. *Syn.* Brevis & clarus ero: ſic habe: *Lex DEI eſt regula agendorum:* admittis? *Euſ.* Sana ratio cogit. *Servi ſumus:* ergo quod Dominus prohibet, vetitum, quod permittit, licitum dici debet. *Syn.* Optime. Adde alterum principium: *Regulæ hujus applicatio & interpretatio fit a conſcientia:* dubitas? *Euſ.* Minime. Nam *conſcientiæ nomine* aliud nihil intelligimus, quam *judicium intellectus, quo legem DEI univerſalem applicamus, & interpretamur pro actu ſingulari*, atque e. g. ex præcepto: *Non furtum facies*, colligimus, prohiberi uſuram, & contractum, in quo lucramur *ex ſolo mutui titulo*, obnoxium eſſe

esse gravi crimini : plana doctrina est. *Syn.* Pono tertium postulatum. Interpretatio, & applicatio Divinæ Le is, sive, quod idem est, *dictamen conscientiæ* efficitur *proxime* ab intellectu, sed ita, ut *directive*, quod ajunt, influat aut *Fides*, aut *Ratio*, aut *Passio:* hæ enim causæ determinant intellectum, ut hoc potius, quam aliud judicet, exhibendo nempe præmissas, ex quibus ille formet conclusionem. *Eus.* Neque hic habeo, quod opponam, experientia convincente. *Syn.* Sequitur : dictamen, quod ex Fide & prudente Ratione nascitur, legitimum partum esse, quem DEus reprobare non possit, etsi error irrepsisset. *Eus.* Æquitas hunc sensum requirit : neque enim fieri potest, ut Divinæ Sapientiæ sapiens operatio displiceat. *Syn.* Supereſt, ut de dictamine, quod PASSIO dictat, agamus. Quæro, num putes, rara esse hujus generis dictamina? *Eus.* Quo adigis? video plerosque hominum in plerisque actionibus Passioni obsequi potius, quam Rationi, & Fidei. *Syn.* Jam teneo te : evidens enim conclusio est : *Quam facile homines Passionibus cedunt, tam facile erronea gignuntur dictamina* : partus enim sequitur ventrem, & cœca affectio lumen veritatis non amat: neque quidquam facilius accidit, quam ut subito credas esse licitum, quod tibi licere cupis. Atque ex hoc venenato fonte fluxit errorum torrens, qui tot monstrosis opinionibus orbem terrarum inundavit. Non exeamus extra fines parabolæ, quam meditamur. Piger, quem vidimus tanto zelo vitia conservorum incusare, cur de suo otio angitur nihil? *Eus.* Intelligo: nempe de aliis ex ratione & fide judicat, de se *ex affectu*. *Syn.* Ita est: *horror laboris* hoc dictamen peperit : *nihil mali facio! Eus.* Dictamen stolidum, quippe quo etiam se truncus hic tueri contra incendium posset, si loqueretur. *Syn.* Et crede mihi, servi cæteri similes sententias spuent, si audiantur. Quære ex villico, quare debitoribus Heri partem debiti invito Domino dimiserit? dicet: *coegit necessitas*, ut ha-

beam amicos, qui recipiant me, ſi Dominus auferat villicationem! ecce *dictamen timoris*, ne fodere neceſſe ſit, aut mendicare. Quære ab Oeconomo, cur tantum pecuniæ ex caſſa Heri abſtulerit, ſciens, nunquam ſolvendo ſe parem fore? dicet: *etiam alii faciunt!* ecce *dictamen cupiditatis*. Quære ex tertio, cur in perpetuis epulis, ludis, luxu, & licentia vitam agat, nihil anxius de gemitibus creditorum, & egentium, in quorum oppreſſionem tanta profuſio pecuniarum redundat? reſpondebit: *Sic modo vivitur! nolo eſſe ſingularis! Ratio ſtatus exigit!* ecce *dictamen libidinis*, ſuperbiæ, vanitatis. Denique *cupiditas*, & *timor*, Euſebi, duo cardines ſunt, in quibus, quoties voles, obſervabis omnem machinam verti, a qua erronea dictamina efficiuntur: atque ita non *affectus* ordinantur ad conſcientiæ legem, ſed *conſcientia* conformatur affectibus. *Euſ.* Miſera perturbatio, de qua, niſi fallor, illud eſt Pſalmiſtæ ſuſpirium: *Omnes declinaverunt, corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt*, Pſalm. 13. ſed quod tam facile formatur dictamen, an non facilem etiam criminum excuſationem ſuppeditat Reo ad Divinum tribunal citato? *Syn.* Minime gentium. *Cauteriatas* 1. Tim. 4. conſcientias tales Apoſtolus vocat, & ſcilicet ſtigmate damnationis tanquam cauterio jam nunc peruſtas, quoniam per ejusmodi dictamina auferetur omnis horror peccati: atque, quod ſequitur, peccatur ſine modo, ſine fræno, ſine ſpe correctionis, quia peccatum conſcientia non ſolum tranquille tolerat, ſed excuſat, neque ſolum excuſat, ſed defendit: parum dixi: in ipſo Deicido cum Judæis exultat. *Euſ.* Atqui *bona fide*, inquiunt, egi, quod egi: *bona fides* a peccato abſolvit. *Syn.* Belle, belle: ſi homini reddenda ſit ratio, forte locum excuſatio haberet: verum DEus, qui medullas pervidet, non ita decipitur humanis fraudulentiis, ut ſatisfieri quæſtionibus per verborum elegantiam, & phaleras poſſit. Ea nunc vivimus tempora, ut in negotio ſalutis rariſſime conſiſtere ſimul queant *gravis error*, & *bona fides*. *Ars*

dubi-

dubitandi, quid liceat, aut non liceat, vix alteri, præter barbaros, deeſt: *facultas inquirendi* ubique eſt obvia: ſi *reſolutio* nulla fit, qua ſtatuis actionem ſuſpendere, donec de honeſtate ſis certus: aut ſi temere reſolveris agere, quod placet libertati, non a fide vel ratione, ſed a *Paſſione* dato, acceptatoque conſilio, qua fronte diceris *bona fide* erraſſe? non errorem eſſe voluntarium, eſſe craſſum, eſſe affectatum, Syntereſis, quæ eſt lumen cordi a natura infuſum, deteget ad pudorem? *Euſ.* Habeo, quod opponam. Scelus: quo ſceleſtius nullum orbis vidit, moriens Dei Filius *ab ignorantia* excuſavit: *dimitte illis* (Sic Patri ſupplicabat) *dimitte: non enim ſciunt, quid faciunt*, Luc. 23. quid ad tantum exemplum reſpondes? *Syn.* Quid in hoc exemplo præſidii pro culpabili ignorantia vides? *dimitte!* clamabat JEſus: quid? culpam an pœnam dimitti poſtulavit? utrumvis dicas, intelligis, in ignorantia, cui veniam orat, *crimen ſupponi* ſupplicio dignum: atque ita excuſationem petitam eſſe non a *defenſione*, tanquam innocenter erraſſent, ſed *ab extenuatione*, quod peccaverint minus, quam ſi Dei Filium citra ullam dubitationem certiſſime cognitum crucifixiſſent. Imo ipſe Chriſtus pro majore nimirum & minore cognitionis claritate nunquid ſcelus Pilati conferens cum ſcelere ſacerdotum aperte dixit: *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*, Jo. 29. quaſi diceret: *non tu nihil, ſed alter plus peccavit.* Habes igitur, unde gratuleris tibi de grandi commodo, quod ignorantia præſtat: Poteris Judici Deo dicere: *Domine, ego quidem peccator ſum, non tamen omnium maximus: dantur, qui majus peccatum habent.* *Euſ.* Triſte ſolatium erit. *Syn.* Quanquam nec iſtud erit, ſaltem in eo, qui per ignorantiam, quam *affectatam* vocamus, peccat. Attende mihi: audies, quod proſit notaſſe ſedulo. In omni peccato duo ſunt, apparens bonum, & verum malum. *Apparens bonum* voco honorem, voco lucrum, voco voluptatem, quam ex peccato ſperas: *verum malum*

appello offenſam Dei, Iram omnipotentis, jacturam Divinæ gratiæ, periculum interitus ſempiterni. Adverte jam, quid agat peccans. Malum *cognitum ut malum*, amplecti voluntas non poteſt: Igitur quid fit? uterque oculus averſus ab intuitu *veri mali*, ſtudioſe figitur *in apparente bono:* ita cæco impetu ruimus in abyſſum. Age: an iſta cæcitas miſerationem meretur? quid videtur? Siies?

§. IV.

Exercitium voluntatis.

Euſebius. ATtonitus me ſtupor habet: fulſit repente de cœlo lux ab hoc diſcurſu, ut videam, quod nunquam vidi, grande malum *ſecuritatis.* Cum Rege pœnitente clamare juvat: *Ignorantias meas ne memineris, Domine!* Pſ. 24. ah! ſi ignorantia a peccato abſolveret, aliter utique oraſſet David, & *memoriam* ſibi, non *oblivionem* ejus poſtulaſſet. Quo abiiſti, ſerve piger! habeo, quæ tibi loquar! adeſto! adeſto miſer! in exitium, niſi celeriter redis, ruis cæce! redi! audies a me malum grave, quod imminet incurio ſui! O ſi cognoviſſes in hac arbore imaginem tui, cogitaſſes utique, ut faceres *fructus dignos pœnitentiæ*, Luc. 3. *Syn.* Fruſtra clamas. Tranquillus eſt homo: fugit eos, qui pacem animi alloquio turbarent ſuo! *Euſ* O triſtis pax! o infelix tranquillitas! Pax ſit *hominibus bonæ voluntatis*! ſed non ſit pax impiis, ah! non ſit pax hominibus *malæ voluntatis*! ſummum malum eſt pax *in peccato, & cum peccato*! *Syn.* Aſſentior: neque quidquam timendum eſt pejus, quam mala conſcientia, ac ſimul tranquilla: nam *cauſæ* tam funeſtæ quietis ſunt perverſio cordis, mentis excæcatio, & ſubtractio gratiæ. *Perverſum cor amat*, quod olim *oderat*, atque ſenſim in uſu ſcelerum ſic abjecit naturæ pudorem, ut dici ei poſſit: *Frons meretricis facta*

eſt

eſt tibi: noluiſti erubeſcere, Jer. 3. nempe de præteritis: addamus: noluiſti cogitare de ſtatu animæ præſenti: noluiſti timere de incerta ſententia Judicii *futuri*, ne ſcilicet in proſecutione licentiæ aliqua perturbatio ſe moveret: & quid hoc eſt aliud, quam deſtinata voluntate, certoque propoſito hærere in ſcelere? *Euſ.* Putas igitur, *deſperaſſe* hujusmodi de ſalute, aut cum ſpe, etiam *deſiderium* cœli abjeciſſe? *Syn.* Raro aliquis tantum inſanit: Sed plerique contumacem voluntatem ſtulta præſumptione fulciunt, *a ſola fide*, aut certe *a facile pœnitentia* cœlum ſpondentes ſibi. *Euſ.* Horrenda *cæcitas*, cui illuminandæ non ſufficiunt tot radii, quot ſunt exempla Sanctorum *cum metu & tremore* operantium ſalutem ſuam, quot ſcripturæ teſtimonia arctam eſſe in cœlum viam perpetuo docentis, quot minæ ipſius Domini toties hortantis ad vigilantiam, ad pœnitentiam, ad bona opera. *Syn.* Quid facias? tandem cæcitas, quæ diu culpa fuit, quod ſupra monui, *pœna fit.* Cum *ſilet Deus*, o Euſebi! cum nullis amplius conſcientiæ terroribus pacem impii turbat, cum connivere videtur, & dormire, crede mihi, non dormit: proxime abeſt homo ab implenda menſura ſcelerum. Interea jam *gladius, gladius exacutus eſt, & limatus*, Ez. 9. repente excitabitur Dominus, *tanquam potens crapulatus a vino*, Pſ. 78. & in ira furoris ſui percutiet incurium *propter temeritatem* 2. Reg. 6. ut in ferali pace plaudens ſibi, ac *tenens tympanum, & cytharam, & gaudens ad ſonitum organi, & ducens in bonis dies ſuos, in puncto ad inferna deſcendat*, Job. 21. *Euſ.* Ceſſa: tabeſcit animus ab horrore, pacem peccatorum videns! ab hac horrenda pace libera me Domine! O funeſtum ſpectaculum peccator *quietus*, peccator *pacatus*, peccator *ridens!* Eheu! deſertus a Medico miſer, & proximus morti es! *curavimus Babylonem*, dixit, *& non eſt ſanata: derelinquamus eam!* Jer. 5. moriatur ex lethargo, quem amavit!

* Repente ſiſtuntur fontes ſacri.

Syn. Dixit: * nam ecce repente areſcit fons Divini Sanguinis! *Euſ.* Superi! video triſte omen! aſcia inutili trunco imminet, quem rivi ſalutis rigare ceſſant. *Hortulanus.* Ita! Aſcia inutili trunco imminet. *Piger.* Juſta ſententia eſt: ſine, ut ego exequar. *Euſ.* * Stolide! & tu necdum intelligis, cujus imago hæc arbor ſit? *Hort.* Serve piger! non hunc a te laborem Dominus poſtulavit: *negotiari* juſſus es, & lucrum ex tuo talento ferre: feres? *Piger.* Tu hanc curam relinque mihi: ſcio, quod Herus ſit *homo durus, qui metit, ubi non ſeminavit, & congregat, ubi non ſparſit*: propterea *timens abii, & abſcondi talentum ejus in terra:* cum venerit, *habebit, quod ſuum eſt*, Matth. 25. *Syn.* Bellum dictamen ſane. *Hort. Ex ore tuo judicaberis, ſerve nequam! ſciebas, quod metat herus, ubi non ſeminat, & congreget, ubi non ſpargit, debebas ergo committere pecuniam ejus nummulariis, ut veniens reciperet, quod ſuum eſt, cum uſura. Piger.* Quid a te? te conſultore nihil eſt opus mihi: ſufficio ſolus. *Hort.* Conſultorem non audiſti, accuſatorem habebis. Vides hanc clepſydram? exiguum arenæ ſupereſt: cum defluxerit, ſiſteris judicio. *Piger.* Tu citas? *Hort.* Ex imperio Heri. *Piger.* Nihil metuo. *Hort.* Præjudicium de ſententia ab hujus ligni excidio cape. *Piger.* Obtundis aures inani ſtrepitu: *nihil mali feci*, nihil metuo. *Hort.* Abi! in tuum interitum abis. Tu (*ad mortem adſtantem cum aſcia loquitur*) accinge te operi: *excidatur inutilis arbor, & in ignem mittatur!* Matt. 3. Adeſte ſpectaculo, quotquot ſancti timoris ſerius amor habet. *Syn.* Adſimus. *Euſ.* Serius amor ſancti timoris jubet.

CHO-

* a longe.

CHORUS.

Noxiæ ſecuritatis periculum, & remedium oſtenditur in conſideratione Domini, *Scrutantis Jeruſalem in lucernis*, Sap. 1.

Anima. Gratia illuminans. Gratia excitans.

Anima. IO! hinc ferit oculos ſplendor argenteus!
Lumen admoveo!... Io! eſt, eſt meus denarius.
Beata ſum! ἡύρηκα! ἡύρηκα!
Eja amicæ! vicinæ! concurrite,
Et congratulamini felici animæ!
Grat. ill. Quam vocem lætantis audio?
Animæ. Non me capio præ gaudio.
Grat. ex. Quæ cauſa eſt tam feſtivi clamoris?
Animæ. Drachma eſt immenſi valoris.
Perdidi: reperi: Jo! congratulamini!
Grat. ill. Cum gaudente gaudeo.
Dic vero: *cujus eſt imago hæc, & ſuperſcriptio?* Matt. 22.
Anima. Eſt Principis, eſt mei Principis,
Quem toto corde diligo!

A R I A.

1.

O drachma, drachma chara,
Quam ſine te amara,
Quam triſtis fuit vita!
Tu ſymbolum es gratiæ,
Qua foveor a Principe:

Et

* Exhibetur parabola de drachma, *Luc.* 15.

Et heu me!
Amiſi te!
O Jactura infinita!
Sed jo! rurſum reperi:
Congratulamini!

2.

Ut inſtitor lugeret,
Abreptam ſi videret
A rabie undarum
Submergi navem laceram,
Fortunæ omnis tabulam,
Et omnes res,
Et omnes ſpes,
Et quidquid habet charum:
Sic ego mærens gemui,
Sic flens infremui!

Grat, ill. Gratulor! Sed cui tanti eſt *drachma*
Signata imagine Principis,
Quomodo æquo animo ſuſtines jacturam *talenti*
Quod emptum eſt tibi pretio Divini ſanguinis?
Grat. ex. Imo quinque talenta ſunt: Sanguinis nobilitas,
Opum abundantia, corporis ſanitas,
Sagacitas ingenii, & donum ſanctæ Fidei.
Hæc quinque talenta
Conciliandæ, & augendæ apud Deum gratiæ
Tam opportuna inſtrumenta
Dic: ubi expendiſti?
Grat. ill. Imo dic: ubi perdidiſti?
Grat, ex. Aut forſitan jacturam ne quidem ſenſiſti?

DUETTO.

O vilis, vecors, fatua
Infelix anima!

Pro

Pro drachmulæ ſplendore
Humano pro favore
Turbaris erga plurima
Et es ſollicita! Luc. 10.
Ut apud DEum nobilis
Et meliore loco ſis,
Nec angeris,
Nec appetis:
O ſtolida ſocordia,
Nec digna venia!

Anima. Quæ eſtis vos, ut hæc in faciem?
De internis præter DEum, Judicem revereor neminem.

Grat. ill. Nos Dei ſumus nuntiæ, miſſæ,
Ut de jactura gratiæ admoneamus te.

Anima. De jactura gratiæ?
Igitur de quo me arguitis crimine?

Grat. ex. Neſcis? ...eccur ergo non feſtinas everrere
Cubile conſcientiæ?
Ubi ſunt, quas tibi Deus accendit, lucernæ plurimæ,
Ad quarum lumen
Angulos omnes poſſes excutere.

Grat. ill. Scilicet extinxiſti, aut ſub modio poſuiſti,
Ne debeas te videre, & horrere.

Grat. ex. Sed fruſtra es: veniet dies,
Qua, quod omittis pro te,
Faciet Dominus contra te.

Grat. ill. Tu, anima improvida, tu es *Hieroſolyma*,
Quam in ſuis male quieſcentem tenebris *
Repente *in lucernis DEus ſcrutabitur*, Soph. 1.

Grat. ex. Et o Superi! quale lumen,
Quam novum? quam grande,
Quam terribile dabitur!

* Exhibitio Solymæ illuminatæ.

Digitized by Google

DUETTO.

Tunc actæ vitæ viæ,
Ut media in die
Ad judicis se nutum
Momento sub obtutum
Conjicient, ut crucient
Paventem animum
Horrore scelerum.

2.

Clamabis: heu! heu me!
Quam male ambulavi!
Hanc viam puer cupivi,
Hanc adolescens ivi:
Has ædes vir intravi,
Has Juvenis amavi,
Hic senex habitavi!
O heu! heu! heu me!
Quam male ambulavi!

3.

Sed gemitus tam seri
Vix erunt tunc sinceri:
Nunc verte fundamenta,
Nunc erue talenta
Ah! talium in ædium
Insana fabrica
Non bene posita.

Inscriptiones ad singulas plateas.

1. Protervus puer.
2. Prodigus adolescens.
3. Lascivus Juvenis.
4. Vir inconstans.
5. Languidus senex.

Anima. O boni Cœlites! o piæ gratiæ!
Igitur hac mihi me sistitis in imagine?
Hic talenta perdidi!.... & sic!....
Heu me! si iniquitates observaveris, Domine!
Dicite, o bonæ, quid consulitis?
Quid oportet me facere?

Grat.

Grat. ex. Miſericors & miſerator Dominus
Sortes tuas in tuis poſuit manibus.
Anima. De profundis clamo ad te Domine: *Miſerere!*
Grat. ill. Miſerebitur, nihil dubita,
Miſerebitur Dominus,
Si feceris, quod monet Apoſtolus, *1. Cor. 11.*
Nota bene conſilium: *ſi temetipſam dijudicaveris,*
Non utique judicaberis!
Anima. Siccine?... & quæ a me feretur in cauſa propria,
Putas, quod approbanda ſit a DEO ſententia?
Grat. ex. Habes verbum Domini: clementiam æſtima.
Anima. Ergo docete me contra me proceſſum inſtruere.
Grat. ex. Accuſa te!
Anima. Mea culpa! mea maxima culpa!
Grat. ex. Sententiam pronuntia!
Anima. Rea ſum mortis perpetuæ!
Grat. ex. Exequere!
Anima. Quo urges me?
Grat. ill. Quotidie tibi morere!
Pro morte *perpetua*, quam merebaris,
Si mortem *quotidianam* ultro ſuſcipias,
Vitam æternam lucraris.
Anima. Et *quid eſt mori quotidie?*
Grat. ill. Eſt vim naturæ facere,
Et congenitam ad bonum acediam vincendo occidere.

A R I A.

Eja! iraſcere! ſurge in te,
Subtrahe carni, quod amat:
DEus offenſus: *peccaſti in me,*
Vindica! vindica! clamat.

Nulla eſt ira nobilior hac,
Qua quis iraſcitur ſibi:
Ira eſt ſancta: quod ſuaſerit, fac:
Suadet, quod proderit tibi.

2.

Vivis, & vivis, ut hoſtia ſis:
Morere, macta de DEO!
Si, ut vis, vixeris, *moreris bis:*
Certum eſt malum, quod fleo.
Mors tibi prima horrori ne ſit,
Niſi ſequatur ſecunda:
Detrahe larvam, quæ terret, ut ſit:
Erit mors illa jucunda.

Anima. Heu! durus eſt ſermo!
Et quem ſine horrore non audio.
Mori, vim facere, vincere, occidere,
Verba ſunt plena formidine.

Grat. ex. Verba metuis, res eſt facilis: explico me.
Tantum ſaltem quotidie laborem tibi impera
Pro recuperanda, & conſervanda DEI gratia,
Quantum ſuſcepiſti pro drachma perdita:
Sic, facis, quantum ſufficit, ut moriatur acedia.

Anima. Hem! tantillum exigis, & nihil amplius?
O quam vere bonus eſt Dominus!

Grat. ex. Optimus, niſi cum venerit ad Judicium.

Anima. Ideo prævenio. Et ecce hac hora, ſine mora,
Quod ſuaſiſti, de me ſumo ſupplicium. *

Grat. ill. Sapis; ſi bonum conſilium
In tempore capis.

Grat. ex. Et quis adeo deſipit,
Ut *a Domino* malit judicari,
Quam *a ſe* damnari?

* Abit.

ARIA.

A R I A.

O facilis conditio,
Cum Judex dicit Reo:
Teipſum judica!
Si judicas, non judico:
Nec pœnas dabis DEO
Peccatrix anima!
Tua damnatio
Eſt tua abſolutio:
O facilis conditio!

2.

Væ animæ audaci,
Quæ ore contumaci
Dixerit: *a Judice*
Malo judicari,
Quam judicare me:
Væ tali animæ!

PUNCTUM II.

Servi pigri condemnatio.

§. I.

Exercitium Memoriæ.

* *Syneſius.* HOc habet infelix arbor: noluit ſervire Heri Clementiæ, jam ſervire Juſtitiæ debet. *Euſ.* Vidi cum horrore: conciſa eſt, diſpoſita in pyræ formam: ignem ſcilicet maledictum lignum alet, quem adverſus rebelles ſervos Domini accendet

* Exciſa arbor in rogum diſpoſita cremando pigro exhibetur

det furor. *Syn.* Dic, adverſus inutiles etiam. Propterea huc ad forum Poli adduxi te. *Euſ.* Ut proceſſum nempe contra ſervum pigrum videam, & ſententiam audiam? *Syn.* Videbis, & contremiſces: audies, & tinnient ambæ aures tuæ, quoniam ex condemnatione Pigri intelliges, quid metuendum ſit ſervo nequam: concludes, quibus ſuppliciis plectendus ſit gratiarum *abuſus*, quando ſolus *non uſus* reus judicatur gehennæ ignis; fateberis, pluribus infernis dignos eſſe, qui plura talenta defodiunt, cum, qui abſcondit *unicum*, ſegnitiem luere pœna æterna debeat. *Euſ.* Heu! tantum malum *in acedia* ſit, quæ inter peccata cætera fere nomen minimi habet! *in acedia*, cujus horror etiam inter probos exiguus viget! *in acedia*, ex qua vix de centenis unus grave ſalutis periculum formidat ſibi? *Syn.* Studioſe in hoc potius argumento, quam in alio, hodie verſari te volui: ſtudioſe non iniqui villici, non debitoris decem millium talentorum, non ſervi ebrioſi, ac percuſſoris, ſed pigri, & inutilis judicium exhibeo, ut diſcas timere nimiam *ſecuritatem*, neque *cuilibet paci* conſcientiæ fidas. Quod malacia maris imperito nauclero, hoc fallax conſcientiæ tranquillitas animæ incuriæ præſagit, tempeſtatem, procellas, naufragium. *Euſ.* Igitur jactari me ſemper, & agitari mœſtis timoribus tanquam totidem ventis optas? *Syn.* Prudens timor non jactat in cautes navem, ſed plenis currentem velis inſtar faventis Zephyri celerius in portum invehit. *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus*, Prov. 28. nimirum, quia ſecuritas negligentiam, timor vigilantiam parit. Igitur collige animum in attentionem. Morieris, Euſebi! in ipſo animæ exitu de corpore Radium cogita, qui inſtar fulguris coruſcans in ictu oculi acta vitæ univerſæ, merita tua, & Judicis ſententiam per proceſſum ſummarium ante oculos ponet: atque hoc eſt, quod *Judicium particulare* vocamus: & hoc, quod in imagine adumbratum nunc intueberis. Urge te, ut ſervi pigri, cujus vitam & mores

imitari

imitari fortaſſe non horruiſti, miſerabile exitium perhorreſcas. Habebis, unde erudiaris *ab accuſatore* primum, deinde *ab accuſatione*: nam accuſabit *gratia*, time gratiam! & accuſabit *de omiſſionibus*, time omiſſiones! Dixi argumentum, cui applicanda eſt mens. Et ecce! forum ſe aperit: fige oculos! aures intende! Primi poſt mortem momenti hæc eſt imago. *Euſ.* Attentus ſum.

§. II.

Exercitium Intellectus.

Dominus. GRavia mala memoras de mea domo. *Servus piger.* Pauca dixi: ſed neque, ſi multa dicerem, ſatis dicerem, quam indignis omnino modis paſſim diſſipentur talenta tua, quæ in quosdam profudiſti, Domine, liberaliter nimis. Quibus integra viget *valetudo corporis*, abutuntur ad libidinem: luxurioſe vivendo prodigunt, coronantes ſe roſis, & in omnem ſcelerum licentiam ſine fræno effuſi. Cœcos feciſſes: nunquam defixis in objecto periculoſo, aut imagine obſcœna petulanter oculis, beneficio fuiſſent abuſi ad ſcelus: muti ſi eſſent, nunquam blaſphemis vocibus cælum ferociter impetiviſſent: ſi ægri decumberent, ſupplices haberes tibi, videres pœnitentes, modeſtos, confitentes, non eſſe æquum, mortales paria Deo ſentire: nunc ſani vix de te cogitant, niſi cum ſacroſanctum nomen ad confirmanda mendacia ſua, & fallaces contractus ſacrilega temeritate profanant. Hunc uſum habet robur membrorum, & integritas virium. *Abundantia opum*, quæ aliud talentum eſt, cui bono ſervit? ad faſtum, ad luxum, ad crepundia: raro idem dives, & innocens reperitur. In uſu *poteſtatis*, & eminentiæ non diſſimilis abuſus imperat: quilibet bono ſuo imperare ſe credit, non bono publico. *Ingenii* etiam, & doctrinæ præſidium paſſim adhibetur in Juſtitiæ & charitatis ruinam, efficiendam per fraudes, conſummandam per vim. Denique

ſancta

ſancta Fides quam gravem ubique labem eſt paſſa! ſæpe famulari hypocriſi debet, ſæpe ſciolorum riſui proſtat, & cachinnis procacibus, a plerisque mutatur, & mutilatur, uti Ratio temporis videtur expoſcere. *Dom.* Sic bona mea in pretio ſunt viliſſimis homulis? *Piger.* Ego Here, gratias ago tibi, quod unum ſolum talentum meæ curæ commiſeris. Væ mihi! ſi dives, ſi doctus, ſi potens eſſem; metuo, ne his, aut ſimilibus donis ſimiliter, ut alii ſolent, in tuam injuriam fuiſſem abuſus. Unum unicum talentum *ſanctæ Fidei* tradidiſti: hoc ſervavi fideliter, & integrum reſtituo; jota unum, aut unus apex non perivit ex illa. *Dom.* Reddis, quod meum eſt: jam *lucrum* quoque ex meo numera. *Piger.* Lucrum ſperabas, Here? Auſterus es, niſi me laudas etiam & præmias pro cura, qua talentum tuum abſcondi, ne mihi fures raperent. *Dom.* Atqui negotiari debebas, ut reciperem cum uſura: hoc præceperam tibi: non meminiſti? *Piger.* Heu! negotiari! non poteram ſane ſine ſummæ capitalis periculo. *Dom.* Conſervi tui, alter, qui duo, & alius, qui quinque talenta acceperant, negotiati ſunt, & iſte quinque, ille ſuperlucratus eſt duo: potuerunt hi, cur tu non poteras? *Piger.* Domine! Domine, ceſſa, obſecro, me urgere: non diſſipavi bona tua: integrum talentum recipis. *Dom.* Lucrum volo: præcepi: reus es inobedientiæ; quid excuſas? *Piger.* Præceptum erat, quod mihi obſervare nullo modo poſſibile fuit. *Dom.* Non jam audiſti! alii potuerunt, cur tu non poteras? aliud eſt *difficulter poſſe*, aliud, *omnino non poſſe*, igitur *difficultatem* fugiſti, *impoſſibilitatem* prætendis: reus es mortis! *Piger.* O cælum! *quid enim mali feci?* ſervum *fidelem* damnas? *Dom.* Damno ſervum malum, quia pigrum, quia inutilem. *Nihil mali feci?* ſtolide, ut quid igitur terram occupaſti? vitam otioſam? tuiſti innocentem putare? *Piger.* Nequaquam Here, vitæ otium ſectatus ſum: ſed fui *in laboribus plurimis, in plagis ſupra modum.* 2. Cor. 11. *Dom.* Nempe pro pane lucrando, pro aucupanda gloria, pro mercede ab homini-

hominibus, pro bono familiæ, pro te: ſed *nonne & Ethnici hoc faciunt?* Matth. 5. Quo ſigno, quo facinore te ab aliis deſtinguens Chriſtianum fuiſſe probas? *Piger.* Credidi utique in DEUM verum, & in Filium ejus JEſum Chriſtum! *Dom.* Hæc fides eſt donum meum: quod non abjeceris, proba! *Piger.* Profeſſio probat, quam huc integram attuli, atque manu mea, & jurejurando firmatam. *Dom.* Manu, ais? oſtende igitur fidem tuam *ex operibus*: opera, opera *lucrum* ſunt, quod expectabam ex hoc talento: opera, ut oſtendas, & *vitam ex fide* volo. *Piger.* Vita ex fide, quid eſt, o Domine! *Dom.* Vah! neſcis, homo inanis, quod *fides ſine operibus mortua ſit?* Jac. 2. An vixeris honeſte *ad ſpeciem tantum*, quod eſt *Politice* vivere? an in ſolis quibusdam *externis cœremoniis & devotiunculis* ſubſtantiam ſolidæ virtutis poſueris, quod eſt *Judaice* vivere? an mores compoſueris ad regulas *ſtolidæ ſuperſtitionis*, quod eſt *Ethnice* vivere? an ad leges naturalis prudentiæ *boni hominis*, & *boni civis* laudem affectaſſe, ſatis habueris, quod eſt *Philoſophice* vivere? an probus *videri* magis, quam *eſſe* laboraveris, quod eſt *Phariſaice* vivere? an vero ex fidei dictamine, *ad principia ſupernaturalia* actiones tuas formaveris, hoc quæro, cum quæro, an *vitam ex fide* vixeris: & *amen dico tibi, niſi abundaverit juſtitia tua plus*, quam Ethnicorum, plus quam Judæorum, plus quam Politicorum, plus quam Philoſophorum, *non intrabis in regnum cælorum*, Matth. 5. Quid? non tu ex impetu potius, ex opinione, ex uſu, quam *ex fide* vixiſti? eamus per ſingulas ætates: reſponde. *Cum* eras *adoleſcens*, Symbolum fidei impreſſiſti *memoriæ*, ore recitaſti, ſcio: ſed mente, & *intellectu* vix obiter ſtuduiſti percipere, contentus tenere nucem, nihilque ſollicitus, quomodo corticem frangeres, ut nucleum deguſtares. *Factus vir* intellectu quidem veritates æternas intimius perſpicere poteras, ſed neglexiſti: imo erubuiſti ſæpius profiteri, quis eſſes: & de memoria excluſiſti, ne ruminando excitata, quæ

in grano ſinapis latet, vis ciendi ſalutares lacrymas moleſtiam tuo languori faceſſeret: ex fide ſic defoſſa quid boni tuæ vitæ accederet? videamus! *Piger.* Domine! *Dom.* Sile modo: nam *arguam te*, & tanquam in ſpeculo *ſtatuam te ante faciem tuam*, Pſ. 49. *Piger.* Ah! ne in furore tuo! *Dom.* Tace, inquam! PUER, cum docebaris timere me Dominum vitæ ac mortis, ubique præſentem, atque vigilantem, debebas hac doctrina imbutus reverentiam exhibere mihi, & oculos meos magis, quam hominum revereri: ſic ego *lucrum* ex talento tuliſſem amorem devotionis, modeſtiam in angulis, reverentiam in templis: nunc quid de uſu fidei petulantiæ loquuntur, quibus innocentiam ætatis peſſumdediſti? *Piger* Heu! delicta juventutis! *Dom.* Non tacebis? ADOLESCENS poſtea didiciſti, quod ego ſim Alpha, & Omega, ego Principium, & Finis tuus, ego, a quo omnis pendeat felicitas tua temporis æque, ac æternitatis: quodque adeo tu in hunc mundum tanquam in magnam civitatem admiſſus ſis non alio fine, quam ut eſſes ſubditus Mundi Domino, ſervitiumque, quod vellet, ſervires. Huic lumini, ſi paruiſſes, *lucrum* a talento redundaſſet in me alacris obedientia erga Præpoſitos tibi, amor labor'is ad artes utiles ſtatui, cui te deſtinaveram, æſtimatio temporis totius vitæ pretioſiſſimi: tu vero in nugis perdidiſti annos optimos, atque adeo bonarum artium expers, ineptusque ad ſeria, evertiſti conſilium vocationis tuæ: Quid? injuriam facio, ſi jam ego quoque rideam in interitu tuo? *Piger.* Obſecro! *Dom.* Nondum finivi. JUVENIS intellexiſti, quantum debeas mihi: quantum providentiæ liberaliter te alenti, quantum potentiæ ex mille periculis eripienti, quantum Miſericordiæ juvenilibus ſtultitiis patienter conniventi, quantum ſanguini, quo te redemeram, quantum Bonitati, quæ beneficiis quotidianis te beabat in terris, & fideli ſervo æterna gaudia parabat in cœlis: hæc ſcientia debebat in te incendere amorem, ut cor unum, quod habes, & ego petebam, uni mihi ſacrares: non æquum erat, hoc *lucrum* a meo talen-

talento expetere? amasti? occupationes juventutis tuæ testantur de alacritate in famulatu mundi, & carnis, atque de tædio, & languore in meo: sic amabas? *Piger.* Domine, apud te propitiatio est! *Dom.* Nihil audio. ÆTAS VIRILIS supereſt, in qua maturo utique judicio poteras expendere axiomata fidei, & quid interſit inter Deum & hominem, inter tranſeuntia, & æterna, inter terrena, & cæleſtia, tandem diſcernere. Si feciſſes, recepiſſem ego pecuniam meam cum uſura: lucrum fuiſſet *libertas* in conſiliis, *fortitudo*, ac *ſedulitas* in agendo, *conſtantia* in patiendo: hi ſunt fructus fidei, non defoſſæ in terra, ſed ad cenſum elocatæ. Tu vero quoties obmutuiſti ignave, cum erat loquendum pro Religione, pro Juſtitia, pro Charitate? quoties trepidaſti, aut ad ſpeciem aliquid egiſſe contentus fugiſti laborem, quem exigebat honor meus, ſalus proximi, officii ratio, boni publici cauſa? fugiſti, quia timebas ſanitati, quia nulla ſpes commodi alliciebat, quia faſtidia ſe obiecerunt, & difficultates primo impetu non facile ſuperabiles? Quoties cum ſpem ſucceſſus deſtituit, aut adverſa ingruerent, abjeciſti animum, & reſpiciens retro, manum ab aratro retraxiſti? Equidem non fuiſti *ut cæteri hominum*, raptor, adulter, injuſtus, Publicanus: ſed nemo propterea innocens eſt, quod alii ſint nocentiores: nec per hoc, quod accuſaveris conſervos tuos, excuſaviſti te: vixiſti ut arbor, quæ etſi malos fructus non tulerit, tamen nec bonos tulit, quamque tu ipſe condemnaſti ad ignem: vixiſti ut candela, quæ ardere non vult, ne conſumatur: vixiſti vitam inutilem *Chriſtianus* nomine, *ſervus* tuus, non meus, homo ſuperfluus, qui citius de mundo exivit, quam attenderit, ad quem finem ingreſſus ſit mundum. Nunc loquere! præceperam tibi, quod reliquis: *Negotiamini, dum venio*, Luc. 11. violaſti præceptum, & *offendens in uno, factus es omnium reus*, Jac. 2. ad hoc reſponde!

Digitized by Google

§. III.

Exercitium voluntatis.

Piger. HEu! *nunc ſcio, quod ita ſit, & quod non juſtificetur homo compoſitus Deo: ſi voluerit contendere cum eo, non poterit reſpondere ei unum pro mille*, Job. 9. *Quid jam miſer ſum dicturus, quem Patronum rogaturus?* *Dom.* Serum omne patrocinium eſt: reſponſum volo. *Piger.* Miſerere Domine! *Dom.* Tempus miſerendi præteriit. *Piger.* Creatura ſum tua! *Dom.* Nulli honori mihi! *Piger.* Imago tua! *Dom.* Per turpem acediam corrupta! *Piger.* Redemiſti me! *Dom. Quæ utilitas in ſanguine meo?* Pſal. 29. pœniket, tanto pretio emiſſe ſervum inutilem! *Piger.* Membrum ſui Eccleſiæ tuæ! *Dom.* In fide mortua. *Piger.* Vitam honeſtam vixi! *Dom.* Sed non ex fide. *Piger.* Servivi reipublicæ! *Dom.* Sed non ex fide. *Piger.* Fideliter functus officiis fui ex beneplacito Principis! *Dom* Sed non ex fide. *Piger.* Pacifice inter cives me habui! *Dom. Et Ethnici faciunt.* *Piger.* Omnibus charus fui! *Dom. Recepiſti mercedem tuam!* Matth. 6. *Piger.* Comitas indolis, *Dom.* Nihil prodeſt. *Piger.* Facilitas & urbanitas morum, *Dom.* Nihil prodeſt. *Piger.* Ingenii felicitas, & linguæ facundia, *Dom.* Nihil prodeſt. *Piger.* Fidelitas in promiſſis, liberalitas in donis, promptitudo in obſequiis fecerunt, ut omnibus in pretio eſſem! *Dom.* Nihil prodeſt. Aliæ ſunt hominum, alia DEI Judicia: homo videt, quæ parent, formam, opes, veſtes, titulos, artes, indolem, mores, dexteritatem, denique parerga hominis: *Dominus autem intuetur cor*, 1. Reg. 17. Cor eſt *Fides operans:* ergo omitte verba, oſtende opera: lucrum ex talento volo, opera ex fide! Siles? ... ergo diſcede! *Piger.* Miſericordia! *Dom.* Sero gemis: *Ligatis manibus & pedibus*, quibus non es uſus ad vitam ex fide, *ejicieris in tenebras exteriores*, diſcede a me!

non

Digitized by Google

non habebis partem mecum, qui noluiſti laborare pro me! *Piger.* Miſericordia! *Dom.* Diſcede a me Serve inutilis! in ignem æternum! *Piger.* Heu! perji! * *Dom.* Diſcede in ignem, in tenebras, *ubi erit fletus* de acedia, *& ſtridor dentium* propter deſperationem.

§. IV.

Colloquium.

Euſebius. DOmine, heu! Domine, ſi Piger damnatur, ſervus nequam quomodo ſalvus erit? Syncſi, quid mihi fiet? *Syn. Ex fide* eſt vita tua? *Euſ.* Ah! *ex impetu*, uti rapiebat affectio, *ex opinione* ſine examine, vera an falſa ſit, *ex uſu*, ad aliorum exemplum, & morem vixi. *Syn.* Atqui non ex impetu, non ex opinione, non ex uſu, & more judicaberis, ſed ex fide, *ex fide.* Intelligis jam, quam multi Chriſtiani *videantur*, quam pauci *ſint*? & quod ſequitur, quam pauci ſalventur? *O! fides otioſa* neque rarum, neque exiguum peccatum eſt. *Euſ.* Sed rara, & exigua pœnitentia eſt de fide otioſa. Ego, o DEUS mi, quid denique tota vita feci *cœlo dignum?* ſi fidem interrogo, nihil eſt cælo dignum, niſi quod fit *propter DEum:* opera propter Deum *lucrum* ſunt, quod ex talento fidei Deus exigit. Ah! erraſti anima mea, erraſti graviter, ſi putaſti, quod *ſola fides* ſufficiat ad ſalutem. Confido in pretio ſanguinis tui, o JEſu, quippe ſine quo opera mea pretium non haberent: ſed quod de cælo deſcenderis, ut ſolus faceres omnia, nos vero ab obligatione laborandi abſolveres, non credo, non credo! *ſervi otioſi* tanti laboris indigna merces, tanti exempli fructus inanis forent: caſſas nuces, telas aranearum, ſteriles arbores tuæ victoriæ ſpolia Patri obtuliſſes! Abſit cogitatio tam abſurda! utinam abfuiſſet & actio! Sed o Superi! quid feci *cœlo dignum!* Quanquam quid angor de hoc? interrogare debeo: quanta feci *inferno digna?* pro! *multiplicatæ*

* Sorbetur a terra.

ſunt iniquitates meæ ſuper capillos capitis mei! Pſ. 39. DEUS, optime, maxime DEUS, propitius eſto peccatori dolenti toto corde, deprecanti toto animo! Sit mihi teſtis cœlum: vere delicta mea paveſco: multa ſunt gravia ſunt, turpia ſunt! tandem *ante te* erubeſco, qui huc usque tantum ante homines erubui: o juvet pudor ad ſalutem, ut, cum veneris judicare, nolis me condemnare! non peto, ut parcas nunc: Pater es! ecce in flagella paratus ſum! parce, cum eris Judex!... Syneſi, quid ſuades, ne incidam in manus DEI viventis?

§. V.

Reflexio.

Syneſius. PRojice te in manus DEI morientis! ecce iterum fluit ſanguis ſacer, qui ſervo pigro exaruit. * *Euſ.* Lætum eſt omen. O qui latronem exaudiſti, mihi quoque ſpem dediſti! *Syn.* Sed cave, ne ſpes audacem faciat. *Unus* latronum veniam obtinuit, ne deſperes, *ſolus*, ne præſumas. *Euſ.* Non, non audacem facit ſpes, ſed pœnitentem de offenſo Domino erga alios tam ſevero, erga me tam patiente! *Syn.* Igitur non offendes amplius? *Euſ.* Mori malim. *Syn.* Ergo fugere *acediam* debes, quæ vitiorum mater, & nutrix eſt. *Euſ.* Deteſtor. *Syn.* Vivere ex fide debes! *Euſ.* Ex fide vivam. *Syn.* Ex fide vivere eſt meros dies Dominicos vivere. Vivere dies mutabilis Lunæ, dies furentis Martis, dies mendacis Mercurii, dies ambitioſi Jovis, dies procacis Veneris, dies ignavi Saturni, eſt vivere vitam Gentilium: Chriſtianus omnem diem uni Domino ſacrat. *Euſ.* Pereat dies, quam non ſacravi! *Syn.* Nulla peribit poſthac, ſi poſthac ex fide vivas. *Euſ.* Praxin exhibe. *Syn.* AMBULA CORAM DEO: hoc fides imperat. Vides hunc oculum? ** ex media caligine proſpicit, & omnia videt. *Euſ.* O aſpectus, qui

* Iterum fontes fluunt. ** Exhibetur Oculus Dei radians.

qui intimas medullas penetrat! *Syn.* Oculo fidei hunc oculum ubique te intuentem ſemper intuere: ſemper cogita: *DEus me videt, Deus Dominus, & Judex meus!* hæc cogitatio pellet accediam: excitabit vigilantiam: incitabit curam, ne quid committas quod DEO diſplicet, ne quid omittas, quod exigit, ne deficias, cum inſtat periculum, cum urget tentatio, cum animus labat. *Euſ.* *DEus me videt!* utilis, ſancta, efficax cogitatio! *Syn.* Væ, quem non movet! tu metue tibi, nam veniet dies, cum illi amabiles radii in tricuſpides ignes, & tela lethifera vertentur adverſum te, ſi (quod tam multi faciunt) tu quoque, quæ de rigore Judicii fides prædicat, *experiri* malueris, quam *credere.* *Euſ.* Credo, timeo, cavebo.

MEDITATIO III.

Tertium Timoris Argumentum JACTURA COELI.

ARGUMENTUM.

HAud dubie MORS & JUDICIUM fortia argumenta ſunt, & efficacia ad excitandum in nobis, TIMOREM DOMINI, ſi quis ſerio expendit, ſive quod *vitæ præſentis* omne bonum ex nutu ſupremi Domini, ſive quod *vitæ futuræ* tota felicitas ex ſeveri Judicis *incerta ſententiâ pendeat.* Sed multo potentius urgebit affectum hodierna Conſideratio, in qua cœleſtis beatitudinis excitata cupiditas *timorem jacturæ*, cujus periculum homo pro ſui ſtatus

ſtatus, & conditionis circumſtantiis facillime ſubit, ſic animo figet, ut ſtatuamus, NEGOTIUM SALUTIS ſi non *unice* curare (quod eſt eorum, quos a ſæculo avulſos ad Religionem DEUS vocavit) ſaltem quibuscunque negotiis aliis antehabere, & Apoſtolo obſequi ſic ſcribenti 1. Cor. 3. *Fratres, tempus breve eſt: reliquum eſt, ut qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi*, quod idem eſt, ac monere, ut, qui deſerere ſæculum *in effectu* non volunt, aut non poſſunt, deſerant IN AFFECTU, quippe qui, niſi ſerio coerceatur, facile abſtrahit a cura cæli, & extremo diſcrimini animam objicit. Serviet huic fini hiſtoria, quam S. Auguſtinus l. 8. Confeſſ. c. 9. narrat. Treviris duo ex aula Theodoſii M. primæ nobilitatis viri, & honore militari conſpicui, ab Imperatore aucupio ardearum vacante digreſſi forte inciderunt in eremum, quam ſolitarii Aſcetæ incolebant, ibique vitam S. Antonii Eremitæ legerunt cum tanta animi commotione, ut continuo relictis rebus ſuis, & ſpebus omnibus, ſervire DEO SOLI decreverint, exemplum eadem die imitantibus utriusque Sponſis, ſuamque Virginitatem Chriſto Domino conſecrantibus. Erit igitur præſentis Meditationis

Materia: Cura Cœli.

Puncta duo: 1. Curæ æquitas.
2. Curæ modus.

Fructus: Timor DEI REMUNERATORIS, qui non reſpicit perſonam hominum, ſed merita.

Propoſitum: Fuga VITÆ PERICULOSÆ, qualis eorum eſt, qui in ſtatu, vel officio multis peccati illicijs obnoxio verſantur.

Chorus. Oſtendit, *ex vitæ melioris Spe*, optabilem probis mortem eſſe.

PER-

PERSONÆ.

Paulus Aſceta.
Fromondus } *Aulici converſi.*
Nearchus }
Potitianus Aulicus probus.
Marinus } *Aulici vani.*
Leander }
Macarius, Pauli Diſcip.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præſentem.

Fides. Ratio.

Ratio. HOdie reſpiro ex formidine,
Qua nuper tremuit pectus!..
O lætus, o magnificus, o felix aſpectus!

Exhibetur cœlum apertum cum ſcala magnifica.

A R I A.

1.

Ah! quis me, quis beabit?
Quis mihi pennas dabit? Pſ. 54.
Volabo,
In aſtra me levabo:
Cœli ſalvete!
Agri, campi, flumina,
Urbes, horti, nemora,
Valete!

Digitized by Google

2.

Cum opibus, quas *cupio*,
Si comparo, quas *video*,
Rideo:
Omnia ſordetis!
Palatia Regalia
Sunt ruſtica mapalia:
Valete!
Non placetis.

Fides. Audio pia deſideria:
Sed nempe deſideria,
Quibus ſi cœlum emeretur,
Nemo excluderetur.

Ratio. Excludi cur timeam,
Quando bipatentibus portis invitor ad gloriam?

Fides. Non ſemper patebit hæc janua.
Dico tibi: veniet dies *aliqua*,
Qua *multi quærent intrare, & non poterunt*, Luc. 13.
Dies iræ, dies illa, dies tribulationis, & anguſtiæ,
Dies calamitatis, & miſeriæ,
Dies tenebrarum, & caliginis,
Dies nebulæ, & turbinis,
Dies tubæ, & clangoris ſuper civitates munitas! Soph. 1.
Magnus dies Domini, & terribilis valde! Joel. 2.
Dies, *qua Sol obſcurabitur, & luna non dabit lumen,*
Et *erit in terris preſſura gentium,*
Præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum, Luc. 21.
Dies, per quem cœli ardentes ſolventur,
Et elementa ignis ardore tabeſcent! 2. Petri 3.
Tunc *multi ab Oriente, & Occidente venient,*
Et recumbent cum Abraham, Iſaac, & Jacob
In Regno cœlorum,

Filii

Filii autem regni ejicientur
In tenebras exteriores. Matth. 8.
Tunc, cum intraverit Paterfamilias, & clauſerit oſtium,
Multi incipient FORIS ſtare, & pulſare oſtium,
Dicentes: Aperi Domine!....
Et reſpondens dicet illis: Neſcio vos, unde ſitis: Luc. 13.
Diſcedite! ... Matth. 25.
Et ibunt hi in ſupplicium æternum,
Juſti autem in vitam æternam. Ibidem.

A R I A.

1.

Tunc, infelix, te ſpectante,
Te in vanum lamentante,
In ipſo cœli aditu,
Nutrita a te tamdiu
Emorietur ſpes:
Et tu, ſi foris es,
(O *rabies horroris!*)
Æternum eris *foris.*

2.

Ibi fures, fremes, flebis,
Labra Tibi commordebis:
Et ex vi cruciatuum
De fortunata Cœlitum,
Qua gaudent, requie,
Eviſcerabis te,
Æternum heu! foris
Indignans, *quod ſis foris.*

Ratio. Diei extremæ calamitatem,
Et jacturæ, ſi cœlo excludar, gravitatem
Utique intelligo, ſed mihi non metuo.

Digitized by Google

Tua enim hæc eſt nuper facta promiſſio:
Si temetipſam judicaveris,
Non utique judicaberis, 1. Cor. 11.
Judicavi me, damnavi me, ſententiam exequor,
Et *quotidie mihi morior:*
Quid exigis amplius, ut ſim ſecura?
Fides. Ut nunquam, nunquam ſis *ſine cura.*
Laudo, quod facis:
Sed, ne *cum Phariſæo* tibi nimium placeas,
Et DEO diſpliceas, ſemper cogita,
Quod non coronentur *principia*,
Sed: *Qui perſeveraverit usque in finem*,
Hic ſalvus erit, Matth. 10.
Jam, quid dicis de te? perſeverabis?...
Dic: perſeverabis?...
Ratio. Eheu! neſcio!
Horrore pilos ſurrigit hæc cogitatio.
Fides. Bene eſt: *in hoc hodie te firma timore:* perſeverabis,
Si, ne perſeveres, nunquam timere ceſſabis.

DUETTO.

Ratio. O horrida neceſſitas,
Semper timere, ne reprobus ſis!
Fides. O noxia ſecuritas
Vane cenſere, quod ſalvus jam ſis!
Ambæ. Duo ſunt in agro:
Fides. Unus aſſumetur,
Ratio. Alter relinquetur,
Et neſcio, quis!
Fides. Si times, jam ſcis:
Ratio. Ah! timor angit me!
Fides. Et angor ſalvat te!

ME-

Digitized by Google

MEDITATIONIS III.

De cura cœli.

PUNCTUM I.

Æquitas hujus Curæ.

SCENA. I.

Paulus. Macarius.

Paulus ſenior Eremita. Millites, ais, irruerunt in cellam? qui ſunt? quid volunt? *Macarius Eremita juvenis.* Te volunt, mi Pater: & ego miſſus ab ipſis ſum, ut te requirerem. Sed nihil metue: ſunt viri altioris Ordinis, & pacifici homines. *Paulus.* Pauperes, mi Macari, non habent, quod a militibus timeant: quid enim auferent nihil habenti? *Macarius.* Ab his, neque ſi dives eſſem, timerem aliquid. Ipſi enim divites ſunt: ſplendent auro, & argento: corpus purpura, & byſſus ornat, criſta caput: latus defendit gladius multis adamantibus nitens. *Paul.* Tibi hæc ſpecies placet, ut video. Nunquid tu etiam cuperes miles eſſe? *Mac.* A puero animus prurit in heroum facinora. Utinam ſit ætas major: hodie cum iſtis militatum abirem. *Paul.* Noſti me, fili mi: non te teneo. Unum, ſi quid meus in te meretur amor, unum obſecro: *Sine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit*, Eccl. 32. Qua via ex quo ſtatu Divinæ Providentiæ nutus te velit in cœlum ducere, deliberandum eſt prudenter, ſi ſtatutum feliciter velis. Cœlo excidit, fili mi, cœlo excidit, qui ſtatum aut officium eligit, in quo ſalutis *impedimenta* graviora ſe ingerunt, quam ut ſuperandis ſperes ſuffectura eſſe *media*, quæ ſuppeditantur: & excidere cœlo

cœleſtium a DEO formatam in pulveres, & lutum deprimere. Amice! quam fuit Viri ſancti ſenſus diverſus a noſtro! Erat Antonius nobilis, erat dives, ut nos: putabat tamen animi eſſe parum generoſi ad curam divitiarum abjicere ſe, ac terræ affigere: nos contra putamus, nihil poſſe contingere turpius noſtræ ſtirpi, & ſanguini, quam ſi pauperes DEum pauperem ſequeremur. Quis errat? *Fromondus Aulicus.* Quisque in ſuo ſenſu abundat. *Nearch.* Experior. Sed quæro, quis ſenſus ſit vero conformior? age, Fromonde, audiam, quid putes: quis errat, nos, an Antonius? *From.* Quæ ſupra nos, nihil ad nos. *Nearch.* Imo hæc maxime. Cœlum, Amice, eſt ſupra nos quid? nihil ad nos, ut illuc tendamus? *From.* Et ſpero venire etiam per hanc viam, quam ambulo. Memento, quid legeris paulo ante: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia, & da pauperibus,* Matth. 19. Nota: *Si vis perfectus eſſe,* dicebat Dominus non: *ſi vis ſalvus eſſe.* Itaque facere, quod fecit Antonius, cum hæc verba audivit legi, conſilium eſt, non præceptum. *Nearch.* Aſſentior: conſilium eſt, non præceptum. Sed hoc interrogo, num turpe ſit nobis hoc conſilium *ſequi?* Antonius putabat, turpe ſibi eſſe, *non ſequi:* ſi nos putamus contrarium, reſponde, quæſo, quis errat? *From.* Video te caleſcere. Quid turbas animum diſputatione inutili? Antonium ad hoc genus vitæ vocavit DEus, nos non vocavit. *Nearch.* Non hoc jam ago: ſed ſi vocaret DEus, num turpe eſſet vocantem audire hoc quæro. *From.* Fruſtra urges: nec enim dubitare fas eſt, quin gratiam DEus homini faciat, ſi ſuadet, qua via ire in cœlum debeat: & obedire conſilio DEI, qui turpe diceret, blasphemaret: Omitte igitur me laceſſere talibus quæſtiunculis. *Nearch.* Metuis fortaſſe, ne audias vocem ſimilem? *From.* Ceſſa! redeundum ad ſocios eſt. *Nearch.* Non poſſum modo. Suaviſſimo vinculo me tenet hic liber ſibi: Legamus plura. *From.* Quid prodeſt? admiranda legemus magis, quam imitanda. *Nearch.* Hæc vox eſt militis? nihil eſt animo generoſo

Digitized by Google

roſo difficile. Quod alius potuit, hoc ego non poſſim? eadem eſt naturæ conditio, idem robur gratiæ: ſi quid deeſt, animus deeſt, & quod deſit, pudet! Pergam legere, ut creſcat pudor, & animus cum pudore. *From.* Quis animus? abjicere militiam cogitas? aulam deſerere? *Nearch.* Parum abſum. *From.* Ridiculus es, qui tam ſubito. *Nearch.* Ridiculus? num vides Antonium? audiit: *Vade, vende, ſequere me!* & ſubito abiit, vendidit, ſecutus eſt Chriſtum. Euge! audes ridere? *From.* Convictus erat de ſua vocatione. *Nearch.* Convictus & mihi eſt intellectus: voluntas trepidat. *From.* Intellectus convictus eſt? qua ratione? *Nearch.* Eadem, qua victus Antonius. Ad contemplationem rerum cœleſtium formata eſt mens: ut quid igitur terram occupat? nimis abjicio me, nimis me deprimo, ſi tam nobilem ſpiritum terreſtribus curis involvo. Hæc animo veritas illuxit clariſſime: pergo legere, donec lumen in meridiem creſcat. *From.* Æſtuas deſideriis magnis, ut illi angoribus ſolent, qui ignes fatuos pro ſpectris horrent. Repente diſparebit hæc lux, & cum luce calor. Nearche, ſinamus alios perfecta ſectari: ſeramus, ut ſancti ſint: *Nobis ſufficiat præcepta ſervare*, &, ſi ſalvi erimus, contenti ſimus. *Nearch.* Pro miſerum frigus! nam ignis nunquam dicit: *ſufficit!* Amice, parce, ſi paulum commotior videar: non loqueris digna viro, minus milite, minime nobili. *Simus contenti, ſi ſalvi erimus! ſinamus alios perfecta ſectari!* o vox ignava! hei! quid ſibi vult plumatus pileus? quid aurum togæ? quid gemma annuli? quid gladii fulgor? ſinamus alios ſic incedere: nos contenti ſimus, ſi pannus ruſticus corpus tegat, & defendat a frigore. Nempe non decet nobilem veſtitus de plebe: at frigere animo, nudum virtutis eſſe, in male ſarta veſte gratiæ pannoſum incedere, & vix plus tectum, quam opus eſt, ut honeſte inter Chriſtianos compareas, hoc ſufficit, hoc nobilem decet. Superi! quæ eſt hæc nobilitas noſtra? dum in terra ſumus, quis nobilium auditur di-

ce-

Digitized by Google

cere: ſinamus alios in aula principatum tenere, ſinamus florere gratia, promoveri ad honores, affluere opibus, potentia creſcere ſinamus: nobis ſufficiat, ſi ſimus ultimi, ſi nos princeps non oderit, ſi toleret ſaltem. Nemo ita: alius omnino eſt ſermo, alii gemitus, & ſuſpiria. Promoti ſumus, inquiunt, eja! ſurgamus altius! divites ſumus: augeamus opes! amat nos Imperator: laboremus, ut amet ardentius, ut neminem præ nobis amet! Quid? falſa memoro?... Nunc cum de CÆLO colloquimur, tu dicis mihi: *Sinamus alios perfecta ſectari: nos contenti ſimus, ſi ſalvi erimus.* Sic amicus es mihi? vale! me urget ſpiritus, ut plura legam: melior Conſiliarius hic erit liber. *From.* Amice, in ſolitis agi te motibus video, non turbabo.... Quanquam turbaſti me tu, ut vix me ipſe capiam. Faſtidio turget pectus; ſordent res omnes meæ, & omnes ſpes: nam vere quid proſunt cætera, ſi cœlo excidam? *æquum eſt*, ut hæc prima ſit cura mihi, hic unus timor.

SCENA. III.

Fromondus. Paulus.

Paulus. SAlve hoſpes nobilis, quem noſtra non terruit egeſtas, quo minus ſubire velles tugurium miſerum, & hortum pauperem. *From.* Lubuit. Tu loci es incola, niſi fallor? & potes? *Paul.* Intelligo: Interrogas ex mundi ſenſu. Aſſueti palatiis, conviviis, theatris, venationibus, ludis, quid in ſolitudine, niſi miſerias, vident? verum nemo *ex ſenſu alieno* eſt miſer, ſed *ex ſuo.* Ego autem, ſi *beatus* non ſum (quoniam in hac vita *beatitudo vera* non datur) ſaltem certum eſſe exiſtimo, quod inter miſeros ſim minimum miſer. *From.* Philoſophari te video: & tu ſcito, te Philoſopho colloqui. *Paul.* Gaudeo: nam multo felicius aſceticæ veritates Sapienti ſe exhibent, quam de trivio homini. *From.* Igitur rationem ſententiæ redde: dixiſti, in hac

vita beatum esse *neminem posse:* Atqui experientia docet, appetitum beatitudinis cuivis homini vehementissimum esse: quid? *appetitum ad impossibile* a natura datum esse mihi, vis, ut credam? *Paul.* Eja! habeo auditorem, qui pervidere, quæ dicam, possit: sine, ut paulo altius ordiar discursum gravem. *From.* Avidus sum: sed solide age: paralogismis non falles. *Paul.* Absit, ut velim: Deo servio, & ut alii Deo servire velint, ardenter desidero. Huic desiderio quando nihil est, quod opportunius famuletur, quam genuina *veræ*, & *apparentis* beatitudinis Idea, securum te esse cupio de mea sinceritate. *From.* Et ego te de mea attentione. *Paul.* Igitur hoc primum nota: Tria constituit loca Creator Deus incolenda hominibus pro vario statu, cœlum, terram, inferos. *From.* A fide doceor. *Paul. In cœlo* omne gaudium habitat, nullus mæror ingreditur: *Infernus* omnis miseriæ centrum est, nec rima solatio patet: *In terra* lætitia luctum occupat, luctus lætitiam: læta tristibus commiscentur, & nemo est aut perpetuo felix, aut perpetuo miser: succedit continua vicissitudine nox diei, autumno hyems. *From.* Certa loqueris, & quæ nemo prudens in dubium revocet. *Paul.* Infero: stultum esse laborem hominum *beatitudini in terris* inhiantium: sequuntur umbram, amplexantur somnia, adhærent phantasmati, chimæram amant. *From.* Vitæ & loci conditio loquuntur idem: ineptus essem, si contradicerem. Attamen appetitus urget: *vellem beatus esse:* naturæ Auctor quod velit, ut chimæram desiderem, non potest credi. *Paul.* Propterea, quam appetis, beatitudinem, non esse hujus vitæ, sed *futuræ*, sapienter concludes: atque adeo atrociter decipi, qui *ex bonis præsentibus* se sperant felices fore. Ah! ista bona casus dissipat, corrumpunt curæ, morbi pessumdant, denique mors cum vita tollit, sæpe minime opinantem prosternens: vera felicitas bonum est *patriæ*, non bonum *viæ:* in via *vicissitudo* habitat, *stabilitas* in termino sedem fixit. *From.* Pleno lumine infundit se oculis

hæc

hæc ſpeculatio: *Beatitudo vera in hac vita non datur!* non habeo, quod opponam. *Paul.* At habebis, ſi voles, concluſiones plures quam unam, per quas ſpeculatio deducetur ad praxin. *From.* Occurrunt. Prima eſt: *Ergo appetitus beatitudinis, animæ a natura inſitus, unice figatur in bonis cœleſtibus!* *Paul.* Figatur, quia ſola cœleſtia beatum faciunt. *From.* Altera: *Ergo Sapientis eſt, cavere ſollicite, ne, quam appetit, felicitas eripiatur!* *Paul.* Optime: quoniam qui vult finem, neceſſe eſt, ut etiam velit media: addo tertiam: *Ergo ſapienter agit, qui pro ſe eligit vitæ genus, in quo pericula ſalutis aut nulla, aut rara ſunt, media vero abunde ſuppetunt.* *From.* Adverto: nunc eris Cicero pro tua domo. *Paul.* Ero: ſed te obſecro, Domine, ne mihi credas quidquam, niſi de quo convicero. *From.* Confidenter. *Paul.* Bona cauſa triumphat: ſic habe. Commode omne genus hominum in tres ſtatus, ſive conditiones diſtinguas: aliqui *ſerviunt* hominibus, aliqui *imperant*, alii *neque ſerviunt, neque imperant*, viventes uni Deo, & ſibi. *Qui ſerviunt hominibus*, aut volentes ſerviunt, aut inviti: *ſi inviti*, triſtiſſimam vitam vivunt: & triſtitia, quot ſcelerum parens ſit, nemo neſcit. *Si volentes*, ſtudium, *placendi* Domino, timorque *diſplicendi* quot flagitiis januam aperit? adde, quod *ex ſervis hominum* alii *nimis parum* ſe occupent, atque otio marceant, quod vitium omnem ſpiritum Chriſtianismi extinguit: Alii *nimis multis* onerentur negotiis, quæ opprimunt animum, ſic, ut tanquam ægyptiaco mancipatu conſtrictus tempus non reperiat, quo ad cœlum ſe elevet. Inter hæc pericula verſatur, qui ſervit. Non pauciora *imperantem* circumſtant. *Per gradus* in ſolium aſcenditur: ſedet in ſupremo, qui imperat, ut a ſubjectis omnibus videatur, & omnes videat: a nemine erubeſcat videri, neminem intueri contemnat: regulam morum ſe ſubditis faciat. *Conopæum* admonet illum de protectione, quam ſuis contra miſerias debet: tradita illi a Deo & hominibus Respublica fuit, ſed nempe in ſinum, ut foveatur. *Coronam* crux ornat in apice poſita,

Digitized by Google

quia prima Regibus cura esse debet puritas Religionis, & splendor: præcipuum decus perit, si crucem aufers. *Sceptrum* rotundum & brevè datur, signum potestatis restrictæ, ac moderatæ, ne in Imperio nihil, nisi Imperium, cogitet, aut credat, non se datum esse subditis, ut regat, sed subditos sibi, ut emungat. In tantis officii obligationibus miramur, cum legimus: *Potentes potenter tormenta patiuros, & judicium durissimum his, qui præsunt fore,* Sap. 6. *From.* Supereſt, ut tertium genus hominum, nempe qui nec serviunt hominibus, nec imperant, inter securissimos cœli ponas. *Paul.* Consequenter decernis: atque ego propterea, cum hanc solitudinem elegi, judico, quod *optimam partem* elegerim, quippe nullis jam obnoxius animæ periculis, quibus vel *subditi*, vel *Domini* objiciuntur, sed *communibus* tantum, a quibus exemptus est nemo. Eja! non demonstravi, quam vel ex hoc solo titulo inter miseros sim *minimum miser? From.* Vicisti: vidi enim, quam sit in aula æque ac in militia uti imperantium, ita obedientium conditio mille implicata *affectibus*, trahentibus in ruinam. Sed, quid agas? non possumus omnes eremum eligere, & Asceticæ vitæ vacare. *Paul.* Neque hoc ago, sed hoc tantum, ut intelligas, hospes, gratiam a Deo fieri illis, quos ad hanc vitam vocat, quoniam *pericula Salutis* maximæ sunt hujus vitæ miseriæ, a quibus qui liber est, utique habet, cur cantet quotidie: *Te Deum laudamus!* Deinde ut tu, qui, quod ex habitu conjicio, & *servis*, & *imperas* aliis, *utriusque status* discrimina serio pensitans, caute incedas, ne a via cœli deflectas: hæc una te angat cura, ah! una angat, quoniam jactura cœli jactura est omnis boni. *From.* Pater intelligo, vera te loqui: nec tamen animus in sententiam abit, ut velit, quod probat. *Paul.* Nihil istud vel miror, vel moror. Sæculo addictus mutare *judicium* citius potest, quam *voluntatem*: gratia Dei vocantis est opus, ut vincula rumpantur, quæ tenent. *From.* Gratiam Deus aliquibus offert, cur non omnibus? *Paul.* Quia gra-

gratia eſt. Vocantur aliqui, ut *ſalvi* fiant, non ſalvandi niſi obediant: vocantur alii, ut *perfecti* fiant, ſubituri ſalutis periculum, niſi fiant: plerique non vocantur, quia gratiæ *ſingulares* nulli debentur, *communes* ſufficiunt omnibus. Cæterum Domine, tuæ quæſtiunculæ aliquam animi inquietudinem loquuntur mihi: non licet originem ſcire? forte mederi poſſem. *From.* Socios video, videri nolo: indulge cellam. *Paul.* Tua eſt. Avertam homines.

SCENA IV.

Paulus. Potitianus. Macarius. Marinus. Leander.

Potitianus. HIc eſt, quem ajebas, tuus in ſpiritu Pater? *Mac.* Hic ipſe, qui voluit, ut hoſpites ad ſe invitarem. *Marin.* Age ſtrenue cauſam tuam Patronos habes. *Leand.* Salvere te jubeo, vir beate. *Paul.* Deridere nimirum hoc titulo meam pauperiem vultis: fero lubens, modo ridicula Deo non ſit. *Potit.* Falleris. Veneramur ſerio virum nobilem, quem te dicebat diſcipulus tuus, qui quia te non alio apud nos nomine, quam beati Patris compellavit, quid potuimus, niſi eadem formula te ſalutare. *Paul.* Appellatis non invitum. Nam vere, a quo tempore aulam deſerui, beatus ſum, certe miſer eſſe ceſſavi. *Leand.* Ita neceſſe eſt loqui te, ne videaris conſilii pœnitens. Niſi timeres levitatis infamiam viro nobili cumprimis turpem, forte quanquam jam proximus ſenio, mutares cum propoſito habitum. *Paul.* Abſit, ut lunæ me comparem, quæ reproborum eſt ſymbolum. Potius niſi hoc vitæ genus jam abhinc viginti annis ſuſcepiſſem, ſuſciperem hodie: neque enim, niſi expertus novit, quam ſuave ſit DEO SOLI ſervire. *Marin.* Aliter tuus iſte, quem vocas, filius loquitur qui parum tua videtur guſtaſſe ſolatia. Eccur non reddis participem? *Paul.* Macari, malene tibi fuit, dum vivis mecum? taces? Superi!

turbas animi in vultu lego. Domini, veſtes, gladii, plumæ veſtræ hanc tempeſtatem concitarunt; nolite decipi: redibit quies juveni, cum abieritis. *Macar.* Imo liceat mihi per te, mi Pater, abire ſimul: totus in arma prurio. *Paul.* Tam repente? *Marin.* Nimirum oppreſſos a diſciplina igniculos ſuſcitavit aſpectus militum, & ſuffocati per Pſalteria, per flagra, per jejunia, per legumina, per iſtam tunicam heroici ſpiritus revixerunt. *Leand.* Natus ex patre milite Macarius (imo primævo nomine Conſtantinus hic) miles ut ſit, deſtinatus eſt a natura: num repugnare te decet? *Paul.* Video, me eſſe proditum. Domini, rem habete. Macarius eſt filius mei fratris, qui in bello contra Tyrannum Eugenium in acie pugnans cecidit, cum iſte annum ætatis decimum ageret: Mater obierat ante. Miſeruit pupilli me: timui, ne timere Deum, & Domino ſervire, qui ſolus eſt Dominus, negligentius doceretur: ſuſcepi ergo tutoris curam, & Patris officium: num egi male? *Leand.* Melius filius militis educatus fuiſſet a milite. *Paul.* Prima debuit cura eſſe, ut Chriſtianum formarem. Nunc in eligendo vitæ genere ſui eſt juris: prudenti electioni non me opponerem, vel ſi parens eſſem: ſed dirigi debet juvenis, non trahi. *Potit.* Sua, quod apparet, indoles trahit juvenem: ſine, ut imperatori ſiſtam. Merita Patris, & frons, oculi, vultus adoleſcentis militarem ferociam ſpirans ſpem gratiæ faciunt. *Paul.* Mora conſilium dabit, & oratio ad Deum: Impetus repentinæ affectionis bonum non ſuadet. *Leand.* Prudens es: interea juvat nos omnem tuam videre beatitudinem, & alteram eremi partem perambulare: comitem Conſtantinum concedis? *Paul.* Adhuc Macarius eſt eat. Ubique occurret Macari, unde ambitionis levitatem condemnes. Occurrent floſculi nitida veſte ſupra Salomonem ſuperbi: ſed quamdiu? ſic perit *pompa* ſæculi. Occurrent arbores amœna ſpecie ſe in altum tollentes, ſed fructu vacuæ: hi ſunt *labores* ſæculi. Occurrent fontes, aquarum argentum trahentes cum grandi ſtrepitu: ſed præter-

Digitized by Google

terlabuntur: hæc ſunt *ludibria* ſæculi. Cœlum ſolum bona æterna habet. *Leand.* Nimis tu ſeria Juveni loqueris: nos aliter exponemus. *Potit.* Ite, ego redibo ad ſocios: in cella conveniemus, cum revertendum in urbem erit. *Marin.* Conveniemus: tu nos præcede.

SCENA V.

Paulus. Potitianus. Fromondus. Nearchus.

Potitianus. QUid agunt apud te ſocii? miror, trahere moram poſſe tam diuturnam: quo tenes hamo? . . . . *Paul. Unus aſſumetur, alter relinquetur!* horrenda ſententia! quid? ſi de te dicta ſit, miſerrime Macari! heu! attonitus pavor palpitans pectus quatit. *Potit.* Ereptus eſt homo ſibi. Pater! *Paul.* Ah! in aula aliorum *otium*, aliorum *negotia* timeo: in militia a vino, a venere, & ab ira metuo Macario meo plus, quam a Marte: & in aulam tamen, ad militiam ibis Macari! averte hoc malum, JEſu, neque nobilem animam tuo redemptam ſanguine immitte in hæc diſcrimina! *Potit.* Non immerito gemit: vix enim in re majus diſcrimen eſt, quam inter voces, *militia* & *malitia.* Pater! *Paul.* Ignoſce hoſpes: periculum amati juvenis mentem in ſe abſtraxit. De ſociis inquirebas, ſi memini: legunt! *Potit.* Quid legunt? *Paul.* Vitam Magni Antonii legunt. *Potit.* Etiam legi, & præcipue admiratus ſum atrocia, quæ ſubiit, certamina cum dæmonibus. *Paul.* Admiratus es: nihil præterea? utinam didiceris imitari! ah! ſi milites debellare diabolos vellent, ſicut in homines ſæviunt, quam multos Eccleſia Sanctos haberet, quos coleret. Verum hoc, opinor, intus agunt collegæ tui. Domini, adeſt, qui loqui cupit. *Nearch.* Potitiane, quid turbas nos? ſuaviter convivimus: ego hodie non redibo. *From.* Tecum maneo: licet hic pernoctare per te, Pater? *Paul.* Si paupere cœna, & dura pro ſtrato ſtorea pote-

poteſtis contenti eſſe, offero totum me. *Nearch.* Nihil ſollicitus ſis: plura miles tolerat. *Paul.* Utinam pro animæ bono! *Potit.* Quid animo agitatis? *Nearch.* Tota vita nunquam memini egiſſe me diem tot ſolatiis uberem: ſine diutius frui. *From.* Ego ab amico non divellor: ſtatutum eſt hanc noctem ſanctius agere, quam noctes alias. *Potit.* Bene: ſit igitur felix nox: ego ad ſocios redeo, & in urbem cum ſociis: ridebunt, & ridiculos vos aulæ facient. *Nearch.* Riſum licebit ulciſci riſu. *From.* Non licet nobis, quod lubet, agere? an ſervi ſumus? hic pernoctare eſt volupe: quid ad vos? *Potit.* Fervori parce: non affectamus imperium: facite, pro libertate. *Paul.* Ego interim cœnam, & ſtratum apparo, niſi jubetis aliud! *Nearch.* Nunc equidem libentius ſoli ſumus: fac, quod charitas jubet. *Potit.* Tecum eo: conturbatos homines video: quid eſt actum? *Paul.* Ipſe præſtolor eventum rei. *Potit.* Cæteris nuntio. *Paul.* Maneant mecum omnes: utiliter agemus noctem. *Potit.* Perſuadebo, ſi poſſim. Quod me attinet, Pater, ſi liber ab uxore & liberis forem convivere perpetuo mallem tibi, quam inter tot diſcrimina ſalutis verſari. *Deum timeo,* & cœlum deſidero: cætera flocci facio. *Paul.* Optimus timor eſt, utinam omnibus militibus familiaris. Domine, ſi manes hac nocte mecum, audiat a te Macarius, quid aula ſit, & quid militia. *Potit.* Placet humanitas: condico: idem ſi collegis ſuadeo? *Paul.* Rem bonam ſuades: pro viribus ſerviam. * Macte animo Paule, occaſionem offert Deus, qua benefacere animis nobilibus poſſis.

SCENA VI.

Nearchus. Fromondus.

Nearchus. QUid tricamur diutius! amice, reſponde ad quæſtionem unicam, & ceſſo urgere. Dic: omnibus laboribus, quibus, domi, foriſque defungimur, quid quærimus?

* Diſcedunt.

major-

Digitized by Google

majorne poteſt eſſe ſpes noſtra in palatio, quam ut amici Imperatoris ſimus? & ibi quid non fragile, plenumque periculis? & quamdiu iſtud erit? Amicus autem DEI, ſi voluero, ecce nunc fio. *From.* Et quantillum eſt illud? quantum hoc? Imperator homo eſt ſimilis mei, mutabilis, qui hodie amat, cras odit, ſæpe immerentem: certe mortalis, cujus gratia forte nec annum fruar, & quid deinde? imo ſi fruar, dum vivo, quid deinde? gratioſum fuiſſe Imperatori nihil æſtimat Deus, qui me judicabit. *Nearch.* Et ego tanti emam favorem putridum? *From.* Recte, inquis, tanti: nam quantos debet ſubire labores miles, ſi vult placere? quanta ſuſcipere pericula fortunarum, ſanitatis, vitæ animæ, adeo? nam ſi Princeps jubet, quod vetat Deus, quotusquisque eſt noſtrum, qui palam auſit Deum Principi præhabere? *Nearch.* Et quid deinde? nempe Principis favor tuebitur coram Deo? *From.* O vaniſſimam vanitatem! favor Principis nec in hac, nec in altera vita poteſt beatum facere, Dei gratia facit in utraque: & delibero, quid decernam? *Nearch.* Ajunt: poſſum eſſe amicus Dei, quin ceſſem eſſe amicus Principis. *From.* Poſſum: ſed quanto cum periculo inter tot pericula peccatorum, inter tot incitamenta libidinum, in tanta vitæ licentia, in tanto luxu, inter tot exempla ſcelerum, cum præſidiis tam exiguis? Nearche! forte moriens horulæ unius inducias petam, ut peccata expiem: & ecce Theodoſius, quamcunque ſi potens, quamcunque me amet, ne tantillam quidem gratiam poteſt præſtare, ut una hora ſerius mori liceat! Et tamen ex hac gratia quam multis æternitas pendet? o miſeram ſervitutem! *Nearch.* Veriſſima loqueris: ſed ſi concluſio ſequitur, quam nos interimus, migrandum erit in ſolitudinem omnibus: vacua ſtabunt palatia: Principes deſerentur. *From.* Quid agendum ſit aliis, ipſi viderint, quisque proſpiciat ſibi. *Nearch.* Mihi hoc jam decretum eſt: *Serviam Domino, qui mori non poteſt:* adhuc *de modo* delibero.

Digitized by Google

SCENA VII.

Fromondus. Nearchus. Leander. Marinus. Macarius. Potitianus.

Leander. Quid audimus? hic pernoctabitis? *Marinus.* Deliberaturi forsitan de aula cum eremo mutanda? *Nearch.* Scietis, cum erit opus. *Leand.* Turbide satis: sapientius decrevit Macarius, quem ducemus nobiscum ad Cæsarem. *From.* Nescis, quid petas miser, & quid relinquas. *Macar.* Dixi: sine Patris consilio non abibo. *Potit.* Audiemus, quid dicat: veni mecum. *Leand.* Redite propere: vos valete, & crapulam eremiticam edormite. *Marin.* Sed quid dicemus nostris sororibus domi, sponsis vestris? *Nearch.* Salutem. *From* Reddamus oculos salutaribus paginis. *Marin.* Tamen Leander, jocamur temere forsitan, & nisi cavemus tempori, amisimus soceros: Potitianus me terruit: & Nearchus diuturnius jam aulæ tædium fovet, quod videat spes suas trahi. Nisi caves, Sponsum tua soror non habebit. Igitur consilio Potitiani parendum judico, & hic per noctandum, ut videamus, quid fiat. *Leand.* Maneamus. Scribam interea epistolium, & per famulum sorori mittam, ut sciat, quid factum sit: supellectilem scriptoriam in cella Macarii vidi. Mittet illa responsorias, quales dictare amor solet. Scribe tu etiam tuæ. *Marin.* Ego non scribo, quoniam mea soror abhorret a nuptiis, nec nisi in mei gratiam se Fromondo addixit. Quodsi intelligeret, sponsum alia agitare consilia, intelligis, quid esset facturа. *Leand.* Bene advertis. Sed scrupulus angit: non ago advocatum diaboli, si turbo sancta consilia? *Marin.* Timidus miles es. Ab otio ad laborem homines trahis, bonum est opus, ad quod ego tibi Angelus sum. Quodsi peccatum metuis, suscipio in me: pro te luam. Scribe, dictabo.

Leand. Venio.

CHO-

CHORUS.

Oſtenditur, quam nulla ſit comparatio inter gaudia cœli & terræ, cum illa ſolis *diligentibus DEum* præparata, hæc probis & improbis *communia* ſint, atque adeo *libenter* deſerenda per mortem, quando ex vita pie acta ſpes eſt, felicem fore, neque *jacturam cœleſtium* timendam eſſe.

Mors. Anthropus morituriens. Ephebus. Machaon.

Mors. HÆc eſt ædes, quam mihi Deus præcepit intrare:
Januam tamen volo pulſare....
Epheb. Heu! ſpectrum! heu! heu! *
Mors. Ne metue! nil mali tibi faciam:
Noſtine me?
Epheb. Mors es! ah! parce! novi te!
Mors. Lepide! ſi noſti me, cur times me?

A R I A.

I.

Puelle mi!
Non ſum, non ſum nigrorum
De gente geniorum:
Non traham te ad tartara:
Ad ſidera levabo!
Et poſt momenta paucula
In cœlis te locabo.

* Ut pueri larvam, ſic ſolemus mortem timere.

Humanam non eſſe
Eſt illam neceſſe,
Quæ non ad hanc larvam expaveat mens!

2.

Pro oculis ſcrobes dehiſcunt,
In ſaniem genæ fatiſcunt:
Sunt labra truncata,
Frons excoriata,
In ore vix aliquis ſupereſt dens.

Mors. Vah! puerum mendacem,
Et inſultare morti audacem!
Epheb. Nihil mentior: age! ſpeculum inſpice!
Mors. Pro!.. pro! ut egi improvide!
Vides cruentum hoc telum?
A nece impii recens reverſa ſum,
Et habitum mutare oblita:
Non decet ita.
Hoc habitu improbos ferio:
Aliter, aliter probis appareo. Abeo.
I, nuntia breves inducias:
Nam redibo cita,
Ut primum, ſicut convenit, fuero veſtita.
Epheb. Quid faciam?.... herum moneo de periculo,
Ut vigilem huc ſtatuat,
Qui redeuntem mortem intrare prohibeat.
Mach. Florille, actum eſt, herus morietur!
Epheb. Quid? vivo te, te vigile, Mors huc ingredietur?
Machaon, obſecro, ne deſere Dominum!
Superba Mors,
Quæ integrum non timet exercitum,
Strenuum tamen ſæpe metuit medicum.

Macb. Metuere ſe ſimulat, ut certius decipiat.
Dixi, Domine, actum eſt de corpore:
De anima provide!
Contra vim mortis non eſt medicamen in hortis.
*Anthr.** De anima mature providi:
Accepi viaticum, Rationes compoſui,
Paratus ſum itineri: & tamen (o vis affectuum!)
Et tamen anima his innutrita deliciis
Trepidat egredi!..

A R I A.

1.

Sic morior! ſic ſeparor,
Et in ætatis flore,
A tot, quas amo, rebus,
A tot, quas alo, ſpebus,
Sic ſubito abripior!...
Cor rumpitur dolore!..
Ah! Deus, quid peccavi?
An nimium amavi?..

2.

O violæ! o tulipæ! **
Valete! & marcete!
Aut, num poſt me vivetis?
Num alteri creſcetis?
Sit! ſit! valete ſine me,
Valete, non marcete!..
At mecum, heu! eſt finis!
Poſt horam ero cinis.

Epheb. Ah! here! ut ego ſortem tuam fleo ſincere!..
Sed, quis ferit januam?

Mors.

* Medias inter delicias moriens, & velut in Paradiſo terreſtri.
** Imago deliciarum præſentium, quæ, ut flores, cito flaccelcunt.

Digitized by Google

Mors. Vitam vides intrare avidam.
Ephæb. Io! vita, vita redit, here charissime!
Anthr. Vita? ficcine?
Ergo meas audisti querelas, o bone Domine!..
Salve vita dulcissima!
Accede ad me, ut teneam te!..
Quanquam, eheu! in tantis doloribus
Quid juverit vivere?
Mors. Cessabunt dolores, nihil metue.
Sed mutanda est aura:
Est insalubris hæc regio,
Itaque paratum ad iter videre te gaudeo!
Eja! mecum proficiscere!
Anthr. Ubi igitur jubes me vivere?

Arioso.

Mors. Ubi juventus nunquam senescit,
Ubi decor nunquam pallescit,
Ubi amor nunquam tepescit,
Ubi sanitas nunquam marcescit,
Ubi gaudium nunquam decrescit,
Ubi vita terminum nescit. *S. Aug.*

Anthr. Regionem describis feliciorem ista,
Quam deseram:
Sed iter, iter me terret: quid? si in via deficiam?
Mors. Nihil angere: *dormientem* transferam.
Mach. Si bene verba penetro, Domine,
Mors latet sub vitæ specie:
Cave, ne vana spe decipias te!
Ephæb. Heu me! cur introduxi te!
Anthr. Tune Mors!.. o amabilis mors!..

Mors.

Mors. Sum vita, & Mors,
Mors impiis, vita piis,
Et o quam præ ipsa vita magis amabilis!
Anthr. Enimvero desipui, quando te timui:
Qualem sæpe depictam vidi,
Osseam, lacero vestitam linteo, telo armatam,
Et jam pœne vacuam quassantem clepsydram,
Talem te esse, credidi.
Mors. Talis sum, cum abeo ad cædem impii:
At Mors Sanctorum
Pretiosa est in conspectu Domini. Psalm. 115.
Non venio *Minister Justitiæ*, sed *Legatus clementiæ*,
Qui *servum fidelem* introducat in gaudium,
Cui nullum aliud comparandum est gaudium.
Quare *jacturam præsentium* sine alios deplorare,
Qui post hanc vitam nihil habent amplius,
Quod possint sperare:
Tu ad futura gaudia cùm, duce me, properas,
Nugas, quas deseris, despice,
Et hilariter defere.

A R I A

1.

Credo Deo:
Sursùm eo,
Sursum ad delicias,
Quibus hæc, quæ æstimas,
Gaudia, si comparas,
Bulla, ventus,
Fucus, fumus,
Umbra, somnus,
Nugæ sunt.

2. Con-

2.

Contra mentis
Senſum ſentis,
Præter hæc ſi gaudia,
Improbis communia,
Nulla ſperas alia:
O! majora,
Veriora,
Reſervata
Probis ſunt!

Anthr. *Credo! ſpero!* rumpe moram! accelera horam!
Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto!
Cupio, quia *diligo!*
Mors. Alas dat dilectio, quibus ſpiritus evolet!
Solvo vincula! proficiſcere! evola!
Epheb. Heu! heu! mors oculos hero clauſit!
Mach. Noli flere, ſi amaſti ſincere.
Non enim eſt mortuus, ſed dormit,
Imo jam iterum in vitam æternam evigilavit.
O! ut moriatur anima mea
Morte conſimili! .. moriatur! ..
Anima! huc te compara!
Serius, aut citius eadem etiam Medico
Eunda eſt ſemita. Moriendum!

A R I A.

Accinge te itineri,
Quod DEUS jubet ingredi:
Quid horres, anxia?
Eſt via quidem aſpera,
Sed via tamen *unica*
Ad Cœli gaudia.

2.

O gaudia! .. o gaudia!..
O gaudia digniſſima
Hoc emi pretio!
Sic empta ſunt, o anima,
Ab ipſa SAPIENTIA,
A DEI Filio.

PUNCTUM II.

Curæ ſalutis Modus.

SCENA. I.

Fromondus. Potitianus.

Fromondus. AMice, tibi nota eſt vitæ meæ ſeries, ratio morum, animus, conditio, facta. Via, quam ambulo, non ducit ad cœlum, hoc intelligo: Nearchus totus ardet amore Cellæ, vidiſti: me exemplum allicit, & pœnitentiæ neceſſitas trahit. Sed retrahit timor ſermonum, vitæ ſolitariæ tædium, amor ſponſæ, ſpes honorum, indoles aſſueta licentiæ: quid ſuades? homini, qualem noſti eſſe me, num audes ſpem ſalutis facere, niſi militiæ juxta, & aulæ valedicat? loquere, quod ſentis: quantumvis enim repugnet mens ad conditionis mutationem, ſi tamen neceſſariam putes, mutabo: nam *cælum expeto, & volo ſalvare animam, quocunque labore conſtet.* *Pot.* Reſolutio heroica placet: neque eſt quidquam glorioſius militi, quam poſſe ſeipſum vincere. Sed quo abriperis? Si judicas, militem & aulicum ſalvari non poſſe, nunquid condemnas me? *From.* Sile, in pudorem me agis. Si aulicus eſſem, & miles ſimilis Potitiano, non utique timerem animæ: ſed nunc! *Pot.* Opto, ut idem cum

cum tuo judicium ſit Dei de me! Cæterum hoc habe a me principium: in oculis Numinis nihil intereſt, *qui* ſis, ſed *qualis:* Miles, aulicus, mercator, eremicola, ſacerdos, perinde omnes ſalvari, omnes perire poſſunt. *From.* Hoc ſcio: imo aſſurgere in apicem virtutis *poſſum* in aula etiam, & inter arma, ſi poſſum divitiis uti ſobrie, deliciis caſte, honoribus modeſte: ſed, ut ſemper *velim*, hoc opus, hic labor erit. Blandior mihi de cautela, quam adhibeo: decerno præſentibus bonis *uti bene*, abuti nunquam: ſed quam diu conſtabo mihi? Dum utor, *ab ipſo uſu* cupido voluptatis accenditur, cura cœli paulatim expirat, ſuccedit oblivio æternorum, Rationem affectus opprimit, admittitur ſcelus, abit in conſuetudinem. Hoc proſpicio, perpetuo futurum mihi, & tu, amice, ſcis, factum eſſe. Subinde redibo ad pœnitentiam, ſicut redivi ſæpius: quid tum? occaſio, exempla, pravi habitus, licentia vitæ militaris retraxerunt, & retrahent in malum idem. Ita cadendo, & reſurgendo ageturvita, donec cadam, nec ſurgam amplius. Novi me: perſiſtens in ſæculo vix me impendam vitæ conſtanter pie: deerit aliquando *tempus*, aliquando *occaſio*, *voluntas* plerumque. Aliorſum me rapiet affectio, aliorſum curæ, aliorſum negotia publica, & privata: pro rebus æternis multum erit, ſi interdum ſupererit quadrans horæ. Omnia cogitavi. *Pot.* Sic vivitur paſſim, non utique, ſicut vivendum eſſet ex lege Chriſti. Propterea nitendum eſt contra torrentem, & eundum, non qua itur, ſed qua eundum eſt. *From.* Tangis punctum difficultatis: ut ego a me impetrem, ut vivam in ſeculo, *aliter*, *quam vivitur*, hoc quis efficiet? non credo, non ſpero, non poſſum. *Pot.* Ita ſi habent res, non eſt, quod conſulam: niſi relinquas omnia, vix eris ſalvus. Cum enim una ſit ad ſalutem via *moderatio affectionum*, ne abripiant nos extra ſepta Decalogi: ille, qui curam Cæli habet, neceſſe eſt, ut ſe reſolvat vel *ad pugnam* vel ad *fugam:* pugnare igitur ſi non vis in ſæculo, aut non habes

victoriæ ſpem de teipſo, ſupereſt, ut fugias ſæculum. *From.* Hem! nunc intelligo, quod dixit Paulus antea, cum docuit, alios vocari ad ſolitudinem a Deo, ut *perfecti* fiant, alios, ut *pœnitentiam* agant: atque *illos*, niſi obediant vocanti, difficulter, *iſtos* omnino non ſalvatum iri. Has eſſe amabilis Providentiæ vias, hanc ſeriem gratiarum, hunc *curæ ſalutis modum*. *Potit.* Aſſentior nihil dubitans. Nunquam ego, quod toties vidi fieri, nunquam Aſceticam vitam contempſi, vitam, quam Evangelium commendat, & tot Sanctorum exempla comprobarunt, vitam remotam ab ambitu, ab avaritia, a deſideriis carnis, ab omni prope periculo & occaſione peccandi, vitam ſancte otioſam, quia unice occupatam in negotio æternitatis, vitam, ut brevis ſim, Angelicæ æmulam, nam Angelorum hæc eſt vocatio, SOLI DEO vacare. *From.* Veluti ſi expertus eſſes hoc vitæ genus, ita confidenter hæc elogia congeris. *Potit.* Quoniam huc ſermo deduxit nos, & ego amico loquor, tu hoc ſcito, olim juvenem aſpiraſſe me ad ſolitudinem: inviderunt parentes felicitati meæ, ex mundi more judicantes, prudentius familiæ & mihi conſultum iri, ſi Aulæ, militiæque admoverer. Ceſſi per nimiam reverentiam importunis hortatibus, & conſilium quidem, non tamen amorem eremi abjeci. Itaque quoties per officium licet, atque offertur occaſio, *a turba hominum* & *a turba negotiorum* expediens me, in ſolitudinem fugio, ut per aliquot dies cum DEO, cum animo meo, atque cum viro idoneo negotium ſalutis tractem. Ita per Numinis gratiam *curam cœli* conſervo, redeoque ad curas officii alacrior, ad pugnas contra vitium fortior. *From.* Divinum conſilium eſt: Sic enim ſolitudinis fructus guſtas, quin ſentias nauſeam perpetuitatis. *Potit.* Perpetuitas augeret ſolatium, & eligerem hodie, ſi liber eſſem, ut vos: Nunc Marito, & Patri non licet, quod libet, agere, Sed en!

SCE-

Digitized by Google

SCENA II.

Fromondus. Potitianus. Macarius.

Fromondus. Macarium video? *Macarius.* Jam Conſtantinus ſum: facite hanc gratiam, magni hoſpites, & me Imperatori ſiſtite. *Potit.* Quid petas, neſcis: ah! nemo eſt *in hac vita* beatior, nemo *pro futura* ſecurior, quam qui nulli hominum aut ſervit, aut imperat, SOLI DEO famulans. *From.* Veſtem ſuam Nearchus dedit? *Mac.* Et ego meam illi. *Potit.* Conſenſit Patruus? *Mac.* Si cras idem futurus ſit ſenſus mihi, dimittet volens: ſed hanc daturum ſe precibus noctem dixit, ut impetret mentem aliam. Ut placeo vobis? non iſte habitus decentius nobilem veſtit? *Potit.* Juveniliter plaudis. *From.* Vere jam Parentis in te imaginem video. Nearchus igitur iam induit Monachum? *Mac.* Cum abiit a nobis Paulus cœnulam paraturus hoſpitibus, mutavimus veſtes, uterque gaudens. *Potit.* At ille optimam partem elegit. *From.* Quibus oculis intuebitur Paulus hanc audaciam? *Mac.* Excuſabit Nearchus, qui me coegit. *From.* Et ipſe quid? *Mac.* Plenus ſolatiis in cella orat. totum ſe DEO conſecrans. *From.* Irruo.

SCENA III.

Potitianus. Macarius.

Pot. Tu vero quid ſentis Conſtantine? quis agit Spiritus? quas alis ſpes? & quamdiu mutatio vitæ mulcebit animum: *Mac.* Magnanimis deſideriis turget pectus: Majorum & Parentis præcipue glorioſis inſiſtam veſtigiis ſtrenue, nec erit dies, quæ me degenerem ab avita virtute videat. *Pot.* Laudo. Igitur quem vitæ ordinem, & modum ſtatuis? quid primum ages? *Mac.* Cras Cæſari me offeram, & caſtra ſequar. *Pot.* Recte: & poſtea quid? *Mac.* In caſtris Martiæ laudis appetens, qua feret occaſio, promptus in omne diſcrimen ibo, ut palmas &

lauros metam. *Pot. Fortaſſe* favebit ſors: quid poſtea? *Mac.* Poſtea decoro pulvere ſordibus, gloria, prædaque dives redibo in aulam, laboris mercedem poſtulans, favorem Principis. *Pot.* Promoveberis, *niſi* curſum invidia ſufflaminabit: quid poſtea? *Macar.* Tunc de pulchra, & divite ſponſa cogitabo, ut familiæ poſteritati conſulam, & perpetuitati vetuſti ſanguinis. *Pot. Demus*, fore, quod ſperas: quid poſtea? *Mac.* Operam dabo amplificandis fortunis, & honoribus, quibus ſtirpis decus in apicem promovebo, omnibus Maioribus major. *Pot. Spes magnæ!* quid poſtea? *Mac.* In his curis, & ſtudiis conſeneſcens, ſupremam ætatem quietus, felix, hilaris, inter amabiles luſus nepotum agam. *Pot.* Et poſtea?... nihil, quod addas: habes? *Mac.* Nempe de Principe, de Republica, de meo genere bene meritus moriar. *Pot.* Sic finis erit: & per tanta molimina denique paraſti tibi lapidem ſepulchralem. Imo non erit finis: urgeo: morieris! & quid poſtea?...video te commoveri. Imprudens! repente adeo obliviſci te decet ſanctiſſimæ inſtitutionis, qua te Patruus imbuit? ſpes *incertiſſimæ* ſic ſubito inflarunt animum, ut terrenis immerſus æternorum penitus memoriam abjiciat? fac, nulla de tantis te fallat ſpes (quanquam o quantæ fallent!) quæ de his omnibus ſolabitur morientem? fatere: hac nocte ſi moriendum ſcires, in aula vel caſtris mori malles, an in eremo?.. loquere!.. non expectabas, opinor, ab aulico, & milite tam triſte monitum: ſed fortè, quod a lingua minus ſuſpecta veniat, vim in animum fortiorem exeret. Conſtantine! ſi te DEUS ad vitam ſolitariam non vocavit, nolim te confirmare: neque hoc ago, ut ab aula, & militia te avocem: ſed hoc moneo, nè falſa ſpecie auri ſtreperi deceptus abripi te patiaris per amorem vanitatum *a curâ cœleſtium.* Morieris, & poſt mortem judicaberis. Quæretur, non, an fueris bonus aulicus, aut bonus miles, ſed an BONUS CHRISTIANUS: hoc cura primum, hoc deinde, hoc poſtremo: & crede

Poti-

Potitiano (expertus loquor) quantumvis aliqui ſive prudentiam ſuam politicam, ſive ferociam militarem jactent, non datur bonus aulicus, niſi *qui cœlo cavet*, non bonus miles, niſi *qui timet DEum.*

SCENA IV.

Paulus. Potitianus. Macarius

Paulus. TAlem te invenio, o Macari! quid erubeſcis? ... Potitiane, adoro Judicia DEI, quorum abyſſus multa eſt! medius inter delicias, & mærorem verſor. Nearchus meus eſt, Fromondus, niſi me animus fallit, etiam erit: & iſte me deſerit! imo non me deſerit, ſed te, o JEſu, a vexillo tuæ crucis ad ſigna profani Martis improvidus transfuga. Amice, amavi hunc juvenem pro filio mihi: pro ſalute animæ hujus diu, noctuque anxius centies iteravi de die ardens ſuſpirium: JEſu! quærens hanc animam ſediſti laſſus: redemiſti eam crucem paſſus: *tantus labor non ſit caſſus!* inſtitui ut optimis præceptis imbuerem: invigilavi, ne incideret in laqueos diaboli: correxi errantem paterne, languentem ad exercitium virtutis excitavi: docui fraudes inferni agnoſcere, ac debellare: & erat ille obſequens, erat docilis, erat alacris ad nutum, ſic, ut ego ſpes optimas conceperim, & curæ meæ tædia conſolans ſæpe dicerem mihi: gaude Paule! terra, quam colis, bona eſt: fructum centeſimum feret. Erit Macarius ſervus DEI, fidelis ad mortem erit. Nunc ecce! lætiſſimos flores optimæ ſpei ſubito atrox pruina decoxit: non ſum infelix? *Pot.* Merito te queri video: nihil enim dedecet juvenem magis, quam ſequi impetum, non expectato Majorum conſilio. *Paul.* Sed bene habet: deſere me infelix, & DEUM deſere? en duos DEUS pro uno dedit, & ſibi aſſerit: pro Macario Nearchus, Fromondus erit pro Conſtantino. *Mac.* Pater! *Paul.* Abi! abi, quo te non DEUS ſed cupiditas trahit. Labes ingrati erga me animi, inurba-

na

na festinatio, audax vestium commutatio facta ignaro me, loquuntur contumaciæ crimen, & malum grave præsagiunt eheu! animæ mihi tam charæ impendens. Oro DEum, ne sim propheta: sed hoc me diuturna experientia docuit: male pereunt juvenes, quorum vitam non consilium, sed impetus regit.

SCENA V.

Paulus. Marinus. Leander. Fromondus. Nearchus. Potitianus.

Marinus. Et quæ est ista stultitia, Pater, quod connivente te, sic Nearchus se nobis sistat? *Leand.* Potitianæ non oculos cruciat hic aspectus? *Nearch.* Amici, exuit mundum mens: abrupi me ab omni spe sæculi, & DEO servire statui, & hoc ex hora hac, in loco hoc: vos, si imitari piget, nolite adversari. Fromonde, quid oculos terræ figis? cælum aspice! cælum sit in amoribus! *cœli jacturam* time! aut num ego displiceo tibi? *From.* Imo ego mihi. Luctatur adhuc animus: hinc opes, gloria, sponsa, exempla Majorum trahunt: isthinc virtutis rigor, difficilis cum carne pugna, solitudinis horror terrent. *Nearch.* Finem, finem aspice. Opes, gloria, sponsa in cineres eunt: rigor in gaudium, pugna in triumphum, cella in COELUM definit. *Pot.* Video indutum virtute ex alto: Spiritus, Spiritus divinus, Nearche, te sibi rapuit: gratulor beatam sortem æternæ prodromam. Ora pro me! luctari me cum fluctibus sæculi necessitas cogit: inde non nisi cum maximo labore, & summo periculo enatabo in littus, in quod te secura navis prope dormientem appellet. *From.* Discerpor affectuum inter se pugnantium rabie: Socii, relinquite me mihi solum. *Paul.* Ora, Fromonde, oratio lumen impetrat, fert quietem. *Nearch.* Ora Magnum Antonium, ut quod cœpit exemplo agere, perficiat patrocinio.

SCE-

Digitized by Google

SCENA VI.

Leander. Nearchus. Paulus. Potitianus. Macarius.

Leand. NOn ita facile, ut vos putatis, confectum negotium eſt: vinctus es, Nearche, Cæſar, & ſponſa tenent. *Marin.* Paule, ego de Nearcho ſorori ſcripſi: illa reſponſorias inſcripſit ſponſo: Nearchus epiſtolam vix oculo dignatus ne aperuit quidem, jamque admovit igni, crematurus non lectam, niſi ego eripuiſſem. Quid? tam crudum facinus Spiritus S. docet? *Nearch.* Pater, Nearcho inſcriptio facta eſt: Nearchus jam mortuus eſt. *Leand.* Dediſti fidem: teneris ducere. *Nearch.* promiſi ducere præ quavis ipſam, ſi ducturus ſim aliquam: jam nullam duco, & nulli teneor. Amorem profanum extinxit ſacer: amet ſoror tua, quem volet ſponſum: me amari nolo. *Marin.* Negotium conficiendum cum ipſa erit: reſponde litteris ſaltem, hoc humanitas poſtulat. *Nearch.* Muſiebres fraudes timeo, & Evæ blanditias. Dicite, me bene valere: reſponſum eſt ſatis. *Paul.* Date litteras mihi: ego legam. *Nearch.* Acquieſco: habe. *Potit.* Pacifice res agamus. Amici ſumus: Amicorum eſt gratulari amico bonum, quo beatur, non ſurripere: nemo corrumpat hujus diei, & noctis lætitiam. *Marin.* Conſulendum tamen ſororibus erit. *Leand.* Et Cæſaris poſtulandus conſenſus. *Potit.* Cæſaris approbationem ego ſpondeo. *Nearch.* Ego ſpero: liberi ſumus, & nullo ſacramento obſtricti: quo jure repugnet nobis? cæterum obſtringis, ſi efficias, ut liceat, etiam a ſollicitatione quietis eſſe. *Potit.* Licebit: ſponſor ſum. Te quoque, Conſtantine, reconciliabimus Patri, ſi potes pati moram, ut tuæ mutationis conſilium mature examinet. *Macar.* Si quid peccatum eſt, imprudentiæ illud, non malitiæ peccatum fuit: Pater, ſalvari volo! *Paul.* Vocetur Fromondus! Digitus Dei eſt hic! laudemus Dominum: plana ſunt omnia. O Deus, o

magne DEUS, quæ prodigia patras in animis hominum! *Potit.* Quid exclamas Pater! *Nearch.* Sponſa meum conſilium laudat.

SCENA VII.

Accedit Fromondus.

From. AVocas ab oratione, mi Pater! quam pæne in portu fui! *Paul.* Audivit preces Dominus: per te, Nearche, liceat, ut litteras Fromondus legat. *Nearch.* Lege. *Fro. Nearcho Sponſo Sponſa ſalutem dicit. Nearch.* Habeo. *From.* Quid hæ ad me? *Paul* Perge modo. *From. Accepi a fratre litteras hac ipſa hora, qua tibi reſcribo. Significat, repente decretum vitæ ſolitariæ te concepiſſe, & abdicata militia ſæculari, ut ſecurius cœli jacturam effugeres, ſtatuiſſe DEO ſoli ſervire. Nearch.* Scripſiſti bene. *From. Addidit: tuo accenſum exemplo Fromondum ſimiles animo cogitationes jam volvere, & toto corde in paria deſideria exarſiſſe ...* Sed nondum ita fortis ſum, ut decreverim. *Paul.* Perge. *From. forte, cùm hæc legerem, una mecum erat Fromondi ſponſa, quæ, ſicut, quod noſti, ſemper a nuptiis abhorruit, ita nunc:* amici, quid lego! *Marin.* Perge! *From.* Stupete animis, rem admirandam lego: *ſicut ſemper a nuptiis abhorruit, ita nunc exiliit repente, & plena gaudio, ſuffuſis lacrymis, ac in genua procidens elatis in cælum manibus & oculis exclamavit: O DEUS, ſi meus Fromondus ſe dicat tibi, ſit teſtis cælum! non impediam: quin ipſa etiam, quod cupiebam diu, voveo in oculis tuis cultum inviolabilem perpetuæ Virginitatis. Marin.* Amice quid audio? *Leand.* Audiamus omnia. *From.* Laudo factum: & erubeſco me: legat alius. *Leander.* Pergo: *dicebat hæc cum tanto fervore animi, & vultus, ut ego pariter inflammatus, effuſo in dulciſſimum fletum mirabili ſolatio,*

ſolatio, eodem me voto ſine mora obſtrinxerim. Marin. Jam ego inclino caput Numini, quod hæc prodigia facit. *Nearch.* Leander, heroinam ſororem habes: rurſum amo, quia deſiit amare me, ut amaret eum, qui ſolus amabilis eſt. *Leand.* Concludit: *Gratulamur utrique ſanctitatis tyrocinium: gratulamini viciſſim nobis: beatæ ſumus, quia nos Chriſtus deſponſavit ſibi: valete, & orate pro nobis. From.* Papæ! ſurgunt mulieres, & rapiunt cœlum: nos viri contenti erimus terris? *Leand.* Amice: ego accedo gratulantibus: tanta mutatio a cælo eſt. *Marin.* Ego neſcio, ubi ſim! undique circumſtat me admiratio, ſtupor, extaſis! niſi iſti homines promulſidem cælici ſolatii guſtent, & aliquid divini nectaris, non poſſunt ſic conſentire. *Leand.* Certe nihil hic, quod agat, natura invenit, nihil diabolus. *From.* Totus in te ardeo, DEUS mi! ignoſce imprudentiæ deliberantis tam diu! pudet, a mulieribus fuiſſe præventum! *Nearch.* Ah! tu es Dominus optimus, quo meliorem nemo optare poteſt! *Fromondus.* Tu es Dominus Maximus, cui non datur par! Quam ſtolidus homo eſt, qui mavult ſervire alteri quando tu vocas ad te! vocas me: audio! vocas: æſtimo gratiam! vocas: adſum! abite parerga ſæculi, miſeri mancipatus inſignia! liber ſum: ſoli Deo devoveo libertatem: ſic ſtatutum eſt: *Vade retro Satana! Dominum Deum meum adorabo, & illi ſerviam, ſoli! ſoli! Paul.* Macari, quæ eſt mens tua? *Macarius.* Pudor, dolor, pœnitentia affligunt animum: diſco ab expertis, quid ſit aula, & militia: CÆLI JACTURAM timeo. Recipe in Filium Pater! *Paulus.* In horas mutaris: probari debes: i, veniam juvenismi a DEO pete. *Marin.* Et nobis quid ſuades? *Leand.* Niſi exemplum ſequamur, non ſalvabimur? *Paul.* Abſit, ut dicam hoc: hoc moneo, ut prima ſit vobis *cæli cura*, poſtrema terræ. *Pot. Æquitas* poſtulat. *Paul. Modus curæ*, aut *pugna*, aut *fuga* eſt. *Fugam* ſocii elegerunt, quia DEUS huc traxit: vos ſi non trahit, vult, ut *pugnetis.* Securior eſt via

prior, neceſſaria altera. Sed plura de hoc argumento ſuggeret iſta nox: erit tamen hoc doctrinæ compendium: ſi deficit animus in facinus tam illuſtre, ut DEO ſoli decernatis ſervire, ſaltem ſervite nemini, niſi *propter Deum*, certe nemini *contra Deum. Potit. Leand. Marin.* O ut ſaltem hoc!

MEDITATIO IV.

Quartum Timoris Argumentum.

INFERNUS.

ARGUMENTUM.

IACTURA COELI exterrendis animis nobilioribus abunde ſufficit, ut excitentur ad curam ſalutis per quantumvis difficilia media procurandæ: Sed ut aditus *ſalutari timori* aperiatur in corda hominum craſſiorum, quos Apoſtolus 1. Cor. 2. *Animales* appellat, neceſſe plerumque eſt, ut INFERNUS exhibeatur ſenſibus, atque futura mala ipſis oculis ſubjiciantur. Hac arte (quod in Hiſtoria Eccleſiaſtica legimus) S. Joannes Apoſtolus Elpidium quendam ad bonam frugem reduxit. Adoleſcentem multis ac magnis naturæ donis illuſtrem haud procul Epheſo natum inſtruxerat ipſe, baptizaverat, optimis præceptis imbuerat, & in alias Aſiæ Eccleſias diſcedens Epiſcopo loci ſollicite commendaverat, fore ſperans, ut ad magnum Fidei Chriſtianæ ornamentum creſceret. Verum Epiſcopus, quam par erat, indulgentior *libertatis avido* per ſuam conniventiam frænum laxavit: unde Juvenis celeriter crocitare cum corvis coepit, bonis dotibus ad flagi-

tia

tia uti, dedere ſe fœdis voluptatibus, inſuper ut pecuniarum inopiæ ad ſcelera conſuleret, applicare animum ad furta, (ut fere ſolet audacia per gradus ire) imo in rapinas etiam ac latrocinia devolutus, vicino nemore occupato, factus eſt Dux illorum, quos ad ſcelera authores habuerat. Joannes poſt plures annos Epheſum reverſus, cum intellexiſſet miſerabilem interitum ſuæ ſpei, Epiſcopo quidem graviter iratus fuit: Elpidii vero tenere miſertus, aſſumpto viæ duce feſtinavit in ſilvam, errantemque oviculam multis blanditiis ad ſe allectam expugnata per expoſitas, quas ipſe in Apocalypſi viderat, *Inferni pœnas* obſtinatione, gaudens ad ovile reduxit. Erit ergo hujus Meditationis

Materia, Horror inferni.

Puncta duo: 1. Pœnarum certitudo.
2. Pœnarum atrocitas.

Fructus. Timor DEI VINDICIS.

Propoſitum. Fuga VITÆ DELICIOSÆ, qualis eorum eſt, qui vim naturæ nullam facientes, licere ſibi volunt, quod libet.

Chorus Oſtendit multos, qui *exſpe facilis pœnitentiæ* peccant, olim experturos, a falſis pœnitentiis infernum impleri.

PERSONÆ.

S. Joannes.
Elpidius.
Lampinus, *S. Joannis diſcipulus.*
Lorinus.
Miſander.
Muraldus. } *Latrones.*
Sterops.
Godinus. *Lambini Frater.*

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

Ratio. TErribilis est locus iste, *
Et *Castra Dei sunt hæc* Gen. 32.
Castra in caput rebellium
Totum Divinæ Nemesis
Effusura armamentarium.
Fides. Adverte, quam *Timor Domini*,
Ut Cor hominis ad deditionem compellat,
Sensim, & *per ordinem* soleat opus aggredi.
Primum, *bellum denuntiat*,
Et *legi mortis* se subiiciendi necessitatem significat:
Deinde monet, quantum sibi debeat,
Exigitque debitum *per Tubicinem*,
Qui contumaci extrema minetur,
Et *rigidum Judicem*:
Quodsi *post hæc* necdum sapiat,
Statu gratiæ deiicit, & *jure Cœli* spoliat.
Denique adhuc restitanti *infert arma*,
Et ad obstinationis ultionem
Omnes creaturas producit in aciem. *Sap. 5.*

A R I A.

1.

Ad nutum Timoris
Stat singulis horis

Inten-

*Exhibentur castra mystica.

Digitized by Google

Intentus in cædem Malorum
Exercitus mille Tortorum
Qui Nemesis iræ
Jurarunt servire:
Nec tardæ in castra,
Cunctarum
Huc ferent se pestes terrarum.

2.

Sic *Aqua* trans montes, *Gen. 7.*
Sic *Aer* in fontes, *Exod. 9.*
Sic *ignis* in Sodomam ivit, *Gen. 29.*
Sic *Tellus* rebelles glutivit: *Ps. 105.*
Huc *flumen* vocatur, *Job. 41.*
Hic *grando* armatur: *Exod. 9.*
Quin servit his bellis
Et turba imbellis

Ranarum, *Bruchorum*, *Muscarum. Ps. 77. Joel. 1. Exod. 8.*

Ratio. Et tamen ad tantæ horrorem potentiæ
Quam multa corda non movent se!

Imo *propter mala*, quibus premuntur, magis ferociunt;
Et, quo turgent, venenum impatientiæ
Adversus Cælum procaciter expuunt,
Pergunt que scelera Sceleribus cumulare,
Et flectere cum nequeunt Superos,
Auxilium ab Acheronte non dubitant postulare.

Fides. *Peccando* volunt evadere *peccati supplicium!*

Rat.o. O impium! o insanum consilium!

ARIA.

Digitized by Google

A R I A.

1.

Ratio! .. Ratio, ubi es?
Siccine idoneum
Culpam esse medium
Pro *pœna* avertenda
Tu tibi censeas?
Furi ut patibuli
Effugiat supplicium,
Furari suadeas?
O! furore plena spes!
Ratio! .. Ratio, ubi es?

2.

Quæ furenti Boreæ
Quercus non inclinat se,
Ipsis cum radicibus
Evulsa sternitur:
At submisso capite
Quæ myrica curvat se,
Nihil grave patitur:
Tanti est in scelere
Non obstinare se.

Fides. Recte exprobras:
Sed, quia multi non habent aures, ut audiant,
Fatigata denique Dei *Patientia*
Extrema cogitur expedire supplicia,
In quorum comparatione *hæc mala*, quæ vides;
Levia sunt *Dolorum initia*, Matt. 24.
Imperfectæ *picturæ*, & vix vocanda *symbola*.
Infernus, infernus *locus est tormentorum*, Luc. 16.
Immanium, multiplicium, æternorum.
Huc, soror mea, descendes hodie!

Hodie

Hodie ſic in te *Timor Dei* firmabitur,
Et per timorem *Amor*,
Ut ſi quando neque *mors* ſufficiat, neque *Judicium*,
Neque *Jactura* te moveat *gaudiorum cœleſtium*,
Saltem *Inferni Memoria* retineat impetum
In voraginem ſcelerum.

Ratio. Erit horrida Meditatio:
Sed melius eſt pœnas illas horrere, quam ſuſtinere:
Juvat; juvat videre.

A R I A.

1.

Te, DEUS meus, rogo,
Ut votum audias,
Ut ex inferni rogo
Scintillam auferas!
Incendium Divinum
Ne ceſſet urere,
Mittantur in hunc ſinum,
Flammæ ſulphureæ!

2.

O timor, qui dediſti
Amori vivere,
Quam prolem genuiſti,
Eſt tuum, alere:
Eſt amor ignis: ignis
Ab igne alitor!
Nec ſtygiis præ lignis
Eſt torris melior.

MEDITATIONIS IV.

De Inferno.

PUNCTUM I.

Pœnarum Certitudo.

SCENA I.

Joannes. Lambinus. Godonus.

Lambin. * AH! Pater! *Joan.* Quis te ſubito metus exanimat? *Lamb.* Nunquam me, niſi hodie, obediſſe pœnituit. O ſi me, ſi te amas, gradum ultra nullum promove: redeamus in urbem. *Joan.* Scilicet hoc eſt latibulum ſcelerum, in quod ſe meus Elpidius abdidit? *Lamb.* Hoc eſt, ex quo proruerunt nuper cruentæ belluæ, & amatiſſimum fratrem rapuerunt mihi. Pro! quam vicinus ego etiam barbaræ neci fui! effugi demum: ſed tu periiſti frater, dimidium mei! Superi! .... quid audes? ipſam ſpelunçam latronum intras? hodie poſt fratrem Pater quoque peribit mihi? *Joan.* Vacuus locus eſt. Prædatum nempe abiit, quem prædam cupio: expecto reducem. Tu te periculo eripe, fili mi: habeo gratias pro charitate. Dux viæ fuiſti mihi vel ad victoriam, vel ad Martyrium: utrumque in votis eſt: grates habeo. *Lamb.* Filium vocas: nec audis preces durus Pater! ah! ſi quid filii amabile nomen valet! *Joan.* O Cælites, quid hominis video? *Lamb.* Heu! latro! *Joan.* Siſte: in captum incidi: manus & pedes ligati ſunt. Quid, ſi Godonus frater ſit? *Lamb* Cadaver eſt. *Joan.* Spirat. gravis hominem ſomnus habet. *Lamb.* Somnus, in hoc inferno! *Joan.* Simplex! veſtibulum cæli

* Scena ſpecum refert, in qua captivus Godonus dormit.

Digitized by Google

cæli eſt iſta ſpecus, ſi cum carcere inferni compares. *Lamb.* Eſt frater meus, Godonus eſt! *Joan.* Lauda providum ſemper Numen, quod tibi fratrem reddidit in charitatis fraternæ præmium. Godone fili mi! *Lamb.* Godone frater! *Godonus.* Quis me? *Lamb.* Frater vocat, nihil metue tibi. *Cod.* Heu! frater inter latrones mecum! *Joan.* Solve vincula! celeris fuga utrumque ſalvet. Cito! *God.* Quæ me hodie felicitas amat! o frater! *Lamb.* Patri accide: Chriſti Apoſtolum Joannem vides. *God.* O qui nos olim cælo genuiſti, Pater mi! *Joan.* Vive modo, & fuge mi fili! erit, ſi Superis placet, fabulandi occaſio opportunior paulo poſt. Nunc, ſi am cum agnoſcitis, moneo, ſi Patrem, impero: fugite! *Lamb.* Jungamus preces frater! ſine te fugere, Pater mi, neque honeſtum eſt, neque utile: ergo per quidquid amas, obſecro, nobiscum fuge. *God.* Quid ego loquar? nam ſi fugati caſu aliquo latrones ſunt, cur fugam ſuades? ſi abſunt redituri, cur tu perſiſtis? *Joan.* Elpidium quæro. Ah! *God.* Elpidius adhuc in memoria eſt? Mutavit cum vita nomen: Leandrum voca. Vix viſum me, minus auditum projici in ſpecum juſſit impius, & in hanc diem ſervari, qua DEO latronum Mercurio ſacrificaret ſolemnius. *Joan.* Quid audio? cum innocentia fidem quoque abjecit miſer? *Lamb.* O ſcelus hominis! *God.* Jam vigeſimus dies agitur, quo cum extremis miſeriis luctor in tetra ſcrobe. *Joan.* Non illum, ut mitius ageret, antiqua tecum puero familiaritas movit? *God.* Vel diſſimulavit me noſſe barbarus, vel vere tot annorum lapſus delevit imaginem mei. O ſi loqui homini licuiſſet, quam non obiter oggeſſiſſem vel invito ſacra axiomata, quæ tu baptismali fonte mundatis tam anxie inculcaſti, & ille tenuit diu, donec peſſima ſocietas aliam doctrinam docuit. *Joan.* Et incuri Paſtoris indulgentia malum nutrivit. Sed faxo Princeps Paſtorum JEſu, ut hodie ad caulam redeat ovis perdita! *God.* Hac ſpe veniſti? & tu improvide, auſus es ducere ad locum ſcelerum

rum? *Joan.* Obedire jubenti Patri neceſſe fuit. *God.* O Pater, næ tu male Elpidium noſti: non eſt is, de quo ſpes frugis aliqua poſſit capi. Ne auditus quidem victima furori cades, ſuccedanea mihi, ſi ego fugero: non licet fugere ſine te. Ah! ſerva te nobis porro! ſeptem in Aſia Eccleſias regis: tantine ſit homo unus, ut in illius gratiam tot populos in diſcrimen adducas perdendi paſtorem ſuum! *Joan.* Exemplum ſummi Paſtoris movet. Nonaginta novem in deſerto reliquit, & centeſimam ovem requiſivit, ne poſtquam fuerat perdita, etiam periret. *God.* Pereat ovis, quæ vult perire: propria culpa perit! *Joan.* Sic decet loqui te, & Joanni ſic! tantillo in pretio eſt anima tibi? *Pereat ovis, quæ vult perire*! pro! ſententiam dignam profana lingua, quam nulla charitas ſacravit ſibi: Væ! ſi de vobis idem dixiſſet Chriſtus! *Lamb.* Da veniam, magne Apoſtole, ſi vox imprudens amanti excidit. Loqui coegit tuum periculum, loqui totius Aſiæ ſalus ex tua ſalute pendens! Demus, perire Elpidium: una anima perit: tu vero ſi cadis victima crudelitati, quod metuo, neque ſalvus erit Elpidius, neque animæ illæ omnes, quæ ſalutem a te expectant, ſi te diutius indulges orbi. *God.* Vive, obſecro, & nobiscum te neci eripe. Jacturam unius animæ compenſabit lucrum millenarum. *Joan.* Iterum Satanæ vocem audio: vade retro! utinam, o boni, ſtetiſſetis mecum ſub cruce Domini, didiciſſetis utique, quanti ſit anima vel una pretii. Aut, quod garritis mihi, forſitan dixiſſetis Chriſto etiam: *Deſcende de Cruce! Judæam deſere! orbi reliquo te concede! fac perire Judæam: unus popellus perit! nondum annum vitæ quartum ſupra trigeſimum habes: gentibus prædica! jacturam unius anguli compenſabit lucrum multorum regnorum.* Vah! digni Conſiliarii, quos æterni Patris Sapientia audiat: Sed hoc ſcitote: ſi ſpes eſt lucri animæ vel unius, incurrere paſtorem decet vel in medios lupos. Ille, qui inter leones Danielem ſervavit, luporum etiam conſtringet rabiem, ſi mea pro ovibus opera diutius uti velit: uti ſi porro

pero nolit, non poſſum, niſi in hoc conatu glorioſius mori. Reliquæ Aſiæ providebit de alio DEUS, qui nullo indiget. Piſcator fui: fecit Apoſtolum verbo Dominus: vocavit me ante alios: vocabit alios poſt me. Firma ſententia eſt, hic expectabo, ut EX INFERNO Elpidium rapiam. Vos obedite tandem, & fugite. *God.* Obedimus, & nuntiamus civibus frater, malum imminens Patri: armati excurrent huc, quotquot addixerunt ſe Chriſto. *(ſit ſibilus) Lamb.* Heu! frater! *Joan.* Fugite! *God.* Dividamur, ne ambos capiant.

SCENA II.

Joannes. Muraldus. Lorinus. Miſander. Sterops.

Muraldus. STate! *Joan.* In me convertere! *Murald.* Hac profugit alius. *Lorinus.* Inſequor. *Murald.* Illac tertius. *Sterops.* Non evadet. *Miſander.* Prædam tenes? *Mur.* Utinam ſit opulenta. *Miſ.* Excutiamus. *Mur.* Quid tu ſic oculos figis in me? *Joan.* Non es, neque tu es! *Mur.* Quis ego non ſum? *Joan.* Cui cupio loqui? *Miſ.* Tu loqui latroni cupis? *Joan.* Ideo huc me contuli. *Mur.* Non times nos? *Joan.* Pauper latrones non timet: quid enim auferetis nihil habenti? *Miſ.* Vitam puta: an hoc eſt nihil? *Joan.* Vitam morbus, an latro auferat, quid mea intereſt? mori non timeo. *Mur.* Jactantia! *Joan.* Cur timeam? mors mihi finis eſt vitæ miſeræ, initium beatæ. *Miſ.* Ergo tu etiam poſt mortem vives? *Joan.* Æternum vivam. *Mur.* Ubi vives? *Joan.* In cælo, ſupra ſolem, & ſtellas ſupra. *Miſ.* Quis hoc promiſit tibi? *Joan.* Fidelis DEUS. *Mur.* Tibi locutus eſt DEUS? *Joan.* Noviſſime locutus eſt mihi in Filio. *Miſ.* Ubi, & quis eſt ille Filius Dei? *Joan.* Annis abhinc viginti in Judæa paſſus eſt ſub Pontio Pilato, & mortuus inter duos latrones. *Mur.* Hei! Filius Dei inter latrones: quæ combinatio? ut blandos nos

Digitized by Google

habeas, iſtud garris, an ut illudas? *Joan.* Nec inter latrones modo, ſed etiam pro latronibus paſſus eſt. Si litteras didiciſtis, legetis in his foliis horrendam hiſtoriam, quam ſcripſit, qui præſens adfuit, qui vidit morientem, qui poſt tres dies redivivum adoravit, ac denique ſuis oculis ſpectavit aſcendentem in cælum, quo ſecum extulit ex latronibus cum ipſo crucifixis alterum, quod ſcelerum veniam moriens rogaviſſet. *Miſ.* Suavis nugator es, ex iis, ſi recte intelligo, qui Chriſtum colunt, illum Novitium Deum? *Joan.* Deum unum ac ſolum ante ſæcula! *Mur.* Jo belle! nobis igitur ſpes cæli eſt, ſi latro potuit cum Chriſto ingredi? *Joan.* Eſt, ſi in Chriſtum creditis, ſi pœnitentiam agitis, ſi vitam vivitis dignam homine, pro quo mori voluit Filius DEI. Atque ut intelligatis, cur adſim, hoc ſcite, ut ad pœnitentiam horter, ex Epheſo veni. Amo vos, quos oderunt, & perſequuntur, & perditos cupiunt omnes alii: amo, & ſalvos deſidero. *Mur.* Stolo, putas latrones blanditiis capi? *Miſ.* Aut ſi vere amas, age, quid in nobis amabile vides? cur amas? *Joan.* Amo, quia Chriſtus amavit, qui vidit in vobis dignam amore ſuo *animam*, quia ſpiritualem, quia immortalem, quia ſignatam imagine Magni Dei, quia creatam hoc uno fine, ut Deum æternum amaret, & a Deo æternum amaretur. Quid? non tigris ſim, niſi hæc argumenta vos mihi amabiles faciant? *Miſ.* Egone ſum tanti? ſi vera memoras, incipio placere mihi, & in pretio eſſe. *Joan* Hoc velim: nam ad æterna gaudia natos ultro ſe abdicare jure cæli, quod vobis Dei Filius pretio Sanguinis ſui comparavit, præcipitique curſu in æterna ſupplicia ruere, egone patiens videam? Mur. Linguam nobis ignotam loqueris: de Chriſto tuo audivimus obſcure aliquid: melius olim imbutus erat, qui nobis præeſt: Illi de hoc argumento loqueris felicius. Et en! ingreditur. *Joan.* Hic ille meus eſt!

SCE-

Digitized by Google

SCENA III.

Accedit Elpidius.

Muraldus. DOmine, tenemus hominem aut Divinum, aut insanum: nam nihil timet. *Mis.* Captus cepit nos: ita repente familiaris tanquam cum fratribus agit. *Elpidius.* Hominem vagum iste habitus loquitur: spoliatum in vincula rapite, donec examinem. *Mur.* Omne spolium hæc folia sunt. *Mis.* Quid hoc video! ruptis funibus captivus effugit? *Elp.* Malum! hæc vestra sedulitas est, hæc vigilantia? *Joan.* Nihil istis irascere, Domine: ego dimisi liberum hominem. *Elp. Mur. Mis.* Audax facinus! *Joan.* Quid poteram aliud? hominem innocentem in vinculis gemere, destinatam sacrilego trunco victimam sine motu viderem? aliud Christiana charitas imperat erga Christianum præcipue, qualis est, quem vinctum tenuistis. Jussi fugere, & me pro illo sisto. *Mur.* Non effugiet: reducent socii, qui persecuti sunt statim. *Joan.* Spero evasisse: si tamen retraheretur, oro, ut parcatis illi in Elpidii gratiam, qui miseram, quod audio, inter vos vitam vivit. *Elp.* Convitiator es. Vitam Elpidius beatam vivit, postquam excussit jugum obedientiæ, & vivere ad lubedinem cœpit. Sed cur propter Elpidium captivo parcamus? *Joan.* Quia, qui captus erat, Godonus fuit, cum Lambino fratre olim familiariter convivens Elpidio, priusquam illum mala societas avertit a bonis. *Elp.* Audacter: Unde tu istud nosti? *Joan.* Quoniam Elpidium a puero novi. Adolescebat in magnas spes, sub Joannis Apostoli disciplina, crescebatque sicut ætate, ita gratia apud DEum & homines. Itaque Joannes delectatus hac indole, cum ad alias Ecclesias curæ Apostolicæ avocarent, Episcopo Ephesi adolescentem tanquam pretiosum depositum anxie commendavit. Oscitanti deinde vos rapuistis. *Mis.* Mentiris: nam invitantes secutus est ultro. *Joan.* Scio, sed deceptus a vobis per venenatam

tam

Digitized by Google

tam dulcedinem falſæ libertatis, qua irretitus ſtolide in has calamitates conjecit ſe. *Elp.* Calamitates vocas, quas ipſe delicias arbitratur: rideret, ſi te audiret. *Joan.* O ut audiret me? repente ſceleſtæ vitæ tædio caperetur, & deſiderio melioris. *Elp.* Falleris: non eſt homo ita mobilis modo, ut fuit olim. Aut age, quibus argumentis perſuadere tu viro morum mutationem ſperares? *Joan.* Nimirum infamis vitæ graviſſimum dedecus vivaci ſermone ſub oculos ponerem. *Elp.* Contemnit. *Joan.* Periculum deſcriberem acerbæ, atque turpiſſimæ mortis ſub manu carnificis. *Elp.* Nullum apparet. *Joan.* Labem enarrarem nobiliſſimi Sanguinis. *Elp.* Oblitus eſt. *Joan.* Laudarem corporis & animi dotes ad ſumma quæque idoneas. *Elp.* Perdidit. *Joan.* Spem veniæ ſcelerum apud DEum & homines excitarem. *Elp.* Non deſiderat. *Joan.* In memoriam revocarem primæ innocentiæ ſuaviſſima gaudia. *Elp.* Perierunt. *Joan.* Flagitiorum immanium horrendum numerum, fœditatem pondus objicerem, ut ream conſcientiam pudor, timor, dolor aliquis pungeret. *Elp.* Occaluit. *Joan.* Ergo DEum in cruce exhiberem, cui fidem juravit homo, cum baptizabatur. *Elp.* Deſeruit. *Joan.* Ultimum arietem adhiberem a minis: cælum fulminans, iratum Divinum Judicem atrocia tormenta inferni, & pœnas æternas prædicarem. *Elp.* Non credit. *Joan.* Eheu! credam ego Elpidium in abyſſum adeo profundam apreptum eſſe! ſed nondum deſperarem: ſi bonus, ſi Chriſtianus eſſe deſiit, adhuc tamen homo eſt. Amavit Joannem puer, amatus a Joanne viciſſim amore tenerrimo: ſi igitur per Apoſtoli nomen, merita, ſollicitudinem, amorem, beneficia obſecrarem, ut ſe reſpiceret infelix, non ſe in corde Elpidii affectus humanus moveret? Illuſtres natales habet, ex legibus urbanitatis educatus fuit, grati animi erga beneficum Patrem honeſtas neque inter belluas omnino abjicitur: igitur commoverem, ut colloqui Joanni non detrectaret ſaltem. *Elp.* Minime omnium: pude-

ret

ret enim ſubire vultum hominis, quem olim reverebatur. *Joan.* Quid? ſi adducerem Joannem huc: adeone crude acturum putem, ut aſpectum refugeret? *Elp.* Joannes Elpidii non meminit amplius, aut, ſi meminit, deteſtatur. *Joan.* O te falſum! næ tu nihil Joannem noſti. Paſtor ſi ovem perdit, flet, diſcurrit, quærit, & ſi reperit, gaudet, amplectitur, exultat: & Joannes perditæ animæ ſit oblitus? nolite hoc credere de Apoſtolo Chriſti: aliud a ſuo Magiſtro eſt doctus, aliud charitas, & commiſeratio imperat, qua proſequitur clientem ſtantem in præcipitio horrendæ voraginis, in quam projectæ victimæ Divinæ Juſtitiæ *igne ſalientur*, Marc. 9. Sed quamdiu tu diſſimulabis te mihi? non videris commotus nihil: nunquid tu Elpidius es? es! rubor aliquis faciem ſubit: nondum emortuum eſt omne ſemen, quod Joannes in iſto pectore ſeminavit. Elpidi! *Elp.* Abripe Sycophantam, Muralde! *Joan.* Elpidi!

SCENA IV.

Elpidius. Miſander. Muraldus.

Elp. Abripe! ... ut me attonuit ſermo viri! latere Miſander, putabam me, & haberi pro mortuo: unde huic innotui? quem ſe dixit eſſe? *Miſ.* Non aliud nobis, quam tibi dixit. Quin tu audis omnem ſermonem: diſces, quæ ſcire proderit, quid de nobis homines dicant, quid forſan a Præfectis immineat mali: vir ſimplex narrabit ſincere. *Elp.* Vos explorate: me pudor vetat ſubire oculos hominis, qui me noſſit. Homo audax paulatim cœpiſſet convitia dicere, & enumeranti ſcelera mea qua fronte auſcultarem? *Miſ.* Conſuetudo altera natura eſt: credebam pridem abjectum a te pudorem eſſe. *Elp.* Elpidius ſum, non Miſander. Adhuc in venis nobilis ſanguis bullit, & amor honeſti atque DEI VINDICIS timor tenuem, quidem, aliquam tamen vitam habet: occidi patientius feram,

quam proſtare oculis, qui me adeo a me diverſum viderunt olim! *Miſ.* Quid, ſi ex iſtis foliis intelligeres aliquid? *Elp. Sanctum JEſu Chriſti Evangelium ſecundum Joannem:* Inferi! malum ſuſpicor grave nimis: aut Joannes, aut a Joanne hic homo eſt. *Mur.* Leander: loqui plura captivus deſiderat impatienter tibi, hoc unum votum. *Elp.* Inane votum: dicat, qui ſit, quid velit: urgete.

SCENA V.

Lorinus. Lambinus. Sterops. Elpidius. Muraldus. Miſander.

Lorinus. MActari pro altero debes. *Lambinus.* Lubens pro fratre moriar. *Sterops.* Duos, Domine, perſequebamur: alter evaſit per avia, quem in vinculis tenueramus. *Lor.* Iſte dimiſit captum: duplicis eſt mortis reus. *Lamb.* Bellua! noſti me? *Lor.* Sic Principi, crude! *Lamb.* Poſt horam moriturus loqui non timet. Quid aſtas mutus? age, ſatia te hirudo familiarium ſanguine: ita celeriter attinges verticem ſcelerum, niſi jam ſuperaſti etiam nefandi parricidii reus. Nam cur ego meum hic nusquam Joannem video? *Elp.* Quem tu Joannem vocas? *Lamb.* Sic? ipſam adeo memoriam extinxiſti venerandi nominis illius viri, qui nos tanta cura aſſerere cœlo, inferno eripere adlaboravit? Heu! ſi forte jam eſt occiſus Apoſtolus Chriſti! non loqueris barbare? *Elp.* Pro! ſcelus meum! *Sterops.* Ceſſas latrare canis! *Lamb.* Imo nunc irrugiam triſti lamento: heu! periiſti Joannes! actum eſt! audivi gemitum, quem ſingultivit horror ſceleris, quod patraſti. O tigris! *Lor.* Nam quis eſt hic novus agendi modus, quod ſilens audias dici probrum? *Sterops.* Ego maledicam linguam ex faucibus eruam! ultimis pœnis audaciam lues. *Lamb.* Nihil horreo: erunt, qui vindicabunt. Evaſit Godonus frater: ille ſcit has veſtras latebras, & armatam Epheſum in vos educet. Elpidi, provide tibi: ultionem

ultionem ſanguis Joannis clamat. *Sterops.* Offucias canis, bubo, moriendum eſt. *Lamb.* Moriar: date modo, ut in oſculo ſancti cadaveris moriar. *Elp.* Non morieris, Lambine! ſed & Joannes vivit: tibi dono, tuus ſit. *Sterops.* Hoc meruit impudentia? *Elp.* Imperavi. *Lamb.* Audivine Elpidium loqui? *Elp.* Ingredere. *Lamb.* Ah! tu te mecum adſterne beatis pedibus! *Elp.* Ego auſim! perge! *Lamb.* Producam ad te: in oſculum pacis ruet.

SCENA VI.

Elpidius. Lorinus. Sterops.

Elpid. HEu! in quibus latebris ſe condet pudor! *Sterops.* Quæ te hodie intemperiæ habent? *Lor.* Quo ſolitus furor abiit? *Elp.* Nihil hæc opus eſt intelligere vos. Facite captivos liberos: me relinquite mihi. Tota ſe moles ſcelerum, quæ commiſi, obſervatur oculis, & premit cor! inculcatus olim a Joanne timor DEI Vindicis, atque inferni horror circumſtant cogitantem, qui modo ſim, quis quondam fuerim: video meliora, & probo: ſed vereor, ne in angiportum adductus ſit currus, ubi converti axis non poteſt. O Joannes, nunc recordor! ... explicare me vobis non poſſum: ita me caſus adeo non expectatus perturbat. Lucem fugio, nam vel a ſole me aſpici pudet. *Lor.* Tune ſic audiſti aliquando Leandrum loqui? *Sterops.* Nunquam. In captivis latet myſterium, credo, quod ſuperat noſtrum captum: ſocios audiamus.

SCENA VII.

Joannes. Muraldus. Miſander. Sterops. Lorinus. Lambinus.

Muraldus. AGnoſcite gratiam, qualis ante vos obtigit nemini, ut exire de hac ſpecu vivo liceret. *Joannes.* Beneficium beneficio compenſabo: Principi ſiſtite. *Miſander.*

Quo se proripuit? *Sterops.* Extra se est, & nescio quæ consilia solitarius agitat. Videtur tædium vitæ concepisse, & nostri consortii. *Lamb.* Utinam! sed nisi fallit animus, potius te fugit, Pater mi: pudore victus non audet subire conspectum viri, cujus spes tam amplas turpiter decepit. *Joan.* Ah! noxius pudor est! erubescat coram te Domine! te timeat, *qui potes & animam, & corpus perdere in gehennam*, Matth. 10. me cur fugiat? Pater sum: persequor fugientem. *Lorinus* Obsiste Mitander. Ego gravius malum suspicor. Iste minas paulo ante atroces spuit, totam Ephesum in nos armari: hic, credo, metus Leandrum in fugam egit. *Sterops.* Addidit, ducem civibus captivum fore, quem ipsi vinculis ante exemerunt. *Mur.* Congruunt omnia: proditores estis. *Joan.* O te improvidum! optatam prædam incusso inani metu rapuisti ex manibus mihi! *Mis.* Hem! ut nihil dissimulat flagrio! scilicet silere debuerat, ut obrueremur repente? sic tibi digni videmur, quos carnifici tradas? malignum silentium mortis te reum facit. Ligentur ambo. *Lamb.* Solus sum reus: Patri parcite. *Joan.* Solvat Christus vincula, quibus ligati estis, & ad inferna trahimini! *Mur.* Ultima expectate, si deprehendimus proditores. *Mis.* Persequamur Elpidium nos. Vos ad silvæ aditum properate, speculaturi, num se moveat ex urbe aliquid armorum simile. *Sterops.* Veloces erimus.

SCENA VIII.

Joannes. Lambinus vincti.

Lor. ad Joannem. STolidi! huc vos imprudens temeritas egit. *Joan.* Charitas Christi egit, quæ nunquam agit temere. Lambine! quo animo es? rejecti ex portu in fluctus sumus. Hem! ut nocet imprudens lingua. Prodi se civibus suis metuens miser fugere maluit, quam mihi loqui. *Lamb.* Amor jussit has minas facere, ut facilius ad tibi parcendum inducerem: neque credo inanes esse: referet Godonus vicem, & liberatus a nobis liberabit

liberabit nos. *Joan.* Si tamen moriendum eſt, macte animo fili, pro Elpidio morimur, pro quo & Chriſtus mortuus eſt. *Lamb.* Utinam Elpidius faciat, ne ſit irritus tantus, quo ardes, amor. Hoc crede, Pater, non illum minæ meæ fugarunt, non timor, ſed pudor: commotus eſt, & ſalubria agitare nihil dubito. *Joan.* Placet pudor, diſplicet fuga: lavari ſuſtinet, quem pudet ſordium, pudorem qui exuit, abſtulit frugis ſpem. Quanquam o quam mallem, ut Elpidium peccare puduiſſet, quam peccaſſe! Pudor præcedens peccatum ſemper bonus eſt, ſubſequens facile nimius, & fugitans Medici.

SCENA. IX.

Elpidius. Muraldus. Joannes. Lambinus. Miſander.

Elpidius intra ſcenam. Sic impero! *Mur.* Ut Imperator ſis, non ideo licet eſſe proditorem. *Elp.* Contumeliam ceſſa, *Joan.* Io! vocem optatam audio. *Lamb.* Redeunt. *Elp.* Non poſſum, quos volo, liberos dicere? leges ab illis non fero, qui dederunt imperium: aut liber Joannes erit, aut ego non vivam! *Miſ.* Quid? convitium injuſtum diximus? proditor eſt, qui fovet proditorem. *Mur.* Totam Epheſum in nos armavit homo: non audiſti? *Elp.* Nihil ſapitis. Neminem armavit ipſe: veſtra crudelitas armabit. Neſcitis, quantis urbi in amoribus ſit Joannes: ſi periculum edecebitur, pronum eſt credere, toto in nos furore effuſum iri. Liber ſinatur occurrere, omnem torrentem ſiſtet. Vos, dum fugitis periculum, accerſitis. *Mur.* Cur igitur ſocios fugis? in omnem caſum juravimus fidem: eadem ſit ſors cunctorum: una viximus, una moriemur! *Elp.* Et una peribimus æternum! *Joan.* Adhuc igniculus vivit. Elpidi! *Elp.* Heu me! ſolvite vinctum duri! ego fugio. *Mur.* Non ſino. *Joan.* Patrem fugis. Solve vincula, amplexu paterno ſtringam. *Elp.* Sovite, qui ligaſtis: me ſubire oculos Sancti non ſinit pudor: fugio. *Mur.* Aut ſiſtes fugam, aut quem vis

liberum, victima ſtygi cadit. *Elp.* Crudelis! quo me adigis? heu Pater! ex ſubditis intellige, qualis ſit Princeps. Sceleſta vincula! *Joan.* Vincula charitatis! *Elp.* Lampine, o ut ego ſim, qualis tu! vive felix! fuge ſol, irrue denſa nox, & impium caput tege! *Mur.* Iterum tentas? *Joan.* Fruſtra es: teneo, ſtringo te! *Lamb.* Quid reluctaris frater? bonum habemus DEum: ſi magna ſunt tua ſcelera, major eſt DEI Miſericordia. *Joan.* Dolenti in tempore veniam Apoſtolus Chriſti ſpondet, cui data poteſtas eſt ſolvendi, quidquid Animam ligat: nullus numerus, nullum excipitur peccati genus. *Elp.* O quid dulcedine tam ſuavi mulces profundo vulnere exprimo aſpectu percuſſum pectus! non iſtud mereor: crudum, ingratum, impium, ſacrilegum, apoſtatam, latronem voca! *Joan.* Non ita loqui nos Chriſtus voluit cum pœnitente. Elpidi, *tua me ſalus* in hoc diſcrimen traxit. Datur poſt mortem vita (audiſti me talia prædicantem, & *ex ore Filii Dei* prædicantem, & prædicantem, *quæ vidi* quæque per virtutem Divinam multis palam *prodigiis confirmavi*) datur poſt mortem vita, alia æternum beata, alia æternum infelix, *in ſtagno ardenti igne & ſulphure, quod eſt mors ſecunda*, Apoc. 21. in hoc barathrum præcipiti curſu ruis: miſeruit me tui: adſum, ut teneam. *Elp.* Teneor: nihil jam metuite de fuga ſocii, teneor! Sinite, nos noſtra agere: momentum habent. *Mur.* Excludis arbitros? *Elp* Docebo poſtea. *Miſ.* Muralde, quis tibi eſt animus ad hoc ſpectaculum? *Mur.* Proſpicio, quid ſit futurum. Hic vir eſt, qui puerum Elpidium abſtraxit a Diis: reverſum abſtrahet denuo, & ad Chriſtum reducet. Patiemur? *Miſ.* Si deſeri volumus, ſi lictoribus tradi. Hoc agitur: Chriſtianus Elpidius jam nolet nobiscum vivere: ut ſecurus poſſit redire Epheſum, efficiet homo, quem dixit ipſe, poſſe omnia apud cives. Nos relicti ſoli, expoſiti furori ſtabimus, ſi fiat irruptio. *Mur.* Vigiles ſimus. Si quid periculi ingruit, Elpidium in notas latebras rapiemus nobiscum. Si comitari nolit, reus eſt proditionis: necetur.

Miſ.

Miſ. Conſilium bonum eſt, & neceſſarium. *Mur.* Jam quid ſocii ſpeculentur, videndum, ne obruamur incauti. *Miſ.* Eamus.

CHORUS.

Oſtenditur, quod nemo ſit poſitus extra damnationis periculum, & illi minime, qui *ex ſpe confeſſionis*, & facilis veniæ peccantes audacius, dicunt: *Utique poſſum confiteri.*

Chriſtus. Juſtitia. Miſericordia. Comites.

ARIETTA.

Chriſtus. Ite leves paleæ
repetunt Venti ludibrium,
Comites Ite probrum *Areæ*
Gehennæ pabulum!
Ad *congregandum triticum*, Luc. 3.
Eſt præparatum *horreum*,
Ubi, ſicut noxijs
Non eſt locus *lolijs*,
Sic nec erit *paleis*.

Exhibetur hinc & inde *ager* tritico & zizaniis plenus: in medio *area*, & Chriſtus cum ventilabro, uti *Luc.* 3. deſcribitur. *Ager* eſt mundus, *area* Eccleſia, *horreum* cœlum.

Miſeric. * Ah! fatigor querelis ....
Age, ſoror, ut denique finis ſit litium,
In obvium compromittimus arbitrum.
Juſtitia. Contenta ſum.
At en! ipſe offert ſe Dominus!
Imus, alloquimur cominus.
Miſeric. Domine, ſoror mea non vult mecum pacifice,
Sic, ut poſtulat æquitas, hæreditatem dividere.
Juſtitia. Tanquam ad Salomonis judicium
Ferimus iſtud litigium.

Chri-

* Prodeunt litigantes,

Chriſtus. Ecce! plus, quam Salomon hic! *Luc. 11.*
Dicite, Filiæ, quæ ſit veſtri cauſa diſſidij.
Juſtitia. Aurem juſte querulanti benignus accommoda!
Miſeric. Sic tamen, ut mihi ſervetur integra auris altera.
Juſtitia. *Quomodo Cataclyſmus aridam inebriavit,*
Sic ira DOMINI gentes,
Quæ non exquiſierunt illum, HÆREDITABIT!
Hæc verba tua ſunt, Domine! Eccli. 39.
Hanc *hæreditatem* promiſiſti *Juſtitiæ:*
Hanc ut mihi auferat, labor eſt *Miſericordiæ:*
Certe totis viribus laborat minuere.
Hoc queror, quia, ſi taceo,
Ne tota mihi pereat hæreditas, metuo.
Miſeric. Tota hæreditas! vide, quam te decipias! *
Domine, quam ſit ſororis Pars plane *immodica,*
In iſta tabula conſidera.
In tenebris, & in umbra mortis ſedent, Luc. 1.
Pars magna Americæ,
Major Aſiæ, maxima Africæ:
In Europa præterea quanta eſt errorum colluvies!
Ah! vel *in parte Orbis minima,*
Poſſeſſio *partis minimæ* eſt Miſericordiæ.

A R I A.

O Triſtis aſpectus!
Age, rumpe coſtas pectus,
Spatium dolori da:
Ingens patet area!
Ecce! orbis geminus
Geminis ſororibus
Datus eſt, ut Jure pari
Toti vellent dominari: Non

* Exhibet tabulam Geographicam.

Non vult partem ſolii
Soror mecum dividi:
Totum ſibi rapuit,
Vix, ut reſtet aliquid:
Et, quæ audet talia,
Dicitur *Juſtitia*:
Judicate Sidera!

Juſtitia. Siccine, quos ego aufero,
Homines proſtitutæ audaciæ
(Sive multi ſint, ſive pauci,)
Num tu negabis deberi Juſtitiæ?
Mei ſunt! & tu iniquiſſimis jurgiis,
Quod dudum meos non fecerim, *moras* injicis.

Miſeric. *Tui erunt*, ſi non reſipiſcant in tempore.
Nunc *mei ſunt*, ego do tempus pœnitentiæ,
Et *Jure meo* utor, dum offero gratiam.

Juſtitia. Cum injuria *contra Juſtitiam.*
Nimis mollis es, Soror, una lacrima movet te!
Alit infandam temeritatem iſta *facilitas veniæ*:
Non decet hoc ferre me!

DUETTO.

Juſt. Eſt prima Regum regula!
Regnandum fortiter:
Miſ. Et gemina eſt altera:
Regnandum ſuaviter!
Juſt. Ferantur Leges bonæ
Cum efficacia!
Miſ. Sed cum *Diſcretione*
Ac *patientia!*
Juſt. Tu nimis *prudens* es!
Miſ. Tu nimis *fortis* es!
Amb. Per te ſi ſtarent res,

Juſt. Jam in Gigantum fabula
Non legeretur fabula:
Periiſſent Cœlites!
Miſ. Ut infelices Angeli,
Sic pridem quoque miſeri
Periiſſent homines!

Chriſtus. Deſinite litium. Utrique ſua,
Sicut decreta eſt, manebit pars integra,
Juſtitiæ quidem *potior*,
Miſericordiæ vero *melior*,
Iſta par *ſtellis*, quæ lucent in æthere,
Illa æqualis *arenæ*,
Quæ jacet in maris littore. *Gen. 32.*
Juſtitia. Triumpho! plaude Juſtitia!
Pro te lata eſt ſententia:
Jam tandem, opinor, moleſtiam
Ceſſabit faceſſere Miſericordia.
Miſeric. Imo ſecura *de ſua parte* Juſtitiæ
Miſericordiæ, ne *de ſua* aliquid perdat,
Laboranti ceſſabit obſiſtere.
Chriſtus. Sic volo: nec enim tui, Juſtitia, imperii
Æterna periodus incipiet citius,
Quam, cum *tempus non erit amplius*, Apoc. 10.
Nunc, *dum tempus eſt*, Gal. 6.
Tempus ſit Miſericordiæ:
Sine, ut agat, quod poteſt agere.
Quod ego facio, te doceo.

A R I A.

1.

Video! .. diſſimulo
Zizania in tritico,

Et

Et dico ſervis: ſinite,
Ut creſcant utraque, Matth. 13.
Ad tempus tolero:
Poſt tempus ſeparo.

2.

Poſt tempus dicam: *Ite:*
Falcem expedite,
Metite!
Collectaque Zizania
Comburite!
In hoc Judicio
Utrique conſulo:
Quieſcite!

Juſtitia. *Ad tempus tolero!* heu! longa nimis patientia!
Nam per hanc patientiam
Quot mihi *de meis* eripiet *pœnitentia!* ...
Quanquam quid iſtud queror?
Pœnitentiæ non eſt inimica *Juſtitia.*
Hoc quæro: cum ſint, qui abutuntur *tempore*
Quibus creſcit audacia ſcelerum
Per ſpem indulgentiæ,
Qui *mali* ſunt, quia tu *bonus* es,
Qui ſemper pergunt peccare,
Quia ſemper audent ſperare,
Quibus denique nullum ſcelus eſt horridum,
Quia dicunt: *jam confitebor iterum!*
Quæro: an etiam *talibus*
Pateat porta clementiæ?
An etiam *talibus* daturus ſis *tempus*,
Locum, *occaſionem & gratiam* pœnitentiæ?

Chriſtus. *Nulli* ſpondeo: *aliquibus* offero: *pauci* accipient:
Atque plerique talium confitebuntur *adſpeciem,*
Dolebunt *adſpeciem,*
Proponent *adſpeciem,* abſolventur *adſpeciem,*
Et ſalvabuntur *adſpeciem*:
Unde tuæ portio hæreditatis
Creſcet immenſum *ex falſis pœnitentiis*:
Et inter *ſic peccantes temerarie,*
Vix *ex centenis* denique
Super uno pœnitente gaudium erit
Coram Angelis, Luc. 15.
Quando triticum
Jam purgatum A ZIZANIIS
Inſuper ſeparabo ab aridis,
Levibus, putidis, & inanibus PALEIS,
Hoc eſt, veras a falſis pœnitentiis.

A R I A.

1.

Ah! falſis pœnitentiis
Infernus plenus erit:
Facilibus ſuſpiriis
Qui cito credit, perit.
Non omne vitrum gemma eſt,
Non quidquid ſplendet, aurum:
Quem poſſidet, qui prudens eſt,
Examinat theſaurum.

2.

De bonitate arboris
Ex fructu judicabo:
Jactantem ſe a foliis
Ad ignem condemnabo.

Cre-

Credendum putas lacrymis,
Putare eſt errare:
Quæ lacryma eſt ſterilis,
Non poteſt te ſalvare.

Miſeric. At ſic demum, ſoror, acquieſces ſententiæ?
Nam ego hoc etiam tibi cedo
Hæreditatis *auctarium*,
Quod deciduæ a tritico ſignificant *paleæ*.
Numera, ſi potes, numera! ...
Heu! quantus eſt numerus! .....
Sed ceſſet gemitus:
Qui abutuntur miſericordia ad ſcelerüm licentiam,
Non merentur miſericordiæ gratiam.

Juſtitia. Sic places, Soror: didiciſti
Inter dignos, & indignos diſtinguere.
Jam cedo: libere in tuam gloriam
Utere *tempore*,
Modo *erga protervos* utaris *modice*.
Ego, donec ſit *finis temporis*,
Nequaquam ultra turbabo
Ordinem tui regiminis.

Chriſtus. Pax ſit! ſorores eſtis: ambæ regnate,
Et altera alteri, *quod ſuum eſt*, date.
Vidiſtis in imagine:
Pars una, nempe *triticum*, eſt miſericordiæ:
Duæ ſunt Juſtitiæ, *zizania* nimirum, & *paleæ*.

Juſtitia. Domine, in tuo nomine
Pacis oſculo Sororem obligo! *Pſalm. 84.*

Miſeric. Sororem diligo!

Chriſtus. Ite, regnate, in ſua quævis hæreditate!

Miſ. Juſt. Eamus! regnemus!

DUETTO.

1.

Amba. Audi ferocule,
Quisquis es!
Neceſſe eſt, ſervire te! ...
Et velis, nolis, ſervies
Miſer. Aut Miſericordiæ,
Juſtit. Aut (quid vis?) Juſtitiæ
Amba. Servies. Elige!

2.

Mſ. Si mihi te vis tradere,
Fac tradas te *in tempore:*
Nam regnum meum *deſinet!*
Juſt. Et meum tunc incipiet:
Amba. Si velis ſcire: *quando?*
Dicemus: *aliquando!* ..

PUNCTUM II.

Pœnarum acerbitas.

SCENA I.

Lorinus. Sterops. Miſander. Muraldus.

Lorinus. INgens eſt globus hominum: niſi propere ſubducimus nos, actum eſt. *Sterops.* Neque, quantum procul intuentibus videri poteſt, lente feſtinant: nubem pulverum ante ſe agunt celeriter. *Muraldus.* Quid eſt conſilii? *Miſander.* Fuga & latebræ. *Mur.* Prodet Elpidius. *Mſ* Trahemus nobiscum: moneo de periculo. *Mur.* Nos urgebimus, nec ſinemus, ut eum homo peregrinus avellat a nobis. *Lor.* Putas

Putas hoc agi? *Murald.* Videbitis. *Sterops.* Interim dum contendimus, obruemur. *Mur.* Non erit longa contentio: invito faciendа eſt vis. Habetis animum? *Lor.* Promptum.

SCENA II.

Accedit Elpidius.

Elpidius. FRatres, conſulite vobis, ſi quid Epheſini adverſum nos moliuntur. Ego impetum ſuſtinebo, & ſi opus eſt, ſolus meo ſanguine eluam ſcelera, quæ vel vos patraſtis jubente me, vel ego auctoribus vobis. *Mur.* Auditis bellum proloquium. *Elp.* Ego Joanne duce ad Chriſtum redii: vitam Chriſtiano tam indignam porro proſequi nec volo, nec poſſum. *Lorinus.* Jam non eſt integrum, Leander, quid velis agere. Juraſti fidem per Mercurii caduceum: irritas Deum. *Elp.* Qui male juravit, pejus exequitur. Deum furum ac latronum non timeo: Deum inter latrones colo. Valete! *Sterops.* At tu velis, nolis, nobiscum ibis. *Elp.* Quid? vim ego patior? *Mur.* Etiam arma, & necem. *Omnes.* Arma & necem, niſi adhæreas. *Elp.* Barbari! olim blanditiis egiſtis contra infelicem Elpidium, nunc minis agitis? Blanditiis ceſſi inſanus, non cedam minis. Occidite! nunc mori poſſum, quia Chriſtianus & pœnitens. Coronate me! nullum hactenus a vobis beneficium fuit, *occidi* erit. Sed hem! hic fructus eſt meæ ſtultitiæ: hæc conditio malæ ſocietatis! poſtquam rapuiſtis innocentiam, opes, famam, fidem, cœlum, Deum, vultis jam etiam vitam rapere. Ah! quam ſero intelligo, quibus adhæſerim! ad marginem inferni conſtituiſtis me: utinam nunquam vidiſſem vos! *Mur.* Quis te coëgit hærere nobis? *Elp.* Simplicula ovis eram, & vos lupi ſimili pelle contecti: quid mirum, quod blandis verbis illectum, & fraudibus, atque ſpecioſis promiſſis deceptum traxeritis in ruinam? ſcilicet ne ſubito adverterem ſcelerata conſilia, & averſarer Doctores

ctores in cathedra peſtilentiæ ſedentes, duxiſtis rudem animam per ambages: & primum, ut degustarem dulcedinem libertatis, animaſtis: *Nihil esse servilius, quam diu sub cura Præpositi vivere, nutus observare, imperia tremere*, hoc mihi axioma principium exitii fuit, quo Muraldus me impulit. Inde in familiaritatem accitus Miſander venit, qui gloriam ingenii in ſcurrilibus jocis ponens, ſæpe deriſit, cum ad fœdum ſermonem vidit ingenuo podore me tingi: rideri puduit, obſtinavi frontem, verecundiam poſui, & cum verecundia pudicitiam. Deinceps jam non lentis paſſibus itum in præceps fuit: egimus, quidquid juventus, impunitas, temeritas ſuggeſſerunt. Quantumvis imprudentes ſitis, tamen ſcio, ſi enumerarem turpiſſima facinora, quibus ætatem optimam contaminavimus, adhuc aliquid verecundiæ vultus & oculi proderent: commeſſari, ludere, fornicari quotidiana exercitia fuerunt: pecuniæ cum deficerent, Lorinus, & Sterops ducebant ad furta: poſtremo ne opprimeret carniſex, deſperatio excivit ad latrocinia, retraxit me ad idola, inviſum Deo & mundo fecit. Quid? hæc parva vobis videntur mala, quæ intuliſtis? O cœlum, quis eſſem, ſi nunquam vidiſſem iſtos! *Miſ.* Sera lamenta ſunt, & nos iſta garrulitas perimit. Socii, unus eſt homo peregrinus, qui Leandrum retinet ſibi: comitabitur nos, ſi ille perierit: pereat! *Omnes.* Pereat! *Elp.* Quid audebitis belluæ? unum contra omnes me armat amor, nec niſi per me transfigetur Joannes: cadet, qui primus auſit huc ſe inferre: excubias ago.

SCENA III.

Accedunt Lambinus, & Joannes.

Lambinus. SUperi! ferrum micat! *Omnes.* Irruimus in proditores! *Elp.* Ego tegam. *Joan.* Quis eſt tumultus? *Elp.* Tecum Pater vivam, aut pro te moriar. Audite

hoc

hoc belluæ, non diem, non horam ultra vobiscum vivam, niſi meliora mecum capiatis conſilia. *Mur.* Arma imminent: non eſt nunc conſultandi tempus, ſed fugiendi. *Mſ.* Fugere nobiscum debebis, aut mori. *Joan.* Metuite nihil. Dixi: amo vos! avertam periculum, & metum eximam. Lambine, obviam curre civibus: mone, me ſalvum eſſe: Elpidium redituruum pœnitentem: ſperare me, ſecuturos exemplum reliquos. Si quid mea auctoritas, ſi merita valeant, ſi charitas Chriſti viget, arma ponant, nec intrent ſilvam, ne per noxium terrorem cœpta turbent: hoc Joannem orare. Accelera curſum! *Lamb.* Deſeram te! *Joan.* Obſes maneo bonæ fidei. *Lamb.* Ah! ſi quid interea crudelitas moliatur! *Joan.* Beneficium facio: non furent in beneficum. *Lorin.* Curre! timendum eſt a nobis nihil, ſi liberas a timore. *Elp.* Non eſtis digni beneficio, tigrides! *Joan.* Homines facere Chriſtus poteſt. Viri fratres, videtis me vobis bonum velle: audite me igitur, & vos quo animo eſſe deceat, conſiderate. Ducem teneo: comites cupio: quid agetis? miſeram vitam vivitis: quousque amabitis miſeriam? hodie, ſi vultis, felices reddam. Omnes ex Epheſo eſtis: Epheſum redire licet: ego reducam ſalvos. Belluarum eſt habitare in ſpecubus, & ſanguine humano paſci: aliud ratio, aliud Univerſi Dominus, bonorum omnium ac malorum Remunerator poſtulat. Quid timetis, o boni, quid timetis? Cives Epheſinos timetis, & vincula nimirum, & carceres, & cruentæ mortis ſententiam, & lictorem imminentem cervicibus, & equuleos, & rotas, & ignem! O terriculamenta puerilia, ſi cum illis comparentur, quæ vindex ſcelerum Deus intentat. Ah! *nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potius timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam*, Matth. 10. Hunc, dico vobis, hunc timete! *Vivit*, o boni, *vivit & regnat* aliquis in cœlo Deus: aut ſi dubia hæc vobis veritas videtur, dicite, quis tonat? quis fulminat? ſi aliquando arbor ad latus veſtrum

triſulco igne percuſſa crepuit, quis vobis tunc animus fuit? non paluiſtis? non trepido verbere planxiſtis pectus, docente natura, placandum eſſe vobis eum, qui naturæ dominatur? vivit Deus, & qui creavit terrarum orbem, etiam gubernat: *vivit*, & obſervat, an ſerventur leges, quas poſuit, atque ut ignorari non poſſint, cordibus ipſis digito ſuo inſcripſit, quia ſapiens eſt: *Regnat*, & urget obſervantiam legum, quia ſanctus eſt: inobedientem punire poteſt, quia Omnipotens eſt: punire debet, quia juſtus eſt. Pœnæ modum, & genus ut ſciatis (ex ore Filii Dei loquor, qui etiam verba mea, cum opus eſt, ſequentibus ſignis, & magnis prodigiis, quorum tota Aſia teſtis eſt, ſolet firmare) denuntio vobis ſupplicium ſempiternum, in igne inextinguibili, horrendum, inexplicabile, ſi quis impœnitens moriatur. Infra ſub pedibus veſtris hiat vorago vaſta, tota quanta eſt, igne ſulphureo ardens: *Locus tormentorum*, Luc. 16. (ita hæ aures teſtes ſunt) ab ipſo Dei Filio vocabatur, & quod vere locus tormentorum ſit, poſtea, cum Inſulam Pathmum incolerem exul pro Chriſti nomine, oculi cum immani horrore viderunt. *Locus* loci eſt centrum terræ, ut intelligatis, quam denſo ubique muro circumvalletur, ne quis ſpem ſomniet evadendi ex iſto carcere: *Forma* quadrum in mille circiter milliaria latiſſime patens, & mille myriadum capax ad terribilem torturam: *Architectus* Juſtitia Divina æque, uti clementia, in operibus ſuis infinite laudabilis: *Finis* vindicta contumaciæ, qua rebelles Angeli primum, deinde diabolici homines ſupremi Domini præceptis ſanctiſſimis obedire per ſummam inſaniam detrectarunt. *Inſtrumentum* ad hunc finem electum eſt ignis, quem *flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendit*, Iſ. 30. Ignis, qui corpus damnati undequaque involvit, omnes nervos, venas, oſſa, oſſiumque medullas pervadit, atque in ipſam ſpiritualem animam ferociter ſævit: *Ignis*, qui vehementia ſemper æquali, furore nunquam miteſcente, late circum omnia populatur, neque tamen

quid-

Digitized by Google

quidquam consumit: *Ignis* mille leucas profundus, mille altus, mille latus, undique incluſus, atque per omne latus quadrati carceris cum multiplici æſtus intenſione perpetuo repercuſſus. Hæc leviter adumbrata deſcriptio eſt ergaſtuli crudelis, quod paratum eſt vobis, niſi bene monenti obſecundetis. Et poteſtis vel ex hac imperfectiſſima imagine ratiocinando concludere, quam gravia ex tormento loci, atque quam diverſa tormenta gignantur. Locus in centro eſt: ergo *opertus mortis caligine, ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat!* Job. 10. Horror in oculis, quos ſpiſſæ tenebræ, denſus fumus, & maligne intermicans flamma excruciant: horror in auribus a convitiis tortorum, & terrificis ejulatibus miſerorum: horror in naribus a congeſtis in immenſum cumulum fœtidis cadaveribus: horror a Sociis lamentabili ululatu, & blasphema rabie ſibi mutuo infeſtis: horror a deſperatione remedii, quando Judex, qui damnavit, immutabilis eſt, carnifices, qui torquent, ſunt immortales, & Reus, qui torquetur, occidi non poteſt. Porro ab horrore, & cruciatu naſcatur neceſſe eſt *fletus, & ſtridor dentium*, Matth. 8. defluent ex bulliente cerebro igneæ lacrymæ, exurentes genas inutiliter, quia ſero, deflentium ſtultitiam ſuam, quod ſervire ad gloriam Juſtitiæ Dei elegerint potius, quam ad gloriam Miſericordiæ! fletum autem excipiet ſtridor, ac fremitus adverſum ſeipſos furentium, atque tabeſcentium a dolore, triſtitia, pœnitentia, rabie, cæterisque affectibus diſcerpentibus animum in vota inania, quibus cum vociferatione immani jam diem ſuæ nativitatis execrabuntur, jam vitæ male actæ inſaniam damnabunt, jam ſub prementis calamitatis horrendo pondere miſerabiliter ingemiſcent, denique in perpetui agonis triſtiſſimo cruciatu poſiti vocabunt mortem, quæ finem malis faciat: ſed *mors fugiet ab eis!* Apoc. 9. tandem *pluet ſuper eos Deus bellum ſuum*, Job. 20. & totum armamentarium Juſtitiæ evacuabit, *ut compleat indignationem ſuam in eis*, Eccl. 6. *Dabit ignem in carnes eorum, ut comburantur,*

& ſentiant in ſempiternum, Judith. 16. neque erit unquam hora, qua miſerebitur Dominus miſerorum, ſed tanquam in Juſtitiæ ſuæ victimis, quarum *in ſtagno ignis ardentium fumus aſcendet in ſæcula ſæculorum*, Apoc. 14. in odorem ſuavitatis, complacebit ſibi, *irridebit* lamenta, *ſuſannabit* plangentes, & *plaudet manu ad manum*, Ez. 21. applaudente cælo, & *Alleluja* acclamantibus Sanctis Nemeſi triumphanti de rebellibus ſuis, Apoc. 17. qui interea *commanducabunt linguas ſuas præ dolore*, Apoc. 16. Narravi, quæ audivi a Filio Dei, quæ vidi in viſione mirabili: veſtrum eſt decernere, quid malitis, *credere*, *an experiri*. *Appoſui vobis ignem, & aquam*, Eccl. 15. ad quod volueritis, extendite manus veſtras: quam vere Apoſtolus Chriſti ſum, non datur medium inter flammas, & lacrimas: aut pœnitendum eſt, aut ardendum.

SCENA IV.

Joannes. Elpidius. Muraldus. Miſander. Stenops. Lorinus.

Elpidius. EGo pœnitentiam eligo! Ecce jacent ad pedes tibi, magne Apoſtole, enſis, ſagittæ, pugio, inſtrumenta ſcelerum: ſic, qualis ſum, inermem me civibus Epheſinis offeram! vinciant, torqueant, crucient, prout humanæ juſtitiæ leges imperant: merui: modo tu mihi, offenſe Deus, modo tu æternum parcas. Eja fratres, beate me: & cui hactenus obediſtis imperanti flagitia, obedite modo per veſtram ſalutem obſecranti, quod miſerans Deus poſtulat. Horret animus cogitare, in quo diſcrimine æternæ miſeriæ tot annos verſati ſimus: væ infelicibus, ſi tales tetra mors occupaſſet! extrema ſupplicia meritis mittit Apoſtolum ſuum clementiſſimum Numen: novi virum, audivi dogmata, vidi prodigia: non eſt impoſtor! ſervus veri Dei eſt, dilectus Filio Dei diſcipulus, Aſiæ Doctor, virtutum gloria, & facinorum ſupra vires naturæ editorum ſplendore undequaque illuſtris: plerorumque quæ prædicat, teſtis de viſu: non

Digitized by Google

non mentitur, non decipit: obstinatos in scelere ignis æternus manet! ignem æternum timeo! timete mecum! hic timor salvabit nos. *Muraldus.* Socii, quid faciemus? *Joan.* Ite in urbem mecum: ibi dicetur vobis, quid vos oporteat facere. *Misander.* Difficile consilium suades: pudor & timor terrent. *Joan.* Peccati vos pudeat, optimus pudor est: pœnitentiæ non est, cur pudeat: virtus est, victoria est, triumpus est, quem de vobis ipsis refertis. *Elp.* Timor etiam timore pellatur! graviora mala Deus minatur, quam Ephesini inferre possint. *Joan.* Dixi: ego faciam, ut nullum inferre velint. *Lorinus.* Consultemus, fratres! *Sterops.* Imo quid consultare est opus? misera est vita nostra, & scelesta: nunquid quales vivimus, mori velimus? *Joan.* Imo consultate: firmius decernitur, quod consulto decernitur, nos secedimus.

SCENA V.

Muraldus. Sterops. Misander. Lorinus.

Muraldus. HEus vos! mihi motibus insolitis pectus palpitat, & sanguis in venis friget. Superi parcite! æternum miser, & tam atrociter miser esse nolo. *Misander.* Putas, vera esse, quæ detonuit senex? *Lor.* Mihi certitudo de suppliciis, quæ memoravit, non videtur exigenda: potest opinio probabilis sufficere, ne quis audeat se exponere tanti mali periculo. *Sterops.* Prudenter advertis: certe in periculis temporalibus certitudinem non expectamus: *opinio* imminentis infortunii concutit terroribus animum, & excitat ad cautelam, ut invigilet sibi. Dicimus: præstat securum esse. *Mur.* Me vero movet auctoritas viri, ut de nulla re dubitem. Sanctus est, qui hoc uno fine Latronum se furori objecit, ut clientem Deo suo reduceret. *Mis.* Et Sanctus non mentitur. *Lor.* Adde: neque decipitur, cum narrat, quæ audivit, & vidit *propterea*, ut narret aliis: tunc enim

Digitized by Google

Deus per hominem loquitur. *Miſ.* Et per iſtum ſe loqui teſtatum eſſe admirandis portentis, Leander dixit. *Mur.* Leander non ita ſubito in Elpidium mutabilis, niſi virtum Divinum noſſet. Fratres, ego ſilvam defero: ignis æternus urget. *Miſ.* Oportebit abdicare Mercurium, cujus cultui innutritus ſum! *Lor.* MutareDeum non erit difficile: facile reperiam meliorem Mercurio: ſed ut mores mutem, hic labor erit. *Sterops.* Neceſſarius labor, niſi velimus ſuppliciis addici æternis. Eja! rumpamus moram: Elpidium ſequor! perite arma impia! finis flagitiis eſto! *Mur.* Conjiciamus in cumulum, & concrememus! videant Epheſini, nos ſerio agere. *Omnes.* Concrememus. *Lor.* Conferte ſarmenta in rogum: ego ignem ſuſcito.

SCENA VI.

Accedunt Elpidius, & Joannes.

Elpidius. QUis eſt tumultus? quid video, fratres! *Omnes.* Te ducem ſequimur. *Elp.* Spectaculum eſt Joanne dignum! *Joan.* Adſum! rem bonam video! macti animis, filii, ſalvi eritis, ſi ſanctum conſilium coronet conſtantia. *Mur.* Ignem admove Pater! Sacrificium Deo tuo inſtrumenta malitiæ fiant! comburamus, ne comburamur! *Joan.* Imo ſanctificentur arma! Sacrificium Deo meo fiat hic Deus veſter! & ſicut *exhibuiſtis* hactenus *membra veſtra arma iniquitatis peccato, ſic jam exhibete vos Deo tanquam ex mortuis viventes, & membra veſtra arma juſtitiæ Deo.* Rom. 6. *Elp.* Sequimini me! unanimi ferocia in ſacrilegum Deum imus. *Omnes.* Sequimur: quid velis, jube. *Elp.* Chriſte JEſu! o ut ſit hoc ſpectaculum jucundum tibi! ecce in pulvere coram te triſtis Elpidius jacet mærore ingenti obrutus, quod vero Deo menducem prætulerit. O cælum! o rupes! o ſilvæ! o belluæ! plangite mecum horrenda ſcelera, quæ commiſi! *tendens adverſus Deum manum meam, & contra omni-*

Digitized by Google

omnipotentem roboratus! cucurri adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus sum, Job. 15. *Obstupescite super hoc, & desolamini*! Quanquam o socii! quid sterilis planctus juvat! Misericordiæ Domini, Misericordiæ Domini debemus, quod consumpti non simus, imo quod non ardeamus inferni titiones nunquam consumendi. Misericordias Domini in æternum cantemus! Misericordiæ Domini immolemus hunc truncum, ut satisfaciamus Justitiæ. Heu! ne peccare timeremus, finximus nobis Deum similem nobis, Deum mendacem, Deum furem! eat in frusta hoc frustum ligni, & ardeat victima Deo vero! * *Omnes.* Eat in frusta! ardeat! *Joan.* Godine salve! ad lætum spectaculum ades!

SCENA VII.

Personæ omnes.

Godinus. O Mutatio! *Lambinus.* O prodigium! Elpidi frater, ut mihi tuus hic animus placet? *God.* Beatus sum, qui cum cives eduxisse me putavi ad vindictam, ad triumphum eduxi. *Elp.* Christus regnat, Christus triumphat! Godone, quam ego hanc gratulationem male a te sum meritus! *Godin.* Cessa ista: Christiani est oblivisci injuriarum. *Lamb.* Pater, quod jusseras, cives fecerunt omnes. Ad silvæ aditum te expectant cum Elpidio reducem: quibus lætitiis exceperint nuntium, non sum dicendo. *Joan.* Multiplicabunt gaudium socii sequentes ducem. Christe captivam duco captivitatem tibi! ah! ne pereat ex eis quisquam! *Elp.* Inter latrones mortuus, & pro latronibus memento nostri in regno tuo! *Joan* Ergo incendite, quem adorastis! *Omnes.* Ardeat, ne nos ardeamus!

Joan. Ignem inferni igneus fervor extinguit.

MEDI-

* Mercurium conscindunt, & cremant.

MEDITATIO V.

Quintum Timoris Argumentum.

ÆTERNITAS.

ARGUMENTUM.

QUatuor noviſſimis, quæ hactenus ad excitandum in nobis timorem Domini meditati ſumus, pondus immane addit, quæ *Mortem, & Judicium* ſequitur, *Jacturam Cœli* vero, ac *Pœnas inferni* comitatur ÆTERNITAS. *Æternitas!* horrenda vox, ad cujus vel ſolum ſonum ambæ aures Sapientibus tinniant! attamen videmus multos, quos parum aut nihil percellit hoc tonitru, ſive quod nimio ſopore oppreſſi vix obiter percipiant, ſive quod credant, ſtrepitum *in ſyllabis* eſſe, & propoſitionem *de ſubjecto non ſupponente*. Dantur enim etiam nunc, nec longe a nobis, imo forſitan inter nos dantur, qui vel omnem æternitatem vocant in dubium, vel ſaltem palam diſputare non verentur, an non *immerito* damnata ſit Origenis ſententia, olim docentis, impiorum ſupplicia, ipſorumque dœmonum poſt *multa quidem ſæcula*, ſed *aliquando* tamen *habitura eſſe finem*, & Creatorem cum creaturis ſuis *propter Redemptoris merita* eſſe rediturum in gratiam. Verum inane ſolatium eſſe, in hac Meditatione, quam iterum in Dialogi formam redegimus, ſic demonſtrabimus, ut æque, quibus *nulla*, & quibus *frigida* de æternitate eſt fides, de veritate convicti, ſerio trepidaturi ſint, &, ſi favet conatui Deus, anxie circumſpecturi *in tempore*, quid

facien-

faciendum ſit ſibi, ne *æternum* ſint miſeri. Erit igitur hujus Meditationis, quæ præcedentium Synopſis eſt, & repetitio,

Materia: Dialogus de vita futura.

Puncta duo: 1. Vitæ futuræ Principium,
2. Sine fine.

Fructus: Timor Dei, Domini, Judicis, Remuneratoris, & Vindicis IN ÆTERNUM.

Propoſitum: Fuga vitæ *peccaminoſæ*, *otioſæ*, *periculoſæ*, *delicioſæ*, & *nimium negotioſæ*, quinque Meditationum quintuplex effectus.

Chorus Oſtendit, nihil eſſe in æternitate acerbius, quam memoriam *temporis* olim aut male perditi, aut in negotia mere temporalia nimis profuſi, & tunc *irrevocabilis*.

PERSONÆ.

Syneſius.
Euſebius.
Angelus Apocalypt.
Publicanus.
Phariſæus.
Epulo.
Lazarus.
Dismas.
Gesmas.
Judas.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præſentem.

Fides. Ratio.

Ratio. SUperi! quæ faſcinatio! *
Clauſam adhuc portam cordis video:
Adhuc lego vocem execrabilem: NOLO.
Ergo poſt *mortis* ſententiam,
Poſt ultimi denuntiationem *Judicii*,
Poſt ablatum Jus *ad Cœleſtia gaudia*,
Poſt intentata *Inferni* ſupplicia,
Adhuc nulla deditionis fit mentio:
Quam inſana eſt iſta obſtinatio!

Fides. Eſt cordis, a quo exulant *Fides*, & ratio,
In quo imperant *Phantaſia* & *Paſſio*.

Ratio. Ah! cor infeliciſſimum,
Nam, quo tardas diutius deditionis negotium agere,
Et intro admittere *DEI timorem*,
Tanto contra te certius provocas
Horrendum furorem:
Quis enim DEO reſtitit, & pacem habuit? *Job. 9.*
Audi (clamat Ratio)
Audi cor, quod moneo.

ARIA.

Cedendum eſt Omnipotenti
Cede, cede, humilia te! ...
Cum validi movent ſe venti,
In pelagus ultro ſe dare,
Cum fluctibus velle pugnare,
Eſt ſtolide perdere ſe.

2. Is

* Exhibetur cor humanum munimentis cinctum, & adhuc contra ſui deditionem obſtinatum.

2.

Is Navita laudem meretur,
Qui extra diſcrimen ut ſit,
Se imparem pugnæ fatetur,
Cedensque, cum undæ tumeſcunt,
Et parvos in montes jam creſcunt,
In tempore fugere ſcit

Fides. Surdum eſt cor: non habet aures,
Quibus audiat *Rationis* clamores.
Experiar, an etiam *oculis* careat,
Quibus, quod fides accendit,
Horribile lumen videat, *
Eja ſtellæ reliquæ
Quæ luce aurea diſtinguitis tempora,
Cadite de cœlo, cadite,
Et veſtro caſu finem temporis plangite! ...
Unus ſanguineo ſyrmate cometa fulgeat,
Qui longæ pœnarum æternitatis
Minax Nuntium afferat! ...
Ultima eſt admonitio:
Væ cordi, cujus per hanc non frangitur obſtinatio.

Ratio. Pro! lumen *lugubre rubens!* ...
Quis *ſine pallore* aſpiciat,
Si pondus vocis intelligat,
Quæ ſe exhibet *igneis* ſcriptam *litteris*?

Fides. ÆTERNITAS! ... *quot* litteræ, *tot* ſunt fulgura
Oculos intuentium non obiter perſtringentia.
Imo ſi figas, etiam *cæcos natos* ſanantia:
Nam, quid eſt ÆTERNITAS?

* Exhibitio.

Digitized by Google

Ariose.

Æquor ſine littore,
Tempus ſine tempore,
Epilogus non deſinens,
Rota in ſe rediens,
Nox, quam nulla finit dies,
Iugum, ſub quo non eſt quies,
Tonitru non detonans,
Agon nunquam enecans,
Saxum grande miſeras
Semper premens animas,
Et nunquam opprimens,
Hoc eſt ÆTERNITAS.

Ratio. Viciſti fides! ecce! vexillum figitur
Petendæ pacis Symbolum!
Pons ſubmittitur: patet introitus,
Vocamur ad colloquium.

Fides. Sic ſapis, Cor! .. ingredimur
Et, quam *Timor* impoſuit, legatione perfungimur.
Præcede Ratio: Fides ſequitur.

DUETTO. *

Ambæ. Superbum cor
Conterere!
Quod male occupaſti
Imperium reſtitue,

Fides. Fidei ſubmitte te,

Ratio. Rationi ſubjice,
Conterere!

Ambæ.

* In ingreſſu ſuper pontem, cui cor appictum eſt.

Digitized by Google

Amba. Contritum cor benevole
DEUS reſpiciet.
Non deſpiciet. *Pſalm. 50.*

2.

Amba. Conterere!
Sic veniam merebere,
Ratio. Sic, qui cruento ſyrmate
Funeſtus nunc exterret te,
Cometa diſparebit:
Fides. Succedet *ſol*, & aureis,
Nec occaſuris radiis
Perpetuum fulgebit.

MEDITATIONIS V.

De Æternitate

PUNCTUM I.

Vitæ futuræ Principium.

§. I.

Præparatio animorum.

Euſebius. Syneſi, penetravit medullas timor ſacer: meditatus *noviſſima hominis* totis artubus trepido, intelligens, qualem Deum offenderim ſervus incurius, inutilis inobediens, rebellis, contumax! doleo! *Syneſius.* Offendiſti DEUM DOMINUM VITÆ AC MORTIS ARBITRUM: væ miſero, quem *in ſtatu peccati* deprehendit Juſtitiæ apparitor inexorabilis MORS! *Euſ.* Hæc mea *temeritas* fuit: deteſtor! procul a me ſit poſthac VITA PECCAMINOSA, qualem vi-

vunt, qui non ſolum facile peccant, ſed etiam diu in peccato perſiſtunt. *Syn.* Primæ Meditationis hic fructus eſto. Offendiſti DEUM JUDICEM, qui non ſolum ſervos malos, ſed etiam *pigros* condemnat. Væ nimium *ſecuris*, qui niſi commiſſionum ſint rei, *de omiſſionibus* nihil anguntur! *Euſ.* Hæc mea *ſtoliditas* fuit: execror! odi jam, odi VITAM OTIOSAM, qualis eorum eſt, qui *titulis* contenti, *officium* negligunt. *Syn.* Sic altera Meditatio profuit. Offendiſti DEUM REMUNERATOREM, qui non perſonas hominum, ſed merita reſpicit. Væ negligenti, quem JACTURA CÆLI non reddit ſollicitum! *Euſ.* Hæc mea *imprudentia* fuit: deploro! horret animus modo AD VITÆ PERICULOSÆ mentionem: ſit procul a me ſtatus, aut officium, quod mihi *propinqua occaſio* ruinæ foret, per quam cælo exciderem! *Syn.* Tertiæ Meditationis ſcopus hæc reſolutio fuit. Offendiſti DEUM VINDICEM, qui & corpus & animam perdere poteſt in gehennam! væ pervicaci, quem minæ tam atroces non terrent! *Euſ.* Hæc mea *audacia* fuit: abominor! refugit mens A VITÆ DELICIOSÆ complexu, quem tanta tormenta excipiunt! *Syn.* Sic profeciſti ex quarta. Sed jam quinta Meditatio ut hæc omnia propoſita firmet velim, & inſuper FUGAM VITÆ NIMIS NEGOTIOSÆ inculcet. *Euſ.* Quid vis? vitam etiam negotioſam condemnas? *Syn.* Exceſſum condemno. Stygii Pharaonis hoc artificium eſt, ita diu, noctuque occupare aliquos non quidem in operibus impiis, ſed tamen *in luto & paleis*, hoc eſt, in negotiis temporalibus, ut vix horam reperiant, qua poſſint ſerio cogitare de rebus æternis. ÆTERNITAS hodiernæ Meditationis materia eſt: *Cura æternorum* ſit fructus: MODERATIO occupationum, & ORDO in negotiis temporalibus erit Medium. *Conſtitutio loci* ad materiam opportuni eſt, quam vides. * *Euſ.* Ubi ſumus? *Syn.* In Palæſtina te vides, in

* Exhibentur Palæſtinæ montana, & varia ſepulchra.

Digitized by Google

in terra ſancta, in terra, quam *Filius Dei* ſuo ſudore rigavit, labore excoluit, ſanguine conſecravit. *Euſ.* Aſpectus eſt plenus horrore ſacro, & tenera devotione. Intueor Montem Oliveti, clivum Calvariæ, torrentem Cedron, rudera Hieroſolymæ, monumenta infinitæ charitatis, qua dilexit me, qui tradidit ſemetipſum pro me: impetus eſt, exoſculari ſacra veſtigia, quæ hinc in cælum aſcendens Servator impreſſit loco. *Syn.* Tene te! nam ecce JEſus, qui hinc viſus eſt ire in cælum, *ſic veniet.** Jamque audis? *Tuba mirum ſpargens ſonum per ſepulchra Regionum cogit omnes ante thronum!* Reſurrectio *vitæ æternæ principium*, & Meditationis noſtræ Punctum primum eſt. *Euſ.* Superi! quis erit oſſium ad oſſa accedentium ſtrepitus? quis in toto orbe tumultus? *Syn.* Ne procul abeas: ecce hic movet ſe aliquis!

§. II.

Exercitium Memoriæ.

Publicanus. AUdivi noviſſimam tubam: leva caput tuum caro mea, quoniam appropinquat redemptio tua! ex carcere vocaris ad ſolium, ſurge velociter! *Syn.* Sic Beati ſurgunt, celeriter, læti, exultantes in Deo ſalutari ſuo. *Publ.* O felix pœnitentia, quæ *dealbavit me in ſanguine Agni!* Dixi in tempore opportuno, in ſpiritu contribulato tribulatione amara, in corde contrito dolore maximo, pudore ſerio: *DEUS, propitius eſto mihi peccatori!* & propitius fuit, & miſertus fuit optimus Dominus: ſalvus ſum! *Euſ.* Publicani eſt iſta vox. O cælum, quæ eſt ſpecies, quæ alacritas hominis! non tundit pectus, non plangit, non dejicit oculos, non tremit Judicem! abſterſæ ſunt lacrimæ, & omnis pœnitentiæ ſqualor verſus eſt in ſplendorem. *Publ.* Vale terra, in cælum eo! ubi ſum? *Syn.* Alius hic prorepit. *Euſ.* Imo in alterum ſe vertit latus refugiens lucem. *Syn.*

* Tuba inſonat: reſurgunt cum vario affectu varii.

Digitized by Google

Syn. Fruſtra: obluctari enim voci omnipotenti non licet. *Phariſæus.* Me miſerum! horrenda vox! inviſa lux! *Laz.* Lazare veni foras! vox Domini confringens petras vocavit! finis malorum eſt! Caro mea! finis eſt! *Epulo.* Conde radios crudelis ſol! crucior! *Euſ.* Vah ſenſus diverſi! *Syn.* Studiose audiendi ſunt: nam ego hoc cupio, ut RESURGENTES primum, poſtea RESURRECTIONEM contempleris attente. *Publ.* Quis hic occurrit? *Laz.* Famoſus Lazarus ſum, qui ad fores hujus Epulonis mendicus jacui. *Publ.* O ſalve frater! per viam innocentiæ tu iviſti in ſinum Abrahæ, ego per pœnitentiam. *Laz.* Uterque per gratiam Redemptoris, cujus Sanguini tua pœnitentia, & mea innocentia omne pretium debet. Vides hunc montem? niſi hic Homo-Deus mortem crucis ſuſtinuiſſet, neuter reſurrexiſſet ad vitam beatam: adoremus! *Publ.* O dignatio! o Bonitas! o Miſericordia! *Epulo.* Surgere cogor! ſurgere infelix, ut cum anima etiam corpus crucietur æternum! o crudelitas! o injuſtitia! o tyrannis! *Laz.* Blasphemiam audio! ſceleſte! non meminiſti, quod receperis bona in vita tua! nonne veſtiebaris byſſo, & purpura, & epulabaris quotidie ſplendide? utinam bonis fuiſſes uſus bene, & miſello Lazaro ſaltem micas indulſiſſes cadentes de menſa, quam felix jam mecum fores! *Epulo.* Tu Lazarus? tu ille mendicus pannoſus, exuccus, lepra obſitus, a fœdis ulceribus fœtens! *Laz. Olim!* ſed nunc *ego conſolor, tu vero cruciaris!* Luc. 16. *Epulo.* Crucior! montes! montes cadite ſuper me! aſpectum tam triſtem non fero! *Publ.* O quanto utilius mecum ejulaſſes in tempore! ſentires modo, quam multo fuiſſet *melius ire in domum luctus, quam in domum convivii*, quamque lacrimæ pœnitentium dulciores ſint, quam gaudia theatrorum! *Laz.* Abiit, miſer, & periit! nunc agnoſco, quantum Dei optimi beneficium mea paupertas fuerit! heu! ſi fuiſſem in vita dives, quis eſſem in reſurrectione! *Phariſæus.* Ergo ſurgendum eſt! o maledicta æris nefaſti tuba! *Laz.* Tu quis

quis es, cui ſepulchrum, & pulvis, & putredo præ vitæ gratia in amoribus ſunt? *Phar.* Pereat vita! mors, o bona mors, ubi es? tu inſanis nimirum, qui vitam pro gratia habes. *Ego non ſum ſicut cæteri hominum*, inſipiens adeo, ut reſurgere velim ad pœnas novas! claudite vos iterum oculi mei, in mortem æternam claudite! *Publ.* Phariſæi eſt iſta vox, quem execranda hypocriſis, & ſuperbia perdidit. Phariſæe! *Phar.* Vah! quis rurſum turbat? *Publ.* Surge! non eras ſicut cæteri hominum: non injuſtus, non raptor, non adulter, non Publicanus! jejunaſti bis in ſabbato, dediſti eleemoſynas, ſolviſti decimas: ſurge, in vitam æternam ſurgis! *Phar.* Ah! quisquis es, miſerere! accuſatus ſum! iudicatus ſum! condemnatus ſum de hypocriſi! o ſi quid poteſtis, boni (nam video vos eſſe hilares) ſupplicate DEO pro me, non ut eripiat me de flammis, in quibus infelix uror, ſed ne cogat reviviſcere, & una cum carne uri. *Publ.* Vide, quid agas, miſer! Publicano ſupplicas: Phariſæum hoc decet? *Phar.* Publicanus tu! tu talis! involvite me denſa nocte fumantes flammæ ſulphurei carceris, ne tantum opprobrium videam? *Laz.* Digna ſuperbiæ pœna æternus pudor! properamus frater, quo tuba vocat: rurſum inſonuit. *Publ.* Properamus in vallem, ubi congregabuntur omnes gentes: quis erit occurſus? & quorum? & inter quos affectus! *Syn.* Profunda cogitatio eſt, & digna mora. *Euſ.* Digna: nam quanta mutatio erit! in paucis vidi omnes. *Syn.* Vide plures. *Dismas.* Non fallor: vere evigilavi de ſomno longo: in monte ſupplicii, quo interemptus ſum, invenio me! Salve o bona Crux, per quam ſalvus ſum ego! mortui ſint alii morte placida, morte naturali, morte in oculis hominum pia, & felice: nulli invideo: me mors *violenta* & *turpis* cælo intulit: beata mora! *Gesmas.* Vah! quo vocor? Dismas es tu? talem te video, qui in eadem mecum damnatione fuiſti? Similis vita fuit, ſimilis mors: cur diſſimilis reſurrectio eſt? *Euſ.* Latro-

nes loquuntur Chriſti in Cruce ſocii! *Syn.* Ipſi ſunt: vere quaſi ex eodem lecto aſſumptus unus, relictus alter. *Dismas.* Similis vita fuit: pœnitet! ſed, Deo ſint laudes! ſimilis mors non fuit. Quid quereris miſer? tragœdiæ, quam ego vidi, etiam ſpectator fuiſti tu! fluebat idem pro te ſanguis: lingua eadem pro utroque orabat Patrem: ego ſubmiſi caput gratiæ: tu obſtinatus & Domini exemplis, & meis monitis, & inſolentibus prodigiis obfirmato animo reſtitiſti: unde perditio tua, niſi ex te? *Gesmas.* Heu! perditio! de cruce ad ignem abeo, de tormentis temporalibus ad æterna, dupliciter miſer! heu! *Dismas.* Sera lamenta ſunt: ego per patientiam egi pœnitentiam? ex neceſſitate feci virtutem! o beata neceſſitas, quæ ad meliora me compulit! vale mons ſancte! mons meæ beatitudinis patria! in vallem propero, unde aſcenſus in cælum erit! quis occurrit? *Judas.* Inferi! quem me video! ſuſpenſus crepui medius, & effuſa ſunt viſcera: quis redintegrata reſtituit: vivo miſer, & in æternum opprobrium vivo! *Dismas.* Judas eſt hic, Apoſtolus Domini, & ego latro: Superi! obſtupeſcite differentiam! *Euſ.* Syneſi! hic duorum occurſus mirabiles affectus ciebit. *Syn.* Fructum ex ſingulis cape. *Judas.* Audivi tubæ clangorem horrendum: *Surgite mortui*! Siſtere te Judici debes, Juda, Judici, quem pro triginta argenteis vendidiſti! o ſtulte Mercator! ah! ſi poſſes, quem pretio tam vili vendidiſti, quanto nunc emeres ſanguinem? *Dismas.* Juda, Apoſtole Domini mei! *Judas.* Heu! quis me compellat hoc nomine! tonitru in auribus eſt titulus, qui me damnavit. Quis es tu? & unde me noſti? *Dismas.* Character te tuus prodit. Miſer, cur deſperaſti? ego & tu uterque digni patibulo fuimus: ſed ego mihi ex cruce ſcalam ad cælum feci, tu ad inferos: quæ hæc, malum! ſtultitia fuit? *Judas.* Reſorbe terra hoc inſaniæ monſtrum! pudet proſtare Soli! *Dismas.* Proſtare orbi debes: eundum eſt. *Judas.* Tu comes eris? *Dismas.* Non diu; nam in valle Joſaphat ſeparabimur,

Digitized by Google

bimur, & tu ad ſiniſtram ibis, ego a dextris ſtabo, ut Juſtitia Dei triumphet in Apoſtolo, Miſericordia in latrone. *Judex.* Eheu! quid video? quid audio? quid dicam? *Dismas.* Merito gemit infelix! ſtabit enim inter judicandos, qui poterat Judex ſedere: Bonum erat ei, ſi non fuiſſet natus! O DEUS! o Reſurrectio! o Judex! o Judicium!

§. III.

Exercitium Intellectus.

Syneſius. QUis animi ſenſus, Euſebi, quæ cogitatio, quis affectus ſe movet ad hanc viſionem? PRINCIPIUM VITÆ ÆTERNÆ exhibui: intellige, quanta futura ſit Reformatio *in judiciis* hominum! quanta mutatio *in affectionibus? Euſebius.* Sincerus ero, & mentis motus omnes, quibus ſub hac ſcena agitabatur, per ordinem enarrabo. Primum Reſurrectio videbatur mihi eſſe quaſi *nova nativitas.* Occurrebat, quod ſcripſit Job: *Putredini dixi: Pater meus es! mater mea vermibus,* Job. 17. Reſurgens tanquam ex utero Matris a ſepulchro prodibo in lucem novam! *Syn.* Sic eſt: notaſti diſcrimen autem, quod inter primam nativitatem eſt, & inter ſecundam erit? *Euſ.* Audiam. *Syn.* Multiplex reperitur: naſcimur *infantes,* renaſcimur viri: quilibet ſuam ſive felicitatem, ſive miſeriam perfectiſſime intelliget. *Euſ.* Digna eſt attentione reflexio. *Syn.* Naſcimur *morituri,* renaſcimur *æternum victuri. Euſ.* Infinita differentia! *Syn.* Sed nondum ſumma: tertiam expende. *Quales naſcamur,* non eſt res arbitrii, *quales vero renaſci velimus,* eligendi poteſtas datur. *Euſ.* Syneſi, hæc ſententia mirabile lumen ſpargit. Superi! ſi cui liberum eſſet, *naſci, qualis vellet,* quis non eligeret naſci dives, naſci nobilis, naſci ſanus & formoſus potius, quam deformis, & æger, & pauper, & de fæce plebis? nunc *renaſci poſſum,* qualis volo, opulentus a meritis, illuſtris

virtute, in corpore glorioſo! & ultro eligam prodire de tumulo mendicus, deſpicabilis, damnatus ad rogum, in carne fœtida, ulceribus obſita, ſtygiis flammis inſtar fumantis titionis aduſta! O cælum! abſit a me procul tantæ inſaniæ execrabilis rabies! *Syn.* Utinam ſit omnium hæc exclamatio! ſed tu perge explicare te amplius. *Euſ.* Nimirum animo volvi *Reſurgentium ad novam vitam* momentum primum, alterum, tertium. Occurrit, primus tubæ ſonus quam aliter verberaturus ſit aures impiorum, aliter electorum: quamque iſti alacriter, illi lente ſe moturi ſint, ut obſequantur voci, & ſurgant. *Syn.* Ex more ſuo facient, ſemper pigri ad verbum Domini. *Euſ.* Deinde intuebar mutuo ſibi occurrentium repentinos affectus. Ut plauſit publicanus, & Phariſæus erubuit! ut ejulavit Epulo, & Lazarus jubilavit! ut Dismas laudavit Miſericordiam, & Gesmas blasphemavit Juſtitiam, Judas vero ſeipſum exhorruit! Quæ mutatio fuit! quam alia, ac olim aluerant, vidi deſideria, alia vota, alium luctum, alios amores, alia odia, alium timorem, alios *de bonis ac malis præſentibus* ſenſus, atque judicia. *Syn.* Nempe conformia veritati, quæ nunc non niſi per tenues radios oculis fide armatis ſe exhibet. *Euſ.* Præterea iter contemplabar, & viam, per quam quisque iturus eſſet in vallem Joſaphat. Cogitabam, quid cogitaturi eſſent, quibus a loco ſepulchri eundum erit per longe, lateque patentes Provincias, donec per Aſiæ Regiones in Palæſtinam ferantur. Videbimus in hac peregrinatione omnia Regna mundi, & gloriam eorum in cinere, in cinere, in cinere! Et ego quidem ſi moriar Monachii, ſedebo ad exiccatum a flammis Iſaram, & flens recordabor: hic ſtetit olim magnifica civitas digna ſedes Bojariæ Principum: in hac urbe adorabar ego inter Primates! hæc area fuit, in qua reſplenduit palatium meum! hic hortus, in quo deliciabar! hic domus, in qua laſciviebam! hic curia, in qua toties favi ſceleri! hic templum, quod profanavi! talia dum recordabor, eheu! ſurgent circa me undique

Digitized by Google

undique *Majores* mei, & objurgabunt degenerem a veteribus Bavaris! ſurgent *coævi* mihi, & inſultabunt, rapientes cælum ſibi præme! ſurgent *poſteri*, & exprobrabunt exempla, quibus perverſi ſunt a generatione in generationem veneno ſe propagante! Inde ex Bavaria in Auſtriam properans, & per Hungariam ac Turciam viſurus ſum urbes celebres ſine veſtigio, grandia Regna ſine nomine, ditiſſimas ditiones ſine incola: clamabo: hæccine eſt illa Mundi profani ſpecies, quæ per fallax ſtibium & ceruſſam tot amatores ſeduxit! obvii erunt ex omni gente, ac populo homines alii læti, alii triſtes ac deſperabundi, omnes inter ſe confuſi ſine ordine, ſine titulo, ſine famulitio, ſine inſignibus, ſine veſte, quia ſcilicet finita erit hujus vitæ comœdia, & actores poſitis jam perſonis æquales omnes properabunt eo, *ubi laus erit unicuique a Deo*, judicaturo, non qualem quisque perſonam egerit, ſed quam bene ſuam. *Syn.* Salubres cogitationes volviſti, & feraces ſanctorum affectuum de cura æternitatis. *Euſ.* Verum poſtea *a Reſurgentibus* ad Reſurrectionem mente converſa cœpi intentius affigere me quæſtioni: *Verene reſurrectio mortuorum olim futura ſit?* Equidem non tanquam dubius hæſi de veritate, quam fides docet, ſed tanquam avidus ſciendi, quibus argumentis firmetur fides, & ſuſcitari frigus languoris poſſit. *Syn.* Rem bonam poſtulas, præcipue quia non deſunt male feriata ingenia, quibus *dies cinerum* jucundior eſt, quam *dies Paſchatis*, eo quod reſurrectionem magis, quam mortem horreant. Juvat horum cavillationibus poſſe occurrere, ne, quod ſciolorum eſt, de imperitia contra veritatem triumphent. Tu igitur utramque aurem applica diſputanti: intelliges, *quam prudenter* reſurrectionem carnis credamus, & dici non poteſt, quam jucunda ſit fides *reflexe prudens*. *Euſ.* Experior: neque enim poteſt non ſuaviter afficere nos alacritas fidei, quam prudentia parit: Avidum auditorem habes. *Syn.* Non tenebo te diu: Rem omnem unum Dilemna conficiet. Si dubium prudens de Reſurrectione

haberet locum, vel ambigua esset potentia Dei, vel voluntas? *Eus.* Utique, nam si constet & posse Deum, & velle Resurrectionem efficere, dubium quodvis sublatum erit. *Syn.* Constare de utraque sic, ut *dubium prudens* hærere in animo bene affecto veritati non possit, intellige, quomodo demonstretur. De potentia primum agam. Pulvis est homo, & revertetur in pulverem, sic est: sed age, qui ex pulvere fecit hominem, antequam fuit, cur non poterit ex eodem pulvere resuscitare collapsum! reficerene difficilius est, quam facere? Quanquam quis sapiens dicat aliquid esse difficile Omnipotenti! videmus quotidie fieri in semine, quod de homine non capimus: projicitur semen, moritur, sepelitur, putrescit, & in fructum centuplum reviviscit: ecce imago Resurrectionis omni exceptione superior. Verum addamus signo rem significatam: nunquid ab actu ad potentiam bona est argumentatio? nunquid in veteris testamenti tabulis resuscitatum legimus mortuum ab Elia Filium viduæ, & ab Elisæo jam mortuo hominem alium, qui efferebatur? 3. Reg. 17. & 4. Reg. 23. nunquid de tribus mortuis a Christo revocatis ad vitam Evangelium testatur? nunquid similia de Petro, & Paulo in Actis Apostolorum narrantur? Sileo Historiæ Ecclesiasticæ monumenta, quibus sicut fidem Divinam non tribuo, ita quod fidem humanam mereantur, negare impudentis ingenii est, atque procacis. Ego ex his conficio, prudenter ambigi non posse *de potentia*, sive quin Deus possit in omnibus, quod in aliquibus fecit. *Eus.* Omitte de potentia dicere: qui nos produxit *ex nihilo*, quod reproducere possit *ex pulvere*, helleboro indiget, qui negat. Quod velit, unde probas? *Syn.* Agitur de decreto, an exstet? quæstio facti est: probari ex testimoniis debet. Sunt autem testes, qui Deo familiares fuerunt *Patriarchæ*, ex quibus Jacob ossa sua transferri in Palæstinam voluit, ne cum infidelibus Ægyptiis olim resurgeret: testes *Prophetæ*, inter quos apertissime Job, *scio*, inquit, *quod Redemptor meus vivit, & in novissimo de*

die de terra surrecturus sum, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum! testes *Evangelistæ*, quorum unus: *Omnes*, ait, *qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei!* testes *Apostoli*, ex quorum numero Doctor gentium: *Omnes*, clamat, *omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur!* testis denique æterna Veritas, Verbum Patris, Christus, toties de resurrectione commemorans, quoties de Judicio extremo disputat: tantæ nubi testium quis nisi impudens se opponat? *Eus.* Submittere judicium decet viris, contra quos prudenter excipere non potes, sive quod fallantur, sive quod fallant. *Syn.* Et multo magis utique Dei Filio, qui ne quidem potest aut falli, aut fallere. *Eus.* Submitto lubens, & credo, quod non capio: nam difficultatem fidei præter auctoritatem testium etiam Ratio mitigat. *Auctor naturæ* appetitum ad corpus inseparabilem animæ dedit, non daturus utique, nisi decrevisset postliminio restituere unionem cum carne, ne perpetua spiritui etiam beato violentia inferatur. *Syn.* Ex Philosophia petitum est hoc argumentum: aliud Theologi addunt. Nisi corpus resurgeret, nunquam daretur *beatitudo consummata*, nunquam beatitudo *totius*, sed *partis*, nunquam beatitudo *hominis*, sed *animæ*: & denique Christus dici non posset plenam de morte retulisse victoriam, nisi cum Capite etiam membra resurgerent. *Eus.* Sed quod de resurrectione ad vitam dicis, an etiam de resurrectione ad mortem intelligis? Sunt enim, qui resurrectionem *esse præmium* putant, atque adeo solis Sanctis communem. *Syn.* Inepti sunt, postquam Dominus timere nos jussit eum, qui & *corpus*, & *animam* perdere potest in gehennam.

§. IV.

Exercitium voluntatis.

Eusebius. ERgo stultum est eorum solatium, qui de vitæ futuræ pœnis nihil metuunt sibi, & dicunt: *fiat animæ, quidquid Deo placuerit, modo corpori non sit male!* *Syn.* Vah! quod

quod animal loquitur? o craſſum ingenium, & adipatum, quod de immortali Spiritu adeo nihil ſe angit! pone, ſolam animam uri! non tu ureris? non certe pars nobilior tui? dicat aliquis: *cremetur corpus meum, excorietur, diſcerpatur, modo veſtes ſint ſalvæ!* non tu inſaniſſime inſanire hominem, & in Anticyras ablegandum clamabis? *Euſ.* Sapientius utique, cum corpus afflictum patitur, ſolabor illud: *ſuſtine paululum! nam tertia die reſurges! Syn.* ita, *tertia die*: nam prima eſt dies patientiæ, altera dies ſepulturæ, tertia dies Gloriæ, PRINCIPIUM ÆTERNITATIS BEATÆ! de hac die cogitans Job: *cunctis diebus*, ait, *quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea! Euſ.* Audite hoc homines impatientes, qui nihil poteſtis expectare! non niſi a ſervis *expectantibus Dominum ſuum* ſperari immutatio poteſt. *Syn.* Feliciſſima immutatio, quia corpus, quod *ſeminatur in infirmitate, ſurget in incorruptione*, quod *ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria*, quod *ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute*, quod *ſeminatur corpus animale, ſurget ſpirituale*, 1. Cor. 15. *Euſ.* Vere feliciſſima immutatio! ergo quid agitis miſeri, quibus hujus vitæ ærumnæ intolerabiles videntur, dicite, *qui ſunt ſermones veſtri, quos confertis ad invicem ambulantes, & eſtis triſtes?* Ah ſermones de æmulis, qui vos perſequuntur! de dominis, qui vos opprimunt! de Judicibus corruptis per munera, de egeſtate, de fame, de infortuniis, de doloribus, de præmatura morte: ſermones inutiles, inanes, vani, qui afflictis non ferunt ſolatium, ſed aculeum mali prementis profundius figunt! aliter Divine Præceptor, docuiſti nos loqui tu! *Syn.* Aliter ſane, cum ſcilicet in omni miſeria per reſurrectionis memoriam ſe conſolans, ſcitote, dicebat ſuis Luc. 13. *Filius hominis tradetur gentibus*, ſed *tertia die reſurget! illudetur* ſed reſurget! *conſpuetur*, ſed reſurget! *flagellabitur*, ſed reſurget! *occident eum*, ſed reſurget: nullum in hac vita *malum æternum* eſt. *Euſ.* Ita, ita, hæc *fides* in capite, hæc *ſpes* in ſinu leves omnes ærumnas faciet: *expecto, donec veniat immutatio*

mea

Digitized by Google

mea ex milite in regem, ex misero in felicem, de statu laboris in statum quietis, de statu mortis in statum vitæ. *Syn.* Optima propositio! verum vidisti, audisti: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur*, ah! non omnes, quid? si tua resurrectio *sine immutatione* foret? *Eus.* Heu! miser æternum forem! anima mea! infelix anima in corpore subjecto curis, obnoxio morbis, exposito totius naturæ injuriis inclusa æternum fores! *Syn.* Dixisti parum: dic, alligata corpori, tanquam stygio carceri undique flammis furentibus involuta æternum fores! Ut *immutationem* sperare corporis possis, necesse est, ut nunc animum ac vitam mutes: vita Epulonis, mores Pharisæi, animus Judæ, mors Gesmæ in flammas æternas desinunt: Hoc recordare. Monstravi *resurrectionem*, ostendi *Resurgentes*: ut resurgas cum Publicano, cum Lazaro, cum Disma, jam non dico tibi: *memento homo, quia pulvis es!* sed quoniam *memoria Resurrectionis* plus valet in animos, quam memoria mortis, moneo te: *Memento pulvis, quia homo es, & in hominem reverteris! Eus.* Memento pulvis, quia *homo es!* nempe non pulvis inanimis, sed pulvis animatus, homo subjectus Deo, qui *inspiravit in te spiraculum vitæ, ut fieres in animam viventem*, non tibi, sed Creatori, sed Redemptori, sed Domino tuo. *In hominem reverteris*, ut præmium aut pœnam æternam recipias pro vitæ modo: *memento pulvis*, homo es, pulvis eris, & ex pulvere rursum homo, homo æternum felix, aut æternum infelix eris! *memento pulvis! Syn.* Sed audis? tertius clangor resonat! DE ÆTERNITATE judicium fit. Ascendamus in montem Olivarum: inde in vallem Josaphat prospectus patet. *Eus.* Sequor ducem.

CHORUS

Oſtenditur, nihil eſſe in æternitate acerbius, quam memoriam temporis, olim vel *per nimium otium*, malè perditi, vel *in nimis multa negotia* inutiliter expenſi, & tunc irrevocabilis.

Æternitas. Tempus. Chorus Horarum. Dives Evangelicus, Servus talenti reus. Phariſæus. Epulo.

Tempus. FUgimus filii, fugimus! ſervivimus ſatis *
Hominibus ignavis, ſtolidis, ſceleratis: ...
Vah! .. tempus *Dei Crucifixi beneficio*
Conceſſum ad agendam *pœnitentiam*,
Ad obtinendam gratiam,
Ad promerendam gloriam,
Plerique prodiguntpeſſime, aut *male* agendo;
Aut nihil agendo,
Aut aliud
Quam quod unum eſt neceſſarium, *Luc. 10.*
Ah! aliud agendo! ...
Hem! tantum eſt orbi pretium temporis,
Empti pretio Divini Sanguinis! ..
Fugimus filii, querimur Superis,
Ut faciant finem injuriis.

CHORUS.

Servitum ſatis eſt!
Rumpere! ah! rumpere
Rupes Calvariæ!

* Exhibetur mons Calvariæ dehiſcens poſtea in abyſſum.

Et,

Digitized by Google

Et, de quo exivimus,
Gremio nos recipe!
Servitum satis est.

2.

Præstat, præstat citius
In nihilum redire,
Quam impiis diutius,
Ad scelera servire:
Sancta rupes rumpere,
Volentes recipe!

Div. Ev. Fallor, an questus audivi serios? *
Pharisæ. Verene tempus *a mortalibus* fugit?
Serv. pig. O fugiat, & veniat, veniat *ad mortuos*!
Epulo. Ita, ita, bonæ horæ, venite ad nos!
Nos intelligimus pretium temporis!
Omnes. Nos scimus æstimare vos,
Venite ad nos! ...
Tempus. Superi! tempus æstimant inferi! . . .
Ite maledicti, non fallitis nos:
Ite! male perditi contemptum temporis
Merito luitis.
Pharisæ. Culpam fatemur: non æstimavimus vos.
At nunc miseriæ docuerunt nos sapere:
Nunc intelligimus,
Quanti vel *horam* facere debuerimus,
Qui *annos* neglexerimus.
Omnes 4. Nunc intelligimus.
Pharisæ. Nunc (calidæ testes sint lacrymæ)
Nunc æstimabimus.
Omnes 4. Nunc æstimabimus!

* Utrinque carcer stygius se aperit, unde prodeunt bini & bini trahentes catenam, qua colligati sunt.

Arioſe.

Omnes 4. Erravimus!
Annos, menſes, dies, horas
Peſſime perdidimus!
Dives. Ev. Ego nimis anxias,
Inter curas horrei:
Servus. Ego nimis frivolas,
Inter nugas otii:
Epulo. Ego corpus ſaginando
Sine cura animi:
Phariſæus. Ego nævos obſervando
Alieni oculi:
Omnes 4. Erravimus
Errorem confitemur:
Serv. & Ep. Sed, diu ſatis luimus,
Div. & Pha. Corrigere ſtatuimus:
Omnes 4. Non veniam meremur?
Ah! unicam
Da horulam
Ad pœnitentiam!

Tempus. Siccine nunc denique æſtimatis me!
Atqui olim hæc erat vobis cura præcipua,
Quomodo poſſetis lepide tempus fallere!
Sæpe, ad agendum ſalutis negotium obtuli me:
Dixiſtis jam: *non vacat modo!*
Jam: *non libet hodie!*
Ad alia mihi nunc tua opus eſt opera!
Tandem ego *fefelli vos:*
Nec me *falletis* iterum
Splendido verborum apparatu:
Novi vos: deſinetis *fervere,*
Cum deſinetis *ardere.*

Ariet-

Digitized by Google

ARIETTA.

Non fido his propoſitis:
Naturam habent fulguris,
In ortu occidunt:
Quos habent ignes, ſubitum
Effuſi ſunt per impetum:
Micant! non perimunt

Phariſæ. Fatemur: *olim* talia
Fuerunt noſtra pia deſideria:
Sed, quæ *nunc* concepimus,
Non genuit *impetus*,
Genuit ignis tartareus:
Durabunt: age, experire,
Da horam, cujus ope poſſint in opus prodire.

Tempus. Ergo, ſi, quod petitis, obtinetis,
Dicite, quid agetis?

Omnes 4. Omnes rigidiſſimam agemus pœnitentiam!

Div. Ev. Ego *deſtruam horrea*, nec faciam alia,
Sed, quæ poſſedi, dabo pauperibus omnia,
Nihil de me ſolicitus,
Soloque pane & aqua contentiſſimus.

Servus. Ego *dalentum male defoſſum* eruam,
Et perdius ac pernox intentus labori,
Non ſine multo fœnore Domino reſtituam.

Epulo. Ego libenter miſeri eligam ſortem Lazari:
Ipſe *epuletur quotidie ſplendide*,
Ego ad fores jacebo,
Et vel micis,
Quæ cadent de menſa, patienter carebo

Phariſæ. Ego ſub Publicani pedibus me palam locabo,
Et ultro, quæ occultavi crimina, publicabo.

Omnes 4. Omnes rigidiſſimam
Agemus pœnitentiam * ...
Phariſæ. Heu! ut quid horridum repente tonitruum
Male fauſto omine
Obmurmurat vocibus ſupplicantium?
Epulo. Perjimus! naturæ machina commovetur! ...
Servus. Rupes diſſilijt! ...
Dives. Immanis abyſſus ſe aperuit! ...
Omnes 4. Ah! cito! cito da horam:
Æternitas imminet: non ferimus moram
Tempus. Plaudite filii, finis venit, erimus liberi.
Omnes 4. Da horam, & omnes rigidiſſimam
Agetis pœnitentiam!
Æternit. Sic eſt, o miſeri, rigidiſſimam
Agetis pœnitentiam,
Quam conſtituent amariſſima *contritio*,
Triſtiſſima *confeſſio*, acerbiſſima *ſatisfactio!*
Sed nulla unquam ſequetur *abſolutio.*
Ite MALEDICTI! ..
Vox eſt tonitrui in Rota, *Pſalm.* 76.
Quam nulli jam ſiſtent gemitus, nulla vota.

A R I A. **

Cedite tempora! .. vertere rota! ..
Repete tonitru ... repete rota! ...
Imperat Æternitas.
Repete iterum, repete toties,
Quot in ſe folia numerant arbores,

Quot

* Mons Calvariæ in Abyſſum ſubſidit, unde prodit æternitas; tempus autem cum horis in eodem abſorbentur.

** Exhibet turrota æternitatis ſemper cum novo tonitru in ſe rediens.

Digitized by Google

Quot ſe pulviſculi movent in aere,
Quot ſunt in littore leves arenulæ:
Nec, cum æquaveris, ceſſa repetere,
Iterum incipe, iterum repete,
Donec intelligas *Deum deficere*,
Tunc, & *non antea*, licet quieſcere:
Imperat ÆTERNITAS.

Tempus. Vindicamur Filii!
Io! ab infami ſervitute jam liberi,
Deſcendimus hilares
In abyſſum primi nihili.

4. *Damnati.* Et nos in tartara redibimus æternum miſeri!

C H O R U S.

Horæ. Valete bona ſidera!
4. *Damn.* Perite mala tempora,
Horæ. Et juvat interire:
4. *Damn.* Perite, & o, liceat
Vobiscum nos perire!
Æternit. Non licet, poſtquam vindici
Æternum in vos Nemeſi
Decretum eſt ſævire.
4. *Damn.* Decretum ſævum, barbarum,
Horæ. Decretum culpæ conſonum:
Temporis injurias
Vindicat ÆTERNITAS:
4. *Damn.* Vindica, fulmina!
Fulmina! eneca!
Æternit. Fulmino, non tamen eneco:
Vivetis, ut moriamini perpetuo: vivite!..

ARIA.

A R I A.

Hic finis eſt: ſic plectitur
Abuſus temporis:
Æternis demum petitur
Hora ſuſpiriis! ..
Clamatur: *horam utinam*
Haberem unicam!
Sed nemo audit næniam:
O triſte UTINAM!

PUNCTUM II.

Vitæ futuræ nullus finis.

§. 1.

Exercitium Memoriæ.

Syneſius. PAlles, Euſebi, & tremis ex horrore ſpectaculi, quod vidiſti in valle Joſaphat: collige animum: gravius ſupereſt argumentum horroris. VITÆ FUTURÆ PRINCIPIUM oſtendi: FINEM ſi poſſem oſtendere, forte reſpirandi facultas foret. Sed PRINCIPIUM ſine FINE materia eſt meditationis, quæ exigit, ut ad novas curas te pares. *Euſebius.* Nunc intelligo, quod dixit Propheta: *Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Joſaphat, & diſceptabo cum eis ibi*, Joel. 3. Vidi glorioſos Ordines Sanctorum *in nubibus obviam Chriſto*, 1. Theſſ. 3. vidi fluctuantem vallem a confuſa multitudine reproborum: vidi venientem Judicem cum poteſtate magna, & Majeſtate: vidi apertos libros, ex quibus redivivi mortui examinabantur. Diſceptatum eſt vehementer: audivi triſtiſſimam vociferationem cum horrifico ululatu a circumjectis montibus repercuſſo ingeminantium: *Domine! Domine!* quibus reſpondit

reſpondit *vox tonitrui in rota:* NESCIO VOS! DISCEDITE, & continuo cælum Judicis ſententiæ fulminando applauſit, terra dehiſcens immugiit, infernus infelices abſorbuit. *Syn.* Ita, infernus abſorbuit nunquam, æternum nunquam rediturus. Auribus locum deſcripſi nuper, hodie oculis exhibeo: ecce ad oſtium ſtamus. *Euſ.* Labant genua, tremit cor: juvate Cœlites! tamen inſpicio. * *Syn.* Angelum vides *habentem clavem abyſſi*, Apoc. 20. aperuit, ut intueremur: reverere! *Angelus.* Omittite! conſervus veſter ſum, qui huc adducere *viventes* ſoleo, ne *mortui* rapiantur in locum, ubi hoc ſummum tormentum eſt, quod nulla ſit mors. *Euſ.* Heu! Angele Dei, quam eſt hoc paucis multa dicere: *Locus tormentorum, ubi nulla eſt mors!* ergo quanquam totus eſt carcer ignis, merus ignis, tamen nulla combuſtio eſt? *Syn.* Hoc volunt objectæ oculis voculæ immanis ponderis, SEMPER, & NUNQUAM. *Ang.* Cauſa mali etiam perpetuo aſpectum cruciat, ne quis unquam obliviſci poſſit, quod *merito* crucietur æternum. ** Appenſa eſt in ſtatera culpa, & pœna: inventaque eſt pœna examinata *ad pondus Sanctuarii* minus habens, quam culpa, neque condigna merito. *Euſ.* Quid loqueris, Ductor Angele, ignis, æternus ignis, non eſt condigna peccato pœna, quod nos *per riſum* patramus? *Syn.* Difficile dogma ſtatuis. Obſecro, ut me audias! equidem *credo* æternitatem pœnarum: ſed *tu adjuva incredulitatem meam*, Marci 9. ut credam firmius, alacrius, efficacius, quod proderit, ut hic Euſebius quoque promptius ſequatur, quo duco. *Ang.* Loquere: difficilis fides non erit, ſi cauſæ dubitandi tollentur.

§. II.

Exercitium Intellectus.

Syneſius. UT brevis ſim, difficultates hujus articuli omnes ad duo argumenta reduco, quorum unum ex natura

* Exhibetur infernus. ** Exhibitio ſtateræ.

Digitized by Google

Creaturæ petitur, alterum ex natura *Creatoris.* In creatura video, quod *ignis agens*, ut æternum agat, alimento infinito indigeat: infinitum autem alimentum unde ſuppeditari queat, non video: multo minus intelligo, quomodo *corpus patiens* æternum duret: *pati* enim eſt detrimentum accipere, quomodo igitur poſt quotidiana detrimenta corpus non denique conſumetur? De Creatore vero hæc innata animo Idea eſt, quod infinite & juſtus, & bonus ſit. Porro ſi *juſtus* eſt, quo titulo culpam momentaneam pœna æterna plectat? & ſi *bonus* eſt, quis credat, fieri poſſe, ut pro injuria per inobedientiam ſuæ Majeſtati illata pœnam æternam expetat, quin unquam animæ in atrociſſimis cruciatibus ingemiſcentis aliqua miſeratione tangatur, præcipue cum cruciatus æternus ſit pura pœna, quæ neque ſervit *ad terrorem aliorum*, quia nemo tunc vivet amplius, neque *ad correctionem damnati*, quippe qui nunquam emendabitur. *Euſ.* Addamus tertium argumentum *a gratia Redemptoris*, cujus gloria poſtulat, ut denique *propter ipſum* reconcilietur Deus omnibus, quibus iratus eſt, & nemo ſit, qui non *infinitæ ſatisfactionis* particeps fiat. *Ang. Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei*, Matth. 22. Virtus Dei *Omnipotentia* eſt, quæ ignem inferni alere ſine alimento poteſt: *Flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendit illum*, Iſ. 30. quod aliud nutrimentum exigitis? Virtus Dei *Sapientia* eſt, quæ ſicut in fornace Babylonica fecit, ut luceret ignis, quin ureret, ita in inferno facit, ut urat, quin conſumat: aut an difficile eſſe putabitis Deo, reſtituere damnatis corpora *paſſibilia* quidem, immortalia tamen? non legiſtis, quod de homine damnato ſcripſit Job. c. 20. *Luet, quæ fecit omnia, nec tamen conſumetur?* Virtus Dei *Juſtitia* eſt, quæ in culpa non temporis durationem, ſed *malitiæ gravitatem* attendit, unde inter vos etiam latrocinium, quod momento committitur, perpetuo carcere, aut perpetua vitæ privatione punitur. Malitiæ vero gravitatem *æſtimare* cujus eſt? Rei, an Judicis?

pœ-

Digitized by Google

pœnam culpæ æqualem *taxare* ad quem pertinet? Auditurne Reus aliquando, cum per horam punitus fuit, dicere Judici: *Nunc ſatis eſt?* SATISFACTIO pro injuria per peccatum illata Deo nulla ſufficiebat, niſi quæ *infiniti pretii* eſſet: ſic judicavit Deus, adeoque ut ſatisfieret ſibi *per Deum-Hominem*, ſtatuit: non certa concluſio eſt, quod nulla quoque SATISPASSIO, *quæ finem habet*, culpæ gravitatem adæquet? Non acclamare puniendo Nemeſi æternum decet: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum!* Pſ. 110. Denique Virtus Dei *Bonitas* eſt: ſed nunquid æquum eſt, ut, qui bonus eſt, malum oderit, ac perſequatur, quamdiu malus eſt? æquum, ut quia damnati perpetuo mali erunt, perpetuo puniantur? *Minatur* Deus æterna ſupplicia, ut *corrigantur* alii, alii *terreantur*: minarum *executio* non valebit ſive ad correctionem, ſive ad terrorem: quid tum? at niſi exequeretur, *verax* non eſſet: quid? quia bonus eſt Deus, an ideo *mendax* erit? aut, ne bonus eſſe ceſſet, *verax* eſſe ceſſabit? *Syn.* Non ceſſabit: nam quanquam *æternas* pœnas intentet, tamen, modo *longæ* ſint, dici vere *æternæ* poterunt, quoniam in aliis argumentis ſæpiſſime hæc vox, *æternitas*, pro diuturno tempore a Scriptura uſurpatur, non pro duratione, cujus nullus ſit finis. *Euſ.* Et firmant hanc interpretationem textus alii, nam in Apocalypſi c. 5. dicitur Agnus *infra terram* laudari, utique cum erit finis pœnarum: Paulus quoque mortem eſſe morituram affirmat, 1. Cor. 15. & Iſaias c. 24. *poſt multos dies* viſitaturum eſſe Deum damnatos aſſerit: age, non iſta oracula ſolatium infelicibus ferant, maxime, quando iterum Joannes Apocalyp. 22. affirmat aperte, tempus adfore, cum *nullum maledictum erit amplius? Ang.* Inania ſolatia hæc, & male intellecta oracula ſunt: Joannes omne maledictum *a civitate Dei* excludit, de qua ibi loquitur, & non de fine inferni: idem ubi de laude Agni *infra terram* differit, agit *de tempore*, non de æternitate. Iſaias per viſitationem non ſolatium intelligit,

git, ſed pœnarum innovationem, *in gladio duro, & grandi, & forti*, Iſ. 27. Paulus tandem de morte *mortis primæ* narrat, cum reſurrectionem tuetur; ſed *mors ſecunda manet*, quod in Apocalypſi legetis, c. 21. A vocabulo quod argumentum ducatis, levitatine tribuam, an malitiæ? Si vocis *Æternitas* aliquando uſus eſt *pro longo tempore* nunquid propterea *nunquam* intelligi debet de tempore *ſine fine?* Imo ne ambigi prudenter poſſit de vocis unius ſignificatione, voluit Deus aliis, aliisque phrasibus æternitatem pœnarum docere. Aut, ſi aliquando, quanquam poſt multa ſæcula, finis tormentorum futurus eſt, & Deus damnatos homines, dæmonesque per longa ſupplicia placatus admittet in cælum, nonne mentitur Apoſtolus, cum monet: *Nolite errare, neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque adulteri Regnum Dei poſſidebunt*, 1. Cor. 6. mentitur, cum afferit: *Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur*, 1. Cor. 15. fallitur Iſaias, cum c. 66. dicit de damnatis: *Vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur!* decepit vos Chriſtus, qui hæc ipſa verba Marc. 9. tertium inculcat: decepit Joannes Baptiſta, Matth. 3. affirmans de Juſtitia Divina: *Paleas comburet igni inextinguibili!* decepit Daniel. c. 12. prædicens fore, ut multi in terræ pulvere evigilent, *alii in vitam æternam, & alii in opprobrium, ut videant ſemper.* Dicere debebant: non videbunt ſemper, ignis extinguetur, vermis morietur, omnes immutabimur, tandem etiam fornicarii, & adulteri Regnum Dei poſſidebunt. Falſum dixit Veritas, cum dixit de Juda proditore: *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet!* Ah! bonum utique Judæ eſt, nam, quanquam poſt longa tormenta, denique beatus Judas, & felix *æternum* erit: meretur æterna felicitas hoc pretio emi: bonum eſt Judæ, quod natus fuerit! Eja! non horrent aures hanc contradictionis audaciam? At nempe *gloria Redemptoris*, & *infinita ſatisfactio* hos defendit Interpretes? o ſpecioſa argumentatio, ſolida, convincens, ſi Superis placet, & ſi forte iſti plus, quam Chriſtus, de Chriſti gloria

ſolli-

ſolliciti ſunt. Omnes equidem, qui in Adam mortui ſunt, per Chriſtum vivunt, *ſi volunt* meritorum Chriſti ſe participes reddere *per uſum mediorum*, quæ Chriſtus præſcripſit: merita Chriſti gratiæ ſunt, & gratiæ non obtruduntur invitis: *Qui nolunt* igitur, non participabunt, æternum non participabunt. Audivimus clamantem Dominum: *Niſi quis renatus fuerit, non introibit: niſi pœnitentiam egeritis, peribitis: niſi abundaverit juſtitia veſtra plus, quam Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum*, quid? num eſt, qui reclamare audeat: *Intrabitis tamen! non peribitis!* non hæc blasphema temeritas eſt? non ipſa potius neglectio gratiæ per Chriſtum oblatæ crimen infinities aggravat? non ſapientior hæc illatio eſt: in peccato imbibitur *contemptus infinitæ Majeſtatis*, cui vilis homulus obedire detrectat: *contemptus infinitæ mercedis*, quam obedienti Deus promittit: *contemptus infiniti pretii*, cujus neglectio nova eſt, Apoſtolo teſte, profuſio Divini Sanguinis, nova crucifixio, novum Deicidium: ergo peccatum meretur pœnam, quæ finem non habet. Fruſtra *miſerationem* ſperatis, poſtquam qui infinite miſericors eſt, tamen poſtremam Judicii ultimi ſententiam his verbis expreſſit: *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum*, ſtatimque addidit: *Ibunt hi in ſupplicium ÆTERNUM, juſti autem in vitam ÆTERNAM*, Matth. 25. ſtultitia eſt, qua mentitur iniquitas ſibi, vocem Judicis *eandem* intelligere de vita *ſine fine*, & de ſupplicio tandem *finiendo*. Judex & vitam, & pœnam *æternam* vocat: ergo dicere: *pœna* habet finem, *vita* non habet finem, eſt illudere Verbo Dei, & ſibi *pulvillos conſuere ſub cubito manus, & facere cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas*, Ez. 13. Itaque quid opus eſt pluribus? *Deus dixit*, pœnam ignis nunquam finitum iri: ergo poſſibilis eſt, ergo datur, ergo juſta eſt, ergo non repugnat Bonitati Divinæ, ergo non excedit peccati malitiam, ergo non opponitur gloriæ & meritis Chriſti, denique, ergo quantumvis captu difficilis ſit, credi debet *æternitas vitæ futuræ*,

turæ, una felix, altera infelix ſine fine, ſine fine, ſine fine. Habetis, quod opponatis?

§. III.

Exercitium voluntatis.

Euſebius. TErribilium omnium terribiliſſima hæc veritas eſt! Syneſi, attonitus circumſpicio me, & molem negotiorum, quibus interdum obruor pæne, diu noctuque gemens ſub pondere. *Syn.* Negotia vocas: nugas appella, niſi in quibus *æternitati* laboras. *Ang.* Scio: & VITÆ NEGOTIOSÆ teſtimonium præbent tui tituli, quando decem officiis vir unus fungeris: cubile tuum, quod accumulata in acervum volumina papyri complent: ordo diei tuus, qui vix neceſſarias horas refectioni corporis, & ſomno concedit: famuli tui, quibus etiam in die feſto non eſt facultas, ut vacent ſibi. Dic, non eſt hoc ſtulto labore conſumi? imo noxio? nam cui bono ſic eviſceras te infelix aranea? nempe ut muſcam capias, lucellum aliquod, honoris titulum, favorem hominis: tantine tantilla æſtimes? equidem ſi vita præſens æterna foret, veniam forte mererentur hæ curæ: ſed ſic fatigari, ſic exhauriri, ſic conſumi quid hoc *ad vitam æternam*, quæ vitam præſentem excipit, quid, inquam, ad vitam æternam prodeſt? Imo tu metue, ne obſit etiam: ſicut enim vita otioſa, ſic etiam *vita nimis negotioſa* raro eſt innocens. Sæpe qui omnia agit, nihil bene agit: ignorantia, oblivio, incuria, faſtidium, præcipitantia vitia ſunt *nimis occupatorum*, vitia, quæ caudam trahunt omiſſionum, & procraſtinationum *contra juſtitiam*, caudam obdurationis & ſævitiæ *contra miſericordiam*, caudam acediæ & teporis *contra religionem*, caudam amoris proprii, ac ſuæ familiæ *contra juratam Principi fidem, ac boni communis curam*, denique caudam obcœcationis, & nimiæ ſecuritatis *in cauſa animæ*, cui non datur tempus, ut inſpi-

inſpiciat ſe, ſuaque conſilia, & labores ad regulam legis æternæ examinet. *Euſ.* Deſcripſiſti me! quid vis, ut faciam? *Ang.* Curas tuas cum pluribus DIVIDE, & quas tibi retines, ORDINA ad curam unam, quæ eſt *cura æternitatis.* *Syn.* Sæpe monui, & non audiſti me! *Euſ.* Ah! frigida fides de pœnis æternis fuit: nunc convictus, ſapientius vitæ negotia ordinabo, ne obſint æternitati. O æternitas! credi potes: capi non potes. *Ang.* Credere teneris, capere non teneris. Sed quia dæmones quoque* credunt, & contremiſcunt, ne ſimilis ſit fides veſtra; id eſt, *ſine operibus*, agite, admovete vos huic igneo mari: evocabo in littus infelices animas: docebunt, quid æternitas doceat. Adeſte maledicti, quos habet hic *locus tormentorum:* ſunt, qui colloqui vobis velint. *Euſ.* Loquar propoſitiones meas, & interrogabo miſeros, quid *faciant* modo, quid *feciſſe* vellent olim, quid *facturi* eſſent, ſi ſponderem pœnarum finem. * *Gesmas.* Quis vocavit? o ſi quis nuntium mortis ferret! Crux mea, o bona crux, ubi es? adeſte apparitores! affigite trabalibus clavis! mori unum eſt votum, mori! *Euſ.* Mori vis, Gesma, nimirum, ut, cui prima mors infelix fuit, mors ſecunda beata eſſet? *Gesmas.* Heu! non iſta ſpes damnatum lactat: vale cœlum, æternum vale! redire in nihilum liceat: impletum eſt omne deſiderium, ſi detur mori! mori! *Phariſæus.* Ah mori! ſurda eſt mors: dolores mortis undique me circumdant: mors ſemper fugit! ure flamma ferox, ure, combure viſcera: mori liceat! *Epulo.* Eheu! *uva mea uva fellis, & botri amariſſimi, fel draconum vinum meum, & venenum aſpidum inſanabile,* Deut. 32. crucior! furit per inteſtina mordens peſtis! mortem bibi! nec tamen occidit mors, crudelis mors! *Judas.* Funem quæro, quo gulam ſtringam! trabem quæro, de qua ſuſpendar! lictorem quæro, qui me ſuffocet! quo fugis mors! quam omnes fugiunt, Judas deſiderat! *Syn.* Horrenda occupatio, æternum cupere, quod nunquam erit. *Ang.* Occupatio infernalis! *Euſ.*

* Ex fluctibus igneis proſpiciens.

Euſ. Cauſa quæ eſt exitii? *Epulo.* Ah! recordor! & peccatum meum contra me eſt ſemper! vidi Lazarum cum extremis luctantem miſeriis, nec ſum miſertus! vixi vitam in deliciis ſine cura bonorum operum: poteram cœlum pecuniis emere! o ſi feciſſem! non feci! crucior! *Judas.* Recordor, *peccavi tradens Sanguinem juſtum!* peccatum grande! monebat me Dominus, lavabat pedes, invitabat ad pœnitentiam, gratiam offerebat: o ſi acceptaſſem! non acceptavi: perii! *Phariſæus.* Recordor, juſtitiam *coram hominibus* colui, contentus externa ſpecie probitatis, & inani nomine filii Abrahæ! clamabat Meſſias: *væ vobis Phariſæi hypocritæ!* o ſi audiviſſem! non audivi: reprobatus fui! *Gesmas.* Recordor: pendebam in cruce ad latus JEſu: confitebatur Filium Dei ſocius, invitabatur ad paradiſum: ego blasphemavi! poteram cum ipſo intrare, ſi ſaltem moriens *in tempore* egiſſem pœnitentiam! o ut egiſſem! non egi: pœnitet! maledicta obſtinatio! *Judas.* Maledicta avaritia! *Epulo.* Maledictæ deliciæ! *Phar.* Maledicta hypocriſis! *Omnes.* Mali æterni cauſa! *Ang.* Seri gemitus! *Euſ.* Lamenta miſera! *Syn.* Inutilia! *Euſ.* O infelices! ſed quid? ſi miſereatur Deus, ſi finem pœnarum ſpondeat: quid promittetis? exiget ardua facinora, & reſolutiones difficiles: poſtulabit a Juda, ut, quem vendidit prædicet toto terrarum orbe in itineribus multis, in plagis ſupra modum, in omni tribulatione & anguſtia ſic, ut denique pro Chriſti nomine per atrocia tormenta vitam profundat! *Judas.* Ecce ego! mitte me! nihil eſt difficile infernum experto. *Euſ.* Si ab Epulone poſtularet, centum annorum jejunium in pane & aqua, perpetuam ſolitudinem inter tesqua ferarum, patientiam in æſtu & frigore, in egeſtate, & morbis, denique ſortem Lazari? *Epulo.* O gratia! o miſericordia! o Bonitas! *Euſ.* Si Gesmam juberet centum annis pendere de cruce, infamem, nudum, inter horridos dolores! *Gesmas.* Penderet cantans canticum laudis, & gratiarum actionis: gloria Deo.

Deo, & Agno, qui fecit mecum misericordiam magnam nimis! *Euf.* Si tibi, Phariſæe, imperaret publice confiteri occulta ſcelera, quibus habitus tui, & ſtatus ſanctitatem contaminaſti? *Phar.* Palam undique circuirem, & dicerem: hic eſt ille vir, qui turpiter veſtram laudem appetivit, nec meruit, occultus raptor, occultus adulter, occultus nequam plus, quam cæteri hominum! *Syn.* Hem! ut inferni experientia nullum non pœnitentiæ genus & tolerabile, & delectabile reddit. *Ang.* Sed quid tantillas difficultates proponitis? ego inter ipſos inferni cruciatus immanes, multiplices, continuos mutabo locum tormentorum in locum jubili, & exultationis: dicam illis: Bono animo eſte! miſeruit Deum veſtri: veniet dies, non quidem qua redibitis in gratiam, ſed qua concidetis in nihilum, & finis pœnarum erit. *Gesmas.* Io ſocii, quæ vox inſonuit? *Ang.* Finis pœnarum erit, cum aliquis veſtrum ſuis lacrimis totum terrarum orbem tanquam novo cataclysmo usque ad firmamentum impleverit. *Euf.* Superi! quantum exigis annorum numerum! *Gesmas.* Eja! placet conditio! fluite lacrimæ! quanquam guttatim fluatis, tamen veniet aliquando dies, qua ex his lacrimis lacus fiet. *Phar.* Ita, ita, & veniet dies, etſi poſt multos milliones annorum, cum lacus ille excreſcet in mare. *Epulo.* Sic eſt, & veniet dies, qua mare iſtud exundabit ſuper terram, & tranſcendet cacumina montium. *Judas.* Et paulo poſt, nempe poſt alios mille milliones annorum aſcendet mare lacrimarum ad lunam, ad ſolem, ad orbem Saturni, & denique aderit dies, cum dicemus: lacrimare adhuc per annum, & aqua firmamentum continget! *Epulo.* Et deinde adhuc per menſem! *Phar.* Poſtea adhuc per hebdomadam! *Gesmas.* Demum per diem, & horam! *Omnes.* O dies beata! o hora felix, qua in nihilum relabemur! *Ang.* Ridiculi eſtis, nam inanis hypotheſis eſt. At ecce! cœlum ſe aperit! ſupplicate Sanctis, ut orent pro vobis, & hanc hypotheſin Deus purificet.

§. IV.

Colloquium. *

Euſebius. EGo ſupplicabo, nam video, ab hoc aſpectu cruciatum miſerorum augeri. S. Disma, ſocium ſupplicii ardere ſic videns, & non miſereberis? S. Lazare, non charitas Chriſti urget, ut ores pro eo, qui perſecutus eſt te? S. Publicane! tui miſertus eſt Dominus: non decet, ut tu quoque miſerearis conſervi? *Omnes Beati.* Non eſt tempus miſerendi amplius! *Dismas.* Alleluja Deo, & Agno, quia vindicavit ſe de obſtinatione cordis lapidei! *Lazarus.* Alleluja Deo, & Agno, quia vindicavit ſe de licentia cordis carnei! *Publicanus.* Alleluja Deo & Agno, quia vindicavit ſe de malitia cordis perverſi! Triumpha Juſtitia! ſicut cœlum a ſtellis, ſic infernus a damnatis refulget tibi! *Dismas.* Odor victimarum tuarum odor ſuavitatis! *Laz.* Aſcendat, aſcendat ad nos in ſæcula ſæculorum! *Omnes damnati.* Sulphur, ignis, fumus involve atra nube aſpectum gravem: ſævius cœlum, quam orcus cruciat! *Omnes Beati.* Digna factis recipitis! Cruciatus æternus erit!

§. V.

Reflexio.

Euſebius. CRuciatus æternus erit! o infernus! o æternitas! atrocia vocabula, ad quorum ſonum ipſæ columnæ cœli contremiſcant! ſed Angele mi! ardeant ſane, æternum ardeant Judas, Gesmas, Epulo, Phariſæus! inter Chriſtianos num eſt aliquis, cui timendus infernus ſit? *Syn.* Juſta eſt quæſtio: nam ſi quæras ex Chriſtianis, quis veniat in infernum? reſpondent

* Cœlum ſe aperit.

dent innocentes, *non merui*! respondent pœnitentes: *Jam sum confessus!* respondent peccatores: *jam confitebor!* Quis igitur veniet in infernum? *Ang.* Christianis *decepxis* plenus infernus erit. O miseri, decipitis vos, qui dimidium tantum Deum colentes BONUM laudatis, JUSTUM non timetis. Decepti, decepti damnantur, decepti *innocentes*, sola innocentiæ specie contenti: decepti *pœnitentes*, quibus dolor in ore, non in corde est natus: decepti *peccatores*, qui per stultam spem crastinum sibi promiserunt: & *Justus es Domine!* decipiantur, qui decipere te voluerunt! vos ne inter deceptos sitis, carbonem ex inferni rogo auferte hinc: non extinguetur: igne æterno ardet! *Syn.* Serviet ad memoriam! *Eus.* Et ad terrorem! *Ang.* Salubris terror est: neque enim infernum effugit, nisi qui timet. *Eus.* Timeo! o infernus! o æternitas!

O. A. M. D. G.

MISERICORDIA DEI

ARGUMENTUM QUATUOR MEDITATIONUM ANNI M. DCC. XLVI.

MEDITATIO I.

MISERICORDIA CONNIVENS

SIVE

FILIUS PRODIGUS

in Regione longinqua.

ARGUMENTUM.

IN contemplando *quarto* ſeriæ converſionis *gradu*, qui conſiſtit IN SANCTA SPE, hoc anno figimus pedem. Nempe, poſtquam peccator CUM AUGUSTINO, quem veræ pœnitentiæ Protopon jam olim fecimus, cœpit pro gratia ſuæ converſionis *orare*: poſtquam deinde ex perpenſa gravitate peccati didicit ſeipſum *horrere*: atque inſuper ad expli-

explicata malæ vitæ pericula commotus eſt, ut *metueret* ſibi: proxime ſequitur, ut animetur AD FIDUCIAM, ne ſorte per deſperationem aut *veniæ*, aut *conſtantiæ* a ſuſcepto jamjam ſuæ converſionis conſilio retrahatur. Argumentum affectui tam dulci excitando accommodatiſſimum ſuppeditat MISERICORDIA DEI teſte Scriptura *nolentis* mortem peccatoris, *ſed ut convertatur impius a via ſua, & vivat*, Ezech. 33. Atque ideo *hujus voluntatis* actus quaterni quatuor Meditationum currentis anni materia ſunto, ſic, ut prima exhibeat Miſericordiam *conniventem*, altera *punientem*, tertia *animantem*, quarta *recipientem* in gratiam omnes, qui *in tempore* ſuperbam cervicem *invitanti* ſubmittunt. Thema idem omnium erit FILIUS PRODIGUS decantatum omnibus ſæculis Miſericordiæ Divinæ emblema, quod ſi alicui exhibere videbimur nimis accommode *ad mores noſtri ſæculi*, meminerit ille, *parabolam* omnium temporum & gentium *hiſtoriam* eſſe. His notatis, primæ Meditationis Idea, quam ſubſcribo, legatur attente.

Materia eſt: Filius Prodigus *in regione longinqua.*

Puncta duo:
1. Luxurioſe viventis ſcelerata *præſumptio.*
2. Poſt bona male diſſipata ſceleratior *deſperatio.*

Fructus. Adoratio graviſſimi Myſterii *in Divina Conniventia* contenti.

Propoſitum. Deteſtatio barbaræ concluſionis: *Bonus eſt Deus; ergo licebit impune eſſe malum.*

Chorus Exhibet terribile dubium, utrum patientia Dei peccatorem ad tempus tolerantis, effectus Miſericordiæ ſæpius, an Juſtitiæ ſit?

NOTANDA

Lectori, & Spectatori.

I. OMittimus exhibere Filium Prodigum *ante abitum* ex domo paterna, quia (quod attentius rem expendenti patebit) id argumenti genus materiam Comœdiæ aptiorem, quam Meditationi ſuppeditabat.

II. Filius Prodigus in Evangelio ADOLESCENTIOR appellatur, adeoque non ſolum Fratre *junior*, ſed ne quidem *adoleſcentiam egreſſus* ponitur, ſive ſedecim circiter, aut ſeptendecim annorum maſculus in ea ætate, quam ſibi ſuæ perverſionis fuiſſe principium Auguſtinus deplorat, quando l. 2. Conf. c. 1. & 2. *Decimum ſextum annum vitæ ſuæ* fuiſſe lamentatur, quo *computruerit* coram oculis Dei, totumque ſe in hoc ſtudium effuderit ut amaret, & amaretur. Addit l. 3. c. 6. *TUNC exceſſerunt caput meum vepres libidinum, & nulla erat eradicans manus, imo plaudebat Pater ex inquieta adoleſcentia, quaſi jam in nepotes geſtiret.* Confirmat noſtram opinionem ſpecies ſervitutis, & eſt verosimile, herum barbarum non ad paſcendos porcos (qui puerilis eſt labor) ſed ad piſtrinum potius, aut ad ſtivam damnaturum fuiſſe hominem, niſi eum per ætatis teneritudinem ejusmodi mancipiorum oneribus eſſe imparem judicaſſet.

III. Credimus, Chriſtum in ætate tenera potius, quam in adulta Divinæ Miſericordiæ exemplum ſtatuiſſe, ut diſceremus, facilem eſſe Deum ad veniam iis, qui *per imprudentiam* magis, quam *per malitiam* peccant, neque diu in ſtatu peccati hærent, ſed ad primam correctionem reverſi *in ſe*, continuo etiam revertuntur *ad Patrem.* His notatis, quisque in perſona Prodigi conſideret *ſe* (non *alium*) & *delicta ſuæ juventutis* deplorans ſtatuat ſibi locum in cœlo, ſi jam *inter innocentes* ſperare nullum poteſt,

poteſt, ſaltem *inter pœnitentes* per uſum gratiæ, quam miſerans Deus offert, vendicare.

Nomina, Clavis, & Character Perſonarum.

NE puræ Parabolæ exhibitio vacua fructu ſit (quod futurum eſſet, ſi præter affectum *naturalem*, qualem paternus amor cum peripetia ſpectatus facile excitat, pareret nihil) juvat ſenſui litterali *ſpiritualem* adjungere, & allegoriam apertis verbis miſcere. Hoc fine, quid in unaquaque perſona ſit attendendum, notamus.

1. FILIUS PRODIGUS (quem Anthropum vocamus) exhibet *animam peccatricem*, quæ ad morem imprudentis Juvenculi, accepta a Deo Patre *ſupra humanam prudentiam* nos amante (nam nullus ſapiens Pater faceret, quod Parabola factum eſſe narrat) talenta per vitæ licentiam peſſumdat *in Regione longinqua*, hoc eſt, longe diſſita *a terra ſancta*, ſive a moribus, & exemplis Sanctorum.

2. FRATER PRODIGI (Adelphus) imago eſt viri probi, & zelo ardentis, ſed *non ſecundum ſcientiam*, neque cum illa *prudentia*, ac *patientia*, quam tantum opus exigeret, quantum eſt reducere ad Deum animam pertinaciter aberrantem.

3. MERCENARIUS repræſentat *Creaturas ratione carentes*, quæ ex Dei Lege ſervire hominibus etiam impiis debent, atque ad hunc finem, & non ad alium, *beneficium conſervationis ſuæ* tanquam famulatus *mercedem* accipiunt. Interea dum corpori ſerviunt, animæ tacitis vocibus (quod SS. PP. notarunt) tria verba acclamant: ACCIPE! REDDE! FUGE! *Accipe beneficium*, quod tibi Deus facit per noſtrum mancipatum! *Redde officium* grati animi, nec abutere Creaturis adverſum Creatorem: *Fuge ſupplicium*, quod abuſuro decretum eſt.

4. PATERFAMILIAS, ſive hoſpes primum, deinde HERUS Prodigi eſt malus Dæmon, qui hominem in peccata pertractum frau-

Digitized by Google

fraudibus, paulatim per vim consuetudinis mancipat sibi, gravibusque impedimentis pœnitentiæ implicitum, nisi Deus singulariter caveat, in desperationem emendationis præcipitat.

5. FILII PATRISFAMILIAS sunt Mundus, & Caro, sive Consilia, & Desideria hominibus ex mundi usu viventibus, & carnis commoda sectantibus familiaria, dæmonique ad scopum, in quem per artes suas tendit, optime opportuna.

6. VILLICUS exhibet instrumentum diaboli, sive *creaturas* quibus dæmon Deo permittente utitur ad nostram afflictionem, ut in desperationem præcipitet.

Hæc pauca, qui notavit, fregit corticem: comedat nucleum, dulcis est, & mitis, sed veris modis animam reficit.

PROLOGUS.

Ratio propter difficultates in executione pœnitentiæ occurentes pusillanimis, a Fide excitatur ad spem figendam in auxiliis Divinæ Misericordiæ.

Fides. Ratio.

Ratio. ITa, ita:
PECCATUM EST SUMMUM MALUM!
Hoc in Jeroboamo, & Nabuchodonosore, *
Hoc in Saule, & Ochozia,
Hoc in Deicidio,
(O horrendum spectaculum!)
Hoc in Deicidio video, horreo! .....
Ita, ita:
A PECCATO EST OMNE MALUM!

A pec-

* Exhibitio de Argumentis Meditationum huc usque exhibitarum.

Digitized by Google

A peccato eſt mala Mors, & terribile Judicium,
A peccato eſt jactura Cœli,
Et æternum ſupplicium:
Intelligo, timeo!...
Timeo, & tandem ſerio peccaſſe pœnitet:
Amariſſime doleo!

A R I A.

1.

Dolete mecum ſidera:
Peccavi!.... o amentia!...
Et potui peccare!...
Protervo pede potui
Supremi Jura Domini
Inſaniens calcare?

2.

In iras ite Cœlites!
Ad arma mali dæmones!
Cur paroitis rebelli?
Sol ſta! ignita aureos
In tela verte radios
Ad uſum ſacri belli!

Fides. Sint Superis gratiæ!
Intelligis denique, quid merueris,
Quod contra omnipotentem
Inſano faſtu tumueris.

Ratio. Deteſtor infandum furorem!
Fungus heri natus per cœli favorem
Auſus eſt Cœli Domino in faciem dicere:
NOLO SERVIRE!... O voces diræ
Horrenda audacia!
Et adhuc vivo!

Digitized by Google

Nondum in cineres provocata toties
Redegerunt me fulmina?

Fides. Adora Numinis patientiam:
Expectavit pœnitentiam.

Ratio. Pœnitet me!

Fides. *Pœnitet*, verbum est: opera exhibe,
Et fructus dignos pœnitentiæ,
Conversio est *cordis versio:*
Incendere necesse est, quod adorasti,
Adorare, quod incendisti,
Amare, quod odisti,
Et *odisse*, quod amasti:
Ita *Cor vertitur:* & hoc est proprium
Seriæ pœnitentiæ exercitium.

A R I A.

* En Cordis imago profani! ...
Quid juvat lamento inani
Horrorem testari,
Si pergis cunctari,
Nec operi manum adjicere vis?
Quod sæpe *Pruina* est flori,
Non raro est *hora* dolori:
Vis, credam, te vere
Ac serio flere,
Necesse est, ipse ut SERIUS sis.

Ratio. Heu me! imperas hanc silvam exscindere?

Fides. Imperium est pœnitentiæ.
Conversio est *Cordis versio:*
Ergo necesse est, non solum ut *evellas.*

* Exhibitio cordis silvescentis.

Et

Et *Deſtruas*, & *Diſperdas*, & *Diſſipes*,
Sed inſuper, ut *ædifices*, & *plantes*, Jer. 1.

Ratio. Ah! res eſt infiniti laboris!
Et ego neque *fodere*, valeo,
Neque ſi *cœpero* ædificare, potero *conſummare*,

Fides. Modicæ fidei!
Nunquid abbreviata eſt manus Domini?
IN SPE ERIT FORTITUDO TUA, *Iſ.* 30.
In ſpe Divinæ Miſericordiæ,
Quæ ſicut dedit velle, ita dabit perficere
Per auxilia ſuæ gratiæ.
Erige animum, meditare,
Quam ſerio Deus te velit ſalvare.
Miſericordiæ conſideratio
Erit puſillanimitatis curatio.

Ratio. Argumentum dulciſſimum!
Surge anime, vires collige!

Fides. A Cœlo mecum expete.

DUETTO.

Miſericordia!
Hæc inter nubila
Serena luce emica:
Exoriatur ſpes!
O ſpes, o bona ſpes,
Tu balſamum peccantium,
Tu robur pœnitentium,
Tu vera Phatus eſt!
Miſericordia
Hac luce emica!

MEDITATIONIS I.

De Filio prodigo in Regione longinqua

PUNCTUM I.

Luxurioſe viventis ſcelerata Præſumptio.

SCENA. I.

Satanas ſolus.

Horologium inſpiciens. ENimvero decimam index loquitur: tandem evigilaverit, opinor, Endymion meus, & edormierit heſternam crapulam. Intereſt, ut primas cogitationes ego occupem: periit dies mihi, ſi quis prævenerit Solem ad Manna legendum ſibi. *Hoſpes* hactenus meus hic adoleſcens fuit: Hodie faxo, ut *Servus* fiat. Malum! quod cogere *invitum* nequeam. Efficere ut fiat *volens*, labor erit, non arduus labor tamen: Diuturnum hoſpitium deſinere in famulatum ſolet *, & ſequitur ex talibus præmiſſis talis concluſio fere ſemper. Nec fallit me artificium toties felix: *Per ipſam Spem* traho animas in deſperationem, & *per deſperationem* in mancipatum. Quodſi non ſufficio ſolus, ad nutum adjutant filii, Satanæque conſilia Mundus ac Caro promovent. Favete furiæ, laboro vobis! *Pulſat*.. Auditus ſum. **

SCE-

* Ex peccandi licentia fit conſuetudo, & quaſi ſervilis neceſſitas.

** Aperitur. Prodigo Cubicularius crines accommodat ex uſu noſtri ſæculi: interea colloquuntur.

Digitized by Google

SCENA II.

Prodigus. Cubicularius. Satanas.

Cubicularius. MAtutinus hodie es nobis Satana! *Satanas.* Imo Meridianus: jam enim Sol in meridiem properat. *Prodigus.* Hora reſpondet horæ, bone vir: ſero conceſſi cubitum, ſurrexi ſero. *Cubic.* Utinam caſu ſic. Sed jam in morem caſus abiit, Here, & vertiſti naturæ ordinem: de nocte vigilas, de die dormis. Non ſic in patria. *Prodig.* Si fueris Romæ, Romano vivito more! hic ita vivitur, inter nobiles certe, quibus utique tu non eundem cum plebe ordinem diurnum ſcribes: diſtingui debent. Denique liber ſum. *Sat.* Sic eſt: & ego hanc libertatem, nobiliſſime hoſpes, gratulatum venio, quippe cujus a te vindicatæ annua hodie recurrit memoria. *Prod.* Annua hodie? Superi! quam celeri curſu tempus rapitur! nempe quia hilares dies viximus. *Cub.* Sane, viximus! imo non viximus, ſed *fuimus*: Neque enim vita inutilis nomen vitæ inter Sapientes meretur. Interea iterum anno integro vicinior vitæ mors, feralem intentat falcem. *Prod.* Tu ſententias ſpue: At ego rideo: nam donec mors adequitet mihi, adhuc quadragies ſaltem ſuam per orbitam ſe Phœbus volvet. Sed quid vult charta, hoſpes, quam manu præfers? *Sat.* Quod annuo more ſolent hujates Patresfamilias, ſcripſi computum ſumptuum in menſes ſingulos: offero, ne mea olim laboret fides. Defige, Domine, oculum in Rubricas, intelliges, nihil avare taxatum eſſe, in tanta, quæ incolas premit, fame. *Prod.* Amice, res nimis ſerias Scripiura habet: Differamus in craſtinum: Hodie litandum eſt genio, & Sacra Libertati libere agenda dies. Nihil tui filii nugarum habent, quibus comburamus tardigradas horas? pollent ingenio juvenes, & facti ſunt ad meam indolem: pro fratribus amo.

Sat. Fortuna me amavit, & meos, quod placeant tibi. Quotidie moneo, ut ſtudeant ex tua converſatione proficere, & ecce, ajo, ſic hoſpes noſter, ſi oculos, ſic manus, ſic ora tenet, ut corda rapiat! quam facilis eſt acceſſu! quam promptus obſequio! quam comis! quam facundus! quam liberalis! vis ingenii ex oculis ſplendet! ſuada in labris conſidet! faciem amabilitas pinxit: Totum hominem expolivit humanitas: intueri, venerari, imitari vos decet. Ita ego meos exhortor ſæpiſſime. *Prod.* Lepidus es. *Sat.* Nihil ſupra verum exaggero: neque ſolus revereor: Suſpicit urbs univerſa magnitudinem animi tui, atque magnificentiam in veſtitu, in conviviis, in ludis, in donis: omnium animos ſibi devinxit ipſe habitus membrorum tam ad omne exercitium factus, natusque, ut, ſive ambules, ſive equites, ſive ſaltes, ſpectantium oculi in ſtuporem rapiantur. *Prod.* Amice, ſile, nam in ruborem me agis. *Sat.* Si ego ſileam, omnia compita loquentur: undique audiuntur voces gratulantium patriæ, quæ talem genuit, gratulantium parentibus in filio tantæ ſpei, gratulantium puellæ, quam tibi uxorem ſeliges, gratulantium mihi, meisque filiis, quibus licuit familiarius frui te. *Prod.* Ceſſa Satana! obruis aures, & animum laude nimia! *Sat.* Quam hæc ipſa feliciſſime coronat modeſtia. *Prod.* Si me amas, fac, ut adſint ambo filii, & diem liceat in deliciis agere. *Sat.* Prompti ad obſequia venient.

SCENA III.

Prodigus. Cubicularius.

Prodigus. EVax homo! iſti ſunt homines! hercle, mè pæne pudet natum eſſe *in Terra ſancta*: Adeo noſtri cives, ſi cum iſtis compares, ſunt inculti, bardi, inepti: nihil loqui

loqui ſciunt, niſi *eſt, eſt, non, non!* utuntur hoc mundo, *quaſi non utantur!* ſunt ſimplices, *ſicut columbæ!* quid multa? Sic noſtri ab iſtis differunt, ut dubites, num omnes ſimus ex ſimili gleba formati. *Cub.* Here, tua Philoſophia Juvenismum ſapit: neque enim Sapiens contra effata Sapientiæ diſputat. *Prod.* Hem! tua cruditas probat, quod dixi. Verum omiſſa diſputatione tandem perage, quod agis, & abſolve me. *Cub.* Jam ultimam manum admoveo: MEMENTO HOMO, QUIA PULVIS ES, ET IN PULVEREM REVERTERIS! *Prod.* Iterum inſulſe baubaris! ad ſenes hæc nænia pertinet. *Cub.* Imo tibi cantari hoc carmen optimus parens juſſit, quoties inſpergerem capiti pulverem Cyprium. *Prod.* Hic aliæ cantilenæ perſonant, alii mores vigent: Domi *mancipium fui.* *Cub.* Atqui frater tuus, Here, ex iisdem tecum vivebat regulis, nec tamen vita acerba erat. *Prod.* Quid mihi eſt commune cum fratre? Certe de guſtibus non eſſe diſputandum, inquiunt. Affunde aquam manibus! *Cub.* QUIS ASCENDET IN MONTEM DOMINI? INNOCENS MANIBUS, ET MUNDO CORDE! *Prod.* Totus quantus hodie ſtulteſcit homo! Togam porrige. *Cub.* INDUE ME, DOMINE, VIRTUTE EX ALTO, UT COMPAREAM CORAM TE IN VESTITU DEAURATO A CHARITATE! *Prod.* Fidelis memoria eſt tibi ad minutias adeo. Exhibe Speculum! *Cub.* Quis proſpicit, & CUJUS EST IMAGO HÆC? Dei, an Diaboli? *Prod.* Ridere ſtolonem juvat. Non tu Narciſſum vides? *Cub.* Certe teipſum amas, & opto, ut ames bene. *Prod.* Viden', quam belle impreſſus fronti me ornet pileus? & gladius, cum hæret lateri, nunquid loquitur herois filium? ... ſiles demum, & fateris nempe, in patria nihil veſtium confici poſſe iſtis ſimile, non pileum, non gladium, non togam, non calceum ſaltem. *Cubic.* Ah! STOLA PRIMA ornaret magis. *Prod.* Tace: non habet patria artifices pares hujatibus. Verum mittamus nugas modo, quas

quas tu ſic vocas : Tractemus ſeria. *Cub.* O SS. Cœlites! vocem ſimilem per trecentos ſexaginta tres dies non audivi : Totus jam auris ſum. *Prod.* Synoptin habe : cogito redire ad Patrem. *Cub.* Io! Sancta cogitatio! *Prod.* Expecta : cogito redire ad Patrem, ſed non modo. *Cub.* Hem! & ſi aliquando, quare non modo? *Prod.* Aliquando Senior ero, nunc juvenis ferre jugum non poſſum. *Cub.* Eſt jugum paternum, ſuave. *Prod.* Jugum tamen. Tu audi porro : nam tua eſt opus opera in rem meam. *Cub. Utinam* non ad injuriam Patris. *Prod.* Ecce! PORTIO SUBSTANTIÆ, quam dedit Pater, parum aberit, quin ſit diſſipata : & forte propterea Paterfamilias inſpectionem Rationum obtruſit de expenſis totius anni. *Cub. Utinam* inſpexiſſet pridem! Sæpe monui. *Prod.* Itaque provide ago, ſi mitto te, ut novas mihi pecunias a Patre poſtules. *Cub.* Heu! vulneratæ ſunt aures mihi ab hac audacia! *Prod.* Fiduciam voca : nam Parens tenerrime amat me. *Cub. Utinam* amantem ſic redames tu! *Prod.* Per ſpem honoro. *Cubic.* Cruditas, temeritas, præſumptio, ſcelus eſtid, quod tu ſpem nominas. *Prod.* Non ibis? *Cub. Utinam* ires tu! nam ſi ego examen de male perditis talentis ſubibo, quid vis, ut narrem? nempe quantum argenti in lauta convivia, in veſtes ſplendidas, in ludos noxios, in ſocios infames, in impudentes paraſitos, in luxum vanum, in ſervos inutiles, in procaces Helenas, in ſuperbas Pelagias, in perfidas Thaides, denique in meras ſtultitias profuderis? *Prod.* Quid? talia narrabis tu, quaſi nihil ſcires, quod laudes! *Cub. Utinam* aliquid ſaltem! *Prod.* Utinam! utinam non eſſes ſtolo! ſcilicet neſcis, quanto pro pretio ſervierint mihi Magiſtri linguarum, Doctores Muſicæ, & a quibus ſaltatoriam, equeſtrem, gladiatoriam didici ad Patris gloriam. Hæc ſunt *Exercitia nobilium :* per hæc efferimur ſupra plebem. *Cub.* Hæc ſunt *Exercitia corporis* (quanquam *utinam* vel in his eva-

evaſiſſes mediocris!) ego mallem, ut *per exercitia animi* a fæce hominum vos diſtingueretis! *Prod.* Non jam quæritur, quid tu malles, ſed quid ſit moris. *Cub.* In patria moris eſt id, quod ego mallem: de progreſſu in virtute & ſcientia rationem expoſcet Parens. *Prod.* Tunc tu ſi nihil narrare potes, ſaltem aliquid mentiri poteris: & tandem, quid altercari juvat? neceſſitas tale ſuggeſſit conſilium: niſi me juvet Pater, jam triſtis egeſtas mihi *quaſi vir armatus* imminet.

SCENA IV.

Prodigus. Cubicularius. Satanas. Prodigi frater perſonatus.

Satanas. DOmine, tabellarium adduco tibi de tua domo: opto, ut læta ſint nova, quæ affert. *Frater.* Imo deceptus ſum: non eſt hic, ad quem mittor: neque enim ſic veſtimur IN TERRA SANCTA. *Prodigus.* Nihil te veſtis turbet, bone vir: poſtquam hic advena eſſe deſii, oportuit incolas imitari. Porrige litteras: inſcriptio docebit, utrum ſis miſſus mihi. Non erraſti: Patris eſt iſta manus. O chare Pater! *Frater Seorſim.* Jo! hic mihi affectus placet! *Prod.* Quid tu exclamas? *Frater.* Domine, obſervare me juſſit Pater, quid ad primum Epiſtolæ aſpectum ageres, & nempe num adhuc aliqua ſui reverentia, aliquis amor viveret. *Prod.* Dubitat Parens? *Frater.* Cogitur: tanta de te narrantur crimina, ut, quibus tui cognitio fuit, perpetuis plorent lacrimis corruptionem indolis tantæ ſpei. *Prod.* Et Pater credit mendaci famæ? Amate me Superi! perditus ſum, ſi ceſſavit amare Pater. *Frater.* Imo amat vel ſic deſcriptum: teſtes amoris litteras tenes: lege. *Prod.* Teſtes innocentiæ cives huiates habeo: audies. Hilarem vitam vivo: ſed ſunt, qui hilaritatem cum improbitate confundunt Catones rigidi, & inimici ætatis teneræ: hi nimirum me talem pinxerint. Hic vir honeſtus, & urbis Conſul aliam

formabit de me ideam tibi : tuto credes, pro filio amat. *Sat.* Mendax fama eundo crescit : ego domi meæ non alo scelera. *Frater.* Felix sum.* Sed tu lege litteras, here : merum amorem spirant, & merum Patrem. Invitat domum : ut redeas, cupit : difficilis non erit purgatio per testimonia conscriorum : amplexum offert : denique anxium rumor habet, quod hanc regionem premat extrema fames, & quid ? inquit, si famem, ut solet, sequatur pestis ? infelix Pater sum, a cujus complexu procul morietur infelix filius ! *Prod.* Ipsa adeo verba tenes : legisti epistolam, amice, an perfide rupisti vinculum ; *Frater.* Prælegit Pater, ut possem urgere fortius, ne iter differas. Age, responsum audiam, quod me oblectet ! *Prod.* En ! adsunt socii, eras dicam, quid sim facturus. Salvete urbis sidera, gemelli fratres ! accinctum videtis : ducite, ubi hospitales Gratiæ delicias pararunt nobis in diem hanc.

SCENA V.

Prodigus. Frater Prodigi. Cubicularius. Satanas. Cosmus. Creon.

Creon. PArarunt in omnem diem illis : qui colunt Deas constante cultu. *Cosmus.* Nosti morem : imus *per circulum* : (*) hodie AD CORVUM conventus erit. Imperatum est prandium : invitatæ assidebunt omnes novem Musæ, suum in te reverituræ Apollinem. *Prod.* Imus : colludemus suaviter in hoc Parnasso. *Creon.* Si modo nullus Marsyas turbet chorum. *Prod.* Excoriabitur. Quid metuitis tamen ? *Cosm.* Hunc advenam. Nunquid te in patriam revocat ? ah ! quam triste erit a te avelli ! *Creon.* Siles vero ? age, liceat arbitrari epistolam. Pro ! actum est, frater ! legi clausulam : IMPERAT PATER ! REDI ! *Cosm.* Rigidum Imperium est : noli

* Impii in circuitu ambulant, Ps. 11.

noli obedire! *Frater.* Cœlum parce! ſcandalum ponunt iſti in via bona! obſecro, Domine, quid agas, vide: alieni an præ Patre audiendi ſint, potesne etiam deliberare? *Cosm.* Tu quis es, homuncio, qui te nobis opponis? *Prod.* Omittite rixas, amici: nihil huc usque decretum eſt: cras conſultabimus. *Creon.* Imo liberius indulgebimus genio, ſi hodie concluſio fiat. Dic tabellarie, adhuc in urbe veſtra vigent ſeveræ leges, quarum rigor iſtum in fugam egit? *Frater.* Non rigor legum egit, ſed noxiæ libertatis puerilis amor. *Prod.* Nempe ſic diffamatus ſum. Et tu caleſcere incipis paulatim, nec quis, nec quibus loquaris, memor. *Cosm.* Sine, dedolemus crudum hominem, ut diſcat mores. Dic, morio, quot Deos colitis? *Frater.* Unus eſt Deus, & una fides, DEUS ſanctus, fides ſancta: ſi quis vel nutu contradixerit, anathema dicitur: captivari intellectus in obſequium teſtimonii divini debet. *Creon.* Hem! tyrannis! ſcilicet ut effodi oculos patiamini, imperatur. Apud nos credere, quod libet, licet: ex quavis fide ſperatur ſalus. *Frater.* Sed non a quavis habetur. Quæ DEO placeat, neceſſe eſt, non ut ſit facilis fides, ſed ut ſit prudens. *Cosm.* Et quid ſperatis pro obſequio? *Frater.* Jubemur animum ad æterna erigere, contemptis bonis, quæ afficiunt ſenſum. *Creon.* Nova tyrannis! *quod vides bonum, abjice! deſidera, quod . . vides!* ſtultitia eſt! *Frater.* Ita, ſi ſumus pecora, quibus . . lorum tantum, & nullus Rationis eſt uſus. *Sat.* At unam . . xime negare non potes eſſe intolerabilem legem. Audio, . . vir bonus ſit herus tuus, potens, ſapiens, liberalis, magnifi. . amore dignus: verum poſtulat, ut ametur *ſolus*, & ametur *toto corde*, *ex totis viribus*: non intelligitis, quam ſit hoc præceptum moleſtum indoli in amores propenſæ? *Creon.* Zelotypiam lex iſta loquitur. *Cosm.* Zeloſiſſimam. Nam vel oculum in forma mulieris figere, ſcelus putatur: verbum blandientis ſi audias cum leviculo riſu, ſuſpectus de perfidia eris: ipſe ſi le-

quaris ſermonem verecundum minus, lata ſententia eſt: appenſo ad collum molari lapide mergeris in profundum maris. *Creon.* Igitur Cæci, ſurdi, muti eſſe iubentur, qui ſerviunt hero tuo? *Frater.* Dominus eſt: obedire eſt neceſſe! *Sat.* Imo naturam exuere debent: parum dixi: odiſſe ſe ipſos debent, abnegare ſe ſibi, crucifigere demum carnem ſuam cum concupiſcentiis omnibus, quæcunque declinant animum a regula, quam ipſe in tabulis lapideis ſcripſit. *Creon.* Utique pro hominibus lapideis. Nos aliam legem habemus ſapientius aecommodatam carni, & ſanguini, ex quibus compacti ſumus. *Frater.* Obedire eſt neceſſe! *Cosm.* Plura alia narrata ſunt, quæ qui vel obiter audiat, tinniant ambæ aures præ horrore: puta, de contemptu divitiarum, & honorum, de condonatione injuriarum, de dilectione inimicorum, de confeſſione peccatorum, de obligatione reſtituendi ablata, ſolvendi debita, elargiendi ſuperflua, & ſexcentis ejusmodi. *Frater.* Obedire eſt neceſſe! & *vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat*, obedientium his legibus, gratiaque ſucollante naturæ obedientium alacriter, perfecte, conſtanter: quod tot ac tot potuerunt, cur vos non poteritis? obedire eſt neceſſe! & ſi obedientia *vitæ prætio* conſtet, *vitæ ac mortis Domino* neceſſe eſt obedire: *Illi vivimus, illi morimur*, nemo ſibi. *Cosm.* Habe tibi oracula tua: nos non habemus regem, niſi noſtrum arbitrium. Certum eſt, Domine, tua a Patre fuga nemini poteſt improbabilis videri. Eja! perge hærere Patri noſtro: fœdus æternum ſiat! *Prod.* Hoc vero a me abſit: nimium Cosme, petis. Tenebo viam mediam, & neque ſtatim, neque nunquam, ſed redibo ad Patrem *aliquando*, decretum eſt firmiter: nunquid ſic & vobis ſatisfacio, & tibi? *Creon.* Ultro ad tyrannum redibis: amicè ſapis? *Prod.* Redibo aliquandō: nam iſte vere dixit: obedire eſt neceſſe! timor addidit. *Fili*, ſæpe dicebat Pater, *Fili, ſi totus caro eſſes, permitterem obſequia petitui animali, & carnis motibus: ſed quia pars*

nobilior

nobilior tui eſt intelligens ſpiritus, neceſſe eſt, ut animal animæ pareat, neque ſe unquam efferat contra Rationis imperium: ſic Pater imperat, futurus Judex, ſi ſecus feceris. Iſte eſt metus mihi. *Creon.* Inanes minæ! metus vanus! in regione longinqua a Patre degis. *Prod.* Emiſſarium, o boni, habet Pater, qui, qua hora non putabo, *ut fur in nocte* opprimens me, Judici ſiſtet reum: niſi rediero, *dum tempus eſt*, ſocordiam in igne æterno luam. *Cosm.* Redeuntem autem recipiet in gratiam Pater? *Prod.* Recipiet: promiſit enim. *Creon.* Et tu quod adeo horrebas jugum, conſtanter deinceps feres? *Prod.* Non feram diu: nam ſi paucis ante mortem horis reverſus fuero, ſatis eſt. *Cosm.* Si ita eſt, aſſentimus conſilio: *redibis olim*, abeat in ultimam Thulen metus, revocandus denique, cum eris ſenex! *Creon.* Ætatem viridem ſecurus nobiscum ages. Eja! flos temporis nullus pereat! *Prod.* Eja! *Frater.* Abis? & ego tale a te reſponſum Patri frater feram!

SCENA VI.

Frater Prodigi. Cubicularius. Satanas.

Satanas. QUid audio? mei hoſpitis te fratrem vocas? *Frater.* Sum eheu! *Sat.* Ceſſa gemitus, & ſine modo: cras reperies hominem melius diſpoſitum ad tua conſilia. *Frater.* Et quousque ſilebis tu? * Erubeſcis forſitan vultum heri ſervus complex ſcelerum, aut auctor etiam? *Cubicularius.* Parce! turpiſſimam ſervitutem invitus ſervio! Spes redemptionis a te exoritur: ut vidi, exilii gaudio, diſſimulans tamen, quia, quod velis latere, intellexi ex habitu. Obſecro, ne cedas, here, donec ex hac Babylone abſtraxeris fratrem: non credis, quam libere hic ſcelus imperet: Sodomam dixiſſem melius, niſi dubium eſſet, num *confuſio* magis, an *licentia* dominetur. *Sat.* Modeſtius loqui potes, audiente me? *Cub.* Sic eſt, here, nam hoc omiſi: ne forte impudentiam impudentiæ puderet, lata eſt

* Ad Cubicularium.

lex ſilentii, & nemini licet hiſcere, aut obloqui ſaltem contra perverſos mores. *Frater.* Ah! nihil opus eſt! infamiam urbis eſſe minorem vero, ſatis locutus eſt frater, ſatis digni hoc Patre filii, in ſanctiſſimas leges tam blaspheme facundi. *Sat.* Tu opprobriis abſtine in aliena domo: veſtris vos, nos noſtris moribus vivimus. Speculator, an Reformator veniſti nobis! neuter titulus placet. Si vero reducendi ad Patrem fratris una intentio fuit, quo fine perſonam tegis? fraudem ſuſpicor. Quid? non occulte rapiendi juvenis animus erat? nihil eſt his artibus opus: quis enim tenet? num vinximus? an non eſt liber? perſuade, ut abeat tecum: non me oppono, modo prius exolverit debita, quæ contraxit. *Frater.* Audio novum malum! ergo tantillo tempore diſſipavit ſubſtantiam ſuam decoctor prodigus! *Sat.* Ridiculus eſt! quinque talenta attulit, (*) ſexcenta ſexaginta ſex peſſumdedit: computum inſpice. *Frater.* Horrenda profuſio! *Cub.* Incredibiles impenſæ! *Sat.* Examinemus ACCEPTUM, talenta quinque: talentum argenti in veſtra regione ter mille ſiclorum pondus habet: ſiclus vero apud nos floreno Brabantico habetur par: itaque quinque talenta, quæ accepi, in moneta noſtra quindecim millia florenorum conficiunt. *Frater.* Fideliter numeraſti. *Sat.* Nunc lege EXPENSUM. *Frater.* Pro habitatione floreni bis mille: grandis ſumma. *Sat.* Voluit ſplendide habitare, & laxe: ſic contraximus: teſtis adſtat. *Cub.* Ut eſt amator inanis pompæ. *Frater.* Pro victu ordinario floreni ſeptingenti. *Sat.* Valida nos vexat fames, nec licuit vivere parabili pretio. *Cub.* At modeſtius licuiſſet. *Frat.* In convivia extra ordinem ter mille trecenti: Vah! *Cub.* Et hoſpitibus immerentibus, inutilibus, nullis! *Frat.* In famulitium copioſum floreni duodecies centeni: cui bono? *Cub.* Ut otium aleret. *Frat.* Pro equis, & quotidiano uſu rhedæ octingenti floreni. *Sat.* En manus Rhedarii. *Cub.* Tanti erat

(*) Allegorice hæc intelligenda ſunt de abuſu talentorum.

erat circulus vitioſus. *Frat.* Pro veſtibus Mercatori quinquies mille floreni, Sutori centum quinquaginta floreni! hic obſtupeſco! *Sat.* Inſpice. Hæc Mercatoris, hæc Sartoris, hæc Sutoris eſt Scheda: numera in hac calceos & ſandalia pretioſa donata puellis nobilibus! *Cub.* Accerſebat Judithas infelix Holofernus in ſuum exitium? *Frat.* Heu! video plura hujus generis. Pelagiæ pro inauribus quinquies mille floreni, Thaidi pro monili quater mille, Helenæ pro annulo mille quingenti, iterum Thaidi pro Horologio ex aureo ſolido ter mille, rurſum Pelagiæ pro pyxide ad uſum tabacci mille ducenti, & Helenæ pro integra veſte pretioſa mille floreni. Fatigatus ſum: jam enim ſumma expenſi excedit acceptum multis millibus florenorum. *Sat.* Adde ſummam, quam luſu perdidit per ſingulos menſes, menſe Januario, quando adhuc ludebat modeſte, quadringentos florenos, menſe Februario bis mille, menſe Martio trecentos, menſe Aprili quatuor millia. *Frat.* Ceſſa, obſecro: aures crucias! *Sat.* Accedunt expenſæ meretriciæ: intuere! *Frat.* Pro! amove ab oculis horrendas ſordes! TALIS VITA, O DEUS, NUNQUID VITA! Sed oro te, Domine Conſul, quæ eſt veſtra in hac urbe politia? Ergo per vos licet ex quæſtu meretricio vivere? Licet contrahere debita, quibus ſolvendis contrahens nunquam erit? Licet ludere ludos non animi, ſed lucri cauſa, ſic ut grandes ſummæ exponantur diſcrimini, imo fortunæ familiarum periclitentur? *Sat.* Quid in hac urbe liceat, jam non eſt quæſtio: hoc agimus, utrum ego a Patre veſtro ſperare ſolutionem debitorum queam, an non? habeo debitorem alium annoſum magis, & multo gravius oneratum: debet omnino *decem millia talenta*, Matth. 18. Conjeci hominem in carcerem, unde non exibit, donec reddat univerſum debitum. Simile malum, aut carcer nempe, aut ſervitus fratri imminet. Habes, quod Patri referas: Si amat filium, redimat. Dixi, quod ſcire veſtra intereſt: Nunc in villam mea me negotia vocant.

SCE-

SCENA VII.

Frater. Prodigi. Cubicularius.

Cubicul. .... HEre, nihil loqueris? *Frat.* Attonuit animum horrendus computus, & grandia debita. Rectene lego? talenta ſexcenta ſexaginta ſex anno uno diſſipavit frater, & diſſipavit in nugis, diſſipavit ludens, diſſipavit cum meretricibus! Heu! *Tantillus puer, & tantus peccator!* *Cub.* Tantum fecit inſana ſpes. Scivit, ſe amari a Patre. *Frat.* Igitur poterat ſperare veniam peccati primi. *Cub.* Sperat. *Frat.* Igitur ad Patrem redeat. *Cub.* Sæpe ſuaſi. Ille, quid reſponderit, audi me, here, & contremiſce. Si amat me Pater, dixit (& ſcio, quod amet me) meas mihi delicias non invidebit. Vix anno abſum, jam domum revocas, ſcilicet ad faſtidia, ad vincula ad piſtrinum. Non eo, age, tu proficiſcere mei cauſa, & nuncia Patri, bene hic eſſe mihi: per amorem, quo amat, obſecrare hoc unum, ut uſum libertatis indulgeat diutius, & poſt conſumptam pæne portionem ſubſtantiæ meæ, novis egentem pecuniis adjuvet. Addidit, hac conditione rediturum ſe *olim:* hoc ſpondere ſerio, de hoc jurare. *Frat.* Audivi atrocem ſibilum furentis viperæ! Actum de fratre eſt: pœna talionis impendet capiti, & amor libertatis ſupplicio mancipatus plectetur. Inſpexi crudelem animum hoſpitis: non ætas tenera, non ſanguis nobilis, non peccantis imprudentia abſtrahet a ſententia. Per ſævitiem heri diſcet infelix, quam bonum offenderit Patrem, & forſitan vexatio intellectum dabit. *Cub.* Putas, ſi habebitur male, nulla miſeratione tangendum Patrem, ut redimere velit? *Frat.* Nolentem redimat? Unum ſupereſt conſilium, fugæ: Ingredere cubiculum, & ſcribe, quod ſuadeo: reverſus a ſympoſio reperiat ſalubre monitum, terreatur a periculo, provideat ſibi, fugiat poſt nos! nam ego excuſſo pedum pulvere, jam nunc deſero urbem impiam, ne dum fratri prædico, ipſe

Digitized by Google

ipſe reprobus efficiar. Tu quoque accelera negotium, ſede, ſcribe, & ſequere me: Liberum a fratre reducam ad Patrem mecum, ut teſtem recte acti laboris habeam. *Cub.* Here, felicem facis. Celeriter adero: ubi diverſorium habes? *Frat.* Ad grandem aquilam. Feſtina! neſcio, quis timor agit: nam quid: Si pro debitis fratris ego quoque tenerer obſes? *Cub.* Fugiamus! in fuga ſalus. *Frat.* Vale infelix frater! Experieris, quid ſit abuti amore Patris, experieris! utinam ad ſalutem!

CHORUS

Exhibet terribile dubium, utrum Patientia Dei ad tempus conniventis effectus Juſtitiæ ſæpius, an Miſericordiæ ſit.

Providentia. Genius Juventutis. Tutor.

Provid. * BEne! bene omnia!....
Quidquid de Providentia
Humana garriat imperitia:
Ego mihi placeo
In hoc artificio .....
Diſplicet *Probis* mea CLEMENTIA,
Improbis non probatur JUSTITIA:
Sed ego ſtudio
Umbras coloribus miſceo,
Ut, cum opus abſolvero,
Contraria juxta ſe poſita
Suavius afficiant *Electorum* oculos,
Et recreent animos.

*. Intenta operi Phrygio.

A R I A.

Ut Muſica plena
Ex arte ſi ſit,
Diverſis amœna
A modulis fit:
Sic debet laudare
Non una me vox:
Jubentur cantare
Et *dies*, & *nox*.

2.

Quæ ſtellæ fulgentes
In æthere *ſtant*:
Quæ cœlo *cadentes*
Jam lucem non dant:
Sic iſtæ, ut illæ,
Sic applicas te,
Pro linguis ſunt mille,
Quæ celebrant me.

Tutor. Diva! per te liceat, tutelam abdicare:
Pueri immorigeri contumacem impudentiam
Non poſſum diutius tolerare.

Provid. Quas iterum querelas audio?

Gen. Juv. Cramben centies repetitam a plagoſo Orbilio:
Nempe *inobediens ſum*,
Verbo habes accuſationis compendium.
Sed tu, Diva, conſidera,
Quis obedire velit homini tetrico,
Cui nulla eſt diſcretio?
Qui poſtulat virtutem a juvene,
Qualem in ſenibus vix invenio?

ARIA.

A R I A.

Prudentior ero ,
Cum ſenior ero :
Nunc Juvenis ſum !
Cum aderit hyems ætatis ,
Parabo me triſtibus fatis :
Nunc Juvenis ſum !
Nunc ver eſt : nunc juvat vagari ,
Per florea prata ,
Lætitiæ fata ,
Cum Damulis juvat jocari :
Nunc Juvenis ſum !

Tutor. Audis , Domina ,
Petulantis proterviæ axiomata ?
Audis , neque exurgis in iram temerariæ
Ultricem audaciæ?
Provid. Diſſimulo.
Imo , ut finem faciam veſtro litigio ,
Tutorem a moleſtia libero :
Te , Fili mi , quoniam ita vis ,
Tuo permitto arbitrio.
Gen. Juv. Jo : felix ſum : vive Mater optima !
Tutor. Attonuit me iſta ſententia !
Provid. Liber es : ſed & propterea
(Quod timeo , quia te diligo)
In proximo ſalutis periculo.
Ut caveas , ſi quid a te merui , ultima
Percipe monita ,
Errabis , *ſicut ovis* , quæ perit facillime ,
Niſi didicerit , ab ovibus lupos diſcernere.
Itaque audi me!

ARIETTA.

Vivendum provide:
Non raro rapax belle
Ovina lupus pelle
Se ſolet tegere.
Ne facile fallaris,
Tres dabo regulas,
Ex quibus, ſi notaris,
A fraude caveas.

2.

Hoc primum reputa:
Vox ovis eſt *balare*,
Vox lupi *ululare*:
Ex voce judica.
Quid amet, quid ſectetur,
Vox prodit animum:
A pace qui tenetur,
Non canit claſſicum.

3.

Deinde cogita:
Luporum eſt *latere*:
Agnorum eſt tenere
Aperta paſcua.
Ab his qui te abducit
In denſa nemorum,
Eſt lupus, & ſeducit
In præcipitium.

4.

Poſtremum moneo:
Ad herbas ovis currit,
In carnes lupus prurit
Cruentus helluo.
Vix conſpicit agnellum,
Jam vorant oculi:
Jam dentes parant bellum
Ad necem miſeri.

5.

Hæc, fili, recole:
Et liber a tutore,
Ne tamen usquam fore
Te crede, ſine me!
Pro te eſt cor in cura,
Eſt vigil oculus:
Non auferent te rura,
Non teget angulus.

Gen. Juv. Eſt brevis & ſolida hæc vitæ regula:
Ex hac decretum eſt mores componere,
Neque adeo in ipſo uſu libertatis
Libere vivere.
Vale Miſanthrope! nunc emendabo me! ...

Tutor.

Tutor. Ratio, aures, oculi num decipitis me?
Credam, quod hæc conniventia
Sit actio Providentiæ? ....
Provid. *Putasne, bene iraſceris tu:*
Tutor. *Bene, Bene iraſcor ego usque ad mortem,* Jon. 4.
Nam quantum per pia monita ædificat Sapientia,
Tantum deſtruit indulgentia.
Provid. Nimirum velles, ut Nemeſis præſente continuo
Scelus quodlibet vindicaret ſupplicio?
Neſcis, cujus Spiritus ſis!
Circumſpice, & admirabiles TOLERATI
Conſidera fructus peccati *

A R I A.

1.

Hoc mali ſunt Eccleſiæ,
Quod fimus eſt telluri:
Ex fimo floſculi,
Quot nati ſunt (circumſpice!)
Et quot ſunt naſcituri.
Putredinis fœtorem
In balſami odorem
Vertente Geneſi?

2.

Ineptus hortulanus ſit,
Qui ſordes deteſtatur,
Et horto ejicit:
A fimo ſolum pingue fit,
A fimo ſuccus datur:
A fimo flos nutritur,
A fimo ſic veſtitur,
Si cœlum faverit.

* Exhibetur hortus.

Digitized by Google

Tutor. Enimvero in Ænigmate intelligo erraſſe me!
Myſterium patientiæ
Eſt opus Divinæ Providentiæ,
Et verum dixit, qui dixit:
Omnis impius aut ideo vivit, ut convertatur,
Aut ideo vivit, ut per eum Juſtus exerceatur! S. Aug.
Sanctus es Domine,
Etiam in exercitio patientiæ! ....
At enim in hac ipſa miſericordia
Quam ſe exhibet ſerij timoris ferax materia!
DEUS ME TOLERAT! cauſa eſt GEMINA:
Quid! ſi PROPTER ALIOS,
Et non PROPTER ME, tolerat me?

A R I A.

1.

Toleror: eſt gratia:
Favor patet:
CAUSA latet:
O HORRENDA GRATIA!

2.

Toleror! ... an ideo
Ut exemplum placidæ
Sim Miſericordiæ!
Neſcio!
An ut ſerver rigidæ
Victima Juſtitiæ
Neſcio!
O triſtis dubitatio!

MEDI-

MEDITATIONIS I.

De Filio Prodigo

In Regione longinqua

PUNCTUM II.

Post bona male dissipata sceleratior desperatio.

SCENA I.

Satanas. Villicus.

Satanas. NIhil te angat, inquam, iste casus de morte pueri: quantumvis laudes eum, villice, & jacturam deplores, meliorem hodie porcorum custodem dabo. *Villicus.* Vix reperies, here, adeo vigilem, adeo fidelem, adeo sedulum, adeo patientem: doleo, quod male nimis habuerim hominem: forte mortem acceleravit hæc durities. *Sat.* Factum bene: quo plures occideris, hoc eris hero gratior. *Vill.* Sic amas servos? *Sat.* Cur amem homines, quorum Dominum odi! Tu me intellige: quotquot ad fines territorii mei accedunt, illi a filiis meis invitantur in urbem hanc: excipio humaniter, laute habeo: gaudent servire mihi, quia credunt servire se libertati. Sed nempe servire *ad tempus* vellent, & *ante mortem* saltem redire ad Dominum, cui sub ipsum vitæ diluculum jurarunt fidem: nam judicium post mortem metuunt. Rem deprehendi: propterea, ut spem noxiam mihi, fallam securius, non facile permitto, ut in meo famulatu aliquis *consenescat.* Non tamen per vim occido (tyrannus audirem, nec esset ultra, qui se mihi addiceret) sed aliis

aliis venenum miſceo, ut ab ipſis deliciis ante tempus intereant : alios a voluptatum uſu jam enervatos repente in ærumnas præcipito, ex quarum impatientia vel ſeipſos perimunt, vel celeriter moriuntur : Atque hac arte fit, ut, qui in vita mei ſunt, mei quoque poſt mortem maneant. *Vill.* Neque miſeriæ a te averſos in fugam agunt ? *Sat.* Raro ſane, ſi quidem vos, quos illis cruciandis deſtino, officium agatis bene. Molliculi Sybaritæ nunquam didicerunt pati : itaque ab ærumnis conturbantur primum, deinde immerguntur abyſſo triſtitiæ, quæ oſſa exedit, poſtea præcipitantur in impatientiam, & ab impatientia in blaſphemias, in execrationes, in odia, in artes malas, quas deſperatio docet, denique in præmaturæ mortis apertas fauces, antequam de reditu in terram Sanctam ſe cogitatio moveat. *Vill.* Laudas ergo, quod graviter adeo afflixerim puerum paſcendis porcis a te addictum, ut fame, ac laboribus ſubito ſuccubuerit ? *Sat.* Laudo, & ut menſura pari metiaris ſiliquas cum verberibus ei, quem ſucceſſorem dabo, volo, jubeo. Obſequium utilius mihi præſtabis nunquam : Probatum eſt. Hem ! adeſt ! ſile ! .. Domine, qualem video !

SCENA II.

Prodigus. Satanas. Villicus.

Prod. VIndictam, o chare hoſpes, vindictam poſtulo ! Pater & Conſul eſt : utrumque imploro nomen ! *Sat.* Fiat juſtitia ! quis fecit injuriam ? *Prod.* Latrones in ipſa urbe graſſantur : quis hoc putaſſet ? In urbe autem ? In ipſa domo conſulis habitant, a te aluntur : Heu ! deceptus ſum ! *Sat.* Latrones ! in mea domo ! quos deſignat tam dira vox ? *Prod.* Filii, ſi neſcis, filii tui ſunt, amici nimirum mei ! fulminate Sinones improbos Superi, ſi qui tenetis cœlum ! *Sat.* Imprecatio atrox ! quo facinore meruerunt ? *Prod.* Non vides ? Spoliatum, & pæne nudum

nudum ejecerunt *de domo convivii:* Offensus sum gravi injuria, affectus mille opprobriis, expositus ludibriis amicarum, prostitutus petulantiæ vulgi: nullus amicitiæ, nullus hospitalitatis, nullus sanguinis mei, nullus Parentis respectus fuit: vindica! *Sat.* Impera patientiam tibi, ut narres facinus: Pater & Consul sum: utroque titulo Judex ero. *Prod.* Nihil narratione est opus: tota civitas factum vidit. Prandium pacatum fuit: edimus, bibimus, jocati sumus! a mensa provocarunt ad ludum tui. Addico: infelix eram. Non fluxit horæ quadrans, cum quadraginta florenos perdidi. Cessarunt, quod defeciſſet crumena mihi. Ego reparandæ jacturæ avidus urgeo, ad tuam fidem provocans, qui totam meæ substantiæ portionem in depositò servares mihi. Illi negant, supereſſe teruntium. Obstupesco: sed mox, si nihil supereſt argenti, ajo, at supereſt annulus, gladius, pileus, vestis, denique superſum ego! iterum considemus: gladium, annulum, pileum, vestem, meipsum fortunæ expono: quid multa? Gladium, annulum, pileum, vestem, meipsum perdo. *Sat.* Feciſti jacturam gravem! *Prod.* Illi, cum meminiſſe humanitatis debuiſſent, & miserari infortunium, continuo velut elato in me vexillo insurgunt, plaudunt, raptant: ipsas adversum me fœminas, quæ colluserant, animant: spolior per atrocem vim, & frustra tuam furentibus iram intentans, ejicior domo, jubeorque ad te deferre. Spreta est Patris reverentia, & authoritas consulis: injuriam crudelem passi uterque sumus: utrumque vindica! *Sat.* Difficilis sententia erit: Species facti meretur considerationem maturam. Audiatur tamen & altera pars, quod æquitas postulat. Tu interea reconde te in cubiculo hospes, ac contumeliæ subtrahe: ad filios propero. * Et tu hic expecta.

* Ad Villicum.

Digitized by Google

SCENA III.

Prodigus. Villicus.

Prodigus. QUis es tu, bone vir? *Villicus.* Num bonus ſim, alii judicent: cæterum conſulis villam curo. *Prod.* Audiſti, quam egi, cauſam: quam putas Conſul ſententiam feret? *Vill.* Conſul quid ſit facturus, neſcio: ego tamen ſi Conſul forem, ad mancipatum damnarem te. *Prod.* Cum homine crudo ago. Do veniam villico, nam ſi Conſul fores, ſapientius loquereris cum nobili. *Vill.* Domine, factum examinare Judex, non perſonam debet. *Prod.* Niſi perſona ſpeciem facti mutet. Miſer ſum! *Vill.* Tua culpa hoc malum accidit. *Prod.* Imo* hæc cauſa eſt. Ite in mille fruſta maledicta folia, toties infenſa mihi! Heu! quo me abripuit inſanus ludendi furor, & toties lamentis vanis deplorata amentia! nempe hæc prodigalitas voluptas vocabatur: vocabulum me decepit! Inferi, æterno carcere hanc inſaniam plectite! *Vill.* Imminet. *Prod.* **Sed quid hoc ſchediasma vult?.. Manus eſt Cubicularii: Cœlum! quod malum lego! *Here, paucis moneo: ſub habitu tabellarii frater latuit tuus!* fulminor! nam ſi latuit frater, ſpeculator fuit: totam vitæ ſeriem Parens ſciet. *Ego cum ipſo ad Patrem redeo: jam fugimus, ne pro debitis a te contractis obſides nos tecum teneat hoſpes tuus. Tu vide, cui fidas, & tibi conſule!* Novum malum! immane malum! malum ſine remedio! *jam fugimus!* Sic? Fugiſti dilecte frater, nec ego amplexus ſum! quæ cœcitas faſcinavit oculos, ut præſentem non viderim? Per te ad ſe invitavit miſericors Pater, & non audivi! quæ ſurditas aures tenuit?.. *Fugimus!* Ergo deſertus ſum! Villice, miſereſce tu ſaltem miſerrimi juvenis, quem Pater, frater, ſervus, amici, amicæ, omnes deſeruerunt! opes, famam, veſtes, libertatem, gratiam Dei, & hominum, omnia perdidi! anima ſupereſt! anima quoque peri-

* Deſignat folia luſoria. ** Videt epiſtolam relictam a Cubiculario fugitivo.

periclitatur periculosissime, nam hoc, opinor, hæc verba volunt : *Vide, cui fidas, & tibi consule!* Ah! jam experior, quibus confiderim me! juvenilis imprudentia, amor libertatis, stultissimus amor in has angustias agunt. *Tibi consule!* Quid faciam? Amice, non te miseret mei? .. Siles? .. Heu! redire cum fratre ad Patrem potui : INVITAVIT! cum potui, nolui : vereor, ne dum volo, non possim! age, saltem consilio juva me! *Vill.* Quid dicam? ego non novi te! tu videris! *Prod.* De Patre tamen audieris aliquid : Est TERRÆ SANCTÆ DOMINUS, dives, potens, liberalis : monstra viam, qua revertar ad Patrem : Spondeo, ingens merces laboris erit. *Vill.* Nunquam ego ambulavi hanc viam : & quale hoc est consilium tuum? talem tanto te sistes Patri? & propria culpa talem? non pro misericordia pudorem movebis, ac iram Patris? *Prod.* Recte mones : Ah! non ibo ad Patrem! non possum ire! *Vill.* Insuper, quod intellexi, in ære es Domino domus, & vis, ut fugam adjuvem? *Prod.* Nimirum metus est, ne servum me esse cogat. *Vill.* Propterea suadeo, ut ultro te offeras. Novi virum : coactos servire crudeliter habet : Sponte dedentibus clemens est. *Prodigus.* Quid? servire hæ manus possint, servire? *Vill.* Docebit necessitas. Et en! redit herus. *Prod.* Quos video? Hem! jam ipso habitu profitentur latrones palam, & prædam jactant.

SCENA IV.

Prodigus. Satanas. Creon. Cosmus.

Satanas. PEracta est causa, o bone juvenis, in favorem tuum : Tu (*ad Villicum*) vestes affer paratas in cubili meo! examinavi omnia, & lata sententia est. *Prod.* Io! pro Patre colo te, si ex inferno me extrahens ab istis dæmonibus liberas! *Creon.* Triumphum miser ante victoriam canis. *Cosm.* Decreta damnatio est. *Sat.* Tolerabilis tamen, & nequaquam

Digitized by Google

condigna delictis, quæ patrasti. *Prod.* Pater sic loquitur: appello ad consulem! injuriam passus sum juvenis nobilis, hospes, & ab amicis. *Cosm.* Amici fuimus: hospes peccasti: ignobilem fecerunt mores. Cessa tueri te: faventem si cupis Judicem, ad preces vertere. *Creon.* De quo accusas? gladium, & vestes tulimus: nostræ per Contractum erant: lucrati sumus. *Cosm.* Te servum diximus: non ultro addixisti? *Prod.* Nihil nego: sed necessitas huc adegit, & amicorum erat huc adacto non insultare. *Cosm.* Amicorum erat: igitur adversum justitiam peccatum est nihil: *de modo* arguis. At modum mos defendit introductus in urbe hac: quoties redigimus ad incidas advenam, toties deridemus. Mores civitatis nostræ cæteros probasti omnes, & dum hic es, vixisti ex more nostro: cur modo improbas? *Prod.* Heu! deceptus sum! *Sat.* Gemitus non defendit. Egerunt filii, quod solent agere volente me: Tu juvari poteras, si fratrem habuisses magis amantem tui: nunc, ut audio, dum ego in villa fui, ille per fugam eripuit se nobis & tibi, una cum servo tuo. Dedi homini computum expensarum: sexcenta, sexaginta sex talenta hic dissipasti: quis solvet, quod debes? Frater exhibebit rationes Patri: qui a cubiculis fuit, narrabit vitæ methodum: ambo exaggerabunt contumaciam, qua restitisti invitanti ad reditum Patri: quid est sperandum? redimet? & tanto pretio redimet? *Creon.* Obmutescit infelix, & desperantis animi suspiria verbis substituit. *Cosm.* Exequere sententiam Pater, & nos dimitte in novam prædam. *Prod.* Heu! deceptus sum! o Cosme! o Creon! o Satana! cur credidi vobis, & tibi, Pater mi, tibi non credidi! *Sat.* Vulgaris nænia non movet nos. Dic: speras a Patre debita expunctum iri? *Prod.* Ah! Ah! quo merito sperem? *Sat.* Ego tamen sperare jubeo, si mihi servire potes: miserebitur servitutis tandem, & mittet pretium. *Prod.* Quid postules, vide: a Patre ad te fugi, ut servitutem effugerem: jam tu vis, ut serviam

viam tibi? præ ſervitute eſt chara mors! *Sat.* Morieris igitur, & fame morieris: nam ego inutilem homuncionem non alam. Beneficium volebam facere, & tu recuſas? abi ex meis ædibus, pigra beſtia, abi, in ſilvis inter apros & urſos, quoniam ita vis, computreſce! *Creon.* Laborem horres, infamis onager, & per otium pingueſces nempe devota ventri victima! *Cosm.* Abis autem, & quorſum abis? *Prod.* Ad lupos, ad apros, ad urſos, ad leones, & tigrides, felicior inter feroces belluas, quam inter vos victurus. *Cosm.* Adhuc ferocit pupus, & contra lunam coaxat rana. *Sat.* Quid tenes? ire, qua lubet, ſine: coget redire fames, modeſtiæ magiſtra fames, quæ etiam tauros cicurat. *Prod.* At honeſti ſaltem ſervitii imperabis genus? *Sat.* Mortuus eſt heri puer, qui cuſtodivit porcos in villa: ſuccedere in officio potes: vis? *Prod.* Ah! tu redis?

SCENA V.

Accedit. Villicus.

Villicus. CUM veſte redeo, quam puero mortuo paraverat herus novam plane, & elegantem in diligentiæ præmium: paruiſti conſilio meo? indues? *Prod.* Ecqua hodie de cœlo micuit lux inimica mihi! Here... reſorbe vocabulum incauta lingua! Hoſpes, volebam dicere! *Sat.* Here, dices, ſi vis audiri. *Creon.* Superbe puer, quousque tumidi Spiritus animum inflant? *Coſm.* Here, dic: aut, niſi ſubeſſe vis, i, crepa! non jam audiſti? *Prod.* Silete vos auctores ruinæ meæ, inſtrumenta diaboli, magiſtri ſcelerum! non hodie primum ablegor ad porcos: a quo tempore vobiscum vivo, jam inter porcos vixi! Silete! nullam a vobis miſerationem expecto: at tu debebas, hoſpes! *Sat* Non dices: Here! *Prod.* Sine, ut indulgeam aliquid dolori meo! tu debebas limites ponere impudenti audaciæ

ciæ liberorum! heu! deceptus ſum ſimplex puer! hæc demum eſt veſtra gloria, hic triumphus improbitatis! *Cosmus.* Fure, fure! furor tuus jucundum ſpectaculum facit! *Creon.* Viden', ut fremit homo! ut ſpumat! ut ſtridet! *Prod.* Summa miſeriæ eſt, quod ne a cœlo quidem vocare vindictam audeam! *Cosm.* Fruſtra per has ſtultitias movere Patrem deſideras vafer, in miſerationis affectum: quid trahis moram? Officium ſubulci offertur: gratia eſt! *Creon.* Et ſi ſatisfacis expectationi, ſpes promotionis oſtenditur: poteris bubulcus fieri: adhuc deliberas? *Prod.* Ridete vos! erit, qui riſum vindicet: nec enim miſer æternum ero. Here!... Iterum erravit lingua! *Sat.* Eloquere tamen. *Prod.* Indulge noctem domi tuæ: nox conſilium dabit. *Sat.* Tanti miſericordiam æſtimas, ut longo conſilio opus ſit, acceptare num velis? *Cosm.* Inſignia officii vides: ſi nolis, habebit alius, & tu peribis fame. *Prod.* Dura neceſſitas! hæc toga veſtiet filium ſupremi Domini! aureos reconde radios ſol, ne probrum mundus videat! *Vill.* Imo videat mundus, & ab exemplo ſapiat. *Sat.* Vos perſequimini fugitivos, antequam exeant territorio, ut miſer ſocios fortunæ habeat. *Cosm. Creon.* Facimus. *Vill.* Appendo peram, & addo pileum! *Cosm.* Jam ſic veſtitum nemo, qui ſis, agnoſcet: ceſſet pudor! *Creon.* Ut tamen tu *te* agnoſcas, ſpeculum habe: nunquam verius proſpexiſti. *Prod.* O ſaxea corda, quæ me vident ex tali talem, & non miſereſcunt! *Sat.* Dic: O ſtulti, & tardi corde, qui in tali tales ſe eſſe vident, & non exhorrent!

)o(

MEDI-

Digitized by Google

MEDITATIO II.

MISERICORDIA PUNIENS

SIVE

FILIUS PRODIGUS

in Servitute.

ARGUMENTUM.

QUem nuper exhibuimus FILIUM PRODIGUM, connivente Misericordia Divina in omne scelus effusum, hodie spectabimus redactum ad incitas, & cum extremis miseriis luctantem. Nempe peccatores, quos Deus non *ad perniciem suam*, sed *ad salutem* tolerat, denique *per adversa* compellit ad se redire. Erit igitur Meditationis

Materia:	Filius Prodigus *in servitute.*
Puncta duo:	1. Servitutis dura conditio. 2. Salubris effectus.
Fructus.	Augustini suspirium: *O felix necessitas, quæ ad meliora compellit!*
Propositum.	Osculandi manum Domini ferientis, nec contra stimulum calcitrandi.
Chorus	Exhibet Bona Malorum Malos prementium.

PRO-

PERSONÆ.

Philanthropus, ſeu Filius Dei ſub habitu boni Paſtoris.
Filius Prodigus.
Paterfamilias ſeu Satanas.
Villicus.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præſentem.

Vides. Ratio. Viator.

Ratio. O Regio horridis plena myſteriis! *
Fides. Sed ſalubrium ferax affectuum.
Si attentius inſpicis.
Ecce! hæc via Innocentiæ,
Iſta eſt Pœnitentiæ:
VIA PECCATI eſt *media*,
Quia plerique a via Innocentiæ
In viam peccati abeunt
EX SPE pertingendi denique
In viam pœnitentiæ.
Verum o quanti falluntur!
Eſt enim *via impiorum tenebroſa*:
Neſciunt, ubi corruunt! Prov. 4.
Et offenſo pede *ad montes caliginoſos*, Jerem. 13.
In latè hiantem, quam vides, voraginem
Præcipite lapſu incidunt.
Et en! qualem deſcripſi infert ſe obviam! **

Ratio.

* Theatrum exhibet Regionem montoſam, & in medio hiatum ignivomum. ** Prodit Viator per montana, abyſſo imminens.

Digitized by Google

Ratio. Pro! homo temerarie, qui ambulas in tenebris,
Neſcius, quam plenam periculis
Ingreſſus ſis ſemitam!
Fides. Siſte gradum : vel paſſum ſi promoves,
In ultimum exitium te projicies.
Viat. Quis me terret timore panico?
Ivi, & redivi hanc viam ſæpius:
Et *quid unquam mihi accidit triſtius?* Eccl. 5.
Fides. Cœco, & ſurdo loquimur : Clamabo altius! ..
Cœlum fulminea luce emica,
Et voce ſaxa frangente intona! ..... *
Audior! ... audis infelix murmur ferale!
Vides incenſi ſulphuris lumen fatale?
Viat. Audio, video, rideo!

T R I O.

Viator. Aſſuetæ ſunt aures his minis:
Fides. Sed tandem minarum eſt finis,
Ratio. Armata eſt Nemeſis manus:
Viator. Nil terret me ſtrepitus vanus,
Sæpe jam tonuit:
Ratio. Fides. Ultimum monuit,
Iratus audaciæ Deus:
Viator. Eſt bonus, eſt optimus Deus!
Ratio. Fides. Feriet te!
Viator. Non feriet me! **
Fides. Imo jam ferit!
Viator. Heu me! *Ratio.* Periit!

Fides. Non periit: fuit amabile fulmen,
Quod hominem attonuit, non enecuit.

* Tonat, & fulgurat, ** Attonatur.

Hoc eſt ingenium Divinæ Miſericordiæ:
PUNIENS parcit, *proſternens* erigit:
Hoc meditaberis hodie.

A R I A.

1.

Connivere Peccatori
Actus eſt Clementiæ,
Sed actus noxius,
Ni ſerius, aut citius
Comes conniventiæ
RIGOR metam figere
Cœperit Furori.

2.

Res periculi eſt plena.
Neque Patri proprium,
Cum peccat filius,
Diſſimulare longius:
Fornax bonum figulum,
Ignis pium Medicum,
Patrem probat pœna.

Ratio. Paradoxa veritas docet me,
Quod PECCATUM IMPUNE
Timendum ſit maxime.

Fides. Recte colligis. Aten! redit ad ſe viator,
Intellige, quam felix ſit, qui punitur, peccator.

Viat. Heu me! heu me!
Quam ab ultimo exitio abfui proxime!
Video horrendam abyſſum, in quam incidiſſem,
Niſi Dominus proſtraviſſet me!
Bonum, bonum mihi, quia afflictus ſum!

Sur-

Surgam, & ibo ad Dominum,
Ibo a via peccati in viam pœnitentiæ:
Domine, venientem ſuſcipe!

Fides. Viden', ut a ſe alius repente formatur,
Quem cœlum percellit!

Ratio. O felix infelicitas, quæ ad meliora compellit!
Igitur laudent alii *Miſericordiam conniventem*,
Ego amo *Miſericordiam punientem.*

Fides. Ama! lauda!

A R I A.

Ratio. MISERICORDIA!
Quanquam ſis irata,
Et abjecta olea,
Truci ferox galea
Siſtas te armata:
Tamen ego amo te!
Feri, ure, ſeca me:
Tamen te amabo!
Dulcia ſunt verbera
A Miſericordia:
Dorſum inclinabo:
Feri! ... a JUSTITIA
Feriendo vindica,
MISERICORDIA!

MEDITATIONIS II.

De Filio prodigo in ſervitute

PUNCTUM I.

Servitutis dura conditio.

SCENA I.

Prodigus. ***Villicus.***

Villicus. SUpereſt pugillus de ſiliquis, tres, quatuor, quinque, ſex, & rurſum ſex, omnino duodecim: laute haberis hodie, collige, & helluare! *Prodigus.* Dure! jam in veſperum vergit dies, & tandem prandium adnumeras: vix tulit moram fames, quin deficerem præ inedia. *Vill.* Prandebis hodie, & cœnabis ſimul: propterea duplum attuli. *Prod.* Crudelis homo es! & quousque inſultabis extremæ miſeriæ! *Neſcis, quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, & ego hic fame pereo?* *Vill.* Tua culpa hæc accidunt: quare abiiſti a Patre? abundantia petulantiam peperit: inopia docebit modeſtiam. *Prod.* Heu! deceptus ſum? *Vill.* Lamenta ſera! comede, & morere? *Prod.* Æquali ſaltem cum porcis in pretio habe me: duodecim ſiliquæ nequidem nefrendi in diem ſufficiunt. *Vill.* Decem herus conſtituit tibi: quod ſuper adjecerim duas glandes, gratias debes meæ liberalitati. *Prod.* Ut fame peream, herus cupit? *Vill.* Hoc egit hactenus: ſed quoniam ſine noxa concoquis ſiliquas alias fatales ſtomacho delicato, iratus, quod diutius, quam vellet, vivas, hodie violentas forſitan manus inferet. *Prod.* Sic? quo facinore enim hoc malum merui? non ſedulus officio fungor? non diu, no-

Digitized by Google

noctuque invigilo ſuibus? non hero, non tibi, Villice, per omnia obedio? *Vill.* Laudavi etiam: & certum eſt, nunquam futurum fuiſſe, ut hic tabeſceres, ſi ita ad nutum obedire Patri voluiſſes, ut mihi obtemperas: ſed nimirum quod amor Patris efficere non potuit, timor flagrorum præſtat. Cæterum herum in furorem egit porcelli mors, quam heri nuntiavi ei. Tuæ ſocordiæ infortunium tribuit, imo malitiam ſuſpicatur, ne forte appetitus carnis audacem fecerit, aut male ſuada fames adegerit auferre glandes ſuculo, ut tu vorares. Rapieris in quæſtionem, & niſi te reum ultro fateberis, per tormenta confeſſio extorquebitur, in quibus ſi occubueris, plaudet. *Prod.* Porcelli cauſa moriendum erit? attigit apicem ſceleris tyrannis veſtra. *Vill.* Hero tu iſta querere, ego, quod jubet, exequor.

SCENA II.

Prodigus ſolus.

TIbi hoc queror cœlum, ſurdum, æneum cœlum! cœlum lentum ad fulmina contra me! quoties provocavi? iterum provoco! eja! coge atra nubila! excute ignem vindicem! feri! nihil nictantibus oculis inſpiciam accenſum ſulphur pallentis flammæ: ſtantem feries! feri!.. non audis?.. aut forte pronior ad vota orcus facilius exeret miſericordem ſævitiem? irruite furiæ! lacerate me Mænades! ad ſtygem rapite!.. etiam ceſſatis? vah!.. Quanquam quo me abripis furor! quieſce anime! orco, & cœlo melior herus meus hodie finem faciet prementibus malis! o dies felix! io! prandere hilariter juvat apud inferos cænaturum!... Apud inferos autem? quid? felicior ibi expectat me vitæ conditio? finis malorum mors mea, an initium majorum erit?.. Triſtis cogitatio! nam ſi vivere inter grunnientes porcos miſeria videtur diutius intolerabilis mihi, quid erit vi-

vere inter frementes diabolos, & fame æterna confici! ... Sed cui bono nunc de futuris angor? medebor præſenti malo! Eja! fruere deliciis, dum licet, tuis delicate Puſio! comede! epulare! .. Ah! dentem pæne fregit durus cortex!.. o nucleus dulcis! .. Pater! Pater mi! utinam videres filium ſic helluantem! fleres! ſcio, fleres!.. imo vanus ſum! pridem Pater oblitus eſt degeneris filii! frater, cum exhibuit computum debitorum, quæ contraxi, amoris, ſiqua ſuperfuit, ſcintillam ultimam extinxit penitus: ceſſa ſperare miſer, ceſſa!

SCENA III.

Prodigus. Philanthropus.

Philantr. O Paſtor infelix! *Prod.* Quem audio? *Phil.* O miſera ovis! *Prod.* Reſume animum, miſer: etiam alius gemit. *Phil.* Ovicula mea, chara ovicula, ubi es! per montes & valles, per ſilvas & campos, per avia & devia, in fame & ſiti, in laboribus plurimis quæſivi te! pæne ad mortem ſum laſſus: *O ut tantus labor non ſit caſſus!* *Prod.* Amice, video te triſtem eſſe: ſocium malorum habes: narremus alter alteri infortunia ſua: eſt aliquod ſolatii genus, habere, qui poſſit compati. *Phil.* O quisquis es, humanus es certe, qui te mihi tam benevole offers. Age, ſi te miſeret mei, *da mihi bibere!* Joan. 4. quia oppido feſſus ſum. *Prod.* Paulo ante frigidam ex puteo hauſi: ebibe! *Phil.* Turbidam aquam offers! *Prod.* Nempe ſemper *potum meum cum fletu miſceo*, Pſal. 101. *Phil.* Sic bene: nam lacrimas cum guſtu bibo. *Prod.* Ego ad ſatietatem. Etiam de ſiliquis dabo partem, ſi non faſtidis. *Phil.* Pro porco me habes? nec enim humanus eſt iſte cibus. *Prod.* Ignoſce! fames extrema regionem premit: panis non datur mihi. *Phil.* Ego dabo, ut mutuum obſequium præſtem. Guſta!

Prod.

Prod. Superi! quis candor eſt!.. & quæ dulcedo! *Phil.* Communis eſt refectio in domo Heri, etiam pro mercenariis. *Prod.* Olim, ah! recordor! olim & ego comedi talem domi meæ. Cæterum ovem perditam, ſi bene intellexi lamenta, requiris anxius? nunquid? *Phil.* Rem dicis. O ſi forte vidiſti errantem, doce, qua perſequi miſellam debeam. Herus meus centum oves habet: una ſubtraxit ſe caulæ petulans: continuo juſſus ſum relictis nonaginta novem in deſerto, requirere fugitivam, neque donec invenero, reverti licet. *Prod.* Hem! paris pœne rigoris Domini utrumque premunt. Meus centum porcos heri habuit: unum occidit caſus: reus damni agor, & licet nonaginta novem ſuperſint integri, ac valentes, de uno tamen damnabor mortis: tanta eſt crudelitas Heri. Sed mihi mors in votis eſt, & laudo tyrannidem, quæ me occidit. Satur vitæ ſum, quam in tantis miſeriis vivo, quantas ſi narrare vellem, obſtupeſceres, o bone, neque crederes, hanc ætatem affligi tot calamitatibus, ac tantis potuiſſe. *Phil.* Me plus, quam ærumnæ quælibet, male habet jactura oviculæ, quam requiro. Age, non fortaſſe ſe tuis porcis immiſcuit petulcum pecus? aut non induit porcum potius, ut ſecurius deliteſcat? *Prod.* Atrociter habita ſit a vobis, eſt neceſſe, hæc ovicula, ſi inter ſues malurit, quam inter agnos vivere. *Phil.* Erraſti: ex centenis chariſſima ipſa fuit, non aliter, ac ſi fuiſſet unica. Emerat eam Herus, & nutrierat laute: creverat cum filio ejus ſimul, *de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia*, 2. Reg. 12. Verum noxiæ libertatis ſtultiſſimus amor fecit, ut ovium ſocietatem averſata, amicitiam cum porcis expeteret: hæc fuit fugæ cauſa. *Prod.* Indignum eſt ſtolidum animal, ut a te requiratur. Sinite inter immundas beſtias experiri, quale diſcrimen ſit inter menſam Domini, & glandes porcorum. *Phil.* Ex ore tuo damnatus es. TU ES HÆC OVICULA! Te

ſic

ſic amavit Herus meus, ut adoptaverit in filium ſuum, & jus hæreditatis æquale cum filio, quem habet, unico conſtituerit: Tu vero amore contempto deſeruiſti amantem: abiiſti in regionem longinquam, ut procul a Patris oculis luxuriæ vacares liberius: adhæſiſti *uni civium*, & invitatus etiam ad reditum, ne legibus paternis iterum ſubjicereris, elegiſti ſervitutem tyranni. Anthrope! *Prod.* Heu! audio nomen meum! quis es tu? & quis me prodidit tibi? pudor in fugam agit.

SCENA IV.

Philanthropus. Satanas. Villicus.

Philander. SAlubris pudor eſt, impudentiæ pœna, pœnitentiæ radix. O peccatores inſentati, quis vos faſcinavit? *ſic Deus dilexit* vos, ut filium ſuum Unigenitum miſerit, qui vos reduceret in viam bonam, *ad æterna bona:* & vos, ne *a ſiliquis* avellamini, *æterna bona* contemnitis, nec me auditis! *ſic vos diligitis* Deum? *Sat.* Mori cogam, antequam fugiat. Quem video? *Phil.* Fallor, an Dominus villæ eſt, qui occurrit? *Sat.* Non erraſti: habes, quod poſtules me? *Phil.* Ah! oviculam perdidi: labor in requirendo exhauſit vires, & quoniam adveſperaſcit, circumſpicio, ubi liceat pernoctare. *Vill.* Apud nos *non eſt locus in diverſorio*, Luc. 2. Niſi in ſtabulo prope puerum, qui porcos cuſtodit. *Sat.* Tu crudus homo es. *Phil.* Accepto conditionem: nam ingenuus adoleſcens eſt, qui ſervit tibi. *Sat.* Tu vidiſti? *Phil.* Sedebam ad puteum laſſus: ut vidit, accurrit ultro, neque *calicem ſolum aquæ frigidæ*, ſed & de ſiliquis, quas edebat, partem abſtulit, ut me reficerem. *Sat.* Liberaliter egit: ſed multo tu dignior laude es, qui tantillum obſequium tanti habes, ut commendes etiam. Erro? an alium, quam præ te fers, loquuntur hi mores elegantuli,

Digitized by Google

tuli, hic ſuavis ſermo, hæc tenera facies? Eja paſtorcule, in urbem te mecum ducam: mereris, ut usque ad delicias recreem, ne in via deficias. *Phil.* Parce: nec enim delicias amo, quippe quæ enervant magis, quam adjuvant robur artuum: *in laboribus a juventute mea*, Pſ. 87. aſſuevi duris: concede in ſtabulo angulum: ſic antelucanus potero iter ſtatutum perſequi, priusquam ex urbe porta pateret mihi. *Sat.* Perdita ovis angit. Ne ſis ſollicitus: mittam ex meis, qui requirant felicius, quippe præ te viarum gnari, & anfractuum, per quos a recto tramite aberrat pecus. *Phil.* Mihi negotium commiſit herus meus: obedire eſt neceſſe: ego quæram. *Sat.* Utinam puer meus hauſiſſet aliquid ex iſta indole! ubi eſt? *Phil.* Siliquas cum exhiberet, panem ego porrexi, miſerans duram ſortem. Guſtavit, & cum gemitu gravi: *Heu! olim comedi ſimilem!* dixit, flevit, intro abiit. Mihi commota ſunt viſcera ab hoc ſuſpirio: ſolari cuperem. *Sat.* Indignus eſt tua miſeratione nequiſſimus flagrio: ignoras mores rabulæ: idem cum ſuis porcis ingenium habet: *vorare & grunnire* unus eſt labor curæ: alios negligit. Rurſum heri periit porcellus mihi: nequitiæ an negligentiæ pueri tribuam, ambiguus hæreo: utrumvis fiat, culpam plagis trecentis luet. Si deficiat ſub ictibus gaudeo, facile erit ſubſtituere ſervum utiliorem. *Phil.* Rigidus herus es, & reperis, qui velint ſervire? *Sat.* Non tot, quin plures. Sed nempe ampla eſt merces, quam promitto fidelibus, & ſedulis mihi: nullam conditionem in contractu excipio, vel ſi *omnia regna mundi* paciſci vellent. Verum hic puer, poſtquam placandi Patris, a quo aufugit, ſpes omnis concidit, ſexcentis ſexaginta ſex talentis obæratus mihi, conſilium, ut ſe haræ addiceret, *a deſperatione* accepit. Invitus ac reluctans ſervit: unde meretur haberi bene? o! tu ſi meus eſſes, pro filio amareris. *Phil.* Habeo, & amo Dominum, cui addixi fidem: mutandi nulla eſt cauſa mihi. *Sat.* Liberalem tamen quod Dominum habeas, nec veſtis, nec vultus loqui-

Digitized by Google

tur, hic a fame pallidus, illa de vili lana. *Vill.* Contentus ſum, quia diligo Dominum, & Dominus me: præter amorem Domini, ſordities eſt, aliam mercedem exigere: ipſe eſt merces mea, merces magna nimis! *Sat.* Vere bonus es ſervus tu! perge, quære tibi locum intus, ubi pernoctes cum meo. Suada mirabili polles: ſi te miſeret adoleſcentis, ſponde, uſurum meliore Domino, ſi melior ſervus erit. *Phil.* Et ſi fortaſſe inter porcos mea ſe mihi abſcondiſſet ovicula, reducere ad Dominum per te licet? *Sat.* Nihil tibi negare poſſum: præter morem ſentio inclinari me in tua vota prope per violentiam. *Phil.* Æquus es: gaudens eo.

SCENA V.

Satanas. Villicus.

Villicus. MOmordit hamum piſciculus novus, tuisque ineſcatus blanditiis trahetur ſcilicet in iſtud littus. *Sat.* Puer iſte placet: Si perſuaſus mecum intraſſet urbem, meus foret. Et o ut foret! talibus inſidior præ aliis magis, quos præ aliis natura, & gratia ſuis ditarunt donis. Nunc dubium eventum conatus habet: didicit pugnare Maſculus. Suo placere Domino contentus, aliud nihil appetit: quo illicio traham? omnem tentaturi ſolertiam CONTEMPTUS vincet, contemptus, pugnæ genus, præ ceteris inviſum mihi! nam quid efficiam, ſi ne audior quidem? ſed eſt alia cogitatio inſuper, quæ non tollit ſolum conceptam ſpem, villice, de puero aſſerendo mihi, verum inſuper timorem incutit, ne prodigum ſibi auferat novus hoſpes. Myſterium, vereor, ne iſta perſona tegat. *Vill.* Quem igitur ſub Paſtoris habitu latere ſuſpicio eſt tibi? *Sat.* Rem ab ovo docebo te. Uranius, qui terræ ſanctæ imperium tenet, filium hæredem regni unicum *a ſæculis æternis* genuit: poſtea *in tempore* geminos in ſpem eandem adopta-

adoptavit, alterum *ex Judæa* natum, alterum vocatum *ex gentibus*, desiderante id filio, qui *fratres cupiebat*, atque ideo Philanthropus vocabatur. Ex adoptatis junior est Anthropus noster, qui procul ab Uranio auferens se, dissipavit substantiam suam cum meretricibus, quod vidisti, indeque redactus ad incitas adhæsit mihi. Pater, sicut odio extremo odit me, ita filium servire inimico sibi probrosum ducens, quantumvis degenerem reducere ad se voluit, misso fratre Seniore in tabellarii persona cum litteris, quibus invitabat ad reditum. Adelphus (hoc nomen est Senioris) legatione sua sive per fratris pervicaciam, sive per suam inertiam parum prospere functus est: nunc suspicor, adornatam esse alteram, & in veste pastoritia ipsum adesse Philanthropum. *Vill.* Hoc suspicaris? non est verisimilis tanta demissio in filio naturali tanti Monarchæ! homo nauci unde mereri possit tanti amoris prodigium? *Sat.* Tu nescis quidquam. Nihil meretur Anthropus, sed Philantropus AMAT: hoc satis est: magno amori nullum prodigium magnum est. Rem clarissimi vates pridem decantaverunt: & hodie an non vidisti, quam tenero in Prodigum sensu Pastorculus raptus fuerit? *Vill.* Recte observas. Nam quantis præconiis leviſſimum obsequium, haustum frigidæ extulit? *ut tactus est dolore cordis intrinsecus*, cum vidit siliquas manducantem?. ut deinde tanquam per ambitum expetiit sibi stabulum hominis, in quo pernoctaret? *Sat.* Et oviculæ, quam perdidisse se gemit, nunquid a Prodigo diversa erit? audisti Epiphonema coloquii: *Si fortasse inter porcos tuos mea se mihi abscondisset ovicula, reducere ad Dominum per te licet?* *Vill.* Firmata gravibus argumentis suspicio est. Licebit autem? *Sat.* Minime gentium licebit: jura mea, dum vivo, infringi mihi, non feram, non patiar. Prætendat, quod vult, MISERICORDIA, me JUSTITIA tuetur, a qua DECRETUM habeo, quo ipse Uranius constituit, semel a se fugitivos *ipso jure* servos mihi æternum fore: Decreto huic, & obligationi Prodi-

gus *ſua manu*, & nempe ipſo facto ſubſcripſit: CHIROGRAPHUM teneo: liquida cauſa eſt: non cedo! *Phil.* Contra filium Uranii quid Valebis? *Sat.* Valebit JUSTITIA, cujus ſententiæ ne quidem pro amore filii ſe opponet Uranius. *De jure* Anthropus meus eſt, donec debiti ſui noviſſimum quadrantem ſolverit: & quia ſolvere nunquam poterit, meus æternum erit, niſi filius Uranii pro ipſo ſolvat. *Vill.* Igitur ſecurus es de poſſeſſione: nam tanto pretio quod rebelle mancipium Philanthropus redempturus ſit Patri, non eſt credibile. *Sat.* Iterum oblitus es, quod jam monui: Philanthropus amat, & *majorem charitatem nemo habet.* Joan. 15. Charitas autem *operit multitudinem peccatorum*, 1. Pet. 4. Et nihil eſt incredibile de amante. Itaque ſi vera ſuſpicio eſt, quod Philanthropum Paſtor tegat, in hoc uno puncto mea ſe verſat ſpes, & noſter poſthac ſudabit labor, ut ipſe Prodigus *nolit redimi.* *Vill.* Spes exigua! labor arduus! quis enim non optet ſibi miſeriæ finem? *Sat.* Stupidus homo es. *Miſeriæ finem* ego promittam: *Amor libertatis*, quam nunquam concedet Pater, adhuc viget in juvene: non intelligis, quid ſequatur? *Vill.* Nempe hac ſpe illectus renuet reverti ad Patrem: capio tandem. *Sat.* Et *pro renuente* non erit fidejuſſor Philanthropus: quid? etiam hoc capis? *Vill.* Optime. *Sat.* Igitur quid agendum ſit tibi, attende modo. Cænam utrique ut pares, velim, non opiperam quidem, ne ſuſpicio fraudis ſit, honeſtam tamen in hoſpitis gratiam nempe. *Vill.* Notavi. *Sat.* Porro potui miſcebis philtrum, quo excitatur amor in me: atque inter legumina herbam ſoporiferam pones. Ita uterque ſuavia inter ſomnia multam in diem dormiet ſecurus ſui: ego vero *per hanc moram* tenebo Prodigum mihi, & forte hoſpitem ſimul: nam, niſi *qui principiis obſtant*, alii vix vincunt tentationis illicium. Quodſi fraus tua ſuboluerit paſto cuio, certus ſum, quod Philanthropus lateat, atque ex hac notitia ordinabo conſilium. Habes, quid velim: cætera ego cum filiis exequar, quos requiſitum eo.

SCE-

Digitized by Google

SCENA VI.

Villicus. Philanthropus. Prodigus.

Villicus. CUm cura faciam, quod juſſiſti. Anthrope! bona nova! Anthrope, progredere de ſtabulo tuo! herum propitium habes! *Prod.* Quid tu nuntias mihi, bone vir? *Vill.* Progredere! nec enim cum porcis cænabis hodie: lautior imperata eſt menſa in hoſpitis gratiam. *Prod.* Hem! quantum debeo tibi, amice, ſi propter te pacatior mihi herus erit! *Phil.* Iterum blanditiis credes improvide! ego vero, villice, ut beneficium acceptem a Satana, non admittam. *Habeo alium cibum, quem vos neſcitis*, Jo. 4. Cænam tuam aliis para, qui non guſtarunt, quam ſuavis ſit Dominus, cui ſervio: *Cibus meus eſt facere voluntatem ejus*, cibus dulcis, fortis, regius. *Prod.* Frater, quid agis! hæc tua erga me miſeratio eſt? inedia confectus ſtomachus jam ſpe devoraverat pinguem offam, & eripis mihi? *Phil.* Non poſſumus eſſe *participes menſæ Domini, & menſæ Dæmoniorum.* 1. Cor. 10. Veneno turget, quemcunque aliquod Dæmonium paſcit: inflatur, non nutritur: dulcedo in ore eſt, in ſtomacho mordens coluber, a cujus toxico infectus venter intumeſcit, ac crepat. *Prod.* Quas tragædias loqueris? *Phil.* Quas exhibent fugitivi ab Uranio, quibus in faſtidio manna, & in deliciis ſunt ollæ carnium, & cepæ, & allia Ægyptiorum. Circum pice orbem: cæmeterium, vides plenum *ſepulchris concupiſcentiæ:* adhuc cum erant eſcæ in ore, *ecce furor Domini*, Num. 11. Neque tu ſapis ab his exemplis? *Prod.* Vis, ut fame peream? *Phil.* Ne fame pereas, bufones comedes? *Vill.* Myſteria garritis vos, quæ ego non intelligo: ſi cænare non vultis, eſurite! ego abeo.

SCENA VII.

Philanthropus. Prodigus.

Prodigus. HOc habeo. Judicate Superi, quis inimicus ſit mihi, ſi hic eſt amicus, qualem ſe jactat. Abi, dure, abi vias tuas, & nuntia Patri, inter quas delicias inveneris filium: nuntia, quam acerbe me cruciet horrenda oblivio diſſimulantis meas calamitates, quaſi alienus pateretur, & non filius olim obſequens illi, & dilectus! intelligo, quid ſibi repetiti nuntii velint, per quos ad ſe revocat: gaudet, ſi ab oculatis teſtibus audiat narrari longam ſeriem ærumnarum, quibuscum conflictor: & vos applauditis ſubſannanti! hæc commiſeratio eſt? Abi, nuntia! poſtremam gratiam miſerabili filio hanc ſaltem faciat, & ſuperſedeat revocare ad ſe. Quoties mittit, durior fit mea conditio. Nuper adfuit frater, quid profuit? præpropera fuga hominis herum in furorem egit, me mancipatui addixit: hodie tu malis avibus advectus es: placidus eſſe Satanas cœpit, cœnam imperavit: quo animo rejicientis ſuperbiam feret? novis ſuppliciis tua erit mihi luenda durities. Abi, liberas a cruciatu oculos ſaltem, ſi nemo ultra ſe objiciat de Patris domo. Oblitus eſt Pater mei, oblitus ſum Patris! Abi! aut cur ſubſiſtis? audiſti, porci cauſa ſubeundum examen eſſe, & moriendum fortaſſe: hoc ſpectaculum nimirum tenet? bene habet: expecta! moriar, & ad inferos ibo: vix erit ibi deterior mea conditio. *Phil.* Anthrope, quis te impatiens furor agit? *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare,* Act. 9. neque hæc animi impotentia miſericordiam provocat. *Prod.* Nullam ſpero. Miſereri ſi vellet Pater tantis affligi malis, tanto tempore an tuliſſet? *Phil.* Invitavit, ut redeas: rurſum invitat: an non audiſti? *Prod.* Venter non habet aures: & ſiliquæ melius, quam verba ſaturant. Comedam reliquias porcini prandii, quoniam iſte mihi meliorem cœnam invidit. *Phil.* Ah! fuit amica vis; neſcis fraudes Satanæ,

Satanæ, & dulce venenum amas. Potius reliquum panem dabo, paternum panem! cape! *Prod.* Habe tu tibi, quod habes: ego dapſiliter vivo! eja! ſuffocate animam bonæ glandes, ne rurſum eſuriam! *Phil.* In domo Patris nemo eſurit. *Prod.* Ceſſa nomen tam male rebus conveniens meis! *Phil.* Affligi permittit Pater, ut redire compellat! *Prod.* Heu! *quanta* ſum paſſus! & *quam diu?* *Phil.* De pœna quereris, de culpa ſiles? dic: *quanta* ſum meritus pati, & *quam diu?* adde inſuper tertiam quæſtionem: *quo modo* es paſſus? debebas oſculari manum ferientem, & intelligere, quid vellent verbera te amantis: *percuſſit filium ſuum virga Pater, ut animam ejus ab inferno liberaret*, Prov. 21. & blaſphemaſti: calcaribus fodit latera furentis equi, & recalcitraſti: culpam geminabat pœna, quæ urgere pœnitentiam debuiſſet. Continuanti peccata continuaſſe flagra beneficium fuit: væ tibi, ſi citius ſuſpendiſſet flagellum male miſerans Pater: vulnus quod ceſſat urere prudens medicus, non habet remedium. Recordare, *qui fueris*, & adorabis clementiam punientis. *Prod.* Recordor: peccavi utique, *peccavi in cælum! & coram te, Pater!* *Phil.* Io! tandem ſonuit optata vox! felix confeſſio! dolorem adde! *Prod.* Peccavi, non nego: ſed minor eſt iniquitas mea, quam ut tanta ſupplicia merear, minor eſt! *Phil.* Vah! quid audio? faxo, ut experiaris, quid merueris, cæce, infelix, ſceleſte homule! eja, ſubſide terra! * abſorbe monſtrum! *Prod.* Pro Superi boni, quo abripior miſer! *Phil.* In infernum deſcendis vivens, ne mortuus rapiaris. *Prod.* Heu! quæ facies rerum, horrenda! miſera!

Phil. Hic tuorum gravitatem ſcelerum meditare: intelliges, quid merueris.

CHO-

* Subſidente terra ſorbetur a tartaro.

CHORUS

Exhibet bona Malorum Malos prementium.

Chriſtius venator. Anima. Adamides.

Adam. SAtis eſt: ſudore diffluo! *
Sol attigit meridiem: eo,
Et laſſata membra pane doloris reficio.
O Adame, imprudens Adame, quid feciſti!
Tua me gula de paradiſo expulit:
In hac valle lacrimarum
Tua me culpa poſuit.
Heu! quot mala circumſtant me undique!
Supra modum gravatus ſum,
Ita, ut tædeat etiam vivere! 2. Cor. 1.

A R I A.

O Mors!
O bona Mors!
Accelera!
Poſt perdita
Paradiſi gaudia
Malorum me prementium
Tu unicum ſolatium,
Tu una ſpes,
Tu medicina es!

2.

O ſors!
O dira ſors,
Quid perdidi?...
Quo decidi? ...

Vepres

* Theatrum exhibet ſilvam ex crucibus, & optice agros refertos ſpinis ac tribulis.

Digitized by Google

Vepres rigant oculi! ...
Rigati vepres triſtium
In truncos creſcunt crucium:
O regio,
Infelix regio!

Intra Theatrum Clamores venatorii paulatim creſcentes
audiuntur. He he, he he, he he!

Adam. Quid audio?

Anima. Hac fugio! vir bone,
Miſit Dominus multos venatores,
Et venabuntur me, Jer. 16.
Obſecro, quæ tegent latebræ?
Heu! imminet! ...

Chriſtus Adamida! nunquid hac fugit dilecta mea?

Adam. Domine, dilectam appellas,
Quam perſequeris ſub hac imagine?

Chriſtus. Fugerit, non effugiet:
Omnes vias *ſepivi ſpinis*, Oſ. 2.
Cogetur redire ad me:
Hæc placet ſtatio, huc traham, quam diligo:
Et tu eris teſtis meæ peritiæ.

A R I A venatoria.

Erravit ſagitta amoris,
Jam paro ſagittam timoris:
I ferrum, & age
(Sunt utiles plagæ)
Age, age in viſcera te!
Bibe, noxium bibe cruorem,
Lethalem inflige dolorem!
Non ſervis furori,
Sed ſancto amori:
Age, age, exatura me!

Anima. Me miseram! sic erro per avia,
Nec reperio, nisi horridam a sentibus semitam!
Vere *ambulavi vias difficiles,*
Et in via iniquitatis lassata sum! Sap. 5.
Christus. Huc conde te, Adamida:
Utile tibi videbis spectaculum.
Anima. Quid faciam? anguſtiæ sunt mihi undique:
Obseptæ sunt viæ tribulis: fugere non valeo,
Redire ad Dominum non audeo?
Usquequo, ah! usquequo persequeris me, Domine!

A R I A.

1.

Satis est, satis:
Parce peccatis!
In leve *folium*,
Quod ventus abripit,
In siccam stipulam, Job. 13.
Quam passer proterit,
Non satis dignam te,
Exercesiram, Domine:
Satis est!

2.

Quid te juvabit?
Laudem quis dabit,
Si me occideris?
Me *canem mortuum*, 1. Reg. 24.
Si Leo dederis
In escam volucrum?
Vivens laudabo te, Is. 38.
Iraſci, quæso, desine,
Satis est!

Christus.

Digitized by Google

Chriſtus. Vidiſti Adamida, humiliatum
A tribulationibus animum?
Vicimus! abite tela ſanguinea:
Inermia in amplexum tendo brachia!
Anima, chara anima!
Ecce Dilectus tuus, & *ad te converſio ejus*! Cant. 7.
Fornicata es cum amatoribus multis:
Tamen revertere ad me! dicit Dominus,
Et ego ſuſcipiam te! Jerem. 3.

Anima. Superi! *Vox dilecti in auribus meis!* Cant. 2.
Fallor? an gratiam inveni? *Chriſtus.* Veni!

Anima. Ludor miſera!
Vocem audivi Nymphæ,
Quod clamabam, reclamantis!

Chriſtus. Amantis!

Anima. O vox ſuaviſſima!
Sed, ſi tu es, Domine, quare abſcondis te?

Chriſtus. Abſcondis te?

Anima. Ah! pudor prohibet occurrere:
Peccavi, nec adhuc impetravi
Pro peccato veniam!

Chriſtus. Do veniam!.....

DUETTO.

Age, rue in amplexus!
Stringat nos amoris nexus
Sempiterno fœdere!

Anima. Adſum: ruo in amplexus!
Sine per doloris nexus
Sacros pedes ſtringere!

Chriſtus. Ceſſet dolor! vepres ite! *
Verſa crux in lignum vitæ
Nova fronde floreat!
Anima. Terra ſtupe! Cœlum gaude,
Pleno choro mihi plaude:
Nova ſcena poſtulat!
Felix eſt miſeria,
Chriſtus. Felix pœnitentia
Per quam ibis,
Anima. Per quam ibo
Ambo. Ad æterna gaudia!
Adam. Vigilo, an ſomnio?
Nam ſolatio dulciſſimo
Replet animum iſta viſio.
Intelligo, quam bona ſint mala malos prementia:
Colligo, quantum homini Dominus
Præſtiterit beneficium,
Quod *poſt peccatum* de paradiſo voluptatis
Expulerit in exilium.

A R I A.

1.

Muliebria ſuſpiria,
Quousque dira nomina:
Clades, infortunium,
Dolor, crux, ſupplicium
Stulte acervatis?
Ipſa vos decipitis:
Mala hujus temporis
Mala dum vocatis,
Erratis!

Væ

* Exhibitio: ſilva crucium vertitur in Paradiſum.

Digitized by Google

2.

Væ *peccatori* homini,
Si per parcentis Domini
Sævam indulgentiam
Paradiſi gratiam
Nunquam perdidiſſet!
Ebrius deliciis
Nunquam ſe a vitiis
Vere avertiſſet:
Periiſſet.

MEDITATIONIS II.

De Filio Prodigo

in Servitute.

PUNCTUM II.

Salubris Effectus Miſeriæ.

SCENA I.

Philanthropus ſolus.

Miſeranda cæcitas! pœnam omnes, pauciſſimi culpam metuunt, cum tamen culpa ſit cauſa pœnæ, & pœna æquo animo tolerata tollat reatum culpæ, æternum torturæ animam, quæ in tempore pœnam fugit. Quid agitis Mortales miſeri, quos miſeriæ non corrigunt, ſed indurant? Quid faciat vobis Deus? impertitur bona: prodigitis! imo quaſi parum ſit male prodigere, abutimini contra datorem: profunditis opes ad luxum, auctoritatem impenditis ſceleri, ſanitatem, vires,

vires, & vitam longam conſecratis otio, ventri, licentiæ. Immittit adverſa, quid fit? quotusquisque a plagis emendatur? Quanquam quid hoc quæro? quæro, quotusquisque non a plagis fit pejor? in quam tetra conſilia paupertas præcipitat? quas tempeſtates, quas rixas, quæ jurgia, quas cædes contemptus efficit? infortunia quælibet in quas blaſphemias & murmura adverſus cœlum, in quas contumelias & imprecationes contra proximum deſinunt? Dicite, quos nec beneficia curant, nec pœnæ corrigunt, non merentur inter incorrigibiles numerari? Si nunquam peccaſtis, ægre pœnam ferre, diſſimulem fortaſſe (quanquam plus omnibus peccatoribus afflicti ſint mecum ſancti, quoniam hæc ad cœlum via ſecuriſſima, & breviſſima eſt) ſed quod impatienter jactent ærumnas ſuas, qui pridem reos ſe fecerunt æterni ſupplicii, non eſt ferendum. Neſcitis, quid ſit infernus, quotquot infernum meriti de pœnis temporis conquerimini. Patientior ab inferis reſurget Prodigus meus, opinor, cum *quid ſit paſſus in tempore*, & *quid ſit meritus* in æternitate, conſideravit. Revocabo. * Diſcede terra!... *Adoleſcens, tibi dico: Surge!*

SCENA II.

Philanthropus. Prodigus.

Prodigus. SUrgam, Domine, *ſurgam*, *& ibo ad Patrem!* Heu! *peccavi*, *& ut eram dignus*, *non recepi!* Job. 33. Surgam, ibo. *Phil.* Surge, en porrigo manum, in qua deſcripſi te, ne obliviſcerer tui! *Prod.* Quid video! o manus perfoſſa pro me! Heu! Domine, quousque tenebantur oculi mei, ne te agnoſcerem! *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, Dominus meus, & Deus meus!* quousque celaſti te mihi, Deus redemptor meus ab inferno inferiore! *Phil.* Surge! narra, quo animi ſenſu es, & quid vidiſti? *Prod. locum tormentorum* vidi, paratum

* Terra ſe aperit.

paratum illis, quos pæna temporalis non emendat. Vidi, quam pro merito meorum ſcelerum huc usque delicate ſim habitus! Quid egi imprudens? odi Patrem, quia puniebat filium contumacem! o punitio felix! o ſtultum odium! amaſti me, Pater, cum puniviſti! laudo amorem denique, & in flagella deinceps offero. Si eſſem incorrigibilis, væ mihi! ſub flagris rabidorum dæmonum æternum gemerem. *Phil.* Intelligis modo Providentiæ Divinæ conſilia? *Prod.* Tota ſeries ordinis ante oculos eſt: intelligo, quam ſingulariter ſim amatus. Vidi involutos igne tartareo adoleſcentes poſt primum peccatum grave præcipitatos in abyſſum miſeriæ, & ego tot millium reus adhuc vivo! vidi juvenes poſt primam contumaciam relictos ſibi, & caſu perpetuo deorſum lapſos, donec eos orcus exceperit: mihi ne profundius ruerem, obex eſt poſitus? vidi viros ac ſenes inſignes officiis, ac meritis graves, denique per conſtantiæ defectum infelices, obliterata omnium, quæ fecerunt, bonorum memoria perpetuis cruciatibus horrendo Dei judicio adjudicatos: & ego, qui multa mala feci, boni nihil, in hanc diem ad gloriam Miſericordiæ ſervor! Ah! ſit confeſſionis meæ cælum, & terra teſtis, *peccavi! & ut eram dignus, non recepi!* injuſtæ querelæ erant, quibus Patris duritiem infamavi impius: ſtulta ſuſpiria, quibus ſortis mutationem deploravi futurorum improvidus: æternum fuiſſem miſer, ſi fuiſſem diutius felix. *Phil.* Bene habet: fuit operæ pretium ad inferna deſcendere: fregit contumaciam inſpectio tetri carceris, & impatientiam correctionis pænarum conſideratæ acerbitas domuit: nunc tandem ſubibit animum vitæ male actæ nauſea, horror, pœnitentia. *Prod.* Subiit nauſea gravis, horror ingens, pœnitentia amara! *Phil.* Pœnitenti licet redire ad Patrem: vis? *Prod.* Heu me! an velim, interrogor! gratia eſt non niſi per te ſperanda, ut liceat. *Phil.* Audes? *Prod.* Te Duce, audeo, quanquam timor, & pudor pugnent. *Phil.* Quid dices autem? *Prod.* Dicam ei: PATER!

Phil.

Digitized by Google

Phil. Cui tu nullam præſtitiſti obedientiam! *Prod.* PECCAVI! *Phil.* Et tota pæne vita unum peccatum fuit! *Prod.* PECCAVI IN COELUM! *Phil.* Quod tibi promiſerat Pater, ſi non peccares: & contempſiſti. *Prod.* PECCAVI CORAM TE! *Phil.* Neque Sanctiſſimos oculos erubuiſti impudens! *Prod.* JAM NON SUM DIGNUS VOCARI FILIUS TUUS! *Phil.* Nimirum poſtquam ultro elegiſti eſſe ſervus diaboli! doles? *Prod.* Doleo! *Phil.* Quantum doles? *Prod.* Lingua explicare non poteſt: rumpe coſtas pectus! loquatur cor. *Phil.* Imo loquatur res: abrenuntias diabolo, & omnibus pompis ejus? ecce intrat! nunc, quod ſentis, age.

SCENA III.

Philanthropus. Prodigus. Satanas. Villicus.

Satanas. NEmpe eſt, quod dixi, villice, *fortior armatus venit*, Luc. 11. Sed ego a vi ad jus provoco: nondum eſt debellatum. Adſunt. Hoſpes, *quousque animam noſtram tolles? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palam*, Joan. 10. *Veniſti perdere nos.* *Phil.* Ego ſum Paſtor bonus: inveni inter porcos ovem quam quæſivi: vitam habeat, & abundantius habeat! villice, functus officio es, quod tibi impoſuit is, qui armat omnem creaturam contra inſenſatos. Afflixiſti Anthropum meum afflictione juſta: ſatis eſt: jam in alios huic ſimiles robur, ac vires verte. *Vill.* Cœlo & orco ſervio ad nutum tuum, nec ultra, quam tu permittis. *Sat.* Sic tu abibis? at ego ſignum mihi de cælo expeto. Eja! *Si Filius Dei es, dic, ut iſtæ ſiliquæ panis fiant!* *Phil.* *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit ore Dei*, Matth. 4. *Vade retro Satana!* Marc. 8. Neque poſthac ſcandalum huic animæ pone! *Sat.* Utut Philanthropus ſis, non eſt tuum juſtitiæ contradicere: mea eſt hæc anima: ultro addixit fidem! *Prod.* Abrenuntio.

Sat.

Sat. Tradidit ſe voluptatibus carnis! *Prod.* Abrenuntio! *Sat.* Vixit ad mundi ſenſum! *Prod.* Abrenuntio! *Sat.* Chirographum ſervitutis manu ſua ſubſcripſit, firmavit operibus! *Phil.* Chirographum decreti ego delevi pridem *affigens illud cruci.* Col. 2. Sublata eſt tetri mancipatus obligatio, ſi Anthropus ſublatam velit. *Prod.* Volo, abrenuntio! *Sat.* Cur vis autem? redibis ad Patrem, credo, annoſus transfuga? I, non jam teneo: ſed video, quid ſit futurum: novi hominem, Philanthrope! tædium ſervitutis meæ concepit modo, quia ſic meritum paulo aſperius habui: cum ſenſerit jugum Uranii, aufugiet iterum, & redibit ad me, ut primum fames regionis ceſſaverit. *Phil.* Sic? quid dicis de te ipſo? hæc a te levitas, hæc inconſtantia timenda ſit mihi, ut te celeriter tuæ pœnitentiæ pœniteat? *Sat.* Ego tamen hoc vitium non exprobro tibi: perge! ſervire Uranio per me licet, ſed & ab Uranio, quoties lubebit, redire ad me licebit, promptum habebis Satanam ſemper, ut in gratiam fugitivum recipiat: opes, voluptates, delicias, libertatem, honores, omnia tibi dabo, ut nuper dedi, ſic, quaſi nunquam violaſſes fidem, & a me diſceſſiſſes. Scio connivere, & indulgere humano genio prono ad inconſtantiam. *Phil.* Age, frater, hæc ut promiſſa placent? *Prod.* Deteſtor ſimulatoris ſceleſtam ſpem! adhuc ſuperbus tumet inſano faſtu, quo jam olim ſupra Dominum ſe extulit rebelle mancipium, rudentibus inferni propterea alligatum devorantibus flammis. Ictus piſcator ſapit: & per infelicem experientiam tandem novi te, Satana, & ſcio, qui ſis. *Pro gratia* offers iteratum amplexum, ſi velim a Patre rurſum ad te reverti: quis faſtus eſt? gratiam pauperrimus diabolus jactet! gratiam crudelis tyrannus! *Phil.* Sic places, Anthrope! urge, urge iram nobilem, & in faciem exprobra ſævo Domino injurias, quibus affecit te! narra dolos, quibus implicuit incautum! mendacia numera, quibus ſimplicem decepit! odio, ſancto odio, æterno odio ſævitiem ut vin-

dices, velim. Non eſt, quod metuas: torqueat os efferum! oculos & fauces armet! ſpiret rabiem pectus, pruriant in cædem dentes! canis eſt, qui latrare poteſt, mordere non poteſt, niſi accedentem: ego ligavi. *Prod.* Et ego acceſſi demens, ut poſſem teneri! ſed nempe ſimplicem oviculam joculari ſpecie, & caudæ blandimentis decepit perfidus adulator, poſtquam cum filiis ſimul juraverat in exitium meum. Aut age, quid mentior? Dic: quo vultu fugitivum a Patre excepiſti? non amicum te mihi fingebas, & aureos montes promiſeras? dediſti? imo quod meum erat, per varias artes abſtuliſti mihi: & quid ſupereſt? triſtis egeſtas docet, quam non *utile* peccatum fuerit. Inſuper quanta gratulatione amplexus es Hoſpitem? quam magnifica laude res ac ſpes meas putidus blatero prædicaſti? quam amplos honores, quam ſplendidam gloriam ſpopondiſti? dediſti? imo cum in honore eſſem, & gratia pollerem apud Deum, & homines, utraque gratia per te excidi miſer! quid ſupereſt? grunnitus porcorum clamat, quam *infamem* peccatum fecerit. Delicias vero tuas quantis encomiis extuliſti! non pro famulatu addixiſti paradiſum? dediſti vel pomum ſaltem? ita, dediſti, ſed putrida, Sodomitica poma! quid ſupereſt? cinis, vermis, nihil. Experimentum ex his glandibus habeo, quam *triſtes fructus* peccatum ferat. *Sat.* Garri, clama, vociferare, ego rideo: nihil hac ira citius refrigeſcit: poſt octiduum rurſum iſtam prenſabis manum, impatiens jugi: repeto. *Prod.* Imo, ut deſperes de me, maledicte Satana, hoſtis jurate Dei & hominum! ecce ego me tibi hodie inimicum perpetuum ſolenni declaratione profiteor: & hoc Philanthropo teſte, firmiter ſtatuo ac propono, me tibi ſemper adverſaturum: neque juxta tuum beneplacitum aliquid unquam dein ceps dicturum, aut facturum, aut permiſſurum, ut a meis ſubditis quidquam agatur. Sic me Deus adjuvet, & hæc, quam oſculor, divina manus! *Phil.* Satis eſt: probaſti ſeriam volun-

voluntatem! opere conſummetur! *vade retro Satana! vade retro! Sat. Recedo usque ad tempus!* Luc. 4. Revertar autem, ne ambige, revertar cum omnibus meis: *Et erunt noviſſima tua pejora prioribus.* Luc. 11. *Prod.* Faxo, ut, qui hactenus fuiſti mendax mihi, deinceps teipſum fallas.

SCENA Ultima.

Philanthropus. Prodigus.

Philanthrop. TIme tamen, frater mi, time! *Prod.* Quem tu dignaris fratris nomine, in filium propter te recipiet Pater: quid timeam? Satanam contemnere & odiſſe juſſiſti tu: Patrem vis, ut tenero amore amem: quid timeam? *Phil.* Te time, Anthrope, tuam ignaviam, tuam levitatem, tua vitia time, & affectiones effrænes, quarum petulantiam conſuetudo peccandi firmavit: ita dico tibi: TE TIME! Per viam pœnitentiæ redeundum eſt ad Patrem: *arcta eſt via*, amen dico tibi, *& pauci, pauci ſunt, qui inveniunt eam*, Matth. 7. Plenus eſt infernus a pœnitentiis falſis, & ex centum denique *ſuper uno pœnitente* habent Angeli, unde gaudeant, Luc. 15. *Prod.* Heu! in quos fluctus me retrahis jam prope exilientem in littus! ſiccine fieri poteſt, ut me in damnatas ſtultitias rurſum præcipitem? *Phil.* Fieri poteſt, niſi te timeas. A dextris, & a ſiniſtris inſidiæ ſunt: *a proſperis*, & *ab adverſis* periculum imminet: *audacia*, qua te occaſioni admoves, & *ignavia*, qua trepidas, cum tentaris, fatalis eſt: medium tene, ſi errare non vis. *Terminus a quo* peccatum eſt: deſerere peccatum primus eſt pœnitentiæ gradus: ultra non progredi erit regredi. *Terminus ad quem* amplexus paternus eſt: huc ſi aſpiras, neque tenere euntem debent camporum, aut ſilvarum deliciæ, neque terrere, quæ ſe objicient cautes, & ſcopuli: inſuper ſive rideat cœlum, ſive tonet, eundum erit. *Prod.* Ah ibo, ibo ad Pa-

trem, quocunque labore conſtet. PECCAVI IN COELUM! & CORAM TE PECCAVI, Pater mi! INFERNUM MERUI! hæc cogitatio ſufficiet, ut graviſſimæ difficultates ſint leves. Perite cum porcis ſtabula, infelix diverſorium hominis ab homine degenerantis! peri longinqua Regio, ſceleſta Sodoma! pluat Dominus ſulphur & ignem ſuper te: tota ſubſide in cineres, ne quem poſthac fucata amœnitas capiat! *Phil.* * Audivit Dominus vocem imprecantis! ſed tu *ſalva animam tuam, noli reſpicere poſt tergum, nec ſtes in omni circa regione!* Geneſ. 19. *Prod.* Præi Philanthrope, præi, & monſtra viam! *Phil. Ego ſum via!* Joan. 14. SEQUERE ME!

MEDITATIO III.

MISERICORDIA ANIMANS

SIVE

FILIUS PRODIGUS

in Reditu.

ARGUMENTUM.

RESolutio *Converſionis* facile a puniente Miſericordia per immiſſas adverſitates extorquetur: ſed RESOLUTIONIS EXECUTIO ab occurrentibus *in praxi* difficultatibus ſæpe in diſcrimen adducitur. Propterea Filium Prodigum hodie exhibemus *in ipſo ad Patrem reditu* per objecta obſtacula puſillanimem, & de proſequendo itinere hæſitantem, deni-

* Ignis de cœlo conſumit omnia.

denique tamen ope gratiæ vincentem se, atque consilio sancte susceptо fortiter insistentem. Et vero nemo Peccatorum Pœnitentiæ molestias, nimirum dolendi, confitendi, satisfaciendi obligationem aut susciperet, aut prosequeretur diutius, nisi Divina gratia, de qua pius Asceta optime dixit: *Suaviter equitat, quem gratia Dei portat*, deficientem in via animaret, confortaretque: Væ nolenti cooperari! Erit igitur hodiernæ Meditationis

Materia Filius Prodigus *in reditu.*

Puncta duo: 1. Tentationes in via.
2. Tentationum victoria.

Fructus. Generosa obfirmatio animi in hoc decreto: *Salvari volo, quocunque labore constet!*

Propositum. Nunquam cedendi pusillanimitati, quæ novæ vitæ molestias nimium quantum exaggerat, sed semper objiciendi sibi illud Augustini: *Potuerunt isti & istæ, cur ego non possim?* EGO, addit Apostolus, *& gratia Dei mecum?* 1. Cor. 15.

Chorus, Expendit Mysterium formidabile DE GRATIA CRITICA.

PERSONÆ.

Philanthropus.
Filius Prodigus.
Satanas.
Cosmus.
Creon.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. *Ratio.*

Ratio. * RE vera, Fides, terra, quam promisisti,
Fluit lacte, & melle:
Sed via difficilis est:
Maria se objiciunt mihi, & vasta flumina,
Desertum horridum, solatio vacuum,
Plena periculis, longaque itinera:
Insuper *urbes grandes, atque muratas* video,
Et monstra quædam filiorum Enac,
De genere giganteo, Num. 13.
Quibus si ego me comparo,
Locusta nihilo major appareo.
Heu me! cur *de Ægypto* me eduxisti,
Imo per tribulationes, & miserias expulisti?
Nunquid, ut in hac solitudine interficeres me?

A R I A.

Spes vana,
Spes lusit me stultam insana!
Da veniam Deus!
Fefellit me animus meus:
Sunt vires impares
Conatui.
Instabo,
Et infans giganti pugnabo?
Ah!

* Ex montis vertice terram promissam contemplans, & omnia in textu expressa.

Digitized by Google

Ah! *Leo eſt foris!* Prov. 22.
Proſternere robur furoris
Fusili non eſt res
Lepuſculi.

Fides. Fallor? ſic loquitur Ratio? an imaginatio
Ratio. Ratio! Ratio! nam *plus ultra*
Quo licet progredi,
Quando tot, ac tantæ difficultates
Se opponunt itineri?
Fides. *O ſtulta, & tarda corde!* Sic credis Fidei? Luc. 24.
Nunquid *abbreviata eſt manus Domini?* Iſ. 59.
Aut, num, *qui dedit velle, non dabit perficere!* Phil. 2.
Et fruſtra clamat Apoſtolus:
Omnia poſſum in eo, qui me confortat! Phil. 4.
Ego, & gratia Dei mecum, 1. Cor. 15.
Ego, & gratia poſſumus omnia!
Solane iter peragis, an comite gratia?
Circumſpice, & vires gratiæ
* *Ex Arca fœderis*
Tanquam ex Symbolo intellige.
Ecce gratia ſiſtit, & ſiccat flumina! Joſ. 3.
Gratia evertit
Superba impiæ Jerichuntis mœnia! Joſ. 6.
Gratia caſtrorum hoſtilium
Ordinatam ad cædes aciem disjicit, Joſ. 10.
Et puerum gigantis victorem conſtituit. 1. Reg. 17.
Reſume animum! omnia,
Quibus non cedis, obſtacula removebit gratia.

ARIA.

* Exhibitio.

A R I A.

1.

Habet hoc hoſtis infernus in more,
Animos panico implet terrore:
Umbras horribiles armat pro ſe!
Umbras ſi metuis, actum eſt: peris,
Riſui larvis ridiculis eris:
Ride tu illas, & metuent te!

2.

Ride, & perge, qua gratiæ lubet:
Viam per invia ire ſi jubet,
Perge ſecure: fidelis eſt Dux!
Solis ut vultum non ferunt bubones:
Ita phantaſticos fugat latrones,
Prima quæ gratiæ fulſerit lux.

Ratio. Obſecro, quis animum faſcinavit error?
Quæ oppreſſit ſtupiditas?
Potuine, Domine,
Aut viam ſalutis ingredi, ſine te,
Aut poſtquam ingreſſa ſum,
Diffidere tuæ gratiæ?
Sed rediit mens bona, Soror, & ſenſus ſanior:
MISERICORDIA,
Quæ *toleravit* in peccato hærentem,
Quæ deinde clementer ſæviens
In viam *compulit* prope nolentem:
Jam *non deſtituet* currentem.
Pudet trepidaſſe! ite larvæ! ite ſpectra!
Ite inania difficultatum phantasmata!
Jam didici veſtras deridere minacias:

Ego

Ego, & gratia Dei mecum!
Ego, & gratia poſſumus omnia!
Fides. Hic placet animus : plaudite ſidera!

A R I A.

1.

Amba. Firma Deus, firma mentem,
Et potentem
Clavum cordi adhibe !
Ratio. Vis, quæ meum tuo figit,
Non affligit :
Amba. Eſt vis dulcis gratiæ.

2.

Ratio. Qua ut levis volvor rota,
(Audi vota!)
Tolle inconſtantiam!
Fides. Ire viam circulorum,*
Reproborum
Eſt tenere ſemitam.

MEDITATIONIS III.

De Filio prodigo in Reditu

PUNCTUM I.

Tentationes in via.

SCENA I.

Philanthropus. Prodigus.

Prodigus. PHilanthrope, ah ! Philanthrope! *Phil.* Quid iterum ingemis ? *Prod.* Iterum offendi pedem ad lapidem graviter. *Phil.* Tua culpa eſt : quare non

* Impii in circuitu ambulant, Pſal. 11.

premis mea veſtigia? exemplum dedi tibi, ut ſicut ego facio, ita facias tu, & eas, qua ego eo. Viam commodiorem hac quæris, quam ego ambulo: ideo ceſpitas. Inter commoda plura ſe inferunt offendicula, quam inter moleſtias, propterea has præ illis elegi mihi, ut a me diſceres ſapere. *Prod.* Mitius propera ſaltem. *Exultas ut gigas ad currendam viam.* Pſal. 18. Quis aſſequatur? *Phil.* Ignavia loquitur. Eja! VINCE TEIPSUM! ſequere, ſequere mę! *Prod.* Da veniam feſſo: ſequar alacriter, ſi modicam quietem indulſeris. *Phil.* Adhuc intra limites *terræ longinquæ* conſiſtis: non licet quieſcere, donec hunc montem ſuperaveris, in cujus vertice ſita eſt NOVA JERUSALEM, Regia Civitas Patris. *Prod.* Hunc montem vis, ut conſcendam? obſecro, compara vires proſtratas a difficili via, cum arduo labore in aſcenſu. Niſi poſt quietem, non poſſum pergere. *Phil.* Non poſſum, inquis: *non volo*, diceres verius: confundis vocabula, & quod *difficile* eſt, *impoſſibile* vocas. VINCE TEIPSUM! experire, quid excitata, & adjuta per gratiam poſſit VOLUNTAS IMPERIOSA. *Prod. Voluntas imperioſa!* quid hac phraſi intelligis? *Phil.* Intelligo generoſum imperium, quo voluntas ſubjectis ſibi potentiis dominatur, dicitque *pedi*, vade! & vadit: *manui*, fac hoc! & facit: Neque facile admittit excuſationem, cum executionem poſtulat periculum animæ. Nihil eſt in homine turpius, quam LIBERUM ARBITRIUM SERVUS vitiorum, pravorumque affectuum: hoc enim eſt porcos paſcere, & fœdum mancipatum amare. Atque hic eſt caſus, in quo verſaris: *Caro* quietem poſtulat, *Spiritus* proſecutionem itineris: cui obedis? Age, IMPERA TIBI! Surge, & ambula! *Prod.* Equidem promptus eſt Spiritus, ſed *caro infirma*: ecce hunc ceſpitem quaſi de induſtria hic mihi natura paravit. Parce! dandum eſt aliquid infirmitati: dormiam modicum, aliquantulum! *Phil.* Siquidem ita vis, dormi! & cui imperare debe-

Digitized by Google

deberes, obſequere appetitui: temerariam mollitiem gravibus pœnis lues. *Prod.* Modicum aliquantulum! *

SCENA II.

Philanthropus ſolus.

HEm! Acedia hominis cui meum exemplum non ſufficit, ut excutiat tædium, ac torporem, quem viæ difficultas concivit! O ſtultitia credentium, ſoli mihi laborandum pro cœlo fuiſſe: ſe dormientes illuc translatum iri! Erratis! *A diebus Joannis Baptiſtæ*, qui baptismum pœnitentiæ prædicavit, ut animos præpararet ad meæ gratiæ, ac meritorum participationem, *a diebus Joannis Baptiſtæ usque nunc Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*, Matth. 11. Sine vi nihil fit, & amen dico vobis: *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes peribitis*, Luc. 13. Quæ eſt autem pœnitentia *ſine pœna?* igitur qui pœnam fugit, pœnitentiam fugit, ex hoc principio verum pœnitentem diſtinguetis ab Hypocrita. Pœnitentia eſt BAPTISMUS LABORIOSUS: igitur qui odit laborem, pœnitentiam non facit, ſed fingit. Aqua, quæ lavat animam poſt baptismum iterum inquinatam, non hauritur ex obvio fonte, ſed *de profundis* contriti cordis meditando collecta, per oculos fluit. Deus, qui ſtudiose amaritiem medicinis aſperſit, ut intentiorem in hominibus excitaret curam ſanitatis, idem pœnitentiæ exercitium voluit acerbum eſſe: voluit, ut eſſet amarus dolor, moleſta confeſſio, difficilis ſatisfactio, ut horror remedii acueret horrorem peccati. Igitur homo vere pœnitens eſt HOMO SERIO SIBI IRASCENS: & POENITENS DELICATUS eſt vir non vir, ens non ens, chimæra! Anthrope, *antequam peccabas*, de pœnitentiæ moleſtiis cogitandum fuit: *poſtquam peccaſti*, ſtrenue ferenda ſunt onera peccato annexa, adeo, ut ſi opus fuerit, ipſe tibi *eruere oculum* debeas, ma-

* Componit ſe ad Somnum.

manumque aut pedem abſcindere, qui ſcandalizat, Matth. 5. & tu dormis? ſed dormi, dormi! fugam laboris gravior labor plectet, & experieris, quam noxia pœnitenti acedia ſit. Dormi! *

SCENA III.

Satanas. Cosmus. Creon. Prodigus.

Satanas. DOrmi! dormi! at ego dudum invigilavi huic occaſioni: non eſt aliud vitium opportunius ad mea conſilia, quam ACEDIA. Mens occupata tædio moleſtiarum, quæ comitantur pœnitentiam, prona eſt in phantasmata dormientium, a quibus intellectus decipitur, & rapitur animus, ut repente pœnitentiæ pœniteat hominem, reſiliatque a via, quam ingredi cœpit: ſaltem ſic occupatum in dubia præcipito de novo in peccatum conſenſu: quod ſi obtineo, vix decimus quisque lancinantis conſcientiæ morſum ſuſtinet diu: ad impatientiam cruciantis ſcrupuli jugum excutiunt, & *reſpicientes retro* ineptos regno Dei ſe faciunt. Rem ago...*Sibilat...Prod...* Audivi ſerpentis Sibilum: quid? ſi ſub herba lateat? ... nihil ſe movet:* ſomnium fuit. Compono me iterum: adhuc gravedo caput premit, & membra ligat languor. *Sat.* Sic fieri ſolet: qui concedit horam pigritiæ, duas dabit. Perge bone! *pulvinar diaboli* premis: læta ſomnia ſomniabis... *Iterum ſibilat.* Cosme! Creon! agite perſonam veſtram! Aucupio tempus & locus favent. *Cosm. Creon.* Uterque paravimus omnia ex nutu tuo. *Sat.* Ergo ad opus. Cantate aves illices!...: *fit cantus avium..*** Io! patet area in capturam! eſcam injicio!..., capiendis cordibus ſufficit *pugillum hordei*, *modici boni ſpes*... Ezech. 13. Amitem tene Cosme! ...preme! ... habes. O ſtultæ volucres, quibus libertas & vita ſua tantulæ cupiditatis eſt pretium! .. Stultiores homines, qui dum inhiant perituris, animam exponunt periculo æternum victuram!.. ceſſatis! cantate illices, cantate!

* Subducit ſe. ** Exhibentur ſingula.

te! nihil efficacius trahit in exitium, quam *exempla* impiorum exultantium in rebus peſſimis! .. cantate! habent & *verba* viſcum! ... perge blandiri Creon! præda imminet! ... viciſti! hæret!... Sic! ſic implicantur animi tenaci luto! ... hem! turba inſidet! concludite retia! .. feliciter! .. Sic! ſic mihi Creon, & Cosmus ſerviunt: hic eſcam, ille viſcum ſuppeditat: uterque retia, decipulas, & induſtriam: *Caro* & *Mundus* abſint, *Satanas* nihil capit. St.! evigilat homo: ceſſemus ludere! agendum eſt ſerio.

SCENA IV.

Prodigus ſolus.

HEm! repente ſilentium eſt: nullam jam video volucrem, nullam audio. Nempe ſomniavi. Fuit tamen jucundum ſomnium, lætiſſimus concentus: lepidus eſt artifex Phantaſus, qui ſic oblectat nos ſuis mendaciis, ut ſi rerum imagines eſſent res ... MENDACIA appello autem? interdum etiam myſteria loquitur. Aucupium videre mihi ſum viſus, quo corda capiebantur: quis eſt auceps cordis mei? ... In via ad Patrem ſum: nunquid in area? ineſcavit Philanthropus dulci ſpe: quid? Si, ut capiat? & capto utique peribit libertas? Ita, Anthrope ita eſt: caveæ includet te Pater, ne rurſum exerres libere, ſilveſtribus immixtus volucribus, & inter carnivoras adeo fœtentibus etiam cadaveribus inhians ... Ah! fœtuerunt! ſapuerunt tamen! & deinceps abſtinendum æternum erit?... moleſtą cogitatio!... Quo abripior autem? procul in ultimam Thulen ite nugæ nugarum, flagitioſæ deliciæ! ego ad Patrem ibo... & in caveam nempe?... ita, in caveam, nam etiam captivæ aviculæ Domino, a quo aluntur, hilariter cantant ... at liberæ aves jucundius vivunt? .. vivant jucundius! etiam inter graviora diſcrimina vivunt expoſitæ inſidiis vulturum, & fraudibus au-

Digitized by Google

cupum!.. & quæ ſunt demum libertatis deliciæ? utique nugæ ſunt, inaniſſimæ nugæ! ... nugæ quidem, ſed jucundæ nugæ!.. vah! turbæ animi ab inerti quiete!.. quanquam num ſapio, qui ſic mecum pugno? Timeo libertati meæ, ſi Parenti ſubjicior: quid? majorne libertas eſt in ſervitute porcorum, & porcinorum affectuum, an intra ſepta Decalogi? ſtulta interrogatio! ibo. Philanthrope!.. chare Philanthrope, ubi es?.. non reſpondes clamanti? ... væ mihi, ſi me Dux meus deſeruit! ſine Philanthropo reverti ad Patrem non licet, non poſſum. Philanthrope, chariſſime frater! quo abiiſti? Ah! *ſonet vox tua in auribus meis!* ... Silet! ibo, *quæram, quem diligit anima mea!* Cant. 3. Maledicta inertia, quæ me ad novum laborem condemnat!.. ubi quæram vero? Dilecte mi, *indica mihi, ubi paſcas! ubi cubes in meridie amoris tui*, Cant. 1. Scilicet offenſus ſomnolentiæ jam ſuperaſti montana hæc, ſtitiſti te Patri, accuſaſti frigus pœnitentiæ meæ? .... Heu! ſi ita eſt, exul æternum ero .... Quanquam quid ago? nunquid rurſum me decipit ſtolidus AMOR MEI, amor fraudum artifex, & Pater hypocriſis? ſub ſpecie deteſtantis ignaviam, novæ ignaviæ hic reus conſides, & ſterili affectu crimen plangis, Anthrope, quod plectere per laboris geminationem deberes! Eja! in viam! in viam! nullum dubium eſt, quin Dilectus huc aſcenderit, *ſaliatque in montibus ſimilis capreæ, hinnuloque cervorum*, Cant. 2. Eluctari in verticem debes, velis, nolis!... Debeo: potero etiam?... equidem difficulter potero: potero tamen. VINCE TEIPSUM anime! experire, quid poſſit VOLUNTAS IMPERIOSA.

SCENA V.

Prodigus. Cosmus. *

Cosmus. Hic video hominem. Heus puer! hinnulus cervorum captus a me rupit retia, fugit: non vidiſti hac auferen-

* Mundus ſub ſpecie venatoris.

rentem ſe mihi? *Prod.* Quid ais? Dilectum meum perſequeris? *Cosm.* Hinnulum ego perſequor: Hinnulum tu diligis? *Prod.* Dilectus meus ſimilis hinnulo, heu! fugit a me: Dic, obſecro, *num quem diligit anima mea vidiſti?* *Cosm.* Lepidus es. Quis enim eſt Dilectus tuus, ut agnoſcam ex millibus? *Prod.* Dilectus meus eſt VIA, eſt VERITAS, eſt VITA: ſine ipſo ruo per devia, ſine ipſo cœcutio in meridie, ſine ipſo æternum morior. *Cosm.* Video te præ amore deſipere. Quem ſic amas, num te redamat etiam? *Prod.* Ah! prior ipſe *in charitate perpetua dilexit me*, Jer. 31. Adhuc *cum inimicus eſſem*, Rom. 5. *Attraxit me miſerans*, Jer. 31. & pro fratre amavit. Crede mihi, bone vir, creſco in magnas ſpes, & opum immenſarum Dominum hæ laciniæ tegunt: nam Dilectus meus eſt FILIUS MAGNI REGIS, qui voluit, ut æquali cum ipſo jure eſſem *hæres univerſorum*, quæ ipſe poſſidet. *Cosm.* Obſtupeſco. Sed qui ſic amat, quare deſeruit te? *Prod.* Heu! tangis punctum doloris mei! quia *prior ego deſerui*, per ignaviam ſequi præeuntem detrectans. O ſi VINCERE MEIPSUM potuiſſem, quam eſſem ab hoc infortunio procul! *Cos.* Miſerationem mihi tui gemitus movent. Mitius tamen jacturam ferres, ſi ſcires, quid ego ſuſpicer. *Prod. Tenes me multis verbis*, nec juvas tamen? hæc miſeratio eſt? interea tempus perdo, & longius a me Dilectus abit. *Cosm.* Abſolvam paucis: Dilectus tuus, o bone juvenis, videtur impoſtor eſſe. *Prod.* Ω cœlum! lapideſcit animus ex horrore blasphemiæ! *Cosm.* Parcius excandeſce. Ajebas, Dilectum tuum eſſe Filium Magni Regis, & te amari pro fratre: ſi ita ſe habet res, cur inſtar viliſſimi mediaſtini pannoſus incedis? *Prod.* Sile, obſecro! ignoras indolem me amantis. Ultro ut me requireret, deſcendit de Patris ſolio, & veſtem Paſtoris induit: decere credis, ut aliter ego veſtiar, donec reduxerit Patri? *Cosm* Repeto: impoſtor eſt. Neque enim, ſi univerſum mundum percurras, reperies Regis Filium, qui ſic veſtiri velit.

Prod.

Prod. Iterum falleris, qui disputas ab hoc exemplo. Regnum Dilecti mei *non est de hoc mundo:* miraris, quod nec mores sint? *Cosm.* Ridicula simplicitas pueri! non palpas denique, quam imposuerit nequam amator nimis credulo tibi? cum egens ipse *bona præsentia* non posset dare, *bona futura* promisit vafer, ut per speciosam spem pellectum in sui amorem, traheret in hoc desertum horridum, & inaquosum, atque ita fame, sitique contabescentem occideret. Propterea postquam huc adduxit, repente deseruit. *Prod.* Juvate Superi! lethalibus angustiis pectus opprimit hæc calumnia! veni Dilecte mi! veni, vindica execrandam injuriam illatam sancto nomini! *Cosm.* Irritus clamor est: nam quis se movet? Sapientius capies a me consilium. Me tui miseret: peribis in hac eremo, aut enectus fame, aut devorandus a bestiis: utrique periculo subducam te, si vis servire. Canibus venaticis meis custodem dabo, liberaliter habiturus, si sedulum habeam. *Prod.* Philanthrope, o Philanthrope! jam a porcis, ablegor ad canes: hoc tu audis, & non misereris!

SCENA VI.

Prodigus. Creon. * *Cosmus.*

Creon. QUis inclamat Philanthropum? Dulce nomen est! novi Filium magni Uranii: dicite, o boni! forte ingressus est saltum, & me requirit. *Prod.* Te, filius Uranii? o si veniret! *Cosm.* Quid tu vis fratercule! etiam desipis? ego novi Philanthropum: Filium Dei se temere facit, non est (*ad Prodigum*) Tu mihi adhære. *Creon.* Imo mihi crede, adolescens, aut potius operibus, & prodigiis Philanthropi, quibus Filium Dei se probat. Iste venator est, qui in silvis silvescens mentem feris non veritati affixit. Equidem fratres sumus, sed contrariæ indolis: nam ille *præsentibus* tantum bonis inhiat, ego *futu-*

* Caro sub forma Eremitæ.

Digitized by Google

futuris præterea. *Cosm.* Fruor bonis, dum sunt: post mortem nihil timeo, nihil spero. *Creon.* Ego vero *credo*, *quia Redemptor meus vivit*, *& in novissimo die de terra surrecturus sum*, *& rursum circumdabor pelle mea*, *& IN CARNE MEA videbo Deum!* Job. 19. ita locutus est mihi, qui veritas est. *Cos.* Vos alite vos vestris spebus, ego res amo. *Prod.* Tu mihi eremicola places, qui amas Philanthropum. O si dicere posses, *quo declinaverit Dilectus meus*, Cant. 5. a me, quanto beneficio obstringeres tibi! *Creon.* Tecum fuit? *Prod.* Fuit, eheu! sed cum dormirem, abscondit se. Qua via modo ad Uranium pergam? *Creon.* Ad Uranium tu? scis, o bone, cujus hoc nomen sit? *Prod.* Est nomen Patris mei, qui per Philanthropum in filium adoptavit me sibi, a quo ego demens abii in regionem longinquam, ad quem post dissipatam scelerate substantiam pœnitens revertor, Philanthropo duce! perii, si ille me deserit. *Creon.* Nunc intelligo mysterium fugæ. Tu es famosus ille Prodigus nempe, qui sexcenta sexaginta sex talenta in tantula ætate devoravit! *Prod.* Doleo! *Creon* Merito doles. Sed heus! quid cogitas? quid audes? qui recens a porcis, & adhuc male olens oculis Uranii exhibere te non erubescis, imo amplexum forte paternum speras? *Prod.* Non hoc ago, sed *stans a longe*, *submissis oculis*, *percutiens pectus* clamabo: DEUS PROPITIUS ESTO MIHI PECCATORI! rogabo, ut me faciat *unum de mercenariis suis!* *Creon.* Et in hac ipsa audacia ingens præsumptio latet. O si vis cum fructu dicere: *Deus*, *propitius esto mihi!* noli *propitius esse tibi!* post multorum annorum severam pœnitentiam denique sperare veniam, & gratiam licet: irruere in conspectum offensæ Majestatis, adhuc calentem, & pæne fumantem a scelere, novum scelus est. Crede mihi, ex hac causa, postquam in hanc eremum adduxit, deseruit te Philanthropus, ut rigidæ pœnitentiæ consilium ex ipsa necessitate concipe-res: neque adeo ut in me incideres, casus fuit: ipse sic dispo-

ſuiſſe credendus eſt, ut docereris pœnitentiæ modum. Ingredere cellam mecum: nam & ego homo peccator ſum! hic quot annis *per quadraginta dies* recondo me, ut in jejunio pœnitentiam agam: ſic diſponor paulatim ad veniam, de qua ſolari quoque mærentem Philanthropus ſolet, *ſub tempus paſchale* inviſens ad me. *Prod.* Attentum habuiſti me, hoſpes, ſermoni tuo: unus ſcrupulus angit: conſcendere hunc montem Philanthropus juſſit: ſi tecum manſero, dic, non offendetur per moram? *Creon.* Scrupulum abjice! pœnitentiam amat Philanthropus, & jejunio delectatur, quod ſuo exemplo docuit. Mane mecum usque ad Paſcha: redibit Dilectus noſter, & invenies, quem quæris. *Prod.* Ah! inveniam ſub Paſcha demum! at ille juſſit HODIE huc aſcendere: eundum eſt. Vince te, Anthrope, VINCE TE! *Creon.* Pertinax puer! interpretari voluntatem Philanthropi annoſo aſceta melius didiciſti? *Prod.* Timeo, ne ſervanda ſit ad litteram, & ſine Gloſſa, ſine Gloſſa! *Creon.* Pueriliter times. Credis, Uranium tyrannum eſſe, qui tantum laborem tantillæ ætati imperet?

SCENA VII.

Satanas. Prodigus. Creon.

Satanas, in transfugæ forma. ITa, ita, tyrannus eſt Uranius, & quis es tu, quem de hoc audio dubitantem? Ejectus a facie viri per atrocem vim, quacunque per orbem vagor, hoc obvio cuivis narro, hoc palam prædico! Tyrannus eſt Uranius! hoc mihi placet vindictæ genus, quoniam non ſuppetit aliud adverſus omnipotentem. Tu quid hic agis eremicola vecors? pœnitentem hic habitus loquitur, & iſte cellulæ apparatus: cui bono? Et fallor! nunquid hunc juvenem in ſimile conſilium trahis, ætatis florem ad jejunium, & melancholiam condemnans! O ſtolidi homines, quibus ita miſere illudit placandi Uranii

Uranii inanis ſpes! ſi peccaſtis vel ſemel ſolum, actum eſt! pereundum erit, æternum pereundum! qui ſapit, ne bis ſit miſer, nunc ſaltem *agit in bonis dies ſuos*, ut hilarius tandem ad inferna deſcendat. Vale terra ſancta: ego in Jericho, in Sodomam, in Ægyptum, in Babylonem proficiſcor! habeat ſibi cœlum ſuum Uranius: terram dedit filiis hominum ad tempus tandem: dum tempus eſt, fruamur terra! *Creon.* Totus expaveo ad voces ignoti hominis! *Prod.* Et mihi gelidus ſudor fluit ad has blasphemias. Ubi ſum? *Creon.* Et quis es tu, qui ſic intonas contra Tonantem? *Sat.* Quis fuerim, quærite. De ſtirpe illuſtriſſima natus ſum: officio primus miniſter eram, *ſignaculum ſimilitudinis Dei, plenus ſapientia & perfectus decore: in deliciis paradiſi Dei fui: omnis lapis pretioſus operimentum meum: in medio lapidum ignitorum ambulabam, perfectus in viis meis a die conditionis meæ*, Ezech. 28. ſemel tantum ingreſſa eſt animum iniqua cogitatio: dedi locum vix per momentum: reſcivit (ut ſcit omnia) Uranius, continuo privor dignitate, ejicior aula, exilio ſempiterno addicor. *Creon.* Nulla admiſſa eſt excuſatio? *Sat.* Nulla! *Creon.* Neque deprecatio ſaltem? *Sat.* Nihil. *Creon.* Quid? ſi ſpatium pœnitentiæ poſtulaſſes? *Sat.* Negatum fuit. *Creon.* Credidiſſem habiturum rationem nobilitatis! *Sat.* Uranio omnis nobilitas vilis eſt: ſufficit ſolus ſibi. *Creon.* Neque merita attendit, quæ collegeras, neque officia, quæ, ſi peperciſſet, præſtiturus fuiſſes? *Sat.* Nihil. *Prod.* At filius ſaltem deprecator acceſſit? *Sat.* Philanthropus nempe! tace inviſum nomen! acceſſit utique, ſed non pro me deprecator: acceſſit pro homine, quem ex luto Damaſceno formaverat Parens, pro neſcio quo Prodigo, reo ſcelerum plurimorum, & talentis pluries centenis obærato. *Prod.* Prodigo illi veniam impetravit? *Sat.* Impetravit, ſub conditionibus tamen, quæ ſi fuiſſent oblatæ mihi, ego acceptaſſem, ſed Prodigus nunquam exequi poterit: adeo duræ ſunt. *Creon.* Igitur hæc ſimùlatio

latio Miſericordiæ, non Miſericordia eſt. Prodige, quid expectas? ... imo, quid ego hic expecto? tanto Miniſtro qui non pepercit, nec mihi parcet. Fruſtra pœnitentiam ago: triſtis ereme vale! Prodige, nobiscum perge! *Sat.* Tu es ille? o te puerum veſanæ ſpei! ſcio enim, quam aſperi montes ſint, quos ſuperare debes, ut ad Patrem pervenias: & pœnitentia, quam ſupplici imperabit rigor Uranii, non erit mitior iſtis cautibus. *Creon.* Ego gratiam Uranii tanti non emo. Ereme vale! perſtabis tu? *Sat.* Sequetur: imus: pereat, ſi ſequi nolit! *Prod.* Superi juvate me! obruitur decumanis fluctibus jactatus animus! Philanthrope, ubi es?

CHORUS

Expendit Myſterium formidabile de gratia Critica, in illud: *curavimus Babylonem, & non eſt ſanata: derelinquamus eam!* Jer. 51.

Babylon, ſive anima peccatrix. Miſericordia intenta parando pharmaco a Providentia deſtinato. Gratia illuminans, & Gratia excrans ſub ſpecie epheborum Miſericordiæ miniſtrantium. *

Miſericordia. PRetioſa eſt medicina,
Quam præſcripſit Providentia:
Sapientiſſime ordinatum *Recipe*,
Mixtura nobilis, efficaciſſima *ingredientia*
Etiam ſingula!

Gratia ill. Eſt gratia, ſed GRATIA CRITICA:
Nam monuit Diva,

Ægram

* Theatrum exhibet in medio cubile animæ lethargo oppreſſæ: ex uno latere pharmacopolium, ex altero hortum pharmaceuticum cum laboratorio.

Ægram esse morituram certissime,
Nisi ab hoc medicamine
Cœperit *in sudorem copiosum* diffluere.
Misericordia. Lacrima Christi unciæ duæ,
Legis Recipe. Cremor tartari, caput mortuum,
Uncia una,
Aloe optima, & Myrrhæ uncia semis ...
Ita est: hæc erit crisis a pharmaco:
Aut per sudorem
Expellet peccantem humorem,
Aut actum est, o chara anima!
Peribis, æternum peribis misera!
Ah! peccatores, nolite errare,
Nolite, sine modo, sine fine sperare!
Infinita est MISERICORDIA,
Sed MISERATIONES
Definit Providentia:
Datur gratia ultima, gratia Critica.

A R I A.

Ad salutem peccatorum
Omnis servit creatura:
Sed est *pondus*, est mensura:
Est decretus *numerus*, Sap. 11.
Prudens *dosin* pharmacorum
Trutinavit Medicus.

2.

Ad libellam expenduntur
As, semissis, unciaque,
Granum, drachma, siliquaque:

Et eſt cauſa ſtudii:
Sæpe ægri moriuntur
Ex comtemptu *ſcrupuli.*

Miſericordia. Sed agite!
Exequamur voluntatem Providentiæ.
Ego medicinam parabo:
Vos lethargum excutite,
Et animam ad potionem ſalutiferam
Fortiter hauriendam diſponite.

Gratia excit. Aggredimur negotium totis viribus,
Gratia illum. Arguendo, obſecrando, increpando,
Modis omnibus.

DUETTO.

Gratia. Eja ſurge ſine mora!
Vocat Deus, monet hora: *
Hora (audis?) eſt *ſecunda,*
Gratiis pro te fæcunda:
Surge! ſurge, ambula,
Non ſequetur alia!
Somnum dormis peſſimum:
Anima. Sine, ſine, paululum!

2.

Gratia. Somnum dormis, qualis fuit,
Quem infami pœna luit
Samſon decus Palæſtinæ:
Tantæ memor tu ruinæ
Surge, vince, vince te,
Pare voci gratiæ!
Somnum dormis peſſimum!
Anima. Sine adhuc modicum.

Gratia.

* Sonat hora.

Gratia excit. Heu modicum! heu paululum!
Repete horologium, repete,
Et propiore ſonitu
Percute aures inertiæ * ...
Addo impetum: præcipito malleum * * ...
Anima. Adhuc modicum! paululum!
Gratia illum. Vah! ... quousque ſurdo canemus fabulam?
Aures habet in carne:
Carni admoveo faculam:
Ignis pellat Lethargum feralem,
Et vincat inſanam pigritiam ....
Anima. O! uror! uror!
Gratia excit. Urere! experire,
Quid ſit flammas inferni ſentire.
Anima. *** Ubi ſum?
Sic deprehendo te! oh! dolor!
Gratia illum. Io! veternum excuſſimus! vicimus!
Anima. Quis in me vos agitat furor?
Gratia exit. Amor, amor coegit
Adhibere extrema remedia,
Ut velles a ſomno ſurgere.
Anima. Ah! importuniſſime!
Nam dormiebam ſuaviſſime,
Et tenebat animum
Somnium multo lætiſſimum,
Quod non debebatis abrumpere.

A R I A.

1.

Vidi hortum ſplendidum:
Dicerem Heſperidum:
Niſi pro draconibus

Mille

* Rurſum ſonat. ** Etiam ſuſcitabulum. *** Evigilat uſta per facem.

Mille mihi veneres,
Mille mihi Charites
Occurriſſent blandientes,
Et tenentes
Dulcibus ſermonibus.

2.

Ambulantem aurei
Salutabant floſculi,
Sic jubente Zephyro:
Alludebant alacres,
Omne genus, volucres,
Concinentes animante.
Et juvante
Rivulorum ſibilo.

3.

Senſus omnes melleo
Innatabant fluvio
Ebrii deliciis:
Et quam felix crapula
Adhuc intra viſcera,
(Modo per vos licuiſſet)
Adhuc iſſet
Plenis tumens alveis!

Gratia illum. O ſtulta anima, quam paſcunt ſomnia!
Gratia excit. Vana, vaniſſima ſomnia!
Anima. Læta, jucundiſſima.
Sinite, obſecro, ut revocem iterum
Amabilem Morpheum.

Arioſe.

Digitized by Google

Ariose.

Anima. Somne veni
Tinge leni
Tempora papavere!
Gratiæ. Somne fuge!
Tuæ nugæ
Sunt le thales animæ!
Anima. Reduc læta ſomnia!
Gratiæ. Deſinant deliria!

Miſericordia. Siccine: & quousque, vecors anima
Reſiſtes gratiæ?
Non eſt jam tempus dormiendi,
Et indulgendi inertiæ:
Dum tempus eſt,
Utere tempore:
Evigilaſti:
Lethargus eſt morbus fatalis:
Utere pharmaco, & ne reincidas,
Occurre in tempore imminentibus malis.
Ecce Medicinam efficacem, divinam
Præſcripſit Providentia,
Propinat Miſericordia:
Ebibe! ſanabere.
Anima. Apage! ſine dormire me!
Somnum interciperes novis cruciatibus:
Apage! Apage!
Miſeric. Sanari non vis?
Anima. Sana ſum: non indigeo te.
Miſeric. Bene eſt: ergo *quod facis, fac citius*, Jo. 13.

ARIETTA.

Dormi! dormi!
Non jam turbabo:
Tibi compoſitum,
Quod non vis, pharmacum
Alteri dabo.
Dormi! dormi!

Eja! *curavimus Babylonem, & non eſt ſanata:*
Derelinquamus, Jer. 51.
Et noſtram ad alios
Induſtriam vertamus!

Gratiæ. Derelinquamus! ad alios nos vertamus!

TRIO.

Omnes tres. O Animæ,
Quæ temere
Urgenti gratiæ
Audetis vos opponere,
Væ!.. gratia
Si fuerit CRITICA!....
Cum *ſæpius*,
Cum *fortius*
Movetur animus
Ad ſanctum quoddam facinus,
Attendite!
Eſt CRISIS gratiæ
Aliis,
Si vos negligitis,
Impertituræ ſe.

MEDI-

MEDITATIONIS III.

De Filio Prodigo

In Reditu

PUNCTUM II.

Tentationum victoria.

SCENA I.

Prodigus. Cosmus.

Prodigus. O Lucta gravis!... Et quousque hærebo ad montis pedem? aut *ſurſum*: eundum eſt, Anthrope, aut redeundum *deorſum*: ſubſiſtere diutius in horrida ſolitudine nec libet, nec ſi vivere velim, licet. Quid eligis anime? ... *Coſm.* * Vah infeliciter! .. erraſti ſclope infortunate! evaſit præda. Quis hic? Hem! adhuc te video affixum loco, in quo deſerui? *Prod.* Ah! .. *Cosm.* Quid vis? nam gravi triſtitia oppreſſum cerno: condoleam tibi, an derideam miſerum? certe commiſeratione indignus eſt, qui pertinaciter miſeriam amat. Deſertum te vides a dilecto Philanthropo, & necdum ſapis: Auxilii inopem ego juvabo, ſi vis ſervire. *Prod.* Ad majora ſum natus, quam ut canibus famuler. Deſine inſultare miſero, ipſe miſer: nihil ſpero a te. *Cosm.* Ridiculus eſt. Unde enim ego tibi infelix videor? *Prod.* Tu dixiſti: audivi gementem de voto fruſtrato, & ſpe deluſa. *Cosm.* Ha! fuit gemitus levis. Ecce armo fiſtulam in prædam novam: facilis eſt erroris correctio. *Prod.* Nunquam alias aberravit a

* Cosmus venator exhibet inanes labores mundi bona ſectantium per ſclopi ejaculationem infelicem.

ſcopo plumbum, niſi hodie tantum? *Cosm.* Etiam ſæpius: ſed non ideo nullæ ſunt venatorum deliciæ. *Prod.* Scilicet quia inanes quoque bombi oblectant vos. Quid tamen? cum per ſcopulos & cautes reptatis, cum æſtu anhelantes, aut gelu enecti veſtigia feræ teritis, cum ſub Jove frigido vigilatis amaras noctes, famem atro pane conſolantes, & reſtinguentes ex obvia lacuna ardentem ſitim: non denique torquet animum poſt tot ærumnas deluſa ſpes? *Cosm.* Torquet ſane, ſed non ideo vita venantium infelix creditur: memoriam laborum poſtremo hinnulus aut cervus obliterat, tandem ſub ictum veniens. *Prod.* Aut lepus, vel vulpes ſaltem. Verum tantine fera eſt, ut emi mereatur tanto impendio, tot faſtidiis, neque raro ipſius ſanitatis, & vitæ periculo? *Cosm.* Tanti non eſt fera, ſed tanti eſt delectatio, quæ afficit animum ex feræ cæde. Verum tu non intelliges noſtra gaudia, niſi expertus fueris. Vis experiri? veni mecum! *Prod.* Dilectus meus ſimilis eſt *capreæ, hinnuloque cervorum,* ipſum venabor. *Cosm.* Ubi ſunt arma tibi, venabula, ſclopi, tela? *Prod.* Sagittæ meæ ſuſpiria mea! tandem poſt tot errores aliquod feriet Dilecti cor, & patientiæ ſolatium feram. *Cosm.* Opto, ut nullum feras. Contemno, qui me contemnunt. *

SCENA II.

Prodigus ſolus.

Prodigus. COntemptu dignus ſum, qui meipſum ad porcos damnavi: ita, contemptu dignus ſum, & ira inſuper, quæ me adverſum meipſum armet! ... Sancti Cœlites, quod repente lumen ſe animo infert? .. Erravi, erravi, *Suſpiriis* huc usque intentus, ut fugitivum Philanthropum

* Abit, Prodigus ad montana conſiſtit, in quibus Stationes de Paſſione Domini exhibentur.

Digitized by Google

pum revocarem! Occurrit memoriæ, quod monuerat: HOMO POENITENS EST HOMO SIBI IRASCENS! Ira, ira adverſum me præ omnibus ſuſpiriis placet: Suſpiria emolliunt animum, & effæminant: ira incendit in Heroicos auſus, & omne obſtaculum vincit. Et vero cui iraſcar potius, quam mihi? quis mihi nocuit magis? .. Confudit ſegnitiem meam venatoris alacritas. Homuncio ignave! ſurſum, deorſum venator cucurrit, ut nihil caperet: fatigatus eſt: num conſedit? num ſomnum admiſit oculis? imo quietem ſuadenti iraſceretur, opinor, neque mentionem ferret, priusquam ſperata præda potitus fuerit: & ego, fruſtra exprobrante pigritiam Philanthropo, in profundum ſoporem me dedi! .. In ſoporem me dedi, cui reſpicere poſt tergum, & vel *ſtare* in omni circa regione diſerte prohibitum fuerat! Merui, merui indignationem tuam, Dilecte mi, & juſta eſt pœna damni, qua ſubtraxiſti te mihi! .. Quid? recordor enim: quaſi dormire parva culpa fuiſſet, etiam evigilans periculoſa ſomnia diu animo volvi, prope deliberabundus, num expediat, iter ad Patrem proſequi! .. Inde quibus hominibus aures imprudens dedi? non, qui eſſent, lingua manifeſtos reddidit ſatis? quas ſtultitias venator effutiit? quam horrendas blasphemias expuit transfuga? & eremicolam fuiſſe impoſtorem nonne prodidit leviſſima fuga? .. Quantillum abfuit, ut me ſocium adderem? ut nova perfidia Patrem offenderem? Quid? mentiorne, ſi dico ſub aliena ſpecie condidiſſe inſidias Satanam, cum Creonte, & Coſmo? .... O maledicta inertia! o execranda mollities! o abominabilis converſatio, in quam atrox periculum me conjeciſtis! .. Et adhuc torpor ligat vitales ſpiritus! fatigata membra obſequium negant! .. Negent! ira, ſancta ira vires ſuffice! aſcendam in montem Domini, IBO AD PATREM, vel ſi in via deficiam, ibo! .. Intende in adjutorium meum, chare Philanthrope!

SCENA III.

Philanthropus. Prodigus.

*Philanthr.** EJa! incepit ſe vincere Prodigus meus: occurro, ut juvem! *Prod.* Philanthrope, ad adjuvandum me feſtina! *Phil.* Anthrope, aſcende ad me! *Prod.* Superi! vox dilecti in auribus meis! vox dulcis! O anima animæ meæ, ubi es? *Phil.* Huc, huc te urge! *Prod.* O cælum! jam in apice te video! Ah! quis mihi dabit pennas, & volabo ad te! *Phil.* Falleris! volare innocenti licet: pœnitenti eundum eſt pedibus, & nec recta quidem via, *ſed per ambages.* Circumſpice! Quam poſitæ columnæ ſignant, illa eſt via, qua ego præivi! *Prod.* Heu! via ſignata ſanguine, & triſti memoria cruciatuum, quos tuliſti pro me! *Phil.* Hinc erit robur tibi. Placuit heroica reſolutio tandem. Perge! *initium pœnitentiæ* ſolet eſſe difficile, ſed *proſecutio* plena ſolatio. *Prod.* Ecce facio, quod poſſum! tu fac, quod ego non poſſum. *Phil.* Ad ſingula monumenta ſubſiſte: quævis ſtatio firmabit vires. Poſtquam deſerta eſt regio longinqua, quietem non veto: imo impero, ut per moram haurias aquas ſalutis *de fontibus Salvatoris*, Iſ. 12. *Prod.* Sto, ubi te video jacentem, & ſudori ſanguineo innatantem! O triſte ſpectaculum! triſtis erat anima tua usque ad mortem, propter peccata mea: & ego cum obiter percuſſi pectus, putem dolere me ſatis? INTENDE TE DOLOR! dolendi cauſa Deus eſt, graviter offenſus Deus, quem ut placaret tibi Filius DEI, voluit cum ſanguineis lacrimis deprecari pro te. Sed o Philanthrope, donum utilium lacrimarum eſt donum tuum? ego fruſtra percutio hanc petram cordis: anima mea eſt ſicut terra ſine aqua tibi, arida, exucca, hians! rumpe cataractas! *da oculis meis fontem lacrimarum*, & *fac me vere tecum flere!* *Phil.* Audio votum ſanctum.

* Ex monte inclamat.

Digitized by Google

ſanctum. O guſta guttulam ſanguinis exſudantis, & eris mei doloris particeps. *Prod.* Pro amariſſima amaritudo! heu! qui *bibi ſicut aquam iniquitatem*, quam ſtupido ſenſu fui! delectare me potuit *uva fellis*, Deut. 31. *Uva acerba nimis?* Ez. 18. Æquum eſt, ut, quantum in ſtolidis deliciis fui, tantum ſim in dolore. Cœpi dolere: INTENDE TE DOLOR, & cum doloribus dolentis Dilecti creſce! *Phil.* Creſcet in Aſcenſu Dolor: aſcende! ecce deſcendo, ut juvem.

SCENA IV.

Philanthropus. Prodigus. Satanas. Creon. Cosmus.

*Satanas.** AUdivi ſuſpiria, quæ mihi non placent! .. Vah! abiit: .. Inferi! deorſum, an ſurſum ivit? .. Pro! video in aſcenſu: Filii, actum eſt: VICIT SEIPSUM Prodigus: victi ſumus! *Creon.* Nondum Pater, adhuc tentare aſſultum placet. *Coſm.* Sæpe jam ingreſſis limen pœnitentiæ, perſuaſimus, ut retraherent pedem, & clauſimus januam. *Creon.* Imo aliquos ex ipſo Patris gremio rapuimus tibi. *Sat.* Ergo quid poſſitis, tentate. *Prod.* O cruentum ſpectaculum! *Sat.* Arbitremur, quid gemat. *Prod.* Video JESUM a flagris lacerum: INTENDE TE DOLOR! meas petulantias ſic luit Dilectus meus! ... O Caro, belluina caro, in quam pudenda ſcelera pertraxiſti! .. Obſtupeſcite Cœlites horrendum diſcrimen inter ſervum, & Dominum: Dominus pro ſervo in atrocia flagella, ſervus contra Dominum in quævis flagitia ſemper paratus fuit! .. *Creon.* Anthrope, unde abis, & quo pergis? *Prod.* Fallor: an Creontis eſt iſta vox? *Phil.* Noli reſpicere: dignus non eſt reſponſo improbus Creon: tace & FUGE: in fuga CARNIS victoria. Fuge! nec metue, ne moleſta ſit nimis vita ſtultitiis vacua: NON TOLLO delicias, ſed MUTO, & veras falſis, ſpirituales carnalibus ſubſtituo.

* Ad pedem montis.

ſubſtituo. *Creon.* Vah!.. *Prod.* Te ſequor, Dilecte mi, trahe me, & curram etiam ... Pro! nova tragœdia! Rex meus ſpinis redimitus! INTENDE TE DOLOR! DEUM video in medio rubi! hoc honore affeci Dominum, cui obedire nolui, libertatem inclamans rebelle mancipium! & toleraſti!.. *Nolumus hunc regnare ſuper nos!* dixiſtis effrænes affectus, quibus ego imperare modeſtiam debuiſſem, & ſilui! O facinus nec ignibus inferni piandum ſatis! .. *Cosm.* Anthrope, ridiculus homo es! *Quid dicent homines* de te, cum audient, quod ultro redieris ſub jugum Patris, pueriliter oſculaturus ferulam, qua te cædet? *Phil.* Audis impiam Coſmi vocem! ſed nunquid melius eſt virga, quam ſcorpionibus cædi! RIDENTEM RIDE, & riſum petulantem riſu prudente vindica! *Prod.* Si Regi meo placeo, cur metuam riſum lixarum? *Cosm.* Vah! ... *Phil.* Vides, quam ægre MUNDUS ſui contemptum ferat! contemptu ego vici, contemptu vinces tu. *Prod.* Quid mihi cum mundo eſt, qui colo regem non de hoc mundo! .. *Phil.* Nova ſtatio novos affectus cieat. *Prod.* Sub crucis onere fatiſcens cadis, Servator mi! Imago triſtis! nempe ferre crucem tecum ego nolui, impatiens moleſtiæ: onus omne in te rejeci! INTENDE TE DOLOR, & impatientiam plora tam indecoram homini, qui DEUM patientem adorat! ubi ſenſus? ubi ratio! ubi fides fuit, quando punitus a te inſurrexi contra punientem, & a plagis pejor fui! ... *Sat.* Anthrope, in via deficies! pœnitentiæ aſperitas quanta ſit, non expendiſti, neque intelligis, quanta in peccantes tyrannide Uranius furat: Det veniam culpæ: non ideo dimittit pœnam, moriendum in cruce erit! *Phil.* Mortem in cruce times? *Prod.* Retro Satana, retro! mortem in cruce amo! crux ſcala ad cœlum erit. *Sat.* Vah! ... *Phil.* Recte pugnas. Ad iram impellit SATANAS, per iram vincis! Iraſcere Satanæ, ſed tibi magis, IRASCERE TIBI, inquam!

inquam! ira appetitus vindictæ eſt: igitur qui ſibi iraſcitur, pati gaudet, & in cruciatibus plaudit. *Prod.* Adſum! amplector crucem! ſuprema ſtatio lacrimas iræ miſcet. Quid video? In cruce expiras, Philanthrope! quis affixit? *Phil.* Amor, & furor fixit. *Prod.* Ita, *Amor tuus*, & *meus furor*. INTENDE TE DOLOR! dolorem ſummum amor & furor exigit, amor immenſus, furor prope amori par. *Creon.* Siccine! ſerio dimittis nos! *Cosm.* Et ultra non erimus tecum in æternum! in æternum! *Sat.* Nihil metuite: ITE NUGÆ! lingua clamat: cor tamen vos adhuc amat! *Phil.* Latrantes *infra te* canes neglige! *Prod.* Ego affigo me cruci! confundantur, & erubeſcant, qui dicunt mihi, Euge! *Cosm. Creon. Sat.* Vah!

SCENA V.

Philanthropus. Prodigus. Mercenarius.

Mercenarius. IO! tandem ſum felix! quanquam num hic eſt ille? *Prod.* Ah! amice, per Philanthropi gratiam jam non ſum ille! *Phil.* A Patre ades? *Merc.* Ut occurrerem, juſſit. *Prod.* Nempe ne paternæ ditionis fines intrare ſineres? merito, ah! merito prohibet offenſus Pater! o Philanthrope, in quam temerariæ ſpei audaciam adduxiſti infelicem Prodigum! obſtupeſco de ſtupore, quo credere potui, fore, ut liceat ſubire vultum Patris. Non tamen redibo in Regionem longinquam, unde abii: ſed ad hanc crucem moriar: ita, ad hanc crucem! compone te anime in amplexum! ſalve o bona crux! perſequatur me Pater, & hic deprehendat! hic occidat! hic victima Juſtitiæ cadam! *Phil.* Modicæ fidei! tanti eſt tibi meus labor, ut tantillam non videar mereri mercedem? ſic notus Patris amor in me, & te? *Merc.*

Mihi tamen hic animus placet. Sed errasti, o bone! nam, ut explorarem, præmisit me Pater, & propérare juberem, redire si velles: Dies & horas numerat, dum videat reduces: tantum desiderium est amplectendi pœnitentem. *Phil.* Intelligis miser, quem Patrem habeas? *Prod.* Velut ex gravi somno evigilans nescio, ubi sim: Pater, inquis, desiderat me? *Merc.* Ajo: festinate, obsecro, neque diutius amoris impetum longa expectatione suspendite. Præcedo: cum nuntiavero adventum Prodigi, ipse accinget se in occursum. *Prod.* Ipse in occursum! anime, in quas dulcedines me abripis mihi! *Phil.* Perge celer, & convoca amicos, ac vicinos, ut congratulentur mihi, quia inveni ovem, quæ perierat. *Merc.* Obedio, Domine: festivum gaudium totam tenebit domum. *Phil.* Tu vero meminisin', quid dicere Patri velis, in amplexum ruenti? *Prod.* O Pater! o amplexus! paravi verba, dicam: *Pater, peccavi in cœlum! & coram te!* Dicam autem? ah! lacrimæ non sinent loqui! tu Verbum es! tu pro me loquere! *Phil.* Lacrimæ loquentur satis. Veni post me! propera! *Prod.* Venio. Dicam: *Pater! peccavi in cœlum! & coram te!*

MEDI-

Digitized by Google

MEDITATIO IV.
MISERICORDIA RECIPIENS
SIVE
FILIUS PRODIGUS
in amplexu paterno.

ARGUMENTUM.

TAndem victoria difficultatis, quæ pœnitentiæ consilium ad tempus sufflaminat, gaudium parit, nasciturum ab experientia Misericordiæ, qua Deus recipit peccatorem redeuntem ad se. Rem exhibet, qui est præsentis Meditationis

Materia:	Filius Prodigus *in amplexu paterno.*
Puncta duo:	1. Gaudium Patris. 2. Felicitas Filii.
Fructus, Propositum.	Læta spes veniæ de peccatis. Exercitium doloris de vita male acta continuandum usque ad mortem.
Chorus	Exhibet Solatia Pœnitentium.

PERSONÆ.

Uranius.
Philanthropus.
Prodigus.
Frater Prodigi.
Mercenarius.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

Ratio. JO! *quam alia subito se aperit Regio!
Prava in directa, aspera in vias planas, Luc. 3.
Mutata invenio.

Fides. Tantum potuit heroica resolutio.
Nunquid prædixi tibi:
Fac, quod potes:
Et faciet Deus, quod tu non potes!
Initium pœnitentiæ solet esse difficile
Sed prosecutio plena solatio.
Pergamus:
Pergentibus, obvium se feret Dominus.

Ratio. Quid obvius erit Dominus?
Heu me! & nullos video montes,
Qui cadant super me!
Nulli sunt colles, qui operiant me!

A R I A.

1.

Subtrahe radios, auree Phæbe!
Irrue supra me, squalida nox!
Terra te aperi, latebras præbe,
Aures ne feriat Domini vox!
Oculos Dei offensi subire
Ego ut velim (ah! obsecro te)

Im-

* Exhibetur jucunda planities.

Improperantem ut cogar audire,
(Mori nam malim) ne adige me!

2.

Deus eſt DEUS (o Nomen tremendum!)
Deus ſupremus Regentium Rex,
Vilis cui Homulus (ſcelus horrendum!)
Dixit: *Rex nullus, & nulla eſt lex!*
Timor, & Horror, & Dolor, & Pudor
Impete uno obruite me!
Opprime animum gelide Sudor,
Deum ne videam, opprime me!

Fides. Quid triſtia adeo ſibi volunt lamenta?
Deum cum nomino,
Nunquid Tyrannum nomino,
Quem juvant ejulatus! & oblectant tormenta?

Ratio. Magnus eſt Dominus, & *offenſus a me!*
Judex eſt rigidus, & *iratus in me!*
Non *horream?* non *doleam?*
Non *erubeſcam*, Domine? non *timeam* te?

Fides. Talis eſt Deus, qualis es tu,
Cum peccatore *rigidus*, cum innocente *innocens*,
Cum pœnitente *pœnitens*.

A R I A.

1.

Color Icſtericus
Decipit oculum:
Ludit te Phantaſus,
Corrige animum:
Vera de Deo *idea* non fit,
Niſi tranquilla, & pura mens ſit.

2.

Quæ a te picta eſt
Species Numinis,
Rigidi vera eſt
Species *Judicis:*
Faciem *Patris* induere ſcit,
Homo ex Reo ſi pœnitens ſit.

Ratio. Ah! credam ſpei ſuaviſſimæ?
Fides. Modicæ fidei!
Quousque non ceſſabis ambigere?
Qui tam diu te exſpectavit patienter *connivens*,
Qui tot modis reſtitantem urſit
Miſericorditer *puniens*,
Qui tot gratiis *animavit*
Cum primis pœnitentiæ moleſtiis pugnantem,
Nunquid jam dubitabit clementer *recipere*
Seipſum triumphantem?
Deſine vani timoris, & me ſequere. *
Ratio. Heu! argumentum exhibes novi mæroris.
Peccatum meum eſt contra me!
Peccatum grande nimis, *Dei Filius occiſus a me!*
Fides. Nunquid occidiſſe, pœnitet te?
Ratio. Pœnitet amariſſime!
Fides. Satis eſt: *Vade in pace!*
Ecce talis pœnitenti occurrit Dominus,
O quam ab illo, quem tibi finxeras, alius.
Nunquid ſtringit gladium, aut vibrat fulmina!
Imo ne poſſint ferire, affixa cruci ſunt Brachia:
In amplexum extendit, irrue,
Et, quod offert inclinato capite,
Pacis oſculum accipe.

Ratio.

* Exhibitio Crucifixi.

Ratio. Deficio ex amoris dulcedine !
Fides. Optabile deliquium ad pedes Miſericordiæ.

A R I A.

1.

O homines, non homines,
Præ belluis feroces,
Non cicurat vos tanta ſpes?..
Non animos atroces
Frangit clementia,
Quæ poſt millena crimina,
Quæ auſi ſunt patrare,
Reos *de venia*
Æterna per ſupplicia
Vetat *deſperare*!

2.

Stupenda res ! clementia
Dum vetat deſperare,
Hac nonne indulgentia
Vos cogit ſe amare?..!
Sed, heu ! fallo me!
Dilata nocet ultio:
Et quos, ſi fulminare
Vult Deus propere,
Damnabit *Deſperatio*,
Jam ſolet *Spes* damnare.

MEDI-

Digitized by Google

MEDITATIONIS IV.

De Filio Prodigo in amplexu paterno

PUNCTUM I.

Patris Gaudium.

SCENA I.

Uranius. Adelphus. *

URanius *in horto deambulans ad auram post meridiem*, Gen. 3. Sic curas lenio, quibus premitur paternum Cor, Fili mi, ex fratris tui junioris absentia. *Usque modo operor*, *Joan.* 5. Et quod *ad sensum* in horto ago, idem *in animo* Anthropi per gratiam præsto. Fodio, puto, rigo! & o quanti pretii succus est, quem affundo! ... Sed tandem nec impensarum pœnitet, nec laboris: vides in hac arbore, quid sperem? ** Ecce *flores apparuerunt*, Cant. 2. *Flores fructus parturiunt*, Cant. 7. *Fructus dignos pœnitentiæ*, Luc. 3. Redibit Prodigus meus, redibit ad Patrem, Philanthropo Duce. Expectans expecto, & desiderio desidero revertentem amplecti. *Adelphus.* Spem tuam, optime Pater, nimius amor alit. Ego vero nihil de fratre spero: neque si rediret etiam pœnitens, recipiendum esse in gratiam judico. Vel enim bene est illi cum Satana, cui servit, vel male? *Si bene*, quæ spes est deserturum infame servitium, quod delectat? *Si male*, scilicet non ab amore illectus, sed a tristi necessitate coactus respiciet Patrem: Quid? dignus est, ut respiciatur? *Uran.* Dignus est, modo redeat serio.

* In persona Apostoli.

** Arbor flores habens in medio horti prostat.

Digitized by Google

ſerio pœnitens. Tu argutaris: Sed qui amat, non diſputat: Neſcis, quid ſit eſſe Patrem, & Patrem Filii tanto pretio adoptati, quanti eſt ſanguis mei Philanthropi. *Adelph.* Adoro *amorem*, ſed timeo *honori*. Memento, quod Pater ſis, ſed nec obliviſcere, quod ſis Dominus, Rex, & Judex: nimia clementia exponit contemptui: neque conſulit Majeſtati, quem ſubditi impune offendunt. Tu jubes ire nos per univerſum mundum, & prædicare Evangelium omni Creaturæ: imus: & in fame ac ſiti, in laboribus multis, in ærumnis ſupra modum, in mortibus frequenter annuntiamus populo tuo ſcelera eorum: Quid fit? (da veniam, Pater, loquenti ferventius! nam *tabeſcere me fecit Zelus meus!* Pſal. 118.) Ridemur! *aporiamur!* tanquam *peripſema* hujus mundi facti ſumus! 1. Cor. 4. Arma, quibus tueamur ſive nos, ſive te, alia non dediſti, NISI HUNC CRUCIFIXUM: atque ſperabas nempe, *in hoc ſigno* univerſum orbem debellatum iri! verum Deum inermem, Deum in cruce quis reveretur? Equidem amor tam admirabilis debebat emollire etiam lapidea pectora, ut liqueſcerent in lacrimas pœnitentiæ: contrarium experimur, & expanſa in amplexum brachia, caput inclinatum ad pacis oſculum, cor apertum in amoris affectum audaciam non frangunt, ſed animant: plerique propterea temerarie mali ſunt, quia ex cruce cognoſcunt, quam bonus ſis. *Uran.* Quos bonitas non movet, illis prædicate ſeveritatem: Filium, quem Salvatorem eſſe volui, eundem conſtitui Judicem univerſorum. Dicite peccatoribus: Ecce HIC JESUS, quem *inſtar agni* videtis immolatum pro vobis in cruce, hic idem *venturus eſt judicare vivos & mortuos!* Deſcribite horrendam illam diem, in qua mutatus in leonem Agnus irrugiet rugitu horribili, everſuro orbem terrarum! narrate terrificum apparatum, rigidiſſimum proceſſum, inevitabilem executionem ſententiæ morte æterna perempturæ, quotquot offenſam juſtitiam in tempore non

Digitized by Google

placaverint sibi: Eja! non habetis arma alia, præter nudam crucem? non hic gladius utraque parte acutus animos lethali vulnere per aures transverberat? *Adelph.* Ah! *de futuris* peccator non angitur. Si vis, Pater, ut cum fructu prædicemus, da potestatem vindices scelerum flammas evocandi de Cœlo, igne devorante consumpturas obstinatos ad reliquorum terrorem. Imo (neque enim citius finem habebit peccatum) si tuo honori efficaciter consultum cupis, jam nunc finem tempori ponis. Sonet, obsecro, novissima tuba! surgant mortui de monumentis! descendat de cruce JESUS, & fulminantibus nubibus insidens, in valle Josaphat tribunal impiis ferale constituat! Diutius connivere si placet, desine mirari, Pater, quod pauci tui verbi Præcones hilariter labore fungantur. Prædicant minas: minarum nulla se veritas exhibet: irasci poteris, si cum Jona missi ad Ninivitas fugiant in Tharsis, ne te, & se exponant ruinæ civitatum? parcius, ajunt, clama, o bone! nondum obscuravit se sol! nondum argentea luna sanguineo colore se pinxit! cum stellæ de cœlo cadent, tunc audiemus, quid dicas. Ipse ille Prodigus tuus, cujus reditum adeo cupide, ambis, cum sub tabellarii persona reducere vellem hominem, quid respondit? recitavi verba: *si paucis ante mortem horis reversus fuero, satis est!* dicebat: recole animo. Pater tam crudum responsum: colliges, qui sperandum sit tibi: repeto: etiam Philanthropus mecum oleum, ac operam perdidit: Prodigus aut non redibit, aut non nisi coactus redibit a necessitate, quæ forsitan interea decoctorem oppressit: a pœnitentia coacta autem quæ in tuum amorem redundare gloria possit, ego non intelligo. *Uran.* Itaque reducem quoque ut excludam a mea domo, neque pro filio recipiam ultra, hoc tu judicas mihi honori fore? *Adelph.* Amplius desidero. Venienten ut tradas tortoribus velim, formatoque judicio ex computo expensarum, quem attuli tibi, condemnes

nes ad ſupplicium, donec qui ſatisfacere non poteſt pro peccatis ſuis, ſaltem ſatis patiatur. *Uran.* Rigidam ſententiam in fratrem dicis. *Adelph.* Amo fratrem: ſed magis te amo, Patrem mi, & tuam gloriam. Luat delicta ſua frater, pœna atroce luat, ut qui ſequuntur exemplum luxuriæ, exitum perhorreſcant. *Uran.* Quid? ex duobus extremis ſi *medium* eligeris, *inter mercenarios* tandem adſciſcam hominem, non filii dignitate exutum per tantam degradationem videor tibi puniviſſe ſatis? *Adelph.* Heu ſatis! beneficium pro pœna decernes? & quid audio? igitur non recipere in gratiam ſolum, ſed recipere in filium cogitabas Anthropum, priſtinoque honore dignari? *Uran.* Pœnitentem! *Adelph.* Itaque eundem ego rurſum, ut olim, jubebor pro fratre colere, pro fratre amare, hominem chariſſimo Patri tam atrociter injurium? *Uran.* Pœnitentem! exemplum in Philanthropo habes. *Adelph.* At differes ſaltem tantæ gratiæ profuſionem, donec conſtantiam amoris homo infidelis probaverit? *Uran.* Pœnitentem recipiam ſtatim. O ut adſit! jam enim brachia pruriunt in amplexum! *Adelph.* In ſtuporem me abripit hæc exclamatio, & mens cum lingua deficit. Sine Pater, ut admirationi tanti amoris Solitarius me indulgeam! ſic enim me Zelus urit, ut verear, ne verbo labar, ſi diutius contendam tibi. *Uran.* Contentione quid opus eſt? quæro, ſi arbor, quam tu plantaſti, diu arida, repente in frondes ac flores germinet, non ponis iram? non ſententiam, quam tuliſti: *Exſcindatur & in ignem mittatur!* continuo revocas? non a fructuum ſpe lætus priore in pretio lignum habes, & quam, priusquam exaruerat, curam impenderas, rurſum impendis? .. Siles? *Adelph.* Pater, a prodigio argumentum capis, quod nunquam fiet. *Uran.* A prodigio, quod opus gratiæ quotidianum eſt. Ecce! rigavi exuccam arborem, & jam *floret*: rigo iterum! .. * *Adelph.* Superi! quanti & quale *fructus*! *Uran.* Ita dico vobis, *o ani-*

* Arbor repente fructus habet.

mæ innocentes! ſi veſtra innocentia præter floſculos nihil ferat, POENITENTES FERVENTER *Publicani & meretrices præcedent vos in regno Dei!* Matth. 21. *

SCENA II.

Adelphus. Mercenarius.

Adelphus. AUdivi grave tonitru, & video horrendum Symbolum! ... itane hoc malum expectandum ſit mihi, ut frater non ſolum priſtinæ reddatur gratiæ, ſed inſuper præ me ametur? ... Intueor virtutem gratiæ! ... ſi pœnitens frater non accipiet in vanum gratiam, tam erit dives meritis, quam fructibus iſta arbor ... & ego qui huc usque in floribus, quos plantavi, mihi placui, jam Patri placebo minus! ... tamen hoc etiam ſcio, quod nulla gratia vim inferat libertati: igitur non cooperabitur frater quantiscunque ſtimulis: non redibit! ... ſceleſta ſpes! quo ruis anime? etiam optabis, credo, ut caſſus ſit Philanthropi labor, & fruſtretur cupido Uranii? ... abſit a me tam tetrum crimen! damno damnabile votum! redeat Prodigus, modo redeat citra damnum meum! ... Amari ab Uranio ſumma eſt meæ felicitatis: ut alius ametur etiam, fero, opto, gaudeo: ſed ut aliquis plus me ametur, non poſſum ferre! ... & niſi fallor, eſt hæc juſta invidia! eſt ſancta ambitio! eſt appetitus excellentiæ veræ, non vanæ, eſt appetitus ex lege rectæ rationis optime ordinatus: *ut aliquis ab Uranio præ me ametur, non poſſum ferre!* ... *Mercenarius.* Salve Here! feſtina in occurſum Philanthropo! congratulare! invenit ovem, quæ perierat! *Adelph.* Prodigus redit? *Merc.* Propere uterque aderit: præcurro, ut Patri nuntiem: nam & ipſe ſe feret obviam in amplexum filii redivivi. *Adelph.* Uranius obviam ibit! Nimia eſt demiſſio tantæ Majeſtatis. *Merc.* Imo quaſi hoc parum eſſet, feſtivam diem imperare toti viciniæ Philanthropus juſſit:

* Abit.

juſſit : gratiam inibis non modicam, Here, ſi ex gratulaturis primus occurreris. *Adelph.* Tantine eſt recipere homulum fugitivum? *Merc.* Tanti eſt Heris, amantibus nempe. Sed tibi, Adelphe, video pro gaudio tuliſſe faſtidium. *Adelph.* Nihil ad te. Credis vero, ſerio tot facinorum pœnitentem Anthropum, reverti ad Patrem? *Merc.* Non ſerium tantum, ſed FERVIDE SERIUM loquuntur calentes lacrimæ, quæ rigant genas. *Adelph.* Forte ſunt Crocodili. *Merc.* Meliora ſpero: vexatio enim intellectum dederit, & reverti *ad ſe* primum, deinde *ad Patrem* docuerit. Vera fuit fama de miſero: poſt noſtrum diſceſſum coactus eſt a Satana porcos paſcere, & ex ſiliquis vivere. *Adelph.* Erat pœna conveniens culpæ. Et ex hara audet protervus puer recta ſe in Patris regiam ferre? *Merc.* Philanthropus ducit, talem ſtiturus Patri, qualem reperit, tectum centone ruſtico, exhauſtum fame, confectum macie, vix oſſibus hærentem, & ad mortem pallidum, niſi quod oculi rubeant: Miſerationem movebit tibi, cum videris. Non ibis Philanthropo obviam? *Adelph.* Aliæ curæ vocant. Tu fac, quod imperatum eſt tibi: Uranius in horto deambulat. *Merc.* Abit homo: quid cogitem?

SCENA III.

Philanthropus. Prodigus. Mercenarius.

Philanthropus. EJa! adhuc in limine domus hæres? *Merc.* Eo, Domine, properantem longiore ſermone Adelphus detinuit. *Prod.* Adelphus! O dulce fratris nomen! *Phil.* Expecta modo, & dic, cur Adelphus non ſiſtit ſe mihi? nuntiaſti, quid velim? *Merc.* Monui. Negavit, iturum ſe obviam, & videbatur mihi aut triſtis, aut ſubiratus. *Phil.* Homo eſt præproperi zeli: & tu, mi Anthrope, infelix eſſes, niſi

Pater & ego amaremus te magis, quam frater tuus. *Prod.* Propter vos iraſcitur frater mihi: juſta eſt iræ cauſa! *Merc.* Sed ego metuo, ne, dum abeſt Philanthropus, ira fratris etiam iram Patris concitaverit: certe nihil pacifice loquebatur, neque miſerationis notam adverti: narrantem de tuis miſeriis ſine motu audivit. *Prod. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei!* Mich. 7. *Phil.* Et putas, Patrem ſeverius aliquid ſtatuiſſe? *Merc.* Si Adelphum audivit, metuo. Turbatus enim & calens ex horto prodiit, in quo ajebat, Patrem, deambulare. *Prod.* Miſereſce cœlum! nam hic eſt hortus, in quo arbor mala malos fructus feci, *in terra Sanctorum* iniqua gerens! *Phil.* Quid video? ... *Merc.* Tecum ſtupeo ex hoc aſpectu. Cum ad te mitterer, Here, adhuc ſtetit arbor arida, nec niſi fructibus acerbis gravis: hic nunc quæ mutatio eſt! *Phil.* Volebat exſcindere lignum noxium ſeverus Pater: ego impetravi inducias. *Merc.* Alia a priore eſt arbor: quid? ſi Adelphus precibus preces oppoſuit? *Phil.* Induciis certe offenſus fuit, nec tolerare potuit tam diuturnam tolerantiam Patris. *Merc.* Igitur ſine dubio ignis pabulum facta es miſeranda arbor, & *melior* ſubſtituta eſt tibi! *Prod.* O triſte omen pro me! *Phil.* Nihil animo cade, Anthrope! Advocatum apud Patrem Philanthropum habes. Ingrediar prior, & loquar pro te! tu hic expecta, donec vocatus fueris. *Prod.* JEſu! tu mihi ſis JEſus! tu Salvator! *Phil.* Confide, ero. Interea ruminare ſermonem, quem Patri loqueris. Hic ſta, a longe, in angulo! vultum dejice! humilia Deo caput! cor ad gemitus, oculos ad fletum compara! ... hoc ſitu, hac mente expecta, donec te intro ducam. Tu mecum. *Merc.* Anthrope, ſpera bene! quem amat Filius, odiſſe non poteſt Pater.

SCE-

Digitized by Google

SCENA IV.

Prodigus.

SPero trepide. In ipſo limine Paternæ domus timor & tremor venerunt ſuper me, ita ut pectus palpitet, & genua colli-dantur. Heu! male conſcia mens ſibi quam grave tormentum eſt!... Sed quæcunque me manet ſors, trado me arbitrio Patris: vinciat! flagellet! urat! ſecet! omnia merui! modo non projiciat me a facie ſua! modo in æternum parcat! ... VINCE TE, Prodige, perſta! præparandus eſt animus ad primum alloquium: ruminari Philanthropus juſſit, quæ ſum dicturus, nempe ut cor verbis reſpondeat. Et, quid dicam? Univerſæ vitæ ſeries ante oculos ſe mihi ponit! o tetra imago! ...& hanc imaginem ego Patri exhibebo? .. ita, exhibebo! VINCE TE-IPSUM anime, & noxium pudorem vince! placet humilis confeſſio: *male agere* turpe fuit, male acta *confiteri* laudabile erit. Igitur *confitebor*, & admiſſus in conſpectum Patris recogitabo ei omnes annos meos *in amaritudine animæ meæ!* dicam ei: PATER! .. erro! donec receptus in gratiam fuero, non licet ſic appellare! rectius dicam: *Domine!* aut: *Rex meus!* vel: *Deus meus!* .. imo habent iſta nomina plus terroris, quam ſpei: nomen *Patris* tenerum affectum movet: dicam ei: PATER, PECCAVI! & mox a primis pueritiæ annis vitæ meæ hiſtoriam retexens, narrabo delicta mea. Horrenda narratio erit! & ego ſanctiſſimas aures meis turpitudinibus contaminabo? ... Ah! quæ confuſio cooperiet faciem meam? .. cooperiat! VINCAM MEIPSUM, & loquar adverſum me contradictiones: dicam audacter, ſed flens dicam: PATER, PECCAVI!... *Uranius a longe auſcultans cum Philanthropo.* Audivi Davidis vocem: ſatis eſt! irruo in amplexum! *Phil.* Tene affectum Pater, nec tibi tuas delicias invide! ... *Prod.* PECCAVI *puer*, heu! inobediens

diens nimis, & contumax ad Patris imperia: *tantillus* cum eſſem, o quoties paternum cor coegi in graves gemitus, ſecuturæ ætatis flagitia præſagientes! .. MEA CULPA! *Uran.* Nova ſuſpiria cies! nam qualem te video? *Phil.* Qualem peccatum fecit! *Prod.* PECCAVI *adoleſcens*, cum per audaciam nunquam auditam petii portionem ſubſtantiæ, pertæſus obedientiam legibus Sanctiſſimis debitam, quas ſcripſeras domui tuæ tuo digito, inſtar petulci onagri me liberum natum clamitans! o triſtis libertas! o fallax verbum! o vera ſervitus, quam *ſub nomine libertatis* appetii! MEA CULPA! *Uran.* Excuſo a cœcitate! luiſti imprudentiam ſatis! *Phil.* Miſeriæ, quam inter porcos eſt paſſus miſer, magnitudinem in vultu exucco legis. *Uran.* Vulnerat paternum cor aſpectus lugubris! *Prod.* PECCAVI *juvenis!* & optimam ætatem peſſimis ſtudiis conſecravi, totum me in has curas effundens, ut *amarem*, & *amarer!* Ah! nullus eſt amor dignus amore, niſi amare te, Pater mi, & amari a te!.. *Uran.* Et tu contempſiſti amorem meum! *Phil.* Dolet! *Prod.* Peccavi *in proſperis!* turpe otium, effuſa in impudentiam licentia morum, libertas illoti oris, compotandi & colludendi effrænis libido, denique deceptores amici, ac amicæ optimam indolem corruperunt: computrui coram oculis Dei cum intolerabili fœtore! MEA MAXIMA CULPA! *Uran.* Bona confeſſio! *Prod.* Toleraſti me tamen, Deus mi, imo etiam *inter adverſa* diu incorrigibilem, tandem correxiſti! miſiſti filium, ut reduceres rebellem ſervum: o bonitas! o dignatio! vere PECCAVI IN COELUM! iram omnium cœlitum adverſum me irritavi!.. ſed nihil hoc angit: PECCAVI CORAM Te! Pater! CORAM TE! hæc eſt circumſtantia aggravans immane quantum peccantis malitiam! O ut ſaltem peccaturus inquiſiviſſem angulum, ubi me non videres! ſed (plecte inſanam petulantiam cœlum!) CORAM TE, in oculis tuis peccavi, Pater! ite in fletus oculi mei! dignam æternis lacrimis cul-

culpam fletis? *Uran.* Fili, liqueſcit animus in miſerationis affectum. *Phil.* In gaudium miſeratio definet. *Prod.* Et poſt tot crimina ego in limine Paternæ domus ſubſiſto? qua ſpe? jam enim, (quis dubitet?) utique JAM NON SUM DIGNUS VOCARI FILIUS TUUS! Sed quid? ſi faceres *unum* de *Mercenariis?* Pater! .. heu! etiam hac gratia non ſum dignus! *Uran.* Quo magis indignus, hoc magis es indigus! *Prod.* Sed & ut Patris oculos ſubeam, non ſum dignus! *quo ibo a facie tua?* ... *Uran.* Hem! fugit! Anthrope, ubi es? *Prod.* Heu judex vocat! *Uran.* Patrem fugis!

SCENA V.

Uranius. Philanthropus. Prodigus. Mercenarius.

Prodigus rediens a longe. PATER! *Uran.* Fili! *Prod.* Fui Filius! *Uran.* Recipio! *Prod.* PECCAVI IN COELUM! ET CORAM TE! *Uran.* Ignoſco! *Prod.* JAM NON SUM DIGNUS VOCARI FILIUS TUUS! *Uranius.* Pœnitentia dignum facit! *Prod.* FAC ME UNUM DE MERCENARIIS TUIS! *Uran.* Filium volo. *Prodigus.* Monſtrum voca! *Uran.* Inter Paterna brachia eſſe ceſſas. *Prod.* Peccavi. *Uran.* Tranſtuli peccatum tuum! Surge! *Prod.* ad hos pedes occide me dolor! *Uran.* Surge! & mihi vive! *Prod.* Quoniam ita jubes, vivam ego, ſed jam non ego! *Uran.* Vivat in te filius meus! *Phil.* Ego ſum vita. *Prod.* O Philanthrope! tibi me debeo! *Phil.* Fratres ſumus: amemus Patrem! *Prod.* Amo: da, ut amplius amem! *Uran.* Dabo. Auferam tibi cor lapideum, & dabo cor carneum, cor molle, cor cereum ad meos nutus. Eja! gaudium ſit in univerſa domo ſuper hoc pœnitente! i Mercenarie, promulga viciniæ meam lætitiam: nuntia, *quia filius hic meus mortuus fuerat, & revixit, perierat, & inventus eſt:*

veniant, congratulentur! *Merc.* Ecce avolo! *Prod.* O Amor! *Uran.* O gaudium! ah! qualem te video! non ego ſic veſtivi te! *Prod.* O Pudor meus! *Uran.* Ceſſa gemitus! reſtituam *ſtolam primam.* *Prod.* Quam turpiter abjeci! *Uran.* Dabo *annulum* in manu tua! *Prod.* Catenas merui! *Uran.* Reddam *calceamenta pedibus tuis!* *Prod.* Curram deinceps viam mandatorum tuorum? *Uran.* Occidam *vitulum ſaginatum:* dies feſtiva erit! *Prod.* Dolor, & gaudium, pudor, & amor, audacia & timor ſuavitate mirabili cor torquent, & recreant, quid dicam? quid cogitem? quid faciam in tam læto tumultu? *Uran.* Initium lætitiæ eſt: veni, intra in gaudium Patris tui! *Phil.* Veni, ego te ducam! *Prod.* O frater! o Pater! o dies jucunda! o hora felix!

CHORUS

Exhibet gaudia Pœnitentium.

Melancholia. Pœnitentia. Lætitia. Pax. Spes.

Melancb. UBique exoſa ſum, infelix Melancholia!.. *
Propterea perpetuo vaga per orbem
In omnes domos penetro,
Nullibi habito.
Vix videor, jam audio convitium:
Vah! clamant, *Furia adeſt iterum!*
Et triſtiore nomine, invento ab Hippocrate,
Ad invidiam compellantes me,
Abi, inquiunt, abi ſaga,

Quæ

* Exhibetur *domus luctus* deſcripta Eccl. 7. cum titulo: *Beati qui lugent*, Matt. 5.

Digitized by Google

Quæ execrabili magia
Homines in bubones convertis,
Abi Hypocondria! ...
Si reſtito, mox inito conſilio,
Alius effuſo in me bacchatur Maſſico,
Alius, tanquam ſi caput Meduſæ viderit,
Averſa repente facie, ad luſum proſilit:
Alius, ne quidem ſalute data,
Inquiſiturus ſocios, ſe foras proripit,
Aut, ſi deſit alius, Melampo comite,
Venatum prodit:
Denique nemo eſt, qui me non odit.
Nec miror: nam omnia turbo gaudia....
Sed, quid poſſum aliud? non ſum rea:
Talem voluit *Naturæ Dominus*,
Et hæc eſt indoles mea.

A R I A.

1.

Sic Deus voluit:
Creavit *æthera*, & voluit,
Ut *ſit locus gaudiorum:*
Creavit *tartara*, & voluit,
Ut ſint *locus tormentorum:*
In terris gaudia
Cum fletu *miſcuit:*
Sic prudens voluit.

2.

Sint *pura* gaudia,
Et nullum miſceat ſe melli fel,
Quis ad cœlum anhelabit?
Et rurſum ſi non ſit in felle mel,

Quis non luctu desperabit?
Divino igitur
Ego consilio
Res orbis vario.

At fallor? nam quid sibi vult,
Quem lego titulus?
DOMUS LUCTUS!... nunquid hic locus
Melancholiæ est proprius? ...
Idem loquuntur tristia,
Quæ oculis se objiciunt, *emblemata:
Non me decipio:
Tandem hæc erit mihi stabilis habitatio.
Juvat pulsare, & de incolis interrogare ....
Jo! Nihil erravi: salve Soror charissima!

Pœnit. Vide, ne aliam salutes pro alia.
Nam unde venis? quæ es tu? & quid vis?

Melanch. Siccine? eccur dissimulas nosse me?
Ego sum Melancholia, & tu es Pœnitentia:
Non bene saluto te sororio nomine?

Pœnit. Pessime: te enim *natura*, me genuit *gratia*,
Et nihil Melancholiæ
Commune est *cum pœnitentia*.

Melanch. Similis tamen est oris species, similis habitus:

Pœnit. Sed non similis animus,
Et dissimillimæ lacrimæ. Apage! apage!

A R I A.

1.

Meæ lacrimæ
Tanquam gemmantibus
Blanda ex vitibus

In

* Quatuor Novissima.

In vina germinant,
Quæ cor exhilarant:
Tuæ lacrimæ,
Ut fluunt gelidæ
Ex ramis ſtiriæ,
In ſpinas decidunt,
Et ſpinas pariunt:
O quam ſunt aliæ
A meis lacrimæ!

2.

Veris lacrimis
Ingens eſt pretium:
Sanguis ſunt cordium
Offenſo Domino
Grata libatio:
Vanis lacrimis
Nullum eſt pretium:
Putris torrentium
Fons a ſtagnantibus
Fluit affectibus:
Felix, qui didicit,
Docte quid flere ſit!

Melanch. Nihil de his lubet diſputare,
Modo liceat tecum ſaltem pernoctare.

Pœnit. Hem! pertinacia! ſed bene eſt: *
Liceat! ingredere,
Experire, an placeant Domus incolæ,
An lux & tenebræ poſſint cohabitare.
Ecce PAX, SPES, & LÆTITIA
Sunt individuæ Comites POENITENTIÆ,
Hæ ſunt Sorores germaniſſimæ.

Lætitia. Quam triſtem, Soror, adducis hoſpitem?

* Aperitur domus luctus.

Pœnit. Ipſam Triſtitiam.
Pax. Næ tu atrociter deſipis,
Niſi ocyus hinc abigis Furiam!
Pœnit. Ejecta ex impiorum domibus
Petiit diverſorium meis in ædibus.
Pax. Intra ſi pedem poſuerit profuga,
PAX exibit,
Spes. Et cum pace LÆTITIA,
Ac SPES abibit.
Lætitia. Unde fugit ſtolida, redeat:
In domo convivii, in hortis, in proſtibulis,
In lectis eburneis, in arcibus, in teloniis
Reperiet, ubi habitet, & unde ſe nutriat.
Pœnit. Audiſti ſententiam?

T R I O.

Pax, Spes, Lætitia.

Abi! abi! quid juvat morari?
In loco jam *ſcopis mundato,*
Ornato Luc. 11.
Et Deo ſacrato,
Vanæ triſtitiæ locus non eſt.
Abi! abi! cum Deo verſari,
Eſt *Cœlum* in terris habere:
Mærere,
Pueriliter fiere
Notus *Cœlitibus* actus non eſt.
Pœnit. Abi! . . nos abrupta feſtivæ diei gaudia,
Et cœpta proſequamur ſacræ lætitiæ cantica.
Lætitia. Imo ſociæ (nam incipio ambigere)
Quid? ſi deluſæ a ſpecie,
Falſæ pro vera adhæremus Pœnitentiæ?

Pœnit.

Digitized by Google

Panit. Heu me! ...
Spes. Non eſt inanis ſuſpicio:
Certe vera pœnitentia
Nunquam eſt familiaris triſtitiæ.
Panit. Vah! ... & nondum abis Tiſiphone!
Jam enim tua lue
Cœpiſti hanc domum inficere!
Pax. Conſulendum eſt oraculum:
Fiat Sacrificium!
Panit. Factum eſt:
Sacrificium Deo Spiritus contribulatus:
Cor contritum,
Et humiliatum Deus non deſpicies! Pſ. 50.
Lætitia. Cor video, contritionem non video:
Teſtimonium petimus
Ex Propitiatorio. Num. 7.
Panit. Ergo

ARIETTA.

In cineres, in cineres
Rebelle cor redigere!
Holocauſtum exhibe
Offenſo Numini!
Miſerere Domine,
Ignem Cœlo deplue!
Dixiſti: *Beati, qui lugent*, Matt. 5.
Ex Manna dulcedinem ſugent,
Reſponde ſupplici:
Veniam an merui? ...

Lætitia. Jo! * Cœlum vota approbat!
Pax. Cor cælicus ignis devorat!

Spes.

* Ignis de Cælo cor accendit, & inaurat.

Spes. Imo purgat a Scoria,
Et in aureum vertit ex carneo!
Om. tres. *Soror noſtra es*:
Cordis verſio eſt vera Converſio!
Vive pœnitentia!
Creſce in mille millia! Gen. 24.
Panit. Te Deum laudamus!

Arioſe.

Pœnitentia. Lætitia. Spes. Pax.

Jubilemus! geminemus
Pſãlmos, Laudes, cantica!
Digna eſt, quam prædicemus,
Numinis Clementia!
Let. Spes. Pax. Vive Soror, Deo chara,
Procul ſit triſtitia!
Dulcis eſt, dum eſt amara,
Vera pœnitentia.
Omnes. quat. Jubilemus! geminemus
Pſalmos, Laudes, cantica!
Mutuum in fœdus ſtemus:
Jubet amicitia:
Panitentia. Nunquam poſthac huc intrabit
(Spondeo) triſtitia!
Let. Spes. Pax Semper tecum habitabit
Spes, Pax, & Lætitia.
Melanch. Quid vidi? quid audivi? errant,
Graviſſime errant, qui judicant,
Quod Pœnitentia ſit virtus Melancholica:
Ah! omnem triſtitiam
Cœleſtia pellunt ſolatia.

Unde

Digitized by Google

Unde veni, ad impios redeo:
Ibi, si non conceditur habitatio,
Saltem hospitium semper invenio.

A R I A.

1.

Felices animæ
Quæ *solis* æmulæ
Serenis semper oculis
Infra vos despicitis
Procellosis gravida
Officinis nubila!
Minacias
Nunquam tacturas vos
Securæ spernitis.

2.

Intus qui malus est,
Is vere miser est:
Quid splendidum palatium
Juvare potest Dominum,
Quem lecto febris arida,
Aut dira fixit podagra?
De gremio,
Si vis, ne vexem te,
Serpentem excute!

MEDITATIONIS IV.
De Filio Prodigo
in amplexu paterno
PUNCTUM II.

Filii Felicitas.

SCENA I.

Adelphus. Mercenarius.

Adelphus. ET ne exprobravit quidem crimina ſua perdito adoleſcenti Pater ad ſalubrem pudorem? *Merc.* Nullo verbo, ſed ſic excepit reducem, velut ſi habuiſſet fidelem ſemper, & obedientem ad nutum, imo ſi mavis, tanquam de ſe optime meritum: reſtitui juſſit ſtolam primam, veſtem ipſe mutavit, idem ut nos faceremus, voluit, atque ut eſſet feſtiva dies, toti viciniæ imperavit. *Adelph.* Teſtes ſunt aures meæ. Convivii apparatus, tumultus diſcurſantium, Symphonia, Chorus, jubili, ſic longe lateque perſonant, ut ſi filius Uranii unicus iterum reſurrexiſſet a mortuis. *Merc.* Vera eſt comparatio: & Philanthropus eodem cum Patre gaudio gaudens in Prodigo revixiſſe ſe prædicat, etiam non nihil offenſus, quod tu non occurreris gratulatum, ſicut monueram. *Adelph.* Macti animo peccatores! felices vos ſcelera faciunt! *Merc.* Non ſcelera quidem, ſed pœnitentia facit. O ſi fuiſſes ſpectator ſingultuum, quibus plangebat pectus frater, commotus & ipſe ad miſerationem fuiſſes. Ibi ſtabat in angulo tremens, atque *in Spiritu contribulato* tribulatione amara percutiens male conſcium cor, cum

cum gemitu miſerabili, pueritiæ, adoleſcentiæ, & juventutis ſuæ delicta revocata ad calculum cœlo lamentabatur. Auditores mecum Uranius ac Philanthropus a longe fuerunt: explicare non poſſum, quanta cum lætitia hanc confeſſionem uterque audierit. Denique non ſe tenuit Pater, quin proſiliret de latebris, irruensque in collum attoniti Anthropi arctiſſimo amplexu ſtringeret felicem peccatorem, cui dulcedo paterni oſculi prope vocem oppreſſit, ſic, ut, niſi truncata verba, & abruptos affectus loqui non poſſet. *Adelph.* Tu vero loqueris multa nimis. Mihi iſta gaudia lacrimas cient! ſic? Miſericordiæ omnia, Juſtitiæ detur nihil! *Mert.* ſic? & tu credis, Adelphe, quod iſte gemitus Uranio placeat?

SCENA II.

Adelphus. Uranius. Mercenarius.

Uranius QUid agis, Fili? tota familia exultat mihi, & gratulatur: tu ſolus a feſto aberis? *Adelph.* Quid agis Pater? (ignoſces enim, ſi loquar audacius, quod amor jubet) Zelus, quo ardet pectus in glorioſam tibi ultionem læſæ ab Anthropo tuæ Majeſtatis, ægre patiebatur decretum recipiendi hominem tot ſcelerum reum in gratiam tuam: nunc inſuper feſtum imperas, quaſi ex reditu Prodigi beneficium acciperes, & felicitati tuæ immenſum incrementum accederet. Obſecro: non hoc eſt invitare homines ad audacter peccandum? certe innocentes frigidius amare videris, quam peccatores. Ego *tot annis ſervio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi: & nunquam dediſti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer: Sed poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti ei vitulum ſaginatum*, Luc. 15. Et (nam repetere dolor cogit, quod jam dixi) & tanquam ſi novum regnum acceſſiſſet imperio tuo, ſic triumphas, & plaudis. *Uran. Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt: epulari autem, & gaudere*

oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus eſt! ibid. Curre tu, & evoca juvenem, ut poſt Patrem reconciliet ſe fratri, ac ſcandala deprecetur. *Mer.* Libenter faciet, ut gaudium plenum ſit. *Adelph.* Non eſt materia digna gaudio vilis homulus ex hara redux ad aulam Patris, quam petulanter contempſerat. Pater! amoris exceſſus quo te abripiat, vide. Cum in Bethlehem naſceretur Philanthropus, filius in quo infinite complaces tibi, Evangelizari gaudium quibus imperaſti? pauculis paſtoribus denique, ruſticis, egenis, de plebe: hodie vero *ſuper uno pœnitente* feſtum toti cœlo promulgatur! quid ageres, ſi tota Aſia, aut univerſa America reduceretur ad te! Quis eſt igitur iſte homo, *quia reputas eum, & apponis erga eum cor tuum?* Pſal. 143. Quis per totum orbem vel cogitat de hoc prodigo, niſi forte cum execratione, & nauſea? plerique ne ſciunt quidem, quod vivat, & partem aliquam in rerum natura habeat. Tunc, cum ſubmerſo Pharaone poſtraviſti Ægyptum, tunc ex gloriæ tuæ longe lateque ad terrorem ſancti nominis tui propagatæ incremento, merito *montes exultaverunt ut arietes, & colles ſicut agni ovium*, Pſal. 113. At hodie quæ eſt digna tanto applauſu victoria? Pater, non loquitur invidia, ſed zelus pro tuo honore, quem tanta bonitas plane peſſumdat. *Uran.* Hoc vero abſit: nam ego ſum *Deus zelotes*, Exod. 34. & gloriam meam alteri non dabo. Gaudere oportet, quia Satanæ ereptus eſt homo, qui quanti ſit mihi, ex pretio, quo redemptus eſt, intelligis ſatis: Pater ſum. Verum tu erras, ſi credis, quod quem recipio cum gaudio, recipiam *ſine pœna.* Abſit! crede mihi, nemo peccavit, aut peccabit impune. Imo (vide, quo in pretio mihi ſis!) ne Patrius amor, quantum miſericordiæ tribuit, tantum laudi juſtitiæ detrahat, ideo exivi ad te, & Judicem Anthropi te conſtituo: cognoſce cauſam, pronuntia ſententiam, exhibe virum dignum tanta dignitate, quanta eſt Vice-Dei perſona. Nihil metue, ne quemquam per prudentem

Digitized by Google

dentem rigorem offendens, gaudium aulæ turbes. Ipſe Prodigus, SI VERUS EST POENITENS, ſubjiciet ſe libens tibi, tuæque ſententiæ acquieſcet gaudens, & feſti lætitiam per fervorem pœnitentiæ cumulabit. Accipe computum ſumptuum, quos profudit imprudens: quam attuliſti a Satana, reddo ſchedam, ut ex illa proceſſum formes: addo poteſtatis inſignia: * *quæcunque ſolveris, ſoluta erunt, & quæcunque ligaveris, ligata ſunto!* Matth. 16. neque ut lacrimæ ad mollitiam te moveant, velim: videre flentem Anthropum lætitia eſt, & *lacrimæ pœnitentium ſunt vinum Angelorum.* *Adelph.* Sic agis ex gloriæ tuæ rationibus, Pater mi, & miſericordiæ temperanter indulges: officio fungar, ut decet hominem Divino honori ſacrum. *Uran.* Memento tamen, hominem de homine judicare: ita forma judicii non modica pars feſti erit.

SCENA III.

Adelphus. Prodigus. Mercenarius.

Adelphus. REcordabor. Nunc reſpiro: nec enim *me Judice*, Prodigus unquam *major erit in regno cælorum*, aut ſedem ſupra innocentes habebit. Adeſt. *Prod.* Io frater chariſſime! gratulare mihi!... *Adelph.* Procul amplexu abſtine! nec enim fratrem vides, ſed Judicem tuum: poteſtatem delegatam ab Uranio reverere. *Prod.* Heu! tonitru grave! nunquid amice, in gratiam recepit me Pater, reddidit ſtolam primam, filium nominavit? quo crimine merui novam iram? *Adelph.* Culpam condonavit miſericordia, pœnam adhuc juſtitia exigit: ego dictare jubeor, vides inſignia. *Prod.* Exoſculor ſubmiſſo genu! *Merc.* O cœlum! quæ Scena erit? *Adelph.* Cui adeſſe non decet te. Cede loco! Secretum tribunal teneo. *Merc.* Infelix Prodige! metuo rigorem hominis! & ne repente felicitas tua in novam miſeriam deſinat. *Prod.* Ego vero ſi

* Dat Claves.

culpa remissa est, miser esse non possum : pœnam non deprecor, sed te laudo Pater! novum argumentum amoris est JUDEX FRATER! Væ mihi, si alienum, si inimicum dedisses! *Adelph.* Equidem inimicus non sum : verum tamen ad vindicandas Magni Dei injurias non decet esse lenem, aut muliebriter misereri. *Prod.* Places, Adelphe, places. Rigidum ego Judicem sicut merui, ita opto. Eja! excita iram sanctam adversum peccata mea, & quanta polles, tanta utere potestate in pœnas criminum! absit omnis miseratio! ad vigilias, ad jejunia, ad flagra, ad labores, ad lacrimas condemna me : omnis pœnitentia levis est, omne supplicium meritis minus. Etiam inter gaudia torquet animum amarus dolor de offenso Deo, *dolor vindictæ cupidus*, qua pœnitentiæ seria voluntas probetur Numini : vindica! *Adelph.* Ipse videris irasci tibi. Fervorem laudo : cura, ut sibi constet. Inspice schedam hanc. *Prod.* O aspectus horrendus! ... *o vita, nunquid vita,* Deus mi, nunquid vita, & non potius perpetua mors, putredo, fœtor! *Adelph.* Confitere! nihil supra verum legis exaraſſe hic Satanam? *Prod.* Imo circumstantias aggravantes o quam multas omisit! *Adelph.* Et tot modis peccasti? *Prod.* Nullum est genus, nulla species flagitii, cujus reus non sim. *Adelph.* Et toties? *Prod.* Ah! quis numeret numerum? metiri non per numeros, sed per modios est necesse. *Adelph.* Neque habes, unde excuses te? forte mundus exemplis rapuit? *Prod.* Homo, non truncus, vivens homo, non cadaver eram : debebam contra torrentem niti. *Adelph.* Forte infirmitas carnis prostravit? *Prod.* Petulantiam, proterviam, impudentiam, libidinem voca! Poterant alii SEIPSOS VINCERE, & coercere intra septa decalogi naturæ corruptæ impetus, cur ego non poteram? *Adelph.* Forte Satanas vi, aut fraude præcipitavit invitum? *Prod.* Ehcu! ultro in præcipitia cucurri, & volvi deorsum voluptas fuit. *Adelph.* At pœnitet tandem? *Prodigus.* Hh! tandem! maledicta sit illa hora, qua discessi a Patre amens!

Adelph.

Adelph. Sincera confeſſio fuit: ſerius dolor eſt? *Prod.* Dolor æternus erit. O ſi factum infectum fieri poſſet, quid facere, quid pati vellem? age, pronuntia ſententiam acerbam: damna me ad tranſtra, adcataſtas, ad crucem! INFERNUM MERUI! nihil ſupra meritum pati poſſum. *Adelph.* Moves animum, frater: doloris tui vehementia prope cogit compati tibi. *Prod.* Cave, ne facias, frater! recordare, quod Judex ſis, & officio fungere: Satisfacere juſtitiæ cupio cum rigore. *Adelph.* Æquitas poſtulat, cujus cauſa fratris nomen attendere eſſet Juri Divino derogare: itaque compara animum ad pœnam delictis dignam ferendam fortiter. Diſcuſſa cauſa eſt: habeo fatentem reum: excuſatio nulla ſuppetit. *Quod igitur ad ſupremæ Majeſtatis graviſſime offenſæ ſatisfactionem ex lege juſtitiæ feliciter cedat, atque ad ſalutarem mortalium horrorem, ne per temerariam ſpem audacius peccent, efficaciter ſerviat, poteſtate a cœli Domino mihi ad hoc judicium demandata* Ego TE CONDEMNO, *ut* FILII JURE, *quo olim gaudebas, &, quod, cum perdidiſſes, miſericordia hodie nimis liberaliter reddidit, æternum exutus,* SORTEQUE MERCENARII *contentus vivas.* *Prod.* Heu! ferale tonitru ad mortem ferit! *

SCENA IV.

Philanthropus. Prodigus. Adelphus.

Philanthropus. PRo cœlum, quid video! vive mi Anthrope! ecce in brachiis amantis jaces! *Prod.* O amor mi! *Phil.* Reſpira, & noli timere! *remiſſa ſunt tibi peccata tua!* Matth. 9. Frater meus es! *Prod.* Imo ſatisfiat juſtitiæ: *Sim unus de Mercenariis tuis!* ſatis pro peccatore ſum felix. *Phil.* At pro meo amore non ſatis. *Adelph.* Domine, vide, ne ames nimium. *Phil.* Quid? non Pater prodigum recepit in filium, & tu obſtrepis? *Adelph.* Pater recipit, Judex non recipit. Condonata eſt reo pœna æterni ignis: acquieſcat Miſeri-

* In deliquium concidit.

Digitized by Google

ſericordia: cætera Juſtitiæ dentur. *Phil.* Adelphe, talem ſententiam contra te velles ab alio ferri? *Adelph.* Honor Patris, quem utique ſupra Anthropum amas, ſic poſtulabat. Aut quid? non æquum eſt, ut innocentium præ pœnitentibus prærogativa ſit major? *Prod.* Æquum eſt, Domine! & quanquam graviſſime doleo de jactura tanti Boni, quantum eſt *in jure filii*, tamen, obiecro, ne obſiſtas ſententiæ: vel inter mercenarios ſi toleras, infinita miſeratio eſt. Sine, ut exuam iſtam veſtem tam male aptatam Reo! *tunica pellicea* quæ me tegat, ſufficiet: ſerviens tibi *comedam in ſudore vultus mei* panem meum, donec in pulverem corpus, & anima in nihilum rediens holocauſtum juſtitiæ fiat. *Phil.* Laudo heroice pœnitentis affectum: ſed uterque erratis. Jus Filii neque innocentia tua, neque tua pœnitentia meretur: ego ambobus merui. Age Adelphe, huc conjice oculos!* *in forma ſervi* ſic pro ambobus laboravi: hæc pro utroque ſum paſſus, ut ex meis meritis ſicut innocentiæ, ſic pœnitentiæ pretium facerem apud Patrem: *Amice, num feci injuriam tibi?* habe, quod *innocentibus* merui, jus hæreditatis: volui autem idem jus mereri pœnitentibus etiam: quid contradicis? *Non licet mihi, quod volo facere? an oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* Matth. 20. Metue tibi, neque nimium in innocentia complace! veniet dies, cum *erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi*, tepidaque innocentia fervidæ pœnitentiæ poſtponetur. *Adelph.* O Superi! video, quo me abripuerit imprudens Zelus: da veniam, Domine, æmulationi *non ſecundum ſcientiam* æmulanti! *Phil.* Imo judicet Pater inter me, & te! .. ** Pater, ex Adelphi judicio nondum ſatisfactum juſtitiæ pro Anthropo fuit: condemnor ad novos labores, ad nova flagra, ad novam crucem: & ſubſcribo ſententiæ. Auferte paludamentum gloriæ: rurſum induam formam ſervi, & inter mercenarios famulabor pro Anthropo tibi! vale mi Anthrope, & fruere Patris gratia! cave, ne rurſum excidas!

SCE-

* Exhibentur inſignia Paſſionis Dominicæ. ** Prodit Uranius.

Digitized by Google

SCENA V.

Perſonæ omnes.

Uranius. QUam triſtis Scena hujus diei lætitiam temerat! *Adelph.* Vivat frater!.. Pater, ego peccavi ſeverus Judex adverſus fratrem! Ah! quo me vertam? Anthrope, te damnavi! Philanthrope, tuum amorem non æſtimavi! Pater tuam miſericordiam accuſavi! omnibus reus ſum! vertite in me iram, & aula pellite! *Prod.* Juſta in me ſententia fuit. Philanthrope, abſit, ut rurſum abeas in mortem tu! heu! ſemel occidi! iterum occidam? tormenta omnia, quæ paſſus es tu pro me, expedite in me miniſtri juſtitiæ! & tu me ſuſcipe S. Crux! huc affigar trabalibus clavis, ne avellar iterum a Deo JEſu meo! in hac ara hoſtia fiam pro peccato! *Adelph.* Tu probaſti pœnitentiam ferventem Frater: nunc ego TE ABSOLVO, & me condemno! æquius judicium probate Domini. *Phil.* Qui ſe ipſum judicat, non judicatur: ſic places. *Uran.* Æmulatio te decepit, Adelphe! ſatisfactum abunde fuiſſe juſtitiæ, hic vides, o bone! igitur *poteſtate ligandi*, qua polles, in illos utere, qui ſe participes reddere theſauri negligunt, quem Filius offert: veris pœnitentibus *poteſtas ſolvendi* faveat. Poſthac emulamini charismata meliora! & pœnitentem innocens, innocentem pœnitens amoris ſtudio erga nos contendat ſuperare. *Phil.* Ita, hæc pugna placet. *Prod.* Hanc pugnabimus ſtrenue! *Adelph.* In hac felix victor, & victus erit. *Uran.* Vires ad pugnam ab epulis capite, quas meus Filius paravit vobis. *Merc.* Ecce aula ſe aperit: ſtrata eſt menſa: vocata vicinia: tota domus in jubilis. *Uran.* Feſtum agamus diem! * *Adelph. Prod.* Manhu! quid eſt hoc? *Phil.* Panem Angelorum manducabit homo: *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi!* Cant. 5. *Uran.* Et tu, fili mi, præprimis gaude! Ecce *omnium iniquitatum, quas operatus es, non*

* Deſcendit ex nubibus menſa ſtrata pro Cœna magna: & aperitur aula jubilans.

Digitized by Google

recordabor! Ez. 18. Eat in cineres apocha, debitorum teſtis, quæ contraxiſti! *Prod.* O Pater! o amor! & quid retribuam? *Uran.* Calicem Salutaris accipe. Ecce ſacrum Convivium, in quo Chriſtus ſumitur pœnitentium non Judex, ſed Salvator. *Prod.* Anima Chriſti ſanctifica me! eſto anima animæ meæ, ut placeam tibi! Corpus Chriſti ſalva me, ne ſine fructu ſis occiſum pro me! Sanguis Chriſti inebria me, ut plenus Deo poſthac nihil humile volvam animo! Aqua Lateris Chriſti lava me, ut nihil hæreat cordi, quod diſpliceat tibi. *Phil.* Ecce convivium, in quo recolitur memoria Paſſionis meæ! cave, ne renoves! *Prod.* Paſſio Chriſti conforta me hominem imbellem, & cuivis tentationi ſuccumbentem! o bone JEſu, exaudi me tibi ſupplicem, & a te uno ſperantem auxilium in negotiis, in periculis, in miſeriis. *Phil.* Confide: ecce Convivium, in quo non corpus epulis, ſed mens impletur gratia. *Prod.* Gratiis opus eſt. Intra vulnera tua abſconde me contra inſidias mundi! ne permittas me ſeparari a te per blanditias carnis! ab hoſte maligno defende me, ne vincar in adverſis, & in hora mortis meæ voca me, ne deficiam in anguſtiis. *Uran.* Nihil metue: nam quoniam accedis veſtitus veſte nuptiali, non manducas judicium tibi, ſed ecce convivium, in quo futuræ gloriæ pignus datur. Spera bene! qui ſe naſcens dedit ſocium, & moriens in pretium, dum ſe conveſcens dat in edulium, promittit, quod ſe regnans ſit daturus in præmium. *Prod.* O promiſſio! o gratia! o adſit cito beata hora, qua jubebis me venire ad te, ut cum Sanctis tuis laudem te! *Uran.* Aderit hora! venies! cum Sanctis meis laudabis me! *Prod.* Cum Sanctis peccator! *Uran.* Peccator pœnitens. *Prod.* O felix pœnitentia! & pro tot gratiis quid a me exigitur?

Uran. Phil. Amantes ama! *Prod.* O dulce imperium!
& hoc eſt ſatis? *Uran.* Satis. Eja vos omnes mei,
in jubilos & plauſus ite!

O. A. M. D. G.

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆCEPTUM AMORIS,

ARGUMENTUM QUINQUE MEDITATIONUM ANNI M. DCC. XLVII.

MEDITATIO I.

Diliges Dominum DEum tuum. *Marc.* 12.

S. FRANCISCUS SERAPHICUS.

ARGUMENTUM.

PEr quinque gradus Auguſtinus (cujus Converſionem *pro Idea* perfectæ converſionis jam olim ſtatuimus) factus eſt ex magno peccatore SANCTUS, & MAGNUS, & CITO. Primum nempe pro gratia veræ pœnitentiæ ferventer *oravit*: deinde ex aſpectu vitæ male actæ graviter ſeipſum *exhorruit*: mox ab imminentibus ſalutis periculis abreptus eſt *in timorem*: poſtea *duce ſancta ſpe* cum Filio prodigo rediit ad Patrem, in cujus amplexu denique facta CORDIS VERSIO admiranda *per amorem* tam efficacem, ut deinceps Auguſtinum in Auguſtino nemo amplius reperiſſet. Eandem viam huc usque nos ivimus, & poſtquam per quatuor Annorum Meditationes quatuor priores paſſus confecimus, hoc Anno accingimur ad

quintum, totam Quadrageſimam uni PRÆCEPTO AMORIS, quod primum & maximum eſt, conſiderando ſacraturi. *Verba* Præcepti ex Marci c. 12. ſunt: DILIGES DOMINUM DEUM TUUM EX TOTO CORDE TUO, ET EX TOTA ANIMA TUA, ET EX TOTA MENTE TUA, ET EX TOTA VIRTUTE TUA! *Verborum ſenſus* erit Meditationum *materia*, ita, ut in prima expenſuri ſimus Amoris *cauſas*, in altera *naturam*, in reliquis *effectus*, ac *gradus*: ſive (quod idem eſt) priores duas *de affectivo*, tres poſteriores *de effectivo* Amore inſtituemus; uterque enim præceptus eſt, uterque, ut ſatisfacias, conjungendus, eoquod affectivus ſine effectivo ſit *fallax*, & effectivus ſine affectivo *langueſcat*. Itaque in hac Quadrageſima, DD. Sodales, tempus noſtrum TEMPUS AMORUM erit, labor omnis *artem amandi* diſcere, in qua ut proficiamus facilius, in cujuslibet Meditationis Præludio comparebit ARTIS MAGISTER Chriſtus *ex Cathedra Crucis* docens, & non tam verbo, quam exemplo clamans *voce magna:* SIC DEUS DILEXIT: *exemplum dedi vobis:* SIC HOMO DILIGAT! Argumento ſuaviſſimo, utiliſſimo, unice neceſſario eja! parate avidos oculos, promptas aures, corda ardentia deſideriis piis! etiam *in arte amandi* primus gradus ſolidi profectus eſt, *velle proficere.* Incipiamus.

Hodierna Meditatio prima Præcepti verba verſabit: DILIGES DOMINUM DEUM TUUM! verba, quorum contemplatio S. Franciſcum Aſſiſiatem in Seraphinum mutavit, cum paulo ante Feſtum S. Michaëlis in montibus Alverniæ incenſiſſimo ſpiritu identidem exclamaret: *DEUS meus, & omnia! DEUS meus, & omnia!* eritque adeo hujus Meditationis

Materia: Exclamatio S. Franciſci Seraphici:
Puncta duo: 1. DEUS meus!
2. Et omnia!
Fructus: Altiſſimus de DEO conceptus, & appretiatio.

Propo-

Propoſitum : Cum aut cupido placendi, aut metus diſpliceṅdi homini nos ad peccatum incitabit, utemur teſſera S. Michaëlis ad robur animi ſuſtentandum aptiſſima: QUIS UT DEUS?

PERSONÆ.

S. Franciſcus Seraphicus.
Frater Ægidius Socius ei chariſſimus ſanctiſſime ſimplex.
Moronus latro in iisdem montibus a Franciſco converſus, uti ejus vita apud P. Croiſet S. J. teſtatur.
Comes Orlandus de Catana, qui Sancto inter montes Alverniæ Monaſterium ædivicavit.
Landinus Orlandi Cubicularius contemplationis uti imperitus, ita contemptor, ideoque Franciſci deriſor.

PROLOGUS.

Rationi Præceptum Amoris intelligere cupienti Fides Doctorem optimum in Cathedra Crucis exhibet.

Fides. Ratio.

Ratio. SIlete ſemini-verbii: . . . *
Circa quæſtiones, & pugnas verborum
Obtunditis aures, atque animum!
Porro *unum eſt neceſſarium:* Luc. 10.
DILIGES DOMINUM DEUM TUUM!
(Sic lego in Lege) **
DILIGES EX TOTO CORDE TUO! ...
DILIGES EX TOTA ANIMA TUA! ...
DILIGES EX TOTA MENTE TUA! ...

Theatrum bibliothecam refert, in qua Ratio interpretes Præcepti, Amoris, qui ſatisfaciant, fruſtra requirit.

* Abjicit libros complures cum impatientia. ** Legit ex Bibliis.

ET DILIGES EX TOTA VIRTUTE TUA!
Hoc eſt præceptum PRIMUM!
Præceptum MAXIMUM:
Hoc, o boni, * docete me obſervare,
Cætera impune omnia licebit ignorare.

A R I A.

Hem! quanta librorum farrago!
In tantis quid quæro? quid ago?...
Doctrinarum omnium
Verbum eſt compendium:
Docear AMARE!
Ars artium ars eſt Amoris:
Docete (eſt munus Doctoris)
Quæ ſint artis *regulæ*,
Unde profecturam me
Liceat ſperare:
Docear AMARE!

Fides. Jo! placent pia deſideria! ... **
Salve Soror chariſſima!
Video occupatam, & *turbatam erga plurima.*
Ratio. Cum Pater optimus *Prodigam* recepit in gratiam,
Juſſit me, diligere ſe.
Igitur jam
Tempus meum, o Soror,
Eſt *tempus Amorum*, Ezech. 12.
Adeoque *tempus turbarum*, & tempus *curarum*,
Donec inveniam, qui *ad regulam*
Suaviſſimos motus amantis animæ
Docuerit componere.

Fides.

* Ad Auctores librorum. ** Seorſim.

Fides. *Amanti* longa nimis via eſt *per præcepta*,
Brevior *per exempla*: omitte cætera,
Huc oculos conjice: hic liber docebit omnia. *
Ratio. Heu! Amor meus Crucifixus eſt! ....
Fides. Ecce: qui juſſit amari ſe,
Ipſe prior amavit te,
Et amavit EX TOTO CORDE SUO!...
Amavit EX TOTA ANIMA SUA!..
Amavit EX TOTA VIRTUTE SUA!..
Exemplum dedit: ſequere! .....
SIC HOMINEM DEUS DILEXIT:
SIC HOMO DEUM DILIGE!

A R I A.

1.

Cælum, terra, obſtupeſce!
Inferi tremiſcite!
DEus, (homo exhorreſce!)
Potuit diligere,
Et *dilexit* (Crux eſt teſtis)
TOTO SE dilexit te! ....
Redamantes! .... ubi eſtis? ...
Eja! SIC diligite.

2.

SIC amare docet DEus:
Vide, clamat, *vide me!*
Unus eſt affectus meus:
TOTO CORDE amo te!
Nihil SUPRA eſt, quod amo,
Nihil amo PRÆTER TE!
Et te SINE MODO amo!
En! amoris *regulæ.*

Ratio.

* Exhibitio.

Ratio. Enimvero intelligo,
Et bona eſt interpretatio:
Amor meus, amabo te,
SICUT tu amaſti me! ...
DEum *toto corde* diligere,
Eſt, nihil diligere *ſupra DEum*,
Nihil diligere *præter DEum*,
DEum autem *ſine modo* diligere....
Sufficit: quod volebam, didici,
Et continuo ad pedes Domini
Cum Magdalena incipiam exequi.

Fides. Laudo conſilium:
Non eſt *ſchola Amoris* aptior,
Non Magiſter peritior. *
Eja! huc feſtinate,
Quotquot amare prudenter, & ſapide
Cupitis perdiſcere!

A R I A.

1.

Invito ad ſcholam Amoris:
Diſcite amare!
Res plena eſt juſti doloris
Artem ignorare,
Cujus defectus
Pravos affectus
In cordibus facit regnare:
Diſcite amare.

2.

Plerique amantes amentes
Nobilem in vano

Affectum

* Clauditur.

Affectum objecto figentes
Impetu non ſano
Agunt, aguntur,
Furunt, rumpuntur!
Vis ſcire, cur vivant amare?
Neſciunt amare.

MEDITATIONIS I.

De S. Franciſco Seraphico

PUNCTUM II.

DEUS MEUS.

SCENA I.

Franciſcus. *Ægidius.*

Franc. ÆGidi Frater! æſtuat pectus hodie ardentius ſolito, ſic, ut vita in faſtidio, mors in deſiderio ſit: beata mors, quæ me Dilecto conjungat meo! O DEUS, quis ut tu, *in te?* .. O DEUS quis ut tu, *ergame?* ... *Ægid.* Tangis geminum punctum, Pater momenti ſummi: Quis ſit DEUS *in ſe*, & quis *ergame.* Ah! ſi intelligam bene, fierine poterit, ut Amor frigeat? *Franc.* DEUS MEUS, juſſiſti, ut amem te: da, quod jubes! da ut toto corde, tota anima, tota mente, totis viribus amem! .. O vere præceptum *maximum*, quia ſolius DEI. Ægidi, Reges noſtri præcipere, *ut obediamus*, poſſunt: *ut amemus*, cupere, & mereri poſſunt, jubere non poſſunt: Solius DEI eſt amari velle non ſolum *titulo meriti*, ſed etiam *titulo præcepti*: So-

lus DEus eſt cordium Dominus. *Ægid.* Sequitur, quod ſicut ex pluribus titulis creſcit amandi obligatio, ita creſcere debeat ſatisfaciendi ſollicitudo. *Franc.* Et quidem ſollicitudo ſatisfaciendi cum perfectione! Amor DEI non modo præceptus eſt, ſed & *Finis* omnium præceptorum, ita ut cætera præcepta omnia ſint *mera media*, quorum adminiculo præceptum Amoris certius, facilius, perfectius impleatur. *Ægid.* Pauciſſimi, credo, hanc doctrinam intelligunt: plerosque ut ſervent decalogum, *timor*, non amor impellit. *Franc.* Idem timor, ut ſervent *ex Amore*, impellat; nam niſi *ex amore* ſervent, utique præceptum primum, & maximum non ſervant: unde erit ſalutis ſpes? Frater mi, *& ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil ſum!* 1. Cor. 13. Itaque hic ordo eſt in via gratiæ: *Timor* trahit in rectam ſemitam: *Obedientia* comitatur: *Charitas* excipit, & *veſte nuptiali* induit animam, ſine qua nemo in cœna magna comparet impune. *Ægid.* Quaſi diceres: *initium* Sapientiæ timor eſt, obedientia *medium*, charitas *finis*, ita, ut neque timor, neque obedientia DEO placeat, niſi quæ exercetur, vel QUIA Charitas imperat, vel UT Charitas reviviſcat, nutriatur, aut creſcat. *Franc.* Recte percepiſti, quod volo. Vides, quanta ſit Amoris *neceſſitas*, utique maxima, quia præcepti maximi. Æquitas, honeſtas, utilitas, jucunditas ut penſentur, non eſt opus ingenio. Amorem ſui certe omne bonum velut ſuo jure ſibi exigit; igitur ut bonum majus ametur plus, & bonum ſummum ametur ſumme, quid eſt *æquius?* deinde amare, eſt ei, quem amas, cor donare, quod Amoris eſt ſedes: porro DEI eſt cor noſtrum *Jure effectionis*, quia pro ſe creavit, *Jure emptionis*, quia pretio magno redemit, *Jure donationis*, quia libera voluntate, quam infantes in baptiſmo juravimus, confirmavimus adulti ſervitutis obligationem: quid eſt *honeſtius*, quam quod tot nominibus DEI eſt, DEO reddere? facimus, quod Juſtitia poſtulat, & vera Sapientia ſummis laudibus commendat. Accedit

utili-

Digitized by Google

utilitas, quippe omnia bona veniunt animæ pariter *cum Amore*: Diligentes ſe diligit DEus, & nunquam eſt ſterilis illius dilectio, qui etiam *ſuper odientes ſe* Solem oriri facit. Et *Jucunditas* quanta eſt Charitatis! dulceſcunt ipſe moleſtiæ: neſcit Amor, quid jugum, quid labor, quid dolor ſit. *Ægid.* Nihil ergo Amoris Exercitium niſi *difficultas* ſufflaminat. *Franc.* Difficultas? mi Frater! quanto igitur tempore, quantis ſumptibus, quanto labore, ut ames, eſt opus? *Ægid.* Nullo utique: ſed nimirum qui ſenſibus ducimur, non facile *objecto inviſibili* Amorem affigimus abſtrahendum *per vim* ab objectis, quæ oculos feriunt. *Franc.* Aſſentirer Ægidio, ſi *merum animal* eſſem. Nunc, DEO ſint laudes! pars mei præcipua *Spiritus* eſt, Spiritus non cæcus ſane, ſed qui oculos habet ab oculis animalis diverſos: his oculis cælos pervideo, & Divinitatem intueor, quaſi per ſpeculum quidem, & in ænigmate, ſic tamen, ut ipſa caligo admirabili luce reſplendeat. In hac caligine RATIO, & FIDES DEum meum mihi exhibent; video inviſibilem, video, & admiror, & amo, & laudo, & amplector, & teneo illum, & in illo deficio! *Ægid.* Tibi, Pater, hæc facilia ſunt, quippe qui Aquila magnarum alarum es, quibus usque ad inſpectionem Divini Solis te evehis: Sed ſimplex Fraterculus, qui inſtar cochleæ humi repit, trahens cor in terra, quomodo ſe attollet? *Franc.* Mendax ignavia mentitur te talem tibi. Qui præceptum Amoris promiſcue omnibus promulgavit, omnibus neceſſarias alas ad volatum, & oculos ad ſui aſpectum dedit: *in uſu* differentia eſt: *ad uſum* te excita. Eja! volemus ſimul! *Ægid.* Trahe me! *Franc.* Hic ſta!.. brachia in Crucem forma! .. oculos cælo fige! .. jam dimitte corpus, & ſpiritum colloca pone ad Thronum DEi! .. deſcende iterum, & in abyſſo tui nihili ſubmerge te! .. inde fide viva clamore interno de profundis clama: DEUS MEUS! .. habes verbum breve, ſed ſenſum gravem, qui tuæ contemplationis materia ſit. DEUS vox eſt, cui reſpondens Idea *Amorem æſtimationis*

mationis, MEUS vox eſt, cujus ruminatio *Amorem tenerrimæ affectionis* exſuſcitat. DEUS in SE quis eſt? quis non eſt? intuere aſpectu fixo, & admirare! lauda! plaude! DEUS ERGA TE, quis fuit? quis eſt? quis erit? adora! ſtringe! ama! .. Habes unde occupes te: jamque liber es: ſtans, ſedens, flectens, ambulans, ſitu, quo voles, utens ruminare, quæ dixi: ego a te diviſus argumentum idem ſolitarius maſticabo. DEUS! DEUS MEUS! da, ut guſtent, ut videant te ſervi tui!

SCENA II.

Ægidius. Orlandus. Landinus.

Ægidius. DEUS IN SE quis eſt? quis non eſt? .. juva me cælum! ingredior lucem caliginoſam, qua ſeptus meipſum perdo! .. video DEum, & non video, nam DEUS IN SE nihil eſt eorum, quæ video! .. velut ex alta rupe pendens intueor immenſum mare, cui totus globus terraqueus quaſi granum piperis innatat: intueor, & oculi præ ſtupore deficiunt! .. *Orland.* Ægidium video. Ecce! in contemplatione abſorptus eſt. *Ægid.* Inſpicio per infinita ſpatia diffuſum ignem: qui totum orbem communi ardore complectitur, & placidiſſimis flammis involvit: liqueſcit animus in hoc aſpectu! ubi ſum? .. *Land.* Phantaſmata loquitur cerebi delirantis. Here, opportune nos huc attulimus: tandem oculis tuis credes, quod homines fanaticos foveas, qui imaginationem cum contemplatione confundunt. *Orland.* Sile modo: patebit, num verum dicas. *Ægid.* Aſcendo a terra ſurſum! pro! ut ſenſim vaneſcit orbis! .. jam in punctum ſe contrahit! .. *Land.* Enimvero idem ſomnium me nuper tenuit. *Orland.* Silentium impero: non tu parebis? *Ægid.* Video Dominum in media luce! in Sole poſuit tabernaculum ſuum: terra ſcabellum pedum ejus: in femore ſcriptum lego:

Rex

Digitized by Google

Rex Regum, & Dominus Dominantium! mille millia, & decies centena millia Angelorum circumſtant ad obſequium! O Majeſtas! o ſplendor! o ignis ſacer! o mare Divinum! cum te non poſſim capere, cape me! . . *Orland.* Audis, Landine, quam ſublimem de DEo ſenſum ſimplex fraterculus foveat? *Land.* Quod audivit, garrit, quin intelligat voces. *Ægid.* O gaudium! o ſuavitas! o dulcedo aſpectus! o DEus, o ſi te homines noſſent, ut es in te! Ah! vix per umbram te video, & jam ferendis deliciis non ſufficit pectus! ſatis eſt, Domine, pro Ægidio ſatis! heu! verba non ſuppetunt ſimplici homulo, ut exprimam, quam te amem! quam de te gaudeam! quam deſiderem tibi placere! *Orland.* Eja! non tibi hic fervor placet? ego jam ſimili igne ardeo. *Land.* Ego plus quam ante frigeſco. *Ægid.* O ſi cor meum cor unum cum corde Franciſci foret! Domine, ille ſuppleat, quod deeſt mihi! Franciſci ſuſpiria ſint mea ſuſpiria, affectus Franciſci affectus mei, verba Franciſci verba mea! *Orland.* Ægidi, totus candeſcis hodie: quis ardor habet? *Ægid.* Ah! Domine, quas delicias turbas? de cælo in cœnum detrahis felicem ſpiritum! ubi fui? *Land.* In concavo lunæ utique inter Angelorum choreas. *Orland.* Redire tibi licet ad tua gaudia, modo ad Franciſcum duxeris: lubet pernoctare vobiſcum, & virum ſanctum de rebus animæ noctu cum Nicodemo conſulere: diem, ut fit, aliæ nobis nugæ rapiunt. *Ægid.* Subire cellulam lubeat: requiram virum: lætus excipiet gratiſſimos hoſpites. *Land.* Et cœnam, cubile, lectum dabitis Comite Orlando dignum? *Ægid.* Nolite ſolliciti eſſe: noctem jucundam agemus, helluaturi ſtrenue, usque ad pleniſſimam ebrietatem, quam placidiſſimus ſomnus excipiet inter plauſus, & cantica. *Land.* Inſignis devotio! & bonum propinabitis vinum? *Ægid.* Suaviſſimum, generoſſimum, omni Cretico, Maſſico, Falerno melius. Si placet, introducam vos in noſtram cellam vinariam, ut ibi guſtetis, quod narro. *Land.* Huc usque ſtupidos homines credidi: jam inſuper hypocritas video. *Orland.*

land. Tu ſtulteſcis, Landine, qui male interpretaris idioma, cujus ne quidem primas litteras didiciſti. *Ægid.* Iſte, credo, credit mentiri me vobis! at age, bone vir, ſequere me! inebriabo te *vino compunctionis*, & dilatabitur cor tuum: cantabis Domino canticum novum, quod nunquam ceciniſti, diſcesque experimento, quam ſuavis ſit Dominus contemplantibus ſe. *Land.* Nugator es: ego non intelligo iſtas voces. *Ægid.* Propterea in parabolis loquimur, ut, qui *vitæ Amoris* non aſſueverunt, ex deliciis corporis delicias animæ utcunque metiri poſſint. Jam ſine parabola dico tibi: cœna, quam dabimus hero, ſpirituale convivium erit, quod ſequetur ſpiritualis ebrietas, & myſticus ſomnus. *Land.* Sile frater: jam ſatur ſum. *Ægid.* Satur? a ſiliquis nempe: ſcilicet quia cibus nobilior homini animali non ſapit. *Land.* Homini animali! num tu non es animal? *Ægid.* Etiam, ſed non merum animal: curo, ut anima animali imperet, non animal animæ. *Land.* Jactantia vetus! at quidquid in verbis ludas, illudis tibi: anima immerſa carni non poteſt non (ut ita loquar) animalizare: ſenſus rapiunt invitam pæne. *Ægid.* Sic eſt, niſi per vitæ contemplativæ exercitamenta didicerit ex lacuna emergere, & aſſumptis alis aſſueverit habitare *in foraminibus petræ, in caverna maceriæ*, Cant. 2. Ibi ſpiritus cum cœpit epulari, deſipit omnis caro, & quidquid titillat ſenſum, abjicitur cum nauſea. *Land.* His verborum coloribus dementaſtis herum meum; ſcio, & doleo: me non capietis, quia neque ego capio, quid ſit contemplari, neque quod in contemplando poſſit voluptas eſſe. *Orland.* Ægidi, cum homine ignorante, & ſuperbo agis: doce ad captum, quæ Franciſcus te docuit. *Ægid.* Tu non capis, quid ſit contemplari? non habes intellectum? intellectus eſt oculus animæ: hoc oculo intueri DEUM, eſt contemplari: & adeo *contemplatio* denique eſt *ſimplex intuitus veritatis revelatæ cum admiratione, & amore*: quid? difficilis captu hæc deſcriptio ſit? *Land.* Hebraice loqueris. *Ægid.* Igitur vernacula utar. Euge

ge vir bone, nunquid uxorem habes? *Land.* Habeo. *Ægid.* Et formoſam! *Land.* Pro me ſatis: quid ad te, Monache? *Ægid.* Nunquam illam intueris aſpectu fixo? *Land.* Curioſus eſt homo. *Ægid.* Et cum ſic intueris, nunquid admiratio venuſtatis ſe movet, & ex admiratione amor accenditur, iterumque ex amore cupido repetendi intuitum, & ex repetito intuitu novus amor? quid? non eſt hoc loqui vernacule, & ſic loquentem intelligis demum: aut an ne ſic quidem? *Land.* Imo ſatis: ſed quorſum tu talia? *Ægid.* Nimirum ſic ego contemplor DEUM: & contemplatio amorem gignit, amor autem novam ſitim inflammat iterum, iterumque intuendi Dominum *decorum nimis, amabilem ſuper amorem mulierum*, 2. Reg. 1. DEUS MEUS *objectum* intuitus mei eſt, *modus* admiratio, & Amor, *effectus* liquidiſſimum animi gaudium, *fructus* contemptus omnium, quæ DEUS non ſunt. O DEUS, quis ut tu *in te!* ... O DEUS MEUS, quis ut tu *erga me!* Sed quo abripior! .... requirendus mihi Franciſcus eſt.

SCENA III.

Orlandus. Landinus.

Orlandus. PErge! ſapis frater mi, & ſi talis diſcipulus eſt, conjicio, quantus Magiſter ſit. Landine, quis eſt animus tibi? *Land.* Here, totum turbavit Ægidius, & tu magis, qui hominem audaciſſimum laudas. Ego ſentio cum multis ſapientibus, & credo, quod iſti contemplantes in phaleris verborum plus placeant ſibi, quam ratio vitæ meretur. *Orland.* Non recte judicas: propterea huc adduxi te, ut experientia doctus errorem dediſceres. Vita contemplativa VITA AMORIS eſt, quam qui elegit, haud dubie optimam partem elegit: vitam elegit illi ſimilem, quam olim æternum vivemus in cælis. O vita felix! o ſanctum otium! o beata conditio, cujus una occupatio,

&

& omne negotium eſt AMARE. *Land.* Bene! bene! relinquamus igitur Cœlitibus hoc negotium, & illis, quos procula curis ſæculi ad eremum vocavit DEUS: tibi, qui tot ditionum es Dominus, incumbunt labores alii, quibus ut ſatisfacias, vix reperias interdum horam, qua obiter de Deo cogites. *Orland.* Malevolus es mihi tu, qui vis, ut perpetuo me tranſtris alligem, quin reſpirem aliquando liberius a miſera ſorte remigum, ad illos me transferens, qui ſine labore provehuntur, in marium, portuum, ſiderum proſpectu quiete, ac libere ſe oblectantes. Equidem ſcio, quod non ſim eremo natus; verum, Landine (ita me frequentior converſatio cum Sanctis docuit, & uſus convicit) hoc Animæ eſt contemplatio, quod ſomnus corpori: poſtquam has delicias indulſi ſpiritui, redeo alacrior ad mea tædia, laborique, quem Ratio Status imperat, ſic impendor feliciter, ut uno die plus præſtem, quam ſi nulla quiete ſacra reſocillatus integra hebdomada laboraſſem. Tanti eſt obſervare Sapientiæ dogma: *Omnia tempus habent.* Eccl. 3. Age, abjice præjudicia, quibus contra contemplationis æſtimationem animus obſtinatur! ad delicias adduxi te: magnas, ſingulares, cæleſtium æmulas pro hac nocte Franciſcus ſpondet: læti erimus! certum eſt ex Ægidio præſagium mihi.

SCENA IV.

Orlandus. Landinus. Ægidius.

Ægidius. HEu! Domine, grave malum denuntio. *Orland.* Nempe quod? *Land.* Hem! læti erimus. *Ægid.* Dum Franciſcum requiro, repente ex colle deſpicienti in vallem, ſe mihi Moronus exhibet, magnis paſſibus huc adpröperans. Feſtinate in latebras: tempus monet, & latronis ferocia. *Orland.* Solus accedit, an cum comitibus? *Ægid.* Solitarium vidi, & vultu

tu torvo neſcio quod facinus meditantem: nam armis omnis generis accinctus ambulat. Fugite! *Orland.* Apage fugæ dedecus! Landine, ſtrictis gladiis in hoſtem imus. *Land.* Sequor ducem: ſed tu hinc diſce, here, quid tibi familiaritas cum his Fraterculis profit. *Ægid.* Non ſino ire; nec DEUS ſinit. Orlande, ut iſte locus alterna fœdetur cæde, Franciſcus nolit. Latere juvat: ſequimini me! in avia abducam, unde ſecuri ſpectabitis Moroni conſilium: ego examinabo. *Land.* Neque metuis tibi? *Ægid.* Viator nudus prædonem non timet. *Orland.* Bene mones: præcipite impetu agendum eſt nihil: ſequemur te. *Ægid.* Poſſetis intempeſtiva audacia evertere magnam ſpem, quam de converſione hominis ſcelerati Franciſcus concepit. Sæpius ille ad virum inviſit, nec audit invitus ſalutis monita: Forte hæc eſt hora, qua miſereri animæ miſericors DEUS conſtituit. *Land.* Rem magnam præſtas, ex lupo ſi agnum facias. *Ægid.* DEUS faciet. *Orland.* Utinam venire liceat in lætitiæ partem, & congratulari Franciſco de peccatore pœnitentiam agente! *Ægid.* Utinam! en! hoc eſt latibulum.

SCENA V.

Moronus. Ægidius.

Moronus. AUdivi humanas voces: tene pedem Morone! forte miniſtri Juſtitiæ ſunt, miſſi, ut te rapiant ad tribunal. *Ægid.* Audiſti humanas voces, & terreris infelix: quousque te undique Divinæ voces circumſonant, & aures obturas? *Mor.* Tu es Ægidi? nihil metue: hodie bonus ſum: Franciſcum velim, ubi eſt? *Ægid.* Franciſcum vis: nempe ut cum jactura temporis inanibus ſpebus fallas? nemo ſapiens libenter littus arat, aut lavat Æthiopem: Franciſcus DEO vacat, non tibi. *Mor.* Scio, quod DEO vacet, nam hisce oculis vidi curſantem per montes, & valles: his auribus audivi ſilvas im-

plentem gemitibus, & clamantem clamoribus miſerandis, O DEUS, quis ut tu *in te*! O DEUS MEUS, quis ut tu, *erga me*! .. o ſi te homines noſſent! ſed eheu! Amor non amatur! .. Ægidi, crede mihi, ſic viſcera commovit iſta vociferatio, ut tandem ſtatuerim me ipſi dedere. Itaque ſecutus currentem fui, certus hæc inſtrumenta iniquitatis adſternere ſacris pedibus. Verum dum arma colligo, ille evanuit mihi; viam ergo ingreſſus ad cellulam fui: non eſt intus? *Ægid.* Hypocriſin iſte habitus loquitur: quod facis, fac, & quoniam perire lubet, peri, ſic me jubet Apoſtolus loqui: *qui non amat Dominum JEſum Chriſtum, ſit anathema!* 1. Cor. 6. *Mor.* Ferox es mihi tu: mitior, ſpero, Franciſcus erit, & mitiſſimus DEUS, quem ille truncis, ac petris adeo amabilem prædicat. *Ægid.* Etiam ego mitis ſum ſerio pœnitenti: ſed de te ſuſpicor, ne odor prædæ huc adduxerit. Unde probabis te?

SCENA VI.

Franciſcus. Moronus. Ægidius.

Franciſcus. O Cautes! *Ægid.* Quanquam ecce Franciſcum audio! *Franciſcus.* O rupes! *Ægid.* Ipſi te proba! *Franc.* O ſaxa, tandem liqueſcite in Amorem! *Mor.* Ipſe eſt, probabo me! *Franc.* O DEUS! vox grandis! *Ægid.* Uterque condimur: audiamus, quo Spiritus virum efferat. *Mor.* Audiam, & obſervabo, ut amplius efferveat cor in pœnitentis affectum. *Franc.* O DEUS! quis ut tu INTE? .. *DEUS es*, *unus* DEUS, *trinus* DEUS, quanta habeo incitamenta amandi te, *propter te!* ... DEUS es! quid dico, cum dico: DEUS ES! Dominum nomino, cui omnia ſuam originem debent, quæ ſunt, & qui ſuam originem nulli debet: Dominum nomino non unius provinciæ, non unius regni, non ſolius mundi, ſed cæli, & terræ, ſine reſtrictione, ſine conditione, ſine vinculo: ita mihi natura loquitur,

Digitized by Google

tur, ita ſenſus populorum, ita Ratio. Cum tonat cælum, cum ſcindit ſcopulos fulmen, cum tellus dehiſcit, enimvero ne Pharao quidem clamat: *Neſcio Dominum!* ſed *rogate Dominum pro me!* etiam impiiſſimus ingeminat. Hæc vox *naturæ* eſt, & adeo *vox communis*, ut in adverſis nemo ſit, qui non oculos in cælum jactet, ſive ut opem petat, ſive ut blasphemet ſaltem! Deteſtor impios! ſed hoc admiror, quod neque in impiis deficiat *Ratio*. Eja! quam lucem inhabitat, qui ne quidem ignorari ab ignorantibus poteſt! o plauſus cordis mei! o jubilus! o lætitia! *Mor.* O cæcitas cordis mei! o perverſio! o miſeria! .. *Franc.* Et qui tantus eſt, UNUS eſt! exulta anima! unus eſt *neceſſarius* tibi, & unus *ſufficit*! o Cœlites, quæ lux de cælo circumfulget me ſubito! unus eſt *neceſſarius*, qui ſi non amat me, æternum *miſer* ſum: unus *ſufficit*, qui ſi deſertum ab omnibus tuetur ſolus, *beatus* ſum! Veritas læta! ab uno pendeo! in uno quieſco! miſeret me tui, quisquis pluribus indiges! *Mor.* Utinam ſenſus idem fuiſſet mihi! *Franc.* Verum qui unus eſt, ut ſit SUMMUS, inſuper trinus eſt, ut ſit FELIX: nulla eſt ſine ſocietate felicitas, ut nec ſine cognitione, nec ſine Amore. Nunc utinam ex anguſtiis corporis dimiſſa mens evolare in tertium cœlum poſſet, quantis deliciis innatarem, de facie ad faciem videns, quam beatus ſit DEUS, quem amo! amo autem? certe *amari* meretur, quia UNUS DEus eſt: nemo Amore dignior: amari *ſolus* meretur, quia UNUS DEUS eſt: & amari *ſine modo* meretur, quia TRINUS eſt. Trinitas omnem gratulationis materiam habet: Trinitas demonſtrat, quod DEus, ut felix ſit, re nulla indigeat extra ſe: Trinitas docet, quod DEus ſit bonum, in quo ſunt omnia bona! talis eſt DEUS IN SE, & quis eſt ſimilis ipſi? quis dignior *Amore æſtimativo* ſuper omnia! ... *Mor.* O Franciſce! utinam ego habeam oculos tuos! *Franc.* Sed jam ſile Ratio, ſile Fides! tu loquere Charitas! O DEUS, o ſi te homines noſſent, quis ſis *in te!* .. quare autem ignorant te? .. quare ego hanc ignorantiam

tolero! o ut tantum ſit robur vocis, ut ab Oriente usque in Occidentem audiar! ibo! ibo (nam cur uni me valli includo?) ibo per provincias & regna, & dicam obviis: quousque diſſipatis amores veſtros? DEum amate *ſuper omnia*, quia DEus eſt! *præter DEum* amate nihil, quia *unus* eſt! DEum *ſine modo* amate, quia *trinus* eſt, & licet veſtro amore non indigeat, tamen a vobis amari cupit! Ægidi! *Ægid.* Vocor: tu ſequere paulo poſt. *Franc.* Ægidi! *Ægid.* Ecce ego! quid imperas Pater? *Franc.* Ubi eras? *Ægid.* Amores tuos ex angulo arbitrabar. *Franc.* Frigidus Amor eſt, qui non accendit: imus per orbem terrarum, accendimus omnia, & inflammamus. *Ægid.* Sequor alacer. Unum obſecro, ne ex hac ſilva abeas, quin tecum Moronum trahas: aut quid? qui vaſtum orbem complecteris animo, num æquum eſt, ut animam excludas cellæ vicinam tuæ? *Franc.* Recte exprobras. Jam decem dies hic DEO vaco: & adhuc inimicum DEI patior ad latus mihi, latronem fero? ignavia morte digna! utinam ſanguine profuſo eluam! occurram leoni radibo, diſcerpam, immolabo Amori, armatus Amore. *Mor.* Me, ni, fallor, hæ minæ feriunt. *Franc.* Te omnino, te Morone armatum inermis provoco ad certamen! arma expedi: pugna eſt decretoria: alteruter dum ceciderit, non erit duello finis. *Mor.* Viciſti Pater: jam ante pugnam cado ad pedes tibi, & expecto, quid velis. *Franc.* Non ultra vanis me verbis ludes: tandem & ſanctus Amor fit ſanctus furor: pœnitet fuiſſe lenem, & in tantis injuriis DEI mei diutius, quam erat par, patientem. Surge infelix! jam nulla eſt ſpes pacis ſuper, niſi in mea, aut tua morte: alterutra placari victima Numen offenſum debet. *Mor.* Quoniam ſic mecum agitur, exarde furor! tot reus cædium iterum in cædem ſtringatur mucro! *Franc.* Eja! hic fulgor placet! *Mor.* Qua parte corporis vis figi ferrum? gulam ſcindam? pectus fodiam? aut rimer viſcera? *Franc.* Cor ſeca, impie, cor ſeca, ut videas, quam te pro DEO amem. *Ægid.* Pro Superi! quæ hæc

eſt

Digitized by Google

eſt ſcena! *Mor.* Erraſti, Pater! meum, non tuum ſanguinem hæc ſicca ſitit: expecto ſententiam. *Franc.* Erras, Frater! non eſt Sacerdos idem, & hoſtia, quæ offertur: a me occidi debes, aut me occidere. *Mor.* Igitur cape cultrum, & capulo tenus immerge pectori: ſic erit finis ſcelerum, quæ patravi. *Franc.* Rurſum erras: mori *per moram* debes, hæc ſtat ſententia. Si renuis, age, irrue, & de ſevero Judice vindictam ſume. *Mor.* Quidquid decreveris, mite ſupplicium erit: abite arma impia! in poteſtate ſum. *Franc.* Igitur rem ſerio agimus. Ægidi, ſolve funem, & ligatum hominem ad crucem trahe! *Ægid.* Patieris imperium? *Mor.* Ecce manus, & pedes habes. *Franc.* Decrevi mortis genus illo, quo reos Juſtitia humana plectit, horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius. Vives Morone, ita tamen, ut quotidie moriaris. Procumbe humi, & donec redeam, recogita omnes annos tuos in amariſſima amaritudine animæ tuæ! Materia tui affectus ſit DEUS TUUS erga te! cogita, qualis *fuerit*, qui ab æterno cogitavit de te, qualis *ſit*, qui patienter adeo te expectat in tempore, qualis *futurus* ſit, qui te judicabit pro æternitate: in ſingulis incitamenta teneri affectus, & acerbi doloris habes. *Mor.* Habeo, meditabor: tu mihi ſalubres motus a cœlo impetra.

SCENA VII.

Franciſcus. Ægidius. Orlandus. Landinus.

Franciſcus. O! Qui latronem exaudiſti ad latus pendentem tibi, huic quoque ſpem dediſti proſtrato ad pedem crucis. *Ægid.* Jo victoria! in partem gaudii Orlandus etiam, & Landinus veniant. *Franc.* O quis te bonus Orlande genius hodie adduxit mihi, ut ſpectaculum videres dignum plauſu totius cœli! *Orland.* Audivimus, & vidimus omnia, Pater: quo cordis jubilo, lingua explicare non poteſt. Dediſti ſcenam, quæ

quem non recreat, non amat DEum: laudetur *ſuper omnia* amabilis, imo *ſolus* amabilis, & *ſine modo* amabilis DEus! Amoris incitamenta percepi, fructum ſpectavi: o faciat in me Amor ſimilem metamorphoſin! Amo te, DEUS, quia DEus es, quia unus, quia trinus *in te!* Ah! amem amplius, neque *appretiative* tantum, ſed etiam *intenſe* amem! *Franc.* Intendet ſe tantum amor, quantum contemplatio. Placet intrare mecum, & hanc noctem Amori dare? *Orland.* Propterea huc me attuli. Landine, quæ mens eſt tibi? nam ſi conſilium diſplicet, redire per me in caſtrum, priusquam nocteſcat, licet. *Ægid.* Attonitus mihi videtur homo. *Land.* Et vere ſum. Sic me ſibi ſpectaculum, quod vidi, rapuit, ut facile jam contemplantibus credam, quod detur extaſis. *Orland.* Novus eſt fructus: ſperemus adhuc majorem. *Franc.* Incipientibus, proficientibus, perfectis, nemini non, Exercitium Amoris prodeſt: Moronus probat: exerceamur! *Omnes.* Exerceamur! & omne tempus vitæ poſthac nobis *tempus Amorum* ſit!

CHORUS

De Reformatione Megacoſmi conſultatio.

Megacoſmus. Zoroaſtres. Zaleucus. Solon. Lycurgus. Numa. Moyſes. Amor de cælo.

Megacoſ REs eſt momenti maximi!
Propter quam conſulo vos,
Viri conſultiſſimi!
Reviviſcite! audite me!
Confuſa eſt tota Megacoſmi familia,
Jus fasque calcatur, & regnat licentia:
Debita legibus exulare coacta eſt reverentia,

Theatrum exhibet Antiquarium, & Statuas Legislatorum.

Totum

Totum terrarum orbem occupat Babylonia.
Malum, quod premit, cernite
In Imagine. *

* Exhibitio agri vaſtati.

ARIA.

1.

Olim, ah! olim hic ager florebat,
Denſiſſima ſeges in eo ridebat:
Illata eſt horreis meis
Pinguiſſimi tritici maxima vis;
Modo, quis credat, quod olim magnorum
Immenſo excultus labore virorum,
Et ſalſis a tot; & a tantis,
Rigatus ſudoribus ager tu ſis?

2.

Ager, non ager, ſed grande dumetum!
Quale de te erit Cœli decretum?
Cur recreet gelido rore?
Cur fertilem imbrem effundat in te?
Munera ipſa in damnum vertentur,
Zizania, ſpinæ, urtice alentur:
Silveſces, & loci horrore
Allecti dracones cubabunt in te.

Agite, viri, audiam oracula:
Conſultate de remedio:
Neceſſaria eſt reformatio.
Zoroaſtres. Per quæ qtid naſcitur,
Per eadem ſervatur, & reparatur.
Zaleucus. Abjectos reſume ligones, ac ſarculos:
Sic ager purgatur.
Solon. Suademus, quod fecimus,

Cum

Cum Legislatores
Suæ quisque provinciæ fuimus.

Zoroaſtres. *Populi Reges pro Diis habento!*
Ex hac lege Zoroaſtres Perſas excolui.

Zaleucus. *In legum cura Reges ſubditis prælucento!*
Sic ego Zaleucus Locrenſibus præfui.

Solon. *Judices legum vindices inexorabiles ſunto!*
Sic ego Solon Areopagitas inſtitui.

Lycurgus. *Horrorem ſcelerum Liberi cum lacte bibunto!*
Ita Lycurgus Spartanos,

Numa. *Religionem omnes ſumma religione colunto!*
Ita Numa formavit Romanos.

Ariose.

Numa. Religio, Religio
Eſt frænum populorum:

Lycurgus. Puerorum inſtitutio
Eſt diſciplina morum:

Solon. Utrique bene conſulit
Acerbitas pænarum:

Zaleucus. Acerbitas nil proficit,
Si reus es culparum,
In aliis quas plectis:
Si Rex es inculpabilis,

Zoroaſtres. Si Rex es venerabilis,

Solon. Si Rex es formidabilis,

Omnes tres. Coronam tibi nectis!

Lycurgus. Si pueros emendaveris,

Numa. Si Deos exaltaveris,

Uterque. Ad nutus plebem flectis.

Zoroaſtres. Regentum veneratio,

Solon. Nocentium punitio,

Zaleucus.

Zaleucus. Exemplum Principum,
Numa. Reſpectus Numinum,
Lycurgus. Puerorum educatio
Omnes. Eſt orbis Reformatio.

Moyſes. Bona, viri boni,
Sed lenta præſcribitis remedia,
Nec habitura effectum,
Quam commendet conſtantia.
Omnia, quæ ſuaſiſtis,
Ex his Decalogi tabulis excerpſiſtis:
Omnia populo meo adhibui,
Et quid profui?

A R I A.

1.

Ut taurus, ſi velis domare,
Mox incipit cornu jactare,
Nec diu ſub onere gemit:
Aſſurgit, recalcitrat, fremit,
Et excutit jugum a ſe:
Sic gens mea furens ſurrexit in me.

2.

A primo hoc malum parente,
Heu! nimis ſerpenti credente
In poſteros cœpit graſſari,
Ut nemo ſe ferat ligari:
Ex legibus vivere ſtat,
Quas ſpes, & cupido, & impetus dat.

Mogaceſ. Siccine? ergo tu jubes deſperare me?
Moyſes. Deſpera de te: conſilium a cœlo expete,

*Ecce! exhibet ſe imago primæ Eccleſiæ: *Exhibitio.
Inde exemplar accipe.
Longus eſt labor ligonibus, & ſarculis agere:
Ignem Amor, ignem venit in terram mittere,
Per ignem agrum purgavit celerrime.
Amoris inflammatio
Fuit legum omnium inſtauratio,
Fuit orbis reformatio!

Megacoſ. Quo rapior? quid video?

Amor. Ita: Amoris inflammatio
Eſt orbis reformatio:
Et fruſtra Legislatores, ac leges multiplicatis,
Niſi *legem Amoris* renovatis.

ARIA.

1.

Lex amoris obſervetur:
Amor legis mox ſequetur,
Et Amorem *cultus*:
Multæ leges, nullæ leges!
Niſi diligantur Reges,
Non eſt cultor multus.

2.

Leges ligant, & ligati
Pretioſæ libertati
Graves ſunt catenæ:
Sed tu ama te ligantem:
Torquem habes te ornantem,
Suaves erunt pænæ.

Megacoſ. Bene eſt: Politica abite conſilia!
In uno habeo omnia:

Ut

Ut mundo bene ſit, *lex Amoris* ſervetur,
LEGISLATOR AMETUR!

A R I A.

1.

Ametur!
Amari meretur:
Eſt DEUS,
EST DOMINUS MEUS,
Dominus OPTIMUS.
Dominus MAXIMUS:
Ametur! meretur!
Ex hac Amoris regula
Tota familia
Megacoſmi reformetur!

2.

Amor formavit me:
Amor reformet me!
Fecit, ut magnus ſim,
Ut pulcher ſim,
Ut dives ſim:
Faciat, ut bonus ſim!
Formavit me:
Reformet me!

PUNCTUM II.

ET OMNIA!

SCENA I.

Franciſcus. Orlandus.

Franciſcus. SUſpice Domine, bene facis, ſuſpice, quam nos Dominus amet! poteratne optari ſerenior nox & noſtræ

noſtræ contemplationi idonea magis ? * *Orland.* Rapit oculos pavimentum auro tam fulgido dives: mens, quæ ſit interior palatii opulentia, ex iſta ſpecie arbitratur. Vah ! ut ſordet terra, dum cœlum aſpicio ! *Franc.* Nunquam huc uſque aſpexeras ? *Orland.* Non raro utique, ſed nunquam ſic. Ultra delectationem, quam viſui ſplendor umbris temperatus facit percepi nihil; ſcilicet quia non alius, quam pecoris, aſpectus erat: hodie ſenſus voluptatis in animum penetrat, & varios affectus ciet pios, devotos, dulces. *Franc.* Nempe Aſtronomia, vel Aſtrologia hodie armavit oculos tibi, & ſtellarum magnitudinem, diſtantiam, figuram, virtutes, motum acutius proſpicis ? *Orland.* Nihil me iſta vanitas afficit. Quid mihi cum Urſa, vel Lyra negotii ? quid cum Caſſiopea ? quid cum capite, vel cauda Draconis ? quid in Leonis, aut capri domo ? exucca vocabula congerunt blaterones, quæ guſtum titillant nihil. Tu ſi *voces myſticas* inculcas mihi, quanquam ſit cortex durior, tamen cum fregi nucem, nunquam eſt vanus labor: nucleus ſe offert mihi vel manna ſuavior. Recordor, quæ audivi, iterumque audio clamorem validum a tot linguis, quot ſtellæ micant: clamant omnes: QUIS UT DEUS IN SE ! quis ei potentia, quis ſapientia, quis magnificentia par ? clamant: QUIS UT DEUS ERGA TE ! tibi enim (non ſibi) tibi hanc ſtruxit Regiam, ſi amas : ama ! *Franc.* Proficis, Orlande, proficis, & nactus es ingenium *ſcholæ Amoris* aptum. Amemus amplius ! ſtimulosque addamus ſtimulis, donec ſocordia expugnetur, & totum cor ſe *uni Amori* dedat. *Orland.* Adſum ! quod agis, age, Magiſter bone ! ars ſumma artium eſt ARS AMORIS: unam ſi didicero bene, ſatis eſt. *Franc.* Igitur adverte animum mihi, & ad quæſita reſponde clare. Quæro: quid eſt amare ? *Orland.* Amare (ſi *de amore rationali* loquimur, non *de ſenſuali*) eſt alteri *bene velle*, atque ita *mutua benevolentia* amicitia dicitur: hoc intelligo. *Franc.* Et quid eſt alteri *bene*

* Exhiberur cœlum ſtellatum.

Digitized by Google

bene velle? Orland. Nimirum velle ſerio, ut *abſit malum*, quod ille odit, & *adſit bonum*, quod ille cupit: ſic interpretor. *Franc.* Recte. Sed quis eſt major, aut minor amor? *Orland.* Sine dubio magnitudo amoris pretium majus aut minus habet tum *a quantitate & qualitate boni*, quod alteri cupio, tum *a menſura fervoris*, quo curo: non bene judico? *Franc.* Omnino bene. Jam ſcimus, quid ſit amare: quæro, num ſit in te facultas amandi? *Orland.* Experior ſane: nam multis *bene* volo, & *ferventer* volo. *Franc.* Et *rationabiliter* vis? *Orland.* Exiſtimo ſane. *Franc.* Ex quibus rationibus? *Orland.* Duæ movent: Alios amo, *quia ſunt*, quales opto: alios, quia cupio, *ut ſint*, quales velim. *Franc.* Ita ſe habent res *in amore humano*, qui *pure rationalis* eſt, nihilque ſenſuali commixtus: nunc *ad Divinum* aſſurge. Dic: non eſt DEus, qualem optare prudenter potes? *Orland.* Eſt, utique eſt! quid enim in DEo deeſt, quod ſana ratio æſtimabile judicet? Et quid requirat ſervus in Domino, quod non in DEo reperiam? brevis, ſed evidens diſcurſus eſt vel voces intelligenti: quidquid amabile eſt, *a DEo* eſt, ergo DEus *ſuper omnia* amabilis eſt. *Franc.* Ergo tu ama DEum, *quia eſt IN SE*, qualem optas: ita amas *Amore benevolentiæ!* Ama DEum, quia cupis, *ut ſit ERGA TE*, qualem vis: ita amas *Amore concupiſcentiæ!* uterque Amor præceptus eſt, & alterum alter fovet, veluti ſi vivos carbones congeris. *Orland.* Intelligo: carbones *incentiva amoris* appellas, quorum infinitam congeriem *duæ particulæ* comprehendunt QUIA, & UT: ama; *quia* talis eſt: ama, *ut* talis ſit, qualem ſapienter cupis. Optima ſynopſis eſt de doctrina Amoris. *Franc.* Granum ſinapis voca: ſed conteri debet, ut exerat vim, quæ in animam admirabili pollet. Audi: quidquid amas in quoquam, & quidquid amare potes, aut *principium*, aut *medium*, aut *finis* tuorum *votorum* eſt: ſi amas Regem, quia promovit te, *principium* amas: ſi amas patronum, quia adjuvit te, *medium*, amas: ſi amas uxorem, quia delectat te, *finem* amas. Sed qui diviſi in

hominibus ſunt *amoris tituli*, in DEo ſe omnes uniunt: *DEus Creator* tuæ felicitatis principium eſt, *DEus Redemptor* medium, *DEus regnans* finis, objectum, quies, conſummatio, omnia! O DEUS MEUS, ET OMNIA! in quot nihila divagamur, cum extra te *aliquid* quærimus, niſi *a te*, & *propter te! Orland.* DEus principium, DEus medium, DEus finis votorum eſt, DEUS OMNIA! Pater mi! novum ſe lumen infert animo, lumen ingens, lumen nondum equidem Soli par, & omnes tenebras pellens, attamen jucundum lumen, ac veluti ex mille ſtellis compoſitum! *Franc.* Utemur ad profectum: verum in partem fructus Moronus etiam, atque Landinus veniant. Ecce prodit.

SCENA II.

Franciſcus. Orlandus. Landidus.

Land VIciſti Pater! en! ignorantia, & contumacia ſtratæ tibi ad pedes jacent. Here, meam tibi ſalutem debeo, qui in hanc ſcholam duxiſti me! ſit mihi cœlum teſtis, plus una hora in hac eremo de DEo didici, quam triginta, quos vixi, annis. Vixi autem? fui, non vixi! nam quæ temeritas eſt, *vitam inutilem* vocare vitam? aut ſi cui utilis fuit Landini vita, Landino certe non fuit. Ah! nunquam didici amare DEum: igitur nec DEo, nec mihi vixi! quid prodeſt vixiſſe aliis? optima pars vitæ in nugis periit: jacturam immanem feci! *Orland.* Landine, quis te urget ſpiritus in hæc lamenta? *Franc.* Spiritus Amoris urget. Macte animo, fili, reparare jacturam didicit, qui amare didicit. *Land.* O ſi reciperes in diſciplinam, Pater! docilem ſpondeo diſcipulum tibi, & ſaltem latronis æmulum. O Cœlites, quale prodigium vidi! jacet Moronus adſtrictus cruci, & amat vincula, qui tot alios vinxerat: jacet immerſus lacrymis, quibus commiſſa ſcelera eluat. *Orland.* Antiquæ ſerpeciæ nihil notas? *Land.* Vix cœperat homini explicare Ægidius præſente

ſente me puncta contemplationis a te propoſita, vidi virum exardeſcere vultu, inflammari oculis, palpitare corde, rumpi ſingultibus, in ſuſpiria cum uberrimo fletu ſolvi. Heu! ingemiſcebat: qualis *fuit* DEus erga me, qualis *eſt*, qualis *erit?* Ille nullius indigus, ab æterno felix, vaſtiſſimum nihil benevole circumſpexit, & in profundiſſima abyſſo ſepulcum intuens amavit me: in hanc lucem protraxit: dedit vitam, ut haberet, a quo amaretur: & ego amori furorem reddidi, contemptum, ſcelera! Ille, quem pro primo flagitio flammis poterat æternis adjudicare, huc usque per admirabilem patientiam tolerat, & expectat, dum tandem amare velim: & ego patientia abutor in contumaciam! Ille, ſi vel nunc incipiam amori aptare cor, promittit, me ſibi charum æternum fore: & ego durus delibero, num adeo amans DEus redamandus ſit mihi! *Franc.* Et tibi iſti affectus placent? *Orland.* In latrone ſunt admirandi. *Land.* Mihi vis ſtuporis diſcerpſit pectus, & pudor in fugam egit. *Franc.* Ceſſa, obſecro, nam aures crucias! tam blandi actus non loquuntur pœnitentem heroicum. Quid fit, Ægidi?

SCENA III.

*Perſonæ omne.**

Ægid. LEo, Pater, in agnum mutavit ſe! *Franc.* Malum audio: nec enim ut ponat ferociam Moronus, volo, ſed *ut vertat in ſe*: pœnitentiam *iracundam ſibi* ſolidus Amor poſtulat. Solve vincula homini, & in antiquam dimmitte ſilvam: qui *in affectibus* amor ſiſtitur, non amat diu! ſolve! abeat! *Moron.* Imo arctius ſtringar. Franciſce per illum, quem amas tu, quique me amat, DEum, obſecro, adnumera me tuis bonus, & *veſtem Amoris* dona! *Franc.* Audiſtis ſuperbiam loqui? inter Seraphinos jam ſibi locum, & nomen arrogat, qui ante horam princeps latronum fuit. Effrons! tantine tibi affectus ſterilis, & aliquot

* Moronus vinctus ad crucem jacet.

Digitized by Google

aliquot lacrymulæ videri poſſunt, ut ſatisfeciſſe te pro tot criminibus tantillo dolore credas? *in ordinem pœnitentium* ſi poſtulaſſes recipi, forſitan admiſiſſem: inde gradus eſt ad ſublimius vitæ genus, cum alæ creverint. *Mor.* Da veniam, Pater, homini in rebus Divinis rudi! in poteſtate ſum: ex arbitrio impera! *Franc.* Diſplicet mihi, ita placidum videre te: in iram te pœnitens Amor urgeat, ſi ſolidus Amor eſt: ſecus ſuſpicor, quod *te* magis, quam DEum ames: nam cur alias parceres tibi? *Mor.* Heu me! novum hoc crimen eſt, dediſſe locum ſuſpicioni tam horrendæ! abite exuviæ belluinæ! *Franc.* Iterum erras miſer! ſerva tibi ferinam veſtem, ne obliviſcaris cito nimis, quæ fueris fera. *Mor.* Ecce obſequor! quid adhuc imperas? *Franc.* Pro fera te poſthac tracta, & male habe. *Mor.* Optima ſententia eſt: ſic explicas, quid ſit *lenta mors*, cujus me reum pronuntiaſti. Eja, iraſcere, Morone tibi, & in te vindica offenſas DEI, quem, quod ames, jactas. *Franc.* Si ſeria ira eſt, in tres regulas jura: prima eſt: FUGE, quidquid jucundum carni eſt! *Mor.* Fruantur, per me licet: innocentes innocentibus deliciis: ego peccator ſum! *Franc.* Altera: FAC, quidquid DEO acceptum credis, utcunque tibi moleſtum ſit! *Mor.* Qui odit moleſtias, pœnitentiam odit: ego peccator ſum! *Franc.* Poſtrema: FER alacriter, quidquid malorum aut DEus immiſerit, aut mundus, orcusve inferet. *Mor.* Patientia pœnitentiæ ſoror eſt: peccator ſum! Ergo noxia libertas vale! quidquid blandiri ſenſibus poteſt, vale! ad moleſtias, ad ærumnas, ad crucem me Amor damnat: peccator ſum! fugere, facere, ferre, quidquid Amor imperat, ligna ſunt, ex quibus hæc crux componitur: Salve dilecta crux! *Franc.* Iſti affectus, Morone, placent: jam *hodie mecum eris in paradiſo*! pœnitentia *nomen* auſterum habet: *res* jucunda eſt, modo *ab Amore* formetur. Eja! mecum omnes in Paradiſum! hora morat, præ lucent ſtellæ, dulciſſimum contemplantibus thema, [illegible] Amoris incitamentum eſt, DEUS MEUS, ET OMNIA!

Digitized by Google

NIA! DEum videbimus. Separemur! ſuam cuique ſtationem deſignabit Ægidius: ſuum cuique lumen ſuppeditet DEus. DEUS IN SE, intuere Ægidi: DEUS ERGA TE, conſidera Morone! DEus *principium tuum*, attende Landine! DEus *medium tuum*, pondera Orlande! DEUS FINIS MEUS, ET OMNIA, hæc Franciſci contemplatio erit. Subduco me vobis, ut alius redeam. *Ægid.* Et nos dividimur, ut per Amorem arctius conjungamur. *Franc.* Imo priusquam abeo, clamore concordi Amorem de cœlo vocemus. Dicamus omnes: Domine, tu ſcis, quia amo te: da, ut amplius amem! *Omnes.* Amo! da, ut amplius amem! *Franc.* Jam quisque recolat animo thema ſuum cum viva fide! *Ægid.* DEUS! *Mor.* Deus meus! *Land.* Meum principium! *Orland.* Meum medium! *Franc.* Meus finis, & omnia! Silentium! .... ſequitur occupatio in admiratione, & amore. *Ægid.* DEUS, in quatuor litteris quantus deſcribitur! *Mor.* DEUS MEUS! meum dum voco, *Dominum* agnoſco! *Land.* MEUM PRINCIPIUM! recordor, *a quo* ſim, quod ſum! *Orland.* MEUM MEDIUM! intelligo, *per quem* vigeat ſpes ſalutis meæ! *Franc.* MEUS FINIS! nomino centrum, *in quo* eſt quies cordis mei! Silentium! ..... nunc locus, & libertas affectui ſit. *Ægid.* O DEus, ens entium! *Mor.* O Domine! *Land.* O Factor meus! *Orland.* O Redemptor! *Franc.* O DEus! o Domine! o Factor! o Redemptor! o Centrum meum! o mihi OMNIA DEus meus! utinam tot cordibus amare te poſſim, quot Stellæ te mihi prædicant! o linguæ cœli, clamate altius, ut audiant magnalia DEI ſurdaſtri homines, audiant, & intelligant, quod non ſit ei ſimilis DEus! *Ægid.* Intelligant, & mirentur! *Mor.* Mirentur, & adorent! *Land.* Adorent, & obediant! *Orland.* Obediant, & laudent! *Franc.* Laudent, & ament! ament ex toto corde! quia ſolus amabilis eſt! *Ægid.* Ament ex tota mente, quia ſolus DEus eſt! *Mor.* Solus Dominus! *Land.* Solus Altiſſimus! *Orland.* Solus Sanctus! *Franc.* Solus potens, ſo-

lus ſapiens, ſolus bonus, ſolus dives, ſolus pulcher, ſolus juſtus, ſolus miſericors, ſolus fidelis, ſolus liberalis, ſolus magnificus, ſolus immutabilis, ſolus immenſus, ſolus immortalis, ſolus omnia! omnia! omnia! O deſere, quod aggravat, corpus anima mea! altius evola! .. Equidem pennæ deſunt: ſed vos o montes, alter alteri ſuperimponite vos, aſcendam! neque deſinam currere, donec vel ad cœlum pertigero, vel cœlum ad me deſcenderit, ut ei, quem amo, jungar! *Ægid.* Et me quo rapis Amor? abſorptus in ſe Spiritus melleo mari mergitur! *Mor.* Sic bene! liqueſcit Amor in dolorem! o dulcis dolor! o lacrymæ ſuaves! o vita acta peſſime in ſervitio non Divino! *Land.* Redeundum ad principium eſt: Principium meum DEUS! rape me tibi! *Orland.* O quæ video exempla Amoris tui erga me, DEus mi! medium meum, via mea DEus, tene me, ne exerrem a te! *Franc.* Jo! teneo dilectum meum! teneo, nec dimittam, donec benedixerit mihi! *Ægid.* O Superi, quale ſpectaculum! *Franc.* O DEus! *Orland.* O cœlum! *Mor.* O viſio! *Franc.* O DEUS meus! *Land.* O felix Anima! *Franc.* O DEUS, & omnia! *Ægid.* O Pater mi! Pater mi! Amor te in Seraphinum mutavit. *Orland.* Miranda vis! *Land.* Vis amabilis? *Mor.* Optanda vis! .....

* Sacra Stigmata imprimuntur.

)o(

MEDI-

Digitized by Google

MEDITATIO II.

Diliges ex toto corde tuo, *Marc.* 12.

S. FRANCISCUS DE PAULA.

ARGUMENTUM.

POst expensas Amoris *causas*, sive incitamenta, comprehensa in illis verbis: *Diliges Dominum DEUM tuum*, oportet nos ejus *Naturam* inspicere, & considerare, quid jubeat DEus, cum dicit: DILIGES EX TOTO CORDE! certum est, *actum Amoris* imperari, & quidem non *virtualem* solum, aut *implicitum* (verba Scholarum pono) sed *formalem* omnino, & *explicitum*, quod ex propositione prima ab Alexandro VII. damnata patet. Quam *sæpe* autem, & quam *intense* ejusmodi actus elici debeat, non declaratur, scilicet quia qui dixit, velle se, ut ames *ex toto corde*, utique clare satis petiit, ut affectu quam potes, *intensissimo*, & *frequentissimo* ames. Ita sane Sancti intellexerunt, inter quos S. Franciscus Paulanus, cum a Spiritu Amoris in prima juventute in solitudinem (ubi sui Ordinis fundamenta posuit) abreptus fuit, ita non raro ab affectu effervuit, ut velut aqua frigida ab immisso digito æstuans ebullierit, quod ejus vita testatur. Erit ergo Meditationis hujus

Materia: AMOR AFFECTIVUS in S. Francisco de Paula exardens.

Puncta duo:
1. Affectuum frequentia.
2. Affectuum intensio.

Fructus: Studium *Actus Charitatis* erga DEum multiplicandi.

Propoſitum: In tentatione acediæ, & tempore tædii in precibus, in laboribus, aut inter adverſa nos infeſtantis, curabimus *per Affectum Amoris*, cui nihil moleſtum eſt, excitare nos ad lætitiam ſpiritualem, ſemper cantando *Canticum novum*, unde animus excitetur ad pugnam, & vincat.

PERSONÆ.

S. Franciſcus de Paula in eremo primam juventutem Amori Divino conſecrans, ſuique Ordinis fundamenta conſtituens.
Balthaſar de Spino J. U. Doctor, Sacerdos ex primis Sociis Sancti.
Coſentius Vir nobilis, Franciſci Benefactor.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præſentem.

Fides. Ratio.

Ratio. FIdes, o Fides! qualis contemplatio! .... Exhibetur univerſitas rerum.
Quocunque aſpicio,
Undique inſonat unanimis clamor,
Quo imperatur Amor:
DILIGES DEUM! clamant ſidera:
DILIGES DOMINUM! ingeminant tartara:
DILIGES DOMINUM DEUM TUUM!
DEUM *propter ſe*, DOMINUM *propter ſua*,
TUUM *propter te!*
Vociferantur terræ, & maria....

Quan-

Digitized by Google

Quanquam quid eſt opus vagari?
In ſola Cruce Amoris incitamenta
Invenio omnia

A R I A.

Meum tu *Principium:*
Meum tu es *Medium:*
Tu *Finis* és meus
Mi DEUS!
Tu *omnia* es!
A te omnes meæ res,
Per te omnes meæ ſpes,
Sunt, quod ſunt,
Et *in te erit*
Tandem mea requies:
Tu *omnia* es!

Fides. Bene habet: ligna collegit, & diſpoſuit intellectus,
Unde exardeat, atque alatur *Amoris affectus.*
Intelligis, quam ſit DEus *amabilis:*
Amare incipe,
Et Dominum DEum tuum
TOTO CORDE dilige.

Ratio. Ecce ego! ſed tu doce me,
Quid ſit DEum *toto corde* diligere.

Fides. Eſt *totum cor* occupare
In intenſis, ac frequentibus *Amoris actibus.*
Exemplum inſpice. * SIC DEUS DILEXIT TE,
SIC TU DEUM DILIGE!

* Cor cruci affixum exhibetur flagrans, & bulliens.

A R I A.

Apertum cor eſt: inſpice!
Tu *totum* occupas:

Flagrat, liqueſcens propter te
In dulces lacrymas.
Te quærit iſta inquies,
Te tot ſuſpiria,
Te curæ ſemper vigiles,
Te deſideria.

2.

Si gaudet, gaudet propter te,
Pro te affligitur,
Si timet, timet propter te,
Pro te iraſcitur:
Tu cauſa es tot motuum,
Hæ turbæ ſunt a te,
Et *Amor* tot affectuum
Eſt *primum mobile.*

Ratio. Enimvero incendi pectus ſentio
Ab hoc incendio:
Ardeo amantem me amandi deſiderio!
O quis det, ut amem te, Domine,
SICUT tu amaſti me!
Fides. Amoris artificium fit per *Exercitium*:
Exemplum habes: ſequere,
Et ſi vis proficere, exerce te!
Ratio. Ubi? *Fides.* Intra te eremum tibi conſtrue.
Ratio. Quando? *Fides.* Moram odit Amor: hodie incipe.
Ratio. Quoties? *Fides.* Quo ſæpius, hoc melius.
Ratio. Quomodo? *Fides.* Quo intenſius, eo perfectius.
Ratio. Et in quo actuum genere exercebo me?
Fides. *Gaudia*, & *deſideria* amantis ſunt negotia.
De bonis, quæ DEus poſſidet *intra ſe*,
Plaude, & gratulare; Bona

Bona, quibus caret *extraſe*,
Deſidera procurare:
Hoc eſt *affective* toto corde amare.

Ratio. *Gaudia*, & *deſideria* amantis ſunt negotia? ....
Doctrina optima! ..
Eja *gaudia!* eja *deſideria* occupate me omnia! ..
Rumpe coſtas pectus,
Ut ſpatium amori pateat quam laxiſſimum!

Fides. Jo! ardet pia anima!
Ut ardeat amplius, relinquo affectibus: .
Inſancto otio vivat ſolitaria.....
O negotioſi homines!
Quam jucunda vobis accideret Amoris occupatio,
Si ſciretis, quid ſit contemplatio?

A R I A.

1.

Ite mecum! iter meum
In cacumen Thaboreum
Hodie attollet ſe:
Ite mecum! ſurſum, ſurſum,
Duce fide, juvat curſum
Procul hinc intendere.

2.

Procul hinc a vanis curis! ..
Talpis date opes ruris,
Et jejuna prandia:
In montanis (mecum ite!)
Erunt melioris vitæ
Meliora paſcua.

MEDI-

MEDITATIONIS II.

De S. Franciſco Paulano

PUNCTUM I.

ACTUUM AMORIS FREQUENTIA.

SCENA I.

Franciſcus ſolus.

SIc faciam: fugiam, a Paula, a Patria procul, ubi me nullus homo inveniat! O homines, quantum a vobis impedimentum eſt commercii cum DEo meo! ... Annum agebam ætatis tertium ſupra decimum, cum imitaturus Sancti Præcurſoris exemplum in eremum me contuli, ut ſoli tibi, DEus meus, Amor meus, ut *ſoli tibi* vacarem! vix biennio quies fuit: invenerunt me homines, & expulerunt. Inde in hac ſolitudine conſtiti: latui triennium fere: fere triennium hæc ſilva Paradiſus fuit. Sub anni quarti exordium ceſſant deliciæ: iterum turba hominum turbat; innotui: diu, noctuque nulla eſt quies: iterum in fuga ſalus. Et favet conſilio aurea nox! ſilete ſidera, nemini Franciſcum prodite! .. Quo fugiam autem? O chara ſilva! quam difficulter a te avellor! recordor gaudiorum, quibus in te fruebar! annoſæ arbores, vos eſtis teſtes, quoties cantaverim hilaris magnalia magni DEI! & concinnebant mecum aviculæ, avesque, quotquot ſub his foliis cubant! vos ſcitis capreæ, hinnulique, & cervi, quoties vobiscum per circumſitos colles exultaverit ſpiritus meus in DEo ſalutari meo! vos etiam o ſtellæ, quoties vidiſtis Franciſcum (*ſive cum corpore, ſive extra corpus, neſcio*, 2. Cor. 12.) evolantem ad vos: ibi quæ *admiratio* fuit audientis *arcana verba, quæ non licet homini loqui!* quis *Amor* fuit intuentis

tuentis Dominum *ſedentem ſuper Cherubim*, Pſ. 98. *& caligo ſub pedibus ejus!* Pſ. 17. Quis ſtupor? quæ voluptas? quæ gratulatio conſiderantis potentiam, ſapientiam, divitias veri Salomonis, & ordinem miniſtrantium, & aulæ magnificentiam! Ah! quoties *non erat ultra in me ſpiritus* præ magnitudine gaudii de gaudiis illius, quem amo! O homines! homines! quoties importuno ſtrepitu abrupiſtis lætitiam!... Et hem! iterum oſtendit ſe homo: tegite me bonæ latebræ!

SCENA II.

Coſentius. Balthaſar.

Coſentius. HEus tu! quisquis es! .. nàm cur fugis imprudens? audi! .. abiit homo. Pace mea, pernoctet ſub dio: mihi ſufficit, quod caſam inveniam: ſaltem quieſcere a diuturnis erroribus licet: lux matutina infelici Theſeo Ariadne erit in hoc labyrintho. *Balth.* Tandem felix ſum: eremicolam certe hæc cella loquitur. *Coſ.* Quis huc ſe movet? *Balth.* Juvate me Superi! Coſentium video. Domine! *Coſ.* Amice! nam niſi fallor, Balthaſar de Spino es tu. *Balth.* Ad obſequia. Sed Paulanum quærebam. *Coſ.* Niſi ex fama, non novi hominem. Ilius hæc habitatio eſt? *Balth.* Exiſtimo: nec enim alius hoc nemus incolit, quem ego ſciam. *Coſ.* Vidi juvenem viatoris habitu, qui ut conſpexit me, exterritus in ſilvæ interiora ſe abdidit. *Balth.* Viatoris habitu? cœlum nolit, ut effugiat mihi! *Coſ.* Ipſum credis? *Balth.* Quem alterum putem? *Coſ.* Graviſſimum ſit negotium oportet, quod conficere hoc noctis tempore velis. *Balth.* Errantem a via tenebræ oppreſſerunt. Cæterum ut in Coſentium inciderem, quis caſus tulit? *Coſ.* Similis error fuit, qui perſequentem hinnulum in avia huc adduxit a meis longe. *Balth.* Sapientius vocabimus DEI conſilium: certe rem bonam præſagit animus mihi.

SCENA III.

Franciſcus. Coſentius. Balthaſar.

Franciſcus. ITa, ita: DEI conſilium fuit, Domini, ut hic conveniretis, & tu quidem, qui Sacerdos es, ac Jurium Doctor Balthaſar de Spino, ut auctoritate, atque prudentia; tu vero, Coſenti, qui opibus polles, ut pia liberalitate juvetis negotium, quod DEus volet. *Balth.* Quis es tu? *Coſ.* Et unde tibi notitia eſt noſtri nominis, conditionis, facultatum? *Franc.* Equidem non decebat, Balthaſar, Sacerdotem ita laice veſtitum incedere: vanitatum amorem hic habitus loquitur, & mundum olet. Sed quoniam Epiſcopus juſſit perſonam tegere, ut facilius explorares mores Paulani, excuſo factum. *Balth.* Superi! vos prodidiſtis me? *Franc.* Tui vero vere me miſeret, Domine, qui poſtquam ſummo mane ingreſſus es ſilvam cum ſtrepitu famulantium canum, ac hominum, denique ſub noctem deſertus a tuis, vacuus præda, fatigatus, & famelicus ſubſidium a miſello eremicola poſtulas. O DEus! hæc vita ſæculi eſt laborioſa venatio, quæ demum in bombum, & fumum deſinit. *Coſ.* Non male ſpes noſtras deſcribis. Sed nunc tecum agimus: nunquid Paulanus es? *Franc.* Certe Paulæ ſum natus. *Balth.* Et Franciſcus vocaris? *Franc.* Vocor Franciſcus, ſed non ſum Franciſcus! Franciſcus inter Seraphinos altiſſimam ſedem habet: O ſedes omnibus deſideriis deſideranda, quia ſedes Amoris eſt! *Coſ.* Verum age, cur fugiebas inclamantem me tibi? *Franciſcus.* Homines odi, homines fugio, propterea videtis accinctum itineri, ut longius ab hominibus abeam. *Balth.* Homines odiſti, homines fugis! an non ipſe es homo? *Franciſcus.* Etiam meipſum odi: utinam poſſem fugere! *Coſentius.* Cur igitur ultro rediiſti ad nos? *Franciſcus.* Fugavit odium, charitas revocat, & DEus. *Coſentius.* Pugnantia videris loqui: nam quomodo odiſſe, & amare eosdem

dem potes? *Franc.* Odi, cum *auferunt* mihi DEum, amo, cum *referunt*. *Balth.* Ecquod igitur eſt vitæ genus, quod profiteris? *Franc.* Solitudo delicias facit: beata ſolitudo, imo vera beatitudo! *Coſ.* Homo animal ſociabile eſt: naturæ opponitur ſolitudinis amor. *Balth.* Minime ſolus ſum, cum maxime ſolus ſum, tunc enim cum DEO ſum. DEUS & EGO, nos duo ſufficimus, ille mihi, quia amo, ego illi, quia amor. Ah! DEUS & EGO, quam jucunda ſocietas ſumus! *Coſ* Enimvero jucunda ſocietas foret, ſi ſicut te DEus videt, ita tu DEum videres. *Franc.* Atqui ſicut ille me non utique oculis corporis videt, ſed intellectu, ita ego ipſum video oculis mentis armatis per fidem. Quanquam neque hi oculi nihil vident: equidem ſtat Dilectus meus *poſt parietem*, non raro tamen *reſpicit per feneſtras*, & *proſpicit per cancellos*, Cant. 2. *Balth.* Non tibi negabo, quod dicis; ſed unde honeſte, atque ſine tædio totos dies te occupes, non percipio. *Franc.* Niſi me homines turbent, ecce! hic ordo diei eſt: dormio, lego, canto, edo, bibo, ambulo, garrio, & iterum dormio. *Coſ.* Profecto compendium vitæ jucundum exhibes. *Balth.* Compendium vitæ otioſæ, & ſibi, mundoque inutilis! non perſuades, ut credam. Sed quia jam divinaſti, cur adſim, in virtute obedientiæ, quam Epiſcopo debes, cujus perſonam ago, præcipio tibi, ut vitæ methodum ex ordine mihi referas: teſtis verborum ut ſit Coſentius, rogo. *Coſ.* Attente audio; nam mihi ſincera ſimplicitas placet. *Franc.* Et mihi obedientia præ mille victimis. Quid vis, ut narrem? *Balth.* Quot horas dormis? *Franc.* Tres concedo ſomno corporis, ſomno animæ quaternas, ſenas, quandoque denas etiam, ut varie ſopor Divinus tenet. *Balth.* Somno animæ! quid eſt ſomnus animæ? aut quis dormire Spiritum unquam dixit? *Franc.* Tu es Doctor Jurium, & ignoras, quid ſit juris DEo in jura Spiritus? *Somnus corporis* actiones ſenſuum, & functiones animales, *ſomnus animæ* intellectus, & voluntatis operationes ſuſpendit, etiamſi

corpus vigilet. *Coſ.* Rem novam audio. *Franc.* Audite plura : nam vel audire ingens voluptas erit. Cum ſomno ſomnia immittit DEus admiranda, plena myſteriis, & ſuavitatibus, quas, niſi qui eſt expertus, capit nemo, refertiſſima. *Balth.* Et ſcilicet expoſita illuſionibus, milleque fallaciis. *Franc.* Ex fructibus dignoſcuntur. Si Divina ſunt ſomnia, intimam ſibi DEI præſentiam intellectus non jam credit tantum, ſed experitur (o verbum dulce!) intellectus experitur, & voluntas matrimonium ſpirituale contrahit, quo conjungitur *Dilectus meus mihi, & ego illi*, Cant. 2. Ita, amici, ille mihi, & ego illi! ego illi! inde alacris evigilo; & ſicut ſomnus vires carnis plus quam cibus, potusque reficit, ita ſi a contemplatione ſurgo fortior, vegetior, promptior ad agendum, & patiendum, quæ DEI ſunt, magis quam a precibus ordinariis : jam ceſſat metus illuſionis, triumpho, plaudo, pſallo, atque adeo alteram diei partem cantui tribuo. *Coſ.* Ego nunquam memini me ſic dormiſſe. *Franc.* Homines, Coſenti, homines hunc ſomnum auferunt, ſolitudo affert. *Balth.* Rem narraſti, ſerio dignam examine. Et quæ deinde cantum occupatio excipit? *Franc.* Lego ambulans, & legens garrio, & feraciſſima lætorum affectuum garrulitas eſt. *Balth.* Legis, qui nuspiam librum habes, imo quem audio, ne quidem litteras didiciſſe? *Coſ.* Garris, ubi nemo eſt, qui reſpondet? paradoxis nos implicas. *Franc.* Liber, o viri boni, *liber unus* totus mundus eſt mihi : in hoc libro non tam oculis, quam *auribus* lego, & de his, quæ lego, *cum mutis* garrio. *Coſ.* Liber eſt mundus : auribus lego, cum mutis garrio : Franciſce, ſic loqui eſt ludere! *Balth.* Utrumque vides pendere ab ore tuo: quousque ambiguis verbis trahis? *Franc.* Plana ſunt omnia. Eja! arrigite aures!.. non auditis, quid *ſtellæ* dicant? ah! quam admirabili concentu enarrant gloriam Domini!.. quæ fixæ ſunt, *pleno choro*, Planetæ autem ſinguli *voce ſola* concertantes conclamant: *Quam magna eſt domus DEI, & ingens locus poſſeſſionis ejus!* Baruch. 3.

Ingens

Digitized by Google

Ingens locus, locus elegans, aureus locus! .. & *infernus* num mutus eſt? imo applicate animum: audietis vocem tonitrui in rota per circulum repetentem, quod ſit Dominus *terribilis in conſiliis ſuper filios hominum.* Pſ. 65. Quanquam quid opus eſt ſive aſcendere, ſive deſcendere: quacunque ambulo, multiplex clamor inſonat: ACCIPE, REDDE, CAVE! Clamat *Ignis*: ex voluntate Creatoris ego te foveo, cum friges, ego tibi coquo, cum fames, ego lucem fero, & diem de nocte facio, cum indiges: ACCIPE BENEFICIUM ſed & REDDE OBSEQUIUM! tene præcinctos lumbos, & *lucernas ardentes* in manibus tuis! ſecus ſi feceris, CAVE SUPPLICIUM! ignis qui fovit, qui coxit, qui luxit tibi, æternum uret! .. Quodſi ad fontem me fero, clamat *Aqua*: ego ſervio tibi ad munditiem, ad refrigerium, ad navigationem, ACCIPE BENEFICIUM! tuum eſt omiſſis ciſternis diſſipatis ſolum fontem aquæ vivæ requirere: REDDE OBSEQUIUM! ſi rivulos ſecteris, effunderis *ut aqua*, non creſces, in lutum deſines: CAVE SUPPLICIUM!... ſimilia monet *Aër*: ego te refrigero, per me reſpiras, loqueris, moveris, vivis: ACCIPE BENEFICIUM! ſed & utere ad finem, propter quem vivis, aſpira ad DEum tuum: REDDE OBSEQUIUM! væ ſuſpiriis, quæ tendunt ad infima: ſpem cœli ſuffocant: CAVE SUPPLICIUM! .. *Terra* autem quocunque verto me, garrulitate multiplici jam reconditas divitias montium, jam ubertatem agrorum, jam hortorum delicias, jam nemorum amœnitatem prædicans ecce, inquit, omnia mea tua ſunt: ACCIPE BENEFICIUM! ſed lauda potentiam, quæ fecit me, æſtima ſapientiam, quæ ſic ordinavit, ama bonitatem, quæ ſic ornavit, REDDE OBSEQUIUM! abutenti bonis meis in Factoris injuriam parata eſt *terra tenebroſa, & operta mortis caligine, ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*: CAVE SUPPLICIUM!... *Goſ.* Paulatim capio, quod poſſis cum mutis loqui. *Balth.* Et ſine libro legere, eſtque ſine dubio utiliſſima lectio. *Franc.* Sed ne-

que opus eſt extra me vagari : omnia, quæ *intra me* ſunt, laudant nomen Domini, & *omnia oſſa mea*, atque hæc admirabilis ſtructura corporis, multoque magis obſtupeſcenda colligatio Spiritus immortalis cum carne corruptibili dicunt mihi : *Domine, quis ſimilis tibi?* Pſ. 34. Heu! quam ſurdi ſunt homines, qui hos clamores non audiunt! & quam cæci inſuper, qui te, mi DEus, in tuis creaturis non vident! Mihi, o Amor, in ſingulis obvias! mihi ex ſingulis clamas : VOLO, UT INVICEM AMEMUS! Domini, *liqueſcit* in gaudiis anima mea, quoties ſic audio loquentem mihi! ſic paſcor in hoc deſerto! ſic delicior! & quanquam corpus ex ſolis herbis, & aqua vivat, animus tamen *quotidie ſplendide epulatur.* Verum hem! quo me ſuavitas rapuit! prope ut oblitus ſim charitatis! ſubite tuguriolum hoſpites : parabo cænulam feſſis! coctæ radices, modicum ſalis, & ſi forte piſciculi quidam ex præterlabente rivulo ſe mihi captivos dabunt, opipare vos reficient. Si tamen alteruter querelis ſtomachi ex macra menſa non ſatisfecerit, ipſe ſibi adjicere obſonium poteſt in apophtegmate, quod familiare fuit Divo Patrono meo: *Si non habes ſatis, memento paupertatis! Balth.* Vade! facis, quod ſancta Charitas ſuadet: plura ſciendi occaſio non ideo eripitur mihi.

SCENA IV.

Balthaſar. Coſentius.

Coſentius. MEvero, Amice, ita refecit diſcurſus hic, ut jam nec fames urgeat, nec fatigatio, aut ſomnus vexet : dum vivo, ſimile expertus ſum nihil. Tu vero ſiles? fatere potius, Balthaſar, fatere: nunquid cor noſtrum ardebat in nobis, cum talia viris juvenis loquebatur? *Balth.* Enimvero major eſt ſapientia hominis, quam rumor, quem audivi : DEus cum ipſo eſt. *Coſ.* Sanctus eſt : neque (quales nos nobis fingimus, qui virtu-

virtutem confundimus cum melancholia) abſurdus Sanctus: didicit comitatem probitati adjungere: odit homines, & amat ſimul; hoc temperamentum paucis commune eſt. *Balth.* Illis ſolis, qui in homine DEum amant, quod eſt chriſtiane amare, non ethnice tantum. Sed me primus Paulani occurſus attonuit. *Coſ* Recte advertis. Neutrum de facie noverat: tamen vix viſos ſuo quemque nomine compellavit, unde, & cur adeſſet, explicuit, nec obſcure cœlitus ſe eſſe monitum ſignificavit, ut ex fuga hominum rediret ad homines, quorum opera ſibi eſſet futura utilis *ad certum finem.* Profecto mihi ſic comparatus en animus, ut promptus ſim ad quodvis obſequium: honorat me DEus meus, ſi utitur ex beneplacito Servi ſui. *Balth.* Mirificum ſermonis exordium fuit; ſed me ſimplex obedientia, qua Epiſcopi perſonam in me coluit, multo affecit tenerius. Vix umbram imperii conſpexit, quam alacriter arcana ſua, ne quidem teſtem veritus, expoſuit mihi? quam ſincere rationem vitæ omnem enarravit? *Coſ* Et, o cœli! qualis vitæ! ſi Angelus indueret carnem, num aliter viveret? *Balth.* Ego exemplo captus ſum, & cupio imitari. Vah! nondum homo vigeſimum annum ætatis attigit, nunquam vel primos litterarum apices didicit, nullos Doctores Sanctitatis audivit: & ſuſpicio in ſummo vertice altiſſimæ contemplationis plaudentem ſibi: quam grandis mihi facienda eſt via, dum illuc evehar!.. nimirum, qui ubi vult, ſpirat, mature Franciſcum per compendia viarum duxit, dum ego lente ambulo per ambages. Via breviſſima ad perfectionem eſt VIA AMORIS: o ſi hanc iviſſem, quantos pridem reliquiſſem poſt me! nunc ferre debeo, quod præcucurrerit pæne puer, ac ne quidem abecedarius. *Coſ* Utilis comparatio. Eſt tamen quod doceri velim, Amice: ecce tota fere occupatio Franciſci *in frequentandis affectibus Amoris* ſe verſat: credine poteſt, tanti eſſe hos actus DEo, ut pretium præ actibus quibusvis alterius virtutis habeant? profecto adminiſtratio juſtitiæ, qua publica

ſcelera

ſcelera, & ſuum cuivisjus vindicamus; fortitudo, qua pro patriæ bono, aut fide jurata Principi vitam & ſanguinem fundimus; prudentia, qua regendæ Reipublicæ ſtrenue invigilamus; temperantia qua intra decori limites coercemus tumultuantes affectus; miſericordia, liberalitas, magnificentia, affabilitas, ſolertia, virtutes videntur, quæ multo & ſplendidius, & utilius formant virum, quam iſtæ teneritudines faciant: age erroneum hoc judicium putas? *Balth.* Certe ſi a charitate hæc virtutum exercitia ſepares, erroneum eſt, quia judicia DEI, qui ſolus errare non poteſt, contrarium: nam quæ tu enumeraſti glorioſa facinora, *nonne & Ethnici faciunt*, quin tamen ſpes præmii ullius in cœlo ſit? nempe homo *in externa ſpecie* figit oculos, *DEus cor intuetur:* inde judiciorum contrarietas venit. Virtutes, quas *morales* vocamus, *naturam* perficiunt: tribuunt, ut ſis bonus homo, bonus civis, bonus Princeps: verum ut ſis *bonus Chriſtianus* Theologicæ virtutes exiguntur, *Fides*, *Spes*, *Charitas*, *tria hæc*: *major autem horum eſt Charitas.* 1. Cor. 13. Eo quod Fides ſerviat, *ut poſſim*, Spes, *ut velim* amare, Charitas autem non ordinetur ulterius, ſed animam ſuo principio, & fini conjungat. Sequitur, quod Charitas *Regina virtutum* ſit, & tu facile concludes, actus virtutis nobilioris merito apud DEum in pretio majore eſſe, quam ſint actus aliarum minus nobilium, ſaltem niſi & ipſos Charitas imperet; imperat autem, imperat illuſtriſſimos actus, neque in ſuis quieſcit, ſed quando ſe offert occaſio aut DEus impellit, alacriter virtutes famulas ad opus excitat; atque ita denique hominis perfectio *in perfectione Amoris* conſiſtit. Certa doctrina eſt ex Apoſtolo: *Si Charitatem non habuero, nihil ſum.* 1. Cor. 13. Utinam ſicut *ſpeculative* pridem perſpexi, etiam *practice* tenuiſſem! *Coſ.* Suboritur aliquid luminis: ut ſerviam DEo, ideo me fecit DEus, ideo homo ſum, ideo vivo. Actus vitæ meæ alii ſunt liberi, alii naturales, & neceſſarii: *per neceſſarios* non aliter DEO ſervio, quam elementa, bruta, & plan-

Digitized by Google

plantæ ſervſunt: *quod vult DEus*, & ipſæ faciunt, ſed non faciunt, *quia vult.* Mihi data eſt facultas liberi arbitrii, ex cujus uſu poſſum non modo obedienter acquieſcere ordinationibus, quas AUCTOR NATURÆ conſtituit, ſed etiam accommodare me legibus, & beneplacitis, quæ DOMINUS SERVIS promulgat. *Balth.* Recte diſcurris. Jam vero dic mihi, per quos *Auctus liberos* DEO ſervimus? *Coſ.* Utique non per alios, niſi quos agimus PROPTER DEUM? quis enim me dicet ſerviiſſe Regi Tartarorum, cujus cauſa nunquam vel pedem, vel manum movi? *Balth.* Itaque neque habes, quod ſperes, mercedis quidpiam *ab illo Rege*, quantoscunque labores per vitæ tempus ſuſceperis, quæcunque pericula ſubieris, quascunque virtutes exercueris; dicet enim Tartarus: præmiet te, cui laboraſti! propter me egiſti nihil: itaque nihil debeo. Vides in hoc exemplo, quam merito DEus nullam virtutem æſtimet, niſi quam *propter ipſum* exerces? agere autem *propter DEum* quid eſt, niſi agere ex Charitate? itaque anima virtutum eſt Charitas: & ſine hac illæ cadaver ſunt. *Coſ.* Jam plena luce ſe veritas mihi exhibet, & ad mærorem. Unum adhuc ſe dubium movet: actus Amoris, in quibus vidimus exerceri Paulanum, fere *meri affectus* ſunt, tantine ſint? *Balth.* Nimirum DEUS, Coſenti, alios vult occupari *circa ſe*, alios *propter ſe*, plerosque mutatis vicibus, modo *circa ſe*, modo *propter ſe*: quodlibet vitæ genus ſuam laudem meretur, ſummam illa, in qua ſummus eſt amor: menſura amoris menſura eſt meriti. Verum qui ſe diu, uti Paulanus, occupat *Circa DEum*, & ſcilicet *in actibus Amoris elicitis*, hunc ſuæ induſtriæ fructum habet, quod deinde, cum res poſtulat, facillime exerceat *imperatos*, & ſe occupet *propter DEum*: didicit ex creaturis ſcalam conficere, per quam aſcendit, & deſcendit, cum lubet, quin unquam a DEO abeat. *Coſ.* Tandem videor mihi intelligere aliquid de iis, quæ vidi. Vis dicere: Franciſcus non ceſſavit ſervire DEO, etiam cum ſervit nobis.

bis. *Balth.* Rem dicis. Et fallor? an lautam homini cœnam imperavit amor, tam longas ut trahat moras? per te ſi liceat, explorabo, quid agat.

SCENA V.

Coſentius ſolus.

QUod lubet, age: me rerum omnium, & omnis vitæ faſtidium tenet acerbum, grave. Coſenti, vixiſti annos quinquies omnino denos, ſemper vegetus, & viribus valens, & vitæ genus, cui occaſiones rem gratam præſtandi DEO nunquam deerant: euge! quot annis ſerviiſti DEO? imo quot menſes numeras, aut dies ſaltem? horam ſubinde aliquam, Domine (memini) conſecravi Religioni, verum & ipſam ah! quam frigide, quam nihil amans! *Multa tuli, fecique:* ſed quæ fuit omnis ſive patientiæ, ſive laboris mei origo, quis finis? *origo* vitium, aut natura fuit, *finis* aut ſcelus, aut vanitas. Cupido placendi mortali Principi, commodandi meæ familiæ deſiderium, libido ſatisfaciendi meis cupiditatibus, ambitio honoris, ac titulorum, ſpes lucri, amor licentiæ, denique nugæ nugarum fuerunt anima tot motuum, quibus me, & alios conturbavi. Hac hora ſi ſiſterer ſupremo Judici, quid reſponderem interroganti? age, quid tota, quanta fuit, vita *laboraſti*, aut quid *paſſus es* PROPTER ME? nempe obmuteſcerem miſer, & coopertus confuſione, ſi non mali, certe ſervi pigri ſententiam trepide expectarem; ita, quæ debebant eſſe *ſcala cæli* creaturæ, *ſcala inferni* forent. Huc me malorum *mali amores* traxerunt, amores rerum pereuntium, vanarum, futilium. Stultitia gravis! quid enim amas in creaturis, cum amas, Coſenti? formam amas? DEus eſt pulchrior: opes amas? DEus eſt ditior: munificentiam amas? DEus eſt liberalior: virtutem etiam ſi amas, qui

Sanctus

Sanctus Amor est, DEus infinite est sanctior, DEus super omnia! vah! amores, amores me: quo exerraſtis!

SCENA VI.

Cosentius. Balthasar.

Balthasar. AD cœnam te voco, Domine, ad cœnam, qua nullam unquam lapuisse tibi dulcius, certum est mihi: nam Amor Divinus condivit. *Cos.* Quid sibi hæc præfatio velit? *Balth.* Brevis sum: audi attente, mera prodigia loquar. *Cos.* Loquere. *Balth.* Cum discessi a te, Franciscum reperi in mentis excessu: cubitum totum elevatus in aëra hærebat sine motu, ardente vultu, corde interdum extrudente altum suspirium. *Cos.* O felix conditio animæ amantis DEum! *Balth.* Diu attonitus hæsi in aspectu, & vix non cum ipso in extasi: tandem ad se rediens lente subsidit in terram. Vix viderat (hem novum prodigium) pro! exclamavit, prope parandæ cœnæ oblivio subiit. Cucurrit, curro simul: stetimus ad rivulum in vicinia, vocat ille piscículos: accelerant turmatim: nudis manibus senos ipse comprehendit, & sinu concluſos ad focum defert: iterum prodigium! *Cos.* Narra cito! *Balth.* Non ignis, non pruna, non cinis, non lignum aderat: arripit ollam Franciscus, piscibus injicit, affundit aquam, quam ut vix extremo digito tetigit, incipit illa continuo caleſieri, stridere, ebullire: momento piscículi coctiſunt: ad hanc cœnam invitamur. *Cos.* Omnibus Regum mensis pretioſior est: cito imus. *Balth.* imus.

CHORUS

Chryſopœia Divini Amoris.

Microcoſmus, ſive Homo. *Mercurius* mendax Alchimiſta, ſive amor lucri. *Chryſopœus* verax, ſive Amor DEI.

Mecrocoſ. * JO! *dives ſum, & locupletatus,*
Et nullius egeo! Apoc. 3....
Vive Mercuri! tuo artificio
Hanc omnem opulentiam debeo.

* In numerando auro ſuo occupatus.

* ARIA.

Quantus ſum, tantus ſum
A Chryſopœia:
Eja!
Phœbe, mirificum
Lauda Mercurium!
Ars princeps artium
Eſt Chryſopœia!
Ars vere aurea
Lucri } *ambo*: ditiſſima
Chryſopœus ex Fumi }
angulo. Eſt Chyſopœia.
Chryſop. Vah! dicis: *dives ſum, & locupletatus,*
Et nullius egeo!
Et neſcis, quia tu es miſer, & miſerabilis,
Et pauper, & cœcus, & nudus!...
Hoc dicit Dominus:
Ecce ſto ad oſtium, & pulſo:
Scio opera tua,

Quia

Quia neque frigidus es, neque calidus:
Utinam frigidus esses, aut calidus!
Sed, quia TEPIDUS es,
Et nec frigidus, nec calidus,
Incipiam te evomere ex ore meo! Apoc. 3.

Microcos. Tu quis es,
Qui tantum mihi nuntias malum
A Domino?

Chrysop. Missus sum, ut liberem te
A mendace Mercurio.

ARIA.

1.

Insanis,
Quem labor fatigat inanis!
Spe modici lucelli
Non potest vir prudens impelli,
Ut vano rabulæ
Sacrificet sua, & se.

2.

Quid aurum?
Quid coacervasse thesaurum
Juvabit moriturum,
Et illas in terras iturum,
In quibus *numinis*
Villissimi nulla est vis?

Microcos. Quid dicas, non intelligis:
Meus, quem laboro, non est labor sterilis.

Chrysop. Quæro, cui sit utilis? ...
Ajo, quod fructus tui laboris
Sit *aurum spurium*,
Cui nullum in cœlo est pretium.

Microcoſ. AURUM SPURIUM!
Adſit ipſe Mercurius, & refutet convitium.
Mercur. Vah! video inimicum Amorem!
Chryſop. Perſequor,
Ubicunque affectas Divinum honorem:
Fraudes detego, vilem facio.
Microcoſ. Heu me! ſi *pro auro ſpurio*
Fodiendo, coquendo, cudendo
Miſere conſumpſi me!
Mercur. Futilem metum una cum inepto homine
A te abige.

ARIA.

1.

Cur audis blateronem?
Sub ſpecie Amoris
Ad odium laboris
Extimulans, hypocrita
Ingeminat ſuſpiria,
Fingit *religionem:*
Cur audis blateronem?

2.

Vetabit *laborare*:
Orando occupabit,
Orantem delectabit:
Hac arte te decipiet,
Ad incitas te rediget,
Et coget mendicare.

Chryſop. Ex more ſuo mentitur Mercurius.
Non odit AMOREM LABORIS
Amor Cælicus,
Imo *imperat* ſerio,

Ne tempus malo male perdas in otio.
Sed hoc ago, hoc urgeo,
Ne labores *ſine operæ pretio*:
Volo, ut *ab igne*, quem nutris perpetuo,
Prodeat *aurum ſolidum*,
Non ſpurium.

Mercur. Iterum repetis infame convitium?

Chryſop. Provoco ad experientiam.
Eja! bone vir,
Redde flammis hanc maſſam auream:
Ego folles animabo:
Niſi tota in fumum abeat,
Reus ſim de mendacio.

Microcoſ. Optima propoſitio!

Mercur. Et tu, ſtolide,
Tanti non metuis theſauri periculum?

Chryſop. Si *verus* eſt, non timet incendium.

Microcoſ. Bene habet: fiat probatio!

Mercur. At ego, ingrate, ecce! te defero.

Microcoſ. Superi, quid video? *

Chryſop. Aurum vides in auras evaneſcere,
Una cum ipſo impoſtore Mercurio.

* Exhibitio.

A R I A.

I.

Ecce hoc habes, qui te, *non pro me*,
Demens in gravibus
Vexas laboribus:
Videris lucrari,
Videris ditari:
Subito cares re omni, & ſpe!

2. Sci-

Teporem excute,
Et Amoris *fervore* amiſſum tempus redime.

A R I A.

1.

Microcoſ. Anni, menſes, dies, horæ
Vanno actæ in labore
Ah! redite,
Eſtis vitæ
Pars peractæ maximæ!
Chryſop. Ama! Amor aurum dabit:
Quod quem diem inaurabit,
Unus valet ſæcula:
Sic jacturam repara!

2.

Microcoſ. Tota vita laboravi:
Et pro cœlo quid paravi?..
Chryſop. Talis vita,
Nunquid vita?..
Microcoſ. Quæſtio graviſſima!...
Chryſop. Sed jam ama, & amando
Hanc jacturam repara!

PUNCTUM II.

AFFECTUUM INTENSIO.

SCENA I.

Franciſcus. Balthaſar. Coſentius.

Coſentius. ENimvero quaſi micas de menſa cœleſti cadentes apoſuiſſes, ita mihi hæc cœna ſapuit. *Franc.* Aga-

mus DEO gratias! *Omnes.* DEO gratias! *Franc.* Bonus eſt, mihi credite, bonus eſt Dominus, & liberalis, & ſuavis diligentibus ſe, modo *toto corde* diligamus. *Balth.* Vis dicere, modo cor totum occupemus *in Amoris affectibus*, ſine diſſipatione in alios. *Franc.* Hoc volo, & *vita affectiva*, dico, quod ſit *mater lætitiæ ſpiritualis*, illius lætitiæ, quæ exuperat omnem ſenſum, quæ ſpiritum quidem dulciſſime afficit; ſic tamen, ut non raro ſe diffundat in corpus, quam experiri poſſumus, explicare non poſſumus. *Coſ.* Fallor! an hodie aliquid ex hac lætitia delibavi? certe cui hactenus ne de nomine quidem nota fuerunt ſpiritus gaudia, modo ſolatia percipio, quibus vel æqualia, vel ſimilia tota vita non ſenſi. Credere incipio, quod decipiamur turpiter, quicunque credimus, vitam proborum eſſe obnoxiam melancholiæ, virtutique ſe dedere, nihil eſſe aliud, quam ad obligationem perpetuæ triſtitiæ ſe ultro damnare. *Balth.* Potuit hæc opinio ingenerari animis per hypocritas, aut per ineptos Aſcetas quosdam, qui ut ſanctitatis ſtudium præſeferant, ſpectrorum malunt, quam Angelorum faciem induere. Atqui Apoſtolo teſte: *hilarem datorem diligit Deus*, 2. Cor. 9. unde colligo, quod agat cum ſervis ſuis, ſicut paterfamilias cum operariis, quibus non ſolum ſub veſperum datur denarius, ſed etiam ſub meridiem prandium apparatur. *Franc.* Hic ſenſus bonus eſt, & ego plus dicam: dico, quod Deus *punctum honoris ſui* in hoc collocet, quod habeat ſervos *alacriter* obedientes ſibi, vultuque ac geſtibus palam præſeferentes lætitiam animi gratulantis, quod optimam partem elegerint, cum ſervire DEO potius, quam mundo decreverunt. Qui ſic ingreditur, ut credas mancipium videre te piſtrino inter Saracenos addictum, herumque barbarum, & ſcorpiones intentantem perpetuo expaveſcens: cujus pallore funereo ſquallet facies, horrent crines, caperatur frons, rigent oculi, ſtupet lingua, pectus palpitat, quique totus imaginem attoniti refert: quid putatis, an iſte honori eſt DEO? hoc animo

mo, tali vultu vos famulum ferretis in ſervitio veſtro? *Coſent.* Imo infamari domum, & Dominum credimus a ſervorum triſtitia. Attamen hoc ſcimus, quod Sancti ultro a ſenſuum deliciis ſeſe abſtrahant, & vitam agant in anguſtiis, in egeſtate, in ſolitudinibus, in vigiliis, in jejuniis multis, in plagis ſupra modum: hæc vitæ methodus quomodo non excludat lætitiam, hoc miramur. *Franc.* Excludit utique lætitiam vitioſam, ſtultam, vanam, puerilem, animalem: ſed lætitia ſana, ſolida, ſancta, vera non poteſt cum amoribus aliis, niſi cum Amore DEI componi. Itaque, bone vir, non equidem tripudiamus, non ludimus, non cachinnamur, non epulamur, non venamur, non gaudemus in ſonitu cytharæ, non habemus *delicias veſtras*, ſed nec deſideramus; ſed ſpernimus inſuper, ſed habemus *delicias alias*, ALIAS habemus, & tripudia noſtra ſunt exultare in Domino, cachinni noſtri ridere vos, epulæ noſtræ contemplari Divina, venatio noſtra in creaturis venari DEum, noſtra muſica DEum laudare, DEO plaudere, gratulari, jubilare. *Coſ.* Sublimior eſt hæc Philoſophia, quam ut a quovis capiatur. *Balth.* Ego videor mihi intelligere lætitiæ modum, quam ſic extollis. Nimirum uti alia ſunt gaudia parvulorum, alia juvenum, alia virorum, ita tu doces alia eſſe hominum ſenſualium, alia ſpiritualium. *Franc.* Utique alia, & talia nempe ut ſicut vos, qui eſtis viri, ridetis gaudia puerorum, neque quisquam veſtrum vellet jam, quod olim fecit, ludere par impar, aut equitare in arundine longa: ita qui ſpiritus gaudia guſtavit, ei deſipiat omnis caro; experitur nempe, quam ſint iſta illis nobiliora. *Gaudia ſenſuum* enim nunquam ſatiant, cito deſinunt, & ſi durant longius, faſtidiuntur, ſic, ut ne Salomon quidem aliud in illis invenerit, præter vanitatem, & afflictionem: illique, qui poſtquam diem combuſſerunt in ſtultitiis, hodie dicunt: *heri lætifuimus!* nihil aliud dicant, quam quod dicere ſubinde æger ſolet: *hac nocte ſomnia jucunda habui!* aut quod dice-

ret vitulus, ſi loqui poſſet, poſtquam in pinguibus paſcuis horis aliquot laſcivivit. Sed gaudia ſpiritus ſic ſatiant, ut tamen ſemper magis ſitiantur, idemque qui dicit: *ſatis eſt!* ſimul clamet: *amplius, Domine, amplius!* ſic veniunt, ut non abeant, niſi velis, atque cum voles, redeant: ſic afficiunt, ut nunquam faſtidium ferant. *Balth.* Hic vero vide, ne hallucineris, Franciſce; nam ego ſcio, nihil in hac vita æternum eſſe, nihil non obnoxium mutationi; multi hoc Sancti queſti ſunt, & ipſum Sanctum Sanctorum audivimus ingemiſcentem: *triſtis eſt anima mea!* *Franc.* Domine, pro me reſpondet Apoſtolus, qui Sanctos deſcribit nobis *quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes.* 2. Cor. 6. Semper, (audis?) ſemper gaudentes; nimirum quia deficere quidem poteſt exundantia gaudii, ſed non ipſum gaudium: ceſſare poteſt gaudium hominis inferioris, non item ſuperioris; tolli poteſt gaudium *ſenſibile*, non vero gaudium *rationale*, niſi quando ultro ceſſas amare DEum, atque adeo abrumpis unionem cum eo, cui adhærere bonum eſt. Ita in ipſo Chriſto triſtitia cum lætitia eandem animam occupavit: ſed nempe uti lux, & tenebræ eundem involvunt globum terraqueum, attamen in hemiſphærio non eodem. *Coſentius.* Verum non eſt remedium, quod ejusmodi faſtidium pellat? *Franciſcus.* Non eſt præſentius, quam oratio: ideo ipſe Dominus triſtitiæ tempore *prolixius oravit*, & omnino conſolationem exoravit ſibi miniſtratam ab Angelo. Nempe ne vos quidem cibi ſuavitatem ſentitis, niſi cum applicatis palato; applicatio mea oratio, & contemplatio eſt: per hanc Amoris objectum, quod dulciſſimum eſt, unitur animæ, & in unione dulcedo ſentitur vel minor, vel major, prout illa vel ſtrictior erit, vel laxior. Itaque quidquid applicationem impedit, quidquid diſtrahit contemplationem, ſuavitatem Amoris confundit. Habetis cauſam, cur homines fugiam: & jam tempus eſt, valete! priusquam dieſcat, hinc abeundum eſt mihi. *Coſentius.* Abeundum? & quorſum? *Franciſcus.* Ubi me nullus

Digitized by Google

nullus homo inveniat. *Balthaſar.* Franciſce, ſalva obedientia, quam Epiſcopo debes, non ibis hinc: juſſus ſum explorare, quæ ſit vitæ methodus tibi: expectare, cum retulero, quid de te Præſul ſtatuat, juberis tu. *Franciſcus.* Boni Superi! quod malum audio? nunc ſi quid hoſpitioli titulo mereor, utrumque obſecro, ut ſitis Patroni mihi. Homines me hic repererunt, homines quotidie turbant, liceat mihi homines fugere. *Balthaſar.* Tibi ſoli non vivis, & ſi reperiſti theſaurum in hac ratione vitæ, ut cum aliis quoque communices, CHARITAS imperat. Sunt, qui petierunt a Præſule facultatem adhærendi tibi, & in hoc loco profitendi contemplationis exercitamenta, Magiſtro te: recedere licebit paululum, & deliberare, quod velis reſponſum a te, ut Epiſcopo feram. *Coſentius.* Et quidni ex ſtapede ſententiam, Paulane, dicas? ego enim, quanquam parum frequentaverim Amoris ſcholam, tamen nihil credo errare me, ſi dico: *parum te amat, DEus, qui, cum poteſt, non curat, ut plures ament.* *Franciſcus.* Pro! quale auguror malum mihi? cum fugerem a vobis antea, juſſit reverti Dominus, & hoſpitibus miniſtrare, qui in negotio momenti magni futuri mihi auxilio eſſent. Jam ſic juvatis? juva me: DEus mi, ne a te abſtrahar!

SCENA II.

Balthaſar. Coſentius.

Balthaſar. ABjit: ſinamus ſolum cum DEO agere. Tibi, Domine, pro amicitia communico conſilium cordis mei: primus ego diſcipulus Paulani ero. *Coſentius.* Doctor diſcipulus? *Balthaſar.* In ſcientia Sanctorum ego puer ſum, ille Magiſter eſt. Proſpicio gaudia, quæ mihi in hac eremo ſub hoc magiſterio paravit DEus: docebor amare, & TOTO CORDE amare! O doctrina omnibus doctrinis potior! *Coſentius.* Reſolutio heroica eſt, quam ego non laudare modo, ſed etiam imi-

tari velim: nam ſi cogito, cur homo ſim, video utique, quod hæc via rectius ad cœlum ducat, quam ducit mea. Sed quid faciam? uxor & familia tenent: captivus ſum. *Balth.* Non omnes ad ſummam perfectionem Amoris vocavit DEUS: etiam qui ex toto corde eſt Amor, magis & minus capit: quisque amet, quantum, atque quoties pro ratione ſtatus poteſt, & ſemper magis, magisque amet, ita præcepto ſatisfiet. *Coſentius.* Facilius hoc dicis, quam facias, in conditione poſitus, in qua tot amores contrarii oppugnant pectus; non vivimus in eremo. *Balth.* Haud dubie difficilius in loco ventis pervio ſervatur ignis. Sed quis prohibet, quo minus etiam tu tibi eremum ſtruas perpetuam unam, alteram inhabitandam ad tempus, & per vices? *Coſ.* Non te percipio ſatis: quid vis, ut faciam? *Balth.* AMA, ET FAC, QUOD VIS! *Coſ.* Breve præceptum loqueris, ſenſum explica. *Balth.* Multiplex ſenſus eſt, quilibet ad uſum bonus. Dico: AMA! hoc eſt, exerce frequentes, & intenſos Amoris actus; ita extingues amores malos, & ignem conſumes igne. Dico: *fac*, *quod vis!* neque hac voce laxare licentiam volo, ſed coercere; Amor enim faciet, ut nihil velis, quod amato diſpliceat, ne veniale peccatum quidem, multoque fortius, quam *timor* retrahit, quippe cujus objectum remotum eſt nimis. Dico: *ama*, *& fac*, *quod vis*: amans enim quidquid facit, hilariter, ac ſedulo facit, bene facit. Dico: *ama*, *& fac*, *quod vis*, addo: & *quando vis*; ora, cum vis, ſed *ama*, & *bene* orabis: labora, cum vis, ſed *ama*, & *ſine tædio* laborabis; animum recrea, cum vis, ſed *ama*, & nunquam limites honeſtatis aut *tempus*, aut *modus*, excedent. Ita cor ſemper in eremo verſabitur, ſolique ſe DEo affiget. *Coſ.* Verum dicis, ſi quis *vitæ Amoris* aſſueverit. Sed! *Balth.* Aſſuefces autem, ſi interdum diem unum, aut alterum te a tumultibus mundi ſubducens ſolitarius contemplationi vacaveris. *Coſ.* Sic eſt, & bonum conſulis: ſic quantum licet, vos imitabor. Eja!

Digitized by Google

Eja! fac, ut inſtitutum, Amice, Epiſcopus probet: ecce area, in qua ſtamus, mea eſt, veſtra ſit: accommodate uſibus veſtris, & meis. *Balthaſar.* Liberalis es: Franciſcus quid de hoc conſilio judicet, audiemus.

SCENA III.

Franciſcus. Coſentius. Balthaſar.

Franc. AMici! * *Coſentius.* Superi! quis ſubito ſplendor micat! *Balthaſar.* Hem! CHARITAS! *Franciſcus.* Viciſtis! imo CHARITAS vicit! jam patior, quos fugi, homines! adeſte omnes! utinam eodem, quo ego igne ardeo, accendere omnes poſſem. *Coſentius. Balthaſar.* Primos accende nos! *Coſentius.* Ego mea! *Balthaſar.* Ego meipſum addico tibi! *Franciſcus.* Utrumque CHARITAS habeat, BEATA CHARITAS!

MEDITATIO III.

Diliges ex tota mente tua. *Marc.* 12.

S. FRANCISCUS SALESIUS.

ARGUMENTUM.

AMOR AFFECTIVUS, qui cor occupat, ſi ſincerus eſt, ſterilis eſſe non poteſt; unde ſi quis dicat: TOTO CORDE ſe DEum diligere, an verum dicat, cognoſces *ex fructibus*, & ſcilicet *ab examine*, an etiam diligat *ex tota mente*, *ex tota anima*, *ex tota virtute*, puta *per omnes poten-*

* In aere vox CHARITAS ſplendet Franciſco characteriſtica.

potentias ſuas; nam cordis nomine *voluntas* appellatur, & per mentem *intellectus*, per animam *appetitus*, per virtutem *ſenſus corporei*, *vires*, *vita ipſa* intelliguntur: ſuntque iſti actus, atque gradus AMORIS AFFECTIVI ab amantis *voluntate* imperati. Hodie ſiſtemus *in gradu primo*, qui eſt EX TOTA MENTE DEUM diligere, ſive *nihil diligere* SUPRA DEUM, ſed DEum *ſuper omnia* appretiare. Illuſtre, & heroicum hujus Amoris exemplum S. FRANCISCUS SALESIUS præbuit, cum adhuc Philoſophicis ſtudiis Lutetiæ Pariſiorum vacaret. Multum eo tempore ex Calvini hæreſi de prædeſtinationis myſterio Gallia turbabatur; Saleſius neque per ætatem, neque per litteras tunc par erat diſcutiendis argumentis, quibus ſententia Catholica impugnabatur: itaque uſus eſt occaſione tentator, & in diſpiciendis callidi hoſtis artibus nondum verſato juveni plane perſuaſit, ut crederet, ſe *ex reprobis* eſſe, quibus nulla ſit ſpes ſalutis. Triſtiſſima opinio ſic diu exagitavit miſellum, ut inquies animi etiam in corpus furens, pallorem vultui, membris maciem, viribus languorem pæne fatalem aſpergeret. Sed vicit denique timorem Amor vere EX TOTA MENTE conceptus, & nihil appretians SUPRA DEUM, ne quidem ſalutis propriæ, atque totius æternitatis negotium. Saleſius enim, cum angores ſuos Deiparæ, cui devotiſſimus erat, quereretur, repente ſenſit animari cor ad magnanimam reſolutionem, quam *Hiſtoria vitæ* his verbis expreſſit: *Quandoquidem eo infelicitatis deveni, ut in vita altera Domino DEo ſim carituruſ ſumme amabili: ſaltem quamdiu verſabor in terris, enitar pro viribus, ut eum diligam ex toto corde meo, & ex intimis præcordiorum affectibus!* A tam generoſa audacia victus hoſtis malignus continuo in fugam ſe dedit, diſcuſſaque repente caligine rediit menti malacia, & vigor corpori: Amori vero tantum robur acceſſit, quantum graviſſimi labores deinceps poſt ſuſceptum cum Patris conſenſu ægre impetrato Clericatum pro DEo exantlati, atque ærumnæ usque ad mortem for-

Digitized by Google

fortiter toleratæ abunde probaverunt. Erit igitur hujus Meditationis

Materia : S. Franciscus Salesius de sua reprobatione anxius.

Puncta duo : 1. Tentationis atrocitas.
2. Tentationis victoria,

Fructus : Primus Amoris gradus : *nihil amemus* SUPRA DEUM!

Propositum : Statuamus DEum *etiam austerum* amare ? ita fiet Amoris *probatio*, & inter nulla adversa deficiemus, neque cum vita ipsa periclitabitur.

PERSONÆ.

S. Franciscus Salesius Philosophiæ Parisiis studens.
Franciscus de Sales Sancti Pater :
Deagius, ejus Moderator.
Meranus Famulus.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

*Ratio.** SUperi! ubi fui? .. & ubi sum? ..
Heu! a quanto repente excidi gaudio!
Disparuerunt Thaborea spectacula,
Amoris miracula! ...
Ah! quam jucunda occupatio
Est contemplatio! ..
Nemo, nemo, nisi expertus, potest capere,
Quam suave sit, DEum diligere.

*Ratio ab extasi redit ad se.

ARIA.

1.

O DEus!
O mihi omnia DEus!...
O ſi te homines noſſent!
O ſi cor tuum inſpicere poſſent!
O ſi viderent, audirent, guſtarent,
O ſi olfacerent te,
Si tangerent te!
Quam te ferventer, quam pure amarent!...
Nunc, vix intelligent me,
Si loquar de te!

2.

Caliginis tuæ ſi lucem declaro,
Si myſticum cœli ſilentium narro:
Occulto de manna ſi plaudo,
Odores ignotos ſi laudo:
Extaſes, oſcula,
Raptus, Sponſalia
Si jacto de me:
Qui audiet me,
Vah! dicet: inſanis,
Qui talia canis!

Fides. Siccine? tu, poſtquam *guſtaſti, & vidiſti, Quam ſuavis ſit Dominus*, Pſ. 33.
Se amantibus:
Hic ſedens in otio indulges affectibus?

Ratio. Eſt dulce otium: ſine, Soror,
Sine me in ſinu Amantis requieſcere.

Fides. Satis eſt, ſatis datum contemplationis illecebris,
Satis Amoris deliciis!

Omnia

Digitized by Google

Omnia tempus habent:
Eſt tempus amplexandi,
Et tempus longe fieri ab amplexibus! Eccl. 3.
Habet Amor *ſua otia,*
Sed & habet *ſua negotia,*
Habet *labores,* habet pugnas, *& prælia.*
Quid? *ſolum cor* tu vis Amori ſacrare! ...
Atqui *per omnes potentias* juberis amare:
Toto *corde,* tota *mente,* tota *anima,* totis *viribus.*
SIC prorſus, SIC DEUS DILEXIT TE:
SIC TU DEUM DILIGE.
Circumſpice! .... * * Exhibitio.
Nunquid, qui animi *gaudium* extremis angoribus,
Qui *libertatem* truculentis lictoribus,
Qui *famam* infeſtis tribunalibus,
Qui *ſanguinem* flagrorum cruciatibus,
Qui *vitam* propter te tradidit crucis doloribus:
Nunquid *tota mente* amavit te,
Nihil appretiant SUPRA TE? .....
Et qui *reliquid omnia,* ut ſibi aſſereret te:
Nunquid *tota anima* amavit te,
Et nihil PRÆTER TE? .....
Et qui pro te *pedes* fatigavit per itinera,
Manus extendit ad prodigia,
Oculos ad lacrymandum adhibuit,
Linguam prædicando exercuit,
Nec, ubi feſſum *caput* reponeret, habuit:
Nunquid *tota virtute,*
Nunquid SINE MODO amavit te? ....
Ecce! hoc eſt Amoris *affectum* per *effectus* probare,
Hoc vere, hoc ſolide, hoc ſincere amare.

ARIA.

1.

Quam facile eſt, dicere:
O DEus, ego amo te! ....
Quod dicitis, non probate:
Splendore quod ſpurio
Illudat aurum oculo,
Per ignem demonſtrate.

2.

Affectus veſtri pectoris
Eſt, ſicut radix arboris:
Et hæc, & ille latet:
Quod utriusque meritum,
Quis uſus ſit, quod pretium,
Ex ſolo fructu patet.

Ratio. Omnino, bonum eſt conſilium:
Probabo me, Amor meus, utrum ſic amem te,
SICUT tu amaſti me!

Fides. *Per gradus* ingredere! non enim licet volare.
Sufficit, ſi hodie examines te:
An Amor tuus *ſuper omnia* DEum appretiet?
Sive, an ejusmodi ſit,
Ut nihil audeas SUPRA DEUM diligere?
Hoc eſt enim EX TOTA MENTE diligere.
Quodſi aut, ut obtineas bonum, quod cupis,
Aut, ut effugias malum, quod metuis,
Non horres DEum offendere;
Jam utique intelligis,
Quod hoc ſit TEIPSAM *ſupra DEum* diligere:
Inſpice, ſevere te inſpice!

Ratio. Hem! quæ lux terrifica ſubito
Infundit te animo?

Repen-

Digitized by Google

Repente evanuit omnis conſolatio,
Et trepide incipio dubitare de me,
An unquam dixerim ſerio:
O DEUS, EGO AMO TE!...

A R I A.

1.

Age, loquere cor meum:
Nihil amas SUPRA DEUM? ....
Ah! Amor, quid amem præ te? ...
Tace lingua tu cor meum
Tu, quæſo, teſtare de re! ...
Quid muſſitas? ...
Heu! hæſitas? ..
O triſte examen pro me!

2.

Nam unde me probabo?
Quos *Fructus* Amoris monſtrabo? ...
Hem! quem credebar apici
Jam ſummo imminere,
Vix pedem montis attigi,
Et cogor hic hærere
Ambigua in ſpe:
O triſte examen pro me!

MEDITATIONIS III.

De S. Franciſco Saleſio

PUNCTUM I.

TENTATIONIS ATROCITAS.

SCENA I.

Deagius. Meranus.

Deagius. MErane! *Meran.* Vah! occurſus infelix! *Deag.* Nam cur me fugis tu? *Mer.* Video me deprehenſum eſſe. Sed nihil intereſt, ſi prodo myſterium, quod diutius occultum eſſe non poteſt. *Deag.* De quo myſterio tu loqueris mihi? *Mer.* Nempe de veſte hac, quam ſartor heri confecit denique, & hodie Saleſius induet. *Deag.* Moderatore ignaro nova veſtis parari non debuit, & cui fini? *Mer.* Talem ſe obvium Illuſtriſſimo Domino Parenti feret, cujus in hanc diem adventus, te teſte, decretus fuit. *Deag.* Expecto in horas: evolve ſarcinam .... Juvate me Superi! novum luctum hic color nuntiat. Clericalis eſt habitus: Clericum ſe Patri Franciſcus ſiſtet? *Mer.* Ita conſtituit. *Deag.* In mortem affliget. *Mer.* Gnarum conſilii? *Deag.* Unde? *Mer.* Ex filii ipſius epiſtola, per quam licentiam petiit acceptandi Beneficium a ſummo Pontifice, ne quidem de tanta gratia cogitanti oblatum. *Deag.* Obſcura ſunt omnia. *Mer.* Igitur narrabo per ordinem. Conſiliis Joyoſæ Capucini quantum tribuat Saleſius, non ignoras. *Deag.* Et probo, quia virum delegit ſibi heroice ſanctum, nec vulgaris prudentiæ. *Mer.* Hominis famoſiſſimi exemplum Saleſium

traxit

traxit in imitationis cupidinem. *Deag.* Vir erat Joyoſa pacis, bellique artibus longe clariſſimus, ex aulæ proceribus fere primus, Regi ad invidiam charus; tamen cum ad ſummam fortunam deeſſet nihil, repente calcatis illecebris, ille ſermonum, judiciorumque humanorum contemptor, fugitivus a caſtris mundi, ſacco veſtivit ſe, & elegit in domo DEI abjectus eſſe potius, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Ipſe ſuſpexi actum dignum ſane non piam interituris annalibus. *Mer.* Cum Joyoſa igitur tractavit herus deliberationis de vitæ ſtatu ſapienter eligendo negotium. *Deag.* Suſpicabar, nec erat, cur improbarem. *Mer.* Amore patriæ erroribus inquinatæ decrevit Sacerdotio addicere ſe, atque ut in hunc finem firmaret animum, nuper in Sacello Deiparæ extra urbem, præſente me, voto perpetuæ caſtitatis ſe DEO adſtrinxit. *Deag.* Probante Joyoſa? *Mer.* Id neſcio: hoc ſcio, quod conſilium ſuum continuo Patruo ſuo Gebennenſi Canonico perſcripſerit. *Deag.* Et quid ille? *Mer.* Gaviſus de ſanctitate nepotis promiſit, licentiam exequendi propoſitum ſe impetraturum a Patre. *Deag.* Actum aget: Primogenitum familiæ non patietur Parens dicari aris. *Mer.* Non erit tamen inexpugnabilis: Canonicus negotium non ſine artificio egit. *Deag.* Audio. *Mer.* Commode tunc Eccleſiæ Gebennenſis Præpoſitura vacabat, dignitas ab Epiſcopo prima, & cui providere Pontifex debet: ſcribit Romam Patruus, & commendat cognatum, annuit Papa, Beneficium addicit Saleſio. *Deag.* Mira narratio: nihil dubito, qui lateat in hoc eventu aliquid Divini conſilii. Et gaviſus eſt Juvenis de tanta gratia? *Mer.* Imo noluit acceptare: dicebat enim labores Sacerdotii ambire ſe, non honores. *Deag.* Mens digna Saleſio! *Mer.* Sed reſcripſit Canonicus: acquieſcendum eſſe Divinæ Providentiæ honores offerenti nunquam deſideratos: fore, ut ſic ornatum Pater facilius manu mitteret: laboris materiam in Diœceſi ab hæreſi, & vitiis paſſim corrupta etiam Præpoſito deeſſe non poſſe,

Digitized by Google

ſe, ſi voluntas adeſſet: abrumperet moram, & quanti ſibi eſſet Pontificis gratia, palam ipſo habitu profiteretur, ne expectato quidem conſenſu parentum: cætera ſe curaturum. Hem cauſa, cur ignaro te iſta veſtis confecta ſit, nimirum ne tu forte Patrui placitis opponeres te. *Deag.* Rem novam audivi, de qua gaudeamne, an angar, medius hæreo. Sed dum unum explicas, alteri dubio implicuiſti me magis. Dic: aquo tempore adeo ſupra votum voti compos Franciſcus fuit? *Mer.* A prima notitia pæne jam menſis fluxit. *Deag* Mirum! & nunquam alias triſtem, niſi hoc menſe Saleſium vidi: quæ cauſa eſt? forte Pater jam negavit conſenſum? *Mer.* Reſponſum certe: hinc antequam adſit Parens, ſtatuit ſe veſtire. *Deag.* Minime ſuaſerim: intremus.

SCENA II.

Franciſcus. Deagius. Meranus.

Meranus ECce orat! ....* *Deag.* Nam quid hoc ſit? iterum deprehendo immerſum lacrymis, & fruſtra tergis oculos, Franciſce, a fletu turgidos. Jam macte animo! huc usque tuum tibi ſilentium nocuit: quod ignorat medicina, non curat: nunc poſtquam detexi triſtitiæ fontem, facile ſolatium erit. Habe tibi, quam adeo deperis, veſtem Clerici: non ſum contrarius ſancto propoſito, ut tu putabas; potius, quod hodie ſcies, apud Patrem patronus ero, ut, quem adeo ardenter expetis, conſenſum impetres. Conſilium tantum non probo tuum, & tu, ſiqua tibi adhuc Deagii reverentia eſt, nequaquam ſubibis Parentis oculos veſtitus aliter, ac ipſe velit. *Franc.* Ah! Domine Moderator, non eſt homo miſerior me! relinquite me mihi, obſecro, & lamentis meis: niſi a fletu, & precibus, auxilium

* Animadverſo Deagio Franciſcus lacrymas conatur reprimere.

xilium non erit mihi. *Deag.* Cor Patris in manu Domini eſt: flectet ad vota tibi, ſi ferventer oraveris: ora igitur, non impediam, ora! ſed ut triſtitiæ modereris, ora cum ſpe: ſpes non confundit: neque nactus Parentem es durum tibi, aut inexorabilem. Merane, depone ſarcinam: imus! triſtibus ſolitudo ſolatium fert. *Mer.* Here, egregia veſtis eſt, & digna Præpoſito. *Franc.* Aufereſt oculis, quæſo, aſpectus cruciat. *Deag.* Relinque: niſi falſus ſim vates, hodie indues, nihil invito Patre: hodie diuturnus luctus vertetur in gaudium, quod deinceps nemo tollet a te. Ora, donec adventus Patris ad pugnam evocet. *Franc.* Non habeo Patrem: infelix ſum. *Deag.* Sic dolor loquitur. At Matrem habes: Maria Mater eſt! verte animum illuc: Mater reſtituet Patrem: ora.

SCENA III.

Franciſcus ſolus.

ITa eſt: Pater me meus odit, dum me profani Principis ſervitio deſtinat: & Pater cœleſtis abjecit, dum renuit a me amari. Ergo *geminum Patrem* amiſi miſer, neque tu miſereris MATER Filii dupliciter orphani? ... Fallor! an Deipara quoque illos ſuos miſericordes oculos avertit a me? ...inepta dubitatio eſt; nam cui DEus Pater eſſe ceſſavit, utique Maria Mater eſſe non poteſt! .. Horrenda res! quod licet omnibus, non licet Saleſio dicere: *Pater noſter, qui es in cœlis!* .. audite hoc muti parietes, ſed nemini meam miſeriam prodite! Franciſcus Saleſius (audite, & miſereſcite!) Franciſcus Saleſius eſt *infelix illa creatura, quæ DEum ſuum æternum amare non poterit, & quam DEus ſuus æternum amare non volet!* O calamitas! o horror! o ſupplicium immane, atrox, intolerabile! ... Saleſi, *locus tormentorum* eſt paratus tibi! tibi ardet ignis tartareus, ignis, quite involvet undique flammis devorantibus carnem, populantibus oſſa, cruciantibus

tibus viſcera, exſiccantibus medullam oſſium, in ipſum immortalem Spiritum rabie æterna furentibus: tremit animus vel ad memoriam tantæ calamitatis... Et tam gravibus oppreſſus miſeriis quid faciam? .. qui erunt damnati mecum, flebunt, ſcio, ſtridebunt dentibus, *ponent in cœlum os ſuum*, os impium, rebelle, ſacrilegum: blasphemabunt DEum meum: ego! .. quid obmurmuras infelix anime? ... quid? Franciſcus Saleſius damnatus cum damnatis DEum ſuum blasphemabit? ... Saleſius blasphemabit! o vox, triſtior triſtiſſima æternitate! .. Sed hoc abſit a me! hoc non fiet! ſit mihi cœlum & terra teſtis, non blasphemabo! furat ignis, rodat vermis, frendeant ſocii, fremant diaboli, non blasphemabo; ſcio enim, DEus mi, quod etiam *cum auſterus es*, amabilis ſis, quia ſemper juſtus es, ſemper ſanctus: ... Verum blaſphemantes tamen neceſſe erit audire: dolorum impatientia, & rabidi dæmones huc adigent miſeros: audiam! neque licebit corrigere! tormentum hoc eſt *amanti* omnibus tormentis acerbius!... amanti, ita: ſed tu erraſti, Saleſi: nam tunc *neque tu DEum* amabis, *neque DEus te!* ecce redit amariſſima cogitatio de triſtiſſima conditione, creaturæ, *quæ Creatorem ſuum æternum amare non poterit, & quam Creator æternum amare non volet!* Huc, infelix, huc redigeris.... Et quando? poſt mortem utique: *interea* quid ages Franciſce? pro! ut ſe mutavit animus ab uno menſe! recordor principii: qua hora decrevi Sacerdos fieri, eadem incepi miſer eſſe: quocunque incedo, aures animi vellicat triſtiſſima vox: *ſi eris ex numero Clericorum, eris ex numero damnatorum!* igitur hac veſte indui, idem erit, ac inferno conſecrari. Et ſi non induar, utique ſalvus ero? minime gentium! nam primæ voci ſucceſſit altera, quæ dixit mihi: *Saleſi, agere, quod libet, licet, nam ut eſſes inter reprobos, DEus voluit: lata ſententia eſt, neque mutari poteſt!* Ergo ſi me ultro ad labores, & curas damno, quas iſta veſtis exigit, & ſi Sabaudiam univerſam lucrabor DEo, quid me juvabit? heu! undique fluctus premunt!

SCENA

Digitized by Google

SCENA IV.

Franciscus. *Deagius.*

Deagius. RUrsus adsum: nam urget cura, ne mæror filii male Parentem habeat. Ut successit oratio? *Franc.* Non aliter ac pumex arui. Sed tu consilio solari, Deagi, potes. Quæro: si abjecta veste Clericali acquiesco voluntati paternæ, num spes sit salutis super? *Deag.* Audio, deliberationis negotium cum Joyosa peractum esse: itaque si vocare DEum, dubitandi prudenter non est ratio, resilire a proposito, & retrahere ab aratro manum, res est periculi plena, postquam verbis adeo apertis dixit Dominus: *qui amat patrem plus, quam me, non est me dignus*, Math. 10. *Franc.* Tinniunt ambæ aures ad hanc sententiam! verum si vocationi paruero, num certa est salus? *Deag.* Nondum sane: aliud enim est *ingredi* viam designatam a cœlo, aliud nunquam *aberrare*, donec teneas terminum: vigilare, & orare omnes jubemur, ne *filum prædestinationis* nostra culpa rumpatur. *Franc.* Prædestinatio, horrendum mysterium! quid? si ego prædestinatus non sim? *Deag.* Nimirum facere debes, Franciscе, ut prædestineris. *Franc.* Illudis ignorantiæ meæ: atqui hoc intelligo tamen, quod prædestinatio, aut reprobatio mea facta sit ab æterno; igitur quid ego in tempore faciam? *Deag.* Noli errare ex Calvini insania; loquamur recte: *prædestinationis initium*, puta, *præscientia*, & *selectio* gratiarum, per quas operaberis salutem tuam, æterna fuit, ita est: sed *prædestinationis perfectio*, sive complementum, quod in illarum gratiarum *usu successivo* consistit, utique a te libere *in tempore* ponitur: dubitas? *Franc.* Declarari responsum vellem. *Deag.* In exemplis veritas velut in meridie splendet. Aliquibus DEus ab æterno opes, honores, longam vitam destinavit: nunquid? *Franc.* Certe, nihil enim fit casu, aut sine consilio DEI: ita me fides docet. *Deag.* Iisdem *ad hos fines* providit *de idoneis mediis*, de loco, de tempore,

de occaſionibūs lucri, unde diteſcerent: de libris, de Doctoribus, de Patronis, a quibus promoverentur: de victu, de commodis, de Medicis & medicinis, per quas valetudinem vel ſervarent, vel repararent: atque hoc decretum *de mediis* nunquid rurſum DEI fuit, & æternum fuit? *Franc.* Negari non poteſt. *Deag.* Applicatio autem, ſive *uſus mediorum* cujus eſt, aut quando eſt? *Franc.* Jam lucem aliquam nocti infers. Nimirum hominis eſt initium beneficii ſibi ab æterno præparati per uſum mediorum complere in tempore. *Deag.* Rem tenes, & ſtulteſcere dicemus eum, qui ſola DEI præſcientia fretus vellet *ſine labore* locupletari, *ſine cura* proficere, *ſine medicina* ſanari. Idem ergo in materia ſalutis ſentiamus, ſcilicet: quod nemo *niſi volens* damnetur, nemo *ſine ſua cooperatione* ſalvetur. Sed quorſum divagaris, Saleſi? veniet tempus, cum annis, & ſcientia auctior doctrinam Catholicam expendes profundius, & propugnabis. Nunc hæc eſt quæſtio: an, poſtquam Roma ornavit te dignitate Præpoſiti, de vocatione ad Clericatum primum incipias dubitare, an potius in executione vocationis contra genitoris voluntatem aliquid hominis perſentiſcas? Certe hoc videbaris innuere, cum interrogares, an ſine animæ detrimento poſſes parere Patri. *Franc.* Non, Deagi, non dubito, quin Clericum me DEus velit; ſic enim amo animas, ut amare illas nemo videatur mihi, *niſi JEſus, & ego.* Auſer a Sacerdotio omnes reditus, tolle honores, & titulos, nulla relinque commoda; tamen ambiam, modo ſpem lucri animarum non auferas: non tibi hic ambitus dignus eſt, ut originem a cœlo habere putetur? *Deag.* Habet, quia & ſanctus, & prudens eſt, quippe conjunctus cum ſpe prudente, quod deſiderio reſpondere fructus conveniens poſſit. *Franc.* Sed neque renitentia Patris valde angit: cedet, ſi ego non cedam; novi indolem viri, & amorem virtutis: *unum onus officii* terret etiam Angelicis humeris formidandum. Quid, ſi opprimar? quid? ſi, *cum aliis prædicavero, ipſe repro-*

reprobus efficiar? quousque autem diſſimulo vulnus, quod animum torquet? quid dico: ſi efficiar reprobus? audi me, Deagi, imo vide me, obſecro! *Deag.* Quid vis, ut videam? *Franc.* Fatere: non tu notas damnationis æternæ legis in iſta fronte? *Deag.* Pro Superi boni, quid iſte garrit? *Franc.* Hem! vultum avertis? nempe diriguere oculi in funeſto aſpectu hominis reprobati a DEO! miſeret me tui, vir bone! infelix Moderator es, quippe qui Juvenem educaveris, *qui DEum in æternum amare non poterit, & quem DEus in æternum amare non volet.* O curas male collocatas in me! Domine, plus tibi, quam Parentibus debeo; illis debeo, quod homo ſim, tibi, quod huc usque bonus homo! functus es *Moderatoris* officio cum perfectione: juſſus eras *moderari* mores, ſtudia, recreationes meas, & habes grati animi cauſa fatentem palam: *mores* a te didici, quorum cultura DEO, & hominibus me amabilem reddidit: *Studiis* te duce ſic me addixi, ut ſemper labor in amore, otium in odio fuerit: *recreationum* uſus te vigilante nunquam in noxios abuſus degeneravit: vinum, venerem, & iram te adhortante aſſuevi fugere, horrere, triumphare; denique ad regulas *ſanæ rationis*, & *ſanctæ fidei* formare omnes actiones meas, præcipue vero *Amores meos* ei, qui ſolus amabilis eſt, uni conſecrare ab infantia tu docuiſti: gratias habeo, optoque, ut poſſim æternas reddere. Sed actum eſt, eheu! ſeparabimur Amice, ſeparabimur in valle Joſaphat, & tu quidem curæ pro me tuæ præmium expectans inter oves a dextris ſtabis: Saleſius autem a ſiniſtris inter hædos ſtans videbit te in corona Sanctorum, fremens ac tabeſcens, quod ejectus ſit a Societate eorum, *qui DEum ſuum æternum amabunt, & a DEO ſuo æternum amabuntur!* Ecce! huc denique fructus induſtriæ deſinet, quam ſterili arbori impendiſti Colonus infelix: *excidetur, & ignem mittetur!* *Deag.* Franciſce! quæ te intemperiæ agunt? egone unquam ſic ſentire, ſic loqui te docui? *Franc.* Noli de me affligi, chariſſime Moderator! juſtus eſt Dominus,

& rectum judicium ejus, etiam cum projiciet me a facie ſua! tu lauda hanc juſtitiam, æternum lauda, etiam pro me, cujus vox a vocibus blasphemantium obruetur. *Deag.* Turbaſti me. Nam egone ſeria eſſe iſta lamenta credam? *Franc.* Crede mihi, vere unus ex reprobis ſum! Eheu! ex illis unus, qui DEum æternum amare non poterunt, & quos DEus æternum amare non volet! *Deag.* Deliras miſer, & helleboro potius, quam conſilio indiges: tace! impero! neque poſthac verbum de iſta ſtultitia loquere. *Franc.* Obedio, & ſileo: at flere ſaltem per te licebit? *Deag.* Quid dicam? jam mihi cor in curis eſt quoque, & oculi in lacrymis natant. *Franc.* Fallor! an miſeriæ gravitas tandem miſerationem concivit? *Deag.* Iterum garris? jamne oblitus es, quod dixi antea: *nemo damnatur niſi volens:* num vis damnari! *Franc.* Ah! nolo utique, damnabor tamen! reprobavit me DEus! ita mihi hic animus loquitur. *Deag.* Maligni ſerpentis ſibilum audis: aures obtura. Ego DEum laudo, quod tandem adegeris te, ut loquereris: tu diſce, quantum noceat Juveni imprudens ſilentium, & *cura latendi.* Jam pæne menſem integrum video te ambulare in tenebris triſtem, turbidum, inquietum: nunquam veram mæroris cauſam narraſti requirenti ſollicite ſatis: ita invaluit malum, & lentius forte medicina vim exeret. Nunc age, quod tempus poſtulat, & intemperiem ſaltem diſſimula Patri; ad hilaritatem compone vultum, & comitate, qua decet, excipe venientem. *Franc.* De Patre non ſum anxius: erit hilaris, cum audiet, quod conſilium Clericatus abjecerim. *Deag.* Quod audio novum malum? conſilium abjeciſti, de quo dixeras, quod non ſis dubius, quin ſit Divinum? *Franc.* Homini reprobo, ut ſuſcipiat Sacerdotium, nec tu ſuadebis. Nunquam Sacerdos damnatur ſolus: ſemper comitantur, quos vel per ſcandalum, vel per acediam ſecum a DEO abſtrahit. Ego, quia pereundum eſt, malo perire ſolus, quam cum multis. *Deag.* Ecce per caudam ſe prodit draco; ut vocanti DEO tergum ver-

verteres, perſuadere tranquillo non potuit: turbavit, vicit, ſuccumbis. Miſerrime Adoleſcens! adeone una tentatio totum evertet ædificium ſummæ ſpei, quam cœlum, & terra de te concepit? Enimvero incipio credere, quod ad marginem inferni ſtes: adhuc impulſu eſt opus, & in abyſſo jaces. Fides, ſpes, charitas, omnia periclitantur: ultro te adjunges numero animarum infeliciũ, *quæ DEum ſuum æternum amare non poterunt, & quas DEus ſuus æternum amare non volet.* *Franc.* Ah! erras, Deagi, erras; nam idem amor, quo amo DEum, & SUPRA DEUM nihil amo, idem adegit me, ut, quantum heri deſideraveram Sacerdos eſſe, tantum hodie horream, eo quod horridius nihil videatur, quam Sacerdos damnatus: judica, num male horream? *Deag.* Male utique, quia non eſt ſapientis mutare ſententiam, cum perturbatus eſt animus; ſerena ſit mens oportet, ut bene judices. Jactas amorem DEI: non datur amor, qui ſpem excludit; datur enim præceptum ſpei, quam ſi tu abjicis, utique ſimul amorem abjicis, qui voluntatem obſervandi præcepta in ſe includit? vide, quo te adigat reprobationis opinio: reprobus eris, niſi opinari deſinas, quod reprobus ſis. *Franc.* Heu! in quas anguſtias coarctas animum! *Deag.* Nihil ſuſpiria juvant: pugnandum eſt, & vincendus *contemptu* dæmon, *conſtantia* Pater: delibera, obedire num velis. *Franc.* Utinam poſſim! Et tu abis? *Deag.* Ira, & miſeratio abigunt, miſeratio erga miſerabilem, ira adverſus pertinacem.

SCENA V.

Franciſcus ſolus.

JAm vero vide, quo te vertas, Franciſce! deſertus a DEO, & hominibus es! inter homines Pater, & Deagius huc usque fuere chariſſimi: jam Pater perſequitur, Deagius fugit; quo abis? ominoſæ voces ſunt: *ira, & miſeratio abigunt, miſeratio erga miſerabi-*

ſerabilem, ira adverſus pertinacem! pertinacia in Juvene reprobationis eſt ſignum, & incorrigibilitatis initium, ſæpe audivi. Novum argumentum mæroris habeo, & imminentis exitii, in cujus margine me ſtare ne ille negavit quidem, qui me ſolari volebat: ideo miſerabilem prædicavit. Quid? ſi joyoſæ me ſiſterem? ſcilicet etiam illum ira, & miſeratio a me avertent, quia ego Medico animæ tamdiu texi morbum, qui me affligit, donec incurabilis fieret. Supereſt, ut ad Cœlites fugiam! Sed cui bono? ſi reprobus ſum, nunquid Cœlitum aliquis pro me intercedet? Mater! .. Domina! .. Patrona! .. Advocata! opitulare Saleſio cum infelice æternitate luctanti! .. non opitulaberis? ... heu! torpent omnia: nulla vel tenuis ſolatii ſcintilla micat. Ergo ſcinde pectus dolor, & inviſam cœlo animam expelle cito! .. Imo ignoſce cœlum! erravit lingua! aliter loqui decet Domino, cum ſim pulvis, & cinis! ... *nonne ſubjecta erit DEO anima mea?* Erit, bene habet: & ſi reprobationis ſententia lata eſt adverſum me, lata ſit: hoc vel damnato Saleſio ſolatium erit: ſcire, quod non a tyranno, ſed a DEo juſto & ſancto damnatus fuerit. Verum o triſte ſolatium! ... heu! mæror elidit animam! .. Quid ago autem? ſic mærentem, niſi caveo, Parens opprimet. Fugere ex his ædibus juvat: inveniam angulum, ubi ſecure lacrymer. O cœli! ænei cœli! videre Saleſium ſic afflictum poteſtis, quin liqueſcatis? .. Lamentum ridendum tamen! nam quid cœlum ad me, & ego ad cœlum? ... terra, terra, terra, tu loquere, an feras hominem, qui ſit miſerior me! .....

SCENA VI.

Pater. Deagius. Meranus.

Meranus. HEre! ..here! .. quorſum abſceſſit homo? ..etiam cubile vacat ab incola ... *Pater.* Mature debebat

Pater

Pater per Moderatorem moneri. *Deag.* Clam me rem omnem filius cum Joyoſa peregit. *Mer.* Domine, nuſpiam Franciſcus comparet: exiſſe domo pallium & pileus, qui abſunt, teſtantur. *Pater.* Oculos ſubire paternos num timet? *Deag.* Certe conturbatus animo videtur, atque Patri an DEo obediat, miſere hæſitans. *Mer.* Veluti de conſenſu paterno certus juſſit occulte has veſtes confici: poſtea ex tuo ad epiſtolam ſilentio, decretoque huc itinere territus in mærorem ſe dedit. *Pater* Conſolabor; nam etſi tenerrime afficiar filio tantæ ſpei, non tamen is ſum, ut contradicere DEo velim, ſi ereptum familiæ aſſerere ſibi velit: Dominus eſt. Verumtamen diſcutiendum maturo examine conſilium eſt, utrum illud juvenilis impetus, an Divinus inſtinctus pepererit. Inquire fugitivum Merane, bonoque animo eſſe juſſum hic ſiſte mihi. *Deag.* Non poteſt abjiſſe longius. *Mer.* In aliquo templo reperiam certe. *Pater.* Pro mea in te fiducia, Deagi (nam quod talis ſit Franciſcus meus, tibi poſt DEum debeo, tuæque curæ: & amavit me cœlum ſane, quod filio de tali Moderatore providit,) explico tibi animi mei motus, quos litteræ pro licentia Beneficium Pontificium acceptandi ſupplices excitaverunt. *Deag.* Gratiam facis, Illuſtriſſime vir: nam me Saleſius de hoc argumento in hanc diem celatum voluit; credo, quod crederet, me Patri potius adhæſurum, quam ſibi. Hodie exhibuit ſe demum, neque integrum tamen, neque, ut apparebat, in propoſito firmum ſatis. *Pater.* Scripſit ita, ut juveniſmi non nihil epiſtola referat, ſic tamen, ut Spiritus DEI rexiſſe manum videatur: ſic orditur: *Illuſtriſſime Domine Parens! Philoſophicis ſtudiis proxime finem impoſiturus, venio ad te ſupplex, ut licentiam impetrem ad Theologica tranſeundi: Equidem tu, Pater, ut Jurisprudentiæ me dederem, imperaſti, quod cupias, ut tuis inſiſtens veſtigiis ad tuenda jura patriæ, ac Principis noſtri idoneus redderer: ſed ego, cum ſemper ita animum ſcientiis addixerim, ut illarum adminiculo jura DEI mei pernoſcere tota virtute contenderem: in dies magis,*

magisque perſpicio, quod quam multi, quam ſeduli, quam ſtrenui Sabaudi ſunt in propugnandis juribus Ducis, tam ubique jura DEI violentur impune, præcipue in Provinciis, quas ſchiſma deformavit. Deag. Aſtute per ambages aggreditur. *Pater.* Paulatim ad rem accedit. *DEus ex Dialecticæ placitis deſcribi poteſt, quod ſit terminus, & extremum omnis cupiditatis humanæ: inde eſt jus herile, vi cujus mancipium, quidquid lucratur, hero debet: quantis igitur injuriis DEus impetitur, quando omnes, quæ ſua ſunt, quærunt, non quæ JESU Chriſti? Quod Deus ſit auctor naturæ, in Phyſica didici: ſequitur, quod jus proprietatis rerum omnium ad Deum pertineat, neque homines aliud niſi Emphyteutæ, & vaſalli ſint DEI: ergo, o Cœlites, quam late crimen feloniæ graſſatur, quando homines paſſim bonis DEI contra DEum abutuntur!* Deag. Acute advertit, & pie. *Pater.* Pergit: *Metaphyſica deinde me docuit, quod DEus ſit ens a ſe, ex quo prædicato prærogativa independentiæ naſcitur: quantæ igitur contumeliæ inferuntur ab iis, qui ordinationibus Divinis obmurmurant, ipſamque providentiam velut ad rediendam decretorum rationem ad ſuum tribunal citant? Jurisprudentia vero DEum eſſe Regem regum, & Dominum dominantium nunquid fatetur? læſæ ergo Majeſtatis enorme crimen committunt, quotquot quemcunque hominem plus timentes quam DEUM diſplicere Domino non horrent, modo placeant ſervo. Denique a Theologia DEum audio nomine ſummi Boni deſcribi: concludo, quod ei ſummo jure ſummus Amor debeatur: & quis reddit, quod debet? quis appretiat ſuper omnia? quanti propter pugillum hordei, & fragmen panis amorem ſuum a DEO averſum creaturæ affigunt?* Deag. Profecto graviſſimi ſenſus etiam in ſtylo juvenili ſe movent. *Pater.* Jam propius accedit ad rem. *Domine parens, ego DEum non conſidero tanquam extraneum Principem, cujus jura me æque nihil afficere debeant, ac jura Regum Chinæ, aut Perſiæ: abſit! meus eſt Dominus, & illius injuriæ omnes ſunt meæ: ſingulas acerbiſſime ſentio, & quantum in me eſt, abolere, vel ſi ſanguine & vita conatus conſtat, ardentiſſime cupio.* Deag. Superi! quis det, ut in hunc finem litte-

litterati omnes Studiorum laborem conſecrent! *Pater.* Sequitur ſupplicatio: *Deſideriis tam piis cum non alius magis, quam Sacerdotiis ſtatus felicius ſubſerviat, per Amorem, quo uterque DEO adſtringimur, ſupplico tibi, Pater, ut pace tua huc aſpirare tuo Franciſco liceat. Memento* (nunc adverte animum, quàm me fortiter ſtringat) *memento Pater, quod Pater ſis quidem, ſed non Dominus filiorum tuorum; depoſitum ſumus: DEO debemur. Tu, ſi apud te Sabaudiæ Princeps tres gemmas depoſuerit, nunquam audebis dicere: adamantem familiæ dono, ſmaragdum Eccleſiæ conſecro, carbunculum ad gladii mei ſplendorem deſtino! nimirum excipere Princeps poſſet: feſtina lente, vir bone, meæ ſunt gemmæ, non tuæ: quid ego velim, audire a me debebas, non pro tua voluntate ſtatuere. Deag.* Ad rem ſimilitudo mirifice facit. *Pater.* Epilogum audi: *Jam vero, quod impulſus, quo ad Sacerdotium feror, a DEO ſit, probat finis, quem intendo, confirmavit Joyoſa, quem ipſe æſtimas, Chriſti Vicarius gratia non expectata declaraſſe eſt viſus, id quod ex Patruo non ſine admiratione audieris. Vale, & propter Amorem DEI votis meis cito reſponde! Deag.* Domine, digitus DEI has litteras ſcripſit. Ut tamen negligas nihil, quod in hoc negotio humana prudentia poteſt, ſuadeo, ut cum Joyoſa potius, quam cum filio conſilium ineas. *Pater.* Rem bonam ſuades: duc ſtatim! novi virum: ſanctitas, & prudentia conſilium bonum dabunt. Deagi, velut, ſi Iſaacum ab Abrahamo victimam ſibi cœlum peteret, ita cor meum in me tumultuatur; ſi tamen petat, habeat: non mihi, ſed cœlo genui. *Deag.* Sic cœlum utrumque amet!

)o(

CHORUS

Stultitia animæ ſeipſam ſupra DEUM Amantis.

Homo Viator. Philautia, ſive Amor ſui. Amor DEI.

Viator. DUx optima! ex aliis in alias me trahis delicias.
Sed hic juvat paulo diutius conquieſcere,
Et frui amœniſſima ſcenæ pulchritudine.

Phil. Fruere, & judica, quam nequiter te decipiant.
Homines miſanthropi,
Qui vitam præſentem
Valli lacrymarum comparant,
Heracliti perpetui.

Viator. At me ſic afficit iſta regio,
Ut (nam cur diſſimulem?)
Si DEus daret æternum hic vivere,
Cœlo poſſim carere facile.

A R I A.

Terra mihi ſufficit:
Terræ bona video,
Tango, & olfacio,
Cœli bona neſcio:
Bonum, quod non capio,
Animum non afficit:
Terra mihi ſufficit.

Amor Dei. Superi! quid audio?
Nunquid ad præſepe, ſi loqui poſſet,
Idem audiremus ab aſino?
Homo ſtolide!

Nulla

Nulla tibi eſt judicandi facultas,
Niſi ſenſus, & imaginatio?
Nihil de cœlo loquuntur Fides, & Ratio!

A R I A.

Sancta ſuperbia
Hominem occupa!
Diſcat, in quantas creatus ſit ſpes:
Diſcat a corpore
Mentem diſtinguere:
Animal, anima duæ ſunt res.
Animal obviis
Lætum in paſcuis
Cubat, volutat, exaturat ſe;
Alia pabula
Eſurit *anima*:
Anima! ſidera gemmant pro te!

Phil. Sidera, ſidera nimis a nobis remota ſunt:
Tu fruere bonis, quæ prope ſunt.
Viator. Utinam eſſent perpetua!
Sed quidquid reluctor, omnia turbat gaudia
Identidem animo ſe obtrudens cogitatio:
Quamdiu ſic? &, *quid poſtea?*

A R I A.

1.

O mea cythara!
Hodie melos ſuaviſſimum ſonas:
O læta ſilvula!
Hodie caput hoc myrto coronas:
Hodie amat me

Omni amore amabilis ſors:
Cras, heu me! heu me!
Omnia vertet implacida mors.

2.

Pro carmine dabitur leſſus,
Pro mytto me cinget cupreſſus,
Succedet putredo, & cinis:
Hic erit lætitiæ finis,
Hæc ſortis meæ ſors,
Implacida mors!

Amor Dei. Superi! tales iſte ſuas eſſe delicias intelligit,
Et tamen præ perpetuis eligit!
Homo miſerrime!
(Nam quousque peregrinantur aures tuæ a me?)
Tandem audi me, & ſequere!
Dux ero tibi per Amoris ſemitas
Ad delicias infinities meliores,
Et inſuper perpetuas. * Exhibitio.

Phil. Quid audio? quid video?
Ad has tu nos invitas ſemitas?
Heu! quam arcta eſt via,
Et quam aſpera!
Rupibus undique, & ſpinis obſita!
Inſuper infamis
Ab horrendis caſibus plurimorum,
Qui relicta hac valle in cautes enixi
Repente fallente veſtigio
Præcipites deciderunt,
Et ſic utraque felicitate
Æterna ſimul, & temporanea caruerunt.

ARIA.

Digitized by Google

A R I A.

1.

Eſt vere felix terminus,
Sed via incommoda nimis:
In paſſibus primis
Languens deficies,
Retro reſpicies,
Et dices: cur hac ivimus?

2.

Sit ingens laus victoriæ:
Si tamen pugnandum obſtanti
Pro palma giganti,
Tanto diſcrimine
Tantulam gloriæ
Spem ego nollem emere.

Amor Dei. Viator, noli credere Syrenis fallaciis:
Viæ difficultates non eſſe nullas, fateor,
Sed illa impiis exaggeravit mendaciis,
Et, quotquot jactavit de rupibus decidiſſe,
Tu, ſcito, a PHILAUTIA
Præcipitatos ruiſſe:
Ipſa omnium eſt rea cædium.
Itaque ſi potes hanc meretriculam
A te dimittere,
Viam ſecurus ingredere,
Me ſolo comite.

Philaut. Vah! patior contumeſiam?

ARIA A DUETTO.

Tu audes te ducem offerre
Tanti itineris,
Qui tantulus maſculus es?

Amor.

Amor Dei. Tu audes te vecors miſcere
Tantis conſiliis,
Quæ ſtolida fæmina es!
Philaut. Imo nec maſculus,
Muſculus es!
Amor Dei. Agis clamoribus:
Fæmina es!
Ego quot paſſibus altior ero,
Totidem gradibus fortior ero:
Philaut. Vana jactantia!
Muſculus es!
Amor Dei. Jacta convicia:
Fæmina es!

Viator. Ceſſate litium! res mea agitur:
Viam mediam eligo.
Jure Cœli, quod per Chriſtum habeo,
Me ultro volens abdico,
Quia poſſeſſionem adire non poſſum
Sine incommodo.
Hoc tamen viciſſim exigo
A Cœli Domino,
Ut pro Amore, quo ipſum amabo,
Et pro obſequiis, quæ præſtabo,
Bona terræ concedat mihi *jure perpetuo.*
Amor Dei. Trepidate aures! auditis blasphemiam!
O ſeptem Sapientibus
Dignam ſententiam! ...
Sed lata eſt altera, ab ipſa Sapientia:
Qui amat animam ſuam plus, quam me,
Non eſt me dignus! Matth. 10.

ARIA.

ARIA.

1.

O curvæ, & cœleſtium
Inanes animæ!
Amores inter ſubdolum,
Et verum noſcite.
Hæ erunt regulæ:
Qui *bene odit*, amat ſe,
Qui *male amat*, odit ſe:
Has intelligite.

2.

Non veto vos amare,
Sed veto ſic amare,
Ut Amorem Numinis
Velitis abdicare:
Si forte veſtris commodis
Oſtendat ſe obſtare.

PUNCTUM II.
TENTATIONIS VICTORIA.

SCENA I.

Pater. Deagius.

Pater. JAm vero non miror, Deagi, quod filius fugerit conſpectum Patris; atrocitas mali, quod premit animum, ſic turbat, opinor, ut omne conſilium, & ipſa mens reliquerit Juvenem. Miſeret me! ſed cur tu mihi ſilebas, quod Joyoſæ narraſti? *Deag.* Quare cor Patris affligerem ſine fructu? præſente Joyoſa vero neceſſe fuit detegere veram radicem mali, ut

prudens Medicus, quam cupiebam, medicinam præſcriberet. *Pater.* Et nempe novum contra me argumentum haberet. Uſus eſt ſtrenue, filique ad Clericatum vocationem a DEO eſſe, ſic evicit, ut captivaverit intellectum, quanquam voluntas adhuc repugnet. *Deag.* Inclinationis ad Sacerdotium origo, finis, effectus, omnia pro Saleſio pugnant; non impetus juvenilis in hoc conſilium rapuit: oravit DEum, deliberavit ſecum, quid humeri ferrent; conſuluit Joyoſam virum a ſanguine, a religione, a ſapientia inclytum, atque in diſcernendis ſpiritibus expertiſſimum. Quid inſuper, Domine, ad *prudentem* reſolutionem requiris? & accedit prudentiæ *ſanctitas*, quam finis probat. Præpoſiti dignitatem Patruus inſcio impetravit; cæterum ille non præbendam, non pinguedinem, non lanam, ſed oves, & labores pro DEO, & Eccleſia unice appetiit ſibi: poteſtne ſanctior *intentio* exigi? fructus autem, *effectusque* (quod Joyoſa ſolerter advertit) in hac ipſa tentatione, quæ Juvene miſerandum jactat, ſe exhibet nobis. Ex præclaris naturæ ac gratiæ dotibus, quibus ornatus eſt Adoleſcens, præſagit inimicus humani generis imminentia damna a Saleſii Sacerdotio ſuis conatibus metuenda; unde videas, Domine, (nam cur, quod Joyoſa dixerat, repetere non liceat?) videas, cujus voluntati conformes te, quamdiu durum te filii deſideriis præbes. *Pater.* Omnia intelligo: ſed difficile ſacrificium poſtulas a me, DEus mi, & prope Abrahamico æmulum! Iſaac meus, meus riſus, Matris cor, familiæ ſpes præcipua, ſolatim ſenectutis eripitur! .. ipſi loquar. Tu ſolus redis?

SCENA II.

Pater. Deagius. Meranus.

Meranus. HErus juſſit: ſpopondit tamen, propediem ſe adfore, cum, quod vellet, a Deipara impetraſſet. *Pater.*

Digitized by Google

ter. Ubi hæret? *Mer.* Poſt longam per templa diſcurſationem tandem in ſuburbio reperi ſupplicem ad Statuam Virginis in Sacello, quod ſancti Stephani Græcorum appellant. *Pater.* Nimirum ut flectat me in vota ſua orat Divam? *Mer.* Rem oppido horrendam narro, ſi licet loqui. *Deagius.* Conſolatricem afflictorum credo audieris interpellantem pro ſe. *Pater.* Tu narra omnia, diſſimula nihil. *Mer.* Solus erat, gemitibusque ſine arbitri metu liberrime indulgebat, cum ego irrepſi. Vidi in amariſſimas lacrymas ſic diffluentem, ut etiam iſtum ſilicem commiſeratio liquaret. Iterabat ſæpiſſime lamentabile ſuſpirium: *Opitulare Domina! Domina, non opitulaberis Saleſio cum infelice æternitate luctanti?* *Pater.* Idem miſellum luctus adhuc excruciat! *Mer.* Addidit, (& horruerunt aures meæ ad tetram vocem) addidit, inquam: *fierine poteſt, ut te ſciente, o Mater mea! inter reprobos numeretur Saleſius?* *Pater.* Ah! ut ego infelix Pater ſum, ſi filium genui æternum damnandum! *Deag.* Non, non erit inter damnatos Saleſius, non erit. *Mer.* Similia tamen querebatur. Heu! ingeminabat: *Fierine poteſt, ut ego ſim infelix illa creatura, quæ DEum ſuum æternum amare non poterit, & quam DEus ſuus æternum amare non volet! Ah! non horreo tormenta diaboli, modo Amore non priver: amo te DEus, vel ſi auſterus es, amo: da, ut æternum amem.* *Deag.* Tanta virtus reprobari non poteſt. *Mer.* Etiam cogitabam, dicebamque mihi ore tremulo: Merane, ſi Saleſius non ſalvabitur, quæ ſpes eſt tibi? *Pater.* Deagi, ſi flagitiis rogo æterno dignis inquinavit ſe puer, animam pro anima a Judice DEO poſtulabo: tuæ curæ commiſi, tu reus eris *Deag.* Nihil metuo: tu porro narra. *Mer.* Ut abrumperem gemitus, tandem in conſpectum me dedi: erubuit; ſed ſolatium non admiſit. Monui, adveniſſe Patrem, dixit: nuntia chariſſimo Patri, hominem Saleſio miſeriorem non dari: juraſſe me, non diſceſſurum a pedibus Matris ante, quam aliquid ſolatii emendica-

dicaverim: ignoſceret moræ Pater, & miſereſceret! *Pater.* Similem deſperanti deſcribis: quid faciam? *Mer.* En! ipſe intrat.

SCENA III.

Perſonæ omnes.

Franc. JO! ſolata eſt Mater, jam Patri accido. *Pater.* Ecce! arctiſſime ſtringo te! abjice pueriles metus! nullus ex his brachiis diabolus rapiet. *Franc.* Non jam hoc agitur, Pater mi! diabolum non timeo: ut per te liceat amare DEum meum, hoc ſupplex rogo. *Pater.* Fili, itane tibi ſceleſtus videor, ut prohibere illius Amorem velim, ſupra quem nihil amabile eſt? *Franc.* Jam felix ſum! & licebit *ſuper omnia* amare DEum? *Pater.* Ama, quantum potes: omni Amore ama! *Franc.* Concedis adeo, ut plus DEum amem, quam te, mi Pater? *Pater.* DEus eſt magis Pater, quam ego ſim: magis ama! *Franc.* Et magis etiam quam Matrem, quam ſorores, & fratres, quam omnem familiam Saleſiorum? *Pater.* Omnia noſtra DEI ſunt: magis ama! *Franc.* Et magis inſuper, quam mea quæcunque commoda, quam ſanitatem, vitam, ipſamque ſalutem meam? *Pater.* Nihil amandum eſt SUPRA DEUM, DEus ſuper omnia! abſit! ut hoc prohibeat Pater! mille infernis non expiandum committit facinus genitor, qui non invigilat filiis, ut nihil ament ſupra DEum. *Franc.* Satis eſt: ergo jam per te licet hac veſte indui? affer, Merane, mihi! beatus ſum! *Pater.* Sic! huc ibas per has ambages? *Franc.* Huc ibam, & (plaudite Cælites!) jam teneo terminum. *Pater!* Revocabo in viam. Ama DEum, ſed ſicut vult Pater, ama. *Franc.* Hem! & non ſicut DEus amari vult, ſic amabo? non amabo, quantum poſſum? non ſuper Patrem amabo? aut forte amandi licentia data eſt mihi *pro affectu* tantum, non *ad effectum?* Heu! infelix Pater! ſi forte hæc durities te una cum filio inter reprobos ponet! *Pater.* Redis ad ſtultos timo-

timores tuos? ut fias Clericus, non eſt præceptum; itaque ſi prohibeo, nihil pecco. *Franc.* Ut ſim Sacerdos, non jubet DEus; ſed invitat, cupit, urget: vetat Pater, nec peccat tamen! Deagi, quid Theologi docent? loquere pro me tandem; promiſeras enim! *Deag.* Ipſe ſatis eloquens es: urge cauſam, nam places mihi. *Pater.* Ceſſate obloqui: amo te, fili mi, & quod Amor dictabit, agam. *Franc.* Amas me! probaſti, quod DEum magis, quam Patrem amem: cupio, ut tu ſimiliter DEum magis, quam filium ames: filium vult DEus ad aras ſibi. Ah Pater! quandoquidem *ego ſum illa infelix Creatura, quæ DEum æternum amare non poterit, & quam DEus æternum amare non volet.* Saltem dum vita ſupereſt, ſine, ut amem DEum! ſine, ut ſuper omnia amem! ſine, ut hoc Amore incenſus, relictis rebus, ac ſpebus vanis, uni curæ animarum me conſecrem Quid? Pater es tu, & hoc æternæ miſeriæ ſolatium negabis filio, ut poſſit lucrari animas, quæ amare DEum æternum poterunt, quod ipſe non poterit? .. Siles, mi Pater? *Pater.* Surge, diſcede! cogitabo, quid ſit agendum. *Franc.* Eja! commovit viſcera Patris infelicitas filii! triumpho! tota quanta es Sabaudia! DEI eris: ego adducam! DEus, dum vivo, amabo te, & SUPRA TE nihil amabo! & *quanquam auſterus ſis mihi*, amabo tamen! Quodſi poſt mortem amare non poſſim miſer, erunt centies mille alii, qui meo labore, ſudore, ſanguine amare docti pro me amabunt te, æternum amabunt! in hac ſpe acquieſco ſententiæ, quam tuliſti contra me.

SCENA IV.

Pater. Deagius.

Pater. AUdiſti atrox gaudium, quo gaudet puer? *Deag.* Domine, heroica virtus ex puero loquitur, vel in primis Sanctorum obſtupeſcenda! Nihil metue de vita alte-

ra: tanta virtus non poteſt perire. Tibi time, ſi, quem DEus tam ſingulari vinculo rapit ſibi, tu retinere tibi adhuc laboras. Hoc dicit Dominus: *Abraham! tolle filium tuum primogenitum, quem diligis, Iſaac, & offer in holocauſtum! Pater.* Facilius adhortaris me, quam ipſe faceres, ſi eſſes Pater. *Deag.* Jam non quæritur, quid ſit facile, ſed quid te deceat. Patieris, ut filius plus amet DEum, quam ames tu? *Pater.* Deagi, credebam hactenus, non eſſe in me nullum Amorem DEI: hodie experior, quod major ſit amor mei. Quo digniorem ſe amore meo probavit filius modo, tanto pertinacius agglutinatur paternum cor, nec ſine acerbiſſima violentia a me avelles. *Deag. Fortis eſt ut mors dilectio!* quam mors *invito* auferret filium, ſine, ut dilectio *volenti* tollat: tollet autem, ſi fortis eſt. Si vero eſt imbecillis, eja! pudor, timor, ſpes adjiciant ligna foco, donec ita exardeat charitas, ut nulla flumina obruant, aut extinguant. Si Dux Sabaudiæ peteret Franciſcum ad aulam ſibi, gaudens a te dimitteres: & *non pudet* tricari cum DEO? neque *times*, Domine, ne, dum Divinæ Providentiæ conſiliis temere te opponis, te, & filium, & quotquot filii laboribus ſacris donare DEus conſtituit, animas in miſeriam æternam urgeas? ſi vero naturam vincis, *ſpes* eſt fore, ut DEus utriusque merces ſit magna nimis, & Abrahamicas benedictiones cœlum in univerſam Familiam depluat. *Pater.* DEus, homines, diabolus urgent me: omnia video. DEus cor filii ſolus poſſidet: egone dividam? homines tot rationibus conſilium Divinum probant, ut dubitandi facultas ſublata ſit: quousque luctor, & qua prudentia? diabolus terroribus horrendis inſtitit, ut everteret reſolutionem heroicam: & ego conatus Sathanicos adjuvem? .. Deagi, tumultibus pectus horrendis quatitur: intelligo, niſi DEO cedo, æternum ab hoc animo pax exul erit. Cedam! fac, adſit juvenis! *Deag.* Plaudite victori fidera! ecce avolo. *Pater.* Ceſſavi Pater eſſe: erit deinceps DEus! O qui dediſti Filium, Domine, tot titulis

Digitized by Google

tulis amabilem mihi, da veniam tam diu luctanti tecum, ne cogeres reddere! poteras cogere, malebas repetere, ut probares amorem meum! Eja habe! amavi te ſemper: hodie didici *amare fortiter*! habe filium tibi, & cum filio meas delicias, meas ſpes omnes habe! Pro vulnus cordis! jam talem video! *

SCENA V.

Perſonæ omnes.

Franciſcus. VIdes Pater, qualem me DEus vult! *Deag.* Accinctum ad prædam animarum, ad ſtragem errorum, ad ruinam impietatis. *Franc.* Ipſam lætitiam cum iſta veſte indui, Pater! evanuerunt timores tetri. Amor, dulciſſimus Amor pacifice cor totum poſſidet: unum quieti verbum deeſt, quo dicas: *approbo! Pater.* Præmium amoris tui eſt hæc lætitia: recordaris, quid dixeris? *Franc.* Idem adhuc eſt animus, & erit ſemper. Acquieſco Divinis de me decretis; ſi tamen ſcirem etiam, me inter reprobos eſſe, tanto magis contenderem, dum vita ſupereſt, *amare quamvis auſterum DEum*, quanto eſſem certior, quod poſt mortem amplius amare non poſſem. *Mer.* O nobilis Amor! *Deag.* Hic Amor diabolum vicit! *Pater.* Et vincit Patrem. Accede fili! amplexum paternum cape! *Franc.* Benedictio paterna aſſenſum firmet. *Pater.* Benedictio DEI Patris deſcendat ſuper te, & ſuper conſilia tua, & ſuper labores tuos! *Deag.* Et ſuper Amorem, ut ardeat ſemper!

Pater. Ardeat! & totam Sabaudiam eodem igne accendat! *Franc.* Fiat! o fiat! *Omnes.* fiat!

MEDI-

* In veſte Clerici prodit.

MEDITATIO IV.

Diliges ex tota anima tua, *Marc.* 12.

S. FRANCISCUS BORGIA.

ARGUMENTUM.

NIhil amare SUPRA DEUM, ne quidem vitam, & animam ſuam, *primus gradus* eſt *Amoris effectivi*, ita neceſſarius, ut, niſi qui huc aſcenderit, ſalutis ſpem habere non poſſit, eo quod præceptum charitatis Amorem ſaltem *appretiative* ſummum imperet, & ipſa Ratio doceat, quod ſicut bono *majori* amor *major*, ita *ſummo* bono amor *ſummus* debeatur. Hodie *in gradum ſecundum* enitimur, qui eſt, nihil *diligere* PRÆTER DEUM, atque adeo DEum non ſolum *ex tota mente*, quod fit per appretiationem *intellectus*, ſed etiam *ex tota anima* diligere, quod facit, qui inſuper *appetitum* ſic DEO conſecrat, ut bonis creatis omnibus privari ægre non ferat, non ſolum, ſi quando præceptum exigeret, ſed etiam cum *majus DEI beneplacitum* ſuadet. Exemplum hujus Amoris heroicum S. Franciſcus Borgia præbuit, qui licet jam eſſet ſanctus in ſæculo, cum inter primos ex aula Caroli V. ſerviret *homini propter DEum*: defuncta uxore tamen, abdicatis omnibus rebus & ſpebus, ex Duce Gandiæ factus eſt Religioſus, occulte primum, deinde, poſtquam Ognati aliquamdiu delituit, donec licentiam Ducatus in filium transferendi a Cæſare obtinuit, publice Inſtitutum Societatis JESU profeſſus, ut *DEO Soli* famularetur. Erit igitur hodiernæ Meditationis

Mate-

Digitized by Google

Materia: Actus abdicationis S. Franciſci Borgiæ.

Puncta duo: 1. Abdicationis propoſitum.
2. Propoſiti executio.

Fructus: Alter Amoris gradus: *nihil amemus* PRÆTER DEUM.

Propoſitum: Credamus fide ſeria, quod fides docet: *nemo poteſt duobus dominis ſervire!* &: *non poteſtis DEO ſervire, & Mammonæ*, Matth. 6. adeoque cui bona terrena abjicere non eſt integrum *in effectu*, teneri ſaltem moderari *affectum*, qui ſic quandoque rebus pereuntibus cor agglutinat, ut facile in illis comparandis, conſervandis, augendis abſorptum a cura DEI, & Divinorum abſtrahatur.

PERSONÆ.

S. Franciſcus Borgia, in ſeceſſu Ognatenſi.
Carolus filius Borgiæ Primogenitus.
Joannes Secundo-Genitus.
Araozius S. J. Sacerdos ſub veſte Clericali.
Rogonus Comes Lermæ, Borgiæ Gener.
Villalonus Borgiæ a Secretis.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præſentem.

Fides. Ratio.

Ratio. TAndem per gratiæ auxilium
Huc eluctata ſum,

Unde omnia deſpicio!...
Nihil, Amor mi, nihil amo SUPRA TE!...
Et quis a charitate hac ſeparabit me?
Eja! provoco: quis ſeparabit me?

A R I A.

Munde, Caro, conjurate,
Orcum quoque invocate,
Explicate agmina,
Intentate prælia!
Si hoc vultis, ut peccando
Ceſſem vecors ab amando,
Jubeo, vos deſperare:
Malo mori, quam peccare!

2.

Mori malo, quam peccare!
Hoc decretum ſalutare
Sic inhæret pectori,
Ut non poſſit eximi,
Niſi cum cor evelletur:
Et tunc ipſum audietur
Alta voce Cor clamare:
Mori malo, quam peccare!

Fides. Audio, neque diſplicet reſolutio;
Sed unde tibi plaudas, Soror, ego non video.
Malle mori, quam peccare,
Eſt denique *in infimo gradu* DEum amare,
In quo ſi ſubſiſtere decreviſti,
Quod facere debuiſti, feciſti,
Et nihil amplius.
Unde laudet te Dominus:
Periiſſes, ſi minus feciſſes.

Nihil

Nihil RUPRA DEUM diligere
Eſt, *in præcepti neceſſitate* quieſcere.
Tu aſſurge altius, quo trahit te
Qui in cruce exaltatus eſt propter te,
Nihil SURA TE dilexit:
Sed neque PRÆTER TE
Quidquam diligere voluit;
Ideo OMNIA, quæ habuit, vendidit,
Ut te emeret,
Et ſcilicet EX TOTA ANIMA,
Non ex diviſa, diligeret.

Ratio. Ah! vel *in primo gradu* firmare ſe,
Erat opus difficile;
Promptus tamen eſt animus ſequi te,
Si viam excellentiorem
Oſtenderis ad Amorem.

Fides. Aſcende *gradum alterum!*
Hæc eſt hodierna lectio,
Hæc Amoris perfectio.
Ecce! SIC DEUS DILEXIT TE!
SIC TU DEUM DILIGE.

A R I A.

Sic DEus dilexit!
(O aurea regula morum,
O Amor, *exemplar amorum!*)
Uni ut homini
Totum ſe daret,
Et quem amaverat,
Totus amaret,
Quidquid eſt *extra ſe*,
Totum NEGLEXIT:

Sic DEus dilexit!
O aurea regula morum!
O Amor, *exemplar amorum!*

2.

Nempe ut fluvii, unde fluxerunt,
Omnes IN IDEM ſe pelagus ferunt;
Quin ſilvæ virentes,
Aut horti florentes,
Vel arces munitæ,
Et urbes turritæ
Moram injiciant,
Alveum teneant:
Ita is denique vere amabit,
UNI qui omnes Amores ſacrabit.

Ratio. Optima lectio, & digna novo ſtudio.
O Amor! SICUT tu amaſti me,
SIC, da, ut amem te!
Et PRÆTER TE nihil amem, niſi *propter te!* . . .
Eja anima mea! Amores diviſos collige,
UNUM dilige!

ARIA.

Una es: unus eſt DEus:
Una uni debes te!
Culpæ, & pænæ fit reus,
Qui vel partem victimæ,
Quæ DEO mactatur,
Sibi furatur:
Totam tu immola te,
Unum dilige!

2. DEus

Digitized by Google

2.

DEus eſt DEus zelotes:
Iram gravem contra te
Stulta incendere potes,
Niſi totam tradas te:
Amore fatali
Faves *Rivali*:
Perdet, ut vindicet ſe,
Et illum, & te.

MEDITATIONIS IV.
De S. Franciſco Borgia
PUNCTUM I.
ABDICATIONIS PROPOSITUM.
SCENA I.

Dux Borgia. Rogonus Lermæ Comes.

Borgia. TU obſtupeſcis, Gener, quod inviſentem ad me in cubiculum introducam funereo apparatu triſte; ſed nimirum hæc dies eſt, qua lectiſſimæ Conjugi anniverſaria ſolemnitate ſoleo parentare; juſtus dolor publicam memoriam exigit. *Rog.* Laudo pietatem, Socer, & gravis jactura longum luctum meretur. Fuit Eleonora, *Borg.* Omitte panegyrin! ſcio, quantum bonum amiſerim: commune cum paucis pertinebat ad me, cum illa viveret, elogium illud: *Mulieris bonæ*

beatus vir! Eccl. 26. Octo liberos ex illa ſuſcepi, ſanos omnes, formoſos, ingenii tractabilis, bonæ ſpei, delicium Patris; annos decem ſupra octo conviximus pacifice: nunquam conjugalis amor friguit, quia, ut ducerem, non oris ſpecies, fragile bonum, ſed virtus fæminæ, religio, prudentia, ſolertia, modeſtia, & fuga otii, atque ineptiarum, a quibus pleræque infatuantur, permoverunt. In obſervantia mariti, in cura liberorum, in familiæ regimine vere *Mulier fortis* illa fuit, quam nullæ ſuæ conditionis moleſtiæ vicerunt, quo minus officio ſtrenue fungeretur: *procul, & de ultimis finibus pretium ejus,* Prov. 31. Opto, ut filia mea Matris inſiſtens veſtigiis te ſimiliter beatum faciat. *Rog.* Egregie æmulatur, & quam vere laudaveris Eleonoram, in Iſabella experior. *Borg.* Gaudeo: verum tu audi porro, Rogone, quod non immerito admireris. Talis cum eſſet uxor, calentiſſimis precibus pro ægrotantis ſalute Domino ſupplicabam, & ecce! quaſi vox de cœlo illapſa cordi dicebat intus: *Si vis, ſanabitur: ſed tibi non prodeſt! Rog.* Omnino rem miram audio. *Borg.* Itaque ego orare, & illa ceſſavit vivere. Jam quem tu fructum credis, quod iſta mors attulerit? *Rog.* Difficilis conjectura eſt: quid boni ex malo judicem? *Borg.* Quod vitibus luxuriantibus culter præſtat: putatæ uberius germinant. Jam olim, cum ad Iſabellæ tumbam fætentem vanitatem inſpexi, conſtitui SERVIRE DOMINO, QUI MORI NON POTEST, omniaque peritura faſtidiens votum concepi expediendi me a vinculis ſæculi, ſi, quæ vinciebat, uxor ſoluta ante me a vinculis mortalitatis fuiſſet. *Rog.* Inſolens factum! præproperus fervor ſuggeſſit inconſultum conſilium: facile erit reperire, qui ab obligatione te ſolvat. *Borg.* Atqui ego arctius ligari cupio, non ſolvi. Conditionem voti implevit DEus, uxorem abſtulit, ad vitæ perfectioris genus per mortem vocavit. Vult a me SOLUS amari, quin *præter ipſum* aliud amem; hic fructus ceſſaſſet, ſi uxor mihi ſupervixiſſet. Intelligis jam, Rogone, ſenſum

ſenſum Divini oraculi: *Si vis, ſanabitur; ſed tibi non prodeſt?* debuit mori Eleonara, ut Borgia ſanctius viveret. *Rog.* Amorem igitur, quo uxorem amabas, *diſplicuiſſe* Numini eſt opinio tibi? *Borg.* Nihil hoc metuo quidem: nunquam enim amabam Mulierem aut *contra*, aut *ſupra DEum*: ſemper & *modus Amoris*, & *motiva* honeſta fuerunt, ſanæque rationi conformia; ſed qui NON DISPLICUI amando *aliquid* præter DEum, jam præter DEum jubeor amare *nihil*, ut MAGIS placeam. Verum eſt, quod dixit Apoſtolus 1. Cor. 7. *Qui cum uxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori*, & DIVISUS EST: non amat DEum EX TOTA ANIMA: affectionis *partem* uxor poſtulat ſibi: Amor *diviſus* autem quod ſit minus perfectus, quam *integer*, neque tu negabis, credo, atque admittes adeo, quod ſi, cum illa vixit, implevi præceptum Amoris *quoad eſſentiam*, ad *perfectionem* tamen aſpirare vix, ac ne vix quidem potuerim. *Rog.* Dux optime, tu acutius pervides, quæ ad Spiritum pertinent; ſine tamen, ut aliquid opponam diſcurſui. Eſt fluvius, qui alveo *nunquam diviſo* recta in mare influit; & eſt alius, qui *per complures rivulos diſpertiens ſe*, tandem omnes effundit in idem pelagus: nunquid uterque *totum* ſe mari denique, unde venerat, reddit? *Borg.* Vis dicere: ſimiliter poſſe Amores noſtros, *præter DEum*, varias creaturas complecti, modo illæ poſtremo *propter DEum* amentur: & verum dicis; ſed quod fit fluvio per alveos diverſos vago, nempe ut jam rivulus ab arenis ſorbeatur, jam alius tumuletur in cæno, & tertius ſordido lacui commiſceatur, ſic ut aut nulla, aut modica aqua, eaque inquinata, præcipue ſi via ſit longior, & multis ambagibus varia, deferatur ad mare: idem nobis in ſtatu conjugali contingit. In uxoris, in liberorum, in familiæ curam, commoda, gloriam diviſi amores ſenſim *a DEO* deflectunt, aliosque *affectio naturalis* ſibi retinet, alios etiam *vitioſa* corrumpit, adeo, ut non raro periculum grave ſe moveat, ne etiam *præcepti ſubſtantia* labem patia-

patiatur. Certe primum hominem *amor uxoris* initio *honeſtus* utique, ſed poſtea NIMIUS ſic *ab Amore DEI* abſtraxit, ut non ſolum *præter*, ſed etiam *ſupra DEum* Mulierem diligeret. Sed ut diſputationis ſit finis, hoc certum eſt, Rogone, quod amor creaturæ etiam, quí *honeſtiſſimus* eſt, ſi DIVINUS non eſt, dividat animam, partemque DEO aufferat. *Sed non omnes capiunt verbum hoc*, verbum, puto, quod dixit Dominus, cum dixit Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe*, relinquenda ſunt *omnia*: Domus, Fratres, Sorores, Pater, Mater, Filii, Uxor, agri, ut rivi Amoris omnes cogantur in unum alveum, qui toto impetu ſe in oceanum Divinitatis evolvat. *Ad hanc perfectionem* me DEus invitat; ſuſtulit impedimentum: uxorem eripuit: jucundus eſt dolor! requieſce in pace, Eleonora! nunquam amavi te purius, quam cum *in DEO* amo, & unice *propter DEum!* Eja! tu redis, Villalone! bonus es nuntius?

SCENA II.

Borgia. Rogonus. Villalonus.

Villalonus. EX voto: clementiſſime annuit Cæſar, & gratulatur, teſtem epiſtolam fero. *Borg.* Jo, *dirupiſti, Domine, vincula mea! tibi ſacrificabo hoſtiam laudis!* Pſalm. 115. Jam nihil obſtat, quo minus hodie in crucis amplexum evolem. *Rog.* Venire in partem gaudii Rogono licet? *Borg.* Quid dubitas? cæcus es, Amice, ſi nondum vides quantum me DEUS amet. Ecce! facilis ad preces Cæſar facultatem concedit abdicandi me Principatu, & quam velim, Religionem profitendi palam: hoc argumentum eſt jubili, quo exulto. *Rog.* Igitur res ſerio agitur? & tu non vides, Princeps, quam communi riſui per hoc conſilium te Aulæ, Hiſpaniæ, Orbi proſtituas? *Borg.* Ecce, hoc eſt, quod monet Cæſar: *Plures, Dux, Borgia, tui conſilii deriſores, quam imitatores habebis!* & tu non vides, Gener, quod

riſum

riſum riſu facillime vincat Borgia? *Rog.* Grandis Hiſpaniæ, Dux Gandiæ, Dominus Lamboiæ, duorum Pontificum conſanguineus, Roderici, & Henrici Cardinalium frater germanus, Ferdinandi Catholici Regis Arragoniæ nepos, Equeſtris Ordinis S. Jacobi Commendator, Vice-Rex Catalauniæ, Auguſtiſſimi Cæſaris Caroli V. ſupremus ſtabuli Præfectus, ſummo Monarchæ gratioſus, honoribus, opibus, liberis dives, inter primos potens, charus ſubditis, per omnia felix, mundi Salapuſius. *Borg.* Adde: FUIT! & ſcripſiſti Epitaphium. *Rog.* Addo: *erit Religioſus!* quæ combinatio? *Borg.* DEus & Crux! quæ combinatio? Rogone, qui homines ſunt, qui Borgiam *pro DEO* ſe abdicaſſe Principatu mirabuntur, & DEum *pro homine* deſcendiſſe de cœlo non mirantur. *Rog.* Providere liberis, de familiæ ſplendore curare, Cæſaris gratia *pro ſuis* uti, ſi *pro ſe* nolit, hoc Borgiam decet. *Borg.* Quod erat Patris, abunde præſtiti: cætera vos agite. Carnem & ſanguinem jam non audio: apud DEum ſi utilem vobis operam præſtare poſſum, præſto ero; apud terrenum Principem egi ſatis: diu nimium vixi meis, nunc mihi vivam. *Rog.* Et filii nullas propoſito opponent preces? Ego, Princeps, armatos in te immittam

SCENA III.

Borgia. Villalonus.

Borgia. ÆS triplex obarmat pectus contra amores teneros. Tu age, narra! quo vultu, quo animo Cæſar Borgiæ vota legit? *Vill.* Miratus conſilii novitatem laudavit Divinam Providentiam, illis temporibus tanti viri acceſſione ſtatum Religioſum ornantis in Hiſpania, quibus in Germania a viliſſimis homulis paſſim deſereretur. *Borg.* Amor licentiæ, non Amor DEI ad ſæculum retrahit: o ſi amarent miſeri DEum, præter quem nihil amabile eſt, quam facile onus ferrent, quam ſuave jugum. *Vill.* Addidit deinde: omnino probari ſibi, quod ſervire malis DOMINO, QUI MORI NON POTEST,

quam ei, qui hodie eſt, & cras non comparet; ſeipſum perſpicere rerum humanarum vanitatem, quippe habentium nihil, unde placere ſapientibus poſſint, præter auri ſtreperi miſerum fulgorem, a quo viles animæ rapiantur. Majeſtatis futilem pompam quo diutius oſtentaret, eo vehementius faſtidire ſe, adeo ut exemplum Borgiæ parum abſit, quin imitationis cupidinem in ſe accenderet. *Borg.* Precor optimo Cæſari *meam* felicitatem: majorem *pro hac vita* precari non poſſum. *Vill.* Aliorum alius ſenſus eſt. *Borg.* Sed minime verus ſenſus. Villalone, vitæ præſentis felicitas *extra nos* fruſtra quæritur: *nunquam* enim, & *nusquam* inveniemus, quod ſatiet. *Vill.* Atque ita ſemper inquieti erimus; nunquam quieſcit enim, qui ſemper quærit, & nunquam invenit: vera Philoſophia eſt. *Borg.* Erit igitur ſapientis, quod non poteſt reperiri extra ſe, quærere *intra ſe*: & ſane INTRA NOS reperiri felicitas poteſt illa ipſa fere, qua felix Adamus in ſtatu primæ innocentiæ fuit. Beatum primum hominem PAX CORDIS fecit: pax illa fuit TRANQUILLITAS ORDINIS, per quem *affectus Rationi*, & *Ratio DEI præceptis*, ac voluntati *ſine renitentia* ſubjiciebatur. *Vill.* Sine dubio; nam cum hoc ordine pax interna, externaque, & cum pace *felicitas* finem habuit. *Borg.* Optime advertis. Sed *pax externa*, quam pariebat obedientia creaturarum, hominis rationabili voluntati per omnia parentium, privilegium erat, quod DEus in pœnam peccati primi perpetuo ſuſtulit: *pax interna* vero eſt filia gratiæ, quam Chriſtus promeruit nobis; gratiæ ſi cooperemur, *Regnum DEI intra nos erit*, Luc. 21. Atque in hoc regno *juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto*, Rom. 14. quia nempe in ſtatum primæ innocentiæ reponemur, reſtitueturque illa *tranquillitas ordinis*, quæ illius ſtatus *felicitatem internam* conficiebat. *Vill.* Nunquam tam jucundæ doctrinæ fundum ita clare inſpexi. Erunt tamen, opinor, qui negant, quod illa *tranquillitas ordinis interni*, ſive *pax cordis*, in qua præſens felicitas conſiſtit, ſtabilis eſſe poſt la-

lapſum poſſit. *Borg.* Non perſpicit gratiæ noſtram induſtriam juvantis vim, qui hoc negat. Quod ſubinde ad momentum excitatura aliquem tumultum ſit aliqua cupido, ſpes, triſtitia, formido, ira, & quæ ſunt aliæ affectiones de fæce plebis, non diffitebor; ſed tu ſi audias forte latratum canum in foro infeſtis dentibus in ſe mutuò ſævientium, aut videas rixantes lixas, num ideo civitatis pacem dices turbatam eſſe? *Vill.* Utique injuriam facerem; ſed ſi paſſim, ſi diu, ſi impune viderem cives obſtrepere legibus, *nulloque ordine*, qui ſanæ Politiæ eſt anima, exerceri commercia, agi lites, conſtitui tribunalia, diſtribui munera, intendi pœnas, adminiſtrari juſtitiam: tum dicam, exulare pacem, & me in Babylonia vivere. *Borg.* Idem igitur de pace animi judica; & ecce! jam punctum tangimus: *pax animi* unde, niſi *per affectus*, turbatur? & affectuum princeps nunquid eſt Amor? *Vill.* Experior. *Borg.* Igitur ſi Amor Rationi paret, & Ratio DEO, jam in ſtatu primæ innocentiæ vivo, jam ordo eſt, tranquillitas eſt, quanta eſſe viatoris poteſt, felicitas eſt: concludo, quod ſi abjecto amore *mei*, & amore *meorum*, poſthac nihil ſit, quod amem, *præter DEum ſolum*, nihil etiam futurum ſit deinceps, quod turbet: beatus ero. *Vill.* Princeps, ſic me tuus fervor incendit, ut parum abſit, quin inſiſtere veſtigiis, ſi ſpes ſit, velim. *Borg.* DEO ſupplica, ut te vocet. Ecce Araozius intrat, cui poteſtas eſt ab Ignatio faciendi, ut fratres ſimus.

SCENA IV.

Borgia. Araozius. Villalonus.

Araozius. PRinceps! *Borg.* Araozi, en! manumiſſus ſum. *Ar.* Scio omnia: ſed turbavit aulam Rogonus; pugnandum cum tuis erit. *Borg.* Non erit pugnandum diu; tu para veſtem Borgiæ, quam donavit Ignatius: geſtit animus abjicere hæc parerga: hodie Chriſtum induam. Tu Villalone feſtina! jube aulam ſe parare itineri: hodie filii redibunt in Gandiam: ego fe-

licitatis initium ab amore ſolitudinis faciam. *Vill.* O ſi ſocium Villalonum admittas, Princeps! *Borg.* Dixi: ad Araozium hæc cura pertinet. Quod volui, facite: ego, donec accincti ſint itineri omnes, neminem ad me admittam, ne filium quidem. Araozi, ſentio, quod nondum mortuus PATER fuerit: in ultimum amplexum pruriunt brachia, ſed cor abhorret: orandum eſt! *reliquias Amoris*, quem ſola natura peperit, oratio eneçet. Includo me, & ne quis turbet, obduco peſſulum; cum erit tempus, tu me monebis. *Ar.* Juvet te cœlum, Princeps! *Vill.* Et tu, Pater, juva me, ut, quo præcedit herus, famulus ſequi poſſit. *Ar.* Hoc oras tu? *Vill.* Ut comitem Dux habeat, velis, obſecro. *Ar.* Erit dies, cum probabimus & iſtum Spiritum, num ſit a DEO; nunc exequere, Villalone, quæ Princeps juſſit, ne quid moretur ardorem Spiritus. *Vill.* Ecce eo! *Ar.* Ego quoque res meas agam. O dies glorioſa tibi, Divine Amor! nam dubito, an detur Sanctus, quem mundus magis honoravit, & qui mundum magis contempſit. Borgiæ mundus dedit, quidquid bonorum habet, opes, delicias, honores, titulos, favores, gloriam, & quid non? adde, quod ſic blanditus ſit, ut nunquam afflixerit, ne propter virtutem quidem; plus dicam: quam in aliis Sanctis ſemper vel riſu, vel contemptu, vel dicteriis, vel injuriis perſequi ſolet probitatem, in Borgia ſic venetatus eſt, ut eum MIRACULUM PRINCIPUM vulgato encomio appellaverit, imo virum Laicum velut inſultans Religioſis pro ſpeculo propoſuerit, in quo orationis ſummæ, & mortificationis perpetuæ exempla intuerentur, diſcerentque, etiam vitam aulicam poſſe cum Sanctitate componi. Hic talis mundum contemnit, & contemnit, non quia a mundo contemnitur, ſed quia honoratur; non quia mundus ſe opponit exercitiis ſanctitatis, ſed quia non ſatis adjuvat; non quia in mundo Sanctus eſſe non poteſt, ſed ut in Religione ſanctior fiat. Contemnit, nec dici poteſt, contemnere per impetum juvenilem, coa-

coactus per infortunia, conſcientiæ cauteriatæ ſtimulis incitatus: eſt ſeptem ſupra triginta annorum vir, eſt felix per omnia, nec habet, unde metuat caſum: eſt innocens, & a ſæculi vitiis toto animo alienus: denique ita contemnit mundum vir primæ nobilitatis, ut volens, & prudens inter tot Religiones ætate, ſapientia, virtute illuſtribus viris celeberrimas, nullam ſibi velit, ſed eligat noviſſimam, heri natam, vix adhuc notam de nomine, & quibus nota eſt, plerisque vilem, inviſam, nullam. O dies glorioſa Divino Amori! ita Amor ſancte, ita cor Borgiæ totum vindicaſti tibi, ut nulla particula mundo ſuperſit, quantisvis illecebris lenocinanti!

SCENA V.

Araozius. Carolus. Joannes. Rogonus.

Carolus. ARaozi, quod malum audio: tu Patrem eripies nobis? *Ar.* DEus, o Principes, DEus ad ſuam MAJOREM GLORIAM Borgiam ſibi poſtulat. *Rog.* Conſueto pallio tegit nequitiam homo: cavete, ne filios cum Patre rapiat; artem piſcandi callet. *Ar.* Ut eſſem piſcator hominum, Dominus juſſit: fungi officio Rogonus prohibet: *Jo.* Ego certe non mordebo hamum tibi. Sed quid tricamur? irrumpamus ad Patrem Frater: precibus & lacrymis revocandus eſt a propoſito, priusquam firmetur pectus in contumaciam. *Ar.* Orat! *Car.* Scimus, propterea, ne peccemus contra reverentiam, non auſim turbare Frater: expectemus patienter, dum ipſe prodeat. *Jo.* Impatiens ſum; tamen, quoniam ita judicas, Carole, acquieſco. Interea Araozium oppugnemus: ipſe ſi noſter erit, etiam erit Pater. *Car.* Recte putas. Eccur autem tu non ſis noſter? quod DEus vocet Borgiam, tu prædicas: atqui Pater eſt, & ego ex juræ naturæ didici, teneri Patrem liberis providere; erit igitur tuum ſuadere moram ſaltem, donec officio ſatisfecerit. *Ar.* Princeps, jam quatuor fluxerunt anni a luctuoſa morte illuſtriſſimæ Matris: jam tunc in crucis oſculum pruriebant Patri labia:

bia: fixiſſet ſe, niſi de paterna obligatione monuiſſet Ignatius. Interea geminis filiabus de opulento matrimonio proſpexit Parens, tertia Divæ Claræ habitum ſibi delegit, tibi quoque primogenito ſuo jam ætatem a legibus requiſitam adepto Sponſam te dignam deſignavit, Ducatum, & jura ſua omnia tradet hodie, & curam Fratrum reliquorum ſub Generorum tutela ſollicite commendabit: quid adhuc habet, quod curet? non licebit Patri in humeros filii jam maturi, atque per ſapientiam potentium Generorum ſuſtentandi transferre curarum partem? non filius tenetur, cum Pater ante tempus rebus ſe ſuis privat, poſt acceptum patrimonium una cum commodis admittere onera, & portare? *Car.* Nec hoc, nec illud perſuades, ut velim: nondum ſic crevit Hercules, ut ſuccollare Atlanti poſſit. Præterea adhuc liber ſum, Araozi, & tu non neſcis, quod amem vos, quos amat Pater. Quis ſcit, ſi detur mora, an non virtute ſupera commotus animus olim me illuc trahat, quo Pater trahitur. *Rog.* Quid audio? *Jo.* Ridiculum te facis, Frater! & quis impetus agit? *Ar.* Felix eſt impetus, quem cœlum imprimit! *Car.* Felix, quem DEus vocat ex mari in portum, ex ambagibus in viam regiam, ex mancipatu mundi in libertatem filiorum! Borgiæ hoc judicium eſt: ridicula tibi, Frater, ſapientia Patris videtur, ſapientia ætate firmata, per rerum uſum probata, in ſummis aulæ officiis conſpicua, a ſapientiſſimo Cæſare tot laudibus celebrata? *Rog.* Dic: Sapientia in hoc certe argumento heteroclita, ſolitaria, contraria ſenſui communi omnium fere hominum. *Car.* Ecce hoc argumentum eſt, quod ab eo tempore, quo Imperatricis funus inſpexit Borgia explodendum eſſe centies facile mihi inculcavit. Carole, dicebat mihi: veniet dies, cum eris hæres omnium, quæ Borgia poſſidet. *Communi ſenſu* videor hominibus felix; ſed crede mihi, SENSUS COMMUNIS fallit: in rebus fluxis beatitudo vera non poteſt quæri: ſentire, & vivere *cum paucis* aſſueſce, quia *pauci electi* ſunt. Diſce

Digitized by Google

ſce contemnere peritura! CONTEMPTUS facit, ut, ſi te vocet DEus ad relinquenda omnia propter ſe, prompte obedias invitanti: ſi non vocet, ſaltem *non appones cor* miſeris bonis, quæ præter boni nomen nihil habent, niſi *per bonum uſum* te bonum faciant. *Rog.* Mentior, niſi iſte virus, quod Parens potavit, jam etiam propinaverit filio; ſic enim Principes non ſolent loqui. *Ar.* Sic tamen loquitur Borgia MIRACULUM PRINCIPUM! *Car.* Neque ego virus, Cognate, a Patre hauſi, ſed doctrinam veram, ſolidam, utilem, quæ ſi animo penitius inſidet, etiam in ſæculo Sanctum facit. *Ar.* Et fecit Borgiam; nam ex contemptu rerum præſentium nata eſt mirabilis ſapientia, qua vir in aula educatus conjunxit honores cum modeſtia, divitias cum temperantia, libertatem cum innocentia.

SCENA VI.

Borgia. Carolus. Joannes. Araozius. Rogonus.

Borgia. QUos video? *Car.* Dux! *Jo.* Pater! *Borg.* Sic meis filii mandatis obediunt? abi caro, & ſanguis! negotium Divinum ago: cum Araozio res eſt mihi. *Araozius.* Præſto ſum. *Borgia.* Et tibi, Gener, quod loquar, habeo. Vos cum parati aditer eritis, admittam ad manus oſculum, & poſtremo amplexu ſtringam: niſi vocati, non comparebitis, *Jo.* Durum imperium! quid facimus? *Car.* Parendum eſt.

CHORUS.

Stultitia animæ aliquid præter DEUM amantis.

Coſmiander. Tres Mundi Ephebi. Amor Divinus.

Coſm. *SApis, Machiavelle, ſapis, & tecum ſentio! * Legens.
Lego ſententiam tuo dignam ingenio:
Soli DEO ſervire, eſt Monachorum:
Soli Mundo, eſt impiorum:
Nec DEO, nec Mundo, eſt inſanorum,

DEO

Digitized by Google

DEO, ſimul, & Mundo, eſt Politicorum.
Prudentiſſime.
Confirmor in propoſito:
DEO, & MUNDO ſervio!

ARIA.

1.

Ut, *dum vivo*, bene ſit,
MUNDO indigeo:
Ne *poſt mortem* male ſit,
DEO indigeo:
Utrique vitæ conſulo,
Si ſervio
Utrique Domino:
Sapio!

2.

Munde juva! te honoro!
Tu es *Deus temporis!*
DEus juva! te adoro,
Ut *poſt tempus* clemens ſis!
BONOS o! experiar!
Ita vivam bene:
Ita bene moriar,
Et BIS erit bene!

Epheb. 1. Coſmiander! villam quam emiſti,
Creditores ſibi impetrarunt *a Principe*:
Juberis acquieſcere ſententiæ;
Niſi feceris, gratia excidis.

Epheb. 2. Coſmiander! quinque juga boum,
Quæ nuper tibi vendidit,
Iterum ſibi *vicinus* repetiit.
Dixit: *indigeo*: debuimus commodare,

Et

Et tu juberis injuriam diſſimulare,
Niſi velis potentiorem adverſum te irritare.
Epheb. 3. Coſmiander! *uxor*, quam duxiſti,
Veſtem artis noviſſimæ vidit in ſocia;
Jubet, ut ſimilem ſibi compares,
Etſi neceſſe ſit contrahere debita.
Niſi aſſenſeris:
Juravit, quod nunquam amplius
Ridentem viſurus ſis.
Amor Dei. Coſmiander! *ad Cœnam magnam*
Invitat te CÆLI DOMINUS.
Parata jam ſunt omnia:
Juberis properare,
Et *in veſte nuptiali* feſtum ornare.
Coſmiand. Vah! aures obtunditis,
Et animum obruitis tot imperiis!
Amor Dei. Hoc dicit Dominus: *Ego ſum Dominus:*
Et non eſt alius, præter me:
Cui præ cæteris obedire debeas,
Potes ambigere?
Epheb. 1. Cænam nunc accedere,
Non eſt de tempore:
Res poſtulat, ut Principi ſatisfacias,
Et cum creditoribus tranſigas.
Epheb. 2. Ut periclitanti Oeconomiæ conſulas,
Et celeriter boves tuos recipias.
Epheb. 3. Et ante omnia, ut ſoleris uxorem,
Neque *per moram* conjicias in mœrorem.

A R I A.

1.

Morantem increpabit:
SIC AMAS!.. exclamabit:

Heu! decepta ſum!
Credebam, virum ſtrenuum
Duxiſſe me: decepta ſum!
Heu! duxi ruſticum!

2.

SIC AMAS! ... geminabit,
Et planget, & plorabit,
Et fremens miſera,
Quis, dicet, *viri ſtolidi*
Quis improbet, ſi capiti
Affigam cornua?

Coſmiand. Ad Cœnam magnam, o bone,
Ad quam veniſti me invitatum,
(Vides, quot curis impediar!)
Non poſſum venire:
Rogo, te, *habe me excuſatum!*

ARIETTA.

Tres Ephebi. I, curre, propera!
In mora eſt periculum,
Cum MUNDUS imperat:
De Cœna te ſollicitum
Ut veſper habeat,
Sit *cura proxima:*
I, curre, propera! * *Abeunt.

Amor Dei. Axioma impium!
Sic curæ hujus ſæculi
Suffocant curam animi.
Atqui hoc eſt verbum Domini:
Quærite Regnum DEI primum, & ante omnia,
Et: *Nolite eſſe ſolliti*,
Adjicientur cætera.

Quid

Quid cor dividitis? quid curis angitis?
Nemo ſervire poteſt duobus Dominis
Inter ſe contrariis.

ARIA.

1.

Ridiculæ, futiles curæ!...
Duplica, triplica tuos labores,
Sanguineos funde ſudores:
Age! an cubitum
Potes *vel unicum*
Adjicere tuæ ſtaturæ?...
Ah! ſperas in mendacio;
Invito MUNDI DOMINO
MUNDUS beatum non faciet te.

2.

Non diſplicet mihi conatus:
Labora, ut vivas, ut creſcas,
Ut una cum tuis diteſcas;
Fructum ſi *unice*
Speras a Numine,
Et bonus eſt labor, & gratus.
Sed *terram* licet excolas:
Ut tamen fruges colligas,
CÆLO, non terræ, da ſupplicem te.

Coſmiand. Pro! infelicem me! * *Rediens.
Rejectus ſum *a Principe*
A vicino deriſus,
Uxori inviſus:
Quo verto me?

Amor Dei. Ecce! hi ſunt Dii tui! huc verte te: * Surgent, & opitulabuntur utique! ...

Coſmiander. Ah! oculos habent, & non vident, Aures, & non audiunt me!

*Fanum Deorum Mundi, qui ſunt Gratia, Fortuna, Mammon.

A R I A.

Vana, inania
Ruite Numina! *
Machiavellica
Peri prudentia! *
Una in uno
Eſt Numine ſpes!
DEus da veniam:
Damno ſtultitiam!
Præter te *alium*
Colui Dominum:
Atrox! horrenda!
Sacrilega res!

* Evertit ſtatuat.

* Calcat librum.

Amor Dei. Intelligo: intellectum dedit vexatio.
Perge (ſic ſapis) perge
Ab idolis cor tuum purgare,
Et *uni DEO* parare .....
Ah! erraris, qui ducas in partes claudicatis:
Erratis, qui putatis,
Quod duo ſint Domini,
Unus *temporis*, alter *æternitatis*.

A R I A.

Unus eſt Dominus:
Unum amate!
Bona vitæ *geminæ*
Ab uno expectate!

Qui

Qui *duobus* ſerviunt,
Neutri ſatisfaciunt,
Et denique
A Mundo deſeruntur,
A DEO puniuntur!

PUNCTUM II.
PROPOSITI EXECUTIO.

SCENA I.

Borgia. Rogonus. Araozius.

Borgia. ABſolvi: & tandem, quod ſpero, intellexiſti, Rogone, quam magnam gratiam mihi faciat Dominus cum in ſuam me Familiam vocat. Synopſin omnium, quæ dixi, repeto paucis, ut habeas, unde defendas Borgiam contra Zoilos, qui *quæcunque ignorant, blaſphemant. Rog.* Multis argumentis cauſam tueris: Princeps; ego tamen nondum comprehendo, quid ſibi velit toties repetitum apophtegma: VOLO SERVIRE DOMINO, QUI MORI NON POTEST! per DEum! non igitur ſerviebas DEO, cum ſerviebas homini PROPTER DEUM? *Borg.* Etiam huic difficultati jam ſatisfeceram ſi percepiſſes: attende modo. FINIS, propter quem vivo, eſt *ſervire DEO* in hac vita, ut *frui DEO* in altera liceat: non hoc intelligis tandem? *Rog.* Bardus ſim, ſi neſciam, cur homo ſim. *Borg.* Itaque homo ſum, *ut ſervus ſim DEI mei.* Porro ſervorum duo ſunt genera, boni, & mali ſervi. *Rog.* Quis hoc ignorat? *Borg.* Malos dicimus, qui aut non obediunt, aut negligenter obediunt: bonos, qui ab utroque vitio immunes ſunt. *Rog.* Palpari manibus hæc veritas poteſt. *Borg.* Et inter bonos, quo

quis eſt *melior* ſervus, hoc erit gratior Domino, nunquid? *Rog.* Quis ſapiens neget? *Borg.* Et quo quis eſt gratior Domino, eo erit in conditione ſervi felicior, præcipue ſi Domino ſerviat, quo melior optari non poteſt; fortaſſe hoc negas? *Rog.* Meras evidentias loqueris. Sed ſtatus quæſtionis in hoc verſatur, uter ſit DEI ſervus melior, qui *DEO ſoli* ſervit, an qui homini *propter DEUM*? hoc ut definias, velim. *Borg.* Jam ipſe Dominus definivit: *ſi vis ad vitam ingredi*, inquit, *ſerva mandata*: ita eris BONUS SERVUS: ſed *ſi vis* PERFECTUS *eſſe*, *vade*, *vende omnia*, *ſequere me!* quanquam quid opus eſt oraculis, cum Ratio loquitur: dic, ſi tres ſervi ſint tibi, quorum unus ſolicite cavet, ne ita offendat te, ut mereatur domo ejici, aliud nihil curat; alter præterea attendit, ne ad iram te concitet vel per parvos errores; tertius vero non contentus eſt obſervare præcepta, etiam conſilia audit, non metuit diſplicere ſolum, etiam placere contendit, non modo quod jubes, exequitur ſedulo, atque alacriter, etiam nutibus invigilat: age, quis trium eſt melior ſervus, quis gratior tibi? *Rog.* Sentio ſtringi me. *Borg.* Arctius ſtringam. Eſt, qui *propter te*, QUIA tu juſſeras, & UT tibi placeret, aliquot annis Oeconomo tuo diligenter ſervivit in mediaſtini officio; tu hominis ſolertia captus invitas, ut dimiſſo famulatu Oeconomi eſſe velit a cubiculis tibi, ceſſetque agere SERVUM SERVI, & ſervus SOLIUS DOMINI fiat, non ei honorem facis? non gratiam offers? non, ſi ille acceptare renueret, eo quod amet Oeconomum, concluderes, falſo jactaſſe, quod Oeconomo ſerviat *propter te? Rog.* Facilis applicatio eſt. Vis dicere: Principes noſtri Oeconomi DEI ſunt: *Servus ſervi* eſt, qui illis ſervit, etiamſi ſerviat propter DEum. *Borg.* Ita eſt: DEus autem ab hac ſervitute liberum vult me SIBI SOLI ſervire; non me honorat? & ſi invitantem audire nollem, non ſe manifeſte proderet prava intentio, quod Cæſari hactenus non *propter DEum*, ſed propter me, propter meos, propter

pter nugas ſervierim? Abſit! vocas me, DEus mi, ecce venio! melius eſt *eſſe ſervum ſolius Domini*, quam *eſſe ſervum ſervi propter Dominum*: eligo, *quod eſt melius, quia eligendi poteſtatem* Dominus fecit, *cum invitavit*. Rogone, hæc ratio propoſiti eſt: probetur mundo, an non probetur, nulla me cura angit. *Rog.* Omnino viciſti, Socer! video, me talpam fuiſſe, quæ cæleſtem Sapientiam non pervidit. *Ar.* Nimirum in fundo, non in ſuperficie ſe *veritas* exhibet, propterea ipſa monuit: *nolite judicare ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicate*, Jo. 7. *Borg.* Ita, juſtum judicium conforme judicio tuo, DEus, qui ſolus in judicando errare non potes, juſtum inter æterna, & pereuntia judicium judicemus! Et tu quid affers?

SCENA II.

Perſonæ omnes.

Villalonus. DUx magne, parati ad iter filii, ſicut præceperas, expectant nutum. *Borg.* Quo animo ſunt? *Vill.* Curarum pleno. Vix viſos ante, velut ſi alieni eſſent, a te repuleras, hoc affligit. *Borg.* Solabor: adeſſe jube. Ultimus actus ſupereſt: pugnandum amori paterno erit. Irrue Divine Amor! expelle, quidquid teneritudinis adhuc in fibris latitat: totum occide Patrem! *Araoz.* Dignum ſpectatore DEO theatrum habes: actores intrant. *Rog.* Tragœdiam dabunt. *Borg.* Salve Dux Gandiæ, Lamboiæ Marchio! nam filium abdicavi: Joannes, verere Ducem fratrem, qui tibi deinceps pro Patre erit. *Car.* Pater! *Borg.* Ceſſavi eſſe! *Joan* Amande Pater! *Borg.* Franciſcum voca! *Car.* Quam triſti exordio ſermonis terres? *Borg.* Nihil erit longo ſermone opus: decreta ſunt omnia. Ecce facultas Cæſaris? ecce ultima voluntas Patris! cætera exponet Gener meus. Valete! itineris ſit comes DEus, & amet vos ſemper! *Car.* Itane! imo Pater,

ter, non ita fiet. Frater, jura mea tu tibi habe: ego cum Patre maneo. *Jo.* Poſt mortem Patris ſi cedas mihi, accipiam volens: nunc redde Patri; ſine Patre non vivam ego. *Car.* Pater, decide cauſam! non audeo ſperare, quod precibus everti ſanctum propoſitum queat, quo te armaſti adverſum nos; hoc queror, quod bonum conſilium celaveris Carolum, ut proſpicere ſibi non potuerit. Quanquam cur hæſito? ſapiens Pater eſt: qui ſtatus ipſi placet, idem & filio placet. Pater! quid mihi cum Gandia, quid cum Lamboia eſt? habeat ſibi has quisquilias Frater: ego Patri hæreo. *Borg.* Placet hic animus, Carole, & loqueris ex meo ſenſu: tu vero quid ſentis, Joannes? *Jo.* Ego Patrem plus, quam Fratrem amo: oro, ne me deſeras orphanum! *Car.* Fruſtra hoc oras, Frater! accepta potius, quæ dono, jura: ecce hodie Dux Gandiæ, Marchio Lamboiæ eris. *Jo.* Probas Pater? *Borg.* Animula vilis! quantum adhuc Adami habes! tu vero, Carole, adeone facile contemnis hæreditatem, Majorum laboribus & ſanguine partam nobis? *Car.* Quanti humana omnia eſſe debeant, tu docuiſti; unde mihi æſtimatio ſit? pretium habeant, quæ Pater calcat? Quod nihil æſtimet DEus, præter virtutem, quod, quæ pereunt, viri ſapientis affectu indigna ſint, quod hujus vitæ felicitas vix hodierna ſit, quod poſt hanc vitam nulla prærogativa locum habeat, & nobilium cadavera æque fæteant, ac ruſticorum, a te didici: & miraris, quod ſpernam, quæ tu ſpernis? *Borg.* Macte animo! quo minus appetis, tanto magis es dignus Imperio. Rogone, Araozi, video, adhuc ſemel reſumendam eſſe Patris perſonam mihi. *Rog.* Expecto, quid velis. *Ar.* Carole, Princeps, acquieſcendum eſt voluntati paternæ, & in ſubitis motibus nihil decernendum, quod facile mutari non poſſit. *Borg.* Erit tempus, cum examinabimus per moram, DEI, an Patris amor ſic te incenderit. *Ar.* Sed nec Ignatius, o Princeps, continuo probaret præceps conſilium: provide agit, nec niſi *per patientiam* probatos in Familiam adlegit.

Digitized by Google

git. *Borg.* Nimirum vir ille prudens, quos ſuos eſſe vult, in illis non ceras numerat, non fortunas attendit: an *apti*, & *ſerii* ſint AD MAJOREM DEI GLORIAM, hoc inquirit; & hæc inquiſitio tempus poſtulat. Itaque *interea* ut imperes, impero tibi, Carole: parebis? *Car.* Nunquam difficilius obedivi. DEus ſcrutator cordium! tu ſcis, quod invitus capeſſam regimen: da, ut ſit breve, dignumque fac, ut cui cum Patre non licet, poſt Patrem poſſim in veſtigia ire, quæ impreſſiſti viæ, per quam calcatis opibus, honoribus, & commodis hujus vitæ in cœlum ibas. *Rog.* Totus patrizas, Carole, & ad ruborem mihi. *Ar.* Optima eſt animi comparatio ad felix regimen; & nemo ſecurius cum mundo vivit, quam qui contemnit mundum: contemptus *affectum* opprimit, qui cor ſeducit a DEo procul. *Borg.* Utinam, Joannes mi, ſimiliter ut Carolus, profeciſſes in iſta Schola! Sed age, quod non didiciſti a Patre, Mater doceat. Ne vacuus a me abeas, hanc effigiem dono. Noſti, cujus imago ſit? *Jo.* Heu! gemino dolore obruor! te, Pater, mihi eripis, & ut mortuæ Matris imago triſtis perpetuo ante oculos verſetur mihi, hoc jubes inſuper? *Borg.* Ad fructum jubeo. Qui amant aliquid *præter DEum*, amorem vanum, aut malum non facilius corrigent, quam *per mortis memoriam.* Eleonora! formoſa eras, dives eras, illuſtriſſimo genere, amœniſſima indole, ſumma dignitate, ſumma gratia: nunc! vide mi Joannes, quid videas! *Jo.* Iſabellæ Imperatricis, non Matris Eleonoræ hæc eſt imago: jam olim cum nauſea vidi. *Borg.* Mors Matrem tuam Iſabellæ gemellam ſororem fecit: ecce ambæ ſepultæ ſunt, & ambarum prope cum campanarum ſonitu memoria periit: hæc rerum humanarum conditio eſt, quas tanti facimus. *Jo.* Faſtidium turbat viſcera! talis eſt Mater mea? heu! quacum toties deliciabar, in quale monſtrum deſivit!.. *Borg.* Perge! perge! ita te bene occupas. Tu vero Carole, donec aliud DEus poſtulet, cape

Spiritum regimini parem. *Auferat a te DEUS SPIRITUM PRINCIPUM, qui eſt ſpiritus ſuperbiæ, ſpiritus vanitatis, auctor luxus, amator otii, altor crudelitatis, fax bellorum! det tibi SPIRITUM PRINCIPALEM, qui Regium Prophetam *virum* ſecundum cor DEI fecit. Intellige, quod per æternæ Providentiæ ordinem in Principatu ſis natus, non ut tibi viveres, tuisque cupiditatibus, ſed ut tuos regeres; regere autem non eſſe idem, ac dominari, deſpoticoque imperio ſubditos premere, ſed idem eſſe, ac *communi bono ſervire*, ex illo ſanæ Politiæ principio: *Princeps eſt propter populum, non populus propter Principem.* Prima tibi cura ſit *cura Religionis*: a DEo firmantur ſolia. Altera erit cura tui, ne a ſemita mandatorum DEI vel unguem devies: obedientiam a ſubditis tu tibi exigis, a te DEus. Tertio loco curabis Fratres, Paterque illis, non Princeps eris, memor, quod non per aliam prærogativam illis præſis, nisi quod cunas prior tuis lacrymis madefeceris. Poſtremum ſubditos tibi commendo, quos ut regas bene, una regula ſufficit: SIC REGE, UT REGI VELLES! ita fortiter adminiſtrabis juſtitiam, prudenter coles clementiam, ſolerter invigilabis Officialibus, ſollicite fugies adulantes, ſtudioſe diliges veritatem, denique jura Majeſtatis, & magnificentiam nunquam tueberis per tuorum injurias. Talem ſubditi amabunt ut Patrem, timebunt ut Judicem, colent ut vice-Deum. *Car.* Divina præcepta ſunt! cœlum faveat, ut ſatisfaciam Parentis ſpei! *Ar.* Exempla trahant! *Rog.* Sic eris tu quoque Miraculum Principum. *Borg.* Sed jam ſit finis. Adeſte ad manus oſculum dilecti mei! ultimum Pater vocat. *Jo.* Ergo avelli neceſſe eſt? cor mihi eripitur, Frater! *Car.* Reluctari nec DEo, nec Patri licet. O benefica manus, quot bona tibi debeo! nunc dum ſubtrahis, Pater, ſæpe pro me in cœlum tolle, ut inde veniat benedictio mihi! *Jo.* Mihi pro lingua loquatur cor! *Borg.* Vale Joannes mi, & quomodo vivendum ſit, ex mortua Matre

* Ex Epiſtola Sancti ad Principem Luſitaniæ.

Matre diſce! vale Dux Carole! & tu Rogone Gener, vale! colite pacem, obſecro, & concordibus ſtudiis amate DEum, *præter quem* nihil amabile eſt! Villalonum manumitto, tibique commendo, Carole! fidelem ſamulum habes: cole, donec, cum cœlo placuerit, ad famulatum *ſolius DEI* & ipſe feliciter avolet. *Vill.* Dux magne! *Rog.* Illuſtriſſime Socer! *Car. Jo.* Optime Pater! *Borg.* Ceſſate titulos, quos abjeci! injuriam facitis, ſi me creditis ſic honorari. Franciſcus vocor! hic ſupereſt unus titulus: FRANCISCUS PECCATOR! valete! *Vill.* O utinam plenus his peccatoribus mundus foret!

SCENA III.

Borgia. Araozius.

Borgia. ABierunt. Reſpiro, Araozi, tanquam ſi molare ſaxum pectus a ſe amoviſſet: adeo me *multiplex* Amor torſit: nunc cum eſt *unus*, o quam dulcis, o quam jucundus eſt!.. jam Fratres ſumus! primum, Pater amplexum cape! ſalve in Chriſto Frater! *Ar.* Laudate victorem cœli, qui talem hodie dediſtis Fratrem! ſed Fratres ſimilis veſtis decet: en paravi! *Borg.* Propmptus ſum ad obedientiam tibi! *Serii Amoris* partus hæc virtus eſt. Abi Ducalis cydaris! quem amo, ſpinis cinctum oſtentat caput! exue ſuperbiam Borgia! nudus Amor nudum a phaleris Amorem poſtulat! porrige tunicam mundo vilem: ſic Chriſtum induam! O qui propter me Domine tribus clavis es crucifixus, da ut Borgia nunquam ſine tuis comitibus ſit, nunquam ſine paüperie, nunquam ſine dolore, nunquam ſine contemptu! Hæc tria ſi *præter Deum* amo, tunc *ſolum DEum* amo. *Ar.* O ſenſus bonus! I munde, jam ride Borgiam! at non ridebis, ſcio, cum videbis olim ſedentem *inter judicantes duodecim tribus Iſrael*, tunc non ridebis!

Digitized by Google

MEDITATIO V.

Diliges ex tota anima tua, *Marc.* 12.

S. FRANCISCUS XAVERIUS.

ARGUMENTUM.

AScendimus tertium gradum Amoris *effectivi*, qui eſt, DEum *ex tota virtute*, hoc eſt, SINE MODO diligere. Nimirum claudi limitibus verus Amor non poteſt; quantum poteſt, tantum audet, nec raro etiam plus, quam poteſt, ita ut ſuccumbere demum conatui debeat, atque poſt vires pro Dilecti gloria exhauſtas vitam in ejusdem amplexu exſpiret. Tam felix mors S. Franciſco Xaverio obtigit in Inſula Sanciano Sinenſibus confini, quos fidei ſacræ luce illuſtrare, vel ſanguinis impendio, TOTIS VIRIBUS deſiderabat, vir nunquam ſatur ærumnarum, quas pro DEO ferebat, quia DEum *ſine modo* amabat. Erit igitur hujus Meditationis, quæ de quinto Franciſco inſtituetur,

Materia: S. Franciſci Xaverii ſancta mors.

Puncta duo: 1. Mortis cauſæ.
2. Mortis modus.

Fructus. SINE MODO.

Propoſitum: In materia, quæ ad DEI beneplacitum pertinet, nunquam dicamus: *ſatis eſt!* ſemper: *amplius! amplius!* neque qualemcunque, ſed majorem ſemper, ac mojorem ejus gloriam *in omni conſilio* ſpectemus, nullo vel labore, vel dolore deterriti.

PER-

Digitized by Google

PERSONÆ.

S. Franciſcus Xaverius ſenſim febri ſuccumbens.
Almeida navis Luſitaniæ Præfectus, Xaverii ad Sinas profectioni contrarius.
Georgius Alvarus Luſitanus Mercator, qui ſuum mapale ægrotanti permiſit.
Jacobus Juvenis Indus, cui a bona inſtitutione deficienti Xaverius moriens prædixit interitum.
Antonius a S. Fide Juvenis Sinenſis, a Xaverio converſus, & ex India in Sancianum adductus, ut eidem apud Sinas pro interprete ſerviret.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præſentem.

Fides. Ratio.

Ratio. JO! rupta ſunt vincula: * **Exhibitio.**
Ad DEum, ad tuum centrum
Alacriter cor meum evola!

ARIA.

1.

Valete amores profani!
Fulgetis fulgore inani,
Qui *levi* ſtultarum
De grege muſcarum
Leviſſimas trahit ad ſe!
Non ſic capietis & me!

2.

Vix illæ, cum lucem viderunt,
Audacter ſe proprius ferunt,
Jam alæ uruntur:
Miſellæ ſternuntur! ...
Ex avibus reptiles ſe
Dum plangunt, erudiunt me.

Fides. Hem! qualem te video, ſoror?
Ratio. Qualem fecit Amor.
Ecce *reliqui omnia:*
Ut amores diviſos colligerem,
Et DEum *unum*, nihilque
PRÆTER DEUM diligerem.
Quid adhuc mihi deeſt? Matth. 19.
Fides. Omnia relinquere
Vel *per affectum*,
Vel, ſi voluerit Dominus,
Etiam *in effectu*,
Non eſt nihil facere.
Sed tu audi me:
Si vis perfectus eſſe (ſunt verba Domini)
Veni, ſequere me, & SIC DILIGE,
SICUT EGO DILEXI TE! ....
Supereſt igitur gradus Amoris *altiſſimus*,
Qui eſt, DEUM SINE MODO diligere.
Certe, qui voluit crucifigi pro te,
SINE MODO dilexit te,
Neque tantum EX TOTA ANIMA SUA,
Sed etiam EX TOTA VIRTUTE SUA.
Audis clamantem: CONSUMMATUM EST!
Et non intelligis SINE MODO amantem?

ARIA.

* Anima ſpoliata crepundiis bonorum præſentium.

A R I A.

Philoſophiam optimam
Sic habet TITULUS:
In cruce ponens animam
Vocatur FLORIDUS. * * Nazarenus.
Amoris nempe flores
Sunt ſpinæ, ſunt dolores,
Si Amor verus eſt:
Qui ludit, qui jocatur,
Per nugas qui procatur,
Furor, non amor eſt.

Ratio. Doctrinam tradis auſteram!
Fides. Sed veram.
Ecce Dominus
A juventute ſua *in laboribus*,
Vitam denique finivit *in doloribus!*
LABOR, & DOLOR fuerunt AMORIS
Individui comites,
Teſtes, & fomites.
LABOR, & DOLOR probabunt te,
An poſſis, an velis DEum *ſine modo* diligere,
Sicut ipſe dilexit te.
Ratio. Labor, & dolor! o pondus verborum!
Probatio difficillima!
Fides. Amanti jucundiſſima.

A R I A.

1.

Fides. Aſſurge! aſſurge!
In gradum ſupremum te urge!
Ratio. Promptiſſimus ſpiritus eſt;
Sed caro infenſa *labori.*

Fides.

Fides. Non AMORI,
Ratio. Infenſa *dolori*,
Fides. Non AMORI,
Ratio. Rebellis ſpiritui eſt!
Fides. SI AMAT, rebellis non eſt!
Tu ſequere me!
Ratio. Tu adjuva me!

2.

Fides. Non labor laboris,
Non dolor ſentitur doloris,
Si Amor fervebit in te?
Dulcedo dulciſſimi mellis
Abſorbet vim fellis:
Mors ipſa (ne crucia te!)
Amabilem exhibet ſe.
Tu ſequere me!
Ratio. Tu adjuva me!

MEDITATIONIS V.

De S. Franciſco Xaverio

PUNCTUM I.

MORTIS CAUSÆ.

SCENA I.

Xaverius. Antonius. Jacobus.

Xaverius dormiens. AMplius, Domine, amplius! .. O bona crux! .. *Ant.* Quæ exclamatio eſt? *Xav.* O ſuaves labores! .. *Jac.* Somnians loquitur. *Xav.* O dolores jucun-

jucundi! amplius, Domine, amplius! . . *Ant.* O Pater ſancte! tu pretioſius dormis, quam alii vigilant. Jacobe! quis animi ſenſus eſſe nobis debet de tanto Magiſtro? *Jac.* Æſtimo virum, Antoni, & amo etiam, quia video, quod amet me, & bonum velit; amarem tamen tenerius, ſi eſſet minus ſeverus mihi. *Ant.* Ego vero hanc ipſam ſeveritatem tenerrime amo, quia intelligo *paternam* eſſe, præceptamque in Evangelio, quod uterque docente ipſo, & infinitis prodigiis illuſtrante profeſſi ſumus. Chriſtianos ipſe fecit, hoc eſt, HOMINES FUTURI TEMPORIS, atque adeo *præſentium contemptores*; aſpirare ad cœlum juſſit, ne æternis miſeriis involveremur: ad cœlum viam eſſe arduam, viam abnegationis, viam crucis ſive per innocentiam, ſive per pœnitentiam intrare velimus, ex ipſo ſacro Codice demonſtravit. Igitur cum inſtat, cum urget noſtram ſegnitiem, cum contumacem indolem ſub ſuave jugum flectit, cum arguit, obſecrat, increpat opportune, ac importune, beneficium nobis facit. Et væ mihi! æternum væ, niſi optimus DEus providiſſet mihi de viro, qui Sinicæ *educationis mollitiem* ad Divinæ legis auſteritatem duraſſet. *Jac.* Me India genuit: Indus non ita facile, ut Sina, naturæ ferventis impetus ad Didaſcali imperium frangit. Venus, ira, & horror laboris *nobiſcum* naſcuntur: putas, *ante nos* mori poſſe? *Ant.* Mori debent, Jacobe, ſi quidem tu velis æternum vivere. *Jac.* Mori debent! quis occidet? *Ant.* Tu, tu debes violentam manum inferre inimicis domeſticis, qui pugnant adverſum te! *Jac.* Difficillimus labor eſt. *Ant.* Sed neceſſarius. Age, quid facis, ſi forte in fragili lembo navigantem turbo repente impetit, ſi fremit mare, ſi ſurſum, deorſum jactat, ſi jamjam in ſyrtes trahere, aut ſcopulos videtur: non tu TOTA VIRTUTE remis incumbis? non *ſummo labore* fluctus verberas? non contentione nunquam intermiſſa adverſus ventos, & mare pugnas ferociter, donec victor periculorum *in littus* exilias? *Jac.* Scilicet ſummum vitæ diſcrimen in iſto caſu op-

Digitized by Google

primeret ignaviam indolis, & ſopitos ſpiritus in frigentes artus vocaret. *Ant.* Diſcrimen vitæ, ais? cujus vitæ? utique miſeræ, mille calamitatibus obnoxiæ, denique quantumvis pro illa laboraveris, tamen ſerius aut citius finiendæ: & diſcrimen vitæ æternum beatæ nihil contra noſtri ſpiritus acediam valeat? venti ex inferno irruunt, fluctus in utroque appetitu inſurgunt, anima periclitatur, & tu iraſceris Xaverio, quod *ad laborem* extimulet? *Jac.* Nimirum iſta pericula non cadunt ſub ſenſus; hinc ſegnius movent. *Ant.* Hinc ſegnities neceſſe eſt, ut habeat, a quo concutiatur, ne deſinat in lethargum. Frater, boni, boni conſule optimi Patris ſollicitam curam: moleſta ſit ſenſui, & indoli gravis: *amari* etiam moleſtia poteſt, quæ *utilis* eſt. Quam nauſeat *guſtus* medicinam, RATIO, mi Jacobe, RATIO probat, amat, magno pretio emit. Laudemus DEum, qui dedit Xaverium nobis: oremus, ne auferat. *Jac.* Quid ingemiſcit? pro! ſi audivit gemitus meos, quæ iterum lamenta audiam! *Ant.* Iterum ſomnians muſſitat aliquid. *Xav.* Heu! pondere opprimor! *Jac.* Audin', ut ſuſpiret! *Ant.* Laborat, ſudat, angitur! . . evigilat. *Xav.* O DEus, ego amo te! . . quid vidi? . . . *Ant.* Ut vales, Pater mi! *Xav.* Reſpiro: & fallor! an abiit febris? *Jac.* Utinam concedat inducias ſaltem! *Xav. Ah! miſer! ah miſer!* *Jac.* Nam quid hi gemitus volunt? malum filio prophetat Pater? *Xav. Ah miſer!* . . Antoni, valeo! curre ad mare! quære cymbulam mihi! ad Sinas navigemus, ad Sinas! *Ant.* Parce obſecro! vitam toti Aſiæ debes: vitæ parce! aut moram ſaltem zelo impera, ne te perimat ante tempus! *Xav.* Tu obloqui? ſic obedis! ſed bene! Metuis, opinor, vitæ tuæ, non meæ, ſi Sinenſibus Evangelium interpretemur; igitur ſolus ibo, & vel ſi pedibus calcandi fluctus ſint, non timebo. *Ant.* Imo obedio, quoniam jubes. Urgebo Almeidam, ut denique ſecundet votum: tu tantum, donec redeam, moderare ardorem, ne nimius, fervor irritet malum.

SCE-

Digitized by Google

SCENA II.

Xaverius. Jacobus.

Xaverius. SIc places. Sed tu, *ah miſer! ah miſer! Jac.* Terroribus horrendis me tremefacis, Pater! quid jubes metuere? forte Propheticum ſomnium de me turbavit? *Xav.* Tua te mollities perdet, o miſer, & quia tua vitia non occidis, illa occident te: hic dolor triſtiſſimum ſomnum fecit. *Jac.* Audivi gemitus dormientis: ſed & jubilum vidi. *Xav.* Nempe geminum ſpectaculum ſe menti objecit, lætum unum, triſte alterum. Lætus eram, cum videbam innumeras cruces delabi cœlo, quæ (ita me Spiritus Domini confirmavit) tantum abfuit, ut terrerent, ut etiam traherent in amplexum! *Jac.* Audivimus attoniti exclamantem: *amplius Domine, amplius! Xav.* Attoniti! quare attoniti? quod DEus *pro homine* cruci configi voluerit, hoc attonare hominem debet intelligentem, quid ſibi velint hæ voces: DEUS PRO HOMINE! ſi autem *homo* aliquid pati PRO DEO velit, unde admiratio ſit? *Tu, tu, mi JESU, totum me amplexus es in cruce! cur igitur non àmem te*, & Amorem ſimili crucis amplexu probem? *Jac.* Sed tu, quod ego a vigilante fieri poſſe vix adducar, ut credam, petebas, poſt decem annorum immenſos labores, poſt itinerum infinitas moleſtias, poſt vires quotidianis prædicationibus exhauſtas, poſt tot naufragia, vir perpetuæ orationis, exigui ſomni, refocillationis nullius, obrutus innumeris curis, curis pro Sociis, & pro extrancis, in tanta rerum omnium, & commodorum penuria, poſt tantas elementorum, hominumque in Gentibus tam variis injurias, & noviſſime a Præfecto Malacenſi nullo habito ad Nuntii Pontificii dignitatem reſpectu publice contemptus, a Luſitanis, quibus nuperrime, ne ſiti perirent, aquam maris ſalſam in dulcem inſigni prodigio commutaſti, pæne deſertus, inſuper calente febri ad mor-

tem oppreſſus, petebas *amplius* laborum, *amplius* ærumnarum, amplius *Crucium*; profecto humana natura ab his abhorret. *Xav.* Sed ratio, & fides, o bone, non abhorret. *Tu, tu, mi JEſu, tuliſti clavos, lanceam, multamque ignominiam, INNUMEROS dolores, ſudores, & angores, ac mortem, & hæc PROPTER ME!* quantillum eſt, quod ego feci, & tuli *propter te!* .. AH MISER! tu neque ſcis, quid ſit *amari* a DEO, neque quid ſit DEum *amare*: propterea ſi quidem vult DEus, ut moriar, prope de te ſolo ſic affligor, ſicut de tota Sina, quod curæ meæ nondum fructum, quem vellem, tulerint. Et vero vereor, ne alterum ſomnium hoc malum portenderit. Videbar mihi portare in humeris Indum Æthiopem, & ſub onere defeciſſe! *Jac.* Sudabas certe, & difficillimo anhelitu angorem animi demonſtrabas: egone ſim ita gravis? .. Alia interpretatio occurrit mihi. Æthiops pondere giganteo incumbens tibi univerſam Indiam referebat, cui impenſi labores huc adegerunt te, Pater, ut valetudine jam proſtrata Sinis ſuffecturus ſis minime: propterea acquieſcendum tandem erit amicorum conſiliis; converte Indias ad Chriſtum: ſatis eſt: *Xav. Satis eſt!* o frigus! nam ignis nunquam dicit: *ſufficit!* amplius! amplius propagat incendium, donec ſuperſit nihil, quod devoret. Indiæ providi de operariis, qui quod plantavi, rigent, donec incrementum det DEus: me cœlum in Sinas vocat: in Sinas ibo. Video eheu! late patentes campos urticis, ac tribulis plenos; quia nemo eſt, qui excolat! ampliſſimum Imperium ſub jugo Sathanico gemit: & nemo eſt, qui liberet! quot myriades animarum hoc Regnum alit; & nulla ex illis amat DEum meum: ego hoc ſinam! hoc feram! hoc patiar? *Jac.* Modum, quæſo, fervori pone! *Xav. Ah miſer!* tu libidini tuæ, tuæ iræ, tuæ acediæ pone modum, & limites tandem: me ſine DEum meum *ſine modo* amabilem *ſine modo* amare! *Jac.* Faſtidium eſt, Pater, toties audire antiquam crambem: patientiam habe: modum affectionibus meis

ætas

ætas ponet. *Xav.* Quid audio? modum *ætas*, non *Amor* ponet? ergo qui ab æterno amavit te, non tu illum *omni ætate* amabis DEum? O glacies feralis! o cor infelix! hem! Domine, tu in laboribus, & doloribus fuisti a juventute tua propter hunc homuncionem, & iste vult amare te, cum erit vir: dum est juvenis, non vult amare! *Ah miser!* quem non vis amare, cum potes *omni tempore*, vereor, ut possis amare, cum voles, *in æternitate!* Non DEus tuo, sed tu DEI Amore indiges, ut sis felix. *Jac.* Fatigor a tot lamentis. Ecce Antonius tuus.

SCENA III.

Xaverius. Antonius. Jacobus. Almeida. Alvarus.

Antonius. JAm vero, Pater mi, hinc proficiscendi ultima necessitas est, & videndi patriam Christo supplicem spes omnis evanuit mihi. *Alm.* Pro mea erga te reverentia Pater, ipse adsum ingratus nuntius, ut videas, quod invitus obediam. Epistolam inspice! *Xav.* Nomen Ateidæ lego: nihil commune mihi cum viro est propter contumaciam a Sanctorum communione excluso. *Alv.* Irritasti ferox ingenium tua severitate, sic, ut iræ rabiem usque in Sancianum extendat. *Xav.* Parcat illi Dominus! coegit me homo invitum, atque gementem extrema expedire remedia, dirisque devovere virum rebellem Christo, Christique Vicario, ut qui scelus non horruit, saltem per sceleris supplicium, & publicam ignominiam corrigeretur. *Alm.* Aliter accidit. Exacerbatior, deserto te, jubet nos redire Malacam; obediendum Præfecto est: cras faciemus vela. *Xav.* Ecce! huc hominem furor egit! Me miseret miseri: nam pænas impeditæ legationis horrendas dabit, uno, eodemque tempore famæ, fortunarum, regiæ gratiæ, ipsius vitæ, utinam non & animæ jacturam passurus. Almeida, obsecro, ut ad Sinas

Digitized by Google

Cantonem occulte avehar: ita te DEus amet! *Alm.* Atqui hoc ipſum prohibeor: legis? *Xav.* Profecto provida impietas eſt. Sed intelligo tua conſilia, o mens æterna! Luſitanæ naves, quibus ſolerter ſervii, nuper ne ſalutatum quidem omnes reliquerunt: quæ manſit una, jam etiam deſerit: ſolus ſum, ut ſoli me tibi fidam. *Alm.* Quidquid tamen jufſerit Gubernator, hoc non committam, ut in deſerta Inſula extremæ calamitati virum optime de nobis meritum, DEO charum, ex morbo languentem exponam; quodcunque littus poſtules, inveham, modo Malacam, aut Sinam non expetas. *Alv.* Et vero adire Sinas quousque avebis, Pater! ſi tibi tui cura non eſt, at ſaltem ſit mercatorum, quos tuus in Sinas adventus ab omnibus excludet commerciis? *Alm.* Et afflicta prope ad mortem valetudine quid præſtabis? Vix ingreſſum aut vires deſtituent ad prædicandum, aut ſi redirent etiam, immani labori celeriter ſuccumbent, aut proditus æterno carcere, vel capitis pæna audaciam lues. *Xav.* Igitur aut labor, aut dolor manet: uterque comes Amoris eſt. Amor ad Sinas vocat. Agite res veſtras, Amici: de me Dominus providebit. Sinite, ut ſoli loquar.

SCENA IV.

Almeida. Alvarus. Jacobus. Antonius.

Almeida. QUid facimus? *Alv.* Mihi navis cum mercibus Cantone rediit: & jam nihil tenet, quo minus cras abeam. *Alm.* Ego vero per aliquot dies vel Ateidæ ingratiis libenter hærerem ad littus, donec extra diſcrimen poſita valetudo Xaverii idoneas jactationi vires ſuppeteret, ſi tamen ſpes eſſet flectendi virum, ut a conſilio Miſſionis Sinenſis deſiſteret. *Alv.* Nempe times, Almeida (nec imprudens eſt timor) ne ſi tanti nominis hominem in Sanciano deſeras, male in tota India,

Digitized by Google

dia, & Lusitania audias, arguendus barbaræ inhumanitatis, quæ nota est viro honeste educato turpissima. *Jac.* Sed inutilis humanitas est: obstinatus in proposito animus officium non admittit. Xaverius, vel si totus mundus dissuadeat, ad Sinas ibit. Est sui capitis: & ajunt, vitium pertinaciæ esse commune Sanctorum. *Ant.* Paulo reverentius, Frater, de hominibus DEO charis loquare. Quod tu vitium pertinaciæ appellas, est *virtus Constantiæ.* Sancti, quod decernunt, non decernunt *per impetum*: consilium a DEO orantes postulant; res non obiter, neque ad malignum lumen intellectus ab affectibus obnubilati expendunt, sed trutinant ad rationes æternas; denique non semper per leges *prudentiæ humanæ* se regunt, a Divina inspiratione aguntur: mirum sit, si minus facile, quam alii, sententiam mutant? *Jac.* Te semper *spiritus contradictionis* facundum reddit adversum me, postquam in sinum Xaverii te conjecisti, me dejecto. *Ant.* Amici, injuriam iste loquitur: ego illi gratiam Sancti, æque ut mihi, gratulor: & vere utrumque a Francisco amari æqualiter, *præter invidiam*, nemo non videt, licet Amoris signa erga me, & ipsum diversa edat. *Alm.* Semper tu quereris, Æthiops, de severitate Xaverii: minus amaret te, si minus severus esset. Facilior Antonio est, quid tum? nempe facilius forma, quam cupio, in tela, quam in saxo formatur: difficilis indoles scalpris, & lima indiget. *Jac.* Miseri Indi! sic viluimus vobis? postquam hic Sina sua vafritie vos dementavit: atqui tu, Alvare, melius nosti, qui sint, quos nunc præ Indis Lusitani depereunt: in Cantonensibus commerciis experientiam ceperis. *Alv.* Nemo, Amice, sine vitiis nascitur. *Alm.* Optimus est, qui agnoscit, & correctionis est patiens: omissis jurgiis uterque parete Xaverio, uterque amabitur. *Jac.* Non jurgor: hoc tantum moleste fero, quod iste per spes inanes sic se insinuaverit Patris animo, ut etiam ad deserendam Indiam obstinaverit. *Alv.* Tantum si potes, quare non id agis modo, ut mutet consilium, post-

Digitized by Google

poſtquam vides, per Indicos labores proſtratum, jam Sinicis non poſſe ſufficere? *Ant.* Amici, ſæpe hanc cauſam coram ægro etiam cum lacrymis egi. Quanquam enim tantum bonum, quantum eſt ſanctæ fidei, contribulibus meis ſummis votis exoptem, tamen valetudini, & vitæ ut parceret, quoties rogavi! Flebam ego: flebat ipſe etiam, atque cum gemitu: fili, dicebat, hæc tu lamenta Europæis mercatoribus fac: illi per tot terrarum, mariumque diſcrimina, patriæ, uxoris, liberorum, ſanitatis, vitæque immemores ad Indos contendunt, ut lucrum ex quisquiliis faciant: & tu homini *animas* quærenti otium a laboribus ſuades? tu vis, ut corpori quietem indulgeam? vis igitur, ut *vitam inutilem* vivam, ne *citius* moriar? atqui nihil interest, *quam diu*, ſed *quam bene*, quam utiliter vivam: multi moriuntur ſenes pleni annorum, vacui meritorum: vis, ut inter hos Xaverius numeretur? Abſit! *laborare* neceſſe eſt, *vivere* non eſt neceſſe, niſi poſſim *utiliter* vivere. Ecce! (& oſculabatur crucem) ecce in flore ætatis contempſit vitam ſuam Dominus, & dedit pro me: Servus autem tanti ſe æſtimet, ut mori nolit in obſequio Domini? quanti terra, marique, in pacis, & belli laboribus pro Principe ſuo vires, ac vitam prodigunt, & laudantur: pro DEO autem, ſi paulo citius conſumatur Xaverius, imprudens dicetur. *Vade retro Satana!* ſcandalum es mihi, quisquis quietem ſuades! DEUS amandus eſt EX TOTIS VIRIBUS! qui vitam vivere *ignave quietam* cupit, non meretur, ut poſt mortem *requieſcat in pace*. Hi ſenſus Xaverii ſunt: ite nunc, & ſuadete, ut Sinicas ærumnas fugiat. Sinæ, inquit, vel me audient, vel non? ſi audient, erit vita mihi pro DEO *laborioſa*: ſi non audient, vitam auferet *cruenta mors*: utraque eſt in votis. Non poſſum *jucundius* vivere, niſi *in laboribus* pro DEo: non poſſum *glorioſius* mori, niſi *in cruciatibus* pro DEo. *Alv.* Almeida, vel nuda deſcriptio animi ſic comparati in deſperationem me conjicit, fieri poſſe, ut a ſententia dimoveatur: convaſemus. *Alm.* Tecum

cum ſentio, nam cui bono hic hærebimus? abitum Ateides imperat, tempus urget, venti vocant: valedicamus Sancto, ut benedicat. *Ant.* Ah duri! hæc reſolutio eſt digna ingentibus beneficiis, quæ Xaverius præſtitit. *Alm.* Grata memoria eſt: doleo, quod ſit inutilis. *Ant.* Ad mortem ægrum relinquitis in manibus duorum juvenum inexpertorum, opis ac conſilii egenorum? Frater, quid nos agemus? *Jac.* Ego mihi conſulam: cum Almeida abibo hinc! *Ant.* Quid? & in me ſolum incumbet onus curandi ægri! Almeida! hoc tu inſuper committes facinus, & Jacobum inſcio, atque invito Xaverio tecum auferes? *Jac.* Quid? ut in deſertæ Inſulæ miſeriis propter ipſum contabeſcam, Xaverius exigat? *Alv.* Nihil hoc metue: quæ ad victum ſufficiant, donec redibimus, ego ex navi ſuppeditabo. *Jac.* Nihil iſtis opus eſt mihi; vel ringente Xaverio redibo in Indiam: ſentiat, quem amiſerit, & habeat fructum ſuæ ſeveritatis. *Ant.* O Superi! quid loquitur iſte? Almeida, tu judica, in quam miſeriam me Jacobus præcipitet? ſolus quomodo ægro, quomodo mihi conſulam? *Jac.* Si eris miſer, tua culpa eris: abire tu etiam nobiscum potes, & ego invito te. *Ant.* Crude! hoc te adeo impium conſilium decet? *Jac.* Stupide! deſertum ab omnibus Xaverium non vides coactum iri, ut in Indiam nobiscum redeat? non ſic mihi, & vobis conſulo? *Ant.* I miſer, conſule tibi: conſilium a te Xaverius ſibi non requiret. O ſancta pietas, quam bonum ſemen in iſto corde nullas radices egit! *Alm.* Lamentis abſtine! nunquam ego hominem in navem recipiam, niſi annuerit Xaverius. Intremus.

SCENA V.

Antonius. Jacobus.

Jacobus. TU vero, Sina, hoc telum vides? acumen tenta! *Ant.* Cur iſtud poſtulas? *Jac.* Viſceribus tuis usque huc im-

merſum hoc frigus ferri caleſcet in tuo ſanguine, & animam expellet inviſam mihi, niſi efficias, ut per Xaverium reverti in Patriam ſinar. *Ant.* Jacobe Frater! ecce per illum ſupplex te DEum oro, cui conſecrati uterque per ſacrum lavacrum ſumus: abjice conſilium atrox, tam inimicum charitati, quam proximo *propter DEUM* juravimus! *Jac.* Necem juravi tibi, niſi pareas. *Ant.* Ah! quo te impotens furor agit? nimis AMAS TEIPSUM Frater, ideo majores vero miſerias times, & timor accendit rabiem: DEUM AMA! Amor cicurabit ferociam: Amor ad ærumnas durabit pectus. Servimus Sancto, quem DEus amat: in hoc ſervitio etiam, ſi mori neceſſe ſit, beati ſumus! *Jac.* Vis, ut ego vobiſcum crepem? ſurdus ſum! non perſuadebis.

SCENA VI.

Antonius. Almeida. Alvarus. Xaverius.

Antonius. O DEUS! quem eſſe SINE MODO amandum me Xaverius docuit, in quas anguſtias Antonium redigis? Amici deſerunt, Frater odit, Pater fortaſſe moritur: ego quo ibo? *Alm.* Antoni, ardor febrilis rediit: vereor, ne antequam nos e portu, Xaverius ex vita abeat. *Ant.* O me miſellum! o infelicem Sinam! *Alv.* Totus in piis deliriis eſt: nihil ad noſtras quæſtiones conveniens loquitur. Audis? *Xav.* Qui cœlo & terræ imperat, huc miſit me, unus ac trinus DEus! *Ant.* O Pater! quorſum inani contentione fatigas te! *Xav.* Per omnia ſuperſtitioſiores Indis, ac Japonibus vos video, Sinenſes mei, *Ant.* Ah! nemo te audit. Audi me, Pater mi! & in laborem utilem vires ſerva! *Xav.* Unus eſt DEus, ſapientiſſime Imperator, unus eſt DEus! *Ant.* Jam in aula prædicationis officio ſe fungi exiſtimat. *Xav.* Unum ratio, unum natura eſſe clamat, cui nullus ſit par! unum adorari, Princeps, unum amari in tuo Imperio impera! nihil vos mortua ſimulacra juvant: unus

eſt,

Digitized by Google

eſt, qui vivit, & regnat in ſæcula! *Ant.* Et ab hoc uno, Amici, ſpes auxilii pro Xaverio eſt. O qui per Xaverium tot ægros ſanaſti Domine, ecce quem amas, infirmatur ad mortem! miſerere Sinenſium! dic verbo (nam verbo potes) & ſanabitur Xaverius: ſanetur! Quodſi peccata popularium, meorum indignos gratia prodigii faciunt, ecce! adſum victima pro peccato! aufer hominem inutilem mundo: Xaverium Sinis ſerva! *Alv.* Almeida, miſerabilem ſcenam video. *Xav.* Antoni! Antoni! *Ant.* Ecce adſum! redis ad te? impera! jube! *Xav.* Interpretare, quæ dixi, ſed cum ardore! cum adore, quem argumentum meretur. *Alm.* Vide, ut incenſa ſit facies! *Alv.* Ipſe anhelitus pæne ignem exſpirat. *Xav.* Hic DEus, hic Dominus univerſorum, cum per peccatum homo gratia excidiſſet, ut *ſine Juſtitiæ detrimento* reſtitui poſſet, unde exciderat, *ſic dilexit mundum*, ut Filium ſuum unigenitum pro illo in mortem dederit, & quidem in crucis mortem! *Alm.* Contentio vocis, ac virium elidet animam, niſi juvamus. *Alv.* Quid eſt conſilii? *Xav.* Ecce hic eſt Filius DEI, mortuus pro Sinis, Imperator, ut vitam haberetis æternam! mortuus eſt, ſed & reſurrexit a mortuis, & jam ſedet ad dextram Patris: inde venturus eſt judicare, & cum judicabit orbem terrarum, illi, qui crediderunt in eum, eique obediverunt, ibunt in vitam æternam, qui vero non crediderunt, condemnabuntur ad ſupplicium æternum, in ſtagnum ignis ardentis, ubi cruciabuntur in ſæcula ſæculorum! *Almeida.* Antoni, eſt Chirurgus in navi: conſulemus hominem, an forte phlebotomia non proſit. *Ant.* Vereor, ne ſerum remedium ſit. *Alv.* In re deſperata audenda ſunt omnia. *Alm.* Si morbum non tollet ſanguinis miſſio, ſaltem erit tolerabilior mors. *Alv.* Miſerum ſolatium eſt: tamen agimus, quod agi poteſt.

SCENA VII.

Xaverius. Antonius.

Antonius. JAm mea calamitas prope apicem attigit. *Xav.* Dictis ut fidem faciam, Princeps, poſtulas? Eja! huc afferri jube, quotquot in Imperio ſunt, aliquibus ærumnis oppreſſi: in Nomine D. N. J. C. Crucifixi cæci videbunt, ſurdi audient, claudi ambulabunt, mortui reſurgent! quodſi alia probatio placet, en corpus, en membra! quam prædico veritatem, effuſo per extrema tormenta ſanguine ſub ſignabo. *Ant.* O DEus, ſic Xaverius delirans te amat: quantum amabit ſapiens! Antoni, ſic *ex totibus viribus* DEus amatur! tu vires optimæ ætatis quibus ſtultitiis conſecraſti? o valetudo, dulce beneficium DEI, quam multi te abutuntur in benefactoris injuriam! Domine vitæ, & mortis! qui male ſani ſunt, illi, fac, ut ægrotent: Xaverius vires ſuas pro te impendit, & tu proſternis! Ah! ſalvum fac ſervum tuum, Domine, propter te!.. propter te!.. fallor! an quieſcis, Pater!.. pro! ut ſudas! ut anhelas! ut ſuſpiras atrociter! oppido fatigaſti te! *Xav.* Ubi fui!.. *Ant.* Noſti Antonium tuum, Pater mi! *Xav.* Filius meus es tu, quem in Chriſto JEſu iterum genui: Antonius es. Sitio, mi Antoni, vehementer ſitio. *Ant.* Ecce feſtino, ut aquam hauriam. *Xav.* O mare, amarum mare, quousque a Sina me divides!.. quid autem de Sina ſomnio! jam mors graſſatur in viſceribus: migrandum eſt. O nimium bone Domine! vix aliquot menſes ſupra decennium laboravi in India, & Japonia: & tu jam vocas ad denarium! Ah! amplius vitæ! atque in vita amplius laborum! amplius dolorum! *Ant.* Ecce Pater, aqua limpidiſſima, unde refrigeres æſtum pectoris! *Xav.* Libemus eam Domino, fili mi, Domino! Domino in cruce ſitienti! *Ant.* Siccine! atqui ita morieris præ ſiti! *Xav.* Ita, præ ſiti moriar, præ ſiti animarum,

præ

præ ſiti laborum, præ ſiti dolorum. Amplius Domine, amplius propter te! *Ant.* At nunc quieſce ſaltem! miſere enim paroxiſmus vexavit corpuſculum. *Xav.* Fruſtra quietem Amori imperas. *Ant.* At ſilentium tamen! *Xav.* Sileo. *Ant.* Ego morior ad iſtos pedes.

CHORUS.

Stultitia Animæ DEUM non totis viribus amantis.

Anima. Caro. Amor DEI. Labor. Dolor.

Anima. COr meum, & caro mea
Exultaverunt in DEUM vivum! Pſ. 83.
Cantemus Domino, Soror,
Cantemus, quia *uſque ad delicias* amat nos!

Caro. Redamemus! cantemus!

DUETTO.

O DEus, ego amo te,
Amo tenerrime!...
Eja! rumpe coſtas pectus,
Dulcis locum ut affectus
Habeat *amplſſimum!*
Ardet deſiderium
Amandi amplius!
Amplius!

Amor Dei. Satis eſt, ſatis verborum:
Qualis quisque ſit *in Amore*,
Probat ſe,
Non *ex more*, vel *ore*,
Sed *ex re*,

Exhibetur hortus, ubi anima & Caro ſpirituali lætitiæ vacant.

ARIA.

Semper amor verus
Fuit rigoroſi
Examinis res:
Color eſt ſincerus,
Quando lacertoſi
Eſt roboris ſpes.
Ante pugnam fortis
Ipſa inter arma
Ignavia ſtat:
Sed ad umbram mortis,
Mox abjecta parma
In fugam ſe dat.

Anima. Ecce totam, quanta ſum, tibi committo me.
Ut libet, licet Amori cum Anima diſponere,
Caro. MODO nihil ſupra vires velis exigere.
Amor. Apage iſtud *modo!*
DEum neceſſe eſt non ſolum *ex tota anima.*
Sed etiam *ex totis viribus,*
Et SINE MODO diligere.
Verum Amori obſtat Amor,
Quo ſororem proſequitur ſoror:
Propterea *non veni pacem mittere, ſed gladium,*
Quo obſtantem Amori diſcindam Amorem.
Ecce intrant....Eja! ſi placet Amor!
Placeant etiam amici Amoris,
LABOR, & DOLOR.
Caro. Heu! ad me pertinent iſtæ minaciæ!
Soror, defende me!
Amor. Vah! fæmineum ſuſpirium!
Atqui, ſi vultis vivere in amore,

Viven-

Anima. Vivendum eſt in labore, & dolore.
Vel ipſo nomine occidis me!

ARIA.

Dulcis vita eſt *amare:*
Caro. Triſtis vita *laborare:*
Qui hoc jubet, jubet mori,
Anima. Et ſuccumbere dolori,
Caro. Antequam labor,
Anima. Antequam dolor
Amba. Oppreſſerint me.
Quem amamus, ſuavis DEus,
Caro. Pater eſt! *Anima.* Eſt Sponſus meus:
Caro. Pater me ad tranſtra liget?
Anima. Sponſus me in cruce figet?
Caro. Non me ligabit,
Anima. Non me damnabit,
Amba. Qui diligit me!

Amor. Scilicet, quem diligitis,
In montem Thabor ſequi cupitis,
In monte Calvariæ deſeritis!..
Dolor. Delicatæ!
Si vere amatis, generoſe amate!
Labor. Amor veſter DEus crucifixus eſt,
DEus, qui a juventute ſua vixit
In labore, & dolore:
Dolor. DEus, qui in ætatis flore
Animam in cruce pro vobis poſuit ex Amore:
Amor. Amor, ſi Amor eſt, neceſſe eſt,
Ut amantes amato aut inveniat,
Aut faciat ſimiles.

Labor.

Digitized by Google

Labor. LABOR, & DOLOR huc ſerviunt:
Dolor. Sunt amoris Artifices.
Ecce Prototypon!
Labor. Tale formamus Ectypon: *
Amor. Hæc noſtra officina eſt.

* Exhibetur Crucifixus in aula plena aureis imaginibus, inter laboris, & doloris parerga.

ARIA A TRIO.

Labor. Ecce! hæc laboris,
Dolor. Ecce! hæc doloris,
Amor. Dictante Amore
Tres. Sunt artificia!
Labor, & Dolor. In his Dilectus videt ſe,
Et placens ſibi amat ſe:
Amor. Ex auri pallore
Taxabit ſingula.

Caro. Novi Heroes, & æſtimo:
Sed nonne plerique per laborem, & dolorem
Sanitatem, viresque proſtraverunt,
Et ante tempus illati ſunt tumulo?
Anima. Videtis corpus gracile:
Ne ſubito deficiat, num immerito timeo?
Labor. Nempe vos eritis immortales!
Imo, quantumvis laborem, & dolorem oderitis,
Denique deficietis
Vel ab ipſis deliciis.
Dolor. Sed neque nos effugietis:
Labor, & Dolor, quos fugitis,
Cum comes eſt Amor,
Sine Amore vos perſequentur:
Et tunc fugi, tunc odio haberi merentur.
Labor. Reſpicite! *

* Exhibitio.

Tria

Tria ſe vobis exhibent cæmeteria:
Dolor. Moriemini! ſepeliemini!
Quod eligatis, dicite.

ARIA A DUETTO.

Dolor. Hic jacent, quos immanibus
Oppreſſos *a doloribus*
Aut vinum, aut Venus, aut ira necavit.
Labor. Hic jacent, quos inſomnibus
Conſumptos *a laboribus*
In luto, & latere Mundus humavit.
Labor, & *Dolor.* Hic jacent, quos Amor Divinus
Per nos morte placida
Tranſtulit ad ſidera:
Quod (dicite!) malum eſt minus?
Licet eligere:
Eligite!

Anima. Non videmini nihil dicere:
Caro. Sed liceat deliberare!
Labor. Vah! & hoc ſit ſapere?
Dolor. Hoc ſit bonum a malo diſcernere?
Amor. Hoc ſit amare?
Neceſſe eſt mori, non datur exemptio:
Sed ex quo *labore*, ex quo *dolore*
Vires, ſanitatem, vitam velis abſumi,
Datur electio:
Papæ! num poteſt eſſe prudens deliberatio?

A R I A.

Cereus ſi ſaperet,
Euge! quid eligeret?

Digitized by Google

etiam ab hac neceſſitate exemptus eſt; ſervi omnes naſcimur. *Jac.* Iterum Almeidam adeo: væ homini, ſi iterum rejiciat preces! *Alv.* Minaris adeo? quo te cæcus amor licentiæ abripit? metue tibi! ſi forte violenta conſilia agitas. Ecce! arma, quibus contra belluas cincti incedimus, in te convertes. *Jac.* Nihil metuo. *Alv.* Ferox homo eſt. *Jac.* Vides hanc rupem? ex hac Almeidam ſedentem ad clavum ſagittis conficiam, ſi ſine me navigabitis! *Alv.* Quid murmuras?

SCENA II.

Alvarus. Antonius.

Antonius. ADhuc ſuaviſſime Xaverius dormit: ſpero bene. Amas Sinenſes, Domine, qui tantum Apoſtolum nobis ſervas! *Alv.* Gratulor! utinam tamen non triumphes ante tempus: malum a convulſionibus time, ſi redeant. Si ad veſperum tranquillitas duret, tunc exclama! Sed mihi jam major pæne cura eſt de Jacobo, furit atrociter, & barbaras minas jactat. *Ant.* Scio: o auferte vobiſcum hominem: indomabilis indoles moleſtiis non ferendis fatigat Xaverium. *Per Amorem DEI* VINCE TEIPSUM, Jacobe, centies de die inclamabat Xaverius: *ſine pugna* non vinces, & *ſine victoria* non coronaberis! Surdo cecinit: homo poſt baptiſmum voluit eadem flagitia licere ſibi, quibus idolorum cultor inquinabatur. Stolide nimis SEIPSUM AMAT, & SINE MODO: itaque nihil negat *vitioſo appetitui*, ſcilicet quia vi opus foret, vim autem ſibi facere delicatus puſio nullam vult. *Alv.* Omitte cætera: pernovi hominem in via ſatis, ſæpeque admiratus ſum Xaverii patientiam, modis omnibus adlaborantis, ut Juvenem DEO excoleret. *Ant.* Odium VITÆ MOLLIS, ſi meminiſti, præcipue inculcabat, adeoque *fugam otii*, & *amorem laboris*, *ac æruminarum*; negabat enim, quod, *qui molliter vivunt*, Deum *ex totis viribus* ſicut oportet, ament. *Alv.*

Etiam Europæis auribus moleſta hæc lectio eſt, ut adeo de Aſiaticis minus mirer. Sed tu fac, ut Almeida Xaverium invitum ne habeat, ſi abducat Jacobum. *Ant.* Imo auferendus eſt inſcio; nam nimis amat Xaverius hominem, quanquam *ipſius amoris* impatientem, quia *virilis* eſt, quia *mollis* non eſt. *Alv.* Tu vero ſolus ſufficies? nimirum ut, donec offeratur occaſio penetrandi ad Sinas, ægroti neceſſitatibus ſervias? *Ant.* Date alium ex veſtro numero, qui mihi adjutor ſit, ſi quidem vere, uti videri vultis, Xaverius vobis in pretio eſt. *Alv.* Almeidæ loquar...

SCENA III.

Antonius. Xaverius.

Antonius. EVigilat. Ut te habes, mi Pater? *Xav.* Bene, fili mi, bene, optime me habeo. Vale Sina, tot votis, tot deſideriis petita mihi! aliæ te manus colent: ego ſpectator meſſis de cœlo ero. *Ant.* Animo aberras, Pater! te, tuas manus, non alias expectat patria. *Xav.* Tu erras, mi Antoni, nam ego quidem *jam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat: bonum certamen certavi, curſum conſummavi: in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus!* ita, *in te, Domine, ſperavi: non confundar in æternum!* *Ant.* Nihil de morte loquamur, Pater! quinquaginta annos nondum habes, & jam vis mori? de vita loquamur, de vita in laboribus agenda usque in ſupremum ſenium: tunc maturior cœlo eris! *Xav.* Domine! ſi populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem: ſed quis eſt neceſſarius tibi? centum pro uno operarios, ſi vis, habes, meliores me: ego Servus inutilis fui! *JEſu Fili David miſerere mei!* *Ant.* Bone DEus, ſi iſte Servus inutilis fuit, quis, & qualis ſum ego? Xaveri, omitte, obſecro, iſtas de morte curas: valetudinem cura! *Xav.* Fruſtra ſperas: migrare Dominus jubet: *venit hora & nunc*

nunc eſt, veni Domine JESU! ecce venio! *Ant.* Heu, quid agam? in tanta imbecillitate tanta contentio utique te occidet? *Xav.* Qui ſemper EX TOTIS VIRIBUS amare DEum ſtudui, vis, ut in ultimo vitæ actu *viribus* parcam? *Ant.* Ah! mi Pater, aliis ægris præcipitur ſilentium, vix Sacerdoti ſinuntur loqui, imo etiam, qui pios affectus præit, quos æger audiat, jubetur brevis eſſe, ne vitam, ajunt, decumbenti abbreviet, cujus ſolus DEus eſt Dominus, & tu? *Xav.* Tace carnalis ſapientia! neſcis, quod DEI Filius clamans *voce magna* exſpiraverit? ... Qui vitam ſibi *per pravorum affectuum incontinentiam* abbreviant, de ira Domini metuant ſibi. Qui in tuo obſequio, DEus mi! cui debetur vita, citius moriuntur, quia contentioſius laboraverunt, nunquid reprehendentur? intende *remiſſius* fides citharæ, diutius ſervabis integras, ſed Muſica miſerrime languebit: ut placeat, adducantur, donec edant ſonum, quem res exigit: rumpentur *citius*; nihil refert, modo rumpantur in obſequio, quod debebant. Ergo INTENDE TE AMOR, & quantum potes, tantum aude, ſciens, quia modicum tempus ſupereſt. *Ant.* Heu me! nihil proficio: Luſitanos in auxilium voco.

SCENA IV.

Xaverius ſolus.

O DEUS EGO AMO TE! nec amo te, *ut ſalves me*, aut, *ne æternum damnes me!* ..imo erravi! amo, *ut ſalves!* amo, *ne damnes!* equidem non ignis infernalis me incendit, ut amem: ſed amo tamen, ne dejiciar in locum, ubi Amor æternum exulat! non ſplendor Cœli, non divitiæ loci, non deliciæ incitant, *ut velim ſalvari:* amo, ut ſalver, ſalvari volo, ut amare æternum poſſim! amo te, *non præmii ullius ſpe*, quod A TE diſtinctum ſit: amo tamen, quia amare æternum concupiſco! quid? hic

Amor concupiſcentiæ eſt, qui Amoris perfectioni, quem tu mereris, repugnat? imo *lauda anima mea Dominum!* qui ſic Amorem ſui cum Amore mei connexuit, ut non poſſim amare ipſum, quin *eodem Amore* amem me. VIVO, UT AMEM! Amor eſt finis meus, in quo quiesco: Amor beatitudo mea, quæ omne deſiderium implet, ſi erit *æternus Amor!* finem meum, beatitudinem meam ut appetam, *per omnem actum*, tu *præcepiſti*, neque *appetitus amoris* eſt aliquid aliud, quam *appetitus meæ beatitudinis*: igitur ſi amo te, QUIA infinite amabilis es, & amo te, UT *per Amorem* merear *æternum amare*, ſimul me & te amo, & gemini amores unus ſunt Amor, quia cum amo, UT AMEM, me PROPTER TE amo. Gaude igitur, gaude anima mea! ultimus in hac vita agendus eſt actus Amoris, qui eſt ex, & in Amore amati mori: mors initium Amoris æterni erit. Igitur o felix pœnitentia, quam de amore vanitatum Ignatio Duce mature concepi! o bene ſuſcepti labores, quos per Europam, Indiam, & Japoniam ex Amore DEI exantlavi! o jucundæ miſeriæ, quæ in ipſo Amoris exercitio me oppreſſerunt! ſuccumbis caro mea! ſed plaude tibi! nulli amori profano, ſoli Divino ſuccumbis! plaude! merces DEI *amati in tempore* erit DEus *amandus tota æternitate!* o merces magna nimis! Cœlum meum cœlum Amoris erit: hoc ſolum appeto, nullum aliud: nam *ſicut tu amaſti me, ſic amo, & amabo te!* tu amaſti me *hoc fine*, ut ameris a me: ego amo te *hoc fine*, ut amer a te; amari autem a te *non alio fine* cupio, niſi ut liceat æternum amare: dignus es Amore æterno, quia REX MEUS es, quia DEus es! REX, optimus ERGA ME! DEUS, ſummum bonum IN SE! .. Eja! jam viſcera mors ingreditur! vale terra! CONSUMMATUM EST! in Cœlum eo! *Domine JESU, in manus tuas commendo ſpiritum meum!* ...*

SCENA

* Fiunt rixæ intra theatrum.

Digitized by Google

SCENA V.

Perſonæ omnes.

Antonius. HEu me! egone funeſtas rixas moribundo Xaverio referam? *Jacob.* Quid? vos exarmare me! *Ant.* Obſecro, quo ruis Frater! *Alm.* Laceſſas etiam! *Alv.* Pereat ferox bellua! *Alm.* Habet! *Jac.* Vah! perii! *Ant.* Miſerere Cœlum! *Xav.* Heu miſer! *Ant.* Tantum facinus audetis barbari in oculis Patris! *Alm.* Prior arma ſtrinxit adverſum nos! *Alv.* Sua culpa interiit. *Ant.* Contempti Xaverii pœnas frater acerbas luis: precare veniam a DEO vindice, adhuc eſt Pater! *Jac.* Ah dolor! *Ant.* At vos abite ex oculis ſaltem! .. *Alm.* Ecce cedimus dolori tuo. *Ant.* Imo, juvate ſancti Cœlites! jam animam Sanctus agit. Pater! *Xav.* JESU! *Ant.* Heu! exſpiras! o atrox malum mihi!.. jam egit animam! *Jac.* Egredere infelix anima! *Ant.* O JESU, eſto JESUS Fratri meo! Salvator eſto. Pro boni Superi! jam iſte quoque vitam finit. Inter geminas mortes ego vivo: unum AMOR DEI, alterum AMOR SUI occidit! ultra mors erit mihi?

O. A. M. D. G.

Digitized

Digitized by Google

Digitized by Google